

สรุปนักธรรมตรี

เวอร์ชัน 2565

โดยอนาวิต

<https://sites.google.com/site/nakdhamexam>

กระทู้ธรรม นักธรรมชั้นตรี

ฝึกเขียนกระทู้จากข้อสอบที่ผ่านมา

ปี พ.ศ.	ภาษิตที่ออกข้อสอบ	อยู่ในหมวด
2564	ธมฺมจารี สุขํ เสติ. ผู้ประพฤติธรรม ย่อมอยู่เป็นสุข. พุ. ฐ. ๒๕/๓๗, ๓๘. พุ. อุ. ๒๕/๓๖๖.	ธรรม
2563	ปมาโท มจฺจุโน ปทํ. ความประมาท เป็นทางแห่งความตาย. พุ. ฐ. ๒๕/๑๘. พุ. ขา. ทีส. ๒๗/๕๒๔.	ปัญญา
2562	ททํ มิตฺตานิ คนฺถติ. ผู้ให้ ย่อมผูกไมตรีไว้ได้. สํ. ส. ๑๕/๓๑๖.	ทาน
2561	สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ. การให้ธรรม ย่อมชนะการให้ทั้งปวง. พุ. ฐ. ๒๕/๖๓.	ชนะ
2560	สาธุ ปาเปน ทุกฺกัรํ. ความดี อันคนชั่วทำยาก วิ. จุล. ๗/๑๙๕ พุ. อุ. ๒๕/๑๖๗.	กรรม
2559	ผาตี กยิรา อวิหฺเรย ปรี.	บุคคล

	ควรทำแต่ความเจริญ อย่าเบียดเบียนเขา. ชุ. ชา. สตตก. ๒๗/๒๑๒	
2558	สุขา สงฺฆสฺส สามคฺคี ความพร้อมเพรียงของหมู่ ให้เกิดสุข. ชุ. ฐ. ๒๕/๔๑. ชุ. อิติ. ๒๕/๒๓๘. อัง. ทสก. ๒๔/๘๐	สามัคคี
2557	อပ္พยาปชฺฌํ สุขํ โลก ความไม่เบียดเบียน เป็นสุขในโลก. (พุทฺธ) วิ. มหา. ๔/๖. ชุ. อู. ๒๕/๘๖.	สุข
2556	โกโร ทุมเมธโคจโร. ความโกรธเป็นอารมณ์ของคนมีปัญญาทราวม ชุ.ชา.ทสก. ๒๗/๒๘๐	โกรธ
2555	หิริโอตตฺตปฺปิยญฺเวย โลกํ ปาเลติ สาธุกํ หิริและโอดตตฺตปปะ ย่อมรักษาโลกไว้เป็นอันดี (ว.ว)	เบ็ดเตล็ด
2554	ททมาโน ปิโย โหติ ผู้ให้ ย่อมเป็นที่รัก อัง. ปญจก. ๒๒/๔๔	ทาน
2553	โมกฺโข กุลยาณียา สาธุ เปล่งวาจางาม ยังประโยชน์ให้สำเร็จ ชุ. ชา. เอก. ๒๗/๒๘	วาจา
2552	กาลอ ฆสฺติ ภูตานิ สพฺพานนฺว สหตฺตนา กาลเวลา ย่อมกินสรรพสัตว์พร้อมทั้งตัวมันเอง ชุ. ชา. เอก. ๒๗/๒๘	เบ็ดเตล็ด
2551	สพฺเพสํ สงฺฆภูตानํ สามคฺคี วุฑฺฒิสาธิกา	สามัคคี

	ความพร้อมเพรียงของปวงชนผู้เป็นหมู่ ยังความเจริญให้สำเร็จ ส. ส.	
2550	โกธาทิภูโต กุสล ชหาคี ผู้ถูกความโกรธครอบงำ ย่อมละกุศลเสีย นัย. ขุ. ชา. ทสก. ๒๗/๒๘๖.	โกรธ
2549	สติมโต สุเว เสโย คนมีสติ เป็นผู้ประเสริฐทุกวัน. ส. ส. ๑๕/๓๐๖.	สติ
2548	อนตุถํ ปรีวชเชติ อตุถํ กณฺหาติ ปณฺทิตฺ. บัณฑิตย่อมเว้นสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ถือเอาแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์. อัง. จตุกก. ๒๑/๕๙	บุคคล
2547	ขนฺติ หิตฺสูขาวหา. ความอดทน นำมาซึ่งประโยชน์สุข. ส. ม.	อดทน
2546	สณฺหํ กิรํ อตุถวตี ปมฺญเ. ควรเปล่งวาจาไพเราะที่มีประโยชน์. ขุ. ชา. เตรส. ๒๗/๓๕๐	วาจา
2545	อตุตา หิ อตุตโน นาลิ ตนแล เป็นที่พึ่งแห่งตน. ขุ. ฐ. ๒๕/๓๖,๖๖.	ตน
2544	อปฺปมตฺโต อุโร อตุเถ อธิคฺคณฺหาติ ปณฺทิตฺ. บัณฑิตผู้ไม่ประมาท ย่อมได้รับประโยชน์ทั้งสอง. ขุ. อิติ. ๒๕/๒๔๒.	ไม่ประมาท
2543	สีลํ โลเก อนฺตุตฺตรํ.	ศีล

	ศีลเป็นเยี่ยมในโลก. ขุ ชา. เอก. ๒๗/๒๘	
--	---------------------------------------	--

โครงสร้างกระหู่ธรรมชั้นตรี

- (๑) สฤภษิตบหตั้ง
ค้ำแปลสฤภษิต
- (๒) บัดนี้ จักได้ธิบายขยายเนื้อความแห่งกระหู่ธรรมสฤภษิตที่
ลิตไว้ ณ เบื้องต้น พอเป็นแนวทางแห่งการศึกษาและนำไปปฏิบัติสืบ
ต่อไป
- (๓) ค้ำว่า ธิบายเนื้อความสฤภษิตบหตั้ง ๘-๑๕ บรรทัด
สฤภษิตบหตั้ง คือ สนามหลวงกำหนดให้
สมตั้งสฤภษิตที่มาใน ที่มาของสฤภษิตเชื่อม ว่า
- (๔) สฤภษิตเชื่อม
ค้ำแปลสฤภษิต
- (๕) ค้ำว่า ธิบายเนื้อความสฤภษิตบหเชื่อม ๘-๑๕ บรรทัด
สฤภษิตเชื่อม คือ ที่เราจำมาเอง
- (๖) สรุปว่า สรุปเนื้อความ ๕-๖ บรรทัด
สมตั้งสฤภษิตที่ยกขึ้นเป็นนิกเขบพหเบื้องต้นว่า
- (๗) สฤภษิตบหตั้ง
ค้ำแปลสฤภษิต
- มีนัยดังพรรณนามาด้วยประการฉะนี้. (๘)

สรุปธรรมวิภาค นักธรรมชั้นตรี

หมวด ๒

➤ ธรรมมีอุปการะมาก ๒ อย่าง ๑. สติ ความระลึกได้ ๒. สัมปชัญญะ ความรู้ตัว

สติ และ สัมปชัญญะ ทั้งสองนี้ ชื่อว่า มีอุปการะมาก เพราะเป็นคุณธรรมอุดหนุนให้สำเร็จกิจในทางดี ไม่หลงลืม ไม่ผิดพลาด, เป็นเครื่องนำมาซึ่งประโยชน์เกื้อกูลในกิจการทั้งปวง และเป็นอุปการะให้ธรรมเหล่าอื่นเกิดขึ้น

(ปี 63, 60) สติ แปลว่าอะไร? เพราะเหตุไรจึงชื่อว่าเป็นธรรมมีอุปการะมาก?

ตอบ สติ แปลว่า ความระลึกได้ ฯ เพราะช่วยให้สำเร็จกิจในทางที่ดี ฯ

(ปี 62, 45) คนที่ทำอะไรมักพลั้งพลาด เพราะขาดธรรมอะไร?

ตอบ เพราะขาดสติ ความระลึกได้ก่อนแต่จะทำ และขาดสัมปชัญญะ ความรู้ตัวในขณะที่ทำ ฯ

(ปี 57) ธรรมที่ได้ชื่อว่ามีอุปการะมาก คือธรรมอะไร? เพราะเหตุไรจึงจัดว่ามีอุปการะมาก?

ตอบ คือ สติ ความระลึกได้ และสัมปชัญญะ ความรู้ตัว ฯ เพราะเป็นคุณธรรมอุดหนุนให้สำเร็จประโยชน์เกื้อกูลในกิจทั้งปวง ฯ

(ปี 55) สัมปชัญญะ หมายความว่าอย่างไร **ตอบ** สัมปชัญญะ หมายถึง ความรู้ตัว

(ปี 53) ธรรมมีอุปการะมากมีอะไรบ้าง? ที่ว่าอุปการะมากนั้นเพราะเหตุไร?

ตอบ มี สติ ความระลึกได้ สัมปชัญญะ ความรู้ตัว ฯ

ที่ว่าอุปการะมากนั้นเพราะทำให้เป็นผู้ไม่ประมาทในการทำกิจกรรมงานใดๆและเป็นอุปการะให้ธรรมเหล่าอื่นเกิดขึ้น ฯ

(ปี 48) ธรรมมีอุปการะมาก ได้แก่อะไรบ้าง? บุคคลผู้ขาดธรรมนี้จะเป็นเช่นไร?

ตอบ ได้แก่ สติ ความระลึกได้ และ สัมปชัญญะ ความรู้ตัว ฯ จะเป็นคนหลงลืม จะทำอะไรจะพูดหรือจะคิดอะไรมักผิดพลาด ฯ

➤ ธรรมเป็นโลกบาล คือ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ อย่าง

๑. **หิริ** ความละอายแก่ใจ ได้แก่ความละอายใจในการประพฤติชั่ว ๒. **โอตตปปะ** ความเกรงกลัว ได้แก่ความเกรงกลัวผลชั่ว ไม่กล้าทำเหตุชั่ว

ธรรมเป็นโลกบาล (เป็นธรรมคัมภีร์ครองโลก) เพราะเป็นคุณธรรมทำบุคคลให้รังเกียจ และเกรงกลัวต่อความชั่ว ไม่กล้าทำชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง

(ปี 64, 61) ธรรมคัมภีร์ครองโลก มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? **ตอบ** มี ๒ อย่าง ฯ คือ ๑. หิริ ความละอายบาป ๒. โอตตปปะ ความกลัวบาป

(ปี 63, 51) การที่บุคคลพบงูพิษแล้วสะดุ้งกลัวว่าจะถูกกัดตาย จัดเป็นโอตตปปะ ได้หรือไม่? เพราะเหตุใด?

ตอบ ไม่ได้ ฯ เพราะโอตตปปะ หมายความว่าความเกรงกลัวต่อบาป ฯ

(ปี 62, 60, 46, 43) โลก (สังคม) เต็มด้วยคนชั่ว (ในปัจจุบันนี้) เพราะขาดธรรมอะไร?

ตอบ เพราะขาดธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ อย่าง คือ ๑. หิริ ความละอายแก่ใจ ๒. โอตตปปะ ความเกรงกลัว ฯ

(ปี 56) หิริ และ โอตตปปะ ได้ชื่อว่า ธรรมเป็นโลกบาล เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะเป็นคุณธรรมทำบุคคลให้รังเกียจ และเกรงกลัวต่อบาปทุจริต ไม่กล้าทำความชั่วทั้งในที่ลับ และที่แจ้ง ฯ

(ปี 55) พระพุทธเจ้าทรงสอนธรรมอะไรไว้สำหรับคัมภีร์ครองโลก?

ตอบ ทรงสอนไว้ ๒ คือ ๑. หิริ ความละอายต่อบาป ๒. โอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อผลบาป ฯ

(ปี 49) หิริกับโอตตปปะ ต่างกันอย่างไร?

ตอบ ต่างกันอย่างไร หิริ คือความละอายใจตนเองที่จะประพฤติชั่ว ส่วนโอตตปปะ คือความเกรงกลัวผลของความชั่วที่ตนจะได้รับ ฯ

(ปี 44) ธรรมข้อนี้จะคัมภีร์ครองโลกได้อย่างไร?

ตอบ ธรรมข้อนี้จะคัมภีร์ครองโลกได้ เนื่องจากปัจจุบันโลกที่เกิดวิกฤตการณ์ในด้านต่าง ๆ ส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะชาวโลกละทิ้งธรรม คือ หิริ และ โอตตปปะ ไม่ละอายแก่ใจ ไม่เกรงกลัวต่อผลแห่งความชั่ว ขาดเมตตา

➤ **ธรรมอันทำให้งาม ๒ อย่าง** ๑. **ขันติ** ความอดทน ๒. **โสรัจจะ** ความสงบเสงี่ยม

เป็น**ธรรมทำให้งาม** เพราะผู้ที่สมบุรณ์ด้วยขันติและโสรัจจะ ย่อมมีใจหนักแน่น ไม่แสดงอาการสูง ๆ ต่ำ ๆ แม้จะประสบความดีใจหรือเสียใจก็อดกลั้นได้ รักษากาย วาจา ใจ ให้สุภาพเรียบร้อยเป็นปกติ

(ปี 59, 50) ในทางโลก คุณงามที่รูปร่างหน้าตา ส่วนในทางพระพุทธศาสนา คุณงามที่ไหน ?

ตอบ ในทางพระพุทธศาสนา คุณงามกันที่มีคุณธรรมอันทำให้งาม ๒ ประการ คือ ๑.ขันติ ความอดทน ๒.โสรัจจะ ความเสงี่ยม ฯ

(ปี 47) ขันติ กับ โสรัจจะ เป็นธรรมทำให้งามได้อย่างไร?

ตอบ ขันติ ความอดทน โสรัจจะ ความเสงี่ยม ผู้ที่สมบุรณ์ด้วยธรรมทั้ง ๒ นี้ ย่อมมีใจหนักแน่นไม่แสดงความวิการออกมาให้ปรากฏ แม้จะประสบความดีใจ เสียใจ ก็อดกลั้นได้ รักษากาย วาจา ใจให้สุภาพ สงบเสงี่ยมเป็นปกติไว้ได้ จึงทำให้งาม ฯ

(ปี 46) บุคคลมีกาย วาจา ใจ งดงาม เพราะปฏิบัติธรรมอะไร?

ตอบ เพราะปฏิบัติธรรมอันทำให้งาม ๒ อย่าง คือ ๑. ขันติ ความอดทน ๒. โสรัจจะ ความเสงี่ยม ฯ

➤ **บุคคลหาได้ยาก ๒ อย่าง** ๑.**บุพพการี** บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน ๒.**กตัญญูกตเวทิต** บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้วและตอบแทน.

(ปี 64, 59) ในโลกนี้ มีบุคคลประเภทใดบ้างที่หาได้ยาก ?

ตอบ มีบุคคลที่หาได้ยาก ๒ ประเภท คือ

๑. บุพพการี บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน ๒. กตัญญูกตเวทิต บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้ว และทำตอบแทนท่าน ฯ

(ปี 62, 54, 52, 48) บุพพการีและกตัญญูกตเวทิตได้แก่บุคคลเช่นไร ?

ตอบ บุพพการี ได้แก่ บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน กตัญญูกตเวทิต ได้แก่ บุคคลผู้รู้อุปการะที่ผู้อื่นทำแก่ตน แล้วทำตอบแทน ฯ

(ปี 61, 47) บุพพการี ได้แก่บุคคลเช่นไร? พระพุทธเจ้าทรงเป็นบุพพการีของพุทธบริษัทอย่างไร ? จงอธิบาย

ตอบ ได้แก่ บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน ฯ พระพุทธเจ้าทรงกระทำอุปการะแก่พุทธบริษัทก่อน ด้วยการทรงแนะนำสั่งสอนให้รู้ดีรู้ชอบตามพระองค์ เพื่อให้ได้บรรลุประโยชน์ ทั้ง ๓ คือ ประโยชน์ในโลกนี้ ประโยชน์ในโลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน จึงชื่อว่าเป็นบุพพการี ฯ

(ปี 58) บุพพการี และ กตัญญูกตเวทิต หมายถึงบุคคลเช่นไร ?

ตอบ บุพพการี หมายถึงบุคคลผู้ทำอุปการะก่อน กตัญญูกตเวทิต หมายถึงบุคคลผู้รู้ อุปการะที่ท่านทำแล้ว และ ตอบแทน ฯ

(ปี 55) กตัญญูกตเวทิต หมายถึงความอย่างไร? **ตอบ** กตัญญูกตเวทิต หมายถึง บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้ว และตอบแทน ฯ

(ปี 54, 52, 48) บุพพการีและกตัญญูกตเวทิต ได้แก่บุคคลเช่นไร? จงยกตัวอย่างมาสัก ๒ คู่

ตอบ บุพพการี ได้แก่บุคคลผู้ทำอุปการะก่อน กตัญญูกตเวทิต ได้แก่บุคคลผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้ว และตอบแทน ฯ

(ตอบเพียง ๒ คู่) คู่ที่ ๑ มารดาบิดากับบุตรธิดา คู่ที่ ๒ ครูอาจารย์กับศิษย์ คู่ที่ ๓ พระราชากับราษฎร คู่ที่ ๔ พระพุทธเจ้ากับพุทธบริษัท ฯ

(ปี 45) ได้ชื่อว่ากตัญญูกตเวทิตบุคคล เพราะปฏิบัติตนอย่างไร? **ตอบ** เพราะเป็นผู้รู้อุปการะที่ท่านทำแล้ว และตอบแทน ฯ

หมวด ๓

➤ **รัตนะ ๓** คือ แก้ว ๓ ดวง

๑. **พระพุทธ** ท่านผู้สอนให้ประชาชนประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ ตามพระธรรมวินัย

๒. **พระธรรม** พระธรรมวินัยที่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

๓. **พระสงฆ์** หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย

พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ได้ชื่อว่า**รัตนะ** เพราะเป็นของมีคุณค่าและหาได้ยาก เหมือนเพชรนิลจินดามีค่ามาก นำประโยชน์และความสุขมาให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ

➤ **คุณของรตนะ ๓ อย่าง**

๑. **พระพุทธเจ้า** รู้ดีรู้ชอบด้วยพระองค์เองก่อนแล้ว สอนผู้อื่นให้รู้ตามด้วย.
๒. **พระธรรม** ย่อมรักษาผู้ปฏิบัติไม่ให้เกิดไปในที่ชั่ว.
๓. **พระสงฆ์** ปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว สอนผู้อื่นให้กระทำตามด้วย.

➤ **อาการที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน ๓ อย่าง**

๑. ทรงสั่งสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้ยิ่งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น
๒. ทรงสั่งสอนมีเหตุที่ผู้ฟังอาจตรงตามให้เห็นจริงได้.
๓. ทรงสั่งสอนเป็นอัครจรรย คือผู้ปฏิบัติตามย่อมได้ประโยชน์โดยสมควรแก่ความปฏิบัติ.

(จี 64, 57) รตนะ ๓ อย่าง คืออะไรบ้าง? รตนะที่ ๒ มีคุณอย่างไร?

ตอบ คือพุทธรตนะ ธรรมรตนะ สังฆรตนะ ฯ ย่อมรักษาผู้ปฏิบัติไม่ให้เกิดไปในที่ชั่ว ฯ

(จี 63, 58, 53, 49) พระธรรม คืออะไร? มีคุณต่อผู้ปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ พระธรรม คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ฯ มีคุณ คือย่อมรักษาผู้ปฏิบัติไม่ให้เกิดไปในที่ชั่ว ฯ

(จี 62, 46) รตนะ ๓ มีอะไรบ้าง? รตนะ ๓ นั้น มีคุณอย่างไร?

ตอบ มี พระพุทธ ๑ พระธรรม ๑ พระสงฆ์ ๑ ฯ มีคุณอย่างนี้ คือ ๑.พระพุทธเจ้ารู้ดีรู้ชอบด้วยพระองค์เองก่อนแล้ว สอนผู้อื่นให้รู้ตาม

๒. พระธรรมย่อมรักษาผู้ปฏิบัติไม่ให้เกิดไปในที่ชั่ว ๓. พระสงฆ์ปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว สอนผู้อื่นให้กระทำตาม ฯ

(จี 60, 48) พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ได้ชื่อว่ารตนะ เพราะเหตุไร ?

ตอบ เพราะเป็นของมีคุณค่าและหาได้ยาก เหมือนเพชรนิลจินดามีค่ามาก นำประโยชน์และความสุขมาให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ ฯ

(จี 59, 44) พระรัตนตรัย กับไตรสรณคมน์ เป็นอย่างเดียวกัน หรือต่างกันอย่างไร?

การเปล่งวาจาถึงรตนะ ๓ เป็นที่พึ่ง จัดเป็นอย่างไร ใน ๒ อย่างนั้น ?

ตอบ ต่างกัน คือ พระรัตนตรัย หมายถึง สิ่งที่เป็นที่พึ่ง ๓ ประการ ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ส่วนไตรสรณคมน์ หมายถึง การยอมรับนับถือพระรัตนตรัยไว้เป็นที่พึ่งของตน หรือการถึง(เข้าถึง) พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ฯ

จัดเป็นไตรสรณคมน์ ฯ

(จี 54) พระพุทธเจ้าคือใคร? ทรงสั่งสอนเป็นอัครจรรยอย่างไร?

ตอบ พระพุทธเจ้า คือท่านผู้สอนให้ประชุมชนประพฤดิชอบด้วยกาย วาจา ใจ ตามพระธรรมวินัย ฯ

ทรงสั่งสอนเป็นอัครจรรย คือ ผู้ปฏิบัติตามย่อมได้ประโยชน์โดยสมควรแก่ความปฏิบัติ ฯ

(จี 52) อาการที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมีกี่อย่าง? ข้อที่ว่า “ทรงสั่งสอนเป็นอัครจรรย” นั้นคืออย่างไร?

ตอบ มี ๓ อย่าง ฯ คือ ผู้ปฏิบัติตามย่อมได้ประโยชน์โดยสมควรแก่ความปฏิบัติ ฯ

(จี 51) พระสงฆ์ในรัตนตรัยมีคุณอย่างไร?

ตอบ พระสงฆ์ในรัตนตรัยมีคุณ คือ ท่านปฏิบัติชอบตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว สอนให้ผู้อื่นกระทำตามด้วย ฯ

(จี 45) รตนะที่ ๑ หมายถึงใคร? จงอธิบาย

ตอบ หมายถึงพระพุทธเจ้า ฯ ได้แก่ท่านผู้สอนให้ประชุมชนประพฤดิชอบด้วยกาย วาจา ใจ ตามพระธรรมวินัยที่ท่านเรียกว่าพระพุทธศาสนา ฯ

➤ **โอวาท ๓** คือ ๑.เว้นจากทฺจจริต ๒.ประกอบสุจริต ๓.ทำจิตใจให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น

- พระพุทธศาสนาสอนเรื่องการทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง เพราะใจเป็นธรรมชาติสำคัญ ถ้าใจเศร้าหมอง ก็เป็นเหตุให้ทำชั่ว การทำชั่วมีผลเป็นความทุกข์ ถ้าใจผ่องแผ้ว ก็เป็นเหตุให้ทำดี การทำดีมีผลเป็นความสุข

- **ทฺจจริต ๓** คือ ประพฤติชั่วทางกาย วาจา ใจ

กายทฺจจริต ๓ ประพฤติชั่วทางกาย คือ ข่าสัตว์, ลักทรัพย์, ประพฤติทางกาม

วจิตฺจจริต ๔ ประพฤติชั่วทางวาจา คือ พูดเท็จ, พูดส่อเสียด, พูดคำหยาบ, พูดเพ้อเจ้อ

มโนทฺจจริต ๓ ประพฤติชั่วทางใจ คือ โลภอยากได้ของเขา, พยาบาทปองร้ายเขา, เห็นผิดจากคลองธรรม(เช่น เห็นว่า บุญบาปไม่มี บิดามารดาไม่มีพระคุณ คุณบิดามารดาครูบาอาจารย์ไม่มี)

- **สุจริต ๓** คือ ประพฤติชอบทางกาย วาจา ใจ

กายสุจริต ๓ ประพฤติชอบทางกาย คือ เว้นจากข่าสัตว์, เว้นจากลักทรัพย์, เว้นจากประพฤติกาม

วจิตฺสุจริต ๔ ประพฤติชอบทางวาจา คือ เว้นจากพูดเท็จ, เว้นจากพูดส่อเสียด, เว้นจากพูดคำหยาบ, เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ

มโนสุจริต ๓ ประพฤติชอบทางใจ คือ ไม่โลภอยากได้ของเขา, ไม่พยาบาทปองร้ายเขา, เห็นชอบตามคลองธรรม

(จี 64, 61) ทฺจจริต คืออะไร? พูดใส่ร้ายผู้อื่น จัดเข้าในทฺจจริตข้อไหน? **ตอบ** ทฺจจริต คือ ความประพฤติชั่ว ๆ จัดเข้าในวจิตฺจจริต ฯ

(จี 55) กายทฺจจริต หมายความว่าอย่างไร? **ตอบ** กายทฺจจริต หมายถึง ความประพฤติชั่วทางกาย

(จี 54) เห็นผิดจากคลองธรรม คือเห็นอย่างไร? จัดเข้าในทฺจจริตข้อไหน?

ตอบ เห็นผิดจากคลองธรรม คือเห็นผิดจากความจริง เช่น เห็นว่า บุญบาปไม่มี บิดามารดาไม่มีพระคุณ เป็นต้นฯ จัดเข้าในมโนทฺจจริตฯ

(จี 53) พระโอวาทของพระพุทธเจ้า หรือที่เรียกกันว่าหัวใจพระศาสนา มีกี่ข้อ? อะไรบ้าง?

ตอบ มี ๓ ข้อ ฯ คือ ๑. เว้นจากทฺจจริต คือประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ๒. ประกอบสุจริต คือประพฤติดีด้วยกาย วาจา ใจ ๓. ทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น ฯ

(จี 53) ทฺจจริตคืออะไร? ความเห็นว่าคุณของบิดามารดาครูบาอาจารย์ไม่มี บุญบาปไม่มี จัดเป็นทฺจจริตข้อไหน?

ตอบ ทฺจจริต คือ ประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ฯ จัดเป็นมโนทฺจจริต ฯ

(จี 51, 49, 45) โอวาทของพระพุทธเจ้ามีกี่ข้อ? อะไรบ้าง?

ตอบ มี ๓ ข้อ คือ ๑. เว้นจากทฺจจริต คือ ประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ๒. ประกอบสุจริต คือ ประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ ๓. กระทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองใจ มีโลก โกรธ หลง เป็นต้น ฯ

(จี 50) มโนสุจริตคืออะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ มโนสุจริต คือ การประพฤติชอบด้วยใจ ฯ มี ๑.ไม่โลภอยากได้ของเขา ๒.ไม่พยาบาทปองร้ายเขา ๓.เห็นชอบตามคลองธรรม ฯ

(จี 47) เพราะเหตุไร หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาจึงสอนเรื่องการทำใจของตนให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมอง?

ตอบ เพราะใจเป็นธรรมชาติสำคัญ ถ้าใจเศร้าหมอง ก็เป็นเหตุให้ทำชั่ว การทำชั่วมีผลเป็นความทุกข์ ถ้าใจผ่องแผ้ว ก็เป็นเหตุให้ทำดี การทำดีมีผลเป็นความสุข ฯ

(จี 43) คนที่รับปากรับคำเขาไว้แล้ว แต่ไม่ทำตามนั้นจัดเข้าในทฺจจริตข้อไหน? **ตอบ** จัดเข้าในวจิตฺจจริต

➤ **อกุศลมูล ๓** รากเหง้าของอกุศล ๑. **โลภะ** อยากได้ของเขา ๒. **โทสะ** คิดประทุษร้ายเขา ๓. **โมหะ** หลงไม่รู้จริง

เมื่ออกุศลมูลเหล่านี้มีอยู่แล้ว อกุศลอื่นที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็เจริญมากขึ้น เหตุนั้น **ควรละเสีย**.

(จี 63, 52, 43) มูลเหตุที่ทำให้บุคคลทำความชั่ว เรียกว่าอะไร? มีอะไรบ้าง? เมื่อเกิดขึ้นแล้วควรปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ เรียกว่า อกุศลมูลฯ มี ๑. โลภะ อยากได้ ๒. โทสะ คิดประทุษร้ายเขา ๓. โมหะ หลงไม่รู้จริงฯ

เมื่อเกิดขึ้นแล้วควรละเสียด้วย ทาน ศีล ภาวนา ฯ

(ปี 56) จงให้ความหมายของคำว่า อกุศลมูล **ตอบ** หมายถึง รากเหง้าของอกุศล

(ปี 54) รากเหง้าของอกุศลเรียกว่าอะไร? มีอะไรบ้าง? เพราะเหตุใดจึงควรละเสีย?

ตอบ เรียกว่า อกุศลมูล ฯ มี โลกะ โทสะ โมหะ ฯ

เหตุที่ต้องละเสียเพราะเมื่ออกุศลมูลเหล่านี้มีอยู่ อกุศลอื่นที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดแล้วก็เจริญมากขึ้น ฯ

- **กุศลมูล ๓** รากเหง้าของกุศล ๑. **อโลภะ** ไม่อยากได้ของเขา ๒. **อโทสะ** ไม่คิดประทุษร้ายเขา ๓. **อโมหะ** ไม่หลงงมงาย
ถ้ากุศลมูลเหล่านี้มีอยู่แล้ว กุศลอื่นที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น ที่เกิดแล้วก็เจริญมากขึ้น เหตุนี้ **ควรให้เกิดมีในสันดาน.**

(ปี 49) คนเราจะประพฤดีดีหรือประพฤดีชั่วมีมูลเหตุมาจากอะไร?

ตอบ คนประพฤดีดีมีมูลเหตุมาจากอโลภะ อโทสะ อโมหะ ส่วนคนประพฤดีชั่วมีมูลเหตุมาจากโลภะ โทสะ โมหะ ฯ

- **สัปปุริสบัญญัติ ๓** ข้อที่สัตบุรุษตั้งไว้ หรือเรียกอีกอย่างว่า บัณฑิตบัญญัติ

๑. **ทาน** สละสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น
๒. **ปัพพชชา** ถือบวช เป็นอุบายเว้นจากเบียดเบียนกันและกัน
๓. **มาตาปิตุอุปัฏฐาน** การบำรุงบิดามารดาของตนให้เป็นสุข

(ปี 55) มาตาปิตุอุปัฏฐาน หมายความว่าอย่างไร? **ตอบ** มาตาปิตุอุปัฏฐาน หมายถึง การบำรุงบิดามารดาของตนให้เป็นสุข

- **บุญกิริยาวัตถุ ๓** สิ่งเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ

๑. **ทานมัย** บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน ๒. **ศีลมัย** บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ๓. **ภาวนามัย** บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

(ปี 62, 43) สิ่งเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญเรียกว่าอะไร? โดยย่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ โดยย่อมี ๓ คือ ๑. ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน ๒. ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล
๓. ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

(ปี 58) บุญกิริยาวัตถุ คืออะไร ? โดยย่อมีเท่าไร ? อะไรบ้าง ? **ตอบ** คือสิ่งเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ ฯ มี ๓ ฯ

คือ ๑. ทานมัย บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน ๒. ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ๓. ภาวนามัย บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา ฯ

(ปี 56) การทำบุญโดยย่อมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? **ตอบ** มี ๓ อย่าง ฯ คือ ทาน ศีล ภาวนา ฯ

(ปี 47) บุญกิริยาวัตถุ คืออะไร? ในบุญกิริยาวัตถุ ๓ นั้น ข้อไหนกำจัดความโลภ ความโกรธ และ ความหลง?

ตอบ คือ สิ่งเป็นที่ตั้งแห่งการบำเพ็ญบุญ ฯ ทานมัยกำจัดความโลภ ศีลมัยกำจัดความโกรธ ภาวนามัยกำจัดความหลง ฯ

- **สามัญลักษณะ ๓** (ไตรลักษณะ ๓) คือ ลักษณะ ๓ ประการของสังขารทั้งปวง ได้แก่

๑. **อนิจจตา** ความเป็นของไม่เที่ยง
๒. **ทุกขตา** ความเป็นทุกข์
๓. **อนัตตตา** ความเป็นของไม่ใช่ตน

(ปี 60, 53) ไตรลักษณ์ ได้แก่อะไรบ้าง? **ตอบ** ๑.อนิจจตา ความเป็นของไม่เที่ยง ๒.ทุกขตา ความเป็นทุกข์ ๓.อนัตตตา ความเป็นของไม่ใช่ตน

(ปี 56) จงให้ความหมายของคำว่า อนัตตตา **ตอบ** อนัตตตา ความเป็นของไม่ใช่ตน

➤ **วุทธิ ๔** ธรรมเป็นเครื่องเจริญ ๔ อย่าง

๑. สัมปยุตตสังสวะ คบสัตบุรุษ
 ๒. สัมมัตตสวะ พังคำสั่งสอนของท่านโดยเคารพ
 ๓. โยนิโสมนสิการ ตริตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีหรือชั่วโดยอุบายที่ชอบ
 ๔. ธรรมานุธรรมปฏิบัติ ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมซึ่งได้ตรองเห็นแล้ว

(ปี 45) บุคคลผู้หวังความเจริญ ควรตั้งอยู่ในธรรมอะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ ควรตั้งอยู่ในวุทธิธรรม ๖ มี ๑. คบสัตบุรุษ ๒. พังคำสั่งสอนของท่านโดยเคารพ ๓. ตริตรองให้รู้จักสิ่งที่ดีหรือชั่วโดยอุบายที่ชอบ
 ๔. ประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมซึ่งได้ตรองเห็นแล้ว ๖

➤ **จักร ๔** ธรรมเป็นดุจลัทธิรณนำไปสู่ความเจริญ.

๑. ปฎิรูปเทสวาสะ อยู่ในประเทศอันสมควร
 ๒. สัมปยุตตสวะ คบสัตบุรุษ
 ๓. อตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ
 ๔. ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในปางก่อน

(ปี 58, 46) ธรรมดุจลัทธิรณนำไปสู่ความเจริญ เรียกว่าอะไร? จงบอกมาสัก ๒ ข้อ

ตอบ เรียกว่า จักร ๖ ได้แก่ (เลือกตอบเพียง ๒ ข้อ)

๑. ปฎิรูปเทสวาสะ อยู่ในประเทศอันสมควร
 ๒. สัมปยุตตสวะ คบสัตบุรุษ
 ๓. อตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ
 ๔. ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในปางก่อน ๖

(ปี 55, 46) ปุพเพกตปุญญตา หมายความว่าอย่างไร? **ตอบ** ปุพเพกตปุญญตา หมายถึง ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในปางก่อน

(ปี 48) ธรรม ๔ อย่าง ดุจลัทธิรณนำไปสู่ความเจริญ ข้อว่า “คบสัตบุรุษ คือคนดี” นั้น จะนำไปสู่ความเจริญได้อย่างไร?

ตอบ เมื่อคบสัตบุรุษแล้วย่อมเป็นเหตุให้คิดดีพูดดีทำดี อันก่อให้เกิดความสุขความเจริญ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน ทั้งยังให้ถึงความเจริญอย่างที่สุดคือพระนิพพานได้ ๖

(ปี 43) หลักธรรมดุจลัทธิรณนำไปสู่ความเจริญ มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ มี ๔ อย่างคือ ๑. ปฎิรูปเทสวาสะ อยู่ในประเทศอันสมควร ๒. สัมปยุตตสวะ คบสัตบุรุษ
 ๓. อตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ ๔. ปุพเพกตปุญญตา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ในปางก่อน

➤ **อคติ ๔** ความประพฤตินี้ผิดด้วยความลำเอียง ด้วยความไม่เที่ยงธรรม

๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรักใคร่กัน
 ๒. โทสาคติ ลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน
 ๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะโง่เขลา
 ๔. ภยากติ ลำเอียงเพราะกลัว

(ปี 58) บุคคลผู้รักความยุติธรรมไว้ได้ ควรเว้นจากธรรมอะไร? ธรรมนั้นมีอะไรบ้าง?

ตอบ ควรเว้นจากอคติ ๔ ๖ มี ๑. ความลำเอียงเพราะรักใคร่กัน เรียกว่า ฉันทาคติ ๒. ความลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน เรียกว่า โทสาคติ
 ๓. ความลำเอียงเพราะเขลา เรียกว่า โมหาคติ ๔. ความลำเอียงเพราะกลัว เรียกว่า ภยากติ ๖

(ปี 55) ผู้จะดำรงความยุติธรรมไว้ได้ ต้องประพฤติอย่างไรบ้าง?

ตอบ ต้องประพฤติดังนี้ ๑. ไม่ลำเอียงเพราะรักใคร่กัน อันเรียกว่า ฉันทาคติ ๒. ไม่ลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน อันเรียกว่า โทสาคติ
 ๓. ไม่ลำเอียงเพราะเขลา อันเรียกว่า โมหาคติ ๔. ไม่ลำเอียงเพราะกลัว อันเรียกว่า ภยากติ ๖

(ปี 51) ธรรมหมวดหนึ่ง เป็นเหตุให้ผู้ประพฤติขาดความเที่ยงธรรมชื่อว่าอะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ ชื่อว่า อคติ ความลำเอียง ๖ มี ๑. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรักใคร่กัน ๒. โทสาคติ ลำเอียงเพราะไม่ชอบกัน
 ๓. โมหาคติ ลำเอียงเพราะเขลา ๔. ภยากติ ลำเอียงเพราะกลัว ๖

➤ **อันตรายของภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ ๔ อย่าง**

๑. อตทนต่อคำสั่งสอนไม่ได้ คือเบียดต่อคำสั่งสอนซึ่งเกี่ยวข้องทำตาม.
๓. เพลิดเพลินในกามคุณ ทะยานอยากได้สุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป.
๒. เป็นคนเห็นแก่ปากแก่ท้อง ทนความอดอยากไม่ได้.
๔. รักผู้หญิง.

(ปี 59) ภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ควรเว้นอันตราย ๔ อย่าง คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ควรเว้นอันตราย ๔ อย่าง คือ ๑. อตทนต่อคำสั่งสอนไม่ได้ คือเบียดหมายต่อคำสั่งสอน ซึ่งเกี่ยวข้องทำตาม

๒. เป็นคนเห็นแก่ปากแก่ท้อง ทนต่อความอดอยากไม่ได้ ๓. เพลิดเพลินในกามคุณ ทะยานอยากได้สุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป ๔. รักผู้หญิง ฯ

(ปี 43) อันตรายของภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ ข้อไหนเป็นอันตรายที่สุด? เพราะเหตุไร?

ตอบ ข้อ ๓ คือ เพลิดเพลินในกามคุณ ทะยานอยากได้สุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นอันตรายที่สุด เพราะอันตรายข้ออื่น ๆ ย่อมรวมลงในกามคุณทั้งสิ้น

➤ **ปธาน คือความเพียร ๔ อย่าง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สัมมปธาน ๔**

๑. **สังวรปธาน** เพียรระวังมิให้บาปเกิดขึ้นในสันดาน.
 ๓. **ภาวนापธาน** เพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน.
 ๒. **ปหานปธาน** เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว.
 ๔. **อนุรักษนาปธาน** เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วมิให้เสื่อม.
- ความเพียร ๔ อย่างนี้ **เป็นความเพียรชอบ** ควรประกอบให้มีในตน.

(ปี 49) ปธานคือความเพียร ๔ มีอะไรบ้าง? จดเหล่าเข้าพรรษาอนุโลมเข้าในปธานข้อไหน?

ตอบ มี ๑.สังวรปธาน เพียรระวังมิให้บาปเกิดขึ้นในสันดาน

๒.ปหานปธาน เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว

๓.ภาวนापธาน เพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน

๔.อนุรักษนาปธาน เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วมิให้เสื่อม ฯ

จดเหล่าเข้าพรรษาอนุโลมเข้าในปหานปธาน ฯ

(ปี 46) เพียรระวังตนให้ห่างไกลจากสิ่งเสพติด จัดเข้าในปธานข้อไหน? **ตอบ** จัดเข้าในสังวรปธาน ฯ

(ปี 44) คนเสพยาเสพติด เพียรพยายามจะเลิกให้ได้ ชื่อว่าตั้งอยู่ในปธานข้อไหน? **ตอบ** ตั้งอยู่ในปหานปธาน

➤ **อธิษฐานธรรม ๔ คือ ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ ๔ อย่าง**

(ปี 43) อธิษฐานธรรมคือธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ ๑. **ปัญญา** รอบรู้สิ่งที่ควรรู้.

๓. **จาคะ** สละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ.

๒. **สังขะ** ความจริงใจ คือประพฤติสิ่งใดก็ให้ได้จริง.

๔. **อุปสมะ** สงบใจจากสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความสงบ.

➤ **อิทธิบาท ๔ คุณธรรมเครื่องให้สำเร็จความประสงค์**

๑. **ฉันทะ** พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น

๓. **จิตตะ** เอาใจฝึกฝืนในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ

๒. **วิริยะ** เพียรประกอบสิ่งนั้น

๔. **วิมังสา** หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

(ปี 62, 60, 43) ผู้ที่ทำงานไม่สำเร็จผลตามที่มุ่งหมายเพราะขาดคุณธรรมอะไรบ้าง?

ตอบ เพราะขาดอิทธิบาท คือ คุณเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ ๔ อย่าง คือ ๑. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น

๒. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น ๓. จิตตะ เอาใจฝึกฝืนในสิ่งนั้นไม่วางธุระ ๔. วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น

(ปี 57) คุณธรรมเครื่องให้สำเร็จความประสงค์ คืออะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ คืออิทธิบาท ๔ ฯ มี ๑. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น ๓. จิตตะ เอาใจฝึกฝืนในสิ่งนั้นไม่วางธุระ

๔. วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น ฯ

(ปี 53) นักเรียนผู้ต้องการจะเรียนหนังสือให้ได้ผลดี จะนำอิทธิบาทมาใช้อย่างไร?

ตอบ ในเบื้องต้น ต้องสร้างฉันทะคือความพอใจในการศึกษาเล่าเรียนก่อน เมื่อมีความพอใจ จะเป็นเหตุให้ขยันศึกษาหาความรู้ที่เรียกว่าวิริยะ และเกิดความใฝ่ใจใคร่รู้สิ่งต่างๆ มากขึ้น ที่เรียกว่าจิตตะ เมื่อเรียนรู้แล้วก็ต้องนำความรู้ที่นำมาใคร่ครวญพิจารณาให้เข้าใจเหตุและผลอย่างถูกต้องที่เรียกว่าวิมังสา ดังนั้นก็จะประสบผลสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนได้ ๆ

(ปี 45) ผู้ประกอบกิจการงานสำเร็จตามความประสงค์เพราะประพตธรรมอะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ เพราะประพตอิทธิบาท ๔ มี ๑. ฉันทะ พอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น
๓. จิตตะ เอาใจฝึกใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่วางธุระ ๔. วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น ๆ

➤ **ปารีสุทธิศีล ๔** ข้อปฏิบัติที่ทำให้ศีลบริสุทธิ์

๑. **ปาติโมกข์สังวร** สำรวมในพระปาติโมกข์ เว้นข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ทำตามข้อที่พระองค์ทรงอนุญาต.
๒. **อินทริยสังวร** สำรวมอินทริย ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้อินทริยร้าย ในเวลาเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส กายสัมผัส ฐุธรรมารมณ.
๓. **อาชีวนุปาริสุทธิ** เลี้ยงชีวิตโดยทางที่ชอบ ไม่หลอกลวงเขาเลี้ยงชีวิต.
๔. **ปัจฉยปัจฉเวกขณะ** พิจารณาเสียก่อนจึงบริโภคปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช ไม่บริโภคด้วยตัณหา.

(ปี 56) จงให้ความหมายของคำว่า อินทริยสังวร **ตอบ** หมายถึง ความสำรวมอินทริย

(ปี 55) การสำรวมอินทริย ได้แก่การกระทำอย่างไร? เมื่อกระทำเช่นนั้นแล้วจะได้รับประโยชน์อะไร?

ตอบ การสำรวมอินทริย ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้อินทริยร้าย เมื่อเห็นรูป ได้ยินเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส กายสัมผัส ฐุธรรมารมณ ๆ
ได้ประโยชน์ คือ ไม่เกิดความยินดี ไม่เกิดความยินร้าย ในเวลาเห็นรูป ได้ยินเสียง เป็นต้น ๆ

(ปี 51) อินทริยสังวร คือสำรวมอินทริย อินทริยได้แก่อะไรบ้าง? **ตอบ** อินทริย ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ๆ

(ปี 50) ภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่จะต้องมีอินทริยสังวร คือสำรวมอินทริย สำรวมอินทริยนั้น คืออย่างไร?

ตอบ สำรวมอินทริย คือระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไม่ให้ความยินดียินร้ายครอบงำได้ ในเวลาเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโณภูฐัพพะ ฐุธรรมารมณ ๆ

(ปี 48) ปัจฉยปัจฉเวกขณะ หมายความว่าอย่างไร?

ตอบ หมายความว่า พิจารณา(ถึงคุณและโทษของปัจจัย๔)ก่อน จึงบริโภคปัจจัย๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช ไม่บริโภคด้วยตัณหา ๆ

(ปี 46) จงอธิบายความหมายของคำต่อไปนี้? ก. ปัจฉยปัจฉเวกขณะ ข. อภินหปัจฉเวกขณะ

ตอบ ก. **ปัจฉยปัจฉเวกขณะ**คือพิจารณาเสียก่อนจึงบริโภคปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช ไม่บริโภคด้วยตัณหา ๆ

ข. **อภินหปัจฉเวกขณะ**คือพิจารณาทุก ๆ วันว่า เรามีความแก่ มีความเจ็บมีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ เจ็บ ตายไปได้ เราต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น เรามีกรรมเป็นของ ๆ ตน เราทำดี จักได้ดี ทำชั่ว จักได้ชั่ว ๆ

➤ **พรหมวิหาร ๔** ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่

๑. **เมตตา** ความรักใคร่ ประารถนาจะให้เป็นผู้สุข.
๒. **กรุณา** ความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์.
๓. **มุทิตา** ความพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี.
๔. **อุเบกขา** ความวางเฉย ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ.

(ปี 64, 57) เมื่อเพื่อนร่วมงานได้เลื่อนตำแหน่ง ไม่คิดริษยา พลอยยินดีกับเขาด้วย ชื่อว่าปฏิบัติตามพรหมวิหารธรรมข้อใด? **ตอบ** มุทิตา ๆ

(ปี 53) พรหมวิหาร ๔ มีอะไรบ้าง? **ตอบ** มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ๆ

➤ **ธาตุกัมมัญฐาน ๔** การกำหนดพิจารณาร่างกายที่ประกอบด้วยธาตุ ๔ คือ

๑. **ปฐวีธาตุ** ธาตุดิน
๒. **อาโปธาตุ** ธาตุน้ำ
๓. **เตโชธาตุ** ธาตุไฟ
๔. **วาโยธาตุ** ธาตุลม

(ปี 63) ธาตุ ๔ คืออะไรบ้าง ? ฟันจัดเป็นธาตุอะไร ? **ตอบ** คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ฯ เป็นธาตุดิน ฯ

(ปี 51) ธาตุ ๔ มีธาตุอะไรบ้าง? ธาตุมีลักษณะแข็งแข็ง คือธาตุอะไร?

ตอบ ธาตุ ๔ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ฯ ธาตุมีลักษณะแข็งแข็ง คือ ธาตุดิน ฯ

(ปี 46) ธาตุกัมมัญฐาน มีอะไรบ้าง? กำหนดพิจารณาอย่างไร เรียกว่า ธาตุกัมมัญฐาน?

ตอบ มี ๔ คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุไฟ ธาตุลม ฯ

กำหนดพิจารณาากายนี้ให้เห็นว่าเป็นแต่เพียงธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม ประชุมกันอยู่ ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา เรียกว่า ธาตุกัมมัญฐาน ฯ

➤ อริยสัจ ๔ ความจริงอันประเสริฐ

๑. ทุกข์ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ

๓. นิโรธ ความดับทุกข์

๒. สมุทัย เหตุให้ทุกข์เกิด คือ ตัณหา (ความทะยานอยาก) ๔. มรรค ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ คือ มรรคมีองค์ ๘

- ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ได้ชื่อว่า**ทุกข์** เพราะเป็นของทนได้ยาก.
- **ตัณหา** คือความทะยานอยาก ได้ชื่อว่า**สมุทัย** เพราะเป็นเหตุให้ทุกข์เกิด.
- **ตัณหานั้น มี ๓ ประเภท** คือ ความอยากในอารมณ์ที่น่ารักใคร่ เรียกว่า **กามตัณหา**
ความอยากเป็นโนนเป็นนี่ เรียกว่า **ภวตัณหา**
ความอยากไม่เป็นโนนเป็นนี่ เรียกว่า **วิภวตัณหา**
- ความดับตัณหาได้สิ้นเชิง ทุกข์ดับไปหมด ได้ชื่อว่า**นิโรธ** เพราะเป็นความดับทุกข์.
- ปัญญาอันเห็นชอบว่า สิ่งนี้ทุกข์ สิ่งนี้เหตุให้ทุกข์เกิด สิ่งนี้ความดับทุกข์ สิ่งนี้ทางให้ถึงความดับทุกข์ ได้ชื่อว่า **มรรค** เพราะเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์.
- **มรรคนั้นมีองค์ ๘ ประการ** คือ ปัญญาอันเห็นชอบ ๑ ดำริชอบ ๑ เจริญชอบ ๑ การงานชอบ ๑ เลี้ยงชีวิตชอบ ๑ เพียรชอบ ๑ ตั้งสติชอบ ๑ ตั้งใจชอบ ๑. *[หมายเหตุ ปัญญาอันเห็นชอบ เรานิยมพูดสั้นๆ ว่า “ความเห็นชอบ”]*

(ปี 64,61) อริยสัจ ๔ มีอะไรบ้าง ? ความไม่สบายกายไม่สบายใจ จัดเป็นอริยสัจ ข้อไหน ?

ตอบ มี ๑. ทุกข์ ๒. สมุทัย คือเหตุให้เกิดทุกข์ ๓. นิโรธ คือความดับทุกข์ ๔. มรรค คือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ฯ จัดเป็นทุกข์ ฯ

(ปี 57, 56) เหตุให้เกิดทุกข์ในอริยสัจ ๔ คืออะไร? **ตอบ** คือตัณหา ความทะยานอยาก ฯ

(ปี 54, 45) ทุกข์ในอริยสัจ ๔ คืออะไร? เหตุให้เกิดทุกข์คืออะไร?

ตอบ ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ เหตุให้เกิดทุกข์คือ ตัณหา (ความทะยานอยาก)

(ปี 52) ปัญญาอันเห็นชอบอย่างไร จึงชื่อว่ามรรคในอริยสัจ ๔? เพราะเหตุไร?

ตอบ ปัญญาอันเห็นชอบว่าสิ่งนี้ทุกข์ สิ่งนี้เหตุให้ทุกข์เกิด สิ่งนี้ความดับทุกข์ สิ่งนี้ทางให้ถึงความดับทุกข์ ได้ชื่อว่ามรรค ฯ เพราะเป็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ฯ

(ปี 44) อริยสัจ ๔ มีอะไรบ้าง? บรรณาสัตว์ใด ไม่ได้สมหวัง จัดเป็นอริยสัจข้อไหน ?

ตอบ มี ๑. ทุกข์ ๒. สมุทัย คือ เหตุให้ทุกข์เกิด ๓. นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ๔. มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ฯ จัดเป็นทุกข์ ฯ

➤ **อนันตริยกรรม ๕** กรรมอันเป็นบาปหนักที่สุด ห้ามสวรรค์ ห้ามนิพพาน ตั้งอยู่ในฐานปาราชิกของผู้ถือพระพุทธศาสนา ห้ามไม่ให้ทำเป็นเด็ดขาด.

๑. **มาตุฆาต**ฆ่ามารดา.
๒. **ปิตุฆาต**ฆ่าบิดา.
๓. **อรหัตตฆาต**ฆ่าพระอรหันต์.
๔. **โลหิตุปบาท**ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป.
๕. **สังฆเภท**ยังสงฆ์ให้แตกจากกัน.

(ปี 62, 44) กรรมที่เป็นบาปหนักที่สุด มีชื่อเรียกว่าอะไร ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ มีชื่อเรียกว่า อนันตริยกรรม ๕ คือ ๑. มาตุฆาต ฆ่ามารดา ๒. ปิตุฆาต ฆ่าบิดา ๓. อรหัตตฆาต ฆ่าพระอรหันต์

๔. โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป ๕. สังฆเภท ยังสงฆ์ให้แตกจากกัน ๖

(ปี 58) กรรมอันเป็นบาปหนักที่สุด ห้ามสวรรค์ ห้ามนิพพาน คือกรรมอะไร ? จงยกตัวอย่างสัก ๓ ข้อ

ตอบ คืออนันตริยกรรม ๕ มี (เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ) ๑. มาตุฆาต ฆ่ามารดา ๒. ปิตุฆาต ฆ่าบิดา ๓. อรหัตตฆาต ฆ่าพระอรหันต์

๔. โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป ๕. สังฆเภท ยังสงฆ์ให้แตกจากกัน ๖

(ปี 47) ในพระพุทธศาสนา บุคคลผู้ฆ่ามารดาบิดา ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำอนันตริยกรรม จะได้รับโทษอย่างไร ?

ตอบ จะได้รับโทษคือ ต้องไปสูทุกข์ ห้ามสวรรค์ ห้ามนิพพาน ๖

(ปี 44) กรรมที่เป็นบาปหนักที่สุด มีชื่อเรียกว่าอะไร? คืออะไรบ้าง? เพราะเหตุไรจึงเป็นกรรมที่เป็นบาปหนักที่สุด?

ตอบ มีชื่อเรียกว่า อนันตริยกรรม ๕ คือ ๑. มาตุฆาต ฆ่ามารดา ๒. ปิตุฆาต ฆ่าบิดา ๓. อรหัตตฆาต ฆ่าพระอรหันต์

๔. โลหิตุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้นไป ๕. สังฆเภท ยังสงฆ์ให้แตกจากกัน ๖

เพราะห้ามสวรรค์ ห้ามนิพพาน ตั้งอยู่ในฐานปาราชิกของผู้ถือพระพุทธศาสนา ห้ามไม่ให้ทำเป็นเด็ดขาด ๖

➤ **อภินทปัจจเวกขณ์ ๕** สิ่งที่ควรพิจารณาทุกวัน ๆ

๑. **ควรพิจารณาทุกวัน ๆ ว่า เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้.**

ประโยชน์คือ เพื่อบรรเทาความเมาในความเฝ้าเด็กหรือในความเฝ้าหนุ่มเป็นสาว เห็นแก่ความสนุกเพลิดเพลิน ให้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และทำกิจที่ควรทำในขณะที่ยังไม่แก่.

๒. **ควรพิจารณาทุก ๆ วันว่า เรามีความเจ็บเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไปได้.**

ประโยชน์คือ เพื่อบรรเทาความเมาในความไม่มีโรคภัยไข้เจ็บแล้ว รีบเร่งศึกษาเล่าเรียน และทำกิจที่ควรทำในขณะที่ยังไม่มโรคร.

๓. **ควรพิจารณาทุก ๆ วันว่า เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้.**

ประโยชน์คือ เพื่อบรรเทาความเมาในชีวิต แล้วรีบเร่งทำกิจที่ควรทำให้สำเร็จก่อนที่ควรตายจะมาถึง.

๔. **ควรพิจารณาทุก ๆ วันว่า เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น.**

ประโยชน์คือ เพื่อบรรเทาความยึดมั่น ถือมั่นว่า สิ่งนั้น คนนั้น เป็นที่รักของเรา จักไม่ต้องเสียใจในเมื่อต้องพลัดพรากจริง ๆ.

๕. **ควรพิจารณาทุกวัน ๆ ว่า เรามีกรรมเป็นของตัว เราทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว.**

ประโยชน์คือ เพื่อบรรเทาความเห็นผิดว่า คนจะดีก็ดีเอง จะชั่วก็ชั่วเอง จะได้สุขทุกข์ก็ได้เอง แล้วรีบเร่งทำแต่กรรมดี งดเว้นกรรมชั่ว.

(ปี 61) สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พิจารณาเนืองๆ มีอะไรบ้าง ? ทรงให้พิจารณาอย่างไร ?

ตอบ มี ความแก่ ความเจ็บไข้ ความตาย ความพลัดพราก และกรรม ๖

ทรงสอนให้พิจารณาว่า ๑. เรามีความแก่เป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ ๒. เรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้

๓. เรามีความตายเป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความตายไปได้ ๔. เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น

๕. เรามีกรรมเป็นของตัวเรา ทำดีจักได้ดีทำชั่วจักได้ชั่ว ฯ

(ปี 56) อภินิหารปัจเจกเวทมนต์ คือข้อที่ควรพิจารณาเนื่อง ๆ ๕ อย่าง ทรงสอนให้พิจารณาอะไรบ้าง?

- ตอบ ทรงสอนให้พิจารณา
๑. ความแก่ ว่าเรามีความแก่เป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้
 ๒. ความเจ็บไข้ ว่าเรามีความเจ็บไข้เป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความเจ็บไข้ไปได้
 ๓. ความตาย ว่าเรามีความตายเป็นธรรมดาไม่ล่วงพ้นความตายไปได้
 ๔. ความพลัดพราก ว่าเราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น
 ๕. กรรม ว่าเรามีกรรมเป็นของตัวเราทำดีจักได้ดีทำชั่วจักได้ชั่ว ฯ

(ปี 54) อภินิหารปัจเจกเวทมนต์ชื่อว่า ควรพิจารณาทุกๆ วันว่า เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น ดังนี้ ผู้พิจารณาได้รับประโยชน์อย่างไร? **ตอบ** ประโยชน์คือ ช่วยบรรเทาความพอใจรักใคร่ในของรักของชอบใจและป้องกันความทุกข์โศกในส ในเวลาเมื่อตนต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจ

(ปี 50) ควรพิจารณาทุก ๆ วันว่า เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น ข้อความนี้อยู่ในหมวดธรรมอะไร? ท่านให้พิจารณาอย่างไรเพื่ออะไร? **ตอบ** อยู่ในธรรมหมวดอภินิหารปัจเจกเวทมนต์ ๕ ฯ เพื่อบรรเทาความยึดมั่นถือมั่นว่า สิ่งนั้น คนนั้น เป็นที่รักของเรา จักไม่ต้องเสียใจในเมื่อต้องพลัดพรากจากสิ่งนั้น คนนั้น จริง ๆ ฯ

(ปี 46) จงอธิบายความหมายของคำต่อไปนี้ ? ก. ปัจจัยปัจเจกขณะ ข. อภินิหารปัจเจกขณะ

ตอบ ก. ปัจจัยปัจเจกขณะ คือ พิจารณาเสียก่อนจึงบริโภคปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช ไม่บริโภคด้วยตัณหา ฯ

ข. อภินิหารปัจเจกขณะ คือ พิจารณาทุก ๆ วันว่า เรามีความแก่ มีความเจ็บมีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ เจ็บ ตายไปได้ เราต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น เรามีกรรมเป็นของ ๆ ตน เราทำดี จักได้ดี ทำชั่ว จักได้ชั่ว ฯ

➤ **องค์แห่งพระธรรมกถึก ๕** คุณสมบัติของนักเทศน์

(ปี 57) การจะเป็นนักเทศน์ที่ดีจะต้องมีคุณสมบัติอะไรบ้าง? จงตอบมาสัก ๓ ข้อ

- ตอบ**
๑. แสดงธรรมโดยลำดับ ไม่ตัดลัดให้ขาดความ
 ๒. อ่างเหตุผลแนะนำให้ผู้ฟังเข้าใจ
 ๓. ตั้งจิตเมตตาปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง
 ๔. ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ
 ๕. ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น คือไม่ยกตนเสียดสีผู้อื่น ฯ

(เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ)

➤ **อานิสงส์แห่งการฟังธรรม ๕** อย่าง

(ปี 58) อานิสงส์แห่งการฟังธรรม มีอะไรบ้าง ?

- ตอบ มี**
๑. ผู้ฟังธรรมยอมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
 ๒. สิ่งใดที่เคยฟังแล้ว แต่ไม่เข้าใจชัด ย่อมเข้าใจสิ่งนั้นชัด
 ๓. บรรเทาความสงสัยเสียได้
 ๔. ทำความเห็นให้ถูกต้องได้
 ๕. จิตของผู้ฟังยอมผ่องใส ฯ

➤ **พละ ๕** ธรรมเป็นกำลัง ๕ อย่าง (หรือ จะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **อินทรีย์ ๕** เพราะเป็นใหญ่ในกิจของตน)

๑. **สัทธา** ความเชื่อ
๒. **วิริยะ** ความเพียร
๓. **สติ** ความระลึกได้
๔. **สมาธิ** ความตั้งใจมั่น
๕. **ปัญญา** ความรอบรู้

(ปี 52) ธรรมเป็นกำลัง ๕ อย่าง คืออะไรบ้าง? ธรรม ๕ อย่างนั้น เรียกว่าอินทรีย์ เพราะเหตุไร?

ตอบ ธรรมเป็นกำลัง ๕ อย่าง คือ ๑. สัทธา ความเชื่อ ๒. วิริยะ ความเพียร ๓. สติ ความระลึกได้ ๔. สมาธิ ความตั้งใจมั่น ๕. ปัญญา ความรอบรู้ ฯ ธรรม ๕ อย่างนั้น เรียกว่าอินทรีย์ เพราะเป็นใหญ่ในกิจของตน ฯ

➤ **นิเวศ ๕** ธรรมอันกันจิตไม่ให้บรรลุความดี

๑. กามฉันทะ พอใจรักใคร่อารมณ์ที่ชอบใจ มีรูป เป็นต้น
๒. พยาบาท ปองร้ายผู้อื่น
๓. ถีนมิตตะ ความที่จิตหดหู่และเคลิบเคลิ้ม
๔. อุทธัจจกุกกุกจะ ฟุ้งซ่านและรำคาญ
๕. วิจิกิจฉา ลังเลไม่ตกลงใจ

(ปี 60, 50) ธรรมอันเป็นเครื่องกันจิตไม่ให้บรรลุความดี คืออะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ คือ นิเวศ ๕ ฯ มี ๑. กามฉันทะ พอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่ชอบใจมีรูป เป็นต้น ๒. พยาบาท ปองร้ายผู้อื่น ๓. ถีนมิตตะ ความที่จิตหดหู่และเคลิบเคลิ้ม ๔. อุทธัจจกุกกุกจะ ฟุ้งซ่านและรำคาญ ๕. วิจิกิจฉา ลังเลไม่ตกลงใจ ฯ

(ปี 56) จงให้ความหมายของคำว่า กามฉันทะ **ตอบ** หมายถึง ความพอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่ชอบใจมีรูป เป็นต้น ฯ

(ปี 55) คิดอย่างไรเรียกว่าพยาบาท? คิดอย่างนั้นเกิดโทษอะไร? **ตอบ** คิดปองร้ายผู้อื่น ฯ เกิดโทษคือปิดกั้นจิตใจไม่ให้บรรลุความดี ฯ

(ปี 49) อุทธัจจกุกกุกจะ คือความฟุ้งซ่านและรำคาญ จัดเข้าในชั้นไหนในชั้น ๕? เพราะเหตุไร?

ตอบ จัดเข้าในสังขารชั้น ๓ ฯ เพราะความฟุ้งซ่านและรำคาญ เป็นเจตสิกธรรมที่เกิดขึ้นกับใจ ฯ

(ปี 47) ธรรมอันกันจิตไม่ให้บรรลุความดี เรียกว่าอะไร? **ความดีที่ถูกกันไว้ไม่ให้บรรลุ** หมายถึง **ความดี**อย่างไร?

ตอบ เรียกว่า นิเวศ ฯ หมายถึงความดีทุกอย่าง อย่าง ความดีที่ถูกกันไว้ไม่ให้บรรลุแต่เมื่อกล่าวโดยตรง ได้แก่สมาธิ คือการทำจิตใจให้สงบ ฯ

➤ **ชั้น ๕** " ชั้น ๕ " แปลว่า " กอง " คือ กายกับใจ

๑. รูป ธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม มาประชุมกันเป็นกายนี้
๒. เวทนา ความเสวยอารมณ์ สุข ทุกข์ เฉยๆ
๓. สัญญา ความจำได้หมายรู้
๔. สังขาร สิ่งที่ยังปรุงแต่ง หรือ ความคิด (คิดปรุง คิดดีบ้าง คิดชั่วบ้าง คิดไม่ดีไม่ชั่วบ้าง ความคิดปรุงแต่งจิต ให้มีอาการต่าง ๆ)
๕. วิญญาณ ความรู้แจ้งอารมณ์ ในเวลาเมื่อรูปมากระทบตา เป็นต้น

ชั้น ๕ นี้ เรียกโดยย่อว่า **นามรูป**. **เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ** รวมเข้าเป็น**นาม**, **รูป**คงเป็น**รูป**.

(ปี 63) ชั้น ๕ ได้แก่อะไรบ้าง ? สังขารชั้นจัดเป็นรูปหรือนาม ?

ตอบ ได้แก่ รูปชั้น เวทนาชั้น สัญญาชั้น สังขารชั้น และวิญญาณชั้น ฯ จัดเป็นนาม ฯ

(ปี 59) กายกับใจของเราแบ่งออกเป็นกี่กอง ? อะไรบ้าง ?

ตอบ แบ่งออกเป็น ๕ กอง ฯ คือ ๑. กองรูป ๒. กองเวทนา ๓. กองสัญญา ๔. กองสังขาร ๕. กองวิญญาณ ฯ

(ปี 56) ชั้น ๕ ได้แก่อะไรบ้าง ? ย่อเป็น ๒ อย่างไร?

ตอบ ได้แก่ รูปชั้น เวทนาชั้น สัญญาชั้น สังขารชั้น และวิญญาณชั้น ฯ

อย่างนี้คือ รูปชั้น คงเป็นรูป เวทนาชั้น สัญญาชั้น สังขารชั้น และวิญญาณชั้น ๔ ชั้นนี้เป็นนาม ฯ

(ปี 51, 48) ชั้น ๕ ได้แก่อะไรบ้าง? โดยย่อเรียกว่าอะไร? **ตอบ** ชั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ฯ โดยย่อเรียกว่า นามรูป ฯ

➤ **การวระ ๖** คือ ความเคารพ เอื้อเฟื้อ มี ๖ อย่าง

๑. ความเคารพในพระพุทธเจ้า (พุทธคารวะ) คือเคารพเอื้อเฟื้อนับถือบูชาด้วยอามิสและด้วยการปฏิบัติปฏิบัติชอบ ทางกายวาจาใจ อันประกอบด้วยความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้า แม้ดับขันธปรินิพพานนานแล้ว ก็ไม่ลบหลู่ดูหมิ่น แม้ทำท่าเล่นพูดเล่นเพื่อสรวลเสเฮฮา ก็ไม่ควร ต้องเคารพสำรวมกิริยามารยาท

๒. ความเคารพในพระธรรม (ธัมมคารวะ) คือเคารพเอื้อเฟื้อ เลื่อมใสในพระธรรม คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมด แม้วัตถุที่จารึกพระธรรมก็ต้องให้ความเคารพ ไม่เหยียบย่ำข้ามกราย.

๓. ความเคารพในพระสงฆ์ (สังฆคารวะ) คือเคารพเอื้อเฟื้อ เลื่อมใสในพระสงฆ์ คือภิกษุ (สามเณร) ทั้งที่เป็นอรหิยสงฆ์ ทั้งที่เป็นสมมติสงฆ์ แม้กาสาวพัสตร์ คือผ้าข้อมน้าผาดที่พระสงฆ์นุ่งห่ม อันเป็นดุจธงชัยในพระพุทธศาสนา ก็ต้องให้ความเคารพ. ไม่แสดงกิริยาอาการล้อเล่นดูถูกดูหมิ่นพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้สอนพระธรรมรักษาพระธรรม นำพระศาสนาสืบต่อมาไม่ขาดสาย. ตั้งใจกราบไหว้ และปฏิบัติตาม คำสอนของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้แทนพระพุทธเจ้า.

๔. ความเคารพในการศึกษา (สิกขาการวะ) คือเคารพเอื้อเฟื้อในการศึกษา ตั้งใจศึกษาหาความรู้ความเข้าใจความชำนาญ ในสิ่งที่ควรรู้ ทั้งทางโลก (ได้แก่ศิลปวิชาสาขาต่าง ๆ ซึ่งเป็นทางให้ดำรงชีพอยู่โดยผาสุกในโลก) และ**ทางธรรม** (ได้แก่ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา)

๕. ความเคารพในความไม่ประมาท (อัปมาทการวะ) คือเคารพเอื้อเฟื้อในความไม่ประมาท คือ มีสติควบคุมกาย วาจา จิต ในกาลทำพูด คิดอย่าให้ผิดสม่าเสมอ ไม่พลั้งเผลอ ในที่ทุกสถาน ในกาลทุกเมื่อ.

๖. ความเคารพในการต้อนรับ (ปฏิสันถารการวะ) คือความเคารพเอื้อเฟื้อในปฏิสันถาร ๒ อย่าง คือ

ก. **อามิสปฏิสันถาร** ต้อนรับแขกด้วยวัตถุสิ่งของ เช่น ที่นั่งที่พิง ข้าว น้ำ เป็นต้น.

ข. **ธรรมปฏิสันถาร** ต้อนรับแขก ด้วยการกล่าวเชื้อเชิญสนทนาปราศรัยด้วยไมตรีจิต และจัดแจงอามิสให้พอสมควรแก่ฐานะของแขก ตามสมควรแก่ฐานะของตน

(ปี 52) การวระ คืออะไร? มีกี่อย่าง? ชื่อว่า การวระในการศึกษา หมายถึงอะไร ?

ตอบ การวระ คือ ความเคารพ เอื้อเฟื้อ ๖ อย่าง ๖ อย่าง ๖ อย่าง การวระในการศึกษา หมายถึง ความเคารพ เอื้อเฟื้อในไตรสิกขา ๖

➤ **สาราณียธรรม ๖** ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง

๑. เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา ในเพื่อนภิกษุสามเณร ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือช่วยชวนขวยยกิจธุระของเพื่อนกัน ด้วยการมีพยาบาลภิกษุไข้เป็นต้น ด้วยจิตเมตตา.

๒. เข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา ฯลฯ ด้วยวาจา เช่นกล่าวสั่งสอนเป็นต้น

๓. เข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา ฯลฯ คือคิดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เพื่อนกัน.

๔. แบ่งปันลาภที่ตนได้มาแล้วโดยชอบธรรม ให้แก่เพื่อนภิกษุสามเณร ไม่หวงไว้บริโภคจำเพาะผู้เดียว.

๕. รักษาศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนภิกษุสามเณรอื่น ๆ ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของผู้อื่น.

๖. มีความเห็นว่าร่วมกันกับภิกษุสามเณรอื่น ๆ ไม่วิวาทกับใคร ๆ เพราะมีความเห็นผิดกัน.

ธรรม ๖ อย่างนี้ ทำผู้ประพฤติให้เป็นที่รักเคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันและกัน เป็นไปเพื่อความไม่วิวาทกันและกัน เป็นไปเพื่อความ**สามัคคี**เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน.

(ปี 47) สาราณียธรรม แปลว่าอะไร? ธรรมข้อนี้ย่อมนำมาผลแก่ผู้ปฏิบัติตามอย่างไร?

ตอบ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ๖ ทำผู้ปฏิบัติตามให้เป็นที่รัก เป็นที่เคารพของผู้อื่น เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันและกัน เป็นไปเพื่อความไม่วิวาทกันและกัน เป็นไปเพื่อความพร้อมเพรียงกัน เป็นไปเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ๖

(ปี 45) "รู้รักสามัคคี" เกิดขึ้นเพราะปฏิบัติธรรมอะไร? ตอบ สารานิยธรรม ฯ

- ๑.ตา ๒.หู ๓.จมูก ๔.ลิ้น ๕.กาย ๖.ใจ เรียกว่า **อายตนะภายใน ๖** เพราะทั้ง ๖ นี้เป็นของเนื่องอยู่ในร่างกาย คือในตัว **และเพราะ** เป็นเครื่องต่อหรือเป็นบ่อเกิด คือเป็นเครื่องต่อกับอายตนะภายนอก ๖ เช่นตาสำหรับต่อกับรูป, หูสำหรับต่อกับเสียง เป็นต้น. หรือตาเป็นบ่อเกิดปรากฏแห่งรูป, หูเป็นบ่อเกิดปรากฏแห่งเสียง เป็นต้น
- ๑.ตา ๒.หู ๓.จมูก ๔.ลิ้น ๕.กาย ๖.ใจ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **อินทรีย์ ๖** เพราะเป็นใหญ่ในกิจของตน คือตาเป็นใหญ่ในกิจคือการเห็น รูป หูเป็นใหญ่ในกิจคือการฟังเสียง จมูกเป็นใหญ่ในกิจคือการรับสัมผัส ลิ้นเป็นใหญ่ในกิจคือการลิ้มรส การเป็นใหญ่ในกิจคือการรับสัมผัส ใจเป็นใหญ่ในกิจคือรับรู้เรื่อง. จะสับเปลี่ยนกันไม่ได้เลย เช่นจะใช้ตาฟังเสียง หรือใช้หูดูรูปไม่ได้.
- ๑.ตา ๒.หู ๓.จมูก ๔.ลิ้น ๕.กาย ๖.ใจ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **ทวาร ๖** เพราะเป็นประตูแห่งอารมณ์ ๖, คืออารมณ์มีรูปรารมณ (อารมณ์คือรูป) เป็นต้น เข้ามาภายในบุคคล ก็ต้องผ่านเข้ามาทางจักขุทวาร ประตูคือตา เป็นต้น.
- ๑.รูป ๒.รส ๓.กลิ่น ๔.เสียง ๕.โณภูฏัพพะ(คืออารมณ์ที่มาถูกต้องกาย) ๖.ธรรม(คืออารมณ์เกิดกับใจ) เรียกว่า **อายตนะภายนอก ๖** เพราะเป็นเครื่องต่อกับอายตนะภายใน ๖ เช่นรูปต่อกับตา เป็นต้น. **และเพราะรูปเป็นต้นนี้เป็นของอยู่นอกจากร่างกายออกไป**
- ๑.รูป ๒.รส ๓.กลิ่น ๔.เสียง ๕.โณภูฏัพพะ(คืออารมณ์ที่มาถูกต้องกาย) ๖.ธรรม(คืออารมณ์เกิดกับใจ) เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **อารมณ์ ๖** เพราะเป็นที่หน่วงเหนี่ยวของจิต หรือเป็นที่ยินดีของตา เป็นต้น จึงมีชื่อเรียก ดังนี้ :-
 ๑. **รูปารมณ** สิ่งเป็นที่หน่วงเหนี่ยวจิต คือ รูป เป็นที่ยินดีของตา เข้ามาทางประตูคือตา.
 ๒. **สัททารมณ** สิ่งเป็นที่หน่วงเหนี่ยวจิต คือ เสียง เป็นที่ยินดีของหู เข้ามาทางประตูคือหู.
 ๓. **คันธารมณ** สิ่งเป็นที่หน่วงเหนี่ยวจิต คือ กลิ่น เป็นที่ยินดีของจมูก เข้ามาทางประตูคือลิ้น.
 ๔. **รสธารมณ** สิ่งเป็นที่หน่วงเหนี่ยวจิต คือ รส เป็นที่ยินดีของลิ้น เข้ามาทางประตูคือลิ้น.
 ๕. **โณฐัพพารมณ** สิ่งเป็นที่หน่วงเหนี่ยวจิต คือ สิ่งถูกต้องกาย เป็นที่ยินดีของกาย เข้ามาทางประตูคือกาย.
 ๖. **ธรรมมารมณ** สิ่งเป็นที่หน่วงเหนี่ยวจิต คือ เรื่อง เป็นที่ยินดีของใจ เข้ามาทางประตูคือใจ
- **วิญญาน ๖** ความรู้ หรือความรู้แจ้งอารมณ์
อาศัยรูปกระทบตา เกิดความรู้ขึ้น เรียก **จักขุวิญญาน**
อาศัยเสียงกระทบหู เกิดความรู้ขึ้น เรียก **โสตวิญญาน**
อาศัยกลิ่นกระทบจมูก เกิดความรู้ขึ้น เรียก **ฆานวิญญาน**
อาศัยรสกระทบลิ้น เกิดความรู้ขึ้น เรียก **ชีวหาวิญญาน**
อาศัยโณภูฏัพพะกระทบกาย เกิดความรู้ขึ้น เรียก **กายวิญญาน**
อาศัยธรรมเกิดกับใจ เกิดความรู้ขึ้น เรียก **มโนวิญญาน**.
เพราะอาศัย ๒ สิ่ง คือ อายตนะภายใน ๑ อายตนะภายนอก ๑ กระทบกัน, หรือทวาร ๑ อารมณ์ ๑ ประจวบกัน จึงเกิดวิญญาน คือ ความรู้ขึ้น, ความรู้ที่เกิดขึ้นนั้น มีชื่อเรียกไปตามชื่อของอายตนะภายใน เช่น จักขุวิญญาน แปลว่า ความรู้ทางตา เป็นต้น. วิญญานทั้ง ๖ นี้ รวมเข้าเป็นกองหนึ่ง เรียกว่า วิญญานขันธ
- **สัมผัส ๖** การกระทบกันระหว่างอายตนะภายในมีตา เป็นต้น กับอายตนะภายนอกมีรูป เป็นต้น วิญญาน มีจักขุวิญญาน เป็นต้น เพราะอาศัย ๓ สิ่ง คือ อายตนะภายใน ๑ อายตนะภายนอก ๑ วิญญาน ๑ ประชุมกันเข้า จึงเรียกว่า **สัมผัส**
สัมผัสมี ๖ อย่าง เรียกชื่อตามอายตนะภายใน คือ **จักขุสัมผัส** กระทบทางตา, **โสตสัมผัส** กระทบทางหู, **ฆานสัมผัส** กระทบทางจมูก, **ชีวหาสัมผัส** กระทบทางลิ้น, **กายสัมผัส** กระทบทางกาย, **มโนสัมผัส** กระทบทางใจ.

(ปี 61) อายตนะภายนอก ๖ ได้แก่อะไรบ้าง?

ตอบ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อารมณ์ที่มาถูกต้องกาย ธรรม คืออารมณ์ที่เกิดกับใจ ฯ

(ปี 59, 43) อินทรีย์ ๖ กับอารมณ์ ๖ มีความสัมพันธ์กันอย่างไร? อะไรเรียกว่า สัมผัส?

ตอบ มีความสัมพันธ์กันดังนี้

- ตา เป็นใหญ่ในการเห็นอารมณ์ คือรูป
- หู เป็นใหญ่ในการฟังอารมณ์ คือเสียง
- จมูก เป็นใหญ่ในการสูดดมอารมณ์ คือกลิ่น
- ลิ้น เป็นใหญ่ในการลิ้มอารมณ์ คือรส
- กาย เป็นใหญ่ในการถูกต้องอารมณ์ คือโผฏฐัพพะ
- ใจ เป็นใหญ่ในการรู้อารมณ์ คือธรรม ฯ

การกระทบกันระหว่างอายตนะภายในมี ตา เป็นต้น กับอายตนะภายนอก มีรูป เป็นต้น เกิดความรู้ขึ้น เรียกว่า จักขุวิญญาณ เป็นต้น ทั้ง ๓ อย่างนี้ รวมกันในขณะเดียวกัน เรียกว่า สัมผัส ฯ

(ปี 54) อายตนะภายใน ๖ ได้แก่อะไรบ้าง? ตอบ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ฯ

หมวด ๗

➤ **อปปริหานิยธรรม ๗** ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว

(ปี 48) อปปริหานิยธรรม คืออะไร? ข้อที่ ๔ ความว่าอย่างไร? ตอบ คือ ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว ฯ

ข้อที่ ๔ ความว่า ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่เป็นประธานในสงฆ์ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน ฯ

(ปี 45) อปปริหานิยธรรม คืออะไร? มีกี่ข้อ? จงแสดงมา ๑ ข้อ

ตอบ คือธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม มี ๗ ข้อ ฯ (ตอบข้อใดข้อหนึ่ง) คือ

๑.หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ

๒.เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกและพร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจที่สงฆ์จะต้องทำ

๓.ไม่บัญญัติสิ่งทีพระพุทธเจ้าไม่บัญญัติขึ้น ไม่ถอนสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้แล้ว สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทตามที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้

๔.ภิกษุเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ เป็นประธานในสงฆ์ เคารพนับถือภิกษุเหล่านั้น เชื่อฟังถ้อยคำของท่าน

๕.ไม่ล่ออำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น

๖.ยินดีในเสนาสนะป่า

๗.ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนภิกษุสามเณรซึ่งเป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาส ขอให้มาที่มาแล้ว ขอให้อยู่เป็นสุข ฯ

➤ **อริยทรัพย์ ๗**

ทรัพย์ คือคุณความดีที่มีในสันดานอย่างประเสริฐ เรียก **อริยทรัพย์** มี ๗ อย่างคือ

๑. **สัทธา** เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ.

๕. **พหุสัจจะ** ความเป็นคนเคยได้ยินได้ฟังมาก คือทรงธรรมและรู้ศิลปวิทยามาก.

๒. **ศีล** รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย.

๖. **จาคะ** สละให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน.

๓. **hiri** ความละอายต่อบาปทุจริต.

๗. **ปัญญา** ครอบรู้สิ่งที่ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์.

๔. **โอดตปปะ** สะดุ้งกลัวต่อบาป.

อริยทรัพย์ ๗ ประการนี้ **ดีกว่าทรัพย์ภายนอก** เพราะอริยทรัพย์เป็นคุณธรรม เครื่องบำรุงจิตใจให้ปลื้มให้อบอุ่น มีแล้วไม่ต้องเป็นทุกข์กังวลในการคุ้มครองป้องกันโจรภัย เป็นต้น ใครแย่งชิงไปไม่ได้ ใช้เท่าใดก็ไม่ต้องกลัวหมดสิ้น ไม่ต้องเสี่ยงภัยในการแสวงหา เป็นต้น ทั้งสามารถติดตามเป็นที่พึ่งในสัมปรายภพได้ด้วย

(ปี 56) จงให้ความหมายของคำว่า พหุสัจจะ **ตอบ** หมายถึง ความเป็นผู้ศึกษามาก

(ปี 49) อริยทรัพย์ คือทรัพย์เช่นไร ? เมื่อเทียบกับทรัพย์สิ้นมีเงินทอง เป็นต้น ดีกว่ากันอย่างไร?

ตอบ คือ คุณงามความดีอย่างประเสริฐที่เกิดมีขึ้นในสันดาน มี ศรัทธา ศีล เป็นต้น ฯ

ดีกว่ากัน เพราะเป็นคุณธรรมเครื่องบำรุงจิตใจให้อบอุ่น ไม่ต้องกังวล เดือดร้อน ใครจะแย่งชิงไปไม่ได้ ใช้เท่าใดก็ไม่ต้องกลัวหมดสิ้น ทั้งสามารถติดตามไปได้ถึงชาติหน้า เป็นที่พึ่งในสัมปรายภพได้ด้วย ฯ

(ปี 46) พหุสัจจะ หมายความว่าอย่างไร? พหุสัจจะ เป็นอริยทรัพย์อย่างหนึ่งนั้น อธิบายอย่างไร?

ตอบ หมายความว่า ความเป็นผู้เคยได้ยินได้ฟังมา มาก ฯ

อธิบายว่า พหุสัจจะ คือความเป็นผู้เคยได้ยินได้ฟังมา มากนั้น (ทรงจำธรรมและศิลปวิทยา) ได้ชื่อว่าอริยทรัพย์ เพราะเป็นเหตุให้ได้อริยผล มีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข และไม่ตรี เป็นต้น ทั้งไม่เป็นภาระแก่เจ้าของและที่พิเศษกว่าทรัพย์สิ้น เงินทองทั่วไปคืออิงใช้ยังมี ฯ

(ปี 44) ทรัพย์ประเภทไหนเรียกว่าอริยทรัพย์? อริยทรัพย์ดีกว่าทรัพย์ภายนอกเพราะเหตุไร?

ตอบ ทรัพย์ คือคุณความดีที่มีในสันดานอย่างประเสริฐ เรียกว่า อริยทรัพย์ มี ศรัทธา ศีล เป็นต้น ฯ

ดีกว่า เพราะอริยทรัพย์ เป็นคุณธรรม เครื่องบำรุงจิตใจให้ปลื้มให้อบอุ่น มีแล้วไม่ต้องเป็นทุกข์กังวลในการคุ้มครองป้องกันโจรภัย เป็นต้น ใครแย่งชิงไปไม่ได้ ใช้เท่าใดก็ไม่ต้องกลัวหมดสิ้น ไม่ต้องเสี่ยงภัยในการแสวงหา เป็นต้น ทั้งสามารถติดตามเป็นที่พึ่งในสัมปรายภพได้ด้วย ฯ

➤ สัปบุริสธรรม ๗ ธรรมของสัตบุรุษ

๑. **ธัมมัญญตา** ความเป็นผู้รู้จักเหตุ เช่น รู้จักว่า สิ่งนี้เป็นเหตุแห่งความสุข สิ่งนี้เป็นเหตุแห่งทุกข์.
๒. **อัตตัญญตา** ความเป็นผู้รู้จักผล เช่น รู้จักว่า สุขเป็นผลแห่งเหตุอันนี้ ทุกข์เป็นผลแห่งเหตุอันนี้.
๓. **อัตตัญญตา** ความเป็นผู้รู้จักตน ว่าเราก็โดยชาติตระกูลยศศักดิ์ สมบัติ ปริวาร ความรู้ และคุณธรรม เพียงเท่านั้น ฯ แล้วประพฤติตนให้สมควรแก่ที่เป็นอยู่อย่างไร.
๔. **มัตตัญญตา** ความเป็นผู้รู้จักประมาณ ในการแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีวิตแต่โดยทางที่ชอบ และรู้จักประมาณในการบริโภคแต่พอสมควร.
๕. **กาลัญญตา** ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา อันสมควรในอันประกอบกิจนั้น ฯ.
๖. **ปริสัจญตา** ความเป็นผู้รู้จักชุมชน และกิจการที่ต้องประพฤติต่อประชุมชนนั้น ๆ ว่า หมู่นี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจการอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ เป็นต้น.
๗. **ปุคคัลโปปปริญญตา** ความเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลว่า ผู้นี้เป็นคนดีควรคบ ผู้นี้เป็นคนไม่ดีไม่ควรคบ เป็นต้น.

(ปี 57) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ๑. ธัมมัญญตา ๒. มัตตัญญตา ๓. กาลัญญตา

ตอบ ๑. ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ เช่น รู้จักว่า สิ่งนี้เป็นเหตุแห่งสุข สิ่งนี้เป็นเหตุแห่งทุกข์

๒. มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้ประมาณ ในการแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีวิตแต่โดยทางที่ชอบ และรู้ประมาณในการบริโภคแต่พอสมควร

๓. กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลาอันสมควรในอันประกอบกิจนั้น ๆ ฯ

(ปี 45) มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้ประมาณ ในสัปบุริสธรรม มีอธิบายไว้อย่างไร?

ตอบ ความเป็นผู้รู้ประมาณในการแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีวิตแต่โดยทางที่ชอบและรู้จักประมาณในการบริโภคแต่พอควร ฯ

➤ **โลกธรรม ๘** ธรรมที่ครอบงำสัตว์โลกอยู่ และสัตว์โลกยอมเป็นไปตามธรรมนั้น

๑.มีลาภ	๒.ไม่มีลาภ
๓.มียศ	๔.ไม่มียศ
๕.นินทา	๖.สรรเสริญ
๗.สุข	๘.ทุกข์

ในโลกธรรม ๘ ประการนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ควรพิจารณาว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ก็แต่ว่ามันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรรู้ตามที่เป็นจริง อย่าให้มันครอบงำจิตใจได้คือ อย่ายินดีในส่วนที่น่าปรารถนา อย่ายินร้ายในส่วนที่ไม่น่าปรารถนา.

(ปี 63, 55) โลกธรรม ๘ มีอะไรบ้าง? **ตอบ** คือ ๑.มีลาภ ๒.ไม่มีลาภ ๓.มียศ ๔.ไม่มียศ ๕.นินทา ๖.สรรเสริญ ๗.สุข ๘.ทุกข์

(ปี 59) เมื่อโลกธรรม ๘ เกิดขึ้นแก่ตน ควรพิจารณาอย่างไร?

ตอบ ควรพิจารณาว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ก็สักแต่ที่เกิดขึ้น มันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา เมื่อพิจารณาเห็นแล้วก็อย่ายินดี ในส่วนที่น่าปรารถนา และอย่ายินร้ายในส่วนที่ไม่น่าปรารถนา ฯ

(ปี 47) โลกธรรม คืออะไร? เมื่อเกิดขึ้นแล้วควรพิจารณาอย่างไร? **ตอบ** คือ ธรรมที่ครอบงำสัตว์โลกอยู่ และสัตว์โลกยอมเป็นไปตามธรรมนั้น

ในโลกธรรม ๘ ประการนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ควรพิจารณาว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา ก็แต่ว่ามันไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรรู้ตามที่เป็นจริง อย่าให้มันครอบงำจิตใจได้ คืออย่ายินดีในส่วนที่ปรารถนา อย่ายินร้ายในส่วนที่ไม่ปรารถนา ฯ

(ปี 44) โลกธรรมมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? ท่านสอนให้ปฏิบัติต่อโลกธรรมอย่างไร?

ตอบ มี ๘ อย่าง ฯ คือ มีลาภ ๑ ไม่มีลาภ ๑ มียศ ๑ ไม่มียศ ๑ สรรเสริญ ๑ นินทา ๑ สุข ๑ ทุกข์ ๑ ฯ

สอนอย่างนี้ คือในโลกธรรมทั้ง ๘ อย่างนี้ อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ควรพิจารณาว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา มันเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา ควรรู้ตามที่เป็นจริง อย่าให้ครอบงำจิตใจได้ คืออย่ายินดีในส่วนที่ปรารถนา อย่ายินร้ายในส่วนที่ไม่ปรารถนา ฯ

➤ **มรรคมีองค์ ๘** ทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์

- ๑.สัมมาทิฐิ เห็นชอบ คือเห็นอริยสัจ ๔(ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค)
- ๒.สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ คือดำริจะออกจากกาม ๑ ดำริในอันไม่พยายาบท ๑ ดำริในอันไม่เบียดเบียน ๑.
- ๓.สัมมาวาจา เจรจาชอบ คือเว้นจากวจีทุจริต ๔ (เท็จ ส่อเสียด หยาบ เพ้อเจ้อ)
- ๔.สัมมากัมมันตะ การงานชอบ คือเว้นจากกายทุจริต ๓(ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม)
- ๕.สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีวิตชอบ คือเว้นจากความเลี้ยงชีวิตโดยทางที่ผิด
๖. สัมมาวายามะ เพียรชอบ คือเพียรในที่ ๔ สถาน (สัมมัปปธาน ๔) คือ เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว เพียรให้กุศลเกิดขึ้น เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้ว
- ๗.สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ คือระลึกในสติปัฏฐาน ๔ (กาย เวทนา จิต ธรรม)
- ๘.สัมมาสมาธิ ตั้งใจไว้ชอบ คือเจริญฌาน ๔

ในองค์ทั้ง ๘ นั้น, เห็นชอบ ดำริชอบ สงเคราะห์เข้าไปในปัญญาสิกขา.

วาจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ สงเคราะห์เข้าไปในศีลสิกขา.

เพียรชอบ ระลึกรู้ชอบ ตั้งใจไว้ชอบ สงเคราะห์เข้าไปในจิตตสิกขา.

(ปี 64, 60, 45) คำว่า เจริญชอบ ในมรรคมืองค์ ๘ นั้น คือเจริญอย่างไร?

ตอบ คือเว้นจากพูดเท็จ เว้นจากพูดส่อเสียด เว้นจากพูดคำหยาบ และเว้นจากพูดเพ้อเจ้อ ฯ

(ปี 61) สัมมาสัมมันตะ ทำการงานชอบ คืออย่างไร ?

ตอบ คือ ทำโดยเว้นจากกายทุจริต ๓ ได้แก่ เว้นจากการฆ่าสัตว์ เว้นจากการลักทรัพย์ เว้นจากการประพฤตินอกใจในกาม ฯ

(ปี 55, 48) สัมมาวายามะ เพียรชอบ คือเพียรอย่างไร?

ตอบ เพียรในที่ ๔ สถาน (สัมมปปธาน ๔) คือ ๑.เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้น ๒.เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว
๓.เพียรให้กุศลเกิดขึ้น ๔.เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ฯ

(ปี 50) มรรคมืองค์แปดจัดเข้าในสิกขา ๓ ได้หรือไม่ ? ถ้าได้จงจัดมาดู

ตอบ ได้ ฯ จัดดังนี้ สัมมาทิฏฐิและสัมมาสังกัปปะ จัดเข้าในปัญญาสิกขา
สัมมาวาจา สัมมาสัมมันตะ สัมมาอาชีวะ จัดเข้าในศีลสิกขา
สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จัดเข้าในจิตตสิกขา ฯ

(ปี 46) สัมมาสังกัปปะ คำริชอบ คือ คำริอย่างไร? มรรคมืองค์ ๘ ข้อใดบ้างสงเคราะห์เข้าในศีลสิกขา?

ตอบ คือ คำริจะออกจากกาม ๑ คำริในอันไม่พยาบาท ๑ คำริในอันไม่เบียดเบียน ๑ ฯ

วาจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีวิตชอบ สงเคราะห์เข้าในศีลสิกขา ฯ

หมวด ๙

➤ มละ ๙ คือ มลทิน

๑. โกรธ (โกรธ) แก้วด้วยเจริญเมตตา(*ข้อนี้เคยออกข้อสอบ)

๒. มกฺขะ (ลบหลู่บุญคุณท่าน) แก้วด้วยกตัญญูตเวทิตา(*ข้อนี้เคยออกข้อสอบ)

๓. อีสสา (ริษยา) แก้วด้วยมูทิตา

๔. มัจฉริยะ (ตระหนี่) แก้วด้วยทาน

๕. มายา (มายา หรือ มารยา) แก้วด้วย อุชฺ, อาชวะ ความซื่อตรง

๖. สาเลยยะ (มักอวด) แก้วด้วยอตัณฺญตเวทิตา, อปจายนะ

๗. มุสาวาท (พูดปด) แก้วด้วยสัจจวาจา

๘. ปาปิจฉา (มีความปรารถนาลามก) แก้วด้วยสันโดษ, มักน้อย

๙. มิฉฉาทิฏฐิ (เห็นผิด) แก้วด้วยสัมมาทิฏฐิ(*ข้อนี้เคยออกข้อสอบ)

(ปี 52, 50) มละ คืออะไร? เป็นศิษย์ได้ดีแล้วทำมันดิ่งกับอาจารย์ จัดเข้าในมละอย่างไร และควรชำระมละอย่างนั้นด้วยธรรมอะไร?

ตอบ มละคือมลทิน ฯ เป็นศิษย์ได้ดีแล้วทำมันดิ่งกับอาจารย์ จัดเข้าใน มักขะ ลบหลู่บุญคุณท่าน และควรชำระด้วยกตัญญูตเวทิตา ความรู้คุณท่าน แล้วตอบแทน ฯ

(ปี 43) มละคือมลทิน หมายถึงอะไร? มลทินข้อที่ ๑ และข้อที่ ๙ คืออะไร? แก้วด้วยธรรมอะไร?

ตอบ หมายถึงกิเลสเป็นเครื่องทำจิตให้เศร้าหมอง ไม่ผ่องใส ฯ

มลทินข้อที่ ๑ คือ โกรธ แก้วด้วยเจริญเมตตา และมลทินข้อที่ ๙ คือ เห็นผิด แก้วด้วยสัมมาทิฏฐิ

➤ **ธรรมที่บรรพชิตควรพิจารณาเนื่องๆ ๑๐ อย่าง**

๑. บัดนี้ เรามีเพศต่างจากคฤหัสถ์แล้ว อากาการกิริยาใดๆ ของสมณะ เราต้องทำอากาการกิริยานั้นๆ
๒. การเลี้ยงชีวิตของเราเนื่องด้วยผู้อื่น เราควรทำตัวให้เขาเลี้ยงง่าย
๓. อากาการทางกาย วาจา อย่างอื่นที่เราจะต้องทำให้ดีขึ้นไปกว่านี้ยังมีอยู่อีก ไม่ใช่เพียงเท่านั้น
๔. ตัวเราเองติเตียนตัวเองโดยศีลได้หรือไม่
๕. ผู้รู้ใคร่ครวญแล้วติเตียนเราโดยศีลได้หรือไม่
๖. เราจะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น
๗. เรามีกรรมเป็นของตัว เราทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว
๘. วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้ เราทำอะไรอยู่
๙. เรายินดีในสิ่งที่สังัดหรือไม่
๑๐. คุณวิเศษของเรามีอยู่หรือไม่ ที่จะทำให้เราเป็นผู้ไม่เก้อเขินในเวลาเพื่อนบรรพชิตถามในกาลภายหลัง

(ปี 56) บรรพชิตผู้พิจารณาเนื่อง ๆ ว่า วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่ จะได้รับประโยชน์อะไร?

ตอบ จะได้รับประโยชน์คือเป็นผู้ไม่ประมาท มีความเพียร งดเว้นสิ่งที่ เป็นโทษ ทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ ๆ

➤ **นาถกรณธรรม ๑๐**

๑. ศีล รักษากายวาจาให้เรียบร้อย.	๖. อัมมกามตา ความใคร่ในธรรมที่ชอบ.
๒. พาหุสัจจะ ความเป็นผู้ได้สดับตรับฟังมาก.	๗. วิริยะ เพียรเพื่อจะละความชั่ว ประพฤติความดี.
๓. กัลยาณมิตรตตา ความเป็นผู้มีเพื่อนดีงาม.	๘. สันโดษ ยินดีด้วยผ้านุ่งผ้าห่ม อาหาร ที่นอนที่นั่งและยาตามมีตามได้.
๔. โสวจิตตตา ความเป็นผู้วางใจสอนง่าย.	๙. สติ จำการที่ทำ และคำที่พูดแล้วแม่นยำได้.
๕. กิงกรณียesu ทักขตา ความขยันช่วยเอาใจใส่ในกิจธุระของเพื่อนภิกษุสามเณร.	๑๐. ปัญญา รอบรู้ในกองสังขารตามเป็นจริงอย่างไร.

(ปี 45) นาถกรณธรรมคืออะไร? นาถกรณธรรมชื่อว่า กัลยาณมิตรตตา หมายความว่าอย่างไร?

ตอบ คือธรรมทำที่พึง ๆ ความเป็นผู้มีเพื่อนดีงาม ไม่คบคนชั่ว ๆ

คิหิปฏิบัติ หลักปฏิบัติของคฤหัสถ์

(ปี 49) คิหิปฏิบัติ คืออะไร? หมวดธรรมต่อไปนี้ คือ

๑. อิทธิบาท ๔
๒. สังคหวัตถุ ๔
๓. อริยฐานธรรม ๔
๔. ทิณฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔
๕. ปาวิสุทธีศีล ๔

หมวดไหนมีในคิหิปฏิบัติ ?

ตอบ คือ หลักปฏิบัติของคฤหัสถ์ ๆ ข้อ ๒. และข้อ ๔. มีในคิหิปฏิบัติ ๆ

➤ **อบายมุข** คือ เหตุเครื่องฉิบหาย หรือ ทางแห่งความเสื่อม

อบายมุข ๔ มี ๔ อย่างดังนี้

๑.ความเป็นนักเลงหญิง	๓.ความเป็นนักเลงเล่นการพนัน
๒.ความเป็นนักเลงสุรา	๔.ความคบคนชั่วเป็นมิตร

อบายมุข ๖ มี ๖ อย่างดังนี้

๑.ดื่มน้ำเมา	๔.เล่นการพนัน
๒.เที่ยวกลางคืน	๕.คบคนชั่วเป็นมิตร
๓.เที่ยวดูการเล่น	๖.เกียจคร้านทำการงาน

โทษของคบคนชั่วเป็นมิตร คือ (มาจากอบายมุข ๔ และ อบายมุข ๖)

๑.ทำให้เป็นนักเลงการพนัน	๔. ทำให้เป็นคนหลงเขาด้วยของปลอม
๒. ทำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้	๕. ทำให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า
๓. ทำให้เป็นนักเลงเหล้า	๖. ทำให้เป็นนักเลงหัวไม้ ๑

(ปี 64, 59) การคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างไร ?

ตอบ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างนี้ คือการร่วมกินร่วมนอน ร่วมเที่ยว ร่วมพรรคร่วมพวก ร่วมไปมาหาสู่กับคนชั่ว มักจะถูกคนชั่วชักจูงไปในทางชั่ว เช่น คนไม่เคยเป็นนักเลงหญิง ไม่ติดสุรา ไม่เล่นการพนัน ไม่เป็นอันธพาล ก็ยอมถูกชักจูงไปจนกลายเป็นนักเลงหญิงได้ เป็นต้น ๑

(ปี 60) **อบายมุข ๔** มีอะไรบ้าง?

ตอบ มี ๑. ความเป็นนักเลงหญิง ๒. ความเป็นนักเลงสุรา ๓. ความเป็นนักเลงเล่นการพนัน ๔. ความคบคนชั่วเป็นมิตร ๑

(ปี 52) **อบายมุข** คืออะไร ? คบคนชั่วเป็นมิตรมีโทษอย่างไร ?

ตอบ **อบายมุข** คือ ทางแห่งความเสื่อม ๑ คบคนชั่วเป็นมิตรมีโทษอย่างนี้ คือ ๑.นำให้เป็นนักเลงการพนัน ๒.นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้ ๓.นำให้เป็นนักเลงเหล้า ๔.นำให้เป็นคนหลงเขาด้วยของปลอม ๕.นำให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า ๖.นำให้เป็นคนหัวไม้ ๑

โทษของการดื่มสุรา (มาจากอบายมุข ๖ เรื่องดื่มน้ำเมา)

๑. เสียทรัพย์	๒. ก่อการทะเลาะวิวาท	๓. เกิดโรค	๔. ถูกตีเตียน	๕. ไม่รู้จักอาย	๖. ทอนกำลังปัญญา ๑

(ปี 64, 62, 60, 46) **อบายมุข** คืออะไร? ดื่มน้ำเามีโทษอย่างไรบ้าง?

ตอบ คือ เหตุเครื่องฉิบหาย ๑

มีโทษ ๖ อย่าง คือ ๑. เสียทรัพย์ ๒. ก่อการทะเลาะวิวาท ๓. เกิดโรค ๔. ถูกตีเตียน ๕. ไม่รู้จักอาย ๖. ทอนกำลังปัญญา ๑

(ปี 57) **อบายมุข** คืออะไร? ความเป็นนักเลงสุราจัดเป็นอบายมุขเพราะเหตุไร?

ตอบ คือเหตุเครื่องฉิบหาย ๑ เพราะเป็นเหตุให้เสียทรัพย์ ก่อการทะเลาะวิวาท เกิดโรค ต้องตีเตียน ไม่รู้จักอาย ทอนกำลังปัญญา ๑

(ปี 53) จงบอกโทษของการดื่มสุรามาสัก ๓ ข้อ

โทษของการเที่ยวกลางคืน (ใน อบรมมุข ๖)

(ปี 44) การเที่ยวกลางคืนมีโทษอย่างไรบ้าง?

ตอบ มีโทษ ๖ อย่างคือ ๑. ชื่อว่าไม่รักษาตัว ๒. ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย ๓. ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ ๔. เป็นที่ระแวงของคนทั้งหลาย ๕. มักถูกใส่ความ ๖. ได้รับความลำบากมาก

➤ ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน เรียกว่า **ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์**

๑. **อุฏฐานสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบกิจเครื่องเลี้ยงชีวิตที่ดี ในการศึกษาเล่าเรียนก็ดี ในการทำธุระหน้าที่ของตนก็ดี

๒. **อารักขสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือรักษาทรัพย์ที่แสวงหามาได้ด้วยความหมั่น ไม่ให้เป็นอันตรายก็ดี รักษาการงานของตน ไม่ให้เสื่อมเสียไปก็ดี

๓. **กัลยาณมิตตตา** ความมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว

๔. **สมชีวิตา** ความเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ไม่ให้เกิดความเสี่ยง ไม่ให้พุ่มพวยนัก

เมื่อปฏิบัติตาม**ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์** ผลที่ต้องการในปัจจุบันทันตาเห็นนี้ ได้แก่ **ทรัพย์ ยศ ไฉตริ** เป็นต้น

(ปี 62) ผู้หวังประโยชน์ปัจจุบันจะต้องปฏิบัติอย่างไรจึงจะได้สมหวัง ?

ตอบ ต้องปฏิบัติตามหลัก**ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์** ๔ ประการ คือ

๑. **อุฏฐานสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ในการประกอบกิจการงานในการศึกษาเล่าเรียนในการทำธุระหน้าที่ของตน

๒. **อารักขสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยการรักษา ทั้งทรัพย์และการงานไม่ให้เสื่อมไป

๓. **กัลยาณมิตตตา** ความมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว

๔. **สมชีวิตา** ความเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ ฯ

(ปี 58) ธรรม ๔ ประการ ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อสุขในปัจจุบัน เรียกว่าอะไร ? มีอะไรบ้าง ?

ตอบ เรียกว่า **ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์** ฯ มี

๑. **อุฏฐานสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยความหมั่นในการประกอบกิจอันควร

๒. **อารักขสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยการรักษา ทั้งทรัพย์และการงานของตน ไม่ให้เสื่อมไป

๓. **กัลยาณมิตตตา** ความมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว

๔. **สมชีวิตา** ความเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ ฯ

(ปี 52) ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันเรียกว่าอะไร? มีอะไรบ้าง?

(ปี 48) บุคคลจะได้รับประโยชน์ปัจจุบัน จะต้องปฏิบัติตามหลักธรรมอะไร?

ตอบ ต้องปฏิบัติตามหลัก**ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์** ๔ ประการ คือ

๑. **อุฏฐานสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ในการประกอบกิจการงาน ในการศึกษาเล่าเรียน ในการทำธุระหน้าที่ของตน

๒. **อารักขสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยการรักษา ทั้งทรัพย์และการงาน ไม่ให้เสื่อมไป

๓. **กัลยาณมิตตตา** ความมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว

๔. **สมชีวิตา** ความเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ ฯ

(ปี 43) เหตุให้เกิดประโยชน์ในปัจจุบันเรียกว่าอะไร? มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? เมื่อปฏิบัติตามเหตุเหล่านั้นแล้วจะได้รับผลอะไร?

ตอบ เรียกว่า**ทิวฐธัมมิกัตถ** ฯ มี ๔ อย่าง ฯ คือ ๑. **อุฏฐานสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ๒. **อารักขสัมปทา** ถึงพร้อมด้วยการรักษา

๓. **กัลยาณมิตตตา** ความมีเพื่อนเป็นคนดี ๔. **สมชีวิตา** ความเลี้ยงชีวิตตามสมควร ฯ จะได้รับผล คือ **ทรัพย์ ยศ ไฉตริ** เป็นต้นในปัจจุบัน ฯ

- **มิตรแท้ ๔** มี ๑. มิตรมีอุปการะ ๒. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ ๓. มิตรแนะนำประโยชน์ ๔. มิตรมีความรักใคร่ (ปี 63, 60, 58, 56, 45) มิตรแท้ มีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ?

มิตรมีอุปการะ มี ๔ ลักษณะ (ในเรื่องมิตรแท้)

๑. ป้องกันเพื่อนผู้ประมาทแล้ว	๓. เมื่อมีภัย เอาเป็นที่พึ่งพำนักได้
๒. ป้องกันทรัพย์สมบัติของเพื่อนผู้ประมาทแล้ว	๔. เมื่อมีธุระ ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก

มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มี ๔ ลักษณะ (ในเรื่องมิตรแท้)

๑. ขยายความลับของตนแก่เพื่อน	๓. ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ
๒. ปิดความลับของเพื่อนไม่ให้แพร่งพราย	๔. แม้ชีวิตก็อาจสละแทนได้

มิตรแนะนำประโยชน์ มี ๔ ลักษณะ (ในเรื่องมิตรแท้)

๑. ห้ามไม่ให้ทำความชั่ว	๓. ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
๒. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี	๔. บอกทางสวรรค์ให้

มิตรมีความรักใคร่ มี ๔ ลักษณะ (ในเรื่องมิตรแท้)

๑. ทุกข์ ทุกข์ด้วย	๓. ได้เลี้ยงคนที่พูดดีเตือนเพื่อน
๒. สุข สุขด้วย	๔. รับรองคนที่พูดสรรเสริญเพื่อน

➤ **มิตรเทียม ๔** หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **มิตรปฏิรูป**

๑. คนปอกลอก	๓. คนหัวประจบ
๒. คนดีแต่พูด	๔. คนชักชวนในทางฉิบหาย

มิตรปอกลอก มี ๔ ลักษณะ (ในเรื่องมิตรเทียม)

๑. คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว	๓. เมื่อมีภัยแก่ตัว จึงรับทำกิจของเพื่อน
๒. เสียให้น้อย คิดเอาให้ได้มาก	๔. คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง

มิตรดีแต่พูด มี ๔ ลักษณะ (ในเรื่องมิตรเทียม)

๑. เก็บเอาของที่ล่วงแล้วมาปราศรัย	๓. สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้
๒. อ้างเอาของที่ยังมีมาปราศรัย	๔. ออกปากฟังมิได้

มิตรหัวประจบ มี ๔ ลักษณะ (ในเรื่องมิตรเทียม)

๑. จะทำชั่วก็คล้อยตาม	๓. ต่อหน้าว่าสรรเสริญ
๒. จะทำดีก็คล้อยตาม	๔.ลับหลังตั้งนินทา

มิตรชกชวในทางฉบหอย มล ๔ ลักษณะ (ในเรลองมตรเทยม)

๑. ชกชวตม่นน้ำเมา

๓. ชกชวให้ม้วเมาในการเล่น

๒. ชกชวเทยมกลางคีน

๔. ชกชวเล่นการพนัน

(ปี 54) คนชกชวในทางฉบหอย มลลักษณะอย่งไร?

(ปี 53) จงจับคู่อ่ทางช่ายมอกับอ่ทางชวามอให้ถูกตอง

ก. จะทำตลทำช้ว ก็ตองคลออยตาม

๑. มตรตลแต่พุด

ข. ปองกันเพ่อนผู้ประมาทแล้ว

๒. มตรห้วประจบ

ค. สงเคราะห์ด้วยส่หยาประโยชนมได้

๓. มตรมความรักใคร่

ง. ห้ามไม่ให้ทำควมช้ว

๔. มตรมอูปการะ

จ. ทุกช้ว ๆ ด้วย สุข ๆ ด้วย

๕. มตรณะประโยชน

ตอบ อ่ ก. คู่กับ อ่ ๒, อ่ ข. คู่กับ อ่ ๔, อ่ ค. คู่กับ อ่ ๑, อ่ ง. คู่กับ อ่ ๕, อ่ จ. คู่กับ อ่ ๓.

(ปี 51) อ่ว่า “แม่วลิตก็อาจสละแทนได้” ด่งนล เป็นลักษณะของมตรแต่ประเภทใด ? ตอบ มตรร่วมสุขร่วมทุกช้ว ๆ

(ปี 49) นาย ก. เป็นผู้ฉลาดในการเล่นพนันฟุตบอล เขาหวังให้นาย ข. ผู้เป็นเพ่อน มลเงินทองไว้ก่อร่างสร้างตัว จงชกชว นาย ข. ให้เล่นด้วย นาย ก. จัดเข้าในประเภทมตรณะประโยชนมได้หรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ไม่ได้ ๆ เพราะ นาย ก. กำล้งชกชวในทางฉบหอย ผลลักษณะมตรณะประโยชนม ๆ

(ปี 49) พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปฏิบัติต่อพวกมตรเทยมอย่งไร?

ตอบ ทรงสอนให้หลลเกลยงไม่ควรรคบเป็นมตร เหมือนคนเดินทางหลลเกลยงทางที่มีภยอันตรายเสย ณะนล

(ปี 44) มตรปฏฐรูปได้แก่คนพวกไหนบ้าง? พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปฏิบัติต่อคนพวกนลอย่งไร?

ตอบ ได้แก่ ๑. คนปอกลอก ๒. คนตลแต่พุด ๓. คนห้วประจบ ๔. คนชกชวในทางฉบหอย ๆ

ทรงสอนให้หลลเกลยงไม่ควรรคบเป็นมตร เหมือนคนเดินทางหลลเกลยงทางที่มีภยอันตรายเสย ณะนล ๆ

➤ ธรรมเป็นเครื่องยลเหนยวใจของผู้อื่นไว้ได้ คอ **สังคหัตถล ๔**

๑. ทาน ให้ส่ของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน

๓. อัถถจรยา ประพตลส่ที่เป่นประโยชนแก่ผู้อื่น

๒. ปยวจา เจรจววจาที่อ่อนหวาน

๔. สมานตดา ความเป็นคนมถนสม่าเสมอไม่ถลือตัว

(ปี 61, 56, 54, 51, 46) คุณธรรมเป็นเครื่องยลเหนยวใจของผู้อื่นไว้ได้ คออะไร? มอไรบ้าง?

ตอบ คอ สังคหัตถล ๔ ๆ มล ๑. ทาน ให้ปันส่ของของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ปัน ๒. ปยวจา เจรจววจาที่อ่อนหวาน

๓. อัถถจรยา ประพตลส่ที่เป่นประโยชนแก่ผู้อื่น ๔. สมานตดา ความเป็นคนมถนเสมอไม่ถลือตัว ๆ

➤ สุขของคฤหัสถ์ ๔ อย่ง

๑. สุขเกดแต่ควมมลัทธิ

๓. สุขเกดแต่ควมไม่ตองเป่นนล

๒. สุขเกดแต่การจ่ายทรัพย์บรโภค

๔. สุขเกดแต่ประกอบกรงานที่ปราศจากโทษ

(ปี 64, 62) ควมสุขของผู้ครองเรอนตามหลลภพระพุทธศาสนาเกดมาจากเหตุอะไรบ้าง ?

ตอบ เกดจากเหตุ ๔ อย่ง คอ

๑. สุขเกดแต่ควมมลัทธิ

๒. สุขเกดแต่การจ่ายทรัพย์บรโภค

๓. สุขเกดแต่ควมไม่ตองเป่นนล

๔. สุขเกดแต่ประกอบกรงานที่ปราศจากโทษ ๆ

(ปี 48) มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาควมสุข พระพุทธศาสนาแสดงควมสุขของผู้ครองเรอนไว้อย่งไร?

ตอบ ความสุขของผู้ครองเรือน แสดงไว้ ๔ อย่าง คือ ๑. สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์ ๒. สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค
๓. สุขเกิดแต่ความไม่ต้องเป็นหนี้ ๔. สุขเกิดแต่ประกอบภารงานที่ปราศจากโทษ ฯ

➤ ความปรารถนาที่สมหมายได้ยาก ๔ อย่าง

๑. ขอสมบัติ จงเกิดมีแก่เราโดยทางที่ชอบ.
๒. ขอยศ จงมีแก่เรากับญาติพวกพ้อง.
๓. ขอเราจงรักษาอายุให้ยืนนาน.
๔. เมื่อสิ้นชีพแล้ว ขอเราจงไปบังเกิดในสวรรค์.

➤ ธรรมเป็นเหตุให้สมหมาย ๔ อย่าง (หรือเรียกอีกหนึ่งว่า สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือ ประโยชน์ภายนอก ๔ อย่าง)

๑. สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา
๒. สीलสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล
๓. จากสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาคทาน
๔. ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา

(ปี 47) สมบัติ ยศ อายุยืน สวรรค์ ท่านว่าเป็นผลที่ได้สมหมายยาก บุคคลพึงบำเพ็ญธรรมอะไร จึงจะได้สมหมาย ?

ตอบ พึงบำเพ็ญธรรมเป็นเหตุให้สมหมาย ๔ อย่าง คือ ๑. สัทธาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ๒. สीलสัมปทา ถึงพร้อมด้วยศีล
๓. จากสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการบริจาคทาน ๔. ปัญญาสัมปทา ถึงพร้อมด้วยปัญญา ฯ

➤ ตระกูลอันมั่งคั่งจะตั้งนานไม่ได้เพราะสถาน ๔

๑. ไม่แสวงหาพัสดุที่หายแล้ว
๒. ไม่บูรณะพัสดุที่คร่ำคร่า
๓. ไม่รู้จักประมาณในการบริโภคสมบัติ
๔. ตั้งสตรีหรือบุรุษทุศีลให้เป็นแม่เรือนพ่อเรือน

(ปี 55) ตระกูลอันมั่งคั่งจะตั้งนานไม่ได้ เพราะเหตุอะไร?

ตอบ เพราะเหตุ ๔ อย่าง คือ ๑. ไม่แสวงหาพัสดุที่หายแล้ว ๒. ไม่บูรณะพัสดุที่คร่ำคร่า ๓. ไม่รู้จักประมาณในการบริโภคสมบัติ
๔. ตั้งสตรีหรือบุรุษทุศีลให้เป็นแม่เรือนพ่อเรือน

(ปี 43) ตระกูลอันมั่งคั่งจะตั้งอยู่ได้นานเพราะสถานใดบ้าง?

ตอบ เพราะสถาน ๔ คือ ๑. ไม่แสวงหาพัสดุที่หายแล้ว ๒. ไม่บูรณะพัสดุที่คร่ำคร่า ๓. ไม่รู้จักประมาณในการบริโภคสมบัติ
๔. ตั้งสตรีหรือบุรุษทุศีลให้เป็นแม่เรือนพ่อเรือน

➤ ฆราวาสธรรม ๔ ธรรมะสำหรับการอยู่ครองเรือนของคฤหัสถ์

๑. สัจจะ สัตย์ซื่อต่อกัน
๒. ทมะ รู้จักข่มจิตของตน
๓. ขันติ ความอดทน
๔. จาคะ สละให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน

(ปี 61, 59, 43) ฆราวาสผู้ครองเรือนควรตั้งอยู่ในธรรมข้อใดบ้าง?

ตอบ ควรตั้งอยู่ในฆราวาสธรรม ๔ ประการ คือ ๑. สัจจะ สัตย์ซื่อต่อกัน ๒. ทมะ รู้จักข่มจิตของตน ๓. ขันติ อดทน
๔. จาคะ สละให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน ฯ

(ปี 55) การอยู่ครองเรือนนั้น ควรมีธรรมอะไร? อะไรบ้าง?

(ปี 49) ผู้อยู่ครองเรือนควรมีธรรมของฆราวาสเป็นหลักปฏิบัติจึงจะอยู่เป็นสุข ธรรมของฆราวาสนั้นมีอะไรบ้าง ?

➤ ประโยชน์เกิดแต่การถือโศกทรัพย์ ๕ อย่าง

(ปี 50) เมื่อแสวงหาโศกทรัพย์ได้โดยทางที่ชอบแล้ว ควรทำอะไรบ้างเพื่อให้เกิดประโยชน์ในโศกทรัพย์ที่ได้มานั้น?

ตอบ ควรทำ ประโยชน์เกิดแต่การถือโศกทรัพย์ ๕ อย่าง

๑.เลี้ยงตัว มารดา บิดา บุตร ภรรยา บ่าวไพร่ ให้เป็นสุข

๒.เลี้ยงเพื่อนฝูงให้เป็นสุข

๓.บำบัตอนันตรายที่เกิดแต่เหตุต่าง ๆ

๔.ทำพลี ๕ อย่าง คือ

๔.๑ ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ

๔.๒ อติถิพลี ต้อนรับแขก

๔.๓ ปุพพเปตพลี ทำบุญอุทิศให้ผู้ตาย

๔.๔ ราชพลี ถวายเป็นหลวง มีภาชีอากรเป็นต้น

๔.๕ เทวตพลี ทำบุญอุทิศให้เทวดา

๕.บริจาคทานในสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดีชอบ ๆ

(ปี 45) คำต่อไปนี้แปลว่าอย่างไร? ก)อติถิพลี ข)ปุพพเปตพลี

➤ ศิล ๕ แปลว่า ความปกติ ๕ อย่าง คือ ความประพฤติดีทางกายวาจา

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี เว้นจากทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป.

๒. อทินนาทานา เวรมณี เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย.

๓. กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากประพฤติดีผิดในกาม.

๔. มุสสาวทา เวรมณี เว้นจากพูดเท็จ.

๕. สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เว้นจากดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท.

(ปี 63, 61, 56, 53) ศิลที่คฤหัสถ์ควรรักษาเป็นนิตย์ คือศิลปะอะไร ? ได้แก่อะไรบ้าง ?

ตอบ คือ ศิล ๕ ๆ ได้แก่ ๑. เว้นจากทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป ๒. เว้นจากถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย

๓. เว้นจากประพฤติดีผิดในกาม ๔. เว้นจากพูดเท็จ ๕. เว้นจากดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๆ

(ปี 44) จงเขียนศิลปะ ๕ ข้อที่ ๓ พร้อมทั้งคำแปล **ตอบ** กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี เว้นจากการประพฤติดีผิดในกาม

(ปี 43) จงเขียนศิลปะ ๕ ข้อที่ ๕ พร้อมทั้งคำแปล

ตอบ สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี แปลความว่า เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

➤ มิจฉาวัชชา ๕ คือ การค้าขายไม่ชอบธรรม ๕ อย่าง เป็นข้อห้ามอุบาสกอุบาสิกาไม่ให้ประกอบ

๑.ค้าขายเครื่องประหาร ๒.ค้าขายมนุษย์ ๓.ค้าขายสัตว์เป็นสำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหาร ๔.ค้าขายน้ำเมา ๕.ค้าขายยาพิษ

➤ อุบาสกอุบาสิกา ได้แก่ คฤหัสถ์ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ

(ปี 54, 44) อุบาสกอุบาสิกา ได้แก่บุคคลเช่นไร? การค้าขายที่ห้ามอุบาสกอุบาสิกาประกอบ คืออะไรบ้าง?

ตอบ อุบาสกอุบาสิกา ได้แก่ คฤหัสถ์ผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ๆ ห้ามค้าขายคือ ๑.ค้าขายเครื่องประหาร ๒.ค้าขายมนุษย์ ๓.ค้าขายสัตว์เป็นสำหรับฆ่าเพื่อเป็นอาหาร ๔.ค้าขายน้ำเมา ๕.ค้าขายยาพิษ ๆ

(ปี 52) มิจฉาวณิชา คืออะไร? การค้าขายเด็ก การค้าขายยาเสพติด การค้าขายเบ็ดตกปลา จัดเป็นมิจฉาวณิชาข้อใด?

ตอบ มิจฉาวณิชา คือ การค้าขายไม่ชอบธรรม ๓

การค้าขายเด็ก จัดเข้าในค้าขายมนุษย์

การค้าขายยาเสพติด จัดเข้าในค้าขายน้ำเมา

การค้าขายเบ็ดตกปลา จัดเข้าในค้าขายเครื่องประหาร ๓

(ปี 51) การค้าขายสุรา เป็นอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมาย ในทางพระพุทธศาสนา มีความเห็นไว้อย่างไร?

ตอบ การค้าขายสุราทางพระพุทธศาสนา จัดเป็นมิจฉาวณิชา การค้าขายไม่ชอบธรรม เป็นข้อห้าม อุบาสกไม่ควรประกอบ ๓

(ปี 50) การค้าขายสัตว์เพื่อเอาไปฆ่าเป็นอาหาร เป็นการผิดศีลข้อปาณาติบาตหรือไม่? เพราะเหตุไร? อุบาสกควรปฏิบัติอย่างไรในเรื่องนี้?

ตอบ ไม่ผิด ๓ เพราะไม่ได้เป็นผู้ฆ่าหรือสั่งให้ฆ่า ๓ อุบาสกควรเว้นการค้าขายชนิดนี้เสีย ๓

(ปี 45) คำว่า อุบาสก อุบาสิกา แปลว่าอะไร? การค้าขายยาเสพติดมีบาปเป็นต้นจัดเข้าในมิจฉาวณิชาข้อไหน?

ตอบ อุบาสก แปลว่า ชายผู้เข้าถึงพระรัตนตรัย อุบาสิกา แปลว่า หญิงผู้เข้าถึงพระรัตนตรัย ๓ การค้าขายน้ำเมา ๓

➤ สมบัติและวิบัติ ๕

สมบัติของอุบาสกอุบาสิกา ๕ ประการ

๑. ประกอบด้วยศรัทธา.

๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพุทธศาสนา.

๒. มีศีลบริสุทธ์.

๕. บำเพ็ญบุญแต่ในพุทธศาสนา.

๓. ไม่ถือมงคตื้นเขิน คือ เชื้อกรรมไม่เชื่อมงค.

ตรงข้ามกับสมบัติทั้ง ๕ นี้ เป็นวิบัติของอุบาสกอุบาสิกา

(ปี 57) อุบาสกอุบาสิกาควรตั้งอยู่ในคุณสมบัติอะไรบ้าง?

(ปี 43) สมบัติและวิบัติของอุบาสกอุบาสิกา มีอะไรบ้าง?

ตอบ มี ๑. ประกอบด้วยศรัทธา ๒. มีศีลบริสุทธ์ ๓. ไม่ถือมงคตื้นเขิน คือ เชื้อกรรม ไม่เชื่อมงค

๔. ไม่แสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา ๕. บำเพ็ญบุญแต่ในพระพุทธศาสนา ตรงข้ามกับสมบัติทั้ง ๕ นี้ เป็นวิบัติของอุบาสกอุบาสิกา

หมวด ๒

➤ ทิศ ๖ บุคคลประเภทต่างๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธทางสังคมดุจทิศที่อยู่รอบตัว

๑. ทิศเบื้องหน้า บิดามารดา

๔. ทิศเบื้องซ้าย มิตร

๒. ทิศเบื้องขวา ครูอาจารย์

๕. ทิศเบื้องล่าง บ่าว

๓. ทิศเบื้องหลัง บุตรภรรยา

๖. ทิศเบื้องบน สมณพราหมณ์

(ปี 57) ในทิศ ๖ ทิศเหล่านี้หมายถึงใคร? ก. ทิศเบื้องหน้า ข. ทิศเบื้องขวา ค. ทิศเบื้องหลัง ง. ทิศเบื้องซ้าย จ. ทิศเบื้องบน

ตอบ ก. มารดาบิดา ข. ครูอาจารย์ ค. บุตรภรรยา ง. มิตร จ. สมณพราหมณ์ ๓

(ปี 50) ทิศ ๖ ในคิหิปฏิบัติ มีอะไรบ้าง? แต่ละทิศหมายถึงใคร?

บุตรพืงบำรุงมารดาบิดา ๕ สถาน (ในเรื่องทศ ๖)

๑. ท่านได้เลี้ยงมาแล้ว เลี้ยงท่านตอบ ๔. ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก
๒. ช่วยทำกิจของท่าน ๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน
๓. ดำรงวงศ์สกุล

(ปี 63, 58, 55) บุตรธิดาพืงปฏิบัติต่อมารดาบิดาอย่างไร?

ศิษย์พืงปฏิบัติต่อครูอาจารย์ ๕ สถาน (ในเรื่องทศ ๖)

๑. ลุกขึ้นยืนรับ ๔. อุปัฏฐาก
๒. เข้าไปยืนคอยรับใช้ ๕. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ
๓. เชื้อพืง

(ปี 59) ศิษย์ที่ดีพืงปฏิบัติต่อครูอาจารย์ อย่างไรบ้าง?

- **คฤหัสถ์ควรบำรุงบรรพชิต**ด้วยการทำ การพูด การคิดประกอบด้วยเมตตา ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู คือมิได้ห้ามเข้าบ้านเรือน ด้วยให้อามิสทาน
- **บรรพชิตควรอนุเคราะห์ต่อคฤหัสถ์**ด้วยห้ามมิให้กระทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ให้ได้พืงสิ่งที่ยังไม่เคยพืง ทำสิ่งที่เคยพืงมาแล้วให้แจ่ม บอกทางสวรรค์ให้

(ปี 47) **คฤหัสถ์และบรรพชิต มีหน้าที่จะพืงปฏิบัติแก่กันและกันอย่างไรบ้าง?**

ตอบ คฤหัสถ์ควรบำรุงบรรพชิตด้วยการทำ การพูด การคิดประกอบด้วยเมตตา ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู คือมิได้ห้ามเข้าบ้านเรือน ด้วยให้อามิสทาน

ส่วนบรรพชิตควรอนุเคราะห์ต่อคฤหัสถ์ด้วยห้ามมิให้กระทำความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ให้ได้พืงสิ่งที่ยังไม่เคยพืง ทำสิ่งที่เคยพืงมาแล้วให้แจ่ม บอกทางสวรรค์ให้ ฯ

(ปี 45) **การถือมงคลตื่นข่าวคือถืออย่างไร? พระพุทธศาสนาสอนให้ถืออย่างนั้นหรืออย่างไร?**

สมณพราหมณ์ เมื่อได้รับการบำรุงแล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ถือว่านี่ฤกษ์ดี ยามดี เป็นมงคลดี นี่ฤกษ์ไม่ดี ยามไม่ดี ไม่เป็นสวัสดิมงคล ฯ

พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้ถือเช่นนั้น สอนให้เชื่อว่า เรามีกรรมเป็นของของตน เราทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว ฯ

อย่างนี้ คือ ๑. ห้ามมิให้กระทำความชั่ว ๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี ๓. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม ๔. ให้ได้พืงสิ่งที่ยังไม่เคยพืง

๕. ทำสิ่งที่เคยพืงแล้วให้แจ่ม ๖. บอกทางสวรรค์ให้ ฯ

สรุปพุทธประวัติ นักรรรมชั้นตรี

ความหมาย/ประโยชน์วิชาพุทธประวัติ

(ปี 64, 61, 59, 52, 45) การเรียนรู้พุทธประวัติได้ประโยชน์อย่างไร ?

ตอบ ได้ประโยชน์ ๒ ประการ คือ

๑. ในด้านการศึกษา ทำให้ทราบความเป็นมาของพระพุทธเจ้า เช่นเดียวกับการศึกษาด้านความเป็นมาของชาติตน ทำให้บุคคลได้ทราบว่า ชาติของตนเป็นมาอย่างไร มีความสำคัญอย่างไร เป็นต้น
๒. ในด้านปฏิบัติ ทำให้บุคคลได้แนวในการดำเนินชีวิตตามพระพุทธจริยา อันเป็นปฏิปทานำความสุขความเจริญมาให้แก่บุคคลตามสมควรแก่การประพฤติปฏิบัติ ฯ

(ปี 61, 58, 43) พุทธประวัติ คืออะไร? **ตอบ** คือ เรื่องที่พรรณนาความเป็นไปของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฯ

(ปี 58, 49, 43) พุทธประวัติ มีความสำคัญอย่างไรจึงต้องเรียนรู้ ?

ตอบ มีความสำคัญในการศึกษาและปฏิบัติพระพุทธศาสนา เพราะแสดงพระพุทธจริยาให้ปรากฏ เช่นเดียวกับตำนานย่อมมีความสำคัญต่อชาติของตนที่รู้ได้ว่าชาติได้เป็นมาแล้วอย่างไร ฯ

(ปี 49, 45) พุทธประวัติว่าด้วยเรื่องอะไร?

ตอบ ว่าด้วยเรื่องความเป็นมาของพระพุทธเจ้า เป็นการแสดงพระพุทธจริยาในด้านต่างๆ ของพระองค์ให้ปรากฏ ฯ

ชมพุทวิป

วรรณะ ๔ มี กษัตริย์ (ปกครองบ้านเมือง) , พราหมณ์ (สั่งสอน ทำพิธีกรรม), แพศย์ (เป็นท่านาค้าขาย), ศูทร (รับจ้างทำงาน เป็นกรรมกร)

(ปี 64, 63, 56, 51, 48) คนในชมพุทวิปแบ่งออกเป็นกี่วรรณะ? อะไรบ้าง?

ตอบ แบ่งเป็น ๔ วรรณะ ฯ คือ วรรณะกษัตริย์ วรรณะพราหมณ์ วรรณะแพศย์ และวรรณะศูทร ฯ

(ปี 64) วรรณะกษัตริย์ มีหน้าที่ทำอะไร ? **ตอบ** มีหน้าที่ปกครองบ้านเมือง ฯ

(ปี 63, 61) เจ้าชายสิทธัตถะอุบัติขึ้นในวรรณะใด ? ชนชาติไหน ? **ตอบ** วรรณะกษัตริย์ ฯ ชนชาติอริยกะ ฯ

(ปี 62) พระพุทธเจ้าสืบเชื้อสายมาจากชนชาติใด ? ชนชาตินั้นมาตั้งถิ่นฐานในชมพุทวิปได้อย่างไร ?

ตอบ สืบเชื้อสายมาจากชนชาติอริยกะ ฯ ชาวอริยกะนั้นเป็นผู้เจริญด้วยความรู้และขนบธรรมเนียม มีสติปัญญามากกว่าพวกมัลลกะ เจ้าของถิ่นเดิม เมื่อข้ามภูเขามาถึงที่นั่น ก็รุกไล่พวกมัลลกะ เจ้าของถิ่นเดิมให้ถอยเลื่อนลงมาทางใต้แล้วเข้าตั้งถิ่นฐานในชมพุทวิปแทน ฯ

(ปี 60, 54, 46) ประชาชนในชมพุทวิป มีกี่จำพวก ? พระพุทธเจ้าสืบเชื้อสายมาจากชนชาติใด ?

ตอบ มี ๒ จำพวก คือ ๑. มัลลกะ เจ้าของถิ่นเดิม ๒. อริยกะ พวกอพยพมาใหม่ ฯ สืบเชื้อสายมาจากชนชาติอริยกะ ฯ

(ปี 59, 48) วรรณะทั้ง ๔ มีหน้าที่ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ มีหน้าที่ต่างกันดังนี้ ๑. วรรณะกษัตริย์ มีหน้าที่ปกครองบ้านเมือง ๒. วรรณะพราหมณ์ มีหน้าที่ทางฝึกสอนและทำพิธีกรรม ๓. วรรณะแพศย์ มีหน้าที่ทางทำนาค้าขาย ๔. วรรณะศูทร มีหน้าที่รับจ้าง ฯ

(ปี 57) ชมพุทวิปแบ่งเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ๆ คืออะไรบ้าง? **ตอบ** คือ มัชฌิมชนบท และ ปัจจันตชนบท ฯ

(ปี 51) พระพุทธบิดาอยู่ในวรรณะอะไร? **ตอบ** อยู่ในวรรณะกษัตริย์ ฯ

(ปี 44) ในครั้งพุทธกาล ชาวชมพุทวิปส่วนมากนับถือศาสนาอะไร? ชนเหล่านั้นมีความคิดเห็น เรื่องความตาย และความเกิด โดยสรุปอย่างไร?

ตอบ ศาสนาพราหมณ์ ฯ เห็นอย่างนี้ คือ เห็นว่าตายแล้วเกิดอย่างหนึ่ง เห็นว่าตายแล้วสูญอย่างหนึ่ง ฯ

- ศากยวงศ์ สืบเชื้อสายมาจาก ชนชาติอริยกะ เป็นชนชาติที่มีความเจริญด้วยความรู้และขนบธรรมเนียม มีอำนาจมากกว่าพวกมิลักกะ เป็นเจ้าของถิ่นเดิม เมื่อชาวอริยกะข้ามภูเขาหิมาลัยก็มารุกไล่พวกมิลักกะเจ้าของถิ่นเดิมให้ถอยร่นลงมาทางใต้ แล้วชาวอริยกะก็ตั้งถิ่นฐานที่ชมพูทวีปแทน
- พระเจ้าโอกกากราช เป็นต้นวงศ์ของศากยสกุล
- ลักชนบท แบ่งออกเป็น ๓ นคร คือ ๑.นครเดิมของพระเจ้าโอกกากราช ๒.นครกบิลพัสดุ์ ๓.นครเทวทหะ
- (ปี 55) พระเจ้าสีหหนุ ปู่ของพระพุทธเจ้า
- (ปี 60, 47) พระเจ้าสุทโธทนะ พ่อของพระพุทธเจ้า
- (ปี 60, 47) พระนางสิริมหามายา แม่ของพระพุทธเจ้า (ท่านสวรรคตแล้ว ไปเกิดที่สวรรค์ชั้นดุสิต)
- (ปี 59, 55) พระนางมหาปชาบดีโคตมี พระน้านางของพระพุทธเจ้า
- (ปี 60, 47) พระนันทะ น้องชายต่างมารดาของพระพุทธเจ้า (พระเจ้าสุทโธทนะ+พระนางมหาปชาบดีโคตมี)
- รูปนันทา น้องสาวต่างมารดาของพระพุทธเจ้า (พระเจ้าสุทโธทนะ+พระนางมหาปชาบดีโคตมี)
- (ปี 55) พระนางพิมพา หรือ ยโสธรา พระชายาของพระพุทธเจ้า

(ปี 60) พระเจ้าสุทโธทนะ มีพระราชโอรสพระราชธิดากี่พระองค์ ? มีพระนาม ว่าอะไรบ้าง ?

ตอบ มีพระราชโอรส ๒ พระองค์ คือ ๑. พระสิทธัตถกุมาร ๒. พระนันทกุมาร มีพระราชธิดา ๑ พระองค์ คือ พระนางรูปนันทา ฯ

(ปี 59, 49) อสิตดาบส (ภาพเทวิลดาบส) และ มหาปชาบดีโคตมี เกี่ยวข้องกับเจ้าชายสิทธัตถะอย่างไร?

ตอบ อสิตดาบส (ภาพเทวิลดาบส) คือ ดาบสผู้เป็นที่คุ้นเคยของราชสกุล ได้เข้าเฝ้าพระเจ้าสุทโธทนะ เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะ ประสูติใหม่ๆ และพยากรณ์ว่า พระราชกุมารจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชา หรือศาสดาเอกในโลก ฯ

ส่วน มหาปชาบดีโคตมี เป็นพระมาตุจฉา คือพระน้านางของเจ้าชายสิทธัตถะ ฯ

(ปี 56) พระพุทธบิดาทรงมีพระนามว่าอะไร ? ทรงปกครองแคว้นอะไร ? เมืองหลวงชื่ออะไร ?

ตอบ พระนามว่าพระเจ้าสุทโธทนะ ฯ แคว้นสักกะ ฯ ชื่อกบิลพัสดุ์ ฯ

(ปี 53, 47) ศากยวงศ์สืบเชื้อสายมาจากชนชาติใด? ชนชาตินั้นมาตั้งถิ่นฐานในชมพูทวีปได้อย่างไร?

ตอบ สืบเชื้อสายมาจากชนชาติอริยกะ ฯ ชาวอริยกะนั้นเป็นผู้เจริญด้วยความรู้และขนบธรรมเนียม มีอำนาจมากกว่าพวกมิลักกะเจ้าของถิ่นเดิม เมื่อข้ามภูเขาหิมาลัยก็มารุกไล่พวกมิลักกะ เจ้าของถิ่นเดิมให้ถอยร่นลงมาทางใต้แล้วเข้าตั้งถิ่นฐานในชมพูทวีปแทน ฯ

(ปี 50) เจ้าชายนันทกุมารกับเจ้าหญิงรูปนันทา เป็นพระโอรสและพระธิดาของใคร? มีความเกี่ยวข้องกับเจ้าชายสิทธัตถะอย่างไร? **ตอบ** เป็นพระโอรสและพระธิดาของพระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางปชาบดีโคตมี ฯ มีความเกี่ยวข้องกับเจ้าชายสิทธัตถะโดยเป็นพระกนิษฐภคินีและกนิษฐภคินี่ต่างพระมารดา ฯ

(ปี 46) กษัตริย์พระองค์ใดที่เป็นต้นศากยวงศ์? พระโอรสและพระธิดาของเจ้าศากยะไปสร้างพระนครขึ้นใหม่ชื่อว่าเมืองอะไร? ที่ชื่ออย่างนั้นเพราะเหตุไร? **ตอบ** พระเจ้าโอกกากราช ฯ เมืองกบิลพัสดุ์ ฯ เพราะเป็นที่อยู่ของกบิลดาบสมาก่อน ฯ

(ปี 44) ภาพเทวิลดาบส กราบที่พระบาทพระราชโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะเห็นพระราชโอรสนั้นมีลักษณะต้องด้วยตำรับมหาบุรุษลักษณะครั้นเห็นอัศจรรย์เช่นนั้นแล้วก็มีความเคารพนับถือจึงกราบที่พระบาทของพระราชโอรสนั้น

กลุ่มคนและบุคคลในพุทธกาล

- สหชาติ ๗ มี คน ๔ สัตว์ ๑ ต้นไม้ ๑ สิ่งของ ๑

๑. พิมพา (ยโสธรา)

๕. ม้ากัณฐกะ (ตายแล้ว ไปเกิดที่ดาวดึงส์)

๒. อานนท์

๖. ต้นพระศรีมหาโพธิ์

๓. (ปี 60, 55, 47) ฉันทะ เป็นผู้ตามเสด็จคราวเสด็จออกบวช

๗. ขุมทรัพย์ทั้ง ๔

๔. กาฬุทายี

- อสิตดาบส (เรียกอีกชื่อว่า กาฬเทวิลดาบส) เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติใหม่ๆ อสิตดาบสได้เข้าเฝ้าและทนายพระลักษณะว่า ถ้าอยู่ครองสมบัติจะได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ถ้าออกบวชจะได้เป็นศาสดาเอกของโลก

- (ปี 60, 47) วิศ्वามิตร ป็นครูผู้สอนศิลปวิทยาของเจ้าชายสิทธัตถะ เมื่อยังทรงพระเยาว์

(ปี 63, 57) อสิตดาบสกล่าวทำนายพระมหาบุรุษไว้ว่าอย่างไร?

ตอบ ว่ามีคติเป็น ๒ คือ ถ้าอยู่ครองฆราวาสจักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ถ้าออกบวชจักได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฯ

(ปี 61, 51) อสิตดาบสได้ทำนายสิทธัตถะกุมารว่าอย่างไร?

ตอบ ทำนายว่า ถ้าอยู่ครองสมบัติ จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ถ้าออกบวช จักได้เป็นพระศาสดาเอกในโลก ฯ

(ปี 56) อสิตดาบส อาหารดาบส และอุทกดาบส มีความเกี่ยวข้องกับพระมหาบุรุษอย่างไร?

ตอบ อสิตดาบส เป็นผู้คุ้นเคยเป็นที่เคารพนับถือของศากยสกุล ในเวลาที่พระมหาบุรุษประสูติใหม่ๆ ท่านได้ไปเยี่ยม และได้พยากรณ์ทำนายพระลักษณะของพระมหาบุรุษ ว่ามีคติเป็น ๒ ก่อนคนอื่นทั้งหมด อาหารดาบสและอุทกดาบส เป็นผู้ที่พระองค์ได้เคยอยู่อาศัยศึกษาลัทธิของท่านทั้ง ๒ ฯ

เหตุการณ์ในระหว่างพระชนม์ของพระพุทธเจ้า

เมื่อประสูติใหม่ๆ อสิตดาบส(กาฬเทวิลดาบส) เข้าเฝ้าและทนายพระลักษณะ

๕ วัน ขนานพระนาม (ตั้งชื่อ) ว่า “สิทธัตถกุมาร”

๗ วัน พระมารดาสวรรคต

๗ ปี พระราชบิดาตรัสสั่งให้ขุดสระโบกขรณี ๓ สระในพระราชวัง ให้เป็นที่เล่นสำราญแก่พระองค์ และ ทรงศึกษาศิลปวิทยา (เรียน)

๑๖ ปี พระราชบิดาตรัสสั่งให้สร้างปราสาท ๓ หลัง เพื่อเป็นที่เสด็จอยู่ใน ๓ ฤดู และตรัสขอพระนางยโสธรามาอภิเษกเป็นพระชายา

๒๙ ปี ได้พระโอรสนามว่าพระราहुล และเสด็จออกบรรพชา

๓๕ ปี ตรัสรู้

๘๐ ปี ปรีนิพพาน

(ปี 64, 57) พระพุทธเจ้า(พระมหาบุรุษ)ประสูติที่ไหน? เมื่อไร?

ตอบ ลุมพินีวัน ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ ฯ วันเพ็ญ เดือน ๖ ก่อนพุทธศก ๘๐ ปี ฯ

(ปี 64, 62, 59, 53) พระพุทธเจ้าเสด็จออกผนวช ตรัสรู้ และปรีนิพพาน เมื่อมีพระชนมายุเท่าไรบ้าง?

ตอบ เสด็จออกผนวช เมื่อมีพระชนมายุ ๒๙ ปี

ตรัสรู้ เมื่อมีพระชนมายุ ๓๕ ปี

ปรีนิพพาน เมื่อมีพระชนมายุ ๘๐ ปี ฯ

(ปี 63) พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา ปรีนิพพาน และถวายพระเพลิงในวันใด?

ตอบ ประสูติในวันเพ็ญเดือน ๖

ตรัสรู้ในวันเพ็ญเดือน ๖

แสดงปฐมเทศนาในวันเพ็ญเดือน ๘

ปรินิพพานในวันเพ็ญเดือน ๖

ถวายพระเพลิงในวันอัฐมีแรม ๘ ค่ำเดือน ๖

(จี 61, 60, 58, 49, 43) เจ้าชายสิทธัตถะทรงปรารถนาอะไรจึงเสด็จออกบวช ? ทรงบวชได้กี่ปี จึงตรัสรู้ ?

ตอบ ทรงปรารถนาความแก่ ความเจ็บ ความตาย และสมณะ ฯ ๖ ปี จึงตรัสรู้ ฯ

(จี 56) เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติได้ ๕ วัน พระราชบิดาโปรดให้ทำอะไรเพื่อพระราชกุมารบ้าง?

ตอบ โปรดให้ชุมนุมพระญาติวงศ์ และเสนามาตย์พร้อมกับเชิญพราหมณ์ร้อยแปดคนมาฉันโภชนาหาร แล้วทำมงคลรับพระลักษณะ และขนานพระนามว่าสิทธัตถกุมาร ฯ

(จี 54) เมื่อพระมหากษัตริย์มีพระชนมายุได้ ๕ วัน ๗ วัน ๗ ปี ๑๖ ปี ๒๙ ปี มีเหตุการณ์สำคัญเกิดแก่พระองค์อะไรบ้าง?

(จี 53) ภายใน ๗ วัน หลังจากสิทธัตถะราชาภิเษกแล้ว มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นแก่พระองค์อย่างไรบ้าง?

ตอบ ๑. เมื่อประสูติแล้วใหม่ ๆ อสิตดาบส (หรือกาฬเทวิลดาบส) เข้าไปเฝ้าเยี่ยมและทำนายพระลักษณะ
๒. วันที่ ๕ พระเจ้าสุทโธทนะเชิญพราหมณ์ ๑๐๘ คนมาฉันโภชนาหารและขนานพระนามพระราชกุมารว่าสิทธัตถกุมาร
๓. วันที่ ๗ พระราชมารดาทิวงคต ฯ

(จี 58, 49) พระพุทธเจ้าประสูติ ตรัสรู้ ปรินิพพานที่ใดต้นไม้อะไร? ตอบ ประสูติและปรินิพพาน ใต้ต้นสาละ ฯ ตรัสรู้ ใต้ต้นโพธิ์(อัสสัตถพฤกษ์) ฯ

(จี 50) พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ในวันใด? ที่ไหน?

ตอบ ประสูติในวันเพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศก ๘๐ ปี
ตรัสรู้ในวันเพ็ญเดือน ๖ ก่อนพุทธศก ๔๕ ปี
และปรินิพพานในวันเพ็ญเดือน ๖ ปีตั้งต้นพุทธศก ฯ
ส่วนสถานที่นั้น คือ ประสูติที่ใต้ร่มไม้สาละในลุมพินีวัน ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงเทวทหะ
ตรัสรู้ที่ใต้ต้นโพธิ์ (อัสสัตถพฤกษ์) ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา
ปรินิพพานที่ป่าไม้สาละ (สาละวินทยาน) เมืองกุสินารา ฯ

(จี 50, 44) เมื่อพระพุทธเจ้าประสูติได้ ๕ วัน และ ๗ วัน มีเหตุการณ์สำคัญอะไรเกิดขึ้น?

ตอบ เมื่อประสูติได้ ๕ วัน พระราชบิดาเชิญพราหมณ์ ๑๐๘ คนมาฉันโภชนาหาร ทำนายพระลักษณะและขนานพระนามและเมื่อประสูติได้ ๗ วัน พระราชมารดาเสด็จสวรรคต ฯ

พิธีแรกนาขวัญ (เรียกอีกอย่างว่า **พิธีวัปปมงคล**)

(จี 50) เหตุการณ์ที่เจ้านครในเวลาที่บ่าแล้วไม่คล้อยไปตามตะวัน กลับตั้งอยู่ดูเวลาเที่ยง ปรากฏเมื่อคราวพระมหากษัตริย์ทรงทำอะไรอยู่?

ตอบ ทรงนั่งขัดบัลลังก์สมาธิ เจริญอานาปานสติกัมมัฏฐาน ทำปฐมฌาน ให้เกิดขึ้น ฯ

(จี 48) ในวันเสด็จแรกนาขวัญ พระเจ้าสุทโธทนะบังคมสิทธัตถะราชาภิเษกผู้ประทับนั่งใต้ต้นหว่า เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะทรงเห็นอัศจรรย์ในขณะที่สิทธัตถะราชาภิเษกผู้ประทับนั่งใต้ต้นหว่า เงามองต้นหว่าไม่คล้อยไปตามตะวัน แม้จะเป็นเวลาบ่าแล้ว ยังดำรงอยู่เสมือนเที่ยงวัน ฯ

- **บรรพชา** ริมฝั่งแม่น้ำอนโนมา ณ อนุปิยอัมพวัน แคว้นมัลละ
- **อาหารดาบส** มหาบรูชได้ไปศึกษาด้วยจนสำเร็จ สมบัติ ๗ (รูปมาณ ๔ อรูปมาณ ๓)
- **อุทกดาบส** มหาบรูชได้ไปศึกษาด้วยจนสำเร็จ สมบัติ ๘ (อรูปมาณ ๔)

(ปี 62) อาหารดาบสและอุทกดาบส มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าอย่างไร?

ตอบ อาหารดาบสและอุทกดาบส เป็นผู้ที่พระองค์ได้เคยอยู่อาศัยศึกษาลัทธิของท่านทั้ง ๒ ๑

(ปี 56) อสิตดาบส อาหารดาบส และอุทกดาบส มีความเกี่ยวข้องกับพระมหาบรูชอย่างไร?

ตอบ อสิตดาบส เป็นผู้คุ้นเคยเป็นที่เคารพนับถือของศากยสกุล ในเวลาที่พระมหาบรูชประสูติใหม่ๆ ท่านได้ไปเยี่ยม และได้พยากรณ์ทำนายพระลักษณะของพระมหาบรูช ว่ามีคติเป็น ๒ ก่อนคนอื่นทั้งหมด ๑

อาหารดาบสและอุทกดาบส เป็นผู้ที่พระองค์ได้เคยอยู่อาศัยศึกษาลัทธิของท่านทั้ง ๒ ๑

(ปี 63, 60, 58, 49, 43) เจ้าชายสิทธัตถะทรงปรารถนาอะไรจึงเสด็จออกบวช? ทรงบวชได้กี่ปี จึงตรัสรู้?

ตอบ ทรงปรารถนาความแก่ ความเจ็บ ความตาย และสมณะ ๑ ๖ ปี จึงตรัสรู้ ๑

(ปี 62) อะไรเป็นมูลเหตุให้เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวช?

ตอบ พระอรธกถาจารย์แสดงตามนัยมหาปทานสูตรว่า ได้ทอดพระเนตรเห็นเทวทูตทั้ง ๔ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ทรงสังเวช เพราะได้ทอดพระเนตรเห็นเทวทูต ๓ ข้างต้น ยังความพอพระหฤทัยในการออกบวชให้เกิดขึ้น เพราะได้ทอดพระเนตรเห็นสมณะ ๑

(ปี 56) พระมหาบรูชทรงทอดพระเนตรเห็นคนแก่คนเจ็บคนตาย และบรรพชิตแล้วทรงดำริอย่างไร?

ตอบ เมื่อทรงเห็นคนแก่คนเจ็บคนตายแล้ว ทรงน้อมเข้ามาเปรียบกับพระองค์เอง เกิดความสังเวชว่า เราจะต้องแก่ต้องเจ็บต้องตายเช่นกัน เมื่อทรงเห็นบรรพชิต ทรงดำริว่า สาธุโขปพพชชา บวชดีนิกแล ๑

(ปี 55) พระมหาบรูชเสด็จออกบรรพชา เพราะทรงปรารถนาเหตุอะไร?

ตอบ พระมหาบรูชเสด็จออกบรรพชา เพราะทรงปรารถนาความแก่ ความเจ็บ ความตาย อันครอบงำมหาชนทุกคน **อิกนัยหนึ่ง** เพราะทรงทอดพระเนตรเห็นเทวทูตทั้ง ๔ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ทรงสลดพระทัยเพราะไม่เคยพบเห็นมาแต่ก่อน ครั้นได้ทอดพระเนตรเห็นสมณะเข้าเกิดพระทัยในการบรรพชา ๑

(ปี 52) เทวทูต ๔ ที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงเห็นคืออะไรบ้าง? ทรงเห็นแล้ว มีพระดำริอย่างไร?

ตอบ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ๑ ทรงมีพระดำริว่า บุคคลทั่วไปถูกความเจ็บ ความแก่ ความตายครอบงำ ไม่ล่วงพ้นไปได้ ถึงพระองค์เองก็มีอย่างนั้นเป็นธรรมดา ควรแสวงหา อูบายเครื่องพ้น แต่ขรราวาสเป็นที่คับแคบ ดุจเป็นทางที่มาแห่งธูลี บรรพชาเป็นช่องว่าง พอที่จะแสวงหาอูบายนั้นได้ จึงน้อมพระหฤทัยไปในบรรพชา ๑

(ปี 48) พระมหาบรูชเสด็จออกบรรพชา เพราะทอดพระเนตรเห็นอะไร? และเมื่อเห็นแล้วทรงพระดำริอย่างไร?

ตอบ เพราะทอดพระเนตรเห็นเทวทูต ๔ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ๑ ทรงพระดำริว่า บุคคลทั่วไปเฝ้าอยู่ในวัย ในความไม่มีโรค และในชีวิต ถูกความเจ็บ ความแก่ ความตายครอบงำ ไม่ล่วงพ้นไปได้ ถึงพระองค์เองก็มีอย่างนั้นเป็นธรรมดา ควรแสวงหาอูบายเครื่องพ้น ธรรมดา สภาวะทั้งปวงย่อมมีของที่เป็นฝ่ายตรงกันข้ามแก่กัน เช่นมีร้อนก็ต้องมีเย็นแก้ มีมืดก็ต้องมีสว่างแก้ แต่ขรราวาสเป็นที่คับแคบ ดุจเป็นทางที่มาแห่งธูลี บรรพชาเป็นช่องว่าง พอที่จะแสวงหาอูบายนั้นได้ จึงน้อมพระทัยไปในบรรพชา ๑

(ปี 47) การที่พระราชบิดาและพระญาติวงศ์ คิดผูกพันเจ้าชายสิทธัตถะไว้ให้เพลินอยู่ในกามสุขเพราะเหตุไร? และด้วยวิธีใด?

ตอบ เพราะพระราชบิดาและพระญาติวงศ์ได้ทรงฟังคำทำนายของอสิตดาบสว่า พระราชกุมารนี้จักมีคติเป็นสอง คือ ถ้าอยู่ครองราชสมบัติจักได้เป็นจักรพรรดิราช หรือถ้าออกบรรพชาจักได้เป็นศาสดาเอกในโลก จึงปรารถนาให้อยู่ครองราชสมบัติมากกว่าที่จะยอมให้เสด็จออกบรรพชา ๑

ด้วยการตรัสให้ชุดสระโบทกษณิโนพระราชนิเวศน์ ๓ สระ เพื่อให้เป็นที่เล่นสำราญพระราชหฤทัย ให้จัดเครื่องทรง คือจันทน์สำหรับทา ผ้าโปกพระเศียร ฉลองพระองค์ ผ้าทรงสะพัก พระภูษา ล้วนเป็นของประณีต ให้สร้างปราสาท ๓ หลังสำหรับเป็นที่ประทับทั้ง ๓ ถู ตรัสขอพระนางยโสธรา มาอภิเษกเป็นพระชายา ฯ

(ปี 45) พระมหาบุรุษทรงอธิษฐานเพศเป็นบรรพชิตที่ไหน ? **ตอบ** ที่ริมฝั่งแม่น้ำอนาโณมา ณ อนุปิยอัมพวัน แคว้นมัลละ ฯ

(ปี 44) อะไรเป็นมูลเหตุให้เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวช? พระสิทธัตถะทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ด้วยวิธีอย่างไรบ้าง?

ตอบ พระอรธกถาจารย์แสดงตามนัยมหาปทานสูตรว่า ได้ทอดพระเนตรเห็นเทวทูตทั้ง ๔ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย และสมณะ ทรงสังเวช เพราะได้ทอดพระเนตรเห็นเทวทูต ๓ ข้างต้น ยังความพอพระหฤทัยในการออกผนวชให้เกิดขึ้น เพราะได้ทอดพระเนตรเห็นสมณะ ฯ

วิธีแรก ทรงกตพระทนต์ด้วยพระทนต์ กตพระตาลูด้วยพระชีวหา

วิธีที่สอง ทรงผ่อนกลั่นลมอัสสาสะปัสสาสะ

วิธีที่สาม ทรงอดพระกระยาหาร ฯ

(ปี 54) พระมหาบุรุษได้ทรงศึกษาในสำนักอาหารดาบสและอุทกดาบสจนจบวิชาความรู้ของอาจารย์ การที่จะกล่าวว่า พระองค์ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองโดยไม่มีใครเป็นครูอาจารย์ นั้นเพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะความรู้ที่เรียนในสำนักดาบสทั้ง ๒ นั้น เป็นโลกียธรรม ส่วนความรู้ที่ตรัสรู้เอง เป็นโลกุตรธรรมที่ไม่มีใครรู้มาก่อน

บำเพ็ญทุกรกิริยา

(ปี 56) พระมหาบุรุษเสด็จประทับบำเพ็ญเพียรจนถึงตรัสรู้ ณ ตำบลใด? **ตอบ** ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ฯ

(ปี 55) ทุกรกิริยา คืออะไร? พระมหาบุรุษทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาด้วยอย่างไรบ้าง? จงบอกมา ๑ ข้อ

ตอบ ทุกรกิริยา คือ การทรมานกายให้ลำบาก ฯ

พระพุทเจ้าทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ๓ วาระ

๑. ทรงกตพระทนต์ด้วยพระทนต์ (กัดฟัน) กตพระตาลูด้วยพระชีวหา (เอาลิ้นคุนเพดาน) ไว้จนแน่นจนพระเสโท (เหงื่อ) ไหลออกจากพระกัจฉะ(รักแร้)

๒. ทรงผ่อนกลั่นลมหายใจเข้าออก

๓. ทรงอดพระกระยาหาร ฯ

(ปี 54) พระมหาบุรุษทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ณ ที่ไหน? ผู้ที่รู้เห็นเป็นพยานในเรื่องนี้คือใคร?

ตอบ ณ ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แคว้นมคธ ฯ ที่รู้เห็นเป็นพยานคือ พระปัญจวัคคีย์ ฯ

(ปี 52) การที่พระมหาบุรุษทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยานั้น เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะทรงดำริว่า ทุกรกิริยาที่ทรงบำเพ็ญนั้นจะยิ่งไปกว่านี้ไม่มี แต่ก็ไม่เป็นทางให้ตรัสรู้ได้ การบำเพ็ญเพียรทางจิตจักเป็นทางตรัสรู้ได้ กระมัง แต่คนซุบซอมเช่นนี้ไม่สามารถทำได้ จึงทรงเลิกบำเพ็ญทุกรกิริยา กลับมาเสวย พระอาหารตามปกติ ฯ

ก่อนตรัสรู้

- (ปี 55) นางสุชาดา เป็นผู้ถวายข้าวมธุปายาสก่อนตรัสรู้

(ปี 44) ในวันตรัสรู้ทรงอธิษฐานพระหฤทัยที่ได้ต้นมหาโพธิ์ว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงอธิษฐานพระหฤทัยว่า "ยังไม่บรรลุปุริญาณเพียงใด จักไม่ลุกขึ้นเพียงนั้น เนื้อเลือดแห้งไป เหลือหนังหุ้มกระดูกก็ตาม" ฯ

(ปี 44) พระสิทธัตถะทรงผจญมารได้ชัยชนะด้วยบารมีธรรมอะไรบ้าง?

ตอบ ด้วยบารมีธรรม ๑๐ อย่าง คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา ฯ

(ปี 48 เรื่องญาณ ๓) พระญาณที่เกิดขึ้นแก่พระมหาบุรุษในวันที่ตรัสรู้ นั้น คืออะไรบ้าง?

ตอบ คือ ๑. ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ญาณเป็นเครื่องระลึกถึงชาติหนหลังของพระองค์ได้

๒. จุตูปปาตญาณหรือทิพพจักขุญาณ ญาณหยั่งรู้การจุดและการเกิดของสัตว์ทั้งหลายที่เป็นไปตามกรรม

๓. อาสวักขยญาณ ญาณเป็นเหตุสิ้นอาสวะอันหมกหมมอยู่ในจิตตสันดาน ฯ

(ปี 45, 43 เรื่องญาณ ๓) ในราตรีแห่งการตรัสรู้ พระมหาบุรุษทรงบรรลุญาณอะไรในแต่ละยาม?

ตอบ ทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ในปฐมยาม

ทรงบรรลุจุตูปปาตญาณหรือทิพพจักขุญาณ ในมัชฌิมยาม

ทรงบรรลุอาสวักขยญาณ ในปัจฉิมยาม ฯ

(ปี 43 เรื่องญาณ ๓) ญาณข้อไหน ที่ทำให้พระองค์ทรงสำเร็จความเป็นพุทธะโดยสมบูรณ์ ? **ตอบ** ญาณ ข้อที่ ๓

หลังตรัสรู้

(ปี 53) เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ ๆ พระองค์ทรงพิจารณาบุคคลผู้สามารถจะตรัสรู้ธรรมได้โดยเปรียบเทียบกับบัว ๓ เหล่า อย่างไรบ้าง?

ตอบ บัว ๓ เหล่า

๑. ดอกบัวที่โผล่พ้นน้ำแล้ว เมื่อถูกแสงพระอาทิตย์ก็พร้อมที่จะเบ่งบานทันที คือผู้เข้าใจเร็วพลัน เพียงท่านยกหัวข้อธรรมขึ้นแสดง (กิเลสน้อย อินทรีย์กล้า)

๒. ดอกบัวที่อยู่เสมอน้ำ พร้อมจะบานในวันพรุ่ง คือผู้รู้และเข้าใจได้ต่อเมื่อท่านอธิบายขยายเนื้อความจึงรู้แจ้ง (กิเลสปานกลาง อินทรีย์ปานกลาง)

๓. ดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ พร้อมที่จะบานในวันต่อๆ ไป คือผู้พอแนะนำพรั่าสอนบ่อยๆ ค่อยเข้าใจได้ (กิเลสหนา อินทรีย์อ่อน)

(ปี 58) ผู้ประกาศตนเป็นอุบาสกด้วยการถึงรัตนะ ๒ เป็นครั้งแรก คือใคร ? ได้พบพระพุทธเจ้าที่ไหน ?

ตอบ คือตปุสสะ และภัลลิกะ ฯ ที่ได้ตั้งนราชายตนะ ฯ

(ปี 51) พระกระยาหารมื้อแรกของพระพุทธเจ้าหลังตรัสรู้คืออะไร? ใครเป็นผู้ถวาย?

ตอบ คือ ข้าวสัตตมุง ข้าวสัตตูก้อน ฯ พ่อค้า ๒ คน ชื่อตปุสสะและภัลลิกะ ฯ

(ปี 45) พระพุทธองค์ทรงตัดสินพระทัยแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์เพราะทรงพิจารณาอย่างไร?

ตอบ เพราะทรงพิจารณาว่า บุคคลผู้มีกิเลสน้อยเบาบางก็มี หนาก็มี ผู้มีอินทรีย์กล้าก็มี อ่อนก็มี เป็นผู้จะพึงสอนให้รู้ได้โดยง่ายก็มี โดยยากก็มี เป็นผู้สามารถจะรู้ได้ก็มี ไม่สามารถจะรู้ได้ก็มี เปรียบเหมือนดอกบัว ๔ เหล่า เมื่อเป็นเช่นนั้น พระธรรมเทศนาคงไม่ไร้ผล จักยังประโยชน์ให้สำเร็จแก่คนทุกเหล่า เว้นแต่จำพวกที่มีเวไนยสัตว์ที่เปรียบด้วยดอกบัวอันเป็นรักษาแห่งปลาและเต่า ฯ

(ปี 44) พระสิทธัตถะทรงบำเพ็ญเพียรอยู่เป็นเวลากี่ปีจึงได้ตรัสรู้? **ตอบ** เป็นเวลา ๖ ปี

(ปี 56) เมื่อพระศาสดาเสด็จไปเมืองพาราณสีเพื่อโปรดปัญจวัคคีย์ ทรงพบใครในระหว่างทาง? และหลังสนทนากันแล้วผู้นั้นได้บรรลุผลอะไร?

ตอบ ทรงพบอุปกาศิวก ฯ ไม่ได้บรรลุผลอะไร ฯ

(ปี 47) หลังจากตรัสรู้แล้ว ในระหว่างทางที่เสด็จไปป่าอิสิปตนมฤคทายวัน พระพุทธองค์ทรงสนทนากับใคร? และผู้นั้นได้บรรลุธรรมขั้นไหน?

ตอบ ทรงพบอุปกาศิวก ฯ อุปกาศิวกไม่ได้บรรลุธรรมขั้นไหนเลย ฯ

(ปี 45) พระพุทธองค์ตรัสรู้ธรรมพิเศษแล้ว ในพรรษาแรกเสด็จประทับอยู่ที่ไหน? และทรงบำเพ็ญพุทธกิจไว้อย่างไร?

ตอบ ประทับอยู่ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ฯ

ได้ทรงบำเพ็ญพุทธกิจที่สำคัญไว้ดังนี้

๑. ทรงแสดงธรรมโปรดพระภิกษุปัญจวัคคีย์ให้ได้สำเร็จมรรคผลสูงสุด
๒. ทรงแสดงธรรมโปรดพระยสพร้อมด้วยสหายอีก ๕๔ คน จนสำเร็จพระอรหัตผลทั้งหมด
๓. ทรงแสดงธรรมโปรดบิดามารดาและภรรยาเก่าของพระยสให้ได้ดวงตาเห็นธรรม แล้วแสดงตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา ผู้ถึงพระรัตนตรัยก่อนกว่าชนทั้งปวงในโลก
๔. ทรงส่งพระอรหันตสาวก ๖๐ องค์ ไปประกาศพระศาสนาไปยังถิ่นต่างๆ เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก ฯ

ปัญจวัคคีย์

- **ปัญจวัคคีย์ (คอยอุปัฏฐาก)** ได้แก่ โภณทัตถุญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ อัสนชิ
 วันอาสาฬหบูชา พระพุทธเจ้าแสดง**ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร** บรรพชิตไม่ควรเสพ ๑.กามสุขัลลิกานุโยค ๒.อิตถกิลมณานุโยค
มัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลางอริยมรรคมีองค์ ๘ และ**อริยสัจ ๔**
 บรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมกันทั้งหมดในวันแรม ๕ ค่ำเดือน ๘ ด้วยธรรมะชื่อว่า **อนัตตลักขณสูตร** (ชั้นที่ ๕ เป็นของไม่เที่ยง เป็น
 ทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ควรยึดมั่น)
- **พระอัญญาโณทตถุญะ** ได้ดวงตาเห็นธรรมว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความเกิดเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา”
- **ปัญจวัคคีย์** -> ได้ฟัง ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร มัชฌิมาปฏิปทา อริยสัจ ๔ และอนัตตลักขณสูตร

(จี 64, 57) พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาแก่ใคร และเกิดผลอย่างไร?

ตอบ แก่พระปัญจวัคคีย์ ฯ เกิดผล คือพระอัญญาโณทตถุญะได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วทูลขอบรรพชา ทำให้เกิดสังฆรัตนะ ฯ

(จี 63, 61, 55) พระพุทธเจ้าทรงตัดสินพระทัย จะแสดงธรรมแก่ปัญจวัคคีย์ก่อนเพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะทรงระลึกถึงอุปการคุณของปัญจวัคคีย์ที่ได้คอยอุปัฏฐากพระองค์เมื่อครั้งทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ฯ

(จี 62, 54) พระอัญญาโณทตถุญะได้ชื่อว่าเป็นปฐมสาวก เพราะเหตุไร ?

ตอบ เพราะได้ฟังธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเป็นองค์แรก ฯ

(จี 59) พระอรหันตสาวก ๕ รูปแรก คือใครบ้าง ?

ตอบ ๑. พระอัญญาโณทตถุญะ ๒. พระวัปปะ ๓. พระภัททิยะ ๔. พระมหานามะ ๕. พระอัสนชิ เรียกว่า พระปัญจวัคคีย์ ฯ

(จี 59) หลังจากตรัสรู้แล้ว พระพุทธเจ้าทรงพระประสงค์จักแสดงธรรมแก่ใครก่อน? และสมพระประสงค์หรือไม่? เพราะเหตุไร ?

ตอบ ทรงพระประสงค์จักแสดงแก่อาฬารดาบส กาลามโคตร และอุทกดาบส รามบุตรฯ ไม่สมพระประสงค์ฯ เพราะท่านทั้ง ๒ นั้นสิ้นชีพเสียแล้วฯ

(จี 58) ปัญจวัคคีย์ ได้แก่ใครบ้าง? ท่านเหล่านั้นอุปสมบทด้วยวิธีอะไร ?

ตอบ ได้แก่พระอัญญาโณทตถุญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะ และ พระอัสนชิ ฯ ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทาฯ

(จี 53) ปัญจวัคคีย์ คือใคร? มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าขณะที่ยังทรงบำเพ็ญทุกรกิริยาอย่างไร?

ตอบ คือ นักบวชกลุ่มหนึ่ง มีทั้งหมด ๕ คน มีท่านโณทตถุญะเป็นหัวหน้า ฯ ได้ตามเสด็จ คอยอุปัฏฐากรับใช้อยู่ตลอดเวลา ฯ

(จี 46) ปัญจวัคคีย์ ได้แก่ใครบ้าง? ท่านเหล่านั้นอุปสมบทด้วยวิธีอะไร? และบรรลุอรหัตผลที่ไหน?

ตอบ ได้แก่ พระอัญญาโณทตถุญะ ๑ พระวัปปะ ๑ พระภัททิยะ ๑ พระมหานามะ ๑ พระอัสนชิ ๑ ฯ

อุปสมบทด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา ฯ บรรลุอรหัตผลที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ฯ

(จี 44) จงให้ความหมายของคำว่า ปฐมเทศนา และมัชฌิมาปฏิปทา

ตอบ ปฐมเทศนา คือการแสดงธรรมครั้งแรก มัชฌิมาปฏิปทา คือข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลาง

(จี 43) พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนาเมื่อไร? ใจความแห่งปฐมเทศนานั้นว่าด้วยเรื่องอะไร?

ตอบ เมื่อวันเพ็ญ เดือนอาสาฬหะ สองเดือนหลังจากตรัสรู้ฯ ว่าด้วยที่สุดสองอย่างอันบรรพชิตไม่ควรเสพ, มัชฌิมาปฏิปทา, และอริยสัจ ๔ ฯ

ยสกุลบุตร

- ยสกุลบุตร -> ได้ฟัง อนุปุพพิกกา และ อริยสัจ ๔

(จี 62, 59, 55, 44 ออกแทบทุกปี) คำว่า "ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ" เป็นคำอุทานของใคร? เพราะเหตุใดจึงอุทานเช่นนั้น?

ตอบ ของยสกุลบุตร ฯ เพราะเห็นอาการพิกลต่าง ๆ ของหมู่ชนบวริวารที่นอนหลับ ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความยินดีเหมือนเมื่อก่อน หมู่ชนบวริวารเหล่านั้นปรากฏแก่ยสกุลบุตร ดุจซากศพที่ทิ้งอยู่ในป่าช้า ครั้นเห็นแล้วเกิดความสังเวชสลดใจ คิดเพื่อบำบัด จึงได้ออกอุทานเช่นนั้น ฯ

(จี 58) อนุปุพพิกกา ๕ ว่าด้วยเรื่องอะไร? ทรงแสดงครั้งแรกแก่ใคร?

ตอบ ว่าด้วยทาน คือ สวรรค์ โทษแห่งกาม และอาณิสสแห่งการออกจากกาม ฯ แก่ยสกุลบุตร ฯ

(จี 57) คำว่า "ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง" เป็นวาจาของใคร? กล่าวแก่ใคร? ตอบ ของพระพุทธเจ้า ฯ แก่ยสกุลบุตร ฯ

(จี 54) "ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ" เป็นคำอุทานของใคร? ความวุ่นวายขัดข้องนั้นสงบลงได้อย่างไร

ตอบ คำอุทานของ ยสกุลบุตร ความวุ่นวายขัดข้องนั้นสงบลงได้โดยการฟังพระธรรมเทศนา อนุปุพพิกกาและอริยสัจ ๔ ที่พระพุทธเจ้าแสดงโปรด

ชฎิล ๓ พี่น้อง

- ชฎิล ๓ พี่น้อง -> ได้ฟัง อาทิตตปริยายสูตร

- ชฎิล ๓ พี่น้อง คือ อรุเวลกัสสปะ นทิกัสสปะ คยากัสสปะ และบวริวาร ๑,๐๐๐ คน พระพุทธเจ้าแสดงอาทิตตปริยายสูตร ที่ตำบลคยา สีสะ ใกล้แม่น้ำคยา ใจความว่า "อายุณะภายใน อายุณะภายนอก เป็นของร้อนๆ เพราะไฟกิเลสมีความกำหนด ความโกรธหรือความหลง เผลอลงจิตใจ และร้อนเพราะไฟทุกข์ มีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความโศก ร่ำไร รำพัน ความคับแค้นใจ เป็นต้น มาเผลอลงให้ร้อน"

(จี 51) พระพุทธเจ้าทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรแก่ใคร? ที่ไหน?

ตอบ แก่ชฎิล ๓ พี่น้อง และบวริวาร ๑,๐๐๐ คน ฯ ที่ตำบลคยา สีสะ ใกล้แม่น้ำคยา ฯ

โปรดพระเจ้าพิมพิสาร

- ลัญจิววัน (สวนตาลหนุ่ม) เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ เป็นสถานที่แสดงธรรมเทศนาโปรดพระเจ้าพิมพิสารและข้าราชการบริพารจนสำเร็จเป็นพระโสดาบัน (๑๑ นหุต บรรลุโสดาบัน ส่วนอีก ๑ นหุตขอถึงพระรัตนตรัย) นหุต คือหนึ่งหมื่น

(จี 52) พระพุทธเจ้าทรงเลือกแคว้นมคธเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรก เพราะเหตุไร ?

ตอบ เพราะแคว้นมคธ เป็นแคว้นใหญ่มีอำนาจและบริบูรณ์ด้วยสมบัติ มีประชาชนมาก มีเจ้าลัทธิมาก จึงทรงเลือก ฯ

(จี 49) เพราะเหตุใดพระพุทธเจ้าทรงเลือกแคว้นมคธเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก ?

ตอบ เพราะแคว้นมคธเป็นเมืองใหญ่มีอำนาจและบริบูรณ์ด้วยสมบัติ คับคั่ง ด้วยประชาชน พระเจ้าพิมพิสารทรงปกครองโดยสิทธิ์ขาด ทั้งเป็นที่อยู่แห่งครูเจ้าลัทธิมากกว่ามาก ฯ

(จี 45) พระราชาของแคว้นไหนที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นองค์แรก? และทรงพระนามว่าอะไร?

ความปรารถนาว่า "ขอให้ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมของพระอรหันต์" เป็นความปรารถนาของใคร? และความปรารถนานั้นสำเร็จบริบูรณ์เมื่อไร?

ตอบ พระราชาของแคว้นมคธ ทรงพระนามว่า พิมพิสาร ฯ ของพระเจ้าพิมพิสารครั้งยังทรงเป็นพระราชกุมาร ฯ

สำเร็จบริบูรณ์ในวันที่ได้ฟังอนุปุพพิกกาและอริยสัจ ๔ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโปรด ณ สวนตาลหนุ่ม จนได้ดวงตาเห็นธรรม ฯ

(จี 43) พระพุทธองค์เสด็จกรุงราชคฤห์ครั้งแรกภายหลังตรัสรู้ประทับที่ไหน? ทรงรับถวายพระอารามแห่งแรกชื่ออะไร?

ตอบ ประทับ ณ ลัญจิววัน สวนตาลหนุ่ม ฯ ชื่อว่าเวฬุวนาราม ฯ

พระอัสสชิ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ

- พระอัสสชิ แสดงธรรมให้อุปติสสะว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระพุทธเจ้าทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับของธรรมเหล่านั้น พระองค์มีปกติตรัสอย่างนี้”
- พระสารีบุตร(อุปติสสะ) สำเร็จเป็นพระโสดาบันเพราะฟังธรรมจากพระอัสสชิ ได้ดวงตาเห็นธรรมว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความเกิดเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา” และหลังบวชได้๑๕ วันบรรลुพระอรหันต์
- พระโมคคัลลานะ(โกติสสะ) สำเร็จเป็นพระโสดาบันเพราะฟังธรรมจากพระสารีบุตร ได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังธรรมจากพระสารีบุตร และหลังบวชได้ ๗ วันบรรลุพระอรหันต์

(ปี 64, 60, 52) พระอัครสาวกทั้ง ๒ องค์สำเร็จเป็นพระโสดาบัน เพราะฟังธรรมจากใคร ?

ตอบ พระสารีบุตร ฟังธรรมจากพระอัสสชิเถระ ฯ พระโมคคัลลานะ ฟังธรรมจากพระสารีบุตร ฯ

(ปี 61) พระสารีบุตรสำเร็จเป็นพระโสดาบัน เพราะได้ฟังธรรมจากใคร ? ธรรมนั้นมีใจความว่าอย่างไร ?

ตอบ จากพระอัสสชิเถระ ฯ ใจความว่า "ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาทรงแสดงเหตุแห่งธรรมนั้น และความดับแห่งธรรมนั้น" ฯ

(ปี 57) พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ ได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังธรรมจากใคร?

ตอบ พระสารีบุตรฟังธรรมจากพระอัสสชิ พระโมคคัลลานะฟังธรรมจากพระสารีบุตร ฯ

(ปี 53) คำว่า ดวงตาเห็นธรรม นั้นคือเห็นอย่างไร? พระโมคคัลลานะและพระสารีบุตรได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังธรรมจากใคร?

ตอบ คือเห็นว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลมีความดับไปเป็นธรรมดา ฯ พระโมคคัลลานะได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังธรรมจากพระสารีบุตร และพระสารีบุตรได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังธรรมจากพระอัสสชิเถระ ฯ

จาคุรงคสันนิบาต (วันมาฆบูชา)

- จาคุรงคสันนิบาต เกิดขึ้นที่วัดเวฬุวัน

(ปี 51) จาคุรงคสันนิบาต คือ การประชุมที่ประกอบด้วยองค์อะไรบ้าง?

ตอบ ด้วยองค์ คือ ๑. พระสาวกผู้เข้าประชุมนั้น ล้วนเป็นพระอรหันต์

๒. ทุกท่านล้วนได้รับเอหิภิกขุอุปสัมปทา

๓. ไม่ได้มีการนัดหมาย ต่างมาประชุมพร้อมกันเอง

๔. วันนั้นเป็นวันเพ็ญเดือนมาฆะ และพระศาสดาประทาน

พระบรมพุทโธวาท ซึ่งเรียกว่า โอวาทปาฏิโมกข์ ฯ

(ปี 48) ในวันจาคุรงคสันนิบาต พระศาสดาทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์แก่ใคร? ที่ไหน? ทรงยกธรรมข้อใดขึ้นแสดงเป็นข้อต้น?

ตอบ ทรงแสดงแก่พระอรหันตชีณาสพ จำนวน ๑,๒๕๐ องค์ ฯ ณ เวฬุวนาราม ฯ ยกธรรมข้อขึ้นต้นขึ้นแสดงเป็นข้อต้น ฯ

พระธรรมเทศนาพระสูตร

- อริยสัจ ๔

(ปี 49) ในปฐมเทศนา พระพุทธเจ้าทรงแสดงอริยสัจไว้เท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ ทรงแสดงอริยสัจไว้ ๔ ประการ ฯ คือ ๑.ทุกข์ ๒.สมุทัย ๓.นิโรธ ๔.มรรค ฯ

- **อนัตตลักขณสูตร** (ขันธทั้ง ๕ เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ควรยึดมั่น) มีผลให้พระปัญจวัคคีทั้ง ๕ บรรลอรหัตตผล

(จี 52) อนัตตลักขณสูตร ว่าด้วยเรื่องอะไร? ทรงแสดงเมื่อไร? ผลเป็นอย่างไร?

ตอบ ว่าด้วย ขันธ ๕ เป็นอนัตตา ฯ เมื่อวันแรม ๕ ค่ำ เดือน ๘ ฯ ผลคือจิตของพระปัญจวัคคีทั้ง ๕ พ้นแล้วจากอาสวะ ไม่ถือมั่นด้วยอุปาทาน ฯ

(จี 43) พระธรรมเทศนาต่อไปนี้ พระพุทธองค์ทรงแสดงที่ไหน และมีผลอย่างไร? ก.อนัตตลักขณสูตร ข.อาทิตตปริยายสูตร

ตอบ ก.ทรงแสดงที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน มีผลให้พระปัญจวัคคีทั้ง ๕ ได้บรรลอรหัตตผล

ข.ทรงแสดงที่ตำบลคยาสิสะ ใกล้แม่น้ำคยา มีผลให้พระภิกษุปุราณขภูิลบรรลอรหัตตผล

- **อนุப்புฬิกถา**

(จี 58) อนุப்புฬิกถา ๕ ว่าด้วยเรื่องอะไร? ทรงแสดงครั้งแรกแก่ใคร?

ตอบ ว่าด้วยทาน คือ สวรรค์ โภชนแห่งกาม และอาณิสสแห่งการออกจากกาม ฯ แก่ยสกุลบุตร ฯ

(จี 48) อนุப்புฬิกถา คืออะไรบ้าง? ทรงแสดงแก่ใครเป็นครั้งแรก? **ตอบ** คือ ทาน คือ สวรรค์ กามาทีนพ และเนกขัมมานิสส ฯ แก่ยสกุลบุตร ฯ

- **อาทิตตปริยายสูตร** ที่ตำบลคยาสิสะ ใกล้แม่น้ำคยา ใจความว่า “อายตนะภายใน อายตนะภายนอก เป็นของร้อนๆ เพราะไฟกิเลสมีความกำหนด ความโกรธหรือความหลง เผลอลงจิตใจ และร้อนเพราะไฟทุกข์ มีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความโศก ร่ำไร รำพัน ความคับแค้นใจ เป็นต้น มาเผลอลงให้ร้อน” มีผลทำให้ขภูิล บรรลอรหัตตผล

- **เวทนาปริคคหสูตร** แก่ที่ชนขปริพาชก ณ ถ้ำสุกรชาตา เขาคิชฌกูฏ แขวงเมืองราชคฤห์ ฯ มีใจความว่า “ให้พิจารณาร่างกาย ซึ่งมีความแตกทำลายไม่ยั่งยืน และแสดงผลเสียของการยึดมั่น พร้อมกับตรัสให้ละเลิกทิฏฐิอย่างนั้นเสีย”

(จี 45) พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมต่อไปนี้แก่ใคร? ที่ไหน? ก. โอวาทปาฏิโมกข์ ข. เวทนาปริคคหสูตร

ตอบ ก. แก่พระอรหันตชีนาสพ ๑,๒๕๐ องค์ ณ เวฬุวนาราม แคว้นมคธ

ข. แก่ที่ชนขปริพาชก ณ ถ้ำสุกรชาตา เขาคิชฌกูฏ แขวงเมืองราชคฤห์ ฯ

สิ่งแรก/สิ่งสุดท้าย ที่น่าจำ

(จี 64) เทศนาถัมภ์แรก ชื่ออะไร? พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่ใคร? **ตอบ** ชื่อ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ฯ แก่พระปัญจวัคคี ฯ

(จี 64) ฆราวาสที่บรรลุพระอรหัตตผลคนแรกคือใคร? เพราะฟังธรรมอะไร? **ตอบ** คือ ยสกุลบุตร ฯ เพราะฟังอนุப்புฬิกถา และอริยสัจ ๔ ฯ

(จี 63, 58) ใครถวายบิณฑบาตแด่พระพุทธองค์ก่อนตรัสรู้ และก่อนปรินิพพาน?

ตอบ ก่อนตรัสรู้ คือนางสุชาดา ก่อนปรินิพพาน คือนายจุนทะ ฯ

(จี 62, 54) พระอัญญาโกณฑัญญะได้ชื่อว่าเป็นปฐมสาวก เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะได้ฟังธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ได้ดวงตาเห็นธรรมแล้วอุปสมบทในพระพุทธศาสนาเป็นองค์แรก ฯ

(จี 61) ปฐมสาวกและปัจฉิมสาวก คือใคร? **ตอบ** ปฐมสาวก คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ ปัจฉิมสาวก คือ พระสุภัททะ ฯ

(จี 60, 55, 46) เทศนาถัมภ์แรก ชื่ออะไร? ปัจฉิมสักขีสาวก คือสาวกองค์สุดท้าย ที่ได้เห็นพระศาสดา ได้แก่ใคร?

ตอบ เทศนาถัมภ์แรก ชื่อ ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ฯ ปัจฉิมสักขีสาวก ได้แก่ พระสุภัททะ ฯ

(จี 60, 50) ธรรมจักขุ ดวงตาเห็นธรรมนั้น คือเห็นอย่างไร? ได้เกิดขึ้นแก่ ผู้ใดเป็นคนแรก?

ตอบ เห็นว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดล้วนมีความดับเป็นธรรมดา” ฯ เกิดแก่โกณฑัญญะพราหมณ์เป็นคนแรก ฯ

(จี 58) ผู้ประกาศตนเป็นอุบาสกด้วยการถึงรัตนะ ๒ เป็นครั้งแรก คือใคร? ได้พบพระพุทธเจ้าที่ไหน?

ตอบ คือตปฺสสะ และภัลลิกะ ฯ ที่ได้ตั้งราชายตนะ ฯ

(ปี 56) บุคคลผู้แสดงตนเป็นอุบาสกด้วยการถึงรัตนะ ๒ และรัตนะ ๓ เป็นคนแรกคือใคร ?

ตอบ ผู้ถึงรัตนะ ๒ คือตปฺสสะและภัลลิกะ ฯ ผู้ถึงรัตนะ ๓ คือ บิดาพระยสะ ฯ

(ปี 55) พระโสดาบัน องค์แรก เรียกว่าเป็น ปฐมสาวก คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ

(ปี 55) พระอรหันต์ มีครั้งแรก คือ พระปัญจวัคคีย์

(ปี 60, 52) คฤหัสถ์ที่บรรลุประอรหันต์ผลคนแรกคือใคร ? เพราะฟังธรรมอะไร ? ตอบ คือ ยสกุลบบุตร ฯ เพราะฟังอนุพุทฺธิกถา และอริยสัจ ๔ ฯ

(ปี 52) พระพุทธเจ้าทรงเลือกแคว้นมคธเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธศาสนาเป็นแห่งแรก เพราะเหตุใด ?

ตอบ เพราะแคว้นมคธ เป็นแคว้นใหญ่มีอำนาจและบริบูรณ์ด้วยสมบัติ มีประชาชนมาก มีเจ้าลัทธิมาก จึงทรงเลือก ฯ

(ปี 51) พระอรหันตสาวก ๕ รูปแรก คือใครบ้าง? ตอบ คือ ๑. พระโกณฑัญญะ ๒. วัปปะ ๓. ภัททิยะ ๔. มหานามะ ๕. อัสสชิ

(ปี 49) ผู้ใดได้ถวายภัตตาหารมื้อแรกหลังจากตรัสรู้ และภัตตาหารมื้อสุดท้ายก่อนปรินิพพานแก่พระพุทธเจ้า?

ตอบ ตปฺสสะและภัลลิกะ ๒ พาณิช ได้ถวายภัตตาหารมื้อแรกหลังจากตรัสรู้แล้ว

นายจุนทกัมมารบุตร ได้ถวายภัตตาหารมื้อสุดท้ายก่อนปรินิพพาน ฯ

(ปี 48) อนุพุทฺธิกถา คืออะไรบ้าง? ทรงแสดงแก่ใครเป็นครั้งแรก? ตอบ คือ ทาน สีล สวรรค์ กามาทีนพ และเนกขัมมานิสงส์ฯ แก่ยสกุลบบุตรฯ

(ปี 45) พระพุทธองค์ประทับจำพรรษาสุดท้าย ณ ที่ใด? พระองค์ทรงปลงอายุสังขารเมื่อใด?

ตอบ ณ บ้านเวฬุคาม กรุงเวสาลี แคว้นวัชชี ฯ เมื่อวันเพ็ญเดือน ๓ คือ ๓ เดือนก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน ฯ

(ปี 43) พระพุทธองค์เสด็จกรุงราชคฤห์ครั้งแรกภายหลังตรัสรู้ประทับที่ไหน? ทรงรับถวายพระอารามแห่งแรกชื่ออะไร?

ตอบ ประทับ ณ ลัฏฐิวัน สวนตาลหนุ่มฯ ชื่อว่าเวฬุวนารามฯ

ก่อนปรินิพพาน

(ปี 62, 47) การปลงอายุสังขารของพระพุทธองค์ ถือโดยใจความว่าอย่างไร ? และทรงปลงอายุสังขารเมื่อใด ?

ตอบ ถือโดยใจความว่า พระองค์ทรงปรารถนาลงสังขารว่า ทรงพระขราล่วงกาลผ่านไปไม่สามารถ บำเพ็ญพุทธกิจต่อไปได้อีกแล้ว ฯ

เมื่อวันเพ็ญ เดือน ๓ ก่อนวันปรินิพพาน ๓ เดือน ฯ

(ปี 50) พระพุทธองค์ทรงปลงอายุสังขาร คือทรงทำอย่างไร? ที่ไหน? เมื่อไร?

ตอบ คือทรงกำหนดพระหฤทัยว่า “จักปรินิพพานในอีก ๓ เดือนข้างหน้า” ฯ ทรงทำที่ป่าवालเจตีย์ เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี ฯ

เมื่อวันเพ็ญเดือน ๓ ก่อนปรินิพพาน ๓ เดือน (วันมาฆบูชา) ฯ

(ปี 45) พระพุทธองค์ประทับจำพรรษาสุดท้าย ณ ที่ใด? พระองค์ทรงปลงอายุสังขารเมื่อใด?

ตอบ ณ บ้านเวฬุคาม กรุงเวสาลี แคว้นวัชชี ฯ เมื่อวันเพ็ญเดือน ๓ คือ ๓ เดือนก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน ฯ

(ปี 43) พระพุทธองค์ทรงจำพรรษาสุดท้ายที่เมืองอะไร? ทรงรับภัตตาหารมื้อสุดท้ายที่เมืองอะไร?

ตอบ ที่เวฬุคาม เขตเมืองเวสาลีฯ ที่ป่าวานคร ฯ

(ปี 44) พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงสาเหตุของแผ่นดินไหวไว้อย่างไรบ้าง ? จงบอกมา ๕ สาเหตุ

ตอบ ตรัสถึงสาเหตุดังต่อไปนี้ (เลือกตอบเพียง ๕ ข้อ)

๑. ลมกำเริบ	๕. พระพุทธเจ้าตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ
๒. ท่านผู้มีฤทธิ์บันดาล	๖. พระพุทธเจ้ายังธรรมจักรให้เป็นไป
๓. พระโพธิสัตว์จุติจากคฤสติลงสู่พระครรภ์	๗. พระพุทธเจ้าทรงปลงอายุสังขาร
๔. พระโพธิสัตว์ประสูติ	๘. พระพุทธเจ้าปรินิพพานด้วยอนุปาติเสสนิพพานธาตุ

(ปี 50) พระพุทธเจ้าเสวยพระกระยาหารอะไร ก่อนแต่เสด็จปรินิพพาน? ใครถวาย?

ตอบ เสวยมังสะสุกรอ่อน (สุกรมัททวะ) ฯ นายจุนทกัมมารบุตรถวาย ฯ

(ปี 45) เมื่อจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์ได้ประทานพระโอวาทเรื่องศาสดาแทนพระองค์ไว้อย่างไร?

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถึงวิธีปฏิบัติต่อภิกษุผู้ถูกลงพรหมทัณฑ์ไว้อย่างไร?

ตอบ ได้ประทานพระโอวาทว่า "ดูก่อนอานนท์ ธรรมกัฏฐิ วินัยกัฏฐิ อันใด อันเราได้แสดงแล้ว ได้บัญญัติแล้วแก่ท่านทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จักเป็นศาสดาแก่ท่านทั้งหลาย โดยกาลที่ล่วงไปแล้วแห่งเรา" ฯ

ตรัสไว้ว่า "ภิกษุทั้งหลายจะพึงปรารถนาเจรจาใด ก็พึงเจรจาฉันนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่พึงว่า ไม่พึงโอวาท ไม่พึงสั่งสอนเลย" ฯ

(ปี 44) พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระอานนท์เกี่ยวกับการที่ภิกษุจะพึงปฏิบัติต่อสตรีไว้อย่างไร?

ตอบ ทรงแสดงว่า "ไม่เห็นเสียเลยดีกว่า ถ้าจำเป็นจะต้องเห็นก็อย่าพูดด้วย ถ้าจำเป็นจะต้องพูดก็ให้มีสติสำรวมระวังอย่าให้แปรปรวนไปด้วยราคะ "

(ปี 48) พระปัจฉิมโอวาท มีใจความว่าอย่างไร? ทรงประทานที่ไหน?

ตอบ พระปัจฉิมโอวาท มีใจความ "ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนท่านทั้งหลายว่า สังขารทั้งปวงมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงยังกิจของตนและของคนอื่นให้ถึงพร้อม ด้วยความไม่ประมาทเถิด" ทรงประทานที่ สาละวันททยาน เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ

(ปี 61, 53) พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญปฏิบัติบูชายิ่งกว่าอามิสบูชาเพราะเหตุไร ?

ตอบ การปฏิบัติบูชา ถ้าปฏิบัติสมควรแก่ธรรม ก็จะเป็นเหตุปัจจัยให้ตรัสรู้ธรรมได้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระศาสนา เป็นพุทธประสงค์หลักในการเผยแผ่ศาสนา และทำให้ศาสนาดังอยู่ได้นาน

อุปารหบุคคล คือ บุคคลที่ควรแก่การบรรจุธูปธูปในสถูปเพื่อบูชา มี ๔ ประเภท ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า, พระปัจเจกพุทธเจ้า, พระอรหันตสาวก และพระเจ้าจักรพรรดิ

(ปี 59) อุปารหบุคคล มีกี่ประเภท ? คือใครบ้าง ?

ตอบ มี ๔ ประเภท ฯ คือ ๑. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒. พระปัจเจกพุทธเจ้า ๓. พระอรหันตสาวก ๔. พระเจ้าจักรพรรดิ ฯ

(ปี 54, 46) อุปารหบุคคล คือบุคคลเช่นไร? ได้แก่ใครบ้าง?

หลังปรินิพพาน

(ปี 58) สถานที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ชื่อว่าอะไร ? ตั้งอยู่ในเมืองอะไร ? ตอบ ชื่อว่า มกุฏพันธเจดีย์ ฯ เมืองกุสินารา ฯ

(ปี 57) ผู้ที่กล่าวสุนทรพจน์ระงับไม่ให้เกิดสงครามแย่งชิงพระบรมสารีริกธาตุ คือใคร? ตอบ โทณพราหมณ์ ฯ

(ปี 46) เมื่อวันพระศาสนาปรินิพพาน มีพระสาวกผู้ใหญ่ผู้อยู่ในที่นั้นกี่รูป? ใครบ้าง?

หลังพุทธปรินิพพานแล้ว ได้มีการถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระที่ไหน? เมื่อไร?

ตอบ มี ๒ รูป คือ พระอนุรุทธเถระ และพระอานนท์เถระ ฯ ที่ มกุฏพันธเจดีย์ ฯ หลังพุทธปรินิพพานได้ ๗ วัน ฯ

สังคายนา

(ปี 47) พระพุทธศาสนาสืบเนื่องมาถึงปัจจุบันนี้ได้อย่างไร?

ตอบ ได้ด้วยการที่บริษัททั้ง ๔ ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และด้วยวิธีที่พระสงฆ์สาวกผู้ใหญ่ มีพระมหากัสสปะเป็นต้น เป็นประธานจัดทำสังคายนา พระธรรมวินัย วางแบบแผนที่ถูกต้องลงในพระพุทธรูปเป็นครั้งแรก เพื่อให้บริษัท ๔ ได้เล่าเรียนปฏิบัติตาม เมื่อมีสิ่งไรไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา พระอรหันตสงฆ์ในยุคนั้นๆ ได้ช่วยกันทำสังคายนาเป็นครั้งที่ ๒ และครั้งที่ ๓ เป็นลำดับมา เพื่อชำระสัทธรรมปฏิรูประบนั้นเสีย จนได้จารึกไว้ในพระคัมภีร์ให้แพร่หลาย รวมทั้งจัดการส่งพระสงฆ์ไปประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ ให้ชุมชนในดินแดนนั้นๆ เลื่อมใสปฏิบัติตาม จึงทำให้พระพุทธศาสนาสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ ๆ

สถานที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า

สังเวชนิสถาน ๔

- **ประสูติ** ใต้ต้นสาละ สวนลุมพินีวัน อยู่ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ
- **ตรัสรู้** ต้นพระศรีมหาโพธิ์(ต้นอัสสัตถพฤกษ์) ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม
- **ปฐมเทศนา** ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี แคว้นมคธ
- **ปรินิพพาน** ใต้ต้นสาละคู่ ณ สาลวัน (สาลวโนทยาน) เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ

(ปี 63, 57) สังเวชนียสถาน ๔ ตำบล เป็นสถานที่ให้ระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญอะไรบ้าง?

ตอบ เหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ ๑. ประสูติ ๒. ตรัสรู้ ๓. ทรงแสดงธรรมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นครั้งแรก ๔. เสด็จปรินิพพาน ฯ

(ปี 53, 44) สังเวชนียสถาน ๔ ได้แก่ที่ใดบ้าง? **ตอบ** ได้แก่ ๑.สถานที่ประสูติ ๒.สถานที่ตรัสรู้ ๓.สถานที่แสดงปฐมเทศนา ๔.สถานที่ปรินิพพาน ฯ

(ปี 51) สถานที่ต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าอย่างไร ก. ลุมพินีวัน ข. อิสิปตนมฤคทายวัน ค. สาลวโนทยาน

ตอบ ก. ลุมพินีวัน เป็นสถานที่ประสูติ ข. อิสิปตนมฤคทายวัน เป็นสถานที่ทรงแสดงปฐมเทศนา ค. สาลวโนทยาน เป็นสถานที่ปรินิพพาน

สถานที่สำคัญ

- **ลุมพินีวัน** อยู่ระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์กับกรุงเทวทหะ เป็นสถานที่ประสูติ
- **ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน** เมืองพาราณสี แคว้นมคธ ทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์
- **ลัทธิวัน** (สวนตาลหน่อม) เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ เป็นสถานที่แสดงอนุพุทธิกถาและอริยสัจ ๔ เพื่อโปรดพระเจ้าพิมพิสารและข้าราชการบริพาร จนสำเร็จเป็นพระโสดาบัน (๑๑ นหุต บรรลุโสดาบัน ส่วนอีก ๑ นหุตขอถึงพระรัตนตรัย) นหุต คือหนึ่งหมื่น
- **วัดเวฬุวัน** (สวนไม้ไผ่ หรือ เวฬุวันาราม) เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ วัดแรกในพระพุทธศาสนา พระเจ้าพิมพิสาร เป็นผู้สร้างถวาย เป็น **สถานที่พระพุทธเจ้าแสดงโอวาทปาฏิโมกข์**แก่พระอรหันตชีนาสพ ๑,๒๕๐ องค์
- **วัดเชตวัน** เมืองสาวัตถี แคว้นโกศล อนาคตภินติกเศรษฐี เป็นผู้สร้างถวาย และพระพุทธองค์ประทับจำพรรษานานถึง ๑๙ พรรษา
- **สาลวัน** (สาลวโนทยาน) เมืองกุสินารา แคว้นมัลละ ทรงแสดงมรรคมืดแก่สฤกัษททปริพาชก เป็นสถานที่ปรินิพพาน

(ปี 62, 55) ครั้งพุทธกาล วัดเชตวัน ตั้งอยู่ที่เมืองอะไร? ใครเป็นผู้สร้างถวาย?

ตอบ เมืองสาวัตถี ฯ อนาคตภินติกเศรษฐีเป็นผู้สร้างถวาย ฯ

(ปี 54, 46) สถานที่ต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับพระบรมศาสดาอย่างไร?

๑. ลุมพินีวัน ๒. อิสิปตนมฤคทายวัน ๓. ลัทธิวัน ๔. เวฬุวัน ๕. สาลวัน

ตอบ ๑. ลุมพินีวัน เป็นสถานที่ประสูติ

๒. อิสิปตนมฤคทายวัน เป็นสถานที่ทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดพระปัญจวัคคีย์

- ๓. ลัญจิวัน เป็นสถานที่ทรงแสดงธรรมเทศนาโปรดพระเจ้าพิมพิสารและบริวารจนสำเร็จเป็นพระโสดาบัน
- ๔. เวฬุวัน เป็นสถานที่ทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์
- ๕. สาละวัน เป็นสถานที่ทรงแสดงมรรคมงคลแปดแก่สุภัททปริพาชก และเป็นสถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพาน ฯ

(ปี 46) สถานที่ต่อไปนี้เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าอย่างไร? ก. ลัญจิวัน ข. เซตวัน

ตอบ ก. ลัญจิวัน เป็นสถานที่ที่พระศาสดาทรงแสดงอนุพุทธิกถาและอริยสัจ ๔ แต่พระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยข้าราชการผู้เสด็จไปเข้าเฝ้า ณ ที่นั้น ฯ

ข. เซตวัน เป็นพระอารามซึ่งอนาถบิณฑิกเศรษฐีสร้างถวาย และพระพุทธองค์ประทับจำพรรษานานถึง ๑๙ พรรษา ฯ

(ปี 45) สถานที่ต่อไปนี้มีความเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์อย่างไร? ก. เวฬุวัน ข. สาละวัน

ตอบ ก. เป็นพระราชอุทยานของพระเจ้าพิมพิสารซึ่งทรงถวายเป็นที่ประทับของพระพุทธองค์พร้อมกับพระสงฆ์ เป็นสังฆารามแห่งแรก ฯ

ข. เป็นสถานที่แสดงธรรมโปรดสุภัททปริพาชกผู้เป็นปัจฉิมสักขีสาวก และเป็นสถานที่ปรินิพพาน ฯ

ประเภทของเจตีย์

๑. ชาติเจตีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

๒. บริโภคเจตีย์ สิ่งของหรือสถานที่ที่พระพุทธเจ้าเคยทรงใช้สอย มีสังเวชนียสถาน, บาตร, จีวร, กุฎี, วิหาร, ตุมพสถูป (สถูปบรรจุพระทันตธาตุที่ใช้ตวงพระธาตุ เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว), อังคารสถูป

๓. ธรรมเจตีย์ สิ่งที่จารึกคำสอนพระพุทธเจ้า เช่น คำภีร์ พระไตรปิฎก ไบลาณ แผ่นศิลา หนังสือ

๔. อุทเทสิกเจตีย์ พระพุทธรูป

(ปี 52) พระพุทธรูป สังเวชนียสถาน ตุมพสถูป และ อังคารสถูป อย่างไรเป็นบริโภคเจตีย์และอุทเทสิกเจตีย์ ?

ตอบ สังเวชนียสถาน ตุมพสถูป และ อังคารสถูป เป็นบริโภคเจตีย์ พระพุทธรูป เป็นอุทเทสิกเจตีย์ ฯ

อื่น ๆ

(ปี 47) ในพิธีศิวาราตรี ถือว่าการอาบน้ำชำระร่างกายในแม่น้ำเป็นการลอยบาป ส่วนในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงแสดงวิธีลอยบาปไว้อย่างไร? **ตอบ** ทรงแสดงไว้ว่า การยังบาปให้สงบระงับจากสันดาน ละกิเลสที่ทำให้เป็นผู้ดูร้ายเยื่อหยิ่งและกิเลสที่ย้อมจิตให้ติดแน่นในกามารมณ์ เป็นการลอยบาป ฯ

ศาสนพิธี

ศาสนพิธี คือ แบบอย่างหรือแบบแผนต่างๆ ที่พึงปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา แยกออกเป็น ๔ หมวด ดังนี้

๑. กุศลพิธี (หมายถึง พิธีการบำเพ็ญกุศล) เป็นพิธีกรรมทำความดีแก่ตนเอง ได้แก่ พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา พิธีรักษาอุโบสถ

๒. บุญพิธี (หมายถึง พิธีการทำบุญ) เป็นพิธีบุญเนื่องด้วยประเพณีในครอบครัวของชาวพุทธ เกี่ยวกับชีวิตของคนไทยทั่วไป เกี่ยวกับเรื่องฉลองบ้าน เรื่องต้องการให้เกิดสิริมงคลบ้าง เรื่องตายบ้าง จึงเกิดมีพิธีกรรมที่ต้องปฏิบัติขึ้น และถือปฏิบัติสืบๆ กันมาตั้งแต่โบราณกาล ได้แก่ ทำบุญงานมงคล ทำบุญงานอวมงคล

๓. ทานพิธี พิธีถวายทานต่างๆ มีการ ถวายสังฆทาน เป็นต้น

๔. ปกิณกพิธี ข้อปฏิบัติในพิธีกรรมต่างๆ ไปที่ชาวพุทธนิยมทำกัน แต่ยังไม่เป็นหมวดมารวบรวมเป็นหมวดหมู่ ได้แก่ การแสดงความเคารพพระ การประเคนของพระ การทำหนังสืออาราธนาและใบปวารณาถวายจุตูปัจจัย การอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร และ การกรวดน้ำ

(จี 64, 62, 59, 48) ศาสนพิธี คืออะไร ? ผู้ที่ได้เรียนรู้แล้วได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง ?

ตอบ คือ แบบอย่าง หรือแบบแผนต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติในทางพระศาสนา ฯ

ย่อมได้รับประโยชน์ คือ เป็นผู้ฉลาดในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญกุศล การทำบุญและการถวายทาน สามารถในการจัดพิธีต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผน ชื่อว่า เป็นผู้รักษาขนบประเพณีอันงดงามของพระพุทธศาสนาไว้ได้ด้วย ฯ

ปี 57) ศาสนพิธี คืออะไร? มีหมวดอะไรบ้าง?

ตอบ คือแบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา ฯ มี ๑. หมวดกุศลพิธี ๒. หมวดบุญพิธี ๓. หมวดทานพิธี ๔. หมวดปณิณกะ ฯ

(จี 56) บุญพิธีมีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ? **ตอบ** มี ๒ อย่าง ฯ คือ ๑. การทำบุญงานมงคล ๒. การทำบุญงานอวมงคล ฯ

(จี 50, 44) ศาสนพิธี คืออะไร? เมื่อแยกเป็นหมวดจะได้หมวดอะไรบ้าง การทำบุญขึ้นบ้านใหม่จัดอยู่ในหมวดไหน?

ตอบ คือ แบบอย่างหรือแบบแผนต่าง ๆ ที่พึงปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา ฯ

จะได้ ๑. หมวดกุศลพิธี ๒. หมวดบุญพิธี ๓. หมวดทานพิธี ๔. หมวดปณิณกะ ฯ จัดอยู่ในหมวดบุญพิธี ฯ

(จี 49) กุศลพิธี หมายถึง? บุญพิธี หมายถึง? **ตอบ** กุศลพิธี หมายถึง พิธีการบำเพ็ญกุศลฯบุญพิธี หมายถึง พิธีการทำบุญฯ

(จี 47) ในพิธีทำบุญต่างๆ มีผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติกี่ฝ่าย? คือใครบ้าง?

ตอบ มีผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติ ๒ ฝ่าย คือ ๑. ฝ่ายเจ้าภาพ คือทายาททายิกา ผู้ประกอบการทำบุญ

๒. ฝ่ายปฏิคาหก คือผู้รับทานและประกอบพิธีกรรมตามประสงค์ ของเจ้าภาพ ซึ่งเป็นบรรพชิต เรียกอีกอย่างว่า ฝ่ายพระสงฆ์ ฯ

(จี 46, 43) ท่านได้ศึกษาศาสนาพิธีแล้ว เข้าใจเรื่องต่อไปนี้อย่างไร? ก.บุญพิธี ข.ทานพิธี

ตอบ ก.บุญพิธี ว่าด้วยพิธีทำบุญ มี ๒ อย่าง คือ ๑. ทำบุญงานมงคล เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญอายุ เป็นต้น

๒. ทำบุญงานอวมงคล เช่น งานศพ เป็นต้น ฯ

ข.ทานพิธี ว่าด้วยพิธีถวายทานต่าง ๆ เช่น ถวายสังฆทาน เป็นต้น ฯ

พุทธมามกะ (กุศลพิธี) หมายถึง ผู้ที่ประกาศตนว่าเป็นผู้รับนับถือพระพุทธเจ้า เป็นการแสดงตนให้ปรากฏว่ายอมรับนับถือพระพุทธศาสนาประจำชีวิตของตน

(จี 64) การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ คืออะไร? **ตอบ** คือ การประกาศตนว่าเป็นผู้รับนับถือพระพุทธศาสนา ฯ

(จี 61, 58) การแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หมายถึงอะไร ?

ตอบ หมายถึง การประกาศตนของผู้แสดงว่า ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาประจำชีวิตของตน ฯ

(จี 53) พุทธมามกะหรือพุทธมามีกาหมายถึงบุคคลเช่นไร?

ตอบ หมายถึงบุคคลผู้เป็นชายหรือหญิงผู้รับนับถือพระพุทธเจ้าเป็นของตน เป็นการยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาประจำชีวิตของตนเอง ฯ

(จี 49) พุทธมามกะ หมายถึง?

(จี 44) พิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ หมายถึงอะไร?

ตอบ หมายถึง การประกาศตนของผู้แสดงว่าเป็นผู้รับนับถือพระพุทธเจ้าเป็นของตน เป็นการแสดงตนให้ปรากฏว่า ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาประจำชีวิตของตน

การแสดงความเคารพในศาสนพิธี มี ๓ อย่าง (ปกิณกพิธี)

ประนมมือ (อัญชลี) คือการไหว้กระพุ่มมือทั้งสองประกบกันไว้ระหว่างอก โดยให้ทุกนิ้วของมือ ทั้งสองแนบชิดติดตรงกัน

ไหว้ (วันทา หรือ นมัสการ) คือการยกมือที่ประนมขึ้นพร้อมก้มศีรษะเล็กน้อย ให้มือประนมจรดหน้าผาก นิ้วมือทั้ง ๒ อยู่ระหว่างคิ้ว

กราบ (อภิวาท) คือการแสดงอาการกราบราบลงพื้นด้วยเบญจางคประดิษฐ์

(เจี๊ 63, 56, 49) การแสดงความเคารพพระมีกี่วิธี? อะไรบ้าง?

ตอบ มี ๓ วิธี ๆ คือ ๑. ประนมมือ เรียกว่า อัญชลี ๒. ไหว้ เรียกว่า นมัสการ ๓. กราบ เรียกว่า อภิวาท ๆ

(เจี๊ 52) การแสดงความเคารพในศาสนพิธีมีอะไรบ้าง? ในแต่ละอย่างมีวิธีปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ มี ประนมมือ ๑ ไหว้ ๑ กราบ ๑ ๆ

ประนมมือ คือการกระพุ่มมือทั้งสองประกบกันไว้ระหว่างอก โดยให้ทุกนิ้วของมือทั้งสองแนบชิดติดตรงกัน

ไหว้ คือการยกมือที่ประนมขึ้นพร้อมก้มศีรษะเล็กน้อยให้มือประนมจรดหน้าผาก นิ้วมือทั้ง ๒ อยู่ระหว่างคิ้ว

กราบ คือการแสดงอาการกราบราบลงพื้นด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ๆ

(เจี๊ 46) การแสดงความเคารพมีกี่วิธี? อะไรบ้าง? ในแต่ละวิธีนั้น มีวิธีปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ มี ๓ วิธีคือ ประนมมือ ๑ ไหว้ ๑ กราบ ๑ ๆ

ประนมมือ คือการกระพุ่มมือทั้งสองประกบกันไว้ระหว่างอก โดยให้ทุกนิ้วของมือทั้งสองแนบชิดติดตรงกัน

ไหว้ คือการยกมือที่ประนมขึ้นพร้อมก้มศีรษะเล็กน้อยให้มือประนมจรดหน้าผาก นิ้วมือทั้ง ๒ อยู่ระหว่างคิ้ว

กราบ คือการแสดงอาการกราบราบลงพื้นด้วยเบญจางคประดิษฐ์ ได้แก่กราบด้วยองค์ ๕ คือ หน้าผาก ๑ ฝ่ามือ ๒ เข่า ๒ จรดพื้น ๆ

(เจี๊ 45, 43) การกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ หมายถึงอย่างไร?

ตอบ หมายถึงการกราบพร้อมด้วยองค์ ๕ คือให้หน้าผาก กับฝ่ามือสองข้าง เข่าสองข้างจรดพื้น ๆ

การประเคนของ (ปกิณกพิธี)

(เจี๊ 53) ในการประเคนของถวายพระ มีวิธีปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ จับของที่ประเคนด้วยมือทั้งสอง ยกขึ้นสูงเล็กน้อยแล้วน้อยไปประเคนพระ ซึ่งพระท่านจะยื่นมือมารับ ถ้าผู้ประเคนเป็นผู้หญิง พระผู้รับท่านจะปฎิบัติประเคนแล้วผู้ประเคนก็เอาของวางบนฝ่ามือประเคน เสร็จพึงไหว้หรือกราบก็เป็นอันเสร็จ

(เจี๊ 44) จงอธิบายวิธีปฏิบัติในการประเคนของถวายพระ

การเผด็จสงฆ์/การอาราธนา

การเผด็จสงฆ์ (ปกิณกพิธี) หมายถึง การแจ้งความประสงค์ให้สงฆ์ทราบ

การอาราธนา (ปกิณกพิธี) หมายถึง การนิมนต์พระสงฆ์ในพิธีให้ศีล สวดพระปริตร หรือแสดงธรรม

(เจี๊ 61) การเผด็จสงฆ์และการอาราธนา ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ต่างกันคือ การเผด็จสงฆ์ ได้แก่ การแจ้งความประสงค์ให้สงฆ์ทราบ

การอาราธนา ได้แก่ การนิมนต์พระสงฆ์ในพิธีให้ศีล สวดพระปริตร หรือแสดงธรรม ๆ

(เจี๊ 47) การเผด็จสงฆ์ และ การอาราธนา หมายถึงอะไร?

(เจี๊ 45) คำว่า "เผด็จสงฆ์" หมายถึงอะไร ?

ปาฏิบุคลิกทาน/สังฆทาน

(ปี 63, 54) ปาฏิบุคลิกทานและสังฆทาน ต่างกันอย่างไร?

ตอบ ปาฏิบุคลิกทาน คือ ทานที่ถวายเจาะจงเฉพาะพระรูปนั้นรูปนี้

สังฆทาน คือ ทานที่ถวายไม่เจาะจงพระรูปใด มอบเป็นของกลางให้สงฆ์เฉลี่ยกันใช้สอย

(ปี 60, 49, 44) ปาฏิบุคลิกทาน และ สังฆทาน หมายถึงอะไร?

งานมงคล/อวมงคล (บุญพิธี)

(ปี 55, 45) เจริญพระพุทธมนต์ กับ สวดพระพุทธมนต์ ใช้ในพิธีต่างกันอย่างไร?

ตอบ เจริญพระพุทธมนต์ ใช้ในพิธีมงคล

สวดพระพุทธมนต์ ใช้ในพิธีอวมงคล

(ปี 51) คำอาราธนาพระสงฆ์มาสวดมนต์ในพิธีทำบุญงานมงคลกับในพิธีทำบุญงานอวมงคล ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ในงานมงคล ใช้คำว่า ขออาราธนาเจริญพระพุทธมนต์ ส่วนในงานอวมงคล ใช้คำว่า ขออาราธนาสวดพระพุทธมนต์

(ปี 51) ในพิธีทำบุญงานมงคล เจ้าภาพพึงจุดเทียนน้ำมันกี่เล่ม? เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์สูตรใด? ตอบ มงคลสูตร ฯ

(ปี 44) ในงานมงคลควรจุดเทียนน้ำมันเมื่อไร? ตอบ เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ถึงมงคลสูตร ขึ้นต้นบทว่า อเสวนา จ พาลานํ

พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา (กุศลพิธี)

วันสำคัญทางศาสนา มี ๔ วัน (พิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพุทธศาสนา)

๑.วันมาฆบูชา ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๓ เป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ในท่ามกลางพระอริยสงฆ์จำนวน ๑,๒๕๐ องค์

๒.วันวิสาขบูชา ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ เป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ ปรีชาญาณ

๓.วันอัฐมีบูชา แรม ๘ ค่ำเดือน ๖ เป็นวันคล้ายวันถวายพระเพลิงพระพุทธเจ้า

๔.วันอาสาฬหบูชา ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๘ เป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา

(ปี 62, 58) วันสำคัญทางพุทธศาสนา กำหนดไว้กี่วัน? มีวันอะไรบ้าง?

ตอบ ๔ วัน ฯ มีวันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา ฯ

(ปี 60) วันสำคัญทางพุทธศาสนาที่นิยมประกอบพิธีการบูชาเป็นพิเศษ ในปีหนึ่ง ๆ มีวันอะไรบ้าง ?

ตอบ วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา ฯ

(ปี 59) วันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันอะไร ? มีเหตุการณ์สำคัญอะไรเกิดขึ้นในวันนั้น ?

ตอบ เป็นวันอัฐมีบูชา ฯ เป็นวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ฯ

(ปี 50) วันสำคัญทางพุทธศาสนาที่นิยมประกอบพิธีกรรมมีการบูชาเป็นต้น ปีหนึ่ง ๆ มีวันอะไรบ้าง?

ตอบ วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา ฯ

(ปี 50) การเดินเวียนเทียนรอบปูชนียสถานในวันสำคัญทางพุทธศาสนา เดินเวียนซ้ายหรือเดินเวียนขวา? เดินเวียนกี่รอบ?

แต่ละรอบพึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ การเดินเวียนเทียนรอบสถานที่(ปูชนียสถาน) เดินเวียนขวา คือ เดินเวียนไปทางที่มือขวาของตน หันเข้าหาสถานที่ที่เวียนนั้น เวียน ๓ รอบ พึงปฏิบัติดังนี้

รอบที่ ๑ พึงตั้งใจระลึกถึงพระพุทธคุณโดยนัยบท อิติปิ โส ภควา อรหํ ฯลฯ

รอบที่ ๒ พึงตั้งใจระลึกถึงพระธรรมคุณโดยนัยบท สุวากุขาโต ภควตา ธมโม ฯลฯ

รอบที่ ๓ พึงตั้งใจระลึกถึงพระสังฆคุณโดยนัยบท สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงโฆ ฯลฯ

(ปี 48) วันอาสาฬหบูชา ตรงกับวันอะไรทางจันทรคติ? มีความสำคัญอย่างไร?

ตอบ ตรงกับวันเพ็ญเดือน ๘ ก่อนวันเข้าปฐมพรรษา ๑ วัน ๆ มีความสำคัญ เพราะเป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดพระปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ในปีที่ตรัสรู้ใหม่ และผลของการแสดงพระธรรมเทศนากัณฑ์นี้ เป็นเหตุให้พระโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม และทูลขอบรรพชาอุปสมบท เป็นพระอริยสงฆ์องค์แรกในพระพุทธศาสนา จึงเป็นวันที่มีรัตนครบ ๓ บริบูรณ์ เรียกว่าพระรัตนตรัย ๆ

(ปี 45) วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา กำหนดไว้กี่วัน ? มีวันอะไรบ้าง ? วันแรม ๘ ค่ำ เดือน ๖ เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาอย่างไร ?

ตอบ ๔ วัน มีวันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา ๆ

เป็นวันอัฐมีบูชา คือวันคล้ายกับวันถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ๆ

อุโบสถ กับ ปกติอุโบสถ

(ปี 48) อุโบสถ กับ ปกติอุโบสถ หมายถึงอะไร?

ตอบ **อุโบสถ** หมายถึง การเข้าจำ คือการจำศีล เป็นอุบายขัดเกลากิเลสอย่างหยาบให้เบาบาง เป็นทางแห่งความสงบระงับอันเป็นความสุขอย่างสูงสุดในพระพุทธศาสนา

ปกติอุโบสถ หมายถึง อุโบสถที่รักษากันในวันพระตามปกติเฉพาะวันหนึ่งคืนหนึ่งอย่างที่อุบาสกอุบาสิกา รักษาอยู่ปัจจุบัน

บทสวดต้องท่องไปสอบ ให้ฝึกเขียนให้ถูกต้องทุกบท

คำอาราธนาศีล ๕ (ออกปี 55, 51)

มยฺ ภนเต วิสุํ วิสุํ รกขณตถาย ติสรณน สห, ปญจ สีลานิ ยาจาม

หุติยมปิ, มยฺ ภนเต วิสุํ วิสุํ รกขณตถาย ติสรณน สห, ปญจ สีลานิ ยาจาม

ตติยมปิ, มยฺ ภนเต วิสุํ วิสุํ รกขณตถาย ติสรณน สห, ปญจ สีลานิ ยาจาม

คำอาราธนาพระปริตร (ออกปี 57, 54 , 45)

วิปตติปฏิพาหาย สัพพสมปตติสิทธิยา

สพพทุกขวินาสาย ปริตตํ พุรุธ มงคฺลํ

วิปตติปฏิพาหาย สัพพสมปตติสิทธิยา

สพพภยวินาสาย ปริตตํ พุรุธ มงคฺลํ

วิปตติปฏิพาหาย สัพพสมปตติสิทธิยา

สพพโรควินาสาย ปริตตํ พุรุธ มงคฺลํ

คำสมาทานอุโบสถศีล (ออกปี 52) => อยู่ในหมวดกุศลพิธี

๑. ปาณาติปาตา เวรมณีสิกขาปทํ สมာทियามิ

๒. อทินนาทานา เวรมณีสิกขาปทํ สมาติยามิ

๓. อพฺรหฺมจฺริยา เวรมณีสิกขาปทํ สมาติยามิ

๔. มุสาวาทา เวรมณีสิกขาปทํ สมาติยามิ

๕. สุราเมรยมชฺชปมาทฏฺฐานา เวรมณีสิกขาปทํ สมาติยามิ

๖.วิกาลโภชนา เวมณีสิกขาปท่ สมายิยามิ

๗.นจจคิตวาทิตวิสุททสสนา มาลาคนฐวิเลปนธารณมณฑนวิภูสนฐฎาณา เวมณี สิกขาปท่ สมายิยามิ

๘.อุจจาसनมหาสยนา เวมณี สิกขาปท่ สมายิยามิ

(ปี 52) อุโบสถศีล มีกี่ข้อ? ข้อที่ ๓ ว่าอย่างไร? การเข้าจำอุโบสถศีลนี้อยู่ในหมวดไหนของศาสนพิธี?

ตอบ มี ๘ ข้อ ๓ ข้อที่ ๓ ว่า อพรหมจริยา เวมณี สิกขาปท่ สมายิยามิ ๓ อยู่ในหมวดกุศลพิธี

การกรวดน้ำ(ปกิณกพิธี ปี 49 ปี 47 ปี 43)

(ปี 49, 43) การกรวดน้ำมีวิธีทำอย่างไรบ้าง? คำกรวดน้ำแบบย่อที่สุดว่าอย่างไร?

ตอบ วิธีกรวดน้ำคือ เตรียมน้ำสะอาดใส่ไว้ในภาชนะที่ใส่น้ำกรวด พอพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนาด้วยบทว่า ยถา... ก็เริ่มกรวดน้ำ เวลารินไม่ให้น้ำขาดสาย โดยตั้งใจนึกอุทิศส่วนบุญฯ

คำกรวดน้ำ แบบย่อว่า อิหิ เม ญาตินิ โหตุ แปลว่า ขอบุญกุศลนี้ จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าเถิด (หรือ สุชิตา โหนตุ ญาตโย แปลว่า ขอญาติทั้งหลายจงเป็นสุขๆ เถิดๆ)

(ปี 47) เพื่อปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักศาสนพิธี เจ้าภาพพึงกรวดน้ำและประนมมือรับพรตอนไหน?

ตอบ เมื่อพระสงฆ์เริ่มอนุโมทนาด้วยบทว่า ยถา วาริวหา ฯเปฯ เจ้าภาพพึงกรวดน้ำ ไม่ใช้นิ้วมือรอง เวลารินไม่ให้น้ำขาดสาย พอว่าบท สัพพีติโย ฯเปฯ รินน้ำให้หมดแล้วประนมมือรับพรต่อไปจนจบ ฯ

(คำลากลลับบ้าน ปี 46) คำว่า หนุททานิ มยิ ภนเต อาบุจฉาม พหุกิจจา มยิ พหุกรณียา ใครเป็นผู้กล่าว และกล่าวในโอกาสอะไร? ใครเป็นผู้กล่าวตอบค่านั้น และกล่าวอย่างไร?

ตอบ อุบาสกอุบาสิกาผู้ไปฟังธรรมในวันธัมมัสสวนะเป็นผู้กล่าวในโอกาสลากลลับบ้าน ฯ

พระสงฆ์กล่าว และกล่าวว่า ยสฺสทานิ ตุมहे กาลิ มณฺญถ ฯ

คำถวายสังฆทานพร้อมคำแปล (ปี 43)

อิมานิ มยิ ภนเต, ภตฺตานิ, สปริวารานิ, ภิกขุสงฺฆสฺส, โอนโณชยาม, สาธุโน ภนเต, ภิกขุสงฺฆเ, อิมานิ, ภตฺตานิ สปริวารานิ, ปฏิกคณฺหาตุ, อมหากิ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย, สุขาย

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวายซึ่งภัตตาหารกับของที่เป็นบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับซึ่งภัตตาหารกับของที่เป็นบริวารทั้งหลาย เหล่านี้เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ

สรุปวินัยมุข นักธรรมชั้นตรี

เรื่องการบวช

วิธีอุปสมบทมี ๓ อย่าง

๑.เอตทิกขุอุปสัมปทา พระพุทธเจ้าบวชให้ ด้วยวาจาว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด”

๒.ติสรณคณูปสัมปทา พระสาวกบวชให้ อุปสมบทด้วยการให้ถึงสรณะ ๓ ในปัจจุบันเป็นการบวชเณร

๓.ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา มอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการอุปสมบท อุปสมบทด้วยกรรมมีญัตติเป็นที่ ๔

(จี 47) อุปสัมปทา (การอุปสมบท) มี ๓ วิธี ในปัจจุบันใช้วิธีไหน? กำหนดสงฆ์อย่างต่ำไว้เท่าไร?

ตอบ ใช้ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา การอุปสมบทด้วยกรรมมีญัตติเป็นที่ ๔ ๓

กำหนดสงฆ์อย่างต่ำไว้คือ ในมัธยมประเทศ ๑๐ รูป ในปัจฉิมตชนบท ๕ รูป ๓

ความหมายพระวินัย

พระวินัย ได้แก่ พระพุทธบัญญัติ และอภิสมาจาร [ทั้ง ๒ นี้เรียกว่า พระวินัย]

พุทธบัญญัติ คือ ข้อห้ามที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้นเพื่อป้องกันความประพฤติเสียหาย และวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดด้วยปรับอาบัติหนักบ้าง เบาบ้าง

อภิสมาจาร คือ ขนบธรรมเนียมที่ทรงแต่งตั้งขึ้นเพื่อชักนำความประพฤติของภิกษุสงฆ์ให้ดีงาม

(จี 64, 62 ,58, 45) พระวินัย คืออะไร? **ตอบ** คือพระพุทธบัญญัติและอภิสมาจาร ๓

(จี 55) ภิกษุผู้ปฏิบัติอย่างไร จึงชื่อว่ามศีล? **ตอบ** ภิกษุสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย เว้นข้อที่ทรงห้าม ทำตามข้อที่ทรงอนุญาต **จึงชื่อว่ามศีล ๓**

(จี 53) พระวินัย ได้แก่อะไร? สิกขาบทที่เป็นอเทกัจฉา คือที่ภิกษุผู้ล่วงละเมิด แล้วไม่สามารถจะแก้ไขได้ ได้แก่อะไร?

ตอบ ได้แก่ พระพุทธบัญญัติ และอภิสมาจาร ๓ ได้แก่ ปาราชิก ๔ ๓

(จี 52) พุทธบัญญัติและอภิสมาจาร คืออะไร? ทั้ง ๒ รวมเรียกว่าอะไร?

ตอบ พุทธบัญญัติ คือข้อห้ามที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งขึ้น เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหาย และวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดด้วยปรับอาบัติหนัก

บ้าง เบาบ้าง ส่วนอภิสมาจาร คือขนบธรรมเนียมที่ทรงแต่งตั้งขึ้น เพื่อชักนำความประพฤติของภิกษุสงฆ์ให้ดีงาม ๓ **ทั้ง ๒ นี้รวมเรียกว่า พระวินัย ๓**

(จี 50) พระศาสดาทรงบัญญัติพระวินัยไว้เพื่ออะไร?

ตอบ เพื่อป้องกันความประพฤติเสียหายของภิกษุสงฆ์ และเพื่อชักนำความประพฤติของภิกษุสงฆ์ให้ดีงาม ๓

(จี 49) ทำไมต้องมีพระวินัยสำหรับปกครองหมู่ภิกษุ และหมู่ภิกษุทำไมต้องประพฤติตามพระวินัย?

ตอบ หากจะไม่มีพระวินัยสำหรับปกครอง หรือหมู่ภิกษุจะไม่ประพฤติตามพระวินัย ก็จะเป็นหมู่ภิกษุที่เลวทราม ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาและเลื่อมใส แต่ถ้าต่างรูปประพฤติตามพระวินัย ก็จะเป็นหมู่ภิกษุที่ดี ทำให้เกิดศรัทธาเลื่อมใส พระวินัยจึงรักษาหมู่ภิกษุให้ตั้งอยู่เป็นอันดี และทำให้เป็นหมู่ที่งดงาม ๓

(จี 49) พระศาสดาผู้เป็นสังฆบิดรดูแลภิกษุสงฆ์ ทรงทำหน้าที่ทางพระวินัยอย่างไร ?

ตอบ ทรงทำหน้าที่ ๒ ประการ คือ

๑.ทรงตั้งพุทธบัญญัติเพื่อป้องกันความประพฤติเสียหาย และวางโทษแก่ภิกษุผู้ล่วงละเมิดด้วยปรับอาบัติหนักบ้างเบาบ้าง

๒.ทรงตั้งขนบธรรมเนียม ซึ่งเรียกว่าอภิสมาจารเพื่อชักนำความประพฤติของภิกษุสงฆ์ให้ดีงาม ๓

(จี 48) ในพระวินัย กำหนด ๑ ปีมีกี่ฤดู? ๑ ไร่บ้าง? ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำเดือน ๘ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เป็นฤดูอะไร?

ตอบ ๓ ฤดู คือ ฤดูหนาว ๑ ฤดูร้อน ๑ ฤดูฝน ๑ ๓ ฤดูฝน ๑ ๓

(ปี 46) ข้อความว่า “ พระศาสดาทรงตั้งอยู่ในที่เป็นพระธรรมราชาผู้ปกครอง ” หมายความว่าอย่างไร?

ตอบ หมายความว่า ทรงตั้งพระพุทธรูปไว้เพื่อป้องกันความประทุษร้าย และวางโทษแก่ผู้ล่วงละเมิด ด้วยปรับอาบัติหนักบ้าง เบาบ้าง อย่างเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินทรงตราพระราชบัญญัติ ฯ

(ปี 46) พระบัญญัติที่ทรงตั้งไว้เดิมเรียกว่าอะไร? **ตอบ** เรียกว่า มุลบัญญัติ ฯ

(ปี 45) "อาทิกัมมิกะ" ความหมายอย่างไร? **ตอบ** ฝึกผู้ก่อเหตุให้ทรงบัญญัติสิกขาบทขึ้น ฯ

(ปี 44) พุทธบัญญัติ มุลบัญญัติ อนุบัญญัติ คืออะไร?

ตอบ **พุทธบัญญัติ** คือข้อที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งไว้เป็นบทบังคับให้ฝึกปฏิบัติ

มูลบัญญัติ คือข้อที่ทรงบัญญัติไว้เดิม

อนุบัญญัติ คือข้อที่ทรงบัญญัติเพิ่มเติมภายหลัง ฯ

(ปี 44) ท่านเปรียบพระวินัยเหมือนด้ายร้อยดอกไม้ หมายความว่าอย่างไร?

ตอบ หมายความว่า ด้ายร้อยดอกไม้ควบคุมดอกไม้ไว้ไม่ให้กระจัดกระจายฉันใด พระวินัยย่อมรักษาสงฆ์ให้ตั้งอยู่เป็นอันดีฉันนั้น ฯ

อานิสงส์ของผู้รักษาวินัย

๑.ไม่เดือดร้อนใจภายหลัง (เกิดวิปฏิสาร)

๒.ได้รับความชื่นใจ เพราะรู้สึกว่าคุณประพฤติดีงามแล้ว

๓.มีความองอาจในหมู่ภิกษุผู้มีศีล

(ปี 64, 62 ,58) ภิกษุผู้รักษาพระวินัยนั้นดีแล้ว ย่อมได้อานิสงส์อะไร?

ตอบ ได้อานิสงส์ คือไม่ต้องเดือดร้อนใจ ได้รับความชื่นใจว่า ได้ประพฤติดีงาม จะเข้าหมู่ภิกษุผู้มีศีลก็องอาจไม่สะทกสะท้าน ฯ

(ปี 64, 59) ภิกษุปฏิบัติศีล สมาธิ ปัญญาดีแล้ว จะได้รับประโยชน์อย่างไร ?

ตอบ ย่อมได้รับประโยชน์ คือ ปฏิบัติศีล ทำให้เป็นผู้มีกาย วาจาเรียบร้อย

ปฏิบัติสมาธิ ทำให้ใจสงบมั่นคง ไม่ฟุ้งซ่าน

ปฏิบัติปัญญา ทำให้รอบรู้ในกองสังขาร ฯ

(ปี 54 ,44) พระภิกษุผู้รักษาพระวินัยดีโดยถูกต้องแล้ว ย่อมได้อานิสงส์อะไร?

ความหมายสิกขา สิกขาบท อาบัติ

สิกขา ได้แก่ ข้อที่ภิกษุควรศึกษา มี ๓ อย่าง คือ **ศีลสิกขา จิตตสิกขา และ ปัญญาสิกขา**

สิกขาบท ได้แก่ พระบัญญัติมาตราหนึ่งๆ (มาในพระปาติโมกข์ และมานอกปาติโมกข์)

อาบัติ ได้แก่ โทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม

(ปี 63 ,61) สิกขา คืออะไร? มีอะไรบ้าง? **ตอบ** คือ ข้อที่ภิกษุต้องศึกษา มี ๑. ศีล ความรักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย

๒. สมาธิ ความรักษาใจมั่น ๓. ปัญญา ความรอบรู้ในกองสังขาร ฯ

(ปี 60) สิกขา กับ สิกขาบท ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ต่างกันอย่างไร สิกขา ได้แก่ข้อที่ควรศึกษา คือศีล สมาธิ และปัญญา ฯ สิกขาบท ได้แก่พระบัญญัติมาตราหนึ่ง ๆ ฯ

(ปี 58) สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์มีเท่าไร ? สิกขาบทว่าด้วยปาราชิกมีอะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๒๒๗ สิกขาบท ฯ มี ๑. เสพเมถุน

๒. ภิกษุถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ได้ราคา ๕ มาสก

๓. ภิกษุแกล้งฆ่ามนุษย์ให้ตาย

๔. ภิกษุอวดอุตตริมนุสสธรรม (คือธรรมอันยิ่งของมนุษย์) ที่ไม่มีในตน ฯ

(ปี 57) สิกขา และ สิกขาบท ได้แก่อะไร? **ตอบ** สิกขา ได้แก่ข้อที่ควรศึกษา สิกขาบท ได้แก่พระบัญญัติมาตราหนึ่ง ๆ ฯ

(ปี 56) อาบัติ คืออะไร? อากาโรที่ภิกษุต้องอาบัติมี ๖ อย่าง จงบอกมาสัก ๓ อย่าง ฯ

ตอบ คือ โทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม ฯ

(เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ)

๑. ต้องด้วยไม่ละอาย

๔. ต้องด้วยสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร

๒. ต้องด้วยไม่รู้ว่าเป็นอาบัติ

๕. ต้องด้วยสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควร

๓. ต้องด้วยสงสัยแล้วขึ้นทำลง

๖. ต้องด้วยลืมนสติ ฯ

(ปี 54) สิกขา สิกขาบท และอาบัติ ได้แก่อะไร?

(ปี 52 ,47 ,45) สิกขากับสิกขาบท ต่างกันอย่างไร? อย่างไรมีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ สิกขา คือ ข้อที่ภิกษุควรศึกษา มี ๓ ได้แก่ สิลสิกขา จิตตสิกขา ปัญญาสิกขา

ส่วนสิกขาบท คือ พระบัญญัติมาตราหนึ่ง ๆ เป็นสิกขาบทหนึ่ง ๆ ฯ

มี ๒๒๗ สิกขาบท ได้แก่ ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒ นิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ เสขียะ ๗๕

และ อธิกรณสมณะ ๗ ฯ

(ปี 51) อะไรเรียกว่า สิกขาบท? มาจากไหน? **ตอบ** พระบัญญัติมาตราหนึ่งๆ เรียกว่า สิกขาบทๆ มาในพระปาติโมกข์๑ มานอกพระปาติโมกข์๑ ฯ

(ปี 50 ,45) สิกขาบทที่มีมาในพระปาติโมกข์ มีเท่าไร? ว่าโดยหมวดมีอะไรบ้าง?

ตอบ มี ๒๒๗ สิกขาบท ฯ มี ปาราชิก ๔ สังฆาทิเสส ๑๓ อนิยต ๒ นิสสัคคิยปาจิตตีย์ ๓๐ ปาจิตตีย์ ๙๒ ปาฏิเทสนียะ ๔ เสขียะ ๗๕

อธิกรณสมณะ ๗ ฯ

(ปี 45) สิกขา ๓ เมื่อศึกษาแล้วจะได้ประโยชน์อย่างไร?

ตอบ ย่อมได้ประโยชน์ดังนี้ ศึกษาเรื่องศีล ทำให้เป็นผู้มีกาย วาจาเรียบร้อย ศึกษาเรื่องสมาธิทำให้ใจสงบมั่นคง ไม่ฟุ้งซ่าน ศึกษาเรื่องปัญญา ทำให้รอบรู้ในกองสังขาร ฯ

อาบัติที่เป็นโลกวัชชะ/อาบัติที่เป็นปณณัตติวัชชะ

(ปี 52 ,44) อาบัติ คืออะไร? อาบัติที่เป็นโลกวัชชะและที่เป็นปณณัตติวัชชะหมายความว่าอย่างไร?จงยกตัวอย่างประกอบด้วย

ตอบ คือ โทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ฯ

อาบัติที่เป็นโลกวัชชะหมายความว่า อาบัติที่มีโทษซึ่งภิกษุทำเป็นความผิดความเสีย คนสามัญทำก็เป็นความผิดความเสียเหมือนกัน เช่น ทำ

โจรกรรม เป็นต้น ส่วนที่เป็น**ปณณัตติวัชชะ**หมายความว่า อาบัติที่มีโทษเฉพาะภิกษุทำ แต่คนสามัญทำไม่เป็นความผิดความเสีย เช่น ขุดดิน เป็นต้น ฯ

อนุศาสน์ ๘

นิสสัย ๔ คือ ปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิต

๑. เที่ยวินทบาท ๒. นุ่งห่มผ้าบังสกุล ๓. อยู่โคนไม้ ๔. ฉันทายตงด้วยน้ำมูตรเน่า

อกรณียกิจ ๔ คือ กิจที่ไม่ควรทำ

๑. เสพเมถุน ๒. ลักของเขา ๓. ฆ่าสัตว์ ๔. พุดอวดคุณพิเศษที่ไม่มีในตน

(ปี 64, 58) ปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิตเรียกว่าอะไร? มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ เรียกว่านิสสัย ๔ มี ๔ อย่าง ๑. เที่ยวินทบาท ๒. นุ่งห่มผ้าบังสกุล ๓. อยู่โคนต้นไม้ ๔. ฉันทายตงด้วยน้ำมูตรเน่า

(ปี 63, 56) อกรณียกิจ คือกิจที่บรรพชิตไม่ควรทำ มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ มี ๔ อย่าง ๑. เสพเมถุน ๒. ลักของเขา ๓. ฆ่าสัตว์ ๔. พุดอวดคุณพิเศษที่ไม่มีในตน

(ปี 62, 53) นิสสัยคืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ คือปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิต ๔ มี ๔ อย่าง

ได้แก่ ๑. เที่ยวินทบาท ๒. นุ่งห่มผ้าบังสกุล ๓. อยู่โคนต้นไม้ ๔. ฉันทายตงด้วยน้ำมูตรเน่า

(ปี 61, 59) กิจที่บรรพชิตไม่ควรทำ เรียกว่าอะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ เรียกว่า อกรณียกิจ ๔ มี ๔ คือ ๑. เสพเมถุน ๒. ลักทรัพย์ ๓. ฆ่าสัตว์ ๔. พุดอวดคุณพิเศษที่ไม่มีในตน

(ปี 60, 47, 44) นิสสัย และ อกรณียกิจ คืออะไร? ทั้ง ๒ อย่างรวมเรียกว่าอะไร?

ตอบ นิสสัยคือ ปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิต อกรณียกิจคือ กิจที่บรรพชิตไม่ควรทำ ๔ ทั้ง ๒ อย่าง รวมเรียกว่า อนุศาสน์ ๔

(ปี 55) นิสสัย ๔ ในอนุศาสน์ ๘ อย่าง หมายถึงอะไร? มีอะไรบ้าง?

(ปี 51) อกรณียกิจ ๔ คืออะไร? ข้อที่ ๓ ว่าอย่างไร **ตอบ** คือ กิจที่ไม่ควรทำ ๔ ๑. ฆ่าสัตว์

(ปี 49, 48) กิจที่บรรพชิตไม่ควรทำซึ่งเรียกว่า อกรณียกิจ มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

อาบัติมีโทษ ๓ สถาน

- **อย่างหนัก** ยังผู้ต้องให้ขาดจากความเป็นภิกษุ
- **อย่างกลาง** ยังผู้ต้องให้อยู่กรรม คือประพฤติวัตรอย่างหนึ่ง เพื่อทรมานตน
- **อย่างเบา** ยังผู้ต้องให้ประจานตนต่อหน้าภิกษุด้วยกัน

อาบัติมีโทษ ๒ สถาน

- **อเตกัจฉา** อาบัติที่แก้ไขไม่ได้
- **สเทกัจฉา** อาบัติที่แก้ไขได้

(ปี 61) อาบัติ คืออะไร? มีโทษกี่สถาน? อะไรบ้าง?

ตอบ คือ โทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม

มี ๓ สถาน ๑. คือ อย่างหนัก ยังผู้ต้องให้ขาดจากความเป็นภิกษุ

อย่างกลาง ยังผู้ต้องให้อยู่กรรม คือประพฤติวัตรอย่างหนึ่ง เพื่อทรมานตน

อย่างเบา ยังผู้ต้องให้ประจานตนต่อหน้าภิกษุด้วยกัน

(หรือจะตอบว่า มี ๒ สถาน คือ แก้ไขได้ และแก้ไขไม่ได้ ก็ได้)

(ปี 57) จงอธิบายความหมายของอาบัติต่อไปนี้ ก. สเทกัจฉา ข. สจิจตกะ

ตอบ ก. ได้แก่อาบัติที่แก้ไขได้ ข. ได้แก่อาบัติที่ต้องเพราะมีเจตนา

(ปี 55 ,45 ,44) อตถกัจฉา และสตถกัจฉา ได้แก่อาบัติอะไร? ทั้ง ๒ อย่างนั้น ภิกษุต้องเข้าแล้ว จะเกิดโทษอย่างไร?

ตอบ อตถกัจฉา อาบัติที่แก้ไขไม่ได้ คือ **ปาราชิก** ทำให้ขาดจากความเป็นภิกษุ ฯ

สตถกัจฉา อาบัติที่แก้ไขได้ คือ **สังฆาทิเสส และอาบัติอีก ๕ ที่เหลือ** ฯ สังฆาทิเสสต้องอยู่กรรมจึงพ้นได้ อาบัติอีก ๕ ที่เหลือพึงแสดงต่อหน้าสงฆ์ หรือคณะหรือรูปใดรูปหนึ่งจึงพ้นได้ ฯ

(ปี 54) ครุกาบัติ ที่แก้ไขได้ก็มี ที่แก้ไขไม่ได้ก็มี ที่แก้ไขได้แต่อาบัติอะไร?

ตอบ ที่แก้ไขได้ ได้แก่ อาบัติสังฆาทิเสส ที่แก้ไขไม่ได้ ได้แก่อาบัติปาราชิก

(ปี 50) เมื่อภิกษุต้องอาบัติแล้ว จะพึงปฏิบัติอย่างไร? **ตอบ** พึงบอกภิกษุด้วยกันในวันนั้น และพึงแก้ไขตามวิธีนั้น ๆ ฯ

(ปี 49 ,44) คำว่า ต้องอาบัติ หมายความว่าอย่างไร? อาบัติมีโทษกี่สถาน? อะไรบ้าง?

ตอบ หมายความว่า ต้องโทษ คือมีความผิดฐานละเมิดข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม ฯ

มี ๓ สถาน คือ อย่างหนัก อย่างกลาง และ อย่างเบา

(หรือจะตอบว่า มี ๒ สถาน คือ แก้ไขได้ และแก้ไขไม่ได้ ก็ได้)

สจิตตกะ/อจิตตกะ

สจิตตกะ อาบัติที่ต้องเพราะมีเจตนาล่วงละเมิด

อจิตตกะ อาบัติที่ต้องแม้ไม่มีเจตนาล่วงละเมิด

(ปี 59) ปาราชิกทั้ง ๔ สีกขาบท เป็นสจิตตกะหรืออจิตตกะ ? เพราะเหตุใด ? **ตอบ** เป็นสจิตตกะ ฯ เพราะมีเจตนาล่วงละเมิด ฯ

(ปี 57) จงอธิบายความหมายของ สจิตตกะ

(ปี 48) สจิตตกะ และ อจิตตกะ มีความหมายอย่างไร

ตอบ สจิตตกะ อาบัติที่ต้องเพราะมีเจตนาล่วงละเมิด

อจิตตกะ อาบัติที่ต้องแม้ไม่มีเจตนาล่วงละเมิด ฯ

อาการที่ภิกษุต้องอาบัติ ๖ อย่าง

๑.ต้องด้วยไม่ละอาย

๔.ต้องด้วยสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร

๒.ต้องด้วยไม่รู้ว่สิ่งนี้เป็นอาบัติ

๕.ต้องด้วยสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควร

๓.ต้องด้วยสงสัยแล้วขึ้นทำ

๖.ต้องด้วยลืมสติ

(ปี 60, 59 ,43) อาบัติคืออะไร ? อาการที่ภิกษุต้องอาบัติ ๖ อย่างนั้น อย่างไหนเสียหายมากที่สุด ?

ตอบ คือ โทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ฯ ต้องด้วยไม่ละอาย จัดว่าเสียหายมากที่สุด ฯ

(ปี 56) อาบัติ คืออะไร? อาการที่ภิกษุต้องอาบัติมี ๖ อย่าง จงบอกมาสัก ๓ อย่าง ฯ

ตอบ คือ โทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าทรงห้าม ฯ

(เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ) ๑.ต้องด้วยไม่ละอาย ๒.ต้องด้วยไม่รู้ว่สิ่งนี้เป็นอาบัติ ๓.ต้องด้วยสงสัยแล้วขึ้นทำ

๔.ต้องด้วยสำคัญว่าควรในของที่ไม่ควร ๕.ต้องด้วยสำคัญว่าไม่ควรในของที่ควร ๖.ต้องด้วยลืมสติ ฯ

(ปี 54) อาการที่ภิกษุจะต้องอาบัติ มีอะไรบ้าง?

(ปี 50) อาการที่ภิกษุจะต้องอาบัติ มีเท่าไร? ต้องด้วยไม่ละอาย มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ มี ๖ อย่าง ฯ ภิกษุรู้อยู่แล้ว และละเมิดพระบัญญัติด้วยใจด้านไม่รู้จักละอาย ชื่อว่าต้องด้วยไม่ละอาย ฯ

(ปี 47) อาการที่ภิกษุจะต้องอาบัติข้อที่ว่า ต้องด้วยสงสัยแล้วขึ้นทำลง มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ มีอธิบายว่า ภิกษุสงสัยอยู่ว่า ทำอย่างนั้นๆ ผิดพระบัญญัติหรือไม่ แต่ขึ้นทำด้วยความสะเพร่าเช่นนี้ ถ้าการทำนั้นผิดพระบัญญัติก็ต้องอาบัติตามวัตถุ ถ้าไม่ผิด ก็ต้องอาบัติทุกกฎเพราะสงสัยแล้วขึ้นทำ ฯ

(ปี 45) อาการที่ภิกษุจะต้องอาบัติมีเท่าไร? อะไรบ้าง?

อาบัติว่าโดยชื่อมี ๗ อย่าง คือ...

๑.ปาราชิก ๒.สังฆาติเสส ๓.กุลลัจจัย ๔.ปาจิตตีย์ ๕.ปาฏิเทสนียะ ๖.ทุกกฏ ๗.พุทภาสิต

(ปี 63 ,57) อาบัติ คืออะไร? ว่าโดยชื่อมีอะไรบ้าง?

ตอบ อาบัติ คือโทษที่เกิดเพราะความละเมิดในข้อที่พระพุทธเจ้าห้าม ๆ

มี ๑. ปาราชิก ๒. สังฆาติเสส ๓. กุลลัจจัย ๔. ปาจิตตีย์ ๕. ปาฏิเทสนียะ ๖. ทุกกฏ ๗. พุทภาสิต ๆ

(ปี 53) อาบัติว่าโดยชื่อมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

อนุปสัมบัน หมายถึง บุคคลที่มีไข้ภิกษุ

(ปี 54) อนุปสัมบัน หมายถึง?

เภสัช ๕ ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย พระภิกษุรับประเคนแล้วเก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน

(ปี 63 ,57) เภสัช ๕ ได้แก่อะไรบ้าง? ตอบ ได้แก่ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ๆ

(ปี 61 ,43) เภสัช ๕ มีอะไรบ้าง? น้ำตาลทรายจัดเข้าในเภสัชประเภทใด?

ตอบ เภสัช ๕ มี เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้ำตาลทรายจัดเข้าในน้ำอ้อย

(ปี 54 ,48) เภสัช ๕ ได้แก่อะไรบ้าง? ภิกษุรับประเคนแล้วเก็บไว้ฉันได้กี่วันเป็นอย่างยิ่ง?

(ปี 51) เภสัช ๕ ในปิตตวรรคที่ ๓ ได้แก่อะไรบ้าง? รับประเคนแล้วเก็บไว้ฉันได้กี่วัน?

ไตรครอง/อติเรกจีวร/จีวรกาล

จีวรกาล หมายถึง คราวที่เป็นฤดูถวายจีวร (คืออยู่จำพรรษาแล้ว ถ้าไม่ได้กรานกฐิน นับแต่วันปวารณาไป ๑ เดือน ถ้าได้กรานกฐิน เพิ่มออกไปอีก ๔ เดือนในฤดูหนาว)

ไตรจีวร ประกอบด้วย ผ้าสังฆาฏิ (ผ้าคลุม) ผ้าอุตตราสงค์ (จีวร หรือ ผ้าห่ม) และอันตรวาสก (สบง หรือ ผ้านุ่ง)

ผ้าไตรครอง เป็นผ้าที่ภิกษุอธิษฐาน มีจำนวนจำกัด คือ ๓ ผืน

อติเรกจีวร หมายถึง จีวรที่ไม่ใช่จีวรอธิษฐาน [หรือ ผ้าที่นอกเหนือจากผ้าไตรครองมีได้ไม่จำกัดจำนวน]

ผ้าจำนำพรรษา ได้แก่ผ้าที่ทายกถวายแก่ภิกษุผู้ปวารณาออกพรรษาแล้ว

(ปี 64, 61, 59) ผ้าไตรจีวร ที่ทรงอนุญาตให้ภิกษุอธิษฐานไว้ใช้มีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๓ อย่าง ๆ คือ ๑. สังฆาฏิ (ผ้าคลุม) ๒. อุตตราสงค์ (ผ้าห่ม) ๓. อันตรวาสก (ผ้านุ่ง) ๆ

(ปี 57) อติเรกจีวร และผ้าจำนำพรรษา ได้แก่ผ้าเช่นไร?

ตอบ อติเรกจีวร ได้แก่ผ้ายาว ๘ นิ้ว กว้าง ๔ นิ้วขึ้นไป พอใช้ประกอบเข้าเป็นเครื่องนุ่งห่มได้ นอกจากผ้าที่อธิษฐาน

ผ้าจำนำพรรษา ได้แก่ผ้าที่ทายกถวายแก่ภิกษุผู้ปวารณาออกพรรษาแล้ว ๆ

(ปี 56) ไตรจีวร อติเรกจีวร ได้แก่จีวรเช่นไร?

ตอบ ไตรจีวร ได้แก่จีวร ๓ ผืน ประกอบด้วย อุตตราสงค์ (ผ้าห่ม) อันตรวาสก (ผ้านุ่ง) และสังฆาฏิ (ผ้าคลุมหรือผ้าทาบ) ๆ

อติเรกจีวร ได้แก่ผ้ามีขนาดกว้าง ๔ นิ้วยาว ๘ นิ้ว ซึ่งอาจนำไปทำเป็นเครื่องนุ่งห่มได้ นอกจากผ้าที่อธิษฐาน ๆ

(ปี 54) อติเรกจีวร หมายถึง? จีวรกาล หมายถึง?

ตอบ อติเรกจีวร หมายถึงจีวรที่ไม่ใช่จีวรอธิษฐาน ฯ

จีวรกาล หมายถึงคราวที่เป็นฤดูถวายจีวร (คืออยู่จำพรรษาแล้ว ถ้าไม่ได้กรานกฐิน นับแต่วันปวารณาไป ๑ เดือน ถ้าได้กรานกฐิน เพิ่มออกไปอีก ๔ เดือนในฤดูหนาว)

(ปี 52) ผ้าไตรครอง มีอะไรบ้าง? ต่างจากอติเรกจีวรอย่างไร?

ตอบ มี สังฆาฏิ อุตตราสงค์ อันตราวาสก ฯ ต่างกันอย่างไร ผ้าไตรครองเป็นผ้าที่ภิกษุอธิษฐาน มีจำนวนจำกัด คือ ๓ ผืน ส่วนอติเรกจีวร คือผ้าที่นอกเหนือจากผ้าไตรครอง มีได้ไม่จำกัดจำนวน ฯ

(ปี 48) ผ้าไตรจีวรคือผ้าอะไร? ได้แก่อะไรบ้าง?

(ปี 48) อติเรกบาตร คืออะไร? ภิกษุเก็บไว้เกินกี่วัน ต้องอาบัตินิสัสคคียปาจิตตีย์? **ตอบ** คือ บาตรนอกจากบาตรอธิษฐาน ฯ เกิน ๑๐ วัน ฯ

(ปี 46) อติเรกจีวร ได้แก่จีวรเช่นไร? การที่ทรงห้ามไม่ให้ภิกษุเก็บอติเรกจีวร ด้วยมีพระพุทธรูปประสงค้อย่างไร?

ตอบ ได้แก่ จีวรนอกจากจีวรอธิษฐาน ฯ ด้วยมีพระพุทธรูปประสงคเพื่อป้องกันความสุรุ่ยสุร่าย และความมกมากของภิกษุ ฯ

ปาจิตตีย์

(ปี 60) ภิกษุต้องอาบัตินิสัสคคียปาจิตตีย์ หรืออาบัติปาจิตตีย์ มีวิธีแสดงอาบัติ ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ นิสัสคคียปาจิตตีย์ ต้องเสียสละวัตถุอันเป็นเหตุให้ต้องอาบัตินั้นเสียก่อน จึงแสดงอาบัติได้ ส่วนอาบัติปาจิตตีย์นั้น ภิกษุพึงแสดงอาบัติได้เลย ไม่มีวัตถุใด ๆ ที่ต้องสละ ฯ

(ปี 49 , 46 ,44) นิสัสคคียปาจิตตีย์ หมายความว่าอย่างไร? ภิกษุต้องอาบัตินี้แล้ว ทำอย่างไรจึงจะพ้น?

ตอบ นิสัสคคียปาจิตตีย์ หมายความว่า อาบัติปาจิตตีย์ที่จำต้องสละสิ่งของ ฯ

ภิกษุต้องอาบัตินี้แล้วต้องสละสิ่งของอันเป็นเหตุให้ต้องอาบัตินั้นก่อนแล้วแสดงอาบัติจึงพ้นจากอาบัตินั้นได้ ฯ

(ปี 47) จีวรที่เป็นนิสัสคคียแล้ว ควรสละให้แก่ใคร? ถ้าจีวรนั้นสูญหาย พึงปฏิบัติเช่นไร?

ตอบ ควรสละให้แก่สงฆ์ก็ได้ แก่คณะก็ได้ แก่บุคคลก็ได้ ฯ ถ้าจีวรนั้นสูญหาย พึงแสดงอาบัติเท่านั้น ฯ

(ปี 44) ปาจิตตีย์แบ่งเป็น นิสัสคคียปาจิตตีย์ และสุทธกปาจิตตีย์ เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะพานิสัสคคียปาจิตตีย์นั้น จำต้องเสียสละวัตถุอันเป็นเหตุให้ต้องอาบัตินั้นเสียก่อน จึงแสดงอาบัติได้ ส่วนสุทธกปาจิตตีย์นั้น ภิกษุพึงแสดงอาบัติได้เลย ไม่มีวัตถุใด ๆ ที่จำต้องสละ ฯ

(ปี 43) ในปาจิตตีย์ ๙ วรรคนี้ วรรคที่เท่าไร มี ๑๒ ลิกขาบท? **ตอบ** วรรคที่ ๘ (สหธรรมิกวรรค)

บริขาร ๘

(ปี 43) บริขาร ๘ มีอะไรบ้าง?

ตอบ บริขาร ๘ มี ๑.สังฆาฏิ ๒.อุตตราสงค์ ๓.อันตราวาสก ๔.บาตร ๕.มิตโกน ๖.กล่องเข็ม ๗.ประคตเอา ๘.ผ้ากรองน้ำ

อาบัติที่ไม่มีมูล กำหนดโดยอาการอย่างไร?

๑.ไม่ได้เห็นเอง ๒.ไม่ได้ยินเอง ๓.ไม่ได้เกิดรังเกียจสงสัย

(ปี 60, 52 ,45) อาบัติที่ไม่มีมูล กำหนดโดยอาการอย่างไร ? โจทด้วยอาบัติที่ไม่มีมูลเป็น อาบัติอะไร ?

ตอบ กำหนดโดยอาการ ๓ คือ ไม่ได้เห็นเอง ๑ ไม่ได้ยิน ๑ ไม่ได้รังเกียจ ๑ ว่าภิกษุนั้นต้องอาบัติชื่อนั้น ฯ

โจทด้วยอาบัติปาราชิกต้องสังฆาภิเสก

โจทด้วยอาบัติสังฆาทิเสสต้องปาจิตติย

โจทด้วยอาบัติอื่นจากนี้ต้องปาจิตติย ในสัมปชานมุสาวาทสิกขาบท ฯ

(ปี 58) ภิกษุโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกอย่างไร ภิกษุผู้โจทจึงต้องอาบัติสังฆาทิเสส ?

ตอบ ภิกษุโกรธเคือง แกล้งโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล และภิกษุโกรธเคือง แกล้งหาเลศโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิก

อาบัติที่ต้องให้ท่องจำเป็นชุดๆ

(ปี 46) ภิกษุต้องอาบัติเพราะความชุกชอน มีอย่างไรบ้าง?

ภิกษุชอนบาตร ชอนปากกาของภิกษุอื่นเพื่อล้อเล่น ต้องอาบัติอะไร?

ตอบ มีอย่างนี้ คือ เล่นจี้ เล่นน้ำ หลอนภิกษุ ชอนของเพื่อล้อเล่น พุดเย้าให้เกิดรำคาญ ฯ

ชอนบาตร ต้องอาบัติปาจิตติย ชอนปากกา ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

ชอนบริวาร

- ภิกษุชอนบริวาร คือ **บาตร จีวร ผ้าปูนั่ง กล่องเข็ม ประคตเอว** สิ่งใดสิ่งหนึ่งของภิกษุอื่น ด้วยคิดว่าจะล้อเล่น ต้องปาจิตติย
- ภิกษุชอนบริวารอื่น(ไม่ใช่บาตร จีวร ผ้าปูนั่ง กล่องเข็ม ประคตเอว) หรือชอนของอนุสัมบัน(ผู้ไม่ใช่ภิกษุ) เป็นทุกกฏ
- เก็บบริวารไม่ได้หมายจะล้อเล่น เห็นวางไม่ตี ช่วยเก็บให้ **ไม่เป็นอาบัติ**

(ปี 61) ภิกษุชอนบาตร จีวร รม และรองเท้าของเพื่อนภิกษุเพื่อล้อเล่น ต้องอาบัติอะไรบ้าง ?

ตอบ ชอนบาตร จีวร ต้องอาบัติปาจิตติย ชอนรม รองเท้า ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

(ปี 51) ภิกษุชอนผ้าอาบน้ำฝน บาตร จีวร กล่องเข็ม ด้าย ของเพื่อนภิกษุหรือสามเณรเพื่อล้อเล่น เป็นอาบัติอะไร?

ตอบ ชอนผ้าอาบน้ำฝน ด้าย ของเพื่อนภิกษุ เป็นอาบัติทุกกฏ

ชอน บาตร จีวร กล่องเข็ม ของเพื่อนภิกษุ เป็นอาบัติปาจิตติย

ชอนของสามเณรทุกอย่างเป็นอาบัติทุกกฏ

ลักทรัพย์ที่เจ้าของไม่ได้ให้ ต้อง...

ทรัพย์ มีราคาตั้งแต่ ๕ มาสกขึ้น เป็นเหตุให้ต้องอาบัติปาราชิก

ทรัพย์ มีราคาไม่ถึง ๕ มาสก แต่มากกว่า ๑ มาสก เป็นเหตุให้ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ทรัพย์ มีราคาตั้งแต่ ๑ มาสกลงมา เป็นเหตุให้ต้องอาบัติทุกกฏ

(ปี 58) ในอทินนาทานสิกขาบท กำหนดราคาทรัพย์ เป็นวัตถุแห่งอาบัติไว้อย่างไรบ้าง ?

ตอบ ทรัพย์มีราคาตั้งแต่ ๕ มาสก ขึ้นไป เป็นวัตถุแห่งอาบัติปาราชิก

ทรัพย์มีราคาต่ำกว่า ๕ มาสก แต่สูงกว่า ๑ มาสก เป็นวัตถุแห่งอาบัติถุลลัจจัย

ทรัพย์มีราคาตั้งแต่ ๑ มาสก ลงไป เป็นวัตถุแห่งอาบัติทุกกฏ ฯ

(ปี 52) ในสิกขาบทที่ ๒ แห่งอาบัติปาราชิก ทรัพย์เป็นเหตุให้ต้องอาบัติปาราชิก อาบัติถุลลัจจัย และอาบัติทุกกฏ มีกำหนดราคาไว้เท่าไร?

ตอบ ทรัพย์ มีราคาตั้งแต่ ๕ มาสกขึ้น เป็นเหตุให้ต้องอาบัติปาราชิก

ทรัพย์ มีราคาไม่ถึง ๕ มาสก แต่มากกว่า ๑ มาสก เป็นเหตุให้ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ทรัพย์ มีราคาตั้งแต่ ๑ มาสกลงมา เป็นเหตุให้ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุมีความกำหนดจับต้อง...

ภิกษุมีความกำหนดจับต้องกายหญิง ต้องสังฆาติเสส

ภิกษุมีความกำหนดจับต้องกายกะเทย(บัณเฑาะก์) ต้องอุลลัจจัย

ภิกษุมีความกำหนดจับต้องกายบุรุษ จับต้องสัตว์ดิรัจฉานทั้งเพศผู้เพศเมีย ต้องทุกกฏ

(ปี 63, 59, 57) ภิกษุมีความกำหนด จับต้องกายอนุสัมบัน ต้องอาบัติอะไร ?

ตอบ ต้องอาบัติดังนี้ ๑. จับต้องกายหญิง ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๒. จับต้องกายกะเทย(บัณเฑาะก์) ต้องอาบัติอุลลัจจัย

๓. จับต้องกายบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

(ปี 49, 45) ภิกษุมีความกำหนดจับต้องกายหญิง กะเทย บุรุษ สัตว์ดิรัจฉานเพศผู้ สัตว์ดิรัจฉานเพศเมีย ต้องอาบัติอะไร?

พระภิกษุจับต้องวัตถุอนามาสโดยไม่มีกำหนด เป็นอาบัติทุกกฏ

หมายเหตุ อธิบายเพิ่มเติม วัตถุอนามาส คือ สิ่งที่ไม่ควรแตะต้อง มี ๖ ประเภท ดังนี้

๑. คนหญิง คนกะเทย เครื่องแต่งกายของคนเหล่านั้น แต่ที่خالละแล้วไม่นับ ตุ๊กตาหญิง สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย

๒. ทอง เงิน มุกดา มณี ไพฑูรย์ ประพาฬ ทับทิม บุษราคัม สิ่งของที่ขัดแล้ว ศิลานิดดี เช่น หยก โมรา

๓. ศัสตราวุธต่างชนิด ที่ใช้ทำร้ายชีวิตร่างกาย

๔. เครื่องดักสัตว์บก-น้ำ

๕. เครื่องประโคน

๖. ข้าวเปลือกและผลไม้อันเกิดอยู่ในที่

ภิกษุแก่งฆ่าสัตว์ให้ตาย ต้องอาบัติ...

ฆ่ามนุษย์ให้ตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ฆ่าอมมนุษย์ให้ตาย และ การปลงชีวิตมนุษย์แต่ไม่สำเร็จ คือไม่ตาย เป็นแค่บาดเจ็บ ต้องอาบัติอุลลัจจัย

ฆ่าสัตว์ดิรัจฉานให้ตาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

พยายามฆ่าตนเอง ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

(ปี 63, 59) ภิกษุทำคนอื่นให้ถึงแก่ความตาย ต้องอาบัติอะไรหรือไม่?

ตอบ ถ้าไม่ตั้งใจ ไม่เป็นอาบัติ แต่ถ้าตั้งใจประสงค์จะให้เขาตาย เป็นอาบัติ ฯ

(ปี 57) ภิกษุฆ่ามนุษย์ ฆ่าสัตว์เดียรัจฉาน ต้องอาบัติอะไร? **ตอบ** ฆ่ามนุษย์ ต้องอาบัติปาราชิก ฆ่าสัตว์เดียรัจฉาน ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ฯ

(ปี 56) ภิกษุพยายามฆ่าตนเอง แต่ทำไม่สำเร็จ จะต้องอาบัติอะไร? **ตอบ** ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

(ปี 54) ภิกษุแก่งฆ่าสัตว์ให้ตาย ต้องอาบัติอะไร?

ตอบ ฆ่ามนุษย์ให้ตาย ต้องอาบัติปาราชิก

ฆ่าอมมนุษย์ให้ตาย และ การปลงชีวิตมนุษย์แต่ไม่สำเร็จ คือไม่ตาย เป็นแค่บาดเจ็บ ต้องอาบัติอุลลัจจัย

ฆ่าสัตว์ดิรัจฉานให้ตาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์

พยายามฆ่าตนเอง ต้องอาบัติทุกกฏ ฯ

(ปี 48, 44) ภิกษุฆ่าสัตว์ให้ตายและพยายามฆ่าตนเอง ต้องอาบัติอะไร?

(ปี 46) การปลงชีวิตอย่างไร ต้องอาบัติอุลลัจจัย?

ตอบ การปลงชีวิตมนุษย์แต่ไม่สำเร็จ คือไม่ตาย เป็นแค่บาดเจ็บ ๑

ปลงชีวิตอมมนุษย์ มียักษ เปรต เป็นต้น ๑ ฯ

ภิกษุโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติไม่มีมูล ต้องอาบัติ...

โจทด้วยอาบัติปาราชิก เป็นอาบัติสังฆาทิเสส

โจทด้วยอาบัตินอกจากนี้ เป็นอาบัติปาจิตตีย์

(ปี 53) ภิกษุโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติไม่มีมูล เป็นอาบัติอะไรบ้าง

ตอบ โจทด้วยอาบัติปาราชิก เป็นอาบัติสังฆาทิเสส โจทด้วยอาบัตินอกจากนี้ เป็นอาบัติปาจิตตีย์

ภิกษุรู้อยู่ น้อมลากเพื่อ... ต้องอาบัติ...

น้อมมาเพื่อตน เป็นอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

น้อมมาเพื่อบุคคลอื่น เป็นอาบัติปาจิตตีย์

น้อมมาเพื่อเจตีย์และเพื่อสงฆ์หมู่อื่น เป็นอาบัติทุกกฏ

(ปี 59 ,46) ภิกษุรู้อยู่ น้อมลากที่เขา จะถวายสงฆ์มาเพื่อตนต้องอาบัติอะไร ? ลากนั้น ได้แก่อะไรบ้าง ?

ตอบ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ ๑ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และเภสัช ซึ่งเรียกว่าปัจจัย ๔ และของที่เป็นกบปียะอย่างอื่นอีก ๑

(ปี 56) มีผู้นำอาหารบิณฑบาตมาถวายแก่สงฆ์ ภิกษุแนะนำให้ถวายแก่ตนเองและได้มา เช่นนี้จะต้องอาบัติหรือไม่ ? ถ้าต้อง จะต้องอาบัติอะไร ?

ตอบ ต้องอาบัติ ๑ ต้องอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์ ๑

(ปี 53 ,47) ภิกษุรู้อยู่ น้อมลากที่เขา น้อมไปจะถวายสงฆ์ มาเพื่อตน เพื่อบุคคลอื่น เพื่อเจตีย์ เพื่อสงฆ์หมู่อื่น จะต้องอาบัติอะไร?

ตอบ น้อมมาเพื่อตน เป็นอาบัตินิสสัคคียปาจิตตีย์

น้อมมาเพื่อบุคคลอื่น เป็นอาบัติปาจิตตีย์

น้อมมาเพื่อเจตีย์และเพื่อสงฆ์หมู่อื่น เป็นอาบัติทุกกฏ

(ปี 51) ภิกษุนอนในที่มุงที่บังอันเดียวกับอนุปสัมบัน(ผู้ไม่ใช่ภิกษุ) เป็นอาบัติหรือไม่อย่างไร?

ตอบ ถ้าเป็นผู้ชาย เกินกว่า ๓ คืบ เป็นอาบัติปาจิตตีย์

ถ้าเป็นผู้หญิง แม้ในคืบแรก เป็นอาบัติปาจิตตีย์

เสขียวัตร ๗๕ คือ ธรรมเนียมหรือวัตรที่ภิกษุพึงศึกษา มี ๗๕ ข้อ ภิกษุไม่ปฏิบัติตาม ต้องอาบัติทุกกฏ

แบ่งออกเป็น ๔ หมวด ดังนี้

๑. **สารูป** ว่าด้วยธรรมเนียมควรประพฤติในเวลาเข้าบ้าน

๒. **โภชนปฏิสังยุต** ว่าด้วยธรรมเนียมรับบิณฑบาตและฉันอาหาร (การขบฉัน) **หมวด๒ ออกข้อสอบบ่อย****

๓. **ธัมมเทศนาปฏิสังยุต** ว่าด้วยธรรมเนียมไม่ให้แสดงธรรมแก่บุคคลผู้แสดงอาการไม่เคารพ

๔. **ปกิณกะ** ว่าด้วยธรรมเนียมถ้าอุจจาระ ปัสสาวะ **หมวด๔ ออกข้อสอบบ่อย****

(ปี 64, 59) เสขียวัตร คืออะไร ? ภิกษุไม่ปฏิบัติตาม ต้องอาบัติอะไร ? **ตอบ** คือธรรมเนียมที่ภิกษุต้องศึกษา ๑ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

(ปี 63 ,49) เสขียวัตร คืออะไร ? มีกี่ข้อ? ภิกษุละเมิดต้องอาบัติอะไร? **ตอบ** คือวัตรที่ภิกษุจะต้องศึกษา ๑ มี ๗๕ ข้อ ๑ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

(ปี 62 ,56) เสขียวัตร คืออะไร ? โภชนปฏิสังยุต ว่าด้วยเรื่องอะไร ?

ตอบ คือ วัตรหรือธรรมเนียมที่ภิกษุจำต้องศึกษา ๑ ว่าด้วยเรื่องการรับและการฉันอาหาร ๑

(ปี 61, 48 ,44) เสขียวัตร คืออะไร ? ภิกษุไม่เฝ้าเพื่อในเสขียวัตรนั้น ต้องอาบัติอะไร ?

ตอบ คือ วัตรหรือธรรมเนียมที่ภิกษุต้องศึกษา ๑ ต้องอาบัติทุกกฏ ๑

(ปี 57) วัตรที่ภิกษุสามเณรจะต้องศึกษา เรียกว่าอะไร? มีทั้งหมดกี่ข้อ? **ตอบ** เรียกว่าเสขยวัตร ๗ มี ๗๕ ข้อ ๗

(ปี 56) ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อในเสขยวัตร ปฏิบัติผิดธรรมเนียมไป ต้องอาบัติอะไร? **ตอบ** ต้องอาบัติทุกกฏ ๗

(ปี 53) เสขยวัตร คืออะไร? แบ่งเป็นกี่หมวด? หมวดที่ ๒ ว่าด้วยเรื่องอะไร?

ตอบ คือ ธรรมเนียมหรือวัตรที่ภิกษุพึงศึกษา ๗ แบ่งเป็น ๔ หมวด ๗ ว่าด้วยเรื่อง โภชนปฏิสังยุต คือธรรมเนียมว่าด้วยเรื่องการขบฉัน ๗

(ปี 51) เสขยวัตร คืออะไร? มีทั้งหมดกี่ข้อ? **ตอบ** คือ ธรรมเนียมหรือวัตรที่ภิกษุต้องศึกษา ๗ มี ๗๕ ข้อ ๗

(ปี 46) เสขยวัตร คืออะไร? หมวดที่ ๒ ว่าด้วยเรื่องอะไร? ภิกษุไม่เอื้อเฟื้อในเสขยวัตร ปฏิบัติผิดธรรมเนียม ต้องอาบัติอะไร?

ตอบ คือ วัตรหรือธรรมเนียมที่ควรศึกษา ๗ หมวดที่ ๒ ว่าด้วยธรรมเนียมรับบิณฑบาตและฉันอาหาร ๗ ต้องอาบัติทุกกฏ ๗

อธิกรณ์ ๔

อธิกรณ์ ๔ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำ เมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องระงับด้วยอธิกรณ์สมณะอย่างไรอย่างหนึ่งตามสมควรแก่อธิกรณ์นั้นๆ มี ๔ ประเภท ดังนี้

๑.วิวาทาธิกรณ์ คือ วิวาท การเถียง ได้แก่ การเถียงว่า สิ่งนั้นเป็นธรรมเป็นวินัย สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรมไม่ใช่วินัย นี้จะต้องได้รับชี้ขาดว่าถูกว่าผิด

๒.อนุวาทาธิกรณ์ คือ การโจทก์ด้วยอาบัติ นี้จะต้องได้รับวินิจฉัยว่าจริงหรือไม่จริง

๓.อาปัตตาธิกรณ์ คือ กิริยาที่ต้องอาบัติหรือถูกปรับอาบัติ นี้จะต้องทำคืน คือทำให้พ้นโทษ

๔.กัจจาธิกรณ์ คือ กิจธุระที่สงฆ์จะพึงทำ เช่น ให้อุปสมบท นี้จะต้องทำให้สำเร็จ

อธิกรณ์สมณะ คือ ธรรมเครื่องระงับอธิกรณ์ มี ๗ อย่าง เช่น เภกฺขยสิกขา เป็นต้น

การตัดสินอธิกรณ์ตามเสียงข้างมาก เรียกว่า เภกฺขยสิกขา (อันนี้ออกข้อสอบบ่อย)

(ปี 63 ,58) การเถียงกันด้วยเรื่องอะไรจึงจัดเป็นวิวาทาธิกรณ์ ? **ตอบ** การเถียงกันว่า สิ่งนั้นเป็นธรรมเป็นวินัย สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรมไม่ใช่วินัย ๗

(ปี 61 ,56) ภิกษุเถียงกันด้วยเรื่องอะไร จึงเรียกว่า วิวาทาธิกรณ์? **ตอบ** เถียงกันด้วยเรื่อง สิ่งนั้นเป็นธรรมเป็นวินัย สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรมไม่ใช่วินัย ๗

(ปี 57) อธิกรณ์ อธิกรณ์สมณะ คืออะไร? **ตอบ** อธิกรณ์ คือเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำ ๗ อธิกรณ์สมณะ คือธรรมเครื่องระงับอธิกรณ์ ๗

(ปี 54) อธิกรณ์คืออะไร? การตัดสินอธิกรณ์ตามเสียงข้างมาก เรียกว่าอะไร?

ตอบ อธิกรณ์ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำ ๗ เรียกว่า เภกฺขยสิกขา ๗

(ปี 52) อธิกรณ์ คืออะไร? เมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องทำอย่างไร?

ตอบ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำ ๗ ต้องระงับด้วยอธิกรณ์สมณะอย่างไรอย่างหนึ่งตามสมควรแก่อธิกรณ์นั้น ๗ ๗

(ปี 51) อธิกรณ์สมณะ คืออะไร? มีกี่อย่าง? การตัดสินตามเสียงข้างมาก เรียกว่าอะไร?

ตอบ คือ ธรรมเครื่องระงับอธิกรณ์ ๗ มี ๗ อย่าง ๗ เรียกว่า เภกฺขยสิกขา ๗

(ปี 51) วิวาทาธิกรณ์กับอนุวาทาธิกรณ์ ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ วิวาทาธิกรณ์ คือการเถียงว่า สิ่งนั้นเป็นธรรมเป็นวินัย สิ่งนี้ไม่ใช่ธรรมไม่ใช่วินัย ส่วนอนุวาทาธิกรณ์ คือการโจทก์ด้วยอาบัติ ๗

(ปี 46) อธิกรณ์ คืออะไร? อธิกรณ์ย่อยระงับได้ด้วยอะไร? การแสดงอาบัติจัดเข้าในอธิกรณ์สมณะข้อไหน? สำหรับระงับอธิกรณ์อะไร?

ตอบ คือ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดต้องทำ ๗ ระงับได้ด้วยอธิกรณ์สมณะ คือธรรมสำหรับระงับอธิกรณ์ ๗

จัดเข้าในปฏิญญาตรณะ ๗ สำหรับระงับอาปัตตาธิกรณ์ ๗

(ปี 43) การอุปสมบทจัดเป็นอธิกรณ์อะไร? ใครเป็นผู้ระงับอธิกรณ์นั้น? **ตอบ** จัดเป็นกัจจาธิกรณ์ สงฆ์เป็นผู้ระงับอธิกรณ์นั้น

(ปี 43) ภิกษุเถียงกันเรื่องการแก้ปัญหาจรรยาเป็นอธิกรณ์อะไรหรือไม่ **ตอบ** ไม่จัดเป็นอธิกรณ์ เพราะไม่ใช่การเถียงกันปรารถพระธรรมวินัย

เรื่องอื่นๆน่าจะไม้ออกข้อสอบ

(ปี 45 ยาก ไม่ได้ออกนานแล้ว) ผ้าจิวที่ทรงอนุญาตให้ใช้ได้ทำด้วยวัตถุชนิด? อะไรบ้าง?

- ตอบ ๖ ชนิด คือ
๑. ทำด้วยเปลือกไม้ เช่น ผ้าลินิน	๔. ทำด้วยขนสัตว์ เช่น ผ้าสักหลาด
๒. ทำด้วยฝ้าย คือ ผ้าสามัญ	๕. ทำด้วยเปลือกไม้ เช่น ผ้าปาน (สาณะ)
๓. ทำด้วยไหม คือ ผ้าแพร	๖. ทำด้วยสัมภาระเจือกัน ๆ

รายละเอียดอาบัติเป็นข้อๆ

ปาราชิก ๔

- **สิกขาบทที่ ๑** ภิกษุเสพเมถุน (ร่วมประเวณี, ร่วมสังวาส) ต้องปาราชิก
- **สิกขาบทที่ ๒** ภิกษุถือเอาของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ได้ราคา ๕ มาสก ต้องปาราชิก
- **สิกขาบทที่ ๓** ภิกษุแกล้ง (จงใจ) ชำมนุชย์ให้ตาย ต้องอาบัติปาราชิก
- **สิกขาบทที่ ๔** ภิกษุอดดูตริมนุสสรธรรม (คือธรรมอันยิ่งยวดของมนุษย์) ที่ไม่มีในตน ต้องปาราชิก

(ปี 62 ,45) ปาราชิก ๔ สิกขาบทไหนที่ภิกษุใช้ให้คนอื่นทำก็ต้องอาบัติถึงที่สุด? **ตอบ** สิกขาบทที่ ๒ และสิกขาบทที่ ๓ ๆ

(ปี 58) สิกขาบทที่มาในพระปาติโมกข์มีเท่าไร ? สิกขาบทว่าด้วยปาราชิกมีอะไรบ้าง ?

- ตอบ** มี ๒๒๗ สิกขาบท ๆ มี
๑. เสพเมถุน
 ๒. ภิกษุถือเอาของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้ ได้ราคา ๕ มาสก
 ๓. ภิกษุแกล้งชำมนุชย์ให้ตาย
 ๔. ภิกษุอดดูตริมนุสสรธรรม (คือธรรมอันยิ่งยวดของมนุษย์) ที่ไม่มีในตน ๆ

(ปี 58) ในอทินนาทานสิกขาบท กำหนดราคาทรัพย์ เป็นวัตถุแห่งอาบัติไว้อย่างไรบ้าง?

- ตอบ** ทรัพย์มีราคาตั้งแต่ ๕ มาสก ขึ้นไป เป็นวัตถุแห่งอาบัติปาราชิก
ทรัพย์มีราคาต่ำกว่า ๕ มาสก แต่สูงกว่า ๑ มาสก เป็นวัตถุแห่งอาบัติอุลลัจจัย
ทรัพย์มีราคาตั้งแต่ ๑ มาสก ลงไป เป็นวัตถุแห่งอาบัติทุกกฏ ๆ

(ปี 57) สังหาริมทรัพย์ และ อสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ทรัพย์เช่นไร?

- ตอบ** สังหาริมทรัพย์ ได้แก่ทรัพย์หรือสิ่งของที่เคลื่อนที่ได้ เช่น สัตว์ เงินทอง เป็นต้น ๆ
อสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ทรัพย์หรือสิ่งของที่เคลื่อนที่ไม่ได้ เช่น ที่ดิน ต้นไม้ เรือน เป็นต้น ๆ

(ปี 50) สังหาริมทรัพย์ และ อสังหาริมทรัพย์คือทรัพย์เช่นไร? ภิกษุจะต้องอาบัติถึงที่สุดในเพราะลักทรัพย์ทั้ง ๒ อย่างนั้นเมื่อใด?

ตอบ สังหาริมทรัพย์ คือทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ อสังหาริมทรัพย์ คือทรัพย์ที่เคลื่อนที่ไม่ได้ ๆ

สำหรับสังหาริมทรัพย์ ภิกษุจะต้องอาบัติถึงที่สุดในเมื่อทำให้ทรัพย์นั้นเคลื่อนจากที่เดิม ส่วนอสังหาริมทรัพย์ จะต้องอาบัติถึงที่สุดในเมื่อเจ้าของทอดกรรมสิทธิ์ ๆ

(ปี 45) สังหาริมทรัพย์ และอสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ทรัพย์เช่นไร ? การถือเอาทรัพย์ทั้ง ๒ อย่างนั้น กำหนดว่าถึงที่สุดไว้อย่างไร?

ตอบ สัณหากรรมทรัพย์ ได้แก่ทรัพย์หรือสิ่งของที่เคลื่อนที่ได้ ทั้งที่มีวิญญาณและไม่มีวิญญาณ เช่นสัตว์และเงินทอง เป็นต้น ๑ ส่วนอสัณหากรรมทรัพย์ ได้แก่ทรัพย์หรือสิ่งของที่เคลื่อนที่ไม่ได้ โดยตรงได้แก่ที่ดิน โดยอ้อมนับของที่ติดเนื่องอยู่กับที่นั้นด้วย เช่น ต้นไม้และเรือน เป็นต้น ๑ สัณหากรรมทรัพย์ กำหนดว่าถึงที่สุดด้วยทำให้เคลื่อนจากฐาน ๑ อสัณหากรรมทรัพย์ กำหนดว่าถึงที่สุดด้วยขาดกรรมสิทธิ์แห่งเจ้าของ ๑

(ปี 49 ,45) คำว่า "โดยจิต" หมายถึงอะไร? ในอินทินาทานสิกขาบท กำหนดราคาทรัพย์เป็นวัตถุแห่งอาบัติไว้อย่างไรบ้าง?

ตอบ หมายถึงจิตคิดจะลัก คือจิตคิดถือเอาของที่เจ้าของไม่ให้ด้วยอาการแห่งขโมย ๑

กำหนดไว้อย่างนี้ ทรัพย์มีราคาตั้งแต่ ๕ มาสก ขึ้นไป เป็นวัตถุแห่งอาบัติปาราชิก

ทรัพย์มีราคาต่ำกว่า ๕ มาสก แต่สูงกว่า ๑ มาสก เป็นวัตถุแห่งอาบัติอุลลัจจัย

ทรัพย์มีราคาตั้งแต่ ๑ มาสก ลงไป เป็นวัตถุแห่งอาบัติทุกกฏ ๑

(ปี 49) อุตตริมนุสสรธรรม คืออะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ คือ ธรรมอันยิ่งของมนุษย์ หรือคุณอย่างยอดเยี่ยมของมนุษย์ ๑ มี ฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมาบัติ มรรค ผล นิพพาน ๑

(ปี 44) ภิกษุพูดอวดอุตตริมนุสสรธรรมซึ่งไม่มีจริงในตน เมื่อคนอื่นฟังแล้วเข้าใจแต่ไม่เชื่อ ภิกษุนั้นจะต้องอาบัติอะไร? **ตอบ** ต้องอาบัติปาราชิก

(ปี 43) ปาราชิก ๔ ข้อไหนเป็นสัจตตะ ข้อไหนเป็นอิจตตะ? ทำไมเป็นเช่นนั้น?

ตอบ ปาราชิก ๔ ข้อ เป็นสัจตตะ ที่เป็นเช่นนั้น เพราะต้องด้วยจงใจ เกิดขึ้นโดยมีเจตนาเป็นสมุฏฐาน

สังฆาทิเสส ๑๓

- ๑. ภิกษุแก่งน้ำน้ำอสุจิเคลื่อน
- ๒. ภิกษุมีความกำหนดอยู่ จับต้องกายหญิง
- ๓. ภิกษุมีความกำหนดอยู่ พุดเกี่ยวหญิง
- ๔. ภิกษุมีความกำหนดอยู่ พุดล่อให้หญิงบำเรอตนด้วยกาม
- ๕. ภิกษุชักสือให้ชายหญิงเป็นผัวเมียกัน
- ๖. ภิกษุสร้างกุฎิที่ต้องก่อและ โบกด้วยปูนหรือดิน เป็นเจ้าของจำเพาะเป็นที่อยู่ของตน ต้องทำให้ได้ประมาณ โดยยาวเพียง ๑๒ ศีบพระสุคต กว้างเพียง ๗ ศีบพระสุคต (๑ ศีบพระสุคต = ๒๕ ซม) และต้องให้สงฆ์แสดงที่ไว้ก่อน ถ้าไม่ให้พระสงฆ์แสดงที่ไว้ก็ดี ทำให้เกินประมาณก็ดี ต้องสังฆาทิเสส
- ๗. ถ้าที่อยู่ซึ่งจะสร้างขึ้นนั้น มีทายกเป็นเจ้าของ ทำให้เกินประมาณนั้นได้ แต่ต้องให้สงฆ์ แสดงที่ไว้ก่อน ถ้าไม่ให้สงฆ์แสดงที่ไว้ก่อนต้องสังฆาทิเสส
- ๘. ภิกษุโกรธเคือง แก่งใจภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิกไม่มีมูล ต้องสังฆาทิเสส
- ๙. ภิกษุโกรธเคือง แก่งหาเลศโจทภิกษุอื่นด้วยอาบัติปาราชิก ต้องสังฆาทิเสส
- ๑๐. ภิกษุพากเพียรเพื่อจะทำลายพระสงฆ์ให้แตกกัน ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟังสงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพุดตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาทิเสส
- ๑๑. ภิกษุประพุดตามภิกษุผู้ทำลายสงฆ์นั้น ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพุดตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาทิเสส
- ๑๒. ภิกษุว่ายากสอนยาก ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละประพุดตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาทิเสส
- ๑๓. ภิกษุประทุษร้ายตระภูค คือประจบคฤหัสถ์ สงฆ์ไล่เสียจากวัด กลับติเตียนสงฆ์ ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพุดตินั้น ถ้าไม่ละ ต้องสังฆาทิเสส

สังฆาติเสส ๔ สิกขาบทข้างต้นให้ต้องอาบัติแต่แรกที่เราเรียกว่า “ปฐมปาตติกะ”

ส่วน ๔ สิกขาบทข้างปลาย ให้ต้องอาบัติต่อเมื่อสงฆ์ประกาศห้ามครบ ๓ ครั้ง เรียกว่า “ยาวตติยกะ”

อาบัติหนักในฝ่ายอาบัติที่จะแก้ไขได้ เรียกว่า **ครุกาบัติ** มีเรื่องหยาบคายอยู่มาก จึงเรียกว่า **ทฎฐลาบัติ** ภิกษุผู้ต้องแล้วจะทำได้ด้วยอยู่กรรม จึงเรียกว่า **วุฏฐานคามินี**

(ปี 64, 62 ,46) คำว่า "ภิกษุประทุษร้ายตระกูล" ในสิกขาบทที่ ๑๓ แห่งสังฆาติเสสหมายถึงการทำอะไร ?

ตอบ หมายถึงการที่ภิกษุประจบศฤงคาร์ ยอมตนให้เขาใช้สอย เช่น เดินส่งข่าวให้เขาเป็นต้น หรือด้วยการเอาเปรียบโดยเชิงให้สิ่งเล็กน้อยด้วยหวังได้มาก ๆ

(ปี 63, 59 ,57) ภิกษุมีความกำหนด จำต้องกายอนุสัมบัน ต้องอาบัติอะไร ?

ตอบ ต้องอาบัติดังนี้ ๑. จำต้องกายหญิง ต้องอาบัติสังฆาติเสส ๒. จำต้องกายกะเทย(บัณเฑาะก์) ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๓. จำต้องกายบุรุษ ต้องอาบัติทุกกฏ ๆ

(ปี 62 ,46) คำว่า "ภิกษุประทุษร้ายตระกูล" ในสิกขาบทที่ ๑๓ แห่งสังฆาติเสสหมายถึงการทำอะไร ?

ตอบ หมายถึงการที่ภิกษุประจบศฤงคาร์ ยอมตนให้เขาใช้สอย เช่น เดินส่งข่าวให้เขาเป็นต้น หรือด้วยการเอาเปรียบโดยเชิงให้สิ่งเล็กน้อยด้วยหวังได้มาก ๆ

(ปี 60) คำว่า มาตุคาม ในสังฆาติเสส สิกขาบทที่ ๒ และ ๓ ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ในสิกขาบทที่ ๒ หมายถึงหญิงที่รู้แต่เพียงสามีและไม่รู้แต่เพียงสามี โดยที่สามีเกิดในวันนั้น ส่วนในสิกขาบทที่ ๓ หมายถึงเฉพาะหญิงที่รู้แต่เพียงสามีแล้วเท่านั้น ๆ

(ปี 58) ภิกษุประพฤติดังไร ชื่อว่าประทุษร้ายตระกูล ? **ตอบ** ประจบศฤงคาร์ ๆ

(ปี 56) ข้อความว่า ภิกษุชักสอยให้ชายหญิงเป็นผัวเมียกัน ตามสิกขาบทที่ ๕ แห่งสังฆาติเสสนั้น หมายถึงการทำอะไร ?

ตอบ หมายถึงการที่ภิกษุบอกความประสงค์ของชายแก่หญิง หรือบอกความประสงค์ของหญิงแก่ชายในความเป็นผัวเมีย ๆ

(ปี 51) สังฆาติเสส มีกี่สิกขาบท? ภิกษุต้องอาบัตินี้จะพ้นได้ด้วยวิธีอย่างไร ?

ตอบ มี ๑๓ สิกขาบท ๆ ด้วยวิธีอยู่กรรม ที่เรียกว่า วุฏฐานคามินี ๆ

(ปี 50) ภิกษุรู้ตัวว่าต้องอาบัติสังฆาติเสส จึงแสดงอาบัตินั้นต่อภิกษุอีกรูปหนึ่ง อย่างนี้จะพ้นจากอาบัตินั้นได้หรือไม่ เพราะเหตุไร ?

ตอบ พ้นไม่ได้ เพราะอาบัติสังฆาติเสสนั้น ภิกษุผู้ต้องจะพ้นได้ด้วยอยู่กรรม ๆ

(ปี 47 ,44) คำว่า มาตุคาม ในสังฆาติเสส สิกขาบทที่ ๒, ๓, ๔ และ ๕ ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ มาตุคามในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๒ หมายถึงหญิงมนุษย์โดยที่สามีเกิดในวันนั้นรวมทั้งหญิงที่รู้แต่เพียงสามีและไม่รู้แต่เพียงสามี ส่วนมาตุคามในสังฆาติเสสสิกขาบทที่ ๓, ๔ และ ๕ หมายถึงเฉพาะหญิงผู้รู้แต่เพียงสามีแล้วเท่านั้น ๆ

(ปี 46) สังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบท ที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ หมายถึงความอย่างไร ?

ตอบ ที่ชื่อว่า ยาวตติยกะ เพราะให้ต้องอาบัติต่อเมื่อสงฆ์ประกาศห้ามครบ ๓ ครั้ง ๆ

(ปี 46) “ภิกษุว่ายากสอนยาก ภิกษุอื่นห้ามไม่ฟัง สงฆ์สวดกรรมเพื่อจะให้ละข้อที่ประพฤตินั้น ถ้าไม่ละต้องสังฆาติเสส” คือสิกขาบทที่เท่าไร ทรงบัญญัติเพื่อประสงค์ใด? **ตอบ** สิกขาบทที่ ๑๒ แห่งสังฆาติเสส เพื่อป้องกันไม่ให้ภิกษุต่อต้าน ๆ

(ปี 45) สังฆาติเสส ๑๓ สิกขาบทไหนบ้างต้องอาบัติตั้งแต่แรกทำ? มีชื่อเรียกอย่างไร? **ตอบ** สิกขาบทที่ ๑ ถึงที่ ๙ ๆ เรียกว่า ปฐมปาตติกะ

(ปี 43) เพราะเหตุไร สังฆาติเสส จึงเรียกว่า ครุกาบัติ ทฎฐลาบัติ วุฏฐานคามินี?

ตอบ เพราะเป็นอาบัติหนัก จึงเรียกว่า ครุกาบัติ

เพราะมีเรื่องหยาบคายมาก จึงเรียกว่า ทุฏฐลลอบดี

เพราะภิกษุผู้ต้องแล้วจะทำได้ด้วยอยู่กรรม จึงเรียกว่า ภูฏฐานคามินี

อนิยต ๒ แปลว่า วางอาบัติไว้ไม่แน่

- ภิกษุหนึ่งในที่ลับตา กับหญิงสองต่อสอง ถ้ามีคนที่ควรเชื่อได้มาพูดขึ้นด้วยธรรม ๓ อย่าง คือ ปาราชิก หรือสังฆาทิเสส หรือปาจิตติย์ ใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใดให้ปรับอย่างนั้นหรือเชื่อว่าจำเพาะธรรมอย่างใดให้ปรับอย่างนั้น
- ภิกษุหนึ่งในที่ลับหู กับหญิงสองต่อสอง ถ้ามีคนที่ควรเชื่อได้มาพูดขึ้นด้วยธรรม ๒ อย่าง คือ สังฆาทิเสส หรือปาจิตติย์ ใดอย่างหนึ่ง ภิกษุรับอย่างใดให้ปรับอย่างนั้นหรือเชื่อว่าจำเพาะธรรมอย่างใดให้ปรับอย่างนั้น

(จี 50) ที่ลับตา กับที่ลับหู ต่างกันอย่างไร? ที่ลับทั้ง ๒ นั้น เป็นทางให้ปรับอาบัติได้มากน้อยกว่ากันอย่างไร ?

ตอบ ต่างกันอย่างไร ที่มีสิ่งกำบัง เห็นกันไม่ได้ เรียกว่า ที่ลับตา ที่ที่ไม่มีสิ่งกำบัง เห็นกันได้ แต่ฟังเสียงพูดกันไม่ได้ยิน เรียกว่า ที่ลับหู ๓

ที่ลับตา เป็นทางให้ปรับอาบัติได้มากกว่า คือตั้งแต่ปาราชิก สังฆาทิเสส ถึง ปาจิตติย์

ส่วนที่ลับหู เป็นทางให้ปรับอาบัติตั้งแต่สังฆาทิเสสลงมา ๓

(จี 47) ในอนิยต ที่ลับตา และที่ลับหู ได้แก่ที่เช่นไร? ภิกษุอยู่กับมาตุคามสองต่อสองในที่เช่นนั้น เป็นทางปรับอาบัติอะไรได้บ้าง?

ตอบ ที่ลับตา ได้แก่ ที่มีวัตถุกำบัง แลเห็นไม่ได้ ที่ลับหู ได้แก่ ที่แจ้ง แลเห็นได้ แต่ห่าง ไม่ได้ยินเสียงพูด ๓

ในที่ลับตา เป็นทางปรับอาบัติปาราชิก สังฆาทิเสส และ ปาจิตติย์

ในที่ลับหู เป็นทางปรับอาบัติสังฆาทิเสส และ ปาจิตติย์ ๓

อุลลัจฉัย

- ฆ่าอมนุษย์ให้ตาย ต้องอาบัติอุลลัจฉัย
- ภิกษุลักทรัพย์ มีราคาไม่ถึง ๕ มาสก แต่มากกว่า ๑ มาสก เป็นเหตุให้ต้องอาบัติอุลลัจฉัย
- ภิกษุมีความกำหนัดจับต้องกายกะเทย ต้องอุลลัจฉัย

นิสัสคคิยปาจิตติย์ ๓๐

(จี 60) ภิกษุต้องอาบัตินิสัสคคิยปาจิตติย์ หรืออาบัติปาจิตติย์ มีวิธีแสดงอาบัติ ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ นิสัสคคิยปาจิตติย์ ต้องเสียสละวัตถุอันเป็นเหตุให้ต้องอาบัตินั้นเสียก่อน จึงแสดงอาบัติได้ ส่วนอาบัติปาจิตติย์นั้น ภิกษุพึงแสดงอาบัติได้เลย ไม่มีวัตถุใด ๆ ที่ต้องสละ ๓

- จีวรและบาตรนอกจากจีวรและบาตรที่อธิษฐานan เก็บเกิน ๑๐ วัน ต้องอาบัตินิสัสคคิยปาจิตติย์ (ในนิสัสคคิยปาจิตติย์ จีวรวรรค และปัตตวรรค)

(จี 55) อติเรกจีวร อติเรกบาตร ได้แก่จีวรและบาตรเช่นไร? จีวรและบาตรชนิดนี้ ภิกษุเก็บไว้ได้กี่วัน?

- ภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้เพียงคืนหนึ่ง ต้องอาบัตินิสัสคคิยปาจิตติย์ เว้นไว้แต่ได้สมมติ (สงฆ์ตกลงกันให้อยู่ปราศจากไตรจีวรได้) (ในนิสัสคคิยปาจิตติย์ จีวรวรรค) ต้องสละไตรจีวรผืนที่อยู่ปราศจากนั้น แล้วแสดงอาบัตินิสัสคคิยปาจิตติย์ เมื่อได้รับผ้ากลับคืนมาแล้ว ต้องอธิษฐานใหม่

(จี 62 ,53) ไตรจีวร มีอะไรบ้าง ? ภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวรแม้คืนหนึ่ง ต้องอาบัติอะไร ?

ตอบ มี สังฆาฏิ คือผ้าคลุม อุตตราสงค์ คือผ้าห่ม และอันตรวาสก คือผ้าถุง ๓ ต้องอาบัตินิสัสคคิยปาจิตติย์ ๓

(ปี 54) ไตรจีวรประกอบด้วยผ้าอะไรบ้าง? ภิกษุอยู่ปราศจากไตรจีวร ต้องปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ ไตรจีวร ประกอบด้วย ผ้าสังฆาฏิ (ผ้าคลุม) ผ้าอุตตราสงค์ (จีวร หรือ ผ้าห่ม) และอันตราวาสก (สบง หรือ ผ้านุ่ง) ฯ ต้องสละไตรจีวร ผืนที่อยู่ปราศจากนั้น แล้วแสดงอาบัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ เมื่อได้รับผ้ากลับคืนมาแล้ว ต้องอธิษฐานใหม่ ฯ

- ภิกษุขอจีวรต่อคฤหัสถ์ผู้ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา (คือไม่ได้บอกให้ขอ) ได้มา ต้องนิสสัคคิยาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีสมัยที่จะขอจีวรได้ คือ เวลาภิกษุมีจีวรอันโจรลักไป หรือมีจีวรอันฉิบหายเสีย

(ปี 58) พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุขอจีวรต่อคฤหัสถ์ผู้ไม่ใช่ญาติ ไม่ใช่ปวารณา ได้ในสมัยใดบ้าง ?

ตอบ ในสมัยที่ภิกษุมีจีวรอันโจรลักไป หรือมีจีวรอันฉิบหายเสีย ฯ

(ปี 56) ภิกษุขอจีวรต่อสามีของน้องสาวแล้วได้มา เธอจะต้องอาบัติอะไรหรือไม่?

ตอบ ถ้าสามีของน้องสาวเป็นญาติก็มิใช่ญาติแต่ปวารณาก็ดี ไม่ต้องอาบัติ ถ้ามิใช่ญาติและมีได้ปวารณา เป็นเพียงน้องเขย ต้องนิสสัคคิยาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย (คือในเวลาจีวรถูกขโมยหรือเสียหาย) ฯ

- น้อมมาเพื่อตน เป็นอาบัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ (ในนิสสัคคิยาจิตตีย์ โกลิยวรรค)

(ปี 56) มีผู้นำอาหารบิณฑบาตมาถวายแก่สงฆ์ ภิกษุแนะนำให้ถวายแก่ตนเองและได้มา เช่นนี้จะต้องอาบัติหรือไม่? ถ้าต้อง จะต้องอาบัติอะไร? **ตอบ** ต้องอาบัติ ฯ ต้องอาบัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ ฯ

ปาจิตตีย์ ๙๒ หรือเรียกอีกอย่างว่า สุทธิกปาจิตตีย์

- ภิกษุนอนในที่มุงที่บังอันเดียวกันกับอนุสัมบัน(ผู้ไม่ใช่ภิกษุ เช่น คฤหัสถ์ผู้ชาย สามเณร) เกิน ๓ คืนขึ้นไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ มุสาวาทวรรค)

(ปี 61 ,53) ภิกษุนอนในที่มุงที่บังเดียวกันกับสามเณร จะเป็นอาบัติหรือไม่?

ตอบ นอนได้ ๓ คืนไม่อาบัติ เกินกว่านั้นต้องอาบัติปาจิตตีย์

- ภิกษุนอนในที่มุงที่บังอันเดียวกันกับผู้หญิง แม้ในคืนแรกต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ มุสาวาทวรรค)
- ภิกษุบอกอุตตริมนุสสรรม (ธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์ คือ คุณวิเศษ ได้แก่ ฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมาบัติ มรรคผล)ที่มีจริงแก่อนุสัมบัน(ผู้ไม่ใช่ภิกษุ) ต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ มุสาวาทวรรค)
- ภิกษุบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุสัมบัน เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ ต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ มุสาวาทวรรค)

(ปี 64, 62, 60 ,44) พูดอย่างไรเรียกว่า อวดอุตตริมนุสสรรม ?

ตอบ พูดอวดคุณพิเศษอันยิ่งของมนุษย์ เช่น ฌาน วิโมกข์ สมาธิ สมาบัติ มรรค ผล นิพพาน เรียกว่า อวดอุตตริมนุสสรรม ฯ

(ปี 64) ภิกษุบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุอื่นแก่อนุสัมบัน เป็นอาบัติอะไรหรือไม่ ?

ตอบ ถ้าได้รับสมมติไว้ ไม่เป็นอาบัติ

แต่ถ้าไม่ได้รับสมมติ เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ตามสิกขาบทที่ ๙ แห่งมุสาวาทวรรค ฯ

(ปี 60) ในปาจิตตีย์ ภิกษุต้องอาบัติเพราะพูดเรื่องจริง มีหรือไม่? เพราะเหตุใด ?

ตอบ มี ฯ เพราะบอกอุตตริมนุสสรรมที่มีจริงแก่อนุสัมบัน ตามสิกขาบทที่ ๘ แห่งมุสาวาทวรรค และเพราะบอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุแก่อนุสัมบัน เว้นไว้แต่ได้รับสมมติ ตามสิกขาบท ที่ ๙ แห่งมุสาวาทวรรค ฯ

(ปี 45) ภิกษุพูดต้องอาบัตินั้นทราบแล้ว แต่ถ้าพูดเรื่องจริง จะต้องอาบัติอะไรหรือไม่?

ตอบ ต้องอาบัติเหมือนกันคือ บกอกุตตริมนุสสรธรรมที่มีจริงแก่อนุสัมบัน ต้องอาบัติปาจิตติย ตามสิกขาบทที่ ๘ แห่งมูสาวาทวรรค บกอกาบัติชัวหายาบของภิกษุแก่อนุสัมบัน เว้นไว้แต่ได้รับสมมติ ต้องอาบัติปาจิตติยตามสิกขาบทที่ ๘ แห่งมูสาวาทวรรค ฯ

- พุคต ต้องปาจิตติย (ในปาจิตติย มูสาวาทวรรค) และ ภิกษุติ่มน้ำเมา ต้องปาจิตติย (ในปาจิตติย สุราปานวรรค)
(ปี 52) พระ ก. นำเปียรมาไห้พระ ข. ตีม โดยหลอกว่าเป็นน้ำอ้ดลม พระ ข. หลงเชื่อจึงตีมเข้าไ้ ถาว่าพระ ก. และพระ ข. ต้องอาบัติอะไรหรือไม้?

ตอบ พระ ก. เป็นอาบัติปาจิตติย เพราะพุคต ส่วนพระ ข. เป็นอาบัติปาจิตติย เพราะตีมน้ำเมา แม้ไม่รู้ก็ตีมเข้าไ้ เพราะสิกขาบทนี้ เป็นอิจตตะกะ(คือไม้เจตนา สำคัฎว่ามิ้ใช้น้ำเมาตีมเข้าไ้ก็ค้งเป็นอาบัติ)

- ต่าภิกษุ ต้องปาจิตติย (ในปาจิตติย มูสาวาทวรรค)

[ระดับความรู้ ไม้ต้งจำ] อักโกสวัตฎุ เรื่องสำหรั้ต่า มี ๑๐ อย่าง คือ

๑. ซาติ ได้แก้ซั้หรือกำเนิดของคคน	๖. โรค
๒. ซื่อ	๗. รูปรพรรณลั้ณฐาน
๓. โคตร คือตระกูลหรือแซ่	๘. กิเลส
๔. การงาน	๙. อาบัติ
๕. ศิลปะ	๑๐. ค่ำสบบประมาทอย่งอื่ๆ

โอมสวาท คือ ค่ำพุคเสียดแทงไห้เจ็บใจ

(ปี 64, 59) พุคอย่งไร ซื่อว่าส่อเสียดภิกษุ? ภิกษุพุคอย่งนั้นต้งอาบัติอะไร?

ตอบ เก็บความซ้งนี้ไปบอกซ้งโน้น เก็บความซ้งโน้นมาบอกซ้งนี้ ด้วยประสงค้จะไห้เขารักคทนหรือไห้เขาแตกกัน ซื่อว่าส่อเสียดภิกษุฯ ต้งอาบัติปาจิตติย ฯ

(ปี 46) โอมสวาท หมายถึ้ง? อักโกสวัตฎุ หมายถึ้ง?

ตอบ โอมสวาท คือ ค่ำพุคเสียดแทงไห้เจ็บใจ ฯ อักโกสวัตฎุ คือ เรื่องสำหรั้ต่า ๑๐ อย่าง ฯ

- ภิกษุเอาเตียง ต้ง พุก แก้อี้ ของสงฆ์ไปต้งใช้ในที่แจ้งแล้วเมื่อหลีกไปจากที่นั้น ไม้เก็บเองก็ดี ไม้ซื่อไห้ผู้อื่นเก็บก็ดี ไม้มอบหมายแก้อื่อื่นก็ดี ต้งอาบัติปาจิตติย (ในปาจิตติย ฎุคคามาวรรค)

(ปี 63, 58 ,55) ภิกษุนำแก้อี้ของสงฆ์ไปซื่อใช้ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไปจากที่นั้น พึงปฏิบัติอย่งไร? ถ่าไม้ปฏิบัติ อย่งนั้น ต้งอาบัติอะไร?

ตอบ พึงเก็บเอง หรือซื่อไห้ผู้อื่นเก็บ หรือมอบหมายแก้อื่อื่น ฯ ต้งอาบัติปาจิตติย ฯ

(ปี 52) ภิกษุนำต้งของสงฆ์ไปต้งใช้ในที่แจ้ง จะหลีกไปสู่วัดอื่ต้งทำอย่งไรจึงจะไม้เป็นอาบัติ?

ตอบ ต้งเก็บด้วยตนเอง หรือซื่อไห้ผู้อื่นเก็บ หรือมอบหมายไห้ผู้อื่นจึงจะไม้เป็นอาบัติ ฯ

(ปี 44) ภิกษุนำ เตียง ต้ง พุก แก้อี้ ของสงฆ์ ไปซื่อใช้ในที่แจ้งแล้ว ครันหลีกไปจากที่นั้น ไม้เก็บหรือไม้มอบหมายไห้ผู้อื่นเก็บไห้เรียบร้อย ต้งอาบัติอะไรหรือไม้? ภิกษุเข้าบ้านในเวลาวิกาล โดยไม้บอกลาภิกษุอื่ในวัด ต้งอาบัติอะไรหรือไม้?

ตอบ ต้งอาบัติปาจิตติย ฯ ต้งอาบัติปาจิตติย เว้นไว้แต่มีจริบต่วน ฯ

- ภิกษุพรากของเซียซ้งเกิดอยู่กั้ที่ ไ้หลุดจากที่ ต้งปาจิตติย (ในปาจิตติย ฎุคคามาวรรค)

(ปี 43) ภิกษุยกฝักคบซวาที่ล่อยอยู่ในแม่น้ำ มาไว้ในสระจะต้งอาบัติอะไร?

ตอบ ต้งอาบัติปาจิตติย ถือการยกออกจากที่เดิมเป็นประมาณ ฝักคบซวาจะตายหรือไม้ ไม้สำคัญ

- ภิกษุฉันของเคี้ยวของฉันที่เป็นอาหารในเวลาวิกาล คือ ต้งแต่เที่ยงแล้วไปจนถึ้งวันใหม่ ต้งปาจิตติย (ในปาจิตติย โภจนวรรค)

(ปี 53) ภิกษุ ก อาพาธ ได้รับค่านะนำไห้ฉันอาหารในเวลาวิกาลเพื่อซื่อไห้หายป่วยเร็ว แล้วฉันตามค่านะนำนั้น มีวินิจฉัยตามพระวินยอย่งไร? **ตอบ** มีวินิจฉัยว่า ภิกษุ ก ต้งอาบัติปาจิตติย

- ภิกษุกลืนกินอาหารที่ยังไม่มีผู้ให้ คือ ยังไม่ได้รับพระเคนให้ล่วงช่องปากเข้าไป ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่น้ำและไม้สีฟัน (ในปาจิตตีย์ โภชนวรรค)

(ปี 52) ลักษณะการประเคนประกอบด้วยองค์อะไรบ้าง? การช่วยกันยกโต๊ะอาหารขึ้นประเคนก็ดี การจับผ้าปูโต๊ะประเคนก็ดี ทั้ง ๒ วิธีนี้ ถูกต้องหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ลักษณะการประเคน ประกอบด้วยองค์ต่อไปนี้

- ๑.ของที่จะพึงประเคนนั้นไม่ใหญ่โต หรือหนักเกินไป พอคนปานกลางยกได้คนเดียว
- ๒.ผู้ประเคนเข้ามาอยู่ในหัตถบาส (บ่วงมือ หรือที่ใกล้ตัว นั่งห่างกันไม่เกิน ๑ ศอก)
- ๓.เขาน้อมเข้ามา
- ๔.กิริยาที่น้อมเข้ามาในนั้น ด้วยกายก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้ ด้วยโยนให้ก็ได้
- ๕.ภิกษุรับด้วยกายก็ได้ ด้วยของเนื่องด้วยกายก็ได้ ฯ

การช่วยกันยกโต๊ะอาหารขึ้นมาประเคนก็ดี การจับผ้าปูโต๊ะประเคนก็ดี ทั้ง ๒ วิธีไม่ถูกต้อง ฯ เพราะไม่ต้องลักษณะองค์ประเคน การช่วยกันยกโต๊ะอาหารขึ้นมาประเคนผิดลักษณะองค์ที่ ๑ และการจับผ้าปูโต๊ะประเคนผิดลักษณะองค์ที่ ๓ ฯ

- ภิกษุขอปัจจัย ๔ ต่อผู้ที่ปวารณาไว้ ถ้าเขาปวารณาโดยมีกำหนดเวลา พึงขอได้เพียงกำหนดเวลานั้น แต่ถ้าเขาปวารณาโดยไม่ได้กำหนดเวลา พึงขอได้เพียง ๔ เดือนเท่านั้น เว้นไว้แต่เขาปวารณาอีก หรือปวารณาเป็นนิตย์ (ในปาจิตตีย์ อเจลกวรรค)

(ปี 55) ภิกษุขอปัจจัย ๔ ต่อผู้ที่ปวารณาไว้ มีพระพุทธานุญาตให้ปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ ให้ปฏิบัติดังนี้ ถ้าเขาปวารณาโดยมีกำหนดเวลา พึงขอได้เพียงกำหนดเวลานั้น แต่ถ้าเขาปวารณาโดยไม่ได้กำหนดเวลา พึงขอได้เพียง ๔ เดือนเท่านั้น เว้นไว้แต่เขาปวารณาอีก หรือปวารณาเป็นนิตย์ ฯ

คนปวารณา(คนบอกให้ขอปัจจัยเมื่อต้องการ) จำแนกอธิบาย ๔ อย่างดังนี้

- ๑.ปวารณากำหนดปัจจัย หมายความว่า ปวารณาที่กำหนดชนิดสิ่งของ เช่น จีวร หรือ บิณฑบาตเป็น หรือกำหนดจำนวนสิ่งของ เช่น ผ้า กี่ผืน บิณฑบาตมีราคาเท่าไร เป็นต้น (**ข้อนี้เคยออกข้อสอบถามความหมาย**)
- ๒.ปวารณากำหนดกาล
- ๓.ปวารณากำหนดทั้ง ๒ อย่าง
- ๔.ปวารณาไม่กำหนดทั้ง ๒ อย่าง

(ปี 51) คำว่า ปวารณากำหนดปัจจัย หมายความว่าอย่างไร?

ตอบ หมายความว่า ปวารณาที่กำหนดชนิดสิ่งของ เช่นจีวร หรือบิณฑบาตเป็นต้น หรือกำหนดจำนวนสิ่งของ เช่น ผ้ากี่ผืน บิณฑบาตมีราคาเท่าไร เป็นต้น ฯ

- ภิกษุให้ของเคี้ยวของฉันทแก่นักบวชนอกศาสนา ด้วยมือของตนต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ อเจลกวรรค)

(ปี 48) บุคคลที่เรียกว่า ปริพาชก และ ปริพาชิกา คือใคร? ภิกษุให้ของเคี้ยวก็ดี ของกินก็ดี แก่บุคคลเหล่านั้นอย่างไรเป็นอาบัติและ

อย่างไรไม่เป็นอาบัติ? **ตอบ** ปริพาชก คือนักบวชผู้ขายนอกพระพุทธศาสนา ปริพาชิกา คือนักบวชผู้หญิงนอกพระพุทธศาสนา ฯ ให้ด้วยมือของตนต้องอาบัติปาจิตตีย์ สั่งให้ให้ก็ดี วางให้ก็ดี ไม่เป็นอาบัติ ฯ

- ภิกษุช้อนบริขาร คือ **บาตร จีวร ผ้าปูนั่ง ถังล้างมือ ประคดเภา** สิ่งใดสิ่งหนึ่งของภิกษุอื่น ด้วยคิดว่าจะล้อเล่น ต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ สุราปานวรรค)

- ภิกษุได้จีวรใหม่ ต้องพินทุ (ทวางกลมๆ เหมือนหยาดน้ำ) ด้วยสี ๓ อย่าง คือ เขียวคราม โคลน ดำคล้ำ อย่างไม่อย่างหนึ่งก่อน จึงนุ่งห่มได้ ถ้าไม่ทำพินทุก่อนแล้วนุ่งห่ม ต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ สุราปานวรรค)

(ปี 62 ,45) จีวร ผ้าสีทึบ อังสะ ผ้าเช็ดหน้า ยามผ้า เมื่อจะใช้สอย อย่างไหนควรพินทุ อย่างไหนไม่ควร? เพราะเหตุใด?

ตอบ จีวร และอังสะ ควรพินทุ เพราะใช้ห่ม

ผ้าสีทึบ ผ้าเช็ดหน้า และยามผ้า ไม่ต้องพินทุ เพราะไม่ได้ใช้ห่ม ฯ

(ปี 48) เมื่อภิกษุได้จีวรใหม่มา ก่อนที่จะนุ่งห่ม ต้องทำพินทุด้วยสี ๓ สี อย่างใดอย่างหนึ่ง คือสีอะไรบ้าง?

(ปี 43) คำว่า “พินทุกับปะ” คืออะไร?

ตอบ คือการทำให้เสียสี (วัตถุสำหรับทำให้เสียสี คือเขียวคราม โคลน ดำคล้ำ ทำให้เป็นจุดวงกลมใหญ่เท่าแหวตวนกุง เล็กเท่าหลังตัวเรือด)

- ภิกษุ(เอนิ้ว) จีภิกษุ ต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ สุราปานวรรค)
- ภิกษุว่ายน้ำเล่น ต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ สุราปานวรรค)
- ภิกษุหลอนภิกษุให้กลัวผี ต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ สุราปานวรรค)
- ฆ่าสัตว์เดรัจฉานให้ตาย ต้องอาบัติปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ สัปปामวรรค)
- น้อมมาเพื่อบุคคลอื่น เป็นอาบัติปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ สหธรรมิกวรรค)
- โจรด้วยอาบัติที่ไม่ใช่ปราชิก เป็นอาบัติปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ สหธรรมิกวรรค)
- ภิกษุอื่นท่องปาติโมกข์อยู่ ภิกษุแกล้งพูดให้เธอคลายอุตสาหะ ต้องปาจิตตีย์ (ในปาจิตตีย์ สหธรรมิกวรรค)

(ปี 49) ภิกษุกำลังฟังพระปาฏิโมกข์อยู่ กล่าวขึ้นว่า “จะสวดไปทำไม ฟังก็ไม่รู้เรื่อง นำเอาเบื่อนำราคาญ” เช่นนี้ต้องอาบัติอะไร? เพราะเหตุไร? **ตอบ** ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ฯ เพราะก่นสิกขาบท

- ภิกษุเข้าบ้านไม่บอกลาภิกษุอื่นผู้มีอยู่ในอาวาสในเวลาวิกาล (ตั้งแต่หลังเที่ยงวันไป) เป็นอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีกิจด่วน (ในปาจิตตีย์ รตนวรรค)

(ปี 62 ,44) ภิกษุเข้าบ้านในเวลาวิกาล โดยไม่บอกลาภิกษุอื่นที่มีอยู่ในวัด ต้องอาบัติอะไรหรือไม่ ?

ตอบ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีกิจรีบด่วน ฯ

(ปี 55) ภิกษุเข้าบ้านโดยไม่ได้บอกลาภิกษุอื่นผู้มีอยู่ในอาวาส ต้องอาบัติอะไรหรือไม่? จงอธิบาย

ตอบ ถ้าเข้าบ้านในเวลาที่เป็นกาล ตั้งแต่เช้าถึงเวลาก่อนเที่ยงวัน ไม่ต้องอาบัติ ถ้าเข้าบ้านในเวลาวิกาล คือตั้งแต่หลังเที่ยงวันไป ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่มีกิจด่วน (หรือผู้อยู่ในนิสสัย)

- ภิกษุทำผ้าอาบน้ำฝน ฟังทำให้ได้ประมาณ ๑ นิ้ว ยาว ๖ คืบพระสุคต กว้าง ๒ คืบครึ่ง ถ้าทำให้เกินกำหนดนี้ ต้องปาจิตตีย์ ต้องตัดให้ได้ประมาณเสียก่อน จึงแสดงอาบัติตก (ในปาจิตตีย์ รตนวรรค)

(ปี 50) ผ้าอาบน้ำฝนมีกำหนดขนาดไว้เท่าใด? ถ้าทำเกินกว่าขนาดนั้นต้องอาบัติ ก่อนจะแสดงอาบัตินั้น ต้องทำอย่างไร?

ตอบ ยาว ๖ คืบ กว้าง ๒ คืบครึ่ง โดยคืบพระสุคต ฯ ต้องตัดให้ได้ขนาดเสียก่อน

- ภิกษุรับนิมนต์ไปฉันโภชนะทั้ง ๕ แล้ว จะไปในที่อื่นจากที่นิมนต์นั้น ในเวลาก่อนฉันก็ดี ฉันกลับมาแล้วก็ดี ต้องลาภิกษุที่มีอยู่ในวัดก่อน จึงจะไปได้ ถ้าไม่ลาก่อนเที่ยวไป ต้องปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่สมัย คือ จีวรกาล(คราวถวายจีวร) และเวลาทำจีวร(เวลาตัดจีวร) (ในปาจิตตีย์ อเจลกวรรค)

(ปี 50) ภิกษุรับนิมนต์แล้ว จะไปที่อื่นก่อนหรือหลังฉัน ต้องปฏิบัติอย่างไร? ถ้าไม่ทำเช่นนั้น ต้องอาบัติอะไร?

ตอบ ต้องปฏิบัติอย่างนี้ คือ ต้องบอกลาภิกษุอื่นก่อน ฯ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ฯ

ปาฏิเทสนียะ ไม่ออกข้อสอบ

ทุกกฎ

- พระภิกษุจับต้องวัตถุนามาสโดยไม่มีความกำหนด เป็นอาบัติทุกกฎ
(ปี 55) ภิกษุจับต้องกายมารดาในเวลาพยาบาลใช้ด้วยจิตกตัญญู ปรับเป็นอาบัติทุกกฎผิดหรือถูก เพราะเหตุไร?
ตอบ เป็นอาบัติทุกกฎ เพราะมารดาเป็นวัตถุนามาส
- น้อมมาเพื่อเจติย์และเพื่อสงฆ์หมู่อื่น เป็นอาบัติทุกกฎ
- ภิกษุลักทรัพย์ มีราคาตั้งแต่ ๑ มาสกลงมา เป็นเหตุให้ต้องอาบัติทุกกฎ
- ภิกษุช้อนบริวารอื่น(ไม่ใช่บุตร จีวร ผ้าปูนั่ง กล่องเข็ม ประคตเอา) หรือช้อนของอนุปสัมบัน(ผู้ไม่ใช่ภิกษุ) เป็น**ทุกกฎ**
- ภิกษุมีความกำหนดจับต้องกายบุรุษ จับต้องสัตว์ดิรัจฉานทั้งเพศผู้เพศเมีย ต้อง**ทุกกฎ**
- ผีนาคที่รับปากเขาไว้ เรียกว่า **ปฏิสสวะทุกกฎ** อาบัติ**ทุกกฎ**
(ปี 45) ปฏิสสวะทุกกฎ คืออะไร? **ตอบ** คืออาบัติทุกกฎที่เกิดจากการรับคำด้วยจิตบริสุทธิ์ แต่ภายหลังไม่ได้ทำตามคำที่รับปากไว้ ๓

เสขียวัตถ ๗๕

- ภิกษุนั่งพูดเสียดังในบ้านจะต้องอาบัติ**ทุกกฎ** (ในเสขียวัตถ สารูป)
(ปี 55) ภิกษุนั่งในบ้านพูดเสียดังจะต้องอาบัติอะไร?
- ภิกษุฟังทำความศึกษาว่า เราจักนุ่งห่มให้เรียบร้อย (ในเสขียวัตถ สารูป)
(ปี 64, 60 ,45) การนุ่งเป็นปริมนทล คือการนุ่งอย่างไร?
ตอบ คือ นุ่งเบ้องบนปิดสคอ แต่ไม่ถึงกระโจมอก เบื้องล่างปิดหัวเข่าทั้ง ๒ ลงมาเพียงครึ่งแข้ง ไม่คลุมข้อเท้า ๓
- เราจักไม่เอามือค้ำกายนั่งในบ้าน จะต้องอาบัติ**ทุกกฎ** (ในเสขียวัตถ สารูป)
(ปี 50) หมวดสารูปในเสขียวัตถ ว่าด้วยเรื่องอะไร? ข้อว่า “ไม่เอามือค้ำกายนั่งในบ้าน” คือไม่ทำอะไร? **ตอบ** ว่าด้วยธรรมเนียมควรประพฤติในเวลาเข้าบ้าน ๓ คือ ไม่นั่งเท้าแขนข้างเดียวก็ตาม สองข้างก็ตามในบ้าน ๓
- เราจกัรับบิณฑบาตโดยเคารพ (ในเสขียวัตถ โภชนปฏิสังยุต)
(ปี 63, 61 ,58) ในการรับบิณฑบาต ภิกษุพึงปฏิบัติอย่างไรจึงถูกต้องตามเสขียวัตถ? จงตอบมาเพียง ๒ ข้อ
ตอบ รับโดยเคารพ แลดูแต่ในบาตร รับแกงพอสมควรแก่ข้าวสุก รับแต่พอเสมอขอบปากบาตร ๓ **(เลือกตอบเพียง ๒ ข้อ)**
(ปี 53) ข้อว่า เราจกัรับบิณฑบาตโดยเคารพ นั้นมือธิบายอย่างไร?
ตอบ มือธิบายว่า รับโดยแสดงความเอื้อเฟื้อ ในบุคคลผู้ให้ ไม่ดูหมิ่น และให้แสดงความเอื้อเฟื้อในของที่เขาให้ ไม่ทำดั่งรับเอามาเล่นหรือเอามาทิ้งเสีย ๓
(ปี 45) เสขียวัตถว่าด้วยการรับบิณฑบาตมีหลายข้อ จงระบุมาเพียง ๒ ข้อ
ตอบ (เลือกตอบเพียง ๒ ข้อ)
ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจกัรับบิณฑบาตโดยเคารพ
ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เมื่อรับบิณฑบาต เราจกัแลดูแต่ในบาตร
ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจกัรับแกงพอสมควรแก่ข้าวสุก
ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจกัรับบิณฑบาตแต่พอเสมอขอบปากบาตร ๓
- ภิกษุฟังทำความศึกษาว่า เราจักฉนบิณฑบาตโดยเคารพ (ในเสขียวัตถ โภชนปฏิสังยุต)

(ปี 47) ข้อว่า ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉันทนิมิตพบาตโดยเคารพ นั้น มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายว่าภิกษุฉันทนิมิตพบาต แม้เป็นของเลว ก็ไม่แสดงอาการวิการ คือฉันทโดยปกติ และเมื่อฉันท ก็ไม่ฉันทพลางทำกิจอื่นพลาง ๆ

- ภิกษุฉันทพลางทำกิจอื่นพลาง ต้องอาบัติทุกกฏ (ในเสขียวัตร โภชนปฏิสังขต)

(ปี 62 ,60) ภิกษุฉันทพลางพูดพลาง จะต้องอาบัติอะไรหรือไม่?

ตอบ พูดทั้งที่ยังมีอาหารอยู่ในปาก ต้องอาบัติทุกกฏ พูดไม่มีอาหารอยู่ในปาก ไม่ต้องอาบัติ ๆ

(ปี 54) ภิกษุฉันทพลางทำกิจอื่นพลาง ต้องอาบัติอะไรหรือไม่? **ตอบ** ต้องอาบัติทุกกฏ

- ภิกษุผู้ไม่ใช่ ถ่ายอุจจาระ ถ่ายปัสสาวะ และบ้วนน้ำลายลงในของเขียว และในน้ำ จะต้องอาบัติทุกกฏ (ในเสขียวัตร ปกิณกะ)

(ปี 55) ในเสขียวัตรมีสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติให้ภิกษุช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมโดยอนุโลมไว้ได้อย่างไร?

ทุพภาสิต พูดไม่ได้ฟังความเจ็บใจ หรือความอัปยศ พูดล้อเล่น แต่กระทบวัตถุ มีชาติเป็นต้น กับอุปสัมบันก็ตาม กับอนุสัมบันก็ตาม พูดเจาะตัวก็ตาม พูดเปรยก็ตาม เป็น**ทุพภาสิต** ไม่ออกข้อสอบ

สรุปนักธรรมโท

เวอร์ชัน 2565

โดยอนาวิต

<https://sites.google.com/site/nakdhamexam>

กระทู้ธรรม นักธรรมชั้นโท

กระทู้ธรรมที่ออกข้อสอบแต่ละปี

ปี พ.ศ.	ภาษิต	หมวด
2564	<p>อตฺตทานญฺเจ ตถา กยิรา ยถญฺญมฺนุสฺสาคฺคิ</p> <p>สุทฺทนฺโต วต ทมฺมธ อตฺตทา หิ กิร ทฺุทฺทโม.</p> <p>ถ้าสอนผู้อื่นฉันใด พึงทำตนฉันนั้น ผู้ฝึกตนดีแล้ว ควรฝึกผู้อื่น</p> <p>ได้ยินว่าตนแลฝึกยาก</p> <p>(พุทธ) ชุ. ธ. ๒๕/๓๖</p>	ตน
2563	<p>อคฺคทายี วรทายี เสฏฺฐทายี จ โย นโร</p> <p>ทีมายุ ยสฺวา โหติ ยตฺถ ยตฺถูปปฺชฺชติ.</p> <p>ผู้ให้สิ่งที่เลิศ ให้สิ่งที่ดี ให้สิ่งที่ประเสริฐ ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศในภพที่ตนเกิด.</p> <p>(พุทธ) อจ. ปญจก. ๒๒/๕๖.</p>	ทาน
2562	<p>มธฺววา มญฺญติ พาโล ยาว ปาปํ น ปจฺจติ,</p> <p>ยทา จ ปจฺจติ ปาปํ อถ ทฺุทฺขํ นิกจฺจติ.</p> <p>ตราบเท่าที่บาบยังไม่ให้ผล คนเขลายังเข้าใจว่ามีรสหวาน</p> <p>แต่บาบให้ผลเมื่อใด คนเขลาย่อมประสบทุกข์เมื่อนั้น.</p> <p>(พุทธ) ชุ. ธ. ๒๕/๒๔.</p>	บุคคล
2561	<p>อาทิ สีลํ ปติฏฺฐา จ กฺลฺยานามญฺจ มาตุกํ</p> <p>ปมฺขํ สพฺพทรมฺมานํ ตสฺมา สีลํ วิโสธเย.</p>	ศีล

	<p>ศิลปินที่พึ่งเบื้องต้น เป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย เป็นประมุขของธรรมทั้งปวง เพราะฉะนั้น ควรชำระศิลปินให้บริสุทธิ์.</p> <p>(ลิลิตวาทะ) ชุ. เถร. ๒๖/๓๕๘.</p>	
2560	<p>เอโกปี สทุโร เมธาวิ อุตสทุธานิ ฌาตินิ ธมฺมภูโจ สิลสมฺปนฺโน โหติ อุตถาย พนฺธุณิ. ผู้มีศรัทธา มีปัญญา ตั้งในธรรม ถึงพร้อมด้วยศีล แม้นคนเดียว ย่อมเป็นประโยชน์แก่ญาติและพวกพ้องผู้ไม่มีศรัทธา.</p> <p>(ปสลิกเถร) ชุ. เถร. ๒๖/๓๐๖.</p>	ศรัทธา
2559	<p>อจฺจนฺตติ อโหฺรตฺตา ชีวิตํ อปุรฺุชฺชติ อายุ ชีวิติ มจฺจนํ กุณฺนทีนํว โอทกํ. วันคืนย่อมล่วงไป ชีวิตย่อมหมดเข้าไป อายุของสัตว์ย่อมสิ้นไป เหมือนน้ำแห่งแม่น้ำน้อย ๆ ฉะนั้น</p> <p>(พุทธ) ส. ส. ๑๕/๑๕๙ ชุ. มหา. ๒๙/๑๔๔</p>	ความตาย
2558	<p>อวณฺณนฺจ อกิตฺตฺตฺยจ ทฺุสฺสึโล ลภเต นโร วณฺณํ กิตฺตํ ปสฺสณฺจ สทา ลภติ สิลวา. คนผู้ทูลคนย่อมได้รับความดีเดียน และความเสียชื่อเสียง ส่วนผู้มีศีล ย่อมได้รับชื่อเสียง และความยกย่อง สรรเสริญทุกเมื่อ.</p> <p>(ลิลิตวาทะ) ชุ. เถร. ๒๖/๓๕๗.</p>	ศีล
2557	<p>โย จ วสฺสสทํ ชีเว ทฺุปฺปฺลโย อสฺมาหิโต เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย ปญฺณวณฺตฺุสฺส ฌายิโน. โย จ วสฺสสทํ ชีเว ทฺุปฺปฺลโย อสฺมาหิโต เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย ปญฺณวณฺตฺุสฺส ฌายิโน.</p>	ปัญญา

	<p>ผู้ใดมีปัญญาทราวม มีใจไม่มั่นคง พึงเป็นอยู่ตั้งร้อยปี, ส่วนผู้มีปัญญาแห่งพินิจ มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ดีกว่า. (พุทธ) ขุ.ธ. ๒๕/๒๙.</p>	
2556	<p>มธฺวา มณฺเฑติ พาโล ยาว ปาปํ น ปจฺจติ, ยทา จ ปจฺจติ ปาปํ อถ ทุกขํ นิคจฺจติ トラバテアチバヤンミハハル カンセラヤンセアハミルサワナ, テババハハルメヒト カンセラヤンサハスバククメヒト. (พุทธ) ขุ.ธ. ๒๕/๒๙.</p>	บุคคล
2555	<p>อุทพินฺทุนิปาเคน อุทกฺกุโมปิ ปุริติ อาปุริติ พาโล ปาปสฺส โลกํ โลกปิ อาจินิ. แม้หม้อน้ำยังเต็มด้วยหยาดน้ำฉันใด คนเขลาสั่งสมบาป แม้ทีละน้อย ก็เต็มด้วยบาปฉันนั้น. (พุทธ) ขุ.ธ. ๒๕/๓๑.</p>	บาป
2554	<p>อถฺกสฺสมี ทานํ ททตํ อถฺกํ ปุณฺณํ ปวทฺตติ อถฺกํ आयุ จ วณฺโณ จ ยโส กิตฺติ สฺขํ พลํ. เมื่อให้ทานในวัดอุณฺเฑสิศ บุณฺเฑอันเลศ อายุวรรณะยศเกียรติสุขและ กำลิ่งอันเลศ ก็เจริญ. (พุทธ) ขุ. อิติ. ๒๕/๒๙๙</p>	ทาน
2553	<p>กถฺยานิเมว มุณฺเฑยฺย น हि มุณฺเฑยฺย ปาปิกํ</p>	วาจา

	<p>โมกข์ กลยาณียา สาธุ มุตวา ตปติ ปาปิก. พึ่งเปล่งวาจางามเท่านั้น ไม่พึ่งเปล่งวาจาชั่วเลย การเปล่งวาจางาม ยังประโยชน์ให้สำเร็จ คนเปล่งวาจาชั่วย่อมนืดคร้อน. (พุทธ) ขุ. ขา. เอก. ๒๗/๒๘</p>	
2552	<p>อวณฺณญจ อภิตฺตญจ ทุสฺสีโล ลภเต นโร วณฺณํ กิตฺติํ ปัสสณฺจ สทา ลภติ สีลวา. คนผู้ทศีล ย่อมได้รับความดีความงามและความเสียชื่อเสียง ส่วนผู้มีศีล ย่อมได้รับชื่อเสียงและความยกย่องสรรเสริญทุกเมื่อ. (สีลวตฺเถร) ขุ.เถร. ๒๖/๓๕๗.</p>	ศีล
2551	<p>ขนฺติโก เมตฺตวา ลาภี ยสฺสุตฺติ สฺขสฺสีลวา ปิโย เทวมนุสฺसानํ มนาโป โหติ ขนฺติโก. ผู้มีขันตินับว่ามีเมตตา มีลาภ มียศ และมีสุขเสมอ, ผู้มีขันติเป็นที่รัก ที่ชอบใจของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย. ส.ม. ๒๒๒.</p>	อดทน
2550	<p>สีลสมาริคุณานํ ขนฺติ ปธานการณํ สทฺเทพิ กุสลา ธมฺมา ขนฺตฺยาเยว วฑฺฒนฺติ เต ฯ ขันติเป็นประธาน เป็นเหตุแห่งคุณคือศีลและสมาธิ กุศลธรรมทั้งปวงย่อมเจริญเพราะขันติเท่านั้น ฯ ส. ม. ๒๒๒</p>	อดทน

2549	<p>อด ป่าปานิ กมุmani กรั พาลิ น พุชณติ เสหิ กมเมหิ ทุมเมโธ อคฺคิททฺโธว ตปฺปติ. เมื่อคนโง่มีปัญญาทราวม ทำกรรมชั่วอยู่ก็ไม่รู้สึก เขาเดือดร้อนเพราะกรรมของตน เหมือนถูกไฟไหม้. (พุทธ) ขุ. ๖. ๒๕/๓๓.</p>	กรรม
2548	<p>ยมฺหิ กิจจํ ตทปวิทุธํ อกิจจํ ปน กยิริติ อนฺนพณํ ปมตฺตณํ เตสํ วทฺตมฺหิ อาสวา. คนทอดทิ้งกิจที่ควรทำ ไปทำกิจที่ไม่ควรทำ เมื่อเขา ถือตัว มัวประมาท อาสวะย่อมเจริญ. (พุทธ) ขุ. ๖. ๒๕/๕๔.</p>	ประมาท
2547	<p>ยาทิสํ วปะเต พิชํ ตาทิสํ ลภเต ผลํ กฺลฺยาณการี กฺลฺยาณํ ปาปการี จ ปาปกํ. บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่ว. (พุทธ) ส.ส. ๑๕/๓๓๓.</p>	กรรม
2546	<p>พุทฺทมฺมาติ มาตาปีโตร ปุพุทฺทจาริยาติ วุจฺจเร อาหุเนยฺยา จ ปุตฺตณํ ปชาย อนุกมฺปกา. มารดาบิดา ท่านว่าเป็นพรหม เป็นบุรพจารย์ เป็นที่นับถือของบุตร และเป็นผู้อนุเคราะห์บุตร.</p>	บุคคล

	(โสณโฑริสตัด) ขุ.ชา.สตัดติ. ๒๗/๖๖.	
2545	<p>อุฏฐานวโต สติมโต สัจจกมฺมุตฺต นิสฺมมกัริโน</p> <p>สญฺญตฺตสฺส จ ฐมฺมชีวิโน อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิวฑฺฒติ.</p> <p>ยศย้อมเจริญฺญ แก่ผู้มีความหมั่น มีสติ มีการงานสะอาด</p> <p>ใคร่ครวญแล้วทำ ระวังดีแล้ว เป็นอยู่โดยธรรม และไม่ประมาท.</p> <p>(พุทธ) ขุ.ธ. ๒๕/๑๘.</p>	ไม่ประมาท
2544	<p>พหุมุปี เจ สํหิตภาสมาโน</p> <p>น ตกฺกโร โหติ นโร ปมตฺโต</p> <p>โคโปว กาวอ คณยํ ปเรถํ</p> <p>น ภาควา สามญฺญตฺตสฺส โหติ.</p> <p>หากกล่าวพุทธพจน์ได้มาก แต่เป็นคนประมาท</p> <p>ไม่ทำตามพุทธพจน์นั้น ก็ไม่มีส่วนแห่งสามัญผล</p> <p>เหมือนคนเลี้ยงโค คอยนับโคให้ผู้อื่นฉะนั้น.</p> <p>ขุ. อิติ. ๒๕/๒๔๒.</p>	ประมาท
2543	<p>โย จ วุตฺตสฺสํ ชีเว ทฺวปฺปญฺโณ อสฺมาหิโต</p> <p>เอกาหํ ชีวิทํ เสยฺโย ปญฺญวนฺตฺตสฺส ฌายิโน.</p> <p>ผู้ใดมีปัญญาทราวม มีใจไม่มั่นคง พึ่งเป็นอยู่ตั้งร้อยปี,</p> <p>ส่วนผู้มีปัญญาแห่งพันิจ มีชีวิตอยู่สิ้นวันเดียว ดีกว่า.</p> <p>ขุ.ธ. ๒๕/๒๙</p>	ปัญญา

ส่วนต่างๆ ของโครงร่างกระทู้

๑. การเขียนหัวกระดาษ	๒. กระทู้ตั้ง
๓. คำนำและเนื้อเรื่องและ	๔. กระทู้รับ
๕. สรุปความกระทู้	๖. กระทู้ตั้ง

แนวการให้คะแนน วิชากระทู้ธรรม นักธรรมและธรรมศึกษาชั้นโท

- (๑) แต่งได้ตามกฎ (เขียนให้ได้ความยาว ๓ หน้ากระดาษขึ้นไป เว้นบรรทัด)
- (๒) อ้างกระทู้ได้ตามกฎ (กระทู้รับ ๒ ข้อ และบอกชื่อที่มาของกระทู้รับด้วย)
- (๓) เชื่อมกระทู้ได้ดี (อธิบายกระทู้ตั้งกับกระทู้รับ ให้มีเนื้อความสัมพันธ์กันสมกับที่ยกกระทู้รับมาอ้าง)
- (๔) อธิบายความสมกับกระทู้ที่ตั้งไว้ (อธิบายไม่หลุดประเด็นของกระทู้ตั้ง)
- (๕) ใช้สำนวนสุภาพเรียบร้อย
- (๖) สะกดคำ/การันต์ ถูกเป็นส่วนมาก
- (๗) สะอาดไม่เปราะเปื้อน

สรุปธรรมวิภาค นักธรรมชั้นโท

หมวด ๒

➤ **กรรมฐาน ๒** ที่ตั้งของการทำงาน หรือ อารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการทำงาน

๑. สมถกรรมฐาน กรรมฐานเป็นอุบายสงบใจ

๒. วิปัสณากรรมฐาน กรรมฐานเป็นอุบายเรื่องปัญญา

(ปี 64, 57) ตบปัญจกัมมัฏฐาน มีอะไรบ้าง? เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอย่างไร? เป็นอารมณ์ของสมถกัมมัฏฐานหรือของวิปัสณากรรมฐาน?

ตอบ มีเกสา ผม โลมา ขน นขา เล็บ ทนตา ฟัน และตโจ หนิง ๖

เรียกอีกอย่างว่ามูลกัมมัฏฐาน ๖ เป็นอารมณ์ได้ทั้งสมถกัมมัฏฐาน และ วิปัสณากรรมฐาน ๖

(ปี 63, 58) สมถกรรมฐาน และวิปัสณากรรมฐาน มุ่งผลแห่งการปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ สมถกรรมฐานมุ่งผลคือความสงบใจ

ส่วนวิปัสณากรรมฐานมุ่งผลคือความเรื่องปัญญา ๖

(ปี 60) การพิจารณาสังขารทั้งหลายโดยความเป็นไตรลักษณ์ จัดเป็นกัมมัฏฐานอะไร ? มีประโยชน์อย่างไร ?

ตอบ จัดเป็นวิปัสณากรรมฐาน ๖ มีประโยชน์ คือทำให้รู้จักสภาพที่เป็นจริงแห่งสังขารทั้งหลายว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา แล้วเกิดความเบื่อหน่ายในสังขารทั้งหลายเหล่านั้น ๖

(ปี 55) กัมมัฏฐานที่พระอุปัชฌาย์สอนแก่ผู้ขอบรรพชาอุปสมบทว่า เกสา โลมา นขา ทนตา ตโจ ตโจ ทนตา นขา โลมา เกสา นั้นเรียกชื่อว่าอะไร? เป็นสมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสณากรรมฐาน?

ตอบ ชื่อว่า ตบปัญจกัมมัฏฐาน หรือมูลกัมมัฏฐาน ๖ เป็นได้ทั้งสมถกัมมัฏฐานและวิปัสณากรรมฐาน ๖

(ปี 52) ตบปัญจกัมมัฏฐานเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอะไร มีอะไรบ้าง จัดเป็นสมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสณากรรมฐาน?

ตอบ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามูลกัมมัฏฐาน มีเกสา ผม, โลมา ขน, นขา เล็บ, ทนตา ฟัน และตโจ หนิง เป็นได้ทั้งสมถกัมมัฏฐานและวิปัสณากรรมฐาน ๖

(ปี 49) มูลกัมมัฏฐาน คืออะไร? เจริญอย่างไรเป็นอารมณ์ของสมถะ? เจริญอย่างไรเป็นอารมณ์ของวิปัสณา?

ตอบ คือ กัมมัฏฐานเดิม ได้แก่ เกสา โลมา นขา ทนตา ตโจ ที่พระอุปัชฌาย์สอนก่อนบรรพชา ๖

ถ้าเพ่งกำหนดให้จิตสงบด้วยภาวนา จัดเป็นอารมณ์ของสมถะ ๖

ถ้ายกขึ้นพิจารณาแยกออกเป็นส่วนๆให้เห็นตามความเป็นจริงโดยสามัญลักษณะจัดเป็นอารมณ์ของวิปัสณา

(ปี 48) ตบปัญจกัมมัฏฐานได้แก่อะไรบ้าง? จัดเป็นสมถะหรือวิปัสณา? จงอธิบาย

ตอบ ได้แก่ เกสา โลมา นขา ทนตา และตโจ ๖ เป็นได้ทั้งสมถะและวิปัสณา ๖

ถ้าเพ่งกำหนดยังจิตให้สงบด้วยภาวนาเป็นสมถะ

ถ้าเพ่งพิจารณาถึงความแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไป หรือให้เห็นว่าเป็นทุกข์ คือทนอยู่ได้ยากและทนอยู่ไม่ได้ ต้องเสื่อมสลายไปในที่สุด หรือให้เห็นว่าเป็นอนัตตา บังคับบัญชาไม่ได้ ไม่ใช่ตัวตน พิจารณาเช่นนี้เป็นวิปัสณา ๖

(ปี 47) ความรู้ขั้นวิปัสณาภาวนา หมายถึงความรู้อย่างไร?

ตอบ หมายถึง ความรู้เท่าทันสภาวะธรรมตามความเป็นจริง เห็นอาการแห่งสภาวะธรรมโดยความเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ซึ่งเรียกว่าสามัญลักษณะ ๖

➤ **ปริเยสนา ๒ การแสวงหา** มี ๑. อริยปริเยสนา แสวงหาอย่างประเสริฐ

๒. อนริยปริเยสนา แสวงหาอย่างไม่ประเสริฐ

(ปี 55) แสวงหาอะไรเป็นการแสวงหาอย่างประเสริฐ แสวงหาอะไรเป็นการแสวงหาไม่ประเสริฐ?

ตอบ ในพระสูตรแสดงว่า แสวงหาสภาพอันมิใช่ของมีชรา พยาธิ มรณะ คือคุณธรรมมีพระนิพพานเป็นอย่างสูง เป็นการแสวงหาอย่างประเสริฐ เรียกว่าอริยปริเยสนา ๖ แสวงหาของมีชรา พยาธิ มรณะ เช่นหาของเล่น เป็นการแสวงหาไม่ประเสริฐ เรียกว่าอนริยปริเยสนา ๖

(ปี 43) ปรีเยสนา ๒ อย่างตามความในพระสูตรท่านแสดงไว้อย่างไร? ภิกษุควรแสวงหาเลี้ยงชีพอย่างไรจึงเป็นการแสวงหาอย่างประเสริฐ ?

ตอบ แสดงว่า แสวงหาสิ่งอันมิใช่ของมิชรา พยาธิ มรณะ โสกะและสังกิเลส เป็นธรรมดา คือธรรมอันเกษมมีพระนิพพานเป็นอย่างสูง จัดเป็นอริยปรีเยสนา แสวงหาสิ่งอันมิชรา พยาธิ มรณะ โสกะและสังกิเลสเป็นธรรมดา ทั้งที่สภาพเช่นนั้นก็มีในตนอยู่พร้อมแล้ว จัดเป็นอริยปรีเยสนา ๑

ภิกษุแสวงหาเลี้ยงชีพโดยอุบายอันสมควร ทั้งไม่เป็นโลกวัชระมิโทษทางโลกและไม่เป็นปณัตติวัชระมิโทษทางพระบัญญัติ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนและผู้อื่นจึงจะเป็นการแสวงหาอย่างประเสริฐ ๑

หมายเหตุ ความรู้เพิ่มเติม ไม่ต้องท่องไม่ต้องจำ...

ชรา ความแก่ ความชำรุดทรุดโทรมของกาย เป็นทุกข์.

โสกะ ความแห้งใจ คือหัวใจที่เหี่ยวแห้ง.

พยาธิ หมายถึง ความเจ็บไข้

สังกิเลส หมายถึง เครื่องทำให้ใจเศร้าหมอง

มรณะ ความสลาย หรือความทำลาย ความตาย เป็นทุกข์.

➤ อริยบุคคล ๒ บุคคลผู้เป็นอริยะหรือบุคคลผู้ประเสริฐ

๑. พระเสขะ พระผู้ยังต้องศึกษา คือ พระอริยบุคคล ๗ เบื้องต้น ชื่อว่าพระเสขะ เพราะเป็นผู้ยังต้องปฏิบัติเพื่อมรรคผลเบื้องสูงขึ้นไป.

๒. พระอเสขะ พระผู้ไม่ต้องศึกษา คือ พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในพระอรหัตตผล ชื่อว่าพระอเสขะ เพราะเสร็จกิจอันจะต้องทำแล้ว

➤ พระอริยบุคคล ๔ บุคคลผู้ประเสริฐ

๑. พระโสดาบัน ผู้แรกเข้าถึงกระแสพระนิพพาน (ละสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาสได้ขาด)

๒. พระสกทาคามี ผู้กลับมาสู่โลกนี้อีกครั้งเดียว (ละสังโยชน์ได้ ๓ ประการเหมือนพระโสดาบันแล้วยังบรรเทา ราคะ โทสะ โมหะ ให้เบาบางได้ด้วย)

๓. พระอนาคามี ผู้ไม่กลับมาสู่โลกนี้อีก (ละกามราคะ และปฏิฆะได้ขาด)

๔. พระอรหัตต์ ผู้ห่างไกลจากกิเลส (ละรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ และอวิชชาได้ขาด)

➤ พระอริยบุคคล ๘ ผู้บรรลุโลกุตระธรรม

๑. พระโสดาปัตติมรรค

๕. พระอนาคามีมรรค

๒. พระโสดาปัตติผล

๖. พระอนาคามีผล

๓. พระสกทาคามีมรรค

๗. พระอรหัตตมรรค

๔. พระสกทาคามีผล

๘. พระอรหัตตผล

➤ โสดาบัน ๓ พระอริยบุคคลผู้ได้บรรลุอริยผลขั้นแรก

๑. เอกพีธี พระโสดาบันผู้จะเกิดอีก ๑ ชาติเป็นอย่างยิ่ง

๒. โกลังโกละ พระโสดาบันผู้จะเกิดอีก ๒-๓ ชาติเป็นอย่างยิ่ง

๓. สัตตักขัตตปุรณะ พระโสดาบันผู้จะเกิดอีก ๗ ชาติเป็นอย่างยิ่ง

(ปี 63) พระอริยบุคคล ๔ ได้แก่ใครบ้าง ? พระอริยบุคคลประเภทใดละอวิชชาได้เด็ดขาด ?

ตอบ ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหัตต์ ๑ พระอรหัตต์ละอวิชชาได้เด็ดขาด ๑

(ปี 59) พระอริยบุคคล ๘ จำพวก จำพวกไหนชื่อว่าพระเสขะ และพระอเสขะ ? เพราะเหตุไร ?

ตอบ พระอริยบุคคล ๗ เบื้องต้น ชื่อว่าพระเสขะ เพราะเป็นผู้ยังต้องปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรคผลเบื้องสูง ๑

พระอริยบุคคลผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผล ชื่อว่าพระอเสขะ เพราะเสร็จกิจอันจะต้องทำแล้ว ๑

(ปี 59 , 53, 46) คำว่า "โสดาบัน" แปลว่าอะไร ? ผู้บรรลุโสดาบันนั้นละสังโยชน์อะไรได้เด็ดขาด ?

ตอบ โสดาบัน แปลว่า ผู้แรกถึงกระแสพระนิพพาน ๑ ท่านละสังโยชน์ได้เด็ดขาด ๓ อย่าง คือ ๑. สักกายทิฏฐิ ๒. วิจิกิจฉา ๓. สีลัพพตปรามาส ๑

(ปี 54) ในอริยบุคคล ๒ พระเสขะผู้ยังต้องศึกษา คือศึกษาเรื่องอะไร? ผู้ศึกษากำลังสอบธรรมอยู่นี้เรียกว่าพระเสขะได้หรือไม่?

ตอบ คือศึกษา ในอธิศีล ในอธิจิต และในอธิปัญญา อีกอย่างหนึ่งหมายถึงต้องศึกษาและต้องปฏิบัติเพื่อมรรคผลเบื้องสูงขึ้นไป ๓
ยังเรียกว่าพระเสขะไม่ได้ ถ้าไม่ใช่พระอริยบุคคล ๗ จำพวกเบื้องต้น ๓

(ปี 54) คำว่า พระสงฆ์ ในบทสังฆคุณนั้น ท่านประสงค์บุคคลเช่นไร? จงจำแนกมาดู

ตอบ ท่านประสงค์พระอริยบุคคล ๔ คู่ ๘ บุคคล ซึ่งล้วนแต่ท่านผู้ที่ตั้งอยู่ใน

มรรคผลทั้งสิ้น คือ พระโสดาปัตติมรรค พระโสดาปัตติผล คู่ ๑ พระสกทาคามีมรรค พระสกทาคามีผล คู่ ๑

พระอนาคามีมรรค พระอนาคามีผล คู่ ๑ พระอรหัตตมรรค พระอรหัตตผล คู่ ๑ ๓

(ปี 52) สังโยชน์คืออะไร พระโสดาบันละสังโยชน์อะไรได้ขาดบ้าง?

ตอบ คือ กิเลสอันผูกใจสัตว์ไว้ ละสังโยชน์ ๓ เบื้องต้นได้ขาด คือ ๑. สักกายทิฏฐิ ๒. วิจิกิจฉา ๓. สีลัพพตปรามาส ๓

(ปี 51) คำว่า พระโสดาบัน และ สัตตักขัตตูปรมะ มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ พระโสดาบัน คือพระอริยบุคคลผู้ได้บรรลุอริยผลขั้นแรก ๓ สัตตักขัตตูปรมะ คือพระโสดาบันผู้จะเกิดอีก ๗ ชาติเป็นอย่างยิ่ง ๓

(ปี 50) พระเสขะ ผู้ยังต้องศึกษา คือศึกษาอะไร ? ชื่อว่าพระอเสขะ เพราะอะไร ?

ตอบ ศึกษาสิกขา ๓ คือ ๑. อธิศีลสิกขา ๒. อธิจิตตสิกขา ๓. อธิปัญญาสิกขา ๓ เพราะเสร็จกิจอันจะต้องทำแล้ว ๓

(ปี 50) พระอริยบุคคล ๔ ได้แก่ใครบ้าง ? พระโสดาบันละสังโยชน์อะไรได้บ้าง ?

ตอบ ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ๓

พระโสดาบันละสังโยชน์ได้ ๓ คือ สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาส ๓

(ปี 47) อริยบุคคล ๘ ได้แก่ใครบ้าง ? จัดเข้าในพระเสขะและพระอเสขะได้อย่างไร ?

ตอบ ได้แก่ พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผล ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผล ๑

พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผล ๑ ๓

จัดเข้าได้อย่างนี้ อริยบุคคล ๗ ประเภทแรก เรียกว่า พระเสขะ

อริยบุคคล ๑ ประเภทหลัง เรียกว่า พระอเสขะ ๓

➤ รูป ๒ สิ่งที่ต้องสลายไปเพราะเหตุปัจจัยต่างๆ ขัดแย้งกัน, สิ่งที่เป็นรูปร่างพร้อมทั้งลักษณะอาการของมัน

๑. มหาภูตรูป รูปใหญ่ ได้แก่ธาตุ ๔ มี ปฐวี อาโป เตโช วาโย

๒. อุปาทายรูป รูปอาศัยมหาภูตรูปนั้น ๓

(ปี 57) มหาภูตรูป คืออะไร? มีความเกี่ยวข้องกับอุปาทายรูปอย่างไร?

ตอบ คือรูปที่เป็นใหญ่เป็นประธาน อันประกอบด้วยธาตุ ๔ ได้แก่ดิน น้ำ ไฟ ลม ๓

เป็นที่ตั้งอาศัยแห่งอุปาทายรูปหรือรูปย่อย เมื่อรูปใหญ่แตกทำลายไป อุปาทายรูปที่อิงอาศัยมหาภูตรูปนั้นก็แตกทำลายไปด้วย ๓

(ปี 54) มหาภูตรูปและอุปาทายรูปคืออะไร?

ตอบ มหาภูตรูป คือรูปใหญ่ ได้แก่ธาตุ ๔ มี ปฐวี อาโป เตโช วาโย

อุปาทายรูป คือรูปอาศัยมหาภูตรูปนั้น ๓

(ปี 51) รูปในชั้น ๕ แบ่งเป็น ๒ ได้แก่อะไรบ้าง? จงอธิบายมาสั้น ๆ พอเข้าใจ

ตอบ ได้แก่ มหาภูตรูป และ อุปาทายรูป

มหาภูตรูป คือ รูปใหญ่ อันได้แก่ ธาตุ ๔ มีดิน น้ำ ไฟ ลม

อุปาทายรูป คือ รูปอาศัย เป็นอาการของมหาภูตรูป เช่น ประสาท ๕ มีจักขุประสาทเป็นต้น โคจร ๕ มีรูปารมณเป็นต้น ๓

(ปี 48) มหาภูตรูป คืออะไร? มีความเกี่ยวข้องกับอุปาหารูปอย่างไร?

ตอบ คือ รูปที่เป็นใหญ่เป็นประธาน อันประกอบด้วย ธาตุ ๔ ได้แก่ ดิน น้ำ ไฟ ลม ฯ

เป็นที่ตั้งอาศัยแห่งรูปย่อยซึ่งเรียกว่าอุปาหารูป เมื่อรูปใหญ่แตกทำลายไป อุปาหารูปที่อิงอาศัยมหาภูตรูปนั้นก็แตกทำลายไปด้วย ฯ

➤ **วิมุตติ ๒** ความหลุดพ้น

๑. **เจโตวิมุตติ** ความหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งใจ

๒. **ปัญญาวิมุตติ** ความหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งปัญญา

➤ **วิมุตติ ๕** ความทำจิตใจให้หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะ

๑. **ตทังควิมุตติ** หลุดพ้นด้วยองค์ธรรมนั้นๆ [พ้นชั่วคราว]

๒. **วิกขัมภณวิมุตติ** หลุดพ้นด้วยข่มไว้ [พ้นด้วยสะกด]

๓. **สมุจเฉทวิมุตติ** หลุดพ้นด้วยการตัดขาด [พ้นด้วยเด็ดขาด]

๔. **ปฏิบัติสัทธีวิมุตติ** หลุดพ้นด้วยความสงบ [พ้นด้วยสงบ]

๕. **นิสสรณวิมุตติ** หลุดพ้นด้วยการสลัดออก [พ้นด้วยออกไป]

➤ **วิโมกข์ ๓** ความที่จิตหลุดพ้นจากอำนาจกิเลส

๑. **สุญญตวิโมกข์** หลุดพ้นด้วยความว่าง (พิจารณาเห็นนามรูปโดยความเป็นอนัตตา)

๒. **อนิมิตตวิโมกข์** หลุดพ้นด้วยไม่ถืออนิมิต (พิจารณาเห็นนามรูปโดยความเป็นอนิจจัง)

๓. **อัปณิหิตวิโมกข์** หลุดพ้นด้วยไม่ทำความปรารถนา (พิจารณาเห็นนามรูปโดยความเป็นทุกขัง)

(ปี 60, 48) ในวิมุตติ ๕ วิมุตติอย่างไรเป็นโลกิยะ อย่างไรเป็นโลกุตระ ?

ตอบ ตทังควิมุตติ และวิกขัมภณวิมุตติ จัดเป็นโลกิยะ ส่วนสมุจเฉทวิมุตติ ปฏิบัติสัทธีวิมุตติ และนิสสรณวิมุตติ จัดเป็นโลกุตระ ฯ

(ปี 59, 51) เจโตวิมุตติ กับ ปัญญาวิมุตติ ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ เจโตวิมุตติ เป็นวิมุตติของท่านผู้ได้บรรลุภูมามาก่อนแล้ว จึงบำเพ็ญวิปัสสนาต่อ

ส่วนปัญญาวิมุตติ เป็นวิมุตติของท่านผู้ได้บรรลุด้วยลำพังบำเพ็ญวิปัสสนาล้วน

อีกนัยหนึ่ง เรียกเจโตวิมุตติเพราะพ้นจากราคะ เรียกปัญญาวิมุตติเพราะพ้นจากอวิชชา ฯ

(ปี 53) วิมุตติ กับ วิโมกข์ ต่างกันอย่างไร? สมุจเฉทวิมุตติ มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ ต่างกันแต่โดยพยัญชนะ แต่กัพ้นจากราคะ โทสะ โมหะได้เท่ากันโดยอรรถ ฯ

มีอธิบายว่า ความพ้นจากกิเลสด้วยอำนาจอริยมรรค กิเลสเหล่านั้นขาดเด็ดไป ไม่กลับเกิดอีก ฯ

(ปี 50) วิโมกข์ คืออะไร? มีอะไรบ้าง? **ตอบ** คือ ความพ้นจากกิเลส ฯ มี สุญญตวิโมกข์ อนิมิตตวิโมกข์ อัปณิหิตวิโมกข์ ฯ

(ปี 47) วิมุตติ คืออะไร? ตทังควิมุตติ มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ คือ ความทำจิตใจให้หลุดพ้นจากกิเลสอาสวะ ฯ มีอธิบายว่า ความพ้นจากกิเลสได้ชั่วคราว เช่นเกิดเหตุเป็นที่ตั้งแห่งสังเวชชัน หายกำหนด

ในกาม เกิดเมตตาคิณ หายโกรธ แต่ความกำหนดและความโกรธนั้น ไม่หายทีเดียว ทำในใจถึงอารมณ์งาม ความกำหนดกลับเกิดขึ้นอีก ทำในใจ

ถึงวัตถุแห่งอาฆาต ความโกรธกลับเกิดขึ้นอีก อย่างนี้จัดเป็นตทังควิมุตติ ฯ

(ปี 45) วิมุตติคืออะไร? วิมุตติ ๒ อย่างไรบ้าง? วิมุตติ ๒ กับวิมุตติ ๕ จัดเป็นโลกิยะและโลกุตระอย่างไร?

ตอบ คือความหลุดพ้น มี ๑. เจโตวิมุตติ ความหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งใจ ๒. ปัญญาวิมุตติ ความหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งปัญญา ฯ

วิมุตติ ๒ เป็นโลกุตระอย่างเดียว ส่วนวิมุตติ ๕ เป็นได้ทั้งโลกิยะและโลกุตระ ฯ

➤ **ทฤษฎี ๒** ความเห็นผิด

๑. **สัสสตทฤษฎี** ความเห็นว่าเที่ยง

๒. **อุจเฉททฤษฎี** ความเห็นว่าขาดสูญ

➤ **ทฤษฎี ๓** ความเห็นผิด

๑. **อภิกิริยทฤษฎี** ความเห็นว่าไม่เป็นอันทำ

๒. **อเหตุกทฤษฎี** ความเห็นว่าหาเหตุมิได้

๓. **นัตถิกทฤษฎี** ความเห็นว่าไม่มี

(ปี 56) ทฤษฎี ที่หมายถึงความเห็นผิด ๒ อย่าง มีอะไรบ้าง? **ตอบ** มี ๑. สัสสตทฤษฎี ความเห็นว่าเที่ยง ๒. อุจเฉททฤษฎี ความเห็นว่าขาดสูญ ฯ

(ปี 50) ความเห็นว่าเที่ยงและเห็นว่าขาดสูญ คือเห็นอย่างไร? มติในทางพระพุทธศาสนาเป็นเช่นไร จงอธิบาย?

ตอบ เห็นว่าเที่ยง คือเห็นว่า คนและสัตว์ตายแล้ว ชีวะไม่สูญ ต้องเกิดอีกต่อไป หรือเคยเป็นอะไร ก็เป็นอย่างนั้นตลอดไปหรือมีสภาพอย่างนั้นไม่แปรผัน เป็นต้น ส่วนเห็นว่าขาดสูญ คือเห็นว่า อตภาพจติแล้วเป็นอันสูญสิ้นไป หรือคนสัตว์ตายแล้วขาดสูญไปโดยประการทั้งปวง ฯ
พระพุทธศาสนาปฏิเสธความเห็นทั้ง ๒ นั้น มีความเห็นประกอบด้วยสัมมาญาณ อิงเหตุผล ยึดเหตุผลเป็นที่ตั้ง โดยเห็นว่า คนและสัตว์ตายแล้ว จะเกิดอีกหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัย ฯ

(ปี 45) ความเห็นว่า "ถึงคราวเคราะห์ดีก็ดีเอง ถึงคราวเคราะห์ร้ายก็ร้ายเอง" อย่างเป็นทฤษฎีอะไร ? จงอธิบาย

คติทางพระพุทธศาสนาต่างจากความเห็นนี้อย่างไร ?

ตอบ เป็นอเหตุกทฤษฎี คือเห็นว่า สิ่งทั้งหลายไม่มีเหตุปัจจัย คนเราจะได้ดีหรือได้ร้ายตามคราวเคราะห์ ถึงคราวจะดีก็ดีเอง ถึงคราวจะร้ายก็ร้ายเอง ไม่มีเหตุปัจจัยอื่น ฯ พระพุทธศาสนาถือว่าสังขตธรรมทั้งปวงเกิดแต่เหตุ ฯ

➤ **ปาพจน์ ๒** คำสอนอันเป็นหลักใหญ่ของพระพุทธเจ้า

๑. **ธรรม** หลักคำสอน

๒. **วินัย** บทบัญญัติ/ข้อห้าม

➤ **ปิฎก ๓** คัมภีร์ที่รวบรวมพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้ามี ๓ คัมภีร์ใหญ่ๆ คือ

๑. **พระวินัยปิฎก** ว่าด้วยเรื่องกฎระเบียบข้อบังคับที่นำความประพฤติให้สม่ำเสมอ หรือเป็นเครื่องบริหารคณะ

๒. **พระสุตตันตปิฎก** ว่าด้วยคำสอนยกบุคคลเป็นที่ตั้ง

๓. **พระอภิธรรมปิฎก** ว่าด้วยคำสอนยกธรรมล้วนๆ ไม่เจือด้วยสัตว์หรือบุคคลเป็นที่ตั้ง

(ปี 58) ปาพจน์ ๒ คือธรรมและวินัย นั้นทราบแล้ว อยากทราบว่าความปฏิบัติอย่างไรจัดเป็นธรรม ความปฏิบัติอย่างไรจัดเป็นวินัย?

ตอบ ความปฏิบัติเป็นทางนำความประพฤติและอภัยภัยให้ประณีตขึ้น จัดเป็นธรรม ความปฏิบัติเนื่องด้วยระเบียบอันทรงตั้งไว้ด้วยพุทธอาณา เป็นสิกขาบทหรืออภิษมาจาร เป็นทางนำความประพฤติให้สม่ำเสมอ หรือเป็นเครื่องบริหารคณะ จัดเป็นวินัย ฯ

(ปี 52) ปิฎก ๓ ได้แก่อะไรบ้าง แต่ละปิฎกว่าด้วยเรื่องอะไร?

ตอบ ได้แก่ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก ฯ

พระวินัยปิฎก ว่าด้วยเรื่องกฎระเบียบข้อบังคับที่นำความประพฤติให้สม่ำเสมอ หรือเป็นเครื่องบริหารคณะ

พระสุตตันตปิฎก ว่าด้วยคำสอนยกบุคคลเป็นที่ตั้ง

พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยคำสอนยกธรรมล้วนๆ ไม่เจือด้วยสัตว์หรือบุคคลเป็นที่ตั้ง ฯ

(ปี 50) ปาพจน์ ๒ ได้แก่อะไรบ้าง? ถ้าแจกเป็น ๓ จะได้อะไรบ้าง?

ตอบ ได้แก่ พระธรรม และ พระวินัย ฯ ถ้าแจกเป็น ๓ จะได้ พระวินัย ๑ พระสูตร ๑ พระอภิธรรม ๑ ฯ

➤ **บุชา ๒** มี

๑. **อามิสบูชา** บูชาด้วยอามิสสิ่งของ

๒. **ปฏิบัติบูชา** บูชาด้วยปฏิบัติตาม.

(ปี 61) บุษชา ๒ คืออะไรบ้าง ? การสมาทานศีล ๕ เป็นประจำ จัดเป็นบุชา ประเภทใด ?

ตอบ คือ อามิสบูชา บูชาด้วยอามิสสิ่งของ ๑ ปฏิบัติบูชา บูชาด้วยการปฏิบัติตาม ๑ ฯ จัดเป็นปฏิบัติบูชา ฯ

➤ **ปฏิสันถาร ๒** การต้อนรับผู้มาเยือนด้วยการพูดจาปราศรัย หรือด้วยการรับรองด้วยของ ต้อนรับตามสมควรด้วยไมตรีจิต

๑. **อามิสปฏิสันถาร** ปฏิสันถารด้วยสิ่งของ ๒. **ธัมมปฏิสันถาร** ปฏิสันถารด้วยธรรม

(ปี 64, 60, 45) ปฏิสันถาร คืออะไร ? มีอะไรบ้าง ? มีประโยชน์แก่ผู้ทำอย่างไรบ้าง ?

ตอบ คือการต้อนรับแขกผู้มาถึงถิ่น ๆ มี ๒ อย่าง

๑. อามิสปฏิสันถาร ปฏิสันถารด้วยสิ่งของ ๒. ธัมมปฏิสันถาร ปฏิสันถารด้วยธรรม ๆ

มีประโยชน์แก่ผู้ทำอย่างไรบ้าง ?

๑. เป็นอุบายสร้างความสามัคคีและยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน ๒. เป็นการรักษาไมตรีจิตระหว่างกันและกันให้มั่นคงยิ่งขึ้น ๆ

(ปี 49) ปฏิสันถาร คืออะไร ? จงแสดงวิธีปฏิสันถารตามความรู้ที่ได้ศึกษามา ?

ตอบ คือ การต้อนรับผู้มาเยือนด้วยการพูดจาปราศรัย หรือด้วยการรับรองด้วยของ ต้อนรับตามสมควรด้วยไมตรีจิต ๆ

ปฏิสันถารที่ได้ศึกษามี ๒ อย่าง คือ

๑. อามิสปฏิสันถาร ปฏิสันถารด้วยสิ่งของ ได้แก่การจัดหาวัตถุสิ่งของต้อนรับ เช่น ข้าว น้ำ หรือที่พัก เป็นต้น

๒. ธัมมปฏิสันถาร ปฏิสันถารด้วยธรรม ได้แก่การแสดงการต้อนรับตามความเหมาะสมแก่ผู้มาเยือน หรือการให้คำแนะนำ

ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นต้น ๆ

➤ **เทศนา ๒** วิธีการแสดงธรรมเพื่อสั่งสอนผู้อื่น มี ๑. **บุคคลาธิฏฐานา** มีบุคคลเป็นที่ตั้ง ๒. **ธัมมาธิฏฐานา** มีธรรมเป็นที่ตั้ง

(ปี 62) บุคคลาธิฏฐานาเทศนา เทศนามีบุคคลเป็นที่ตั้ง มีอธิบายอย่างไร? **ตอบ** มีอธิบายว่า การสอนที่ยกบุคคลมาเป็นตัวอย่าง เช่น ในมหาชนกชาดก สอนเรื่องความเพียรโดยกล่าวถึงพระมหากษัตริย์โพธิสัตว์ว่า ทรงมีความเพียรอย่างยิ่ง พยายามว่ายน้ำในท่ามกลางมหาสมุทรที่กว้างใหญ่ มองไม่เห็นฝั่งอย่างไม่ย่อท้อ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะถึงฝั่งให้ได้ และทรงถึงฝั่งได้ตั้งประสงค์ ๆ

(ปี 46) เทศนา ๒ มีอะไรบ้าง? เทศนา ๒ อย่างนั้นต่างกันอย่างไร จงอธิบาย?

ตอบ มี บุคคลาธิฏฐานา มีบุคคลเป็นที่ตั้ง ๑ ธัมมาธิฏฐานา มีธรรมเป็นที่ตั้ง ๑ ๆ

ต่างกันอย่างไร

การสอนที่ยกบุคคลมาเป็นตัวอย่าง เช่น ในมหาชนกชาดก สอนเรื่องความเพียร โดยกล่าวถึงพระมหากษัตริย์โพธิสัตว์ว่า ทรงมีความเพียรอย่างยิ่ง พยายามว่ายน้ำในท่ามกลางมหาสมุทรที่กว้างใหญ่มองไม่เห็นฝั่งอย่างไม่ย่อท้อ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะถึงฝั่งให้ได้ เป็น บุคคลาธิฏฐานา ๆ

ส่วนการยกธรรมแต่ละข้อมาอธิบายความหมายอย่างเดียว เช่น สติ แปลว่า ความระลึกได้ หมายความว่า ก่อนจะทำ ก่อนจะทำอะไร ต้องคิดให้รอบคอบเสียก่อน จึงทำ จึงพูดออกไป เป็นต้น เป็น ธัมมาธิฏฐานา ๆ

➤ **ธรรม ๒**

๑. **โลกียธรรม** ธรรมอันเป็นวิสัยของโลก ๒. **โลกุตตรธรรม** ธรรมอันพ้นวิสัยของโลก

➤ **ธรรม ๒**

๑. **สังขตธรรม** ธรรมอันปัจจัยปรุงแต่ง [สภาพเกิดแต่เหตุทั้งปวง มีแปรไปในท่ามกลางและมีดับในที่สุด]

๒. **อสังขตธรรม** ธรรมอันปัจจัยไม่ได้ปรุงแต่ง [นิพพานจัดเป็นอสังขตธรรม]

➤ **สังขตธรรม** หรือ **สังขตลักษณะ ๓** ธรรมอันปัจจัยปรุงแต่ง

๑. **ความเกิด** **ปรากฏ**

๒. **ความดับ** **ปรากฏ**

๓. **เมื่อยังตั้งอยู่** **ความผันแปรปรากฏ**

(ปี 62, 53) สังขตธรรม คืออะไร ? มีลักษณะอย่างไร ?

ตอบ คือธรรมอันปัจจุปัจจุประจักษ์ ๖ มีลักษณะ คือ มีความเกิดขึ้นในเบื้องต้น มีความแปรปรวนในท่ามกลางและมีความดับไปในที่สุด ๖

(ปี 57) สังขตธรรม และ อสังขตธรรม ต่างกันอย่างไร? สัตว์ ตัณไม้ ภูเขา เป็นสังขตธรรม เพราะมีลักษณะอย่างไร?

ตอบ สังขตธรรม คือธรรมอันปัจจุปัจจุประจักษ์ ส่วนอสังขตธรรม คือธรรมอันปัจจุปัจจุไม่ได้ประจักษ์ ๖

เพราะมีลักษณะ คือมีความเกิดขึ้นในเบื้องต้น มีความดับไปในที่สุด และเมื่อยังตั้งอยู่ ความแปรผันปรากฏ ๖

(ปี 52) ความเกิดขึ้น ความตั้งอยู่ ความดับไป เป็นลักษณะของธรรมอะไร สัตว์บุคคลมีลักษณะเช่นนั้นหรือไม่? จงอธิบาย

ตอบ เป็นลักษณะของสังขตธรรม มีลักษณะเช่นนั้นคือเมื่อสัตว์บุคคลเกิดมาแล้วก็เป็นความเกิดขึ้น ต่อมาก็เจริญเติบโตผ่านวัยทั้ง ๓ ก็เป็นความตั้งอยู่ เมื่อตายก็เป็นความดับไป ๖

(ปี 47) สังขารทั้งหลายไม่เป็นอนัตตาหรือ เพราะเหตุใดในธรรมนิยามจึงใช้คำว่า ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา ? จงอธิบาย

ตอบ สังขารทั้งหลายก็เป็นอนัตตา แต่ที่ใช้คำว่า ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา นั้น เพราะธรรมนั้นหมายเอาธรรมคือสังขตธรรมและอสังขตธรรม สังขตธรรมได้แก่สังขารนั่นเอง อสังขตธรรมได้แก่วิสังขารคือพระนิพพาน ๖

➤ กาม ๒

๑. กิเลสกาม กิเลสเป็นเหตุใคร่ [ได้แก่ กิเลสให้ใคร่ คือ ราคะ โโลภะ อิจฉา เป็นต้น]

๒. วัตถุกาม วัตถุอันน่าใคร่ [ได้แก่กามคุณ ๕ รูป รส กลิ่น เสียง โผฏฐัพพะ อันเป็นที่น่าปรารถนาใคร่ชอบใจ]

➤ กามคุณ ๕ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ

(ปี 63, 59) ราคะ โโลภะ อิศสา กลิ่น รส อย่างไรเป็นกิเลสกาม อย่างไรเป็นวัตถุกาม?

ตอบ ราคะ โโลภะ อิศสา เป็นกิเลสกาม กลิ่น รส เป็นวัตถุกาม ๖

(ปี 44) กาม และ กามคุณ มีอธิบายอย่างไร? รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ทั้ง ๕ นี้ เพราะเหตุใดจึงเรียกว่า กามคุณ?

ตอบ กาม ได้แก่ ความใคร่ ความน่าปรารถนา ความพอใจ แบ่งเป็น กิเลสกาม และวัตถุกาม

ส่วนกามคุณ ได้แก่อารมณ์ที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ มี รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ซึ่งเป็นวัตถุกามนั่นเอง ๖

เพราะเป็นกลุ่มแห่งกาม และเป็นสิ่งที่ให้เกิดความสุข ความพอใจได้ ๖

หมวด ๓

➤ วิเวก ๓

๑. กายวิเวก สงัดกาย ได้แก่ออยู่ในที่สงัด

๒. จิตตวิเวก สงัดจิต ได้แก่ทำจิตให้สงบด้วยสมถภาวนา

๓. อุประวิเวก สงัดกิเลส ได้แก่ทำให้บริสุทธิ์จากกิเลสด้วยวิปัสสนาภาวนา

(ปี 58) วิเวก ๓ คืออะไรบ้าง ? จงอธิบายแต่ละอย่างพอเข้าใจ

ตอบ คือ ๑. กายวิเวก สงัดกาย ได้แก่ออยู่ในที่สงัด ๒. จิตตวิเวก สงัดจิต ได้แก่ทำจิตให้สงบด้วยสมถภาวนา

๓. อุประวิเวก สงัดกิเลส ได้แก่ทำให้บริสุทธิ์จากกิเลสด้วยวิปัสสนาภาวนา ๖

➤ อธิปไตยยะ ๓ (ความเป็นใหญ่) สิ่งที่ยึดถือเป็นสำคัญในการกระทำหรือดำเนินชีวิต

๑. อัตตาทิปไตยยะ ความมีตนเป็นใหญ่ ๒. โลกาทิปไตยยะ ความมีโลกเป็นใหญ่ ๓. ธัมมาธิปไตยยะ ความมีธรรมเป็นใหญ่

(ปี 64, 62, 44) บุคคลผู้ถือความถูกต้องเป็นใหญ่ทำด้วยอำนาจเมตตา กรุณา เป็นต้น จัดเข้าในอธิปไตยยะข้อไหนได้หรือไม่?

ตอบ จัดเข้าในธัมมาธิปไตยยะได้ ๓

(ปี 62, 44) คำว่า อธิปไตยยะ แปลว่าอะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ แปลว่า ความเป็นใหญ่ ๓ มี ๓ คือ ๑.อัคราธิปไตยยะ ความเป็นใหญ่ ๒. โลกาธิปไตยยะ ความเป็นใหญ่

๓. ธัมมาธิปไตยยะ ความเป็นใหญ่ ๓

(ปี 55) ผู้มีอัคราธิปไตยยะกับผู้มีธัมมาธิปไตยยะ มีความมุ่งหมายในการทำงานต่างกันอย่างไร?

ตอบ ผู้มีอัคราธิปไตยยะปรารถนาภาวะของตนเป็นใหญ่ ทำด้วยมุ่งให้สมภาวะของตน ผู้ทำมุ่งผลอันจะได้แก่ตน หรือมุ่งความสะดวกแห่งตน

ส่วนผู้มีธัมมาธิปไตยยะ ทำด้วยไม่มุ่งหมายอย่างอื่น เป็นแต่เห็นสมควรเห็นว่าถูกก็ทำ หรือทำด้วยอำนาจเมตตากรุณาเป็นอาทิ ๓

➤ **ญาณ ๓ ความรู้แจ้งในอริยสัจ ๔**

๑. สัจจญาณ ปรินชาหยังรู้ริยสัจ ๒. กิจจญาณ ปรินชาหยังรู้กิจอันควรทำ ๓. กตญาณ ปรินชาหยังรู้กิจอันทำแล้ว

อริยสัจ ๔ / ญาณ ๓	สัจจญาณ	กิจจญาณ	กตญาณ
ทุกข์	รู้ว่าความเกิด เป็นต้น เป็นทุกข์	รู้ว่าทุกข์ ควรกำหนดรู้	รู้ว่าทุกข์ ได้กำหนดรู้แล้ว
สมุทัย	รู้ว่าต้นเหตุเป็น เหตุเกิดทุกข์	รู้ว่าสมุทัย ควรละ	รู้ว่าสมุทัย ได้ละแล้ว
นิโรธ	รู้ว่าความดับทุกข์ คือการดับต้นเหตุ	รู้ว่านิโรธ ควรทำให้แจ้ง	รู้ว่านิโรธ ได้ทำให้แจ้งแล้ว
มรรค	รู้ว่ามรรค ๘ คือ เป็นทางดับทุกข์	รู้ว่ามรรค ควรเจริญ	รู้ว่ามรรค ได้เจริญแล้ว

(ปี 61, 56) ญาณ ๓ ที่เป็นไปในทุกขสมุทยสัจ มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายว่า ๑. ปรินชาหยังรู้ว่า นี้ทุกขสมุทัย เป็นเหตุให้ทุกข์เกิดจริง จัดเป็นสัจจญาณ

๒. ปรินชาหยังรู้ว่า นี้ทุกขสมุทัย ควรละ จัดเป็นกิจจญาณ

๓. ปรินชาหยังรู้ว่า นี้ทุกขสมุทัย ละได้แล้ว จัดเป็นกตญาณ ๓

(ปี 57) กตญาณ เป็นไปในอริยสัจ ๔ อย่างไร?

ตอบ ปรินชาหยังรู้ว่า ทุกข์ควรกำหนดรู้ได้กำหนดรู้แล้ว ทุกขสมุทัยที่ควรละได้ละแล้ว ทุกขนิโรธที่ควรทำให้แจ้งได้ทำให้แจ้งแล้ว ทุกขนิโรธคามินี
ปฏิบัติที่ควรเจริญได้เจริญแล้ว ๓

(ปี 55) ญาณ ๓ ที่เป็นไปในทุกขสัจ มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายว่า ๑. ปรินชาหยังรู้ว่า นี้ทุกขสัจ จัดเป็นสัจจญาณ

๒. ปรินชาหยังรู้ว่า ทุกขสัจเป็นสภาพที่ควรกำหนดรู้ จัดเป็นกิจจญาณ

๓. ปรินชาหยังรู้ว่า ทุกขสัจที่ควรกำหนดรู้ ได้กำหนดรู้แล้ว จัดเป็นกตญาณ ๓

(ปี 53) ญาณ ๓ ที่เป็นไปในอริยสัจ ๔ มีอะไรบ้าง? ญาณ ๓ ที่เป็นไปในทุกขนิโรธสัจมีอธิบายอย่างไร?

ตอบ มี ๑. สัจจญาณ ปรินชาหยังรู้ริยสัจ ๒. กิจจญาณ ปรินชาหยังรู้กิจอันควรทำ ๓. กตญาณ ปรินชาหยังรู้กิจอันทำแล้ว ๓

มีอธิบายว่า ๑. ปรินชาหยังรู้ว่า นี้ทุกขนิโรธสัจ จัดเป็นสัจจญาณ

๒. ปรินชาหยังรู้ว่า ทุกขนิโรธสัจเป็นสภาพที่ควรทำให้แจ้ง จัดเป็นกิจจญาณ

๓. ปรีชาหยั่งรู้ที่ว่า ทุกชนิดโรธสังที่ควรทำให้แจ้ง ๆ แล้ว จัดเป็นกตญาณ ฯ

(ปี 51) กิจจญาณ คืออะไร? เป็นไปในอริยสัง ๔ อย่างไร?

ตอบ คือ ปรีชาหยั่งรู้กิจอันควรทำ ฯ

ปรีชาหยั่งรู้ที่ว่า ทุกข์เป็นธรรมชาติที่ควรกำหนดรู้ ทุกขสมุทัยเป็นธรรมชาติที่ควรละ ทุกชนิดโรธเป็นธรรมชาติที่ควรทำให้แจ้ง ทุกชนิดโรธคามินีปฏิปทาเป็นธรรมชาติที่ควรทำให้เกิด ฯ

(ปี 46) ญาณ ๓ ที่เป็นไปในอริยสัง ๔ มีอะไรบ้าง ? ญาณ ๓ ที่เป็นไปในทุกชนิดโรธ มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ มี ๑. สัจจญาณ ปรีชาหยั่งรู้อริยสัง ๒. กิจจญาณ ปรีชาหยั่งรู้กิจอันควรทำ ๓. กตญาณ ปรีชาหยั่งรู้กิจอันทำแล้ว ฯ

มีอธิบายอย่างนี้ ๑. ปรีชาหยั่งรู้ที่ว่า นี้ทุกชนิดโรธ จัดเป็นสัจจญาณ

๒. ปรีชาหยั่งรู้ที่ว่า ทุกชนิดโรธ เป็นสภาพที่ควรทำให้แจ้ง จัดเป็นกิจจญาณ

๓. ปรีชาหยั่งรู้ที่ว่า ทุกชนิดโรธ เป็นสภาพที่ควรทำให้แจ้ง ทำให้แจ้งแล้ว จัดเป็นกตญาณ ฯ

(ปี 45) ญาณ ๓ ที่เป็นไปในจตุราริยสัง มีอะไรบ้าง ? ญาณ ๓ ที่เป็นไปในทุกขสมุทัยมีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ ญาณ ๓ ที่เป็นไปในจตุราริยสัง มี ๑. สัจจญาณ ปรีชาหยั่งรู้อริยสัง ๒. กิจจญาณ ปรีชาหยั่งรู้กิจอันควรทำ

๓. กตญาณ ปรีชาหยั่งรู้กิจอันทำแล้ว ฯ

ญาณ ๓ ที่เป็นไปในทุกขสมุทัย ดังนี้ ๑. ปรีชาหยั่งรู้ที่ว่า นี้ทุกขสมุทัย จัดเป็นสัจจญาณ

๒. ปรีชาหยั่งรู้ที่ว่า ทุกขสมุทัย เป็นสภาพที่ควรละเสีย จัดเป็นกิจจญาณ

๓. ปรีชาหยั่งรู้ที่ว่า ทุกขสมุทัยที่ควรละๆ ได้แล้ว จัดเป็นกตญาณ ฯ

(ปี 43) ปรีชาหยั่งรู้จะไรจัดเป็นกิจจญาณ ? สิกขา คืออะไร ? มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ตอบ ปรีชาหยั่งรู้ที่ว่า ทุกข์เป็นธรรมชาติที่ควรกำหนดรู้ ทุกขสมุทัยเป็นสภาพที่ควรละเสีย ทุกชนิดโรธเป็นสภาพที่ควรทำให้แจ้ง ทุกชนิดโรธคามินีปฏิปทาเป็นธรรมชาติที่ควรทำให้เกิด จัดเป็นกิจจญาณ ฯ

ปฏิปทาที่ตั้งไว้เพื่อศึกษา คือฝึกหัดไตรทวารไปตาม ชื่อว่าสิกขา มี ๓ อย่างคือ อธิศีลสิกขา สิกขา คือศีลยั้ง ๑ อธิจิตตสิกขา สิกขา คือจิตยั้ง ๑ อธิปัญญาสิกขา สิกขา คือปัญญา ยั้ง ๑ ฯ

➤ **วิญญะ ๓** หรือเรียกว่า **ไตรวิญญะ** (วน, การหมุนเวียนไปเป็นวงกลม) การหมุนเวียนไปตามอำนาจของกิเลส กรรม และวิบาก

๑. กิเลสวิญญะ

๒. กัมมวิญญะ

๓. วิปากวิญญะ

(ปี 63) กิเลส กรรม วิบาก ได้ชื่อว่า วิญญะ ที่แปลว่าความหมุนเวียน อยากทราบว่าหมุนเวียน อย่างไร ?

ตอบ อย่างนี้ คือ กิเลสเกิดขึ้นแล้วเป็นเหตุให้ทำกรรม ครั้นทำกรรมแล้ว ย่อมได้รับวิบากแห่งกรรม เมื่อได้รับวิบาก กิเลสเกิดขึ้นอีก วนกันไปอย่างนี้ ฯ

(ปี 57) กิเลส กรรม วิบาก ได้ชื่อว่า วิญญะ เพราะเหตุไร? จะตัดให้ขาดได้ด้วยอะไร?

ตอบ เพราะหมุนเวียนกันไป คือกิเลสเกิดขึ้นแล้วเป็นเหตุให้ทำกรรม ครั้นทำกรรมแล้ว ย่อมได้รับวิบากแห่งกรรม เมื่อได้รับวิบาก กิเลสเกิดขึ้นอีก วนกันไปอย่างนี้ ฯ ด้วยอรรถตมมรรค ฯ

(ปี 54) ไตรวิญญะ อันได้แก่ กิเลสวิญญะ กัมมวิญญะ วิปากวิญญะ มีสภาพเกี่ยวเนื่องวนกันไปอย่างไร? ตัดให้ขาดได้ด้วยอะไร?

ตอบ อย่างนี้คือ กิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ทำกรรม ครั้นทำกรรมแล้ว ย่อมได้รับวิบากแห่งกรรม เมื่อได้รับวิบาก กิเลสก็เกิดขึ้นอีก วนกันไปอย่างนี้ ฯ ได้ด้วยอรรถตมมรรคญาณ ฯ

(ปี 51) กิเลส กรรม วิบาก เรียกว่าวิญญะ เพราะเหตุไร? จงอธิบาย **ตอบ** เพราะวน คือหมุนเวียนกันไป ฯ อธิบายว่า กิเลสเกิดขึ้นแล้วให้ทำกรรม ครั้นทำกรรมแล้ว ย่อมได้รับวิบากแห่งกรรม เมื่อได้รับวิบาก กิเลสก็เกิดขึ้นอีก วนกันไปอย่างนี้ ฯ

➤ **อกุศลวิตก ๓** ความตริในทางไม่ดีไม่งาม

๑. **กามวิตก** ความตริในทางกาม ๒. **พยาบาทวิตก** ความตริในทางพยาบาท ๓. **วิหิงสาวิตก** ความตริในทางเบียดเบียน

(ปี 64, 63, 59) ความตริในฝ่ายชั่ว เรียกว่าอะไร? มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? [**บางปีถาม** ความคิดที่ฝ่ายอกุศล เรียกว่าอะไร? มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?]

ตอบ เรียกว่า อกุศลวิตก ๓ มี ๓ อย่าง ๓

คือ ๑. กามวิตก ความตริในทางกาม ๒. พยาบาทวิตก ความตริในทางพยาบาท ๓. วิหิงสาวิตก ความตริในทางเบียดเบียน ๓

(ปี 54) เมตตากับปราณีมีความหมายต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร? และอย่างไรหนำจัดวิตกอะไร?

ตอบ เมตตาหมายถึงความรักใคร่หรือความหวังดี **ปราณี**หมายถึงความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์เข้าลักษณะแห่งกรุณา ๓

เมตตาคำจัดพยาบาทวิตก ปราณีกำจัดวิหิงสาวิตก ๓ (หมายเหตุ คำว่า “เมตตา” กับ “ปราณี” ในที่นี้เป็นธรรมที่อยู่ใน อัปมัญญา ๔)

(ปี 49) อกุศลวิตก ๓ มีโทษอย่างไร? แก้ด้วยวิธีอย่างไร?

ตอบ กามวิตก ทำให้เศร้าหมอง เป็นเหตุให้มัวเมาติดอยู่ในกามสมบัติ

พยาบาทวิตก ทำให้เดือดร้อนกระวนกระวายใจ คิดทำร้ายผู้อื่น

วิหิงสาวิตก ย่อมครอบงำจิต ให้คิดเบียดเบียนผู้อื่นโดยเห็นแก่ประโยชน์สุขส่วนตัว ๓

กามวิตก แก้ด้วยการเจริญกายคตาสติและอสุภกัมมัฏฐาน

พยาบาทวิตก แก้ด้วยการเจริญเมตตาพรหมวิหาร

วิหิงสาวิตก แก้ด้วยการเจริญกรุณาพรหมวิหารและโยนิโสมนสิการ ๓

➤ **กุศลวิตก ๓** ความตริในทางดีงาม

(ปี 56) กุศลวิตก มีอะไรบ้าง? สงเคราะห์เข้าในมรรคมืองค์ ๘ ข้อไหนได้?

ตอบ มี ๑. **เนกขัมมวิตก** ความตริในทางพรากจากกาม

๒. **อพยาบาทวิตก** ความตริในทางไม่พยาบาท

๓. **อวิหิงสาวิตก** ความตริในทางไม่เบียดเบียน ๓

สงเคราะห์เข้าในข้อ สัมมาสังกัปปะ ๓

➤ **สังขาร ๓** มี ๑. **กายสังขาร** สภาพอันแต่งกาย ๒. **วจีสังขาร** สภาพอันแต่งวาจา ๓. **จิตตสังขาร** สภาพอันแต่งจิต

(ปี 58) ในสังขาร ๓ อะไรชื่อว่ากายสังขารและวจีสังขาร? เพราะเหตุไรจึงได้ชื่ออย่างนั้น?

ตอบ ลมอัสสาสะปัสสาสะ ได้ชื่อว่ากายสังขาร เพราะปรนปรือกายให้เป็นอยู่ วิตก กับวิจารณ์ ได้ชื่อว่าวจีสังขาร เพราะตรึงแล้วตรองแล้วจึงพูด ไม่เช่นนั้นวาจานั้นจักไม่เป็นภาษา ๓

➤ **อภิสังขาร ๓** **สภาพผู้ตกแต่ง** สภาพที่ปรุงแต่งผลแห่งการกระทำของบุคคล หรือ เจตนาที่เป็นตัวการในการทำกรรม

๑. **ปุญญาภิสังขาร** อภิสังขารคือบุญ [ปรุงดี]

๒. **อปุญญาภิสังขาร** อภิสังขารคือบาป [ปรุงชั่ว]

๓. **อเนญชาภิสังขาร** อภิสังขารคืออเนญชา [ความตั้งใจปรุงแต่งให้เป็นบุญอย่างมั่นคงไม่หวั่นไหว เช่น สมာธิฌาน ๔ ฌาน ๘]

(ปี 54) พระบาลีว่า “อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา” เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย จึงมีสังขารดังนี้ คำว่า สังขารหมายถึงอะไร? ได้แก่อะไรบ้าง?

ตอบ หมายถึงสภาพผู้ปรุงแต่ง ๓ ได้แก่ ๑. ปุญญาภิสังขาร อภิสังขารคือบุญ ๒. อปุญญาภิสังขาร อภิสังขารคือบาป

๓. อเนญชาภิสังขาร อภิสังขารคืออเนญชา ๓

➤ **ภพ ๓** โลกเป็นที่อยู่ต่างชั้นแห่งหมู่สัตว์

๑. **กามภพ** ภพเป็นกามาวจร

๒. **รูปภพ** ภพเป็นรูปาวจร

๓. **อรุภพ** ภพเป็นอรุฬาวจร

➤ **ภุมิ ๔** ภาวะอันประณีตขึ้นไปเป็นชั้น ๆ แห่งจิตและเจตสิก

๑. **กามาวจรภุมิ** ชั้นท่องเที่ยวอยู่ในกาม

๓. **อรุฬาวจรภุมิ** ชั้นท่องเที่ยวอยู่ในอรุ

๒. **รูปาวจรภุมิ** ชั้นท่องเที่ยวอยู่ในรูป

๔. **โลกุตระภุมิ** ชั้นพ้นจากโลก

(ปี 53) ภพกับภุมิต่างกันอย่างไร? มีอย่างละเท่าไร?

ตอบ ภพ หมายถึงโลกเป็นที่อยู่ต่างชั้นแห่งหมู่สัตว์ มี ๓ ๆ

ภุมิ หมายถึงภาวะอันประณีตขึ้นไปเป็นชั้น ๆ แห่งจิตและเจตสิก มี ๔ ๆ

➤ **วิชา ๓** ความรู้แจ้งหรือความรู้ที่พิเศษ ที่เกิดแก่พระพุทธเจ้าในวันตรัสรู้

๑. **บุพเพนิวาสานุสสติญาณ** ญาณเป็นเหตุให้ระลึกอดีตชาติได้

๒. **จุตูปปาตญาณ** ญาณเป็นเหตุให้รู้จุติและอุบัติแห่งสัตว์ทั้งหลาย

๓. **อัสวักขยญาณ** ญาณเป็นเหตุให้สิ้นอาสวะ

(ปี 52) อัสวักขยญาณ รู้จักทำอาสวะให้สิ้น อธิบายอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายอย่างนี้ รู้ชัดตามจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกข์สมุทัย นี้ทุกข์นิโรธ นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา เหล่านี้อาสวะ นี้เหตุเกิดอาสวะ

นี้ความดับอาสวะ นี้ทางไปถึงความดับอาสวะ เมื่อรู้เห็นอย่างนี้จิตพ้นแล้วจากกามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ ๆ

(ปี 47) คำว่า ทิพพจักขุ คือ ตาทิพย์ ในนิทเทศแห่งวิชา ๓ หมายถึงเห็นอย่างไร ?

ตอบ หมายถึงการเห็นเหล่าสัตว์ที่กำลังจุติ กำลังเกิด เลว ดี มีวิพพธรรมงาม มีวิพพธรรมไม่งาม ได้ดี ตกยาก รู้ชัดว่าเหล่าสัตว์เป็นไปตามกรรม ๆ

➤ **ปาฏิหาริยะ ๓ หรือ ปาฏิหาริย์ ๓** ความอัศจรรย์

๑. **อิทธิปาฏิหาริยะ** ฤทธิ์เป็นอัศจรรย์

๒. **อาเทศนาปาฏิหาริยะ** ดักใจเป็นอัศจรรย์

๓. **อนุสาสนีปาฏิหาริยะ** คำสอนเป็นอัศจรรย์

(ปี 62, 44) ปาฏิหาริย์คืออะไร ? พระพุทธเจ้าทรงยกย่องปาฏิหาริย์อะไรว่าเป็นอัศจรรย์ยิ่งกว่า ปาฏิหาริย์อื่น ?

ตอบ คือ การกระทำที่บังเกิดผลเป็นอัศจรรย์ ๆ ทรงยกย่องอนุสาสนีปาฏิหาริย์ว่าเป็นอัศจรรย์ยิ่งกว่าปาฏิหาริย์อื่น ๆ

(ปี 60) ปาฏิหาริย์มีอะไรบ้าง ? ทำไมจึงยกย่องอนุสาสนีปาฏิหาริย์ว่าอัศจรรย์ ?

ตอบ มี ๓ อย่าง คือ ๑. อิทธิปาฏิหาริย์ ฤทธิ์เป็นอัศจรรย์ ๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ รู้ใจเป็นอัศจรรย์

๓. อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คำสอนเป็นอัศจรรย์ ๆ

เพราะอาจจูงใจผู้ฟังให้เห็นคล้อยตาม ละความชั่วทำความดี ตั้งแต่ขั้นต่ำคือการถึงสรณะและรักษาศีล ตลอดถึงขั้นสูงคือมรรคผลนิพพานได้ ๆ

(ปี 51) ปาฏิหาริย์ ๓ มีอะไรบ้าง? อย่างไหนเป็นอัศจรรย์ที่สุด?

ตอบ มี ๑. อิทธิปาฏิหาริย์ ฤทธิ์เป็นอัศจรรย์ ๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ รู้ใจเป็นอัศจรรย์ ๓. อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คำสอนเป็นอัศจรรย์ ๆ

อนุสาสนีปาฏิหาริย์ เป็นอัศจรรย์ที่สุด ๆ

(ปี 44) ปาฏิหาริย์คืออะไร? พระพุทธเจ้าทรงยกย่องปาฏิหาริย์อะไรว่าเป็นอัศจรรย์ยิ่งกว่าปาฏิหาริย์อื่น?

พุทธจริยา และพุทธจริต ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ คือ การกระทำที่บังเกิดผลเป็นอัศจรรย์ ๆ ทรงยกย่องอนุสาสนีปาฏิหาริย์ว่าเป็นอัศจรรย์ยิ่งกว่าปาฏิหาริย์อื่น ๆ

พุทธจริยา คือพระจริยาของพระพุทธเจ้า พุทธจริต คือผู้มีความรู้เป็นปกติ ๆ

- **อัคติ ๓** ไฟกิเลสที่แผดเผาใจให้เราร้อน มี ๑. **ราคะ** ไฟคือราคะ ๒. **โทสะ** ไฟคือโทสะ ๓. **โมหะ** ไฟคือโมหะ

(ปี 50) พระพุทธเจ้าทรงอุปมากิเลสเหล่านี้ว่ามีลักษณะเหมือนกับไฟ? ที่ทรงอุปมาเช่นนั้นเพราะเหตุไร?

ตอบ กิเลสเหล่านี้ คือ ราคะ โทสะ โมหะ ฯ

เพราะเมื่อกิเลสทั้ง ๓ กองนี้ กองใดกองหนึ่งเกิดขึ้นภายในใจของบุคคล จะแผดเผาก่อให้เกิดความเราร้อนขึ้นภายในใจ ฯ

- **กรรม ๓** การกระทำ

๑. **กายกรรม** กรรมที่ทำด้วยกาย ๒. **วจีกรรม** กรรมที่ทำด้วยวาจา ๓. **มโนกรรม** กรรมที่ทำด้วยใจ

- **กรรม ๑๒**

หมวดที่ ๑ ให้ผลตามคราว (*กรรมที่จัดตามช่วงเวลาของการให้ผล*)

๑. **ทิฏฐธรรมเวทนิยกรรม** กรรมให้ผลในภพนี้
๒. **อุปปัชเวทนิยกรรม** กรรมให้ผลในภพหน้า
๓. **อปราปรเวทนิยกรรม** กรรมให้ผลในภพต่อๆ ไป
๔. **อโหสิกรรม** กรรมให้ผลสำเร็จแล้ว [กรรมเล็กให้ผล]

หมวด ๒ ให้ผลตามกิจ (*กรรมที่จัดตามหน้าที่*)

๕. **ชนกกรรม** กรรมแต่งให้เกิด
๖. **อุปถัมภ์ภกกรรม** กรรมสนับสนุน
๗. **อุปปีฬกรรม** กรรมบีบคั้น
๘. **อุปฆาตกรรม** กรรมตัดรอน

หมวด ๓ ให้ผลตามลำดับ (*กรรมที่จัดตามการให้ผลตามลำดับความหนักเบาของกรรม*)

๙. **ครุกรรม** กรรมหนัก
๑๐. **พหุลกรรม** กรรมชิน
๑๑. **อาสันนกรรม** กรรมเมื่อจวนเจียน
๑๒. **กตัตตากรรม** กรรมสักว่าทำ

- **ทวาร ๓** ทางเกิดของกรรม

๑. **กายทวาร** ทวารคือกาย ๒. **วจีทวาร** ทวารคือวาจา ๓. **มโนทวาร** ทวารคือใจ

(ปี 60, 50) ในกรรม ๑๒ อุปถัมภ์ภกกรรม กับ อุปปีฬกรรม ทำหน้าที่ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ อุปถัมภ์ภกกรรม ทำหน้าที่สนับสนุนผลแห่งชนกกรรมอุปปีฬกรรม ทำหน้าที่บีบคั้นผลแห่งชนกกรรม ฯ

(ปี 59, 46) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. อโหสิกรรม ข. กตัตตากรรม

ตอบ ก. อโหสิกรรม คือกรรมให้ผลสำเร็จแล้ว เป็นกรรมล่วงคราวแล้วเล็กให้ผลเปรียบเหมือนพืชสิ้นยางแล้ว เพราะไม่ขึ้น

ข. กตัตตากรรม คือกรรมสักว่าทำ ได้แก่กรรมอื่นทำด้วยไม่ตั้งใจ ฯ

(ปี 58) อุปฆาตกรรม คือกรรมตัดรอน ทำหน้าที่อะไร ?

ตอบ ทำหน้าที่ตัดรอนผลแห่งชนกกรรมและอุปถัมภ์ภกกรรมให้ขาดแล้ว เข้าให้ผล แทนที่ (ชนกกรรมและอุปถัมภ์ภกกรรมนั้น) ฯ

(ปี 56) การฆ่าสัตว์ อย่างไรเกิดทางกายทวาร อย่างไรเกิดทางวจีทวาร ?

ตอบ ฆ่าด้วยตนเองเกิดทางกายทวาร ใช้ให้ผู้อื่นฆ่าเกิดทางวจีทวาร ฯ

(ปี 55) กรรมที่บุคคลทำไว้ ทำหน้าที่อย่างไรบ้าง?

ตอบ ทำหน้าที่ คือ ๑. แต่ง (วิบาก) ให้เกิด เรียกว่า ชนกกรรม

๒. สนับสนุน (วิบากของกรรมอื่น) เรียกว่า อุปถัมภ์กรรม

๓. บีบคั้น (วิบากของกรรมอื่น) เรียกว่า อุปปีฬกรรม

๔. ตัดรอน (วิบากของกรรมอื่น) เรียกว่า อุปฆาตกรรม ฯ

(ปี 50) กรรมและทวาร คืออะไร? อภิขมาเป็นกรรมใดและเกิดทางทวารใดบ้าง จงอธิบาย?

ตอบ กรรม คือ การกระทำ ส่วนทวาร คือ ทางเกิดของกรรม ฯ

อภิขมา ความอยากได้ เป็นมโนกรรมได้อย่างเดียว และเกิดได้ทั้ง ๓ ทวาร เป็นกายทวาร เช่น มีความอยากได้แล้วลูบคลำผัสตุที่อยากได้นั้น แต่ไม่มีโดยจิต เป็นวจีทวาร เช่น มีความอยากได้แล้วบ่นว่า ทำอย่างไรดีหนอ จักได้พิสดุสนั้น และเป็นมโนทวาร เช่น มีความอยากได้แล้วรำพึงในใจ ฯ

(ปี 49) คำต่อไปนี้มีความหมายอย่างไร ?

ก.ชนกกรรม ข.อุปถัมภ์กรรม ค.ทวิภูธัมมเวทนียกรรม ง.อุปปีฬเวทนียกรรม จ.กตัตตกรรม

ตอบ ก. กรรมแต่งให้เกิด ข. กรรมสนับสนุน ค. กรรมให้ผลในภพนี้ ง. กรรมให้ผลในภพหน้า

 จ. กรรมสักว่าทำ คือกรรมที่ทำด้วยไม่ตั้งใจ ฯ

(ปี 48) พุทธภาษิตว่า ผู้ทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว แต่ปรากฏว่าผู้ทำกรรมชั่วยังได้รับสุขก็มี ผู้ทำกรรมดียังได้รับทุกข์ก็มี ที่เป็นเช่นนี้ เพราะเหตุใด ?

ตอบ เพราะกรรมบางอย่างให้ผลในภพนี้ บางอย่างให้ผลในภพหน้า หรือในภพต่อ ๆ ไป ผู้ทำกรรมชั่วได้รับสุข เพราะกรรมชั่วยังไม่ได้ช่องให้ผลในขณะนั้น กรรมดีที่เขาทำไว้ในอดีตกำลังให้ผลอยู่ แต่กรรมช่วนั้นยังไม่สูญหายไป ยังติดตามให้ผลอยู่เสมอ เป็นแต่ยังไม่ได้ช่องเท่านั้น ส่วนผู้ทำกรรมดี ที่ไม่ได้รับสุขในขณะนั้น เพราะกรรมช่วนที่เขาได้ทำไว้ในอดีตกำลังให้ผลอยู่ จึงต้องรับทุกข์ลำบากอยู่ในขณะนั้น แต่กรรมดีที่เขาทำไว้นั้นยังไม่สูญหายไป ยังติดตามเขาไปเหมือนเงาตามตัว ฉะนั้น เมื่อได้ช่องก็ย่อมให้ผลทันที ฯ

(ปี 45) ในกรรม ๑๒ กรรมที่ให้ผลตามลำดับ ได้แก่กรรมอะไรบ้าง? อุปฆาตกรรม มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ ได้แก่ ๑. ครุกรรม กรรมหนัก
 ๒. พหุลกรรม หรือ อาจิณณกรรม กรรมชิน
 ๓. อาสันนกรรม กรรมเมื่อจวนเจียน
 ๔. กตัตตกรรม กรรมสักว่าทำ ฯ

อุปฆาตกรรมเป็นกรรมที่แรง ซึ่งตรงกันข้ามกับชนกกรรม และอุปถัมภ์กรรม เข้าตัดรอนการให้ผลของกรรมสองอย่างนั้นให้ขาดไปเสียทีเดียว เช่น เกิดในตระกูลสูงมั่งคั่ง แต่อายุสั้น เป็นต้น ฯ

(ปี 44) กรรมหมายถึงการกระทำเช่นไร ? ทวิภูธรรวมเวทนียกรรม และอุปปีฬเวทนียกรรม คือกรรมเช่นไร ?

ตอบ หมายถึงการกระทำทางกาย วาจา ใจ ที่มีเจตนาจงใจทำ เป็นได้ทั้งฝ่ายดี ฝ่ายชั่วหรือเป็นกลาง ๆ ฯ

ทวิภูธรรวมเวทนียกรรม คือกรรมให้ผลในภพปัจจุบัน อุปปีฬเวทนียกรรม คือกรรมให้ผลในภพที่จะเกิดถัดไป ฯ

➤ เวทนา ๓ ได้แก่ สุข ทุกข์ เฉย ๆ

➤ เวทนา ๕

๑. สุข ความสบายกาย

๔. โทมน์ส ความทุกข์ทางใจ

๒. โสมนน์ส ความสุขทางใจ

๕. อุเบกขา ความรู้สึกเฉย ๆ

๓. ทุกข์ ความไม่สบายกาย

(ปี 57) ความรู้สึกเฉย ๆ ทางกาย กับความรู้สึกเฉย ๆ ทางใจ จัดเข้าในเวทนา ๕ อย่างไร?

ตอบ ความรู้สึกเฉยๆ ทางกาย จัดเป็นสุข

ความรู้สึกเฉยๆ ทางใจ จัดเป็นอุเบกขา ฯ

(ปี 50) เวทนา ๓ และเวทนา ๕ ได้แก่อะไรบ้าง? จัดกลุ่มเทียบกันได้อย่างไร ?

ตอบ เวทนา ๓ ได้แก่ สุข ทุกข์ เฉย ๆ คือไม่สุขไม่ทุกข์

ส่วนเวทนา ๕ ได้แก่ สุข โสมนัส ทุกข์ โทมนัส อุเบกขา ฯ

ในเวทนา ๓ สุข คือ สุขกายและสุขใจ ซึ่งในเวทนา ๕ สุขกายก็คือสุข และสุขใจก็คือโสมนัส

ในเวทนา ๓ ทุกข์ คือ ทุกข์กายและทุกข์ใจ ซึ่งในเวทนา ๕ ทุกข์กายก็คือทุกข์ และทุกข์ใจก็คือโทมนัส

ส่วนในเวทนา ๓ เฉย ๆ คือไม่สุขไม่ทุกข์ ในเวทนา ๕ ก็คืออุเบกขานั้นเอง ฯ

➤ พุทธจริยา ๓ พระจริยาวัตรของพระพุทธเจ้า

๑. **โลกัตถจริยา** การบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลก ในฐานะที่ทรงเป็นโลกนาถ

๒. **ญาติัตถจริยา** การบำเพ็ญประโยชน์แก่เหล่าพระประยูรญาติ ในฐานะที่ทรงเป็นสายโลหิตเดียวกัน

๓. **พุทธัตถจริยา** การบำเพ็ญประโยชน์ในฐานะที่ทรงเป็นพระพุทธเจ้า

(ปี 58) โลกัตถจริยา ที่พระพุทธองค์ทรงประพฤติเป็นประโยชน์แก่โลกนั้น มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายว่า ทรงประพฤติเป็นประโยชน์แก่มหาชนที่นับว่าสัตว์โลกทั่วไป เช่น ทรงแผ่ พระญาณตรวจดูสัตว์โลกทุกเข้าค่า ผู้ใดปรากฏในข่ายพระญาณ เสด็จไปโปรดผู้นั้น สรุปลือ ทรงสงเคราะห์คนทั้งหลายโดยฐานเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ฯ

(ปี 48) พระพุทธเจ้าทรงประพฤติประโยชน์โดยฐานเป็นพระพุทธเจ้าที่เรียกว่าพุทธัตถจริยา คือทรงประพฤติอย่างไร?

ตอบ ทรงทำหน้าที่ของพระพุทธเจ้า คือ ได้ทรงแสดงธรรมประกาศพระศาสนาให้บริษัททั้งคฤหัสถ์และบรรพชิตรู้ทั่วถึงธรรมตามภูมิชั้น และทรงบัญญัติสิกขาบท อันเป็นอาทิพรหมจรรย์และอภิสมาจาร ฯ

(ปี 44) ปาฏิหาริย์คืออะไร? พระพุทธเจ้าทรงยกย่องปาฏิหาริย์อะไรว่าเป็นอัศจรรย์ยิ่งกว่าปาฏิหาริย์อื่น?

พุทธจริยา และพุทธิจริต ต่างกันอย่างไร?

ตอบ คือ การกระทำที่ให้เกิดผลเป็นอัศจรรย์ ฯ ทรงยกย่องอนุศาสนีปาฏิหาริย์ว่าเป็นอัศจรรย์ยิ่งกว่าปาฏิหาริย์อื่น ฯ

พุทธจริยา คือพระจริยาของพระพุทธเจ้า พุทธิจริต คือผู้มีความรู้เป็นปกติ ฯ

หมวด ๔

➤ อปัสเสนธรรม ๔ ธรรมเป็นที่พึงพิง

๑. พิจารณาแล้วเสพของอย่างหนึ่ง

๓. พิจารณาแล้วเว้นของอย่างหนึ่ง

๒. พิจารณาแล้วอดกลั้นของอย่างหนึ่ง

๔. พิจารณาแล้วบรรเทาของอย่างหนึ่ง

(ปี 58) อปัสเสนธรรมชื่อว่า “พิจารณาแล้วบรรเทาของอย่างหนึ่ง” ของอย่างหนึ่งนั้น คืออะไร ?

ตอบ คืออกุศลวิตกอันสัมปยุตด้วยกาม พยาบาท วิหิงสา ฯ

(ปี 55) อปัสเสนธรรม (ธรรมเป็นที่พึงพิง) ข้อที่ ๒ ว่า พิจารณาแล้วอดกลั้นของอย่างหนึ่ง นั้นมีอธิบายอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายว่า อดกลั้นอารมณ์อันไม่เป็นที่เจริญใจ ต่างโดยหนาว ร้อน หิว กระจาย ถ้อยคำเสียดแทง และทุกขเวทนาอันแรงกล้า ฯ

(ปี 46) ในอปัสเสนธรรม ข้อว่า “พิจารณาแล้วเสพของอย่างหนึ่ง” คำว่า “ของอย่างหนึ่ง” ในข้อนี้ได้แก่อะไร ?

ผู้พิจารณาตามข้อ “พิจารณาแล้วเสพของอย่างหนึ่ง” นั้น ได้ประโยชน์อย่างไร ?

ตอบ ได้แก่ ปัจจัย ๔ บุคคล และธรรม เป็นต้น ที่ทำให้เกิดความสบาย ฯ

ได้ประโยชน์อย่างนี้ คือ ทำกุศลที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ทำกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้เจริญยิ่งขึ้น ทำกิเลสและอกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้เสื่อมไป ฯ

➤ **อริยวงศ์ ๔** ปฏิปทาของพระอริยบุคคลผู้เป็นสมณะ

๑. สันโดษด้วยจิวรตามมีตามเกิด

๓. สันโดษด้วยเสนาสนะตามมีตามเกิด

๒. สันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามเกิด

๔. ยินดีในการเจริญกุศลและในการละอกุศล

(ปี 62) ปฏิปทาของพระอริยบุคคลผู้เป็นสมณะ เรียกว่าอะไร ? มีอะไรบ้าง ?

ตอบ เรียกว่า อริยวงศ์ ๔ มี ๔ คือ ๑. สันโดษด้วยจิวรตามมีตามเกิด ๒. สันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามเกิด

๓. สันโดษด้วยเสนาสนะตามมีตามเกิด ๔. ยินดีในการเจริญกุศลและในการละอกุศล

(ปี 55) อริยวงศ์คืออะไร มีกี่อย่าง ข้อที่ ๔ ว่าอย่างไร?

ตอบ คือ ปฏิปทาของพระอริยบุคคลผู้เป็นสมณะ มี ๔ อย่าง ๑ ข้อที่ ๔ ว่า ยินดีในการเจริญกุศลและในการละอกุศล ๑

(ปี 47) ภิกษุผู้ได้รับการสรรเสริญว่าดำรงอยู่ในอริยวงศ์ เพราะเป็นผู้ปฏิบัติอย่างไร? เมื่อดำรงอยู่ในอริยวงศ์ถูกต้องดีแล้วจะได้รับผลอย่างไร?

ตอบ เพราะเป็นผู้สันโดษด้วยจิวร บิณฑบาต เสนาสนะตามมีตามได้ และยินดีในการเจริญกุศลและในการละอกุศล ไม่ยกตนข่มผู้อื่น ขยัน ไม่เกียจคร้าน มีสัมปชัญญะ มีสติ ๑

ย่อมได้รับผลคือความสุขใจและปลอดภัยเพราะความประพฤติปฏิบัติชอบของตน และไม่ต้องเดือดร้อนใจเพราะความเดือดร้อนเนื่องด้วยการแสวงหาไม่สมควรและประพฤติเสียหายโดยประการต่างๆ ย่อมครอบงำความยินดีและความไม่ยินดีเสียได้ ความยินดีและความไม่ยินดีก็ไม่อาจครอบงำท่านได้ และใครๆ ก็ไม่อาจติเตียนท่านได้ ๑

(ปี 43) อปัมัญญา ๔ กับพรหมวิหาร ๔ ต่างกันอย่างไร ? อะไรเรียกว่า อริยวงศ์ ? แจกออกเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ตอบ ต่างกันอย่างไรคือ อปัมัญญาได้แก่การแผ่โดยไม่เจาะจงตัว และไม่มีจำกัด ส่วนพรหมวิหารได้แก่การแผ่โดยเจาะจงตัว หรือโดยไม่เจาะจงตัว แต่ยังมีจำกัดมุ่งเอาหมู่นี้หมู่นั้น ๑

ปฏิปทาของพระอริยบุคคลผู้เป็นสมณะเรียกว่า อริยวงศ์ แจกออกเป็น ๔ คือ ๑. สันโดษด้วยจิวรตามมีตามเกิด

๒. สันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามเกิด ๓. สันโดษด้วยเสนาสนะตามมีตามเกิด ๔. ยินดีในการเจริญกุศลและในการละอกุศล

➤ **อปัมัญญา ๔** (ไม่มีขอบเขต, ไม่มีประมาณ) ธรรมคือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ที่แผ่ไปในสรรพสัตว์ทั้งหลายอย่างไม่มีขอบเขต

๑. **เมตตา** ความรักใคร่, ความหวังดี หรือปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข

๒. **กรุณา** สงสาร หรือปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ หรือ**ความปราณี**

๓. **มุทิตา** พลอยยินดี หรือยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข

๔. **อุเบกขา** วางเฉย หรือวางใจเป็นกลางเมื่อเห็นว่าสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ไม่อาจช่วยเหลือได้

(ปี 61) เมตตา มีความหมายว่าอย่างไร ? เมตตาในพรหมวิหารและในอปัมัญญา ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ มีความหมายว่า ปรารถนาความสุขความเจริญต่อผู้อื่นด้วยความจริงใจ ๑

ต่างกันโดยวิธีแผ่ คือ แผ่โดยเจาะจงก็ดี โดยไม่เจาะจงก็ดี จัดเป็นพรหมวิหาร ถ้าแผ่โดยไม่เจาะจงไม่จำกัด จัดเป็นอปัมัญญา ๑

(ปี 57) การแผ่เมตตาในพรหมวิหาร กับในอปัมัญญา ต่างกันอย่างไร?

ตอบ ในพรหมวิหารเป็นการแผ่เมตตาโดยเจาะจงตัว หรือเจาะจงหมู่คณะ ส่วนในอปัมัญญาเป็นการแผ่เมตตาโดยไม่เจาะจงตัวไม่มีจำกัด ๑

(ปี 54) เมตตากับปราณีมีความหมายต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร ? และอย่างไรหนำจัดวิตกอะไร ?

ตอบ เมตตาหมายถึงความรักใคร่หรือความหวังดี **ปราณี**หมายถึงความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์เข้าลักษณะแห่งกรุณา ๑ **เมตตา**กำจัดพยาบาทวิตก **ปราณี**กำจัดวิหิงสาวิตก ๑ (หมายเหตุ คำว่า "วิตก" ในที่นี้ หมายถึง **อกุศลวิตก ๓** ได้แก่ กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก)

(ปี 49) พรหมวิหารกับอปัมัญญา ต่างกันอย่างไร ? อย่างไรหนำเป็นปฏิปทาโดยตรงของภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ?

ตอบ ต่างกันโดยวิธีแผ่ คือ แผ่โดยเจาะจงตัวก็ดี โดยไม่เจาะจงตัวก็ดี แต่ยังมีจำกัดหมู่นี้หมู่นั้นจัดเป็นพรหมวิหาร

ถ้าแผ่โดยไม่เจาะจงไม่จำกัด จัดเป็นอัมปมัญญา ฯ อัมปมัญญาเป็นปฏิปทาของภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ฯ

(ปี 43) อัมปมัญญา ๔ กับพรหมวิหาร ๔ ต่างกันอย่างไร ? อะไรเรียกว่า อริยวงศ์ ? แจกออกเป็นเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ตอบ ต่างกันอย่างนี้คือ อัมปมัญญาได้แก่การแผ่โดยไม่เจาะจงตัว และไม่มีจำกัด ส่วนพรหมวิหารได้แก่การแผ่โดยเจาะจงตัว หรือโดยไม่เจาะจงตัว แต่ยังมีจำกัดมุ่งเอาหมู่นี้หมู่นั้น ฯ

ปฏิปทาของพระอริยบุคคลผู้เป็นสมณะเรียกว่า อริยวงศ์ แจกออกเป็น ๔ คือ ๑. สันโดษด้วยจิรวรตามมีตามเกิด

๒. สันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามเกิด ๓. สันโดษด้วยเสนาสนะตามมีตามเกิด ๔. ยินดีในการเจริญกุศลและในการละอกุศล ฯ

➤ ทักขินาวิสุทธิ ๔ ความบริสุทธิ์แห่งทักขินา (ทักขินา คือ ของทำบุญ)

๑. บริสุทธิ์ฝ่ายทายก ฝ่ายปฏิบัติหากไม่บริสุทธิ์

๓. ไม่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก และฝ่ายปฏิบัติหาก

๒. บริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติหาก ฝ่ายทายกไม่บริสุทธิ์

๔. บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก และฝ่ายปฏิบัติหาก

(ปี 56) ทักขินาวิสุทธิ มีอะไรบ้าง? อย่างไหนให้อานิสงส์มากที่สุด?

ตอบ ทักขินาบางอย่าง บริสุทธิ์ฝ่ายทายก ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติหาก

ทักขินาบางอย่าง บริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติหาก ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก

ทักขินาบางอย่าง ไม่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก ทั้งฝ่ายปฏิบัติหาก

ทักขินาบางอย่าง บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก ทั้งฝ่ายปฏิบัติหาก ฯ

อย่างที่ ๔ คือ ทักขินาที่บริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก ทั้งฝ่ายปฏิบัติหาก ฯ

(ปี 54) ทักขินา คืออะไร? ทักขินานั้น จะบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ ในฝ่ายทายกและในฝ่ายปฏิบัติหากนั้น มีอะไรเป็นเครื่องหมาย?

ตอบ คือ ของทำบุญ ฯ ทักขินาจะบริสุทธิ์ มีศีลมีกัลยาณธรรมเป็นเครื่องหมาย ทักขินาจะไม่บริสุทธิ์ มีทุศีลมีบาปธรรมเป็นเครื่องหมาย ฯ

(ปี 49) ทักขินา คืออะไร ? ทักขินานั้น จะบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์ มีอะไรเป็นเครื่องหมาย ?

ตอบ คือ ของทำบุญ ฯ มีศีลมีกัลยาณธรรมของทายก หรือปฏิบัติหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่า บริสุทธิ์

และมีความเป็นผู้ศีลและอธรรม ของทายกหรือปฏิบัติหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นเครื่องหมายให้รู้ว่า ไม่บริสุทธิ์ ฯ

(ปี 46) คำว่า ทักขินา ในทักขินาวิสุทธิ นั้น หมายถึงอะไร ? ทักขินาจะไม่บริสุทธิ์ และบริสุทธิ์ กำหนดรู้ได้อย่างไร ?

ตอบ หมายถึง ของทำบุญ ฯ

กำหนดรู้ได้อย่างนี้ ทั้งทายก ทั้งปฏิบัติหากเป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ทักขินานั้น ชื่อว่า ไม่บริสุทธิ์ทั้งสองฝ่าย

ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบริสุทธิ์ ชื่อว่าบริสุทธิ์ฝ่ายเดียว

ทั้งสองฝ่ายบริสุทธิ์ ชื่อว่าบริสุทธิ์ทั้งสองฝ่าย ฯ

➤ อวิชชา ๔ ความไม่รู้

๑. ไม่รู้ในทุกข์

๓. ไม่รู้ในทุกข์นิโรธ

๒. ไม่รู้ในทุกข์สมุทัย

๔. ไม่รู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา.

➤ อวิชชา ๘ ความไม่รู้

๑. ไม่รู้จักทุกข์

๓. ไม่รู้จักความดับทุกข์

๒. ไม่รู้จักเหตุเกิดแห่งทุกข์

๔. ไม่รู้จักทางถึงความดับทุกข์

๕. ไม่รู้จักอดีต คือไม่รู้จักสาวหลัง เมื่อพบเห็นผลในปัจจุบัน ไม่รู้จักสาวหาต้นเค้าว่าอะไรเป็นเหตุให้เกิดมีขึ้น.

๖. ไม่รู้จักอนาคต คือไม่รู้จักคิดล่วงหน้า ไม่อาจปรารภการที่ทำ หรือเหตุอันเกิดขึ้นในปัจจุบันว่าจักมีผลเป็นอย่างไรนั้น ฯ

๗. **ไม่รู้จักรักทั้งอดีตทั้งอนาคต** คือไม่รู้จักรักโยงเหตุในอดีต และผลในอนาคตให้เนื่องถึงกัน.

๘. **ไม่รู้จักรักปฏิเสธสมุพบาท** คือไม่รู้จักรักกำหนดสถานะนั้น ๆ โดยความเป็นเหตุเป็นผลแห่งกันและกันเนื่องกันไป ดุจลูกโซ่เกี่ยวกันเป็นสาย

(ปี 61) ในอวิชา ๘ ข้อที่ว่า **ไม่รู้จักรักอนาคต** มีอธิบายว่าอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายว่า **ไม่รู้จักรักคิดล่วงหน้า** ไม่อาจปรารถนาการทำ หรือเหตุอันเกิดขึ้นในปัจจุบันว่าจักมีผลเป็นอย่างไร ๆ

➤ **โอฆะ ๔** กิเลสเป็นดุจกระแสน้ำอันท่วมใจสัตว์ (กาม ภพ ทิฏฐิ และอวิชา)

๑. **กาโมฆะ** โอฆะคือกาม

๓. **ทิฏฐิโฆฆะ** โอฆะคือทิฏฐิ

๒. **ภโวฆะ** โอฆะคือภพ

๔. **อวิชาโฆฆะ** โอฆะคืออวิชา

➤ **आสวะ ๔** กิเลสเป็นสภาพหมักหมมอยู่ในสันดาน

๑. **กามาสวะ** आสวะคือกาม (आสวะเป็นเหตุอยากได้)

๓. **ทิฏฐาसวะ** आสวะคือทิฏฐิ

๒. **ภवासวะ** आสวะคือภพ (आสวะเป็นเหตุอยากเป็น)

๔. **อวิชาสวะ** आสวะคืออวิชาความเขลา

➤ **โยคะ ๔** กิเลสเครื่องประกอบสัตว์ไว้ในภพ

๑. **กามโยคะ** กิเลสเครื่องประกอบคือกาม (ตรึงให้ติดอยู่กับกามคุณ)

๒. **ภวโยคะ** กิเลสเครื่องประกอบคือภพ (ตรึงให้ติดอยู่กับความยินดีในอัตภาพของตน ตลอดจนพอใจ ในรูปภพ อรูปภพ)

๓. **ทิฏฐิโยคะ** กิเลสเครื่องประกอบคือทิฏฐิ (ตรึงให้ติดอยู่กับความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม)

๔. **อวิชาโยคะ** กิเลสเครื่องประกอบคืออวิชา (ตรึงให้ติดอยู่กับความหลง)

(ปี 60) ทิฏฐิ ความเห็นผิด ท่านเรียกว่า โอฆะ โยคะ आสวะ เพราะเหตุใด?

ตอบ เรียกว่า โอฆะ เพราะเป็นดุจกระแสน้ำอันท่วมใจสัตว์ เรียกว่า โยคะ เพราะประกอบสัตว์ไว้ในภพ

เรียกว่า आสวะ เพราะเป็นสภาพหมักหมมอยู่ในกระแสจิต ฯ

(ปี 57) กิเลส ชื่อว่าโอฆะ โยคะ และआสวะ เพราะเหตุไร?

ตอบ ชื่อว่าโอฆะ เพราะดุจเป็นกระแสน้ำอันท่วมใจสัตว์

ชื่อว่าโยคะ เพราะประกอบสัตว์ไว้ในภพ

ชื่อว่าआสวะ เพราะเป็นสภาพหมักหมมอยู่ในสันดาน ฯ

(ปี 53) กาม ภพ ทิฏฐิ และอวิชา ได้ชื่อว่า โอฆะ โยคะ และआสวะ เพราะเหตุไร?

ตอบ ได้ชื่อว่าโอฆะ เพราะเป็นดุจกระแสน้ำอันท่วมใจสัตว์

ได้ชื่อว่าโยคะ เพราะประกอบสัตว์ไว้ในภพ

ได้ชื่อว่าआสวะ เพราะเป็นสภาพหมักหมมอยู่ในสันดาน ฯ

(ปี 44) กาม ภพ ทิฏฐิ อวิชา เพราะเหตุไรจึงเรียกว่า โอฆะ โยคะ आสวะ ? กิจในอริยสังแต่ละอย่างนั้นมีอะไรบ้าง ?

ตอบ เรียกว่า โอฆะ เพราะเป็นดุจกระแสน้ำอันท่วมใจสัตว์

เรียกว่า โยคะ เพราะประกอบสัตว์ไว้ในภพ

เรียกว่า आสวะ เพราะเป็นสภาพหมักหมมอยู่ในสันดาน ฯ

มี ๔ คือ ๑. ปริญา กำหนดรู้ทุกขสัง ๒. ปหานะ ละสมุทัยสัง ๓. สังฆิกรณะ ทำให้แจ้งนิโรธสัง ๔. ภาวนา ทำมคคสังให้เกิด ฯ

➤ **อบาย ๔** ภูมิ กำเนิดหรือพวก อันหาความเจริญมิได้

๑. **นिरยะ** นรก

๓. **ปิตติวิสัย** ภูมิแห่งเปรต

๒. **ติรัจฉานโยนิ** กำเนิดดิรัจฉาน

๔. **อสุรกาย** พวกอสุร

(ปี 51) อบาย ได้แก่อะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ ได้แก่ ภูมิ กำเนิดหรือพวก อันหาความเจริญมิได้ ฯ

มี ๑.นิริยะ คือนรก ๒.ดิรัจฉานโยนิ คือกำเนิดดิรัจฉาน ๓.ปิตติวิสัย คือภูมิแห่งเปรต ๔.อสุรกาย คือพวกอสุระ ฯ

(ปี 45) อาหารของสัตว์นรก และเปรต คืออะไร? คนจำพวกไหนเปรียบเหมือนอสุรกาย ในอบาย ๔?

ตอบ อาหารของสัตว์นรกคือกรรม ส่วนของเปรตคือกรรมและผลทานที่ญาติมิตรทำบุญอุทิศให้ ฯ

คนลอบทำโจรกรรม หลอกหลวงฉกชิงเอาทรัพย์ของผู้อื่น เปรียบเหมือนอสุรกาย ฯ

➤ โยนิ ๔ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **กำเนิด ๔**

๑. **ขลาพูชะ** เกิดในครรภ์ ๓. **สังเสทชะ** เกิดในถ้ำโคล

๒. **อัมพชะ** เกิดในไข่ ๔. **โอปปาติกะ** เกิดผุดขึ้น

(ปี 50) โยนิ คืออะไร ? มีอะไรบ้าง ? เทวดา และสัตว์นรก จัดอยู่ในโยนิไหน ?

ตอบ คือ กำเนิด ฯ มี ๑.ขลาพูชะ เกิดในครรภ์ ๒.อัมพชะ เกิดในไข่ ๓.สังเสทชะ เกิดในถ้ำโคล ๔.โอปปาติกะ เกิดผุดขึ้น ฯ

จัดอยู่ใน โอปปาติกะ ฯ

(ปี 43) กำเนิด ๔ มีอะไรบ้าง?

ตอบ กำเนิด ๔ คือ ขลาพูชะ เกิดในครรภ์ ๑ อัมพชะ เกิดในไข่ ๑ สังเสทชะ เกิดในถ้ำโคล ๑ โอปปาติกะ เกิดผุดขึ้น ๑

➤ **อุปาทาน ๔** ความยึดมั่นถือมั่น (คือ ถือมั่นข้างเลว ได้แก่ถือร้น)

๑. **กามอุปาทาน** ความถือมั่นในกาม (ถือมั่นวัตถุตามด้วยอำนาจกามตัณหา หมกมุ่นอยู่ว่านั่นของเรา จนเป็น เหตุอภิสสาหรือหึง)

๒. **ทิฏฐูปาทาน** ความถือมั่นในทิฐิ (ถือมั่นความเห็นผิดด้วยอำนาจหัตถ์อ เจนเป็นเหตุเถียงกันทะเลาะกัน)

๓. **สีลัพพตูปาทาน** ความถือมั่นในศีลพรต (ถือมั่นศีลพรต คือ ธรรมเนียมที่เคยประพฤติมาจนชิน ด้วยอำนาจความเชื่อว่าขลัง จนเป็นเหตุหัวตั้งมงามาย)

๔. **อัตตวาตูปาทาน** ความถือมั่นในวาทะว่าตน (ถือเรา ถือเขาด้วยอำนาจมานะ จนเป็นเหตุถือพวก)

(ปี 64, 58, 43) อุปาทานคืออะไร? มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

การถือเราถือเขาด้วยอำนาจมานะ จนเป็นเหตุถือพวก จัดเป็นอุปาทานอะไร ในอุปาทาน ๔?

ตอบ คือการถือมั่นข้างเลว ได้แก่ถือร้น ฯ

มี ๔ อย่าง ฯ คือ ๑.กามอุปาทาน ถือมั่นในกาม ๒.ทิฏฐูปาทาน ถือมั่นทิฐิ ๓.สีลัพพตูปาทาน ถือมั่นศีลพรต ๔.อัตตวาตูปาทาน ถือมั่นวาทะว่าตน ฯ

จัดเป็นอัตตวาตูปาทาน ฯ

(ปี 48) ทิฏฐูปาทาน และสีลัพพตูปาทาน คืออะไร?

ตอบ ทิฏฐูปาทาน คือถือมั่นความเห็นผิดด้วยอำนาจหัตถ์อ เจนเป็นเหตุเถียงกันทะเลาะกัน

สีลัพพตูปาทาน คือ ถือมั่นธรรมเนียมที่เคยประพฤติมาจนชินด้วยอำนาจความเชื่อว่าขลัง จนเป็นเหตุหัวตั้งมงามาย ฯ

➤ **กิจในอริยสัจ ๔** สิ่งที่ควรทำ หรือข้อที่ควรปฏิบัติในอริยสัจ

๑. **ปริญญา** กำหนดรู้ทุกข์ขสัจ ๓. **สังฉิภระ** ทำให้แจ้งนิโรธสัจ

๒. **ปหานะ** ละสมุทัยสัจ ๔. **ภาวนา** ทำมคคสัจให้เกิด

(ปี 62) กิจในอริยสัจ ๔ มีอะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๑. ปริญญา กำหนดรู้ทุกข์ขสัจ ๒. ปหานะ ละสมุทัยสัจ ๓. สังฉิภระ ทำให้แจ้งนิโรธสัจ ๔. ภาวนา ทำมคคสัจให้เกิด ฯ

(ปี 44) กาม ภพ ทิฏฐิ อวิชชา เพราะเหตุไรจึงเรียกว่า โอะชะ โยคะ อาสวะ ? กิจในอริยสัจแต่ละอย่างนั้นมีอะไรบ้าง ?

ตอบ เรียกว่า โอมะ เพราะเป็นจุดกระแสไฟฟ้าอันท่วมใจสัตว์ เรียกว่า โยคะ เพราะประกอบสัตว์ไว้ในภพ

เรียกว่า อาสวะ เพราะเป็นสภาพหมักหมมอยู่ในสันดาน ฯ

มี ๔ คือ ๑. ปริญา กำหนดรู้ทุกขสัง ๒. ปหานะ ละสมุทัยสัง ๓. สัจฉิระณะ ทำให้แจ้งนิโรธสัง ๔. ภาวนา ทำมคคสังให้เกิด ฯ

หมวด ๕

➤ **มาร ๕** (ผู้ฆ่าหรือผู้กำจัด) สิ่งทีล้าลงผลาญทำลายความดี ชักนำให้ทำบาปกรรม ปิดกั้นไม่ให้ทำความดี จนถึงปิดกั้นไม่ให้เข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ฯ

๑. **ขันธมาร** มารคือขันธ ๕ (ปัญญาขันธ)

๔. **เทวปุตตมาร** มารคือเทวดา

๒. **กิเลสมาร** มารคือกิเลส

๕ **มัจจุมาร** มารคือความตาย

๓. **อภิสังขารมาร** มารคืออภิสังขาร

(ปี 63) มาร ๕ คืออะไรบ้าง ? ปัญจขันธ ได้ชื่อว่าเป็นมารเพราะเหตุไร ?

ตอบ คือ ขันธมาร กิเลสมาร อภิสังขารมาร มัจจุมาร และ เทวปุตตมาร ฯ

เพราะปัญจขันธนั้น บางทีทำความลำบากให้ อันเป็นเหตุเพื่อหน่ายจนถึงฆ่าตัวตายเสียเองก็มี ฯ

(ปี 61) มาร ๕ คืออะไรบ้าง ? กิเลสได้ชื่อว่าเป็นมารเพราะเหตุไร ?

ตอบ คือ ปัญจขันธ กิเลส อภิสังขาร มรณะ และ เทวบุตร ฯ

ได้ชื่อว่าเป็นมาร เพราะผู้ที่ตกอยู่ในอำนาจแห่งกิเลสแล้ว กิเลสย่อมผูกมัดไว้บ้าง ย่อมทำให้เสียคนบ้าง ฯ

(ปี 60, 55) ปัญจขันธ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่าเป็นมาร มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ มีอธิบายว่า ปัญจขันธนั้น บางทีทำความลำบาก บางทีทำให้เกิดความเบื่อหน่าย จนถึงฆ่าตัวตายก็มี ฯ

(ปี 59, 48) มัจจุมารได้แก่อะไร ? ได้ชื่อว่าเป็นมารเพราะเหตุไร ?

ตอบ ได้แก่ความตาย ฯ ชื่อว่าเป็นมาร เพราะเมื่อความตายเกิดขึ้น บุคคลย่อมหมดโอกาสที่จะทำประโยชน์ใด ๆ อีกต่อไป ฯ

(ปี 56) ในพระพุทธานุศาสนานี้เรื่องมารไว้มาก อยากทราบว่า คำว่า มาร หมายถึงอะไร? กิเลสได้ชื่อว่าเป็นมารเพราะเหตุไร?

ตอบ หมายถึงสิ่งที่ล้าลงผลาญทำลายความดี ชักนำให้ทำบาปกรรม ปิดกั้นไม่ให้ทำความดี จนถึงปิดกั้นไม่ให้เข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ฯ

เพราะผู้ที่ตกอยู่ในอำนาจของกิเลสแล้ว ย่อมจะถูกผูกมัดไว้บ้าง ถูกทำให้เสียคนบ้าง ฯ

(ปี 52) มารมีอะไรบ้าง อุกุศลกรรมจัดเป็นมารประเภทใด?

ตอบ มีดังนี้ ๑.ขันธมาร มารคือปัญจขันธ ๒.กิเลสมาร มารคือกิเลส ๓.อภิสังขารมาร มารคืออภิสังขาร

๔.เทวปุตตมาร มารคือเทวดา ๕.มัจจุมาร มารคือความตาย ฯ อุกุศลกรรมเป็นมารประเภทอภิสังขารมาร ฯ

(ปี 49) มาร คืออะไร ? เฉพาะอภิสังขารมาร หมายถึงอะไร ?

ตอบ คือ สิ่งทีล้าลงผลาญทำลายความดี ชักนำให้ทำบาปกรรม ปิดกั้นไม่ให้ทำความดี จนถึงปิดกั้นไม่ให้เข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริง ฯ หมายถึง อุกุศลกรรม ฯ

(ปี 46) ปัญจขันธ ได้ชื่อว่าเป็นมาร เพราะเหตุไร ? กิเลสมาร และมัจจุมาร จัดเข้าในอริยสังข์ข้อใดได้หรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ตอบ เพราะบางทีทำความลำบากให้ อันเป็นเหตุเพื่อหน่าย จนถึงฆ่าตัวตายเสียเองก็มี ฯ

ได้ ฯ กิเลสมาร จัดเข้าในทุกขสมุทัยสัง เพราะกิเลสเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ มัจจุมาร จัดเข้าในทุกขสัง เพราะเป็นตัวทุกข์ ฯ

(ปี 44) กรรมฝ่ายอกุศลจัดเป็นมารอะไรในมาร ๕ ? เพราะเหตุไรจึงได้ชื่อว่าเป็นมาร ? สุตทวารามมีกี่ชั้น ? อะไรบ้าง ? เป็นที่เกิดของใคร ?

ตอบ จัดเป็นอภิสังขารมาร ฯ ที่ได้ชื่อว่าเป็นมารเพราะทำให้เป็นผู้ทรพล ฯ

มี ๕ ชั้น ฯ คือ ๑. อวิหา ๒. อตปปา ๓. สุทสสา ๔. สุทสสี ๕. อกนิฏฐา ฯ เป็นที่เกิดของพระอนาคามี ฯ

➤ **วิญญาน ๕** ความรู้แจ้งอารมณ์

๑. จักขุวิญญาน	ความรู้อารมณ์ทางตา	๔. ชิวหาวิญญาน	ความรู้อารมณ์ทางลิ้น
๒. โสทวิญญาน	ความรู้อารมณ์ทางหู	๕. กายวิญญาน	ความรู้อารมณ์ทางกาย
๓. ฆานวิญญาน	ความรู้อารมณ์ทางจมูก		

➤ **สังขยา ๑๐** ความกำหนดหมายรู้ เป็นแนวสำหรับยกพิจารณาในการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อทำให้เกิดปัญญาอรอบรู้สังขารธรรมทั้งหลาย

๑. อนิจจสังขยา กำหนดพิจารณาชั้น ๕ ให้เห็นของไม่เที่ยง
๒. อนัตตสังขยา กำหนดพิจารณาอายตนะภายในและอายตนะภายนอก ให้เป็นอนัตตา
๓. อสุภสังขยา กำหนดพิจารณาร่างกาย ให้เห็นเป็นของสกปรก
๔. อาทีนวสังขยา กำหนดพิจารณาร่างกายโดยความเป็นโทษ
๕. ปหานสังขยา กำหนดพิจารณาเพื่อละอกุศลวิตรวมไปถึงอกุศลธรรมทั้งหลายให้หมดสิ้นไป
๖. วิราคสังขยา กำหนดพิจารณาวิราคะ
๗. นิโรธสังขยา กำหนดหมายนิโรธว่าเป็นธรรมอันละเอียดประณีต เป็นธรรมที่ดับกิเลสและกองทุกข์
๘. สัพพโลเก อนภิรตสังขยา กำหนดพิจารณาเพื่อละอุบายและอุปาทานในโลก
๙. สัพพสังขารสุ อนิฏฐสังขยา กำหนดพิจารณาในสังขารทั้งหลายที่เป็นไปตามกฎกรรมตา
๑๐. อานาปานสติ การตั้งสติกำหนดดูลมหายใจเข้า-ออก

(ปี 58) ชิวหาวิญญาน และกายวิญญาน เกิดขึ้นได้เพราะอาศัยอะไรบ้าง ?

ตอบ ชิวหาวิญญานเกิดขึ้น เพราะอาศัยลิ้นกับรส (กระทบกัน) และกายวิญญานเกิดขึ้น เพราะอาศัยกายกับโณภูมิจึงพะ (กระทบกัน) ฯ

(ปี 47) วิญญานกับสังขยา ทำหน้าที่ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ทำหน้าที่ต่างกันอย่างนี้คือ วิญญานทำหน้าที่รู้แจ้งอารมณ์ที่เกิดขึ้น เมื่ออายตนะภายในและอายตนะภายนอกมากระทบกัน เช่น เมื่อรูปมากระทบตา เกิดการเห็นขึ้นเป็นต้น

ส่วนสังขยา ทำหน้าที่จำได้หมายรู้เท่านั้นคือหมายรู้ไว้ซึ่งรูป เสียง กลิ่น รส โณภูมิจึงพะ และธรรมารมณ ว่า เขียว ขาว ดำ แดง ดั่ง เบาทเป็นต้น ฯ

➤ **มัจฉริยะ ๕** ความตระหนี่ การหวงแหนไม่ยอมให้

๑. อวาสมัจฉริยะ	ตระหนี่ที่อยู่	๔. วัฒนมัจฉริยะ	ตระหนี่วรรณะ
๒. กุลมัจฉริยะ	ตระหนี่สกุล	๕. ธัมมมัจฉริยะ	ตระหนี่ธรรม
๓. ลากมัจฉริยะ	ตระหนี่ลาก		

(ปี 58) ธรรมมัจฉริยะ ความตระหนี่ธรรม มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ มีอธิบายว่า ความหวงธรรม หวงศิลปวิทยา ไม่ปรารถนาจะแสดงจะบอกแก่คนอื่น เกรงว่าเขาจะรู้เทียมตน ฯ

(ปี 45) กุลมัจฉริยะ ตระหนี่ตระกูล คืออย่างไร ? ครูสอนศิษย์ ปิดบังอำพรางความรู้ ไม่บอกให้สิ้นเชิง จัดเข้าในมัจฉริยะข้อไหน ?

ตอบ คือหวงแหนตระกูลไม่ยอมให้ตระกูลอื่นมาเกี่ยวดองด้วย ถ้าเป็นบรรพชิตก็หวงอุปัฏฐาก ไม่พอใจให้ไปบำรุงภิกษุอื่น ฯ ธัมมมัจฉริยะ ฯ

➤ **สุทธาวาส ๕** ภูมิเป็นที่อยู่ของท่านผู้บริสุทธิ์ เป็นชื่อของพรหมโลกอันเป็นที่เกิดและที่อยู่ของพระอนาคามี

๑. อวิหา	๒. อตปปา	๓. สุทัสสา	๔. สุทัสสี	๕. อกนิฏฐา

(ปี 44) กรรมฝ่ายอกุศลจัดเป็นมารอะไรในมาร ๕ ? เพราะเหตุไรจึงได้ชื่อว่ามาร ? สุทธาวาสมีกี่ชั้น ? อะไรบ้าง ? เป็นที่เกิดของใคร ?

ตอบ จัดเป็นอภิสังขารมาร ๆ ที่ได้ชื่อว่ารเพราะทำให้เป็นผู้ทรพล ๆ

มี ๕ ชั้น ๆ คือ ๑. อวิหา ๒. อดตปปา ๓. สุทสสา ๔. สุทสสี ๕. อกนิฏฐา ๆ เป็นที่เกิดของพระอนาคามี ๆ

➤ **สังวร ๕** การสำรวมระวังปิดกั้นอกุศล

๑. สีสสังวร สำรวมด้วยศีล

๔. ขันติสังวร สำรวมด้วยขันติ

๒. สติสังวร สำรวมด้วยสติ

๕. วิริยสังวร สำรวมด้วยความเพียร

๓. ญาณสังวร สำรวมด้วยญาณ

(จี 64, 62) สังวรคืออะไร ? สติสังวร สำรวมด้วยสตินั้น มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ คือ การสำรวมระวังปิดกั้นอกุศล ๆ มีอธิบายว่า สำรวมอินทรีย์มีจักขุเป็นต้น ระวังรักษามีให้อกุศลกรรมเข้าครอบงำ เมื่อเห็นรูปเป็นต้น ทั้งมีสติไม่พินเพื่อนหลงลืม ระลึกได้ก่อนแต่ทำ พุด คิด ไม่ให้ผิดทางกายวาจาใจ ไม่ประมาทหลงทำกรรมชั่ว ๆ

(จี 43) การสำรวมระวังปิดกั้นอกุศลเรียกว่าอะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? สติสังวร สำรวมด้วยสตินั้น มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ เรียกว่า สังวร มี ๕ คือ ๑. สีสสังวร สำรวมด้วยศีล ๒. สติสังวร สำรวมด้วยสติ ๓. ญาณสังวร สำรวมด้วยญาณ

๔. ขันติสังวร สำรวมด้วยขันติ ๕. วิริยสังวร สำรวมด้วยความเพียร ๆ มีอธิบายว่า สำรวมอินทรีย์มีจักขุเป็นต้นระวังรักษามีให้อกุศลกรรมเข้าครอบงำ เมื่อเห็นรูปเป็นต้น ทั้งมีสติไม่พินเพื่อนหลงลืม ระลึกได้ก่อนแต่ทำ พุด คิด ไม่ให้ผิดทางกาย วาจา ใจ ไม่ประมาทหลงทำกรรมชั่ว ๆ

หมวด ๖

➤ **ธรรมคุณ ๖** คุณความดีของพระธรรม

๑. สุวากขาโต ภคฺวตา ธมฺโม เป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว

๒. สนฺทิภูฏิสฺสโก เป็นสิ่งที่ผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นผลด้วยตัวเอง

๓. อกาลิสฺสโก เป็นสิ่งที่ไม่ประกอบด้วยกาลเวลา

๔. เอหิปสฺสิสฺสโก เป็นสิ่งที่ควรกล่าวกับผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด

๕. โอปนยิสฺสโก เป็นสิ่งที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว

๖. ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิ เป็นสิ่งที่ผู้รู้พึงรู้เฉพาะตน

(จี 61, 56) ในธรรมคุณบทว่า "พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว" พระธรรมนั้น หมายถึงอะไร ?

ตอบ หมายถึง ปรียติธรรม กับ ปฏิวธธรรม (หรือโดยพิสดารได้แก่ สัทธรรม ๑๐ คือ โลกุตระธรรม ๙ กับ ปรียติธรรม ๑) ๆ

(จี 54) บทนมัสการพระธรรมว่า สุวากขาโต ภคฺวตา ธมฺโม ธมฺมํ นมสฺสามิ ข้าพเจ้านมัสการพระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว ที่ว่า ตรัสดีแล้ว นั้นมีอธิบายอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายอย่างนี้คือ ดีทั้งในส่วนปรียติและดีทั้งในส่วนปฏิวธ ในส่วนปรียติ ได้ชื่อว่าดีเพราะตรัสไม่วิปริต เพราะแสดงข้อปฏิบัติโดยลำดับกัน มีความไพเราะในเบื้องต้น ท่ามกลาง ที่สุด พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ บริสุทธ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ในส่วนปฏิวธนั้นได้ชื่อว่าดี เพราะปฏิบัติกับพระนิพพานย่อมสมควรแก่กันและกัน ๆ

(จี 49) พระธรรมคุณบทใด มีความหมายตรงกับคำว่า "ทำให้มาพิสูจน์ได้"? พระธรรมคุณบทนั้น มีอธิบายว่าอย่างไร ?

ตอบ บทว่า เอหิปสฺสิสฺสโก ๆ มีอธิบายว่า พระธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสามารถที่จะให้พิสูจน์ได้ทุกเวลาและสามารถนำไปประพฤติในชีวิตประจำวันเพื่อประโยชน์สุขได้ ๆ

(จี 47) พระธรรมคุณบทว่า สุวากขาโต ภคฺวตา ธมฺโม พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว ที่ว่า ดีแล้ว นั้นมีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ มืออธิบายอย่างนี้คือ ดีทั้งในส่วนปริยัติและดีทั้งในส่วนปฏิเวธ ในส่วนปริยัติ ได้ชื่อว่าดี เพราะตรัสไม่วิปริต เพราะแสดงข้อปฏิบัติโดยลำดับกัน มีความไพเราะในเบื้องต้น ท่ามกลาง ที่สุด มีทั้งอรรถทั้งพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง และเพราะประกาศพรหมจรรย์อย่างนั้น ส่วนในปฏิเวธ นั้น ได้ชื่อว่าดี เพราะปฏิบัติกับพระนิพพานย่อมสมควรแก่กันและกัน

(ปี 43) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. ภควา ข. โอปนยโก

ตอบ ก. ภควา คือพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นผู้มีโชค คือจะทรงทำการใดก็ลุล่วงปลอดภัยทุกประการ อีกอย่างหนึ่งเป็นผู้จำแนกแจกธรรม
ข. โอปนยโก คือพระธรรมมีคุณควรน้อมเข้ามาในใจของตนหรือควรน้อมใจเข้าไปหาพระธรรมนั้นด้วยการปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในใจ

➤ จริต ๖ อุปนิสัยส่วนตัวของมนุษย์

๑. รากจริต ผู้มีรากะเป็นปกติ	๔. วิตกจริต ผู้มีวิตกเป็นปกติ
๒. โทสจริต ผู้มีโทสะเป็นปกติ	๕. สัทธาจริต ผู้มีศรัทธาเป็นปกติ
๓. โมหจริต ผู้มีโมหะเป็นปกติ	๖. พุทธิจริต ผู้มีความรู้เป็นปกติ

(ปี 64, 59) จริต คืออะไร ? คนมีปกติเชื่อง่ายเป็นจิริตอะไร ?

ตอบ คือ พื้นเพอัธยาศัยของบุคคลที่แสดงออกมาตามปกติเป็นประจำ ๖ เป็นสัทธาจริต ๖

(ปี 63) คนมีปกติรักสวรั้งาม จัดเป็นจิริตอะไร ? จะพึงแก้ได้ด้วยการพิจารณากรรมฐานข้อใดได้บ้าง ?

ตอบ จัดเป็นรากจริต ๖ จะพึงแก้ได้ด้วยการพิจารณากายคตาสติ หรือ อสุภกรรมฐาน ๖

(ปี 53) จริต ๖ ได้แก่อะไรบ้าง ? คนมีจิริตมักนึกพล่านจะพึงแก้ด้วยกัมมัญฐานอะไร ?

ตอบ ได้แก่ ๑. รากจริต ๒. โทสจริต ๓. โมหจริต ๔. วิตกจริต ๕. สัทธาจริต ๖. พุทธิจริต ๖

พึงแก้ด้วยวิธีเพ่งกลิ่น หรือเจริญอานาปานัสสติกัมมัญฐาน ๖

(ปี 46) บุคคลผู้มีปกติต่อไปนี้ จัดเข้าในจิริตอะไร? จะพึงแก้ด้วยธรรมข้อใด? ก. ผู้มีปกติรักสวรั้งาม ข. ผู้มีปกตินึกพล่าน

ตอบ ก. จัดเข้าในรากจริต ๖ จะพึงแก้ด้วยเจริญกายคตาสติ หรืออสุภกัมมัญฐาน ๖

ข. จัดเข้าในวิตกจริต ๖ จะพึงแก้ด้วยเพ่งกลิ่น หรือเจริญอานาปานัสสติ ๖

(ปี 44) ปาฏิหาริย์คืออะไร? พระพุทธเจ้าทรงยกย่องปาฏิหาริย์อะไรว่าเป็นอัศจรรย์ยิ่งกว่าปาฏิหาริย์อื่น?

พุทธจริยา และพุทธิจิริต ต่างกันอย่างไร?

ตอบ คือ การกระทำที่บังเกิดผลเป็นอัศจรรย์ ๖ ทรงยกย่องอนุศาสน์ปาฏิหาริย์ว่าเป็นอัศจรรย์ยิ่งกว่าปาฏิหาริย์อื่น ๖

พุทธจริยา คือพระจริยาของพระพุทธเจ้า พุทธิจิริต คือผู้มีความรู้เป็นปกติ ๖

➤ สวรรค์ ๖ ชั้น ภูมิอันเป็นที่อยู่ของเทวดา

(ปี 52) สวรรค์มีกี่ชั้น อะไรบ้าง?

ตอบ มี ๖ ชั้นได้แก่ ๑. ชั้นจาตุมหาราชิกา ๒. ชั้นดาวดึงส์ ๓. ชั้นยามา ๔. ชั้นดุสิต ๕. ชั้นนิมมานรดี ๖. ชั้นปรนิมมิตวสวัตตี ๖

➤ ปิยรูปสาตรูป สภาวะที่รักที่ชื่นใจ ด้วยเพ่งอัญฐานมณเฑียรที่ตั้ง

มีทั้งหมด ๑๐ หมวด หมวดละ ๖ คือ อายุตนะภายใน ๖, อายุตนะภายนอก ๖, วิญญาน ๖, สัมผัส ๖, เวทนา ๖, สัญญา ๖, สัญเจตนา ๖, ตัณหา ๖, วิตก ๖, วิจาร ๖

(ปี 47) อายุตนะภายใน อายุตนะภายนอกเป็นต้น ได้ชื่อว่า ปิยรูป สาตรูป เพราะเหตุไร? โดยตรงเป็นที่เกิดเป็นที่ดับแห่งกิเลสอะไร?

ตอบ เพราะเป็นสภาวะที่รักที่ชื่นใจ ด้วยเพ่งอัญฐานมณเฑียรที่ตั้ง ๖ เป็นที่เกิด เป็นที่ดับแห่งตัณหา ๖

➤ **อภิธาน ๖** ฐานะอันมีโทษหนัก

๑. มาตุฆาต ฆ่ามารดา
๒. ปิตุฆาต ฆ่าบิดา
๓. อรหันตฆาต ฆ่าพระอรหันต์
๔. โลहितุปบาท ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนพระโลหิตห้อ
๕. สังฆเภท ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน
๖. อัญญัสตถุทเทส นับถือศาสดาอื่น

(ปี 44) อัญญัสตถุทเทสคืออะไร ? หมายถึงผู้ประพฤติดังไร ? อัญญัสตถุทเทสต่างจากสังฆเภทอย่างไร ?

ตอบ คือถือศาสดาอื่น หมายถึงภิกษุผู้ไปเข้ารีตเดียรถีย์ คือหันเหไปนับถือศาสนาอื่นทั้งที่ยังถือเพศบรรพชิตอยู่ ต้องห้ามมิให้อุปสมบทอีก ๑ ต่างกัน คืออัญญัสตถุทเทสนั้น ละทิ้งศาสนาเดิมของตน เปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น แต่ไม่ทำลายพวกเดิมของตน ส่วนสังฆเภทนั้น ยังอยู่ในศาสนาเดิมของตน แต่ทำลายพวกตนเองให้แตกแยกเป็นพรรคเป็นพวก ๑

หมวด ๗

➤ **วิสุทธิ ๗** ปัจจัยสั่งต่อกันขึ้นไปเพื่อบรรลुพระนิพพาน

๑. สីลวิสุทธิ ความหมจดจ่ดแห่งศีล
๒. จิตตวิสุทธิ ความหมจดจ่ดแห่งจิต
๓. ทิณฐวิสุทธิ ความหมจดจ่ดแห่งทิณฐิ
๔. กังขาวิตรณวิสุทธิ ความหมจดจ่ดแห่งญาณ เป็นเครื่องข้ามพ้นความสงสัย
๕. มัคคาคคญาณทัสสนวิสุทธิ ความหมจดจ่ดแห่งญาณเป็นเครื่องเห็นทางหรือมีใช่ทาง
๖. ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ความหมจดจ่ดแห่งญาณเป็นเครื่องเห็นทางปฏิบัติ
๗. ญาณทัสสนวิสุทธิ ความหมจดจ่ดแห่งญาณทัสสนะ

(ปี 55) สมาริระดับไหนจึงจัดเป็นจิตตวิสุทธิ ความหมจดจ่ดแห่งจิต?

ตอบ สมาริทั้งที่เป็นอุปการะทั้งที่เป็นอัปนา โดยที่สุคคณิกสมาริ คือสมาริชั่วขณะพอเป็นรากฐานแห่งวิปัสสนา จัดเป็นจิตตวิสุทธิ ๑

(ปี 43) ทำไมท่านจึงเปรียบเทียบวิสุทธิ ๗ เหมือนรถ ๗ ผลัด ? อะไรจัดเป็นปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ?

ตอบ เพราะวิสุทธิ ๗ นี้เป็นปัจจัยสั่งต่อกันขึ้นไปเพื่อบรรลุพระนิพพาน ท่านจึงเปรียบเทียบเหมือนรถ ๗ ผลัดต่างส่งต่อซึ่งคนผู้ไปให้ถึงสถานที่ปรารธนาฯ วิปัสสนาญาณ ๘ จัดเป็นปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิฯ

➤ **อนุสัย ๗** กิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน มักไม่ปรากฏ ต่อเมื่อมีอารมณ์มายั่วจึงปรากฏขึ้น

๑. กามราคะ ความกำหนัดในกาม
๒. ปฏิฆะ ความขัดเคืองใจ
๓. ทิณฐิ ความเห็นผิด
๔. วิจิกิจฉา ความลังเล
๕. มานะ ความถือตัว
๖. ภวราคะ ความกำหนัดในภพ
๗. อวิชชา ความไม่รู้จริง

➤ **สังโยชน์ ๑๐** กิเลสอันผูกใจสัตว์ไว้

ไอรัมภาคิยสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ได้แก่

๑. สักกายทิณฐิ ความเห็นว่าเป็นตัวของตน

๒. วิจิติจณา ความลึกลับสงสัย
๓. สีสัพพตปรามาส ความยึดมั่นในศีลพรต
๔. กามราคะ ความพอใจรักใคร่ในกามคุณ
๕. ปฏิฆะ ความขัดเคืองใจ

อุทรมภาคิยสังโยชน์ สังโยชน์เบื้องสูง ๕ ได้แก่

๖. รูปราคะ ความติดใจอยู่ในรูปธรรมอันประณีต
๗. อรูปราคะ ความติดใจในอรูปธรรม
๘. มานะ ความถือตัว
๙. อุทธัจจะ ความฟุ้งซ่าน
๑๐. อวิชชา ความไม่รู้จริง

(ปี 64, 59, 48) กิเลสที่ได้ชื่อว่าอนุสัย และได้ชื่อว่าสังโยชน์ มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ กิเลสที่ได้ชื่อว่าอนุสัย เพราะเป็นกิเลสอย่างละเอียด นอนเนื่องอยู่ในสันดานของสัตว์ มักไม่ปรากฏ ต่อเมื่อมีอารมณ์มายั่วจึงปรากฏขึ้น กิเลสที่ได้ชื่อว่าโยชน์ เพราะเป็นกิเลสที่ผูกใจสัตว์ไว้กับภพไม่ให้หลุดพ้นไปได้ ฯ

(ปี 63, 56) อนุสัย หมายถึงกิเลสประเภทใด? ได้ชื่อเช่นนั้นเพราะเหตุไร?

ตอบ หมายถึง กิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน ฯ เพราะกิเลสชนิดนี้ บางทีไม่ปรากฏ แต่เมื่อมีอารมณ์มายั่ว ย่อมเกิดขึ้นในทันใด ฯ

(ปี 61, 52) สังโยชน์ คืออะไร ? พระโสดาบันละสังโยชน์อะไรได้ขาดบ้าง ?

ตอบ คือ กิเลสอันผูกใจสัตว์ไว้ ฯ ละสังโยชน์ ๓ เบื้องต้นได้ขาด คือ ๑. สักกายทิฏฐิ ๒. วิจิติจณา ๓. สีสัพพตปรามาส ฯ

(ปี 44) อะไรเรียกว่า อนุสัย ? เพราะเหตุไรจึงได้ชื่อเช่นนั้น ?

การจ้องตาต่อตากับหญิงสาวแล้วชื่นใจ จัดเป็นเมถุนสังโยคได้หรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ตอบ กิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน เรียกว่าอนุสัย เพราะกิเลสทั้ง ๗ อย่างล้วนเป็นกิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน บางทีไม่แสดงอาการที่แท้จริงออกมาให้ปรากฏ ต่อเมื่อมีอารมณ์ภายนอกอย่างใดอย่างหนึ่งมายั่วชวน ก็แสดงออกมาให้ปรากฏและทำจิตให้ขุ่นมัว เมื่อไม่มีอารมณ์มายั่วชวน ก็นอนสงบนิ่งอยู่ประหนึ่งว่าเป็นผู้ไม่มีกิเลส เป็นอยู่เช่นนี้ จึงได้ชื่อว่าอนุสัย ฯ ได้ เพราะอาการเช่นนั้นอิงอาศัยกาม ฯ

(ปี 43) บารมีคืออะไร? มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? สังโยชน์อะไรเรียกว่า โอรัมภาคิยสังโยชน์? มีอะไรบ้าง?

ตอบ คือคุณสมบัติหรือปฏิบัติทาอันยวดยิ่ง

มี ๑๐ อย่าง คือ ทาน ๑ ศีล ๑ เนกขัมมะ ๑ ปัญญา ๑ วิริยะ ๑ ขันติ ๑ สัจจะ ๑ อธิษฐาน ๑ เมตตา ๑ อุเบกขา ๑ ฯ

สังโยชน์เบื้องต่ำคืออย่างไรบ้าง เรียกว่า โอรัมภาคิยสังโยชน์ มี ๕ อย่างคือ สักกายทิฏฐิ ๑ วิจิติจณา ๑ สีสัพพตปรามาส ๑

กามราคะ ๑ ปฏิฆะ ๑ ฯ

➤ วิทยญาณฐิติ ๗ ภูมิเป็นที่ตั้งแห่งวิทยญาณ

๑. สัตว์เหล่าหนึ่ง มีกายต่างกัน มีสัญญาต่างกัน เช่น พวกมนุษย์ พวกเทพบางหมู่ พวกวินิปาติกะ(เปรต)บางหมู่
๒. สัตว์เหล่าหนึ่ง มีกายต่างกัน มีสัญญาอย่างเดียวกัน เช่น พวกเทพผู้อยู่ในจำพวกพรหม ผู้เกิดในภูมิปฐมฌาน
๓. สัตว์เหล่าหนึ่ง มีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญาต่างกัน เช่น พวกเทพอภัสสระ
๔. สัตว์เหล่าหนึ่ง มีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญาอย่างเดียวกัน เช่น พวกเทพสุกภินหะ
๕. สัตว์เหล่าหนึ่ง ผู้เข้าถึงชั้นอากาศาณัญญาตนะ
๖. สัตว์เหล่าหนึ่ง ผู้เข้าถึงชั้นวิทยญาณัญญาตนะ

๗. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง ผู้เข้าถึงชั้นอาภิญญายตนะ

➤ สัตตาวาส ๙ ภาพเป็นที่อยู่แห่งสัตว์

๑. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง มีกายต่างกัน มีสัญญาต่างกัน เช่น พวกมนุษย์ พวกเทวดาบางหมู่ พวกวินิปาติกะ(เปรต)บางหมู่
๒. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง มีกายต่างกัน มีสัญญาอย่างเดียวกัน เช่น พวกเทพผู้อยู่ในจำพวกพรหม ผู้เกิดในภูมิปฐมฌาน
๓. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง มีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญาต่างกัน เช่น พวกเทพอาภัสสระ
๔. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง มีกายอย่างเดียวกัน มีสัญญาอย่างเดียวกัน เช่น พวกเทพสุภิกษณะ
๕. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง ไม่มีสัญญา ไม่เสวยเวทนา เช่น พวกเทพผู้เป็นอสัญญีสัตว์
๖. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง ผู้เข้าถึงชั้นอากาศานัญญายตนะ
๗. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง ผู้เข้าถึงชั้นวิญญานัญญายตนะ
๘. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง ผู้เข้าถึงชั้นอาภิญญายตนะ
๙. สัตว์เหล่านี้หนึ่ง ผู้เข้าถึงชั้นเนวสัญญานาสัญญายตนะ

(ปี 61) วิญญานฐิติต่างจากสัตตาวาสอย่างไร?

ตอบ ต่างกันอย่างไร ภูมิเป็นที่ตั้งแห่งวิญญาน เรียกว่า วิญญานฐิติ ภาพเป็นที่อยู่แห่งสัตว์ เรียกว่า สัตตาวาส ฯ

(ปี 45) วิญญานฐิติต่างจากสัตตาวาสอย่างไร? สัญญาเวทิตนโรธกับนิโรธสมาบัติต่างกันหรือเหมือนกัน?

ตอบ ต่างกันอย่างไร ภูมิเป็นที่ตั้งแห่งวิญญาน เรียกว่า วิญญานฐิติ ภาพเป็นที่อยู่แห่งสัตว์ เรียกว่า สัตตาวาส ฯ

ต่างกันโดยพยัญชนะ โดยอรรถเป็นอย่างเดียวกัน คือท่านผู้เข้าถึงสมาบัติชนิดนี้แล้วย่อมไม่มีสัญญาและเวทนา ฯ

➤ เมถุนสังโยค ๗ กิริยาอาการที่ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องเมถุนอยู่ ถือเป็นกิริยาอาการที่เป็นมลทินของบรรพชิต

๑. ยินดีการลูปไล้ ขัดสี ให้อาบน้ำ และการนวดของมาตุคาม ปลื้มใจด้วยการบำเรอนั้น
๒. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังกระชิกกระชี่ เล่นหัว สัพยอกกับมาตุคาม ปลื้มใจด้วยการสรวลเส่นนั้น
๓. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังเฟ่งดู จ้องดูตากับมาตุคาม ปลื้มใจด้วยการเฟ่งดูนั้น
๔. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังชอบฟังเสียงมาตุคามหัวเราะ พุดจาซบร้อง ร้องไห้ ขำงนอกฝา นอกกำแพง แล้วปลื้มใจ
๕. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ยังชอบตามนิกถือตติที่ได้เคยหัวเราะพุดเล่นกับมาตุคาม แล้วปลื้มใจ
๖. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ชอบดูคฤหบดี หรือบุตรคฤหบดีผู้มั่งคั่งพร้อมด้วยกามคุณ ๕ บำเรอตนอยู่ แล้วปลื้มใจ
๗. ไม่ถึงอย่างนั้น แต่ประพศิพรหมจรรย์ ตั้งปรารถนาเพื่อจะได้เป็นเทพเจ้าหรือเทพองค์ใดองค์หนึ่ง แล้วปลื้มใจ

(ปี 44) อะไรเรียกว่า อนุสัย? เพราะเหตุไรจึงได้ชื่อเช่นนั้น?

การจ้องตาต่อตากับหญิงสาวแล้วชื่นใจ จัดเป็นเมถุนสังโยคได้หรือไม่ ? เพราะเหตุไร ?

ตอบ กิเลสที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน เรียกว่าอนุสัย เพราะกิเลสทั้ง ๗ อย่างล้วนเป็นกิเลสอย่างละเอียดที่นอนเนื่องอยู่ในสันดาน บางที่ไม่แสดงอาการที่แท้จริงออกมาให้ปรากฏ ต่อเมื่อมีอารมณ์ภายนอกอย่างใดอย่างหนึ่งมาช่วยยวน ก็แสดงออกมาให้ปรากฏและทำจิตให้ขุ่นมัว เมื่อไม่มีอารมณ์มาช่วยยวน ก็นอนสงบนิ่งอยู่ประหนึ่งว่าเป็นผู้ไม่มีกิเลส เป็นอยู่เช่นนี้ จึงได้ชื่อว่าอนุสัย ฯ ได้ เพราะอาการเช่นนั้นจึงอาศัยกาม ฯ

หมวด ๘

➤ สมบัติ ๘ ธรรมที่ควรเข้าถึง

๑. ปฐมฌาน	๕. อากาสนัญญายตนะ
๒. ทุตติยฌาน	๖. วิญญาณัญญายตนะ
๓. ตติยฌาน	๗. อากิญจัญญายตนะ
๔. จตุตถฌาน	๘. เนวสัญญานาสัญญายตนะ

(ปี 61) ครุกรรม คืออะไร ? ในฝ่ายอกุศลและฝ่ายกุศลได้แก่อะไร ?

ตอบ คือ กรรมหนัก ๆ ครุกรรมในฝ่ายอกุศล ได้แก่ อนันตริยกรรม ๕ ครุกรรมในฝ่ายกุศล ได้แก่ สมบัติ ๘ ประการ ฯ

(ปี 54) ครุกรรม คืออะไร ? อนันตริยกรรมกับสมบัติ ๘ เป็นครุกรรมฝ่ายกุศล หรืออกุศล ?

ตอบ คือ กรรมหนัก ๆ อนันตริยกรรม เป็นครุกรรมฝ่ายอกุศล สมบัติ ๘ เป็นครุกรรมฝ่ายกุศล ฯ

(ปี 45) วิญญาณฐิติต่างจากสัตตาวาสอย่างไร? สัญญาเวทิตนโรธกับนิโรธสมบัติต่างกันหรือเหมือนกัน?

ตอบ ต่างกันอย่างไร ภูมิเป็นที่ตั้งแห่งวิญญาณเรียกว่า วิญญาณฐิติ ภูมเป็นที่อยู่แห่งสัตว์ เรียกว่า สัตตาวาส ฯ

ต่างกันโดยพยัญชนะ โดยอรรถเป็นอย่างเดียวกัน คือท่านผู้เข้าถึงสมบัติชนิดนี้แล้วย่อมไม่มีสัญญาและเวทนา ฯ

หมวด ๙

➤ พุทธคุณ ๙ คุณความดีของพระพุทธเจ้า

๑. อรหิ เป็นพระอรหันต์ (มีความหมายหลายประการ ๑.เป็นผู้เว้นไกลจากกิเลสและบาปกรรม ๒.เป็นผู้หักกำลังสังสารจักร ๓.เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนเขา ๔.เป็นผู้ควรรับความเคารพนับถือของเขา ๕.เป็นผู้ไม่มีข้อลับ ไม่ได้ทำความเสียหายอันจะพึงช้อนเพื่อมิให้คนอื่นรู้)
๒. สมมาสมพุทโธ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง
๓. วิชชาจรณสมปนฺโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ (วิชา ๓ และจรณะ ๑๕)
๔. สุกโต เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว
๕. โลกวิทู เป็นผู้รู้แจ้งโลก
๖. อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ เป็นผู้ฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า
๗. สตถา เทวมนุสสานิ เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
๘. พุทโธ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน
๙. ภควา ๑.เป็นผู้มีโชค ๒.เป็นผู้จำแนกธรรม

(ปี 64, 59) พระพุทธคุณบว่า อรหิ เป็นพระอรหันต์ มีความหมายอย่างไรบ้าง?

ตอบ มีความหมายได้ ๔ อย่าง ๆ คือ

๑. ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะเป็นผู้ไกลจากกิเลสและบาปกรรม กล่าวคือ เป็นผู้บริสุทธิ์
๒. ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะเป็นผู้หักกำลังสังสารจักร คือ อวิชา ตัณหา อุปาทาน กรรม ได้
๓. ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะเป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนเขา หรือเป็นผู้ควรรับความเคารพนับถือ
๔. ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะเป็นผู้ไม่มีข้อลับ คือมิได้ทำความเสียหายอันใดที่จะพึงช้อนเร้น ฯ

(ปี 62, 44) พระพุทธคุณ บว่า อรหิ แปลว่าอย่างไรได้บ้าง ?

ตอบ แปลว่า เป็นผู้เว้นไกลจากกิเลสและบาปกรรม

เป็นผู้หักห้ามแห่งสังสารจักร

เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนเขา

เป็นผู้ควรรับความเคารพนับถือของเขา

เป็นผู้ไม่มีข้อลับ ไม่ได้ทำความเสียหายอันจะพึงซ่อนเพื่อมิให้คนอื่นรู้ ฯ

(ปี 60, 45) พระพุทธคุณ บทว่า อรหํ ที่แปลว่า เป็นผู้หักห้ามแห่งสังสารจักรนั้น กำแห่งสังสารจักร ได้แก่อะไร ?

ตอบ ได้แก่ อวิชา ตัณหา อุปาทาน และกรรม ฯ

(ปี 56) พุทธคุณ ๒ ก็มี พุทธคุณ ๓ ก็มี พุทธคุณ ๔ ก็มี จงแจกแจงแต่ละอย่างว่ามีอะไรบ้าง?

ตอบ พุทธคุณ ๒ คือ อตตสมบัติ และ ปรีทิตปฏิบัติ

พุทฺธคุณ ๓ คือ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระกรุณาคุณ

พุทฺธคุณ ๔ คือ อรหํ, สมมาสมพุทฺธ, วิชาจรณสมปนฺโน, สุคโต, โลกวิทู, อนุตฺตโร ปุริสทมมสารถิ, สตถา เทวมนุสฺसानํ, พุทฺธ, ภควา ฯ

(ปี 54) พระพุทธคุณว่า อรหํ ใช้เป็นคุณบทของพระสาวกได้ด้วยหรือไม่? ถ้าได้ จะมีคำอะไรมาประกอบพร้อมด้วย เป็นเครื่องหมายให้รู้ว่าเป็นคุณบทของพระศาสดาหรือของพระสาวก?

ตอบ ได้ ฯ สำหรับพระศาสดา ใช้ว่า อรหํ สมมาสมพุทฺธ แปลว่า พระอรหันต์

ผู้ตรัสรู้ชอบเอง สำหรับพระสาวกใช้ว่า อรหํ ชินาสโว แปลว่า พระอรหันต์ผู้มีอาสวะสิ้นแล้ว ฯ

(ปี 53) พระพุทธคุณ ๔ บท คืออะไรบ้าง? บทไหนจัดเป็นอตตัตตสมบัติและปรีทิตปฏิบัติ ?

ตอบ คือ อรหํ, สมมาสมพุทฺธ, วิชาจรณสมปนฺโน, สุคโต, โลกวิทู, อนุตฺตโร ปุริสทมมสารถิ, สตถา เทวมนุสฺसानํ, พุทฺธ, ภควา ฯ

๕ บทเบื้องต้นเป็นอตตัตตสมบัติ ๔ บทเบื้องปลายเป็นปรีทิตปฏิบัติ ฯ

(ปี 52) พระพุทธคุณบทหนึ่งว่า เป็นผู้หักห้ามแห่งสังสารจักร ถ้ามว่าทำได้แก่อะไร สังสารจักรได้แก่อะไร?

ตอบ กำ ได้แก่ อวิชา ตัณหา อุปาทาน กรรม สังสารจักร ได้แก่ กิเลส กรรม วิบาก ฯ

(หมายเหตุ " กิเลส กรรม วิบาก " เรียกว่า วัฏฏะ ๓)

(ปี 48) พระพุทธคุณบทว่า “อนุตฺตโร ปุริสทมมสารถิ เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึกได้ไม่มีใครยิ่งกว่า”

คำว่า “บุรุษที่ควรฝึกได้” นั้น หมายถึงบุคคลเช่นไร ?

ตอบ หมายถึงบุคคลผู้มีอุปนิสัยที่อาจฝึกให้ได้ดีและตั้งใจจะเข้าใจพระธรรมเทศนา แม้ฟังด้วยตั้งใจจะจับข้อบกพร่องขึ้นยกโทษเช่นเดียวกับก็ก็ตาม ฯ

(ปี 45) พระพุทธคุณต่อไปนี้มีคำแปลอย่างไร ? ก. สุคโต ข. อนุตฺตโร ปุริสทมมสารถิ

ตอบ ก. เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว ฯ ข. เป็นสารถีแห่งบุรุษที่ฝึกได้ ไม่มีบุรุษอื่นยิ่งไปกว่า ฯ

(ปี 43) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. ภควา ข. โอปนยิโก

ตอบ ก. ภควา คือพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นผู้มีโชค คือจะทรงทำการใด ก็ลุล่วงปลอดภัยทุกประการ อีกอย่างหนึ่งเป็นผู้จำแนกแจกธรรม

ข. โอปนยิโก คือพระธรรมมีคุณควรน้อมเข้ามาในใจของตนหรือควรน้อมใจเข้าไปหาพระธรรมนั้นด้วยการปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในใจ

➤ สังฆคุณ ๘ คุณความดีของพระสงฆ์เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า

๑. สุปฏิปนฺโน เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว

๖. ปาหุเนยโย เป็นผู้ควรของต้อนรับ

๒. อชฺฐปฏิปนฺโน เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว

๗. ทกฺขิณฺเนยโย เป็นผู้ควรของทำบุญ

๓. ญายปฏิปนฺโน เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม

๘. อณฺชลิกรณฺนิโย เป็นผู้ควรทำอัญชลี (ประณมมือไหว้)

๔. สามิจฺฉิปฏิปนฺโน เป็นผู้ปฏิบัติสมควร

๙. อนุตฺตรํ ปุณฺณุกเขตฺตํ โลกสฺส เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า

๕. อาหุเนยโย เป็นผู้ควรของคำนับ

(ปี 63) พระสงฆ์ปฏิบัติอย่างไร จึงได้ชื่อว่า อชฺฐุปนิโน เป็นผู้ปฏิบัติตรง ?

ตอบ คือ ไม่ปฏิบัติลวงโลก ไม่มีมายาสาโดย ประพฤติตรงๆ ต่อพระศาสดาและเพื่อนสาวกด้วยกัน ไม่อำพรางความในใจ ไม่มีแฉงมองงอน ฯ

(ปี 62) คำว่า พระสงฆ์ ในบทสังฆคุณนั้น ท่านประสงฆ์บุคคลเช่นไร ? จงจำแนกมาดู

ตอบ ท่านประสงฆ์พระอรีย์บุคคล ๔ คู่ ๘ บุคคล ซึ่งล้วนแต่ท่านผู้ที่ตั้งอยู่ในมรรคผลทั้งสิ้น

คือ พระโสตาปัตติมรรค พระโสตาปัตติผล คู่ ๑ พระสกทาคามีมรรค พระสกทาคามีผล คู่ ๑

พระอนาคามีมรรค พระอนาคามีผล คู่ ๑ พระอรหัตมรรค พระอรหัตผล คู่ ๑ ฯ

(ปี 61) คำว่า "อชฺฐุปนิโน เป็นผู้ปฏิบัติตรง" คือปฏิบัติเช่นไร ?

ตอบ คือ ไม่ปฏิบัติลวงโลก ไม่มีมายาสาโดย ประพฤติตรงต่อพระศาสดา และเพื่อนสาวกด้วยกัน ไม่อำพรางความในใจ ฯ

(ปี 60, 46) พระสงฆ์ ในบทสังฆคุณ ๙ ท่านหมายถึงพระสงฆ์เช่นไร? คำว่า "อชฺฐุปนิโน เป็นผู้ปฏิบัติตรง"คือปฏิบัติเช่นไร?

ตอบ หมายถึง พระสาวกผู้ได้บรรลुरुทธวิเศษตั้งแต่โสตาปัตติมรรคเป็นต้น ฯ

คือไม่ปฏิบัติลวงโลก ไม่มีมายาสาโดย ประพฤติตรง ตรงต่อพระศาสดาและเพื่อนสาวกด้วยกัน ไม่อำพรางความในใจ ไม่มีแฉงมองงอน ฯ

(ปี 55) สังฆคุณ ๙ มีอะไรบ้าง จะย่นให้เหลือเพียง ๒ ได้อย่างไร?

- ตอบ มี
๑. สุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว	๖. ปาหุเนยโย เป็นผู้ควรของต้อนรับ
๒. อชฺฐุปนิโน เป็นผู้ปฏิบัติตรงแล้ว	๗. ทกขิณเยโย เป็นผู้ควรของทำบุญ
๓. ญายุปนิโน เป็นผู้ปฏิบัติเป็นธรรม	๘. อหุชฺชิลกรณิโย เป็นผู้ควรทำอัญชลี (ประณมมือไหว้)
๔. สามิจิปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติสมควร	๙. อนุตฺตรํ ปุณฺณุกเขตฺตํ โลกสฺส เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ฯ
๕. อาหุเนยโย เป็นผู้ควรของคำนับ	

ข้อ ๑ ถึงข้อ ๔ เป็นอรรถหิตคุณ คือคุณเกื้อกูลแก่ตนเอง

ข้อ ๕ ถึงข้อ ๙ เป็นปรหิตคุณ คือคุณเกื้อกูลแก่ผู้อื่น ฯ

(ปี 44) พระสงฆ์คืออะไร จึงจัดว่าเป็นนาบุญของโลก?

ตอบ พระสงฆ์เป็นผู้บริสุทธิ ทักขิณาที่บริจาคนแก่ท่าน ย่อมมีผลานิสงส์จุนหาที่มีดินดีและไถดี พืชที่หวานที่ปลูกลงย่อมผลิดผลไพบุลย์ จึงชื่อว่านาบุญของโลก ฯ

➤ มานะ ๙ (ความถือตัว) ความสำคัญตัวว่าเป็นนั่นเป็นนี่

๑. เป็นผู้เลศกว่าเขา สำคัญตัวว่า เลศกว่าเขา
๒. เป็นผู้เลศกว่าเขา สำคัญตัวว่า เสมอเขา
๓. เป็นผู้เลศกว่าเขา สำคัญตัวว่า เลวกว่าเขา
๔. เป็นผู้เสมอกว่าเขา สำคัญตัวว่า เลศกว่าเขา
๕. เป็นผู้เสมอกว่าเขา สำคัญตัวว่า เสมอเขา
๖. เป็นผู้เสมอกว่าเขา สำคัญตัวว่า เลวกว่าเขา
๗. เป็นผู้เลวกว่าเขา สำคัญตัวว่า เลศกว่าเขา
๘. เป็นผู้เลวกว่าเขา สำคัญตัวว่า เสมอเขา
๙. เป็นผู้เลวกว่าเขา สำคัญตัวว่า เลวกว่าเขา

(ปี 51) มานะ คืออะไร ? ว่าโดยย่อ ๓ อย่าง ได้แก่อะไรบ้าง ?

ตอบ คือ ความสำคัญตัวว่าเป็นนั่นเป็นนี่ ฯ ได้แก่ ๑. สำคัญตัวว่าเลศกว่าเขา ๒. สำคัญตัวว่าเสมอเขา ๓. สำคัญตัวว่าเลวกว่าเขา ฯ

➤ **มิจฉัตตะ ๑๐** ความเป็นสิ่งที่ผิด

๑. มิจฉาทิฏฐิ เห็นผิด	๖. มิจฉาวายามะ พยายามผิด
๒. มิจฉาสังกัปปะ คำริผิด	๗. มิจฉาสติ ระลึกลับผิด
๓. มิจฉาวาจา วาจาผิด	๘. มิจฉาสมาธิ ตั้งจิตผิด
๔. มิจฉากัมมันตะ การงานผิด	๙. มิจฉาญาณะ รู้ผิด
๕. มิจฉาอาชีวะ เลี้ยงชีพผิด	๑๐. มิจฉาวิมุตติ พ้นผิด

(ปี 52) มิจฉัตตะคืออะไร มีอะไรบ้าง มิจฉาวายามะได้แก่พยายามผิดอย่างไร?

- ตอบ** ความเป็นสิ่งที่ผิด มี
๑. มิจฉาทิฏฐิ	๖. มิจฉาวายามะ
๒. มิจฉาสังกัปปะ	๗. มิจฉาสติ
๓. มิจฉาวาจา	๘. มิจฉาสมาธิ
๔. มิจฉากัมมันตะ	๙. มิจฉาญาณะ
๕. มิจฉาอาชีวะ	๑๐. มิจฉาวิมุตติ

มิจฉาวายามะ ได้แก่ พยายามในทางยังบาปธรรมให้เกิดขึ้นและให้เจริญ และในทางยังกุศลธรรมไม่ให้เกิดขึ้นและให้เสื่อมสิ้น ฯ

(ปี 43) จงอธิบายคำต่อไปนี้ ก. มิจฉาสมาธิ ข. สัมมาสมาธิ

ตอบ ก. มิจฉาสมาธิ คือการตั้งจิตไว้ผิด โดยนำสมาธิที่ได้ขึ้นไปใช้ในผิดทาง เช่น สะกดจิตในทางหาลาภให้แก่ตนเอง ในทางหาผลประโยชน์ ทำให้ผู้อื่นหลงงมงายในวิชาความรู้ ในทางให้ร้ายผู้อื่นและในทางนำให้หลง ฯ

ข. สัมมาสมาธิ คือการตั้งจิตไว้ชอบในองค์ฌาน ๔ หรือมีนัยตรงกันข้ามกับ มิจฉาสมาธิข้างต้น

➤ **บารมี ๑๐** ปฏิปทาอันยิ่งยวด หรือคุณธรรมที่ประเสริฐอย่างยิ่งยวด ได้แก่ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด ฯ

๑. ทานบารมี การให้	๖. ขันติบารมี ความอดทนอดกลั้น
๒. สีลบารมี การรักษาศีลให้เป็นปกติ	๗. สัจจบารมี ความตั้งใจจริง การทำจริง พูดจริงและความจริงใจ
๓. เนกขัมมบารมี การออกจากกาม	๘. อธิษฐานบารมี ความตั้งใจมั่น
๔. ปัญญาบารมี ความรอบรู้	๙. เมตตาบารมี ความรักใคร่ ความปรารถนาดี
๕. วิริยบารมี ความเพียร	๑๐. อุเบกขาบารมี ความวางเฉย

(ปี 64, 62, 60, 49) บารมี คืออะไร? อธิษฐานบารมี คือการทำอะไร?

ตอบ ปฏิปทาอันยิ่งยวด หรือคุณธรรมที่ประเสริฐอย่างยิ่งยวด ได้แก่ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุด ฯ

คือความตั้งใจมั่นตัดสินใจเด็ดเดี่ยว วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอนและดำเนินตามนั้นอย่างแน่วแน่ ฯ

(ปี 57) ผู้บริจาคทานระดับใดจัดเป็นทานบารมี ทานอุปปารมี และทานปรมัตถบารมี?

ตอบ บริจาคพัสดุภายนอก จัดเป็นทานบารมี บริจาคอวัยวะ จัดเป็นทานอุปปารมี บริจาคชีวิต จัดเป็นทานปรมัตถบารมี ฯ

(ปี 43) บารมีคืออะไร? มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? สังโยชน์อะไรเรียกว่า โอรัมภาคิยสังโยชน์? มีอะไรบ้าง?

ตอบ คือคุณสมบัติหรือปฏิบัติอันยิ่งยวด มี ๑๐ อย่าง คือ ทาน ๑ สีล ๑ เนกขัมมะ ๑ ปัญญา ๑ วิริยะ ๑ ขันติ ๑ สัจจะ ๑ อธิษฐาน ๑ เมตตา ๑ อุเบกขา ๑ ฯ สังโยชน์เบื้องต้นคืออย่างหยาบเรียกว่า โอรัมภาคิยสังโยชน์ มี ๕ อย่างคือ สักกายทิฏฐิ ๑ วิจิกิจฉา ๑ สีลพัทพรามาส ๑ กามราคะ ๑ ปฏิฆะ ๑ ฯ

➤ **ปฏิจกสมุบพท หรือ ปัจจยการ ๑๒** ธรรมที่อิงอาศัยกันและกันเกิดขึ้น

๑. อวิชชา ความไม่รู้
๒. สังขาร สภาพที่ปรุงแต่ง ได้แก่ อภิสังขาร ๓
๓. วิญญาน ปฏิสนธิวิญญาน วิญญานที่จะไปถือกำเนิดใหม่อย่างหนึ่ง หมายถึง วิญญาน ๖
๔. นามรูป ได้แก่ การประกอบกันของนามรูปเป็นอัตภาพ
๕. สฬายตนะ ได้แก่ อายตนะ ๖
๖. ผัสสะ การสัมผัส การกระทบกันระหว่างอายตนะภายในอายตนะภายนอกและวิญญาน
๗. เวทนา ความรู้สึก การเสวยอารมณ์ที่เกิดจากผัสสะ สุข ทุกข์ เฉยๆ
๘. ตัณหา ความทะยานอยาก
๙. อุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่น
๑๐. ภพ ได้แก่ กรรมภพ(กรรมที่นำสัตว์ให้ไปอุบัติในภพต่างๆ อันได้แก่ อภิสังขาร ๓) และอุปัตติภพ(สถานที่ที่สัตว์ไปเกิดและดำรงชีวิตอยู่ อันได้แก่ ภพ ๓)
๑๑. ชาติ การเกิด
๑๒. ชรามรณะ ความเสื่อมสลาย

(ปี 51) สมุทัยวาร กับ นิโรธวาร ในปฏิจกสมุบพท ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ สมุทัยวาร คือการแสดงความเกิดแห่งผล เพราะเกิดแห่งเหตุ

ส่วนนิโรธวาร คือการแสดงความดับแห่งผล เพราะดับแห่งเหตุ ฯ

➤ **จุดงค ๑๓** (องค์คุณเป็นเครื่องฆ่าหรือกำจัดกิเลส) วัตตจจรยาพิเศษอย่างหนึ่ง **พระพุทเจ้าท่านทรงบัญญัติไว้เพื่อเป็นอุบายขัดเกลากิเลส และเป็นไปเพื่อความมกน้อยสันโดษ**

หมวด ๑ จีวรปฏิสังยุตต์ จุดงคที่เกี่ยวกับจีวร

๑. **ปิงสุกุลิกงค** ถือการใช้ผ้าบังสุกุลเป็นวัตร (* ภิกษุผู้ถือปิงสุกุลิกงคอย่างเคร่ง เทียวลือกเก็บผ้าบังสุกุลแท้ ๆ คือ ผ้าอันเขาทิ้งเสียจริง ๆ สงเคราะห์เข้าในพวกหยากเยื่อมาทำจีวรใช้.)
๒. **เตจจีวรกงค** ถือการใช้ผ้าไตรจีวรเป็นวัตร (* ภิกษุผู้ถือเพียงไตรจีวรเป็นวัตรอย่างเคร่ง ใช้เฉพาะไตรจีวรของตนเท่านั้น แม้จะซักหรือจะย้อมอันตราวาสก ย่อมใช้ชุดตราสงค่นุง และใช้สังฆาฏิหม.)

หมวด ๒ ปินทปาตปฏิสังยุตต์ จุดงคที่เกี่ยวกับปินทปาต

๓. **ปินทปาตกงค** ถือการเทียวปินทปาตเป็นวัตร
 (* ภิกษุผู้ถือปินทปาตเป็นวัตรอย่างเคร่ง นั่งลงแล้ว คือปลงใจเลิกปินทปาตแล้ว มีผู้มาใส่อีก ย่อมไม่รับ, ผู้ถืออย่างกลาง นั่งแล้วยังรับอีก, ผู้ถืออย่างเบา ย่อมรับนิมนต์คือนัดเพื่อรับปินทปาตแม้ในวันพรุ่ง)
 (* ภิกษุผู้ถือปินทปาตเป็นวัตรอย่างเคร่ง กำหนดด้วยไม่รับในเวลากลับ, อย่างกลาง ในเวลากลับ ยังรับ, อย่างเบา รับนัด แต่ไม่รับนิมนต์เพื่อฉัน)
๔. **สปทานจาริกงค** ถือการเทียวปินทปาตไปตามลำดับบ้านเป็นวัตร
๕. **เอกาสนิกงค** ถือการนั่งฉันอาสนะเดียวเป็นวัตร
๖. **ปัตตปินทิกงค** ถือการฉันในบาตรเป็นวัตร

๗. **ขลุ่ยจกัฏกัฏกัฏ** ถือการไม่ฉันปักจกัฏกัฏเป็นวัตร

หมวด ๓ เสนาสนปฏิสังยุตต์ รุตงคัฏที่เกี่ยวกับเสนาสนะ

๘. **อรัญญิกังคะ** ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร

๙. **รุกขมุฏกัฏกัฏ** ถือการอยู่โคนต้นไม้เป็นวัตร

๑๐. **อัฏโฏกัฏกัฏ** ถือการอยู่กลางแจ้งเป็นวัตร

๑๑. **โสฏสนิกังคะ** ถือการอยู่ป่าช้าเป็นวัตร

๑๒. **ยถาสันถกัฏกัฏ** ถือการอยู่เสนาสนะตามที่ได้เป็นวัตร

หมวด ๔ วัฏฏปฏิสังยุตต์ รุตงคัฏที่เกี่ยวกับความเพียร

๑๓. **เนฏซชกัฏกัฏ** ถือการนั่งเป็นวัตร

(ปี 63) รุตงคัฏ ท่านบัญญัติไว้เพื่อประโยชน์อะไร ? ฤคิษุผู้ถือบิณฑบาตเป็นวัตรอย่างเคร่ง ท่านให้ถือปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ เพื่อเป็นอุบายขัดเกลากิเลส และเป็นไปเพื่อความมกน้อยสันโดษฯ อย่างเคร่ง เมื่อเลิกบิณฑบาต นั่งลงแล้ว แม้มีผู้มาใส่บาตรอีก ก็ไม่รับฯ

(ปี 56) รุตงคัฏ คืออะไร? มีกี่หมวด? หมวดไหนว่าด้วยเรื่องอะไร?

ตอบ คือ วัตตจริยาพิเศษอย่างหนึ่ง เป็นอุบายขัดเกลากิเลส และเป็นไปเพื่อความมกน้อยสันโดษฯ

มี ๔ หมวดฯ ดังนี้ หมวดที่ ๑ ว่าด้วยเรื่องจิวัตร หมวดที่ ๒ ว่าด้วยเรื่องบิณฑบาต หมวดที่ ๓ ว่าด้วยเรื่องเสนาสนะ

หมวดที่ ๔ ว่าด้วยเรื่องความเพียรฯ

(ปี 53) รุตงคัฏท่านบัญญัติไว้เพื่อประโยชน์อะไร ? รุตงคัฏที่ฤคิษุถือได้มีกำหนดเฉพาะกาล คือข้อใด ? เพราะเหตุใด ?

ตอบ เพื่อเป็นอุบายขัดเกลากิเลส และเป็นไปเพื่อความมกน้อยสันโดษฯ ข้อ รุกขมุฏกัฏกัฏ และ อัฏโฏกัฏกัฏกัฏ

รุตงคัฏ ๒ ข้อนี้ฤคิษุถือได้เฉพาะกาลนอกพรรษา เพราะในพรรษาฤคิษุต้องถือเสนาสนะเป็นที่อยู่อาศัยประจำ ตามพระวินัยนิยมฯ

(ปี 52) รุตงคัฏได้แก่อะไร การสมาทานรุตงคัฏด้วยการฉันมือเดียวเป็นวัตรที่เรียกกันทั่วไปว่า “ฉันเอภา” จัดเข้าในรุตงคัฏข้อไหน? ตอบ ได้แก่ วัตตจริ

ยาพิเศษอย่างหนึ่ง เป็นอุบายขัดเกลากิเลสและเป็นไปเพื่อความมกน้อยสันโดษฯ จัดเข้าในข้อ เอกาสนิกังคะ คือถือนั่งฉัน ณ อาสนะเดียวเป็นวัตรฯ

(ปี 51) รุตงคัฏ คืออะไร? ข้อใดของปัจฉัย ๔ ไม่มีในรุตงคัฏ?

ตอบ คือ วัตตจริยาพิเศษอย่างหนึ่ง บัญญัติขึ้นด้วยหมายจะให้เป็นอุบาย ขัดเกลากิเลส และเป็นไปเพื่อความมกน้อยสันโดษฯ ข้อ ยารักษาโรคฯ

(ปี 49) รุตงคัฏ ท่านบัญญัติไว้เพื่อประโยชน์อะไร ? อรัญญิกังคะรุตงคัฏ คือการถือปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ เพื่อเป็นอุบายขัดเกลากิเลส และเป็นไปเพื่อความมกน้อยสันโดษฯ คือ การถืออยู่ป่าเป็นวัตร หมายถึงการพักอาศัยปฏิบัติธรรมอยู่ในป่าหรือ

บริเวณป่าและจะต้องห่างจากบ้านคนอย่างน้อย ๒๕ เส้น หรือ ๕๐๐ ชั่ววันฯ

(ปี 48) คำว่า “วัตร” ในรุตงคัฏวัตร หมายถึงอะไร ? ผู้ถือรุตงคัฏข้อเตจวิวัฏกัฏกัฏอย่างเคร่ง มีวิธีปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ หมายถึงข้อปฏิบัติพิเศษอย่างหนึ่ง ตามแต่ใครจะสมัครถือ บัญญัติขึ้นด้วยหมายจะให้เป็นอุบายขัดเกลากิเลส และเป็นไปเพื่อความมกน้อย

สันโดษฯ มีวิธีปฏิบัติอย่างนี้ ใช้เฉพาะไตรจิวัตรของตนเท่านั้น แม้จะชกัฏหรือจะยอมอันตราวาสก ย่อมใช้ชุดตราสงค์นุฏ และใช้สังฆาฏิหม่มฯ

(ปี 47) อัฏตกัฏกัฏกัฏกัฏ กับ การบำเพ็ญรุตงคัฏวัตร ต่างกันอย่างไร? เตจวิวัฏกัฏกัฏกัฏ หมายความว่าอย่างไร?

ตอบ ต่างกันอย่างนี้ อัฏตกัฏกัฏกัฏกัฏ การทรมานตนให้ลำบากเพื่อให้บาปกรรมหมดไป เพราะการทรมานนั้น หรือเพื่อบูชาพระเจ้า ซึ่งเมื่อทราบ

แล้วจะทรงโปรดให้ประสบผลที่น่าปรารถนา ส่วนการบำเพ็ญรุตงคัฏวัตร บัญญัติขึ้นเพื่อจะให้เป็นอุบายขัดเกลากิเลสและเป็นไปเพื่อความมกน้อย

สันโดษฯ

เตจวิวัฏกัฏกัฏกัฏ หมายถึง รุตงคัฏของฤคิษุผู้ถือเตจวิวัฏกัฏกัฏ ย่อมไม่ใช้จิวัตรผืนที่ ๔ นุฏหม่มเฉพาะไตรจิวัตรอันเป็นผ้าอริษฐานฯ

(ปี 46) ปังสุฏกัฏกัฏกัฏ องค์กรแห่งผู้ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร คืออย่างไร? รุตงคัฏข้อใด ที่ฤคิษุสมาทานสำเร็จด้วยอิริยาบถ ๓ คือ ยืน เดิน นั่ง?

ตอบ คือไม่รับจิวัตรจากทายก เทียวแสวงหาและใช้เฉพาะแต่ผ้าบังสุกุลมาเย็บยอมทำจิวัตรใช้เองฯ

คือ เนสซีซิกังคะ องค์แห่งภิกษุผู้ถือการนั่งเป็นวัตร ถือนเฉพาะอิริยาบถ ๓ คือ ยืน เดิน และนั่งเท่านั้น ฯ

(ปี 45) ในอรรถกถา ๑๓ นั้น อรรถกถาที่ถือได้เฉพาะกาลมือนะอะไรบ้าง? การถืออรรถกถา ย่อมสำเร็จด้วยอาการอย่างไร ?

ตอบ ๑. รุกขมุขิกังคะ ถืออยู่โคนไม้เป็นวัตร ๒. อัปภิกาสิกังคะ ถืออยู่ในที่แจ้งๆ เป็นวัตร ฯ

สำเร็จด้วยการสมาทาน คือด้วยอธิษฐานใจหรือแม้ด้วยเปล่งวาจา ฯ

(ปี 43) อรรถกถา ๑๓ ท่านกล่าวว่า เป็นวัตรจริยาพิเศษอย่างหนึ่งไม่ใช่ศีลนั้น คืออย่างไร ? อรรถกถานั้น ท่านบัญญัติไว้เพื่ออะไร ?

ตอบ คือการสมาทานหรือข้อที่ถือปฏิบัติจำเพาะผู้สมาธิจะพึงสมาทานประพจน์ไม่มีโทษ มีแต่ให้คุณแก่ผู้ปฏิบัติ ฯ

เพื่อเป็นอุบายบรรเทาขัดเกลาและกำจัดกิเลส เป็นไปเพื่อความมักน้อยและสันโดษ เป็นต้น ฯ

หมวด ๑๕

➤ **จรรยา ๑๕ (ความประพฤติ)** ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่การบรรลุวิชชาหรือนิพพาน อันประกอบด้วย **ศีลสัมปทา ๑, อปัณณกปฏิบัติ ๓, สัปปริสธรรม ๗ และ ฌาน ๔**

๑. ศีลสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยศีล ความเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์	ศีลสัมปทา ๑
๒. อินทรีสังวร การสำรวมในอินทรี ๖ ๓. โภชนมัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร ๔. ชาคริยานุโยค หมั่นประกอบความเพียรด้วยการตื่นอยู่เสมอ	อปัณณกปฏิบัติ ๓
๕. สัทธา ความเชื่อ ๖. หิริ ความละอายแก่ใจ ๗. โอตตปปะ ความเกรงกลัวผิด ๘. พาหุสัจจะ ความเป็นผู้ได้ฟังมาก ๙. วิริยะ ความเพียร ๑๐. สติ ความระลึกได้ ๑๑. ปัญญา ความรอบรู้	สัปปริสธรรม ๗ (หรือเรียกว่า สัทธรรม)
๑๒. ปฐมฌาน ๑๓. ทุติยฌาน ๑๔. ตติยฌาน ๑๕. จตุตถฌาน	ฌาน ๔

(ปี 57, 53) บุคคลผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นพหูสูต เพราะประกอบด้วยคุณสมบัติอะไรบ้าง ?

ตอบ ประกอบด้วย ๑. พหูสูตา ได้ยินได้ฟังมาก ๒. ธตา ทรงจำได้ ๓. วจสา ปริจิตา ท่องไว้ด้วยวาจา

๔. มนसानุเพกขิตา เอาใจจดจ่อ ๕. ทิฏฐิยา สุปฏิวิทธา ขบด้วยทิฏฐิ ฯ

(ปี 44) สัทธรรมในจรรยา ๑๕ คืออะไรบ้าง ? พาหุสัจจะ ความเป็นผู้ได้ฟังมาก หมายถึงฟังอะไร ? ประกอบด้วยองค์เท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ตอบ คือ ๑. สัทธา ความเชื่อ ๒. หิริ ความละอายแก่ใจ ๓. โอตตปปะ ความเกรงกลัวผิด ๔. พาหุสัจจะ ความเป็นผู้ได้ฟังมาก

๕. วิริยะ ความเพียร ๖. สติ ความระลึกได้ ๗. ปัญญา ความรอบรู้ ฯ

หมายถึงฟังธรรม ซึ่งไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะในที่สุด ประกอบด้วยอรรถ ด้วยพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์บริสุทธิ์บริบูรณ์

สิ้นเชิง ฯ ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ ๑. พหูสูตา ได้ยินได้ฟังมาก ๒. ธตา ทรงจำได้ ๓. วจสา ปริจิตา ท่องไว้ด้วยวาจา

๔. มนसानุเพกขิตา เอาใจจดจ่อ ๕. ทิฏฐิยา สุปฏิวิทธา ขบด้วยทิฏฐิ ฯ

สรุปอนุพุทธประวัติ นักรธรรมชั้นโท

ประโยชน์และความสำคัญของอนุพุทธะ

(ปี 62, 57) พระอรหันต์ ๖๐ องค์ ที่พระพุทธเจ้าทรงส่งไปประกาศพระศาสนา ครั้งแรกมีใครบ้าง?

ตอบ มีพระปัญจวัคคีย์ ๕ พระยส ๑ สหายของพระยสที่ปรากฏนาม ๔ และที่ไม่ปรากฏนามอีก ๕๐ ๑

(ปี 59, 48) ประวัติอนุพุทธบุคคลมีความสำคัญต่อผู้ศึกษาอย่างไร?

ตอบ ทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ในจริยาวัตรและคุณความดีที่ท่านได้บำเพ็ญมา ตลอดจนถึงผลงานในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันทำให้เจริญสืบมาถึงทุกวันนี้ นำให้เกิดความเลื่อมใสและความนับถือ เป็นพื้นฐานศรัทธาอันดี สามารถน้อมนำมาปฏิบัติตามได้ ๑

(ปี 57) พระสาวกที่พระพุทธองค์ทรงส่งไปประกาศพระศาสนาครั้งแรก มีจำนวนเท่าไร? ประกอบด้วยใครบ้าง?

ตอบ มี ๖๐ องค์ ๑ ประกอบด้วยพระปัญจวัคคีย์ พระยส สหายพระยสที่ปรากฏนาม ๔ องค์ และที่ไม่ปรากฏนามอีก ๕๐ องค์ ๑

(ปี 50) สัมมาสัมพุทธะ ปัจเจกพุทธะ และอนุพุทธะ ต่างกันอย่างไร? การเรียนอนุพุทธประวัติสำเร็จประโยชน์อย่างไร?

ตอบ สัมมาสัมพุทธะ ตรัสรู้เองโดยชอบ และสอนผู้อื่นให้รู้ตามได้ด้วย

ปัจเจกพุทธะ ตรัสรู้เฉพาะตน แต่ไม่สามารถสอนผู้อื่นให้รู้ตามได้

อนุพุทธะ ตรัสรู้ตาม คือมีพระพุทธเจ้าสั่งสอนจึงรู้ตามได้ และสามารถสอนผู้อื่นให้กระทำตามด้วย ๑

เพื่อจะได้ทราบความเป็นไปและปฏิปทาของท่าน ที่ได้ช่วยประกาศพระศาสนาในที่นั้น ๆ จนเป็นเหตุเจริญแพร่หลายและมั่นคง แล้วจักได้ถือปฏิบัติเป็นพื้นฐานศรัทธา บำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ท่านโดยควรแก่ฐานะของตน ทั้งให้สำเร็จเป็นสังฆานุสติมั่นคงอีกด้วย ๑

(ปี 45) การศึกษาอนุพุทธประวัติมีประโยชน์อย่างไร? เมื่อครั้งที่พระอรหันต์ ๖๑ องค์ เกิดขึ้นในโลก มีใครบ้าง?

ตอบ นำให้เกิดความเลื่อมใสและความนับถือ กำหนดและจดจำวัตรปฏิบัติอันงดงามของท่านมาเป็นปฏิปทาเครื่องดำเนินชีวิตของตน และเมื่อความดีของพระสาวกปรากฏแล้วจะเชิดชูเกียรติคุณของพระศาสดาให้ยิ่งขึ้น ๑

มีพระพุทธองค์ ๑ พระปัญจวัคคีย์ ๕ พระยส ๑ สหายของพระยสที่ปรากฏนาม ๔ และที่ไม่ปรากฏนามอีก ๕๐ ๑

(ปี 45) พระพุทธองค์ทรงส่งสาวกออกไปประกาศพระศาสนา เพราะทรงเห็นประโยชน์อะไร?

ตอบ ทรงเห็นประโยชน์เกื้อกูลแก่มหาชน เพื่อให้เห็นธรรมและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติอันเป็นปัจจัยแห่งความสุขความสงบ ๑

(ปี 43) การศึกษาอนุพุทธประวัติให้ประโยชน์อย่างไรต่อเจ้าของประวัติ? การศึกษาอนุพุทธประวัติให้คุณค่าอย่างไรต่อผู้ศึกษา?

ตอบ เป็นการประกาศเกียรติคุณพระสาวกผู้เป็นอุปัชฌาย์พระศาสนา ได้เชิดชูพระคุณท่าน นำเพื่อนร่วมศาสนาให้เกิดปสาทะและนับถือ ความดีของพระสาวกปรากฏแล้วจักเชิดชูพระเกียรติคุณของพระศาสดาให้ยิ่งขึ้น ๑

ให้คุณค่าในด้านกำหนดและจดจำวัตรปฏิบัติอันงดงามของท่านมาเป็นปฏิปทาเครื่องดำเนินชีวิตของตน ๑

● พุทธบุคคล มี ๓ ประเภท คือ

๑. สัมมาสัมพุทธะ ตรัสรู้เองโดยชอบ และสอนผู้อื่นให้รู้ตามได้ด้วย

๒. ปัจเจกพุทธะ ตรัสรู้เฉพาะตน แต่ไม่สามารถสอนผู้อื่นให้รู้ตามได้

๓. อนุพุทธะ ตรัสรู้ตาม คือมีพระพุทธเจ้าสั่งสอนจึงรู้ตามได้ และสามารถสอนผู้อื่นให้กระทำตามด้วย

(ปี 64, 61, 56, 49) อนุพุทธบุคคล คือใคร? มีความสำคัญอย่างไร ?

ตอบ คือ สาวกผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า ๑ อนุพุทธบุคคลเป็นสังฆรัตนะในรัตนะ ๓ เป็นพยานยืนยันความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า และเป็นกำลังสำคัญช่วยพระองค์ประกาศพระพุทธศาสนา อันเป็นประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก จนแพร่หลายมาถึงปัจจุบัน ๑

(ปี 63, 51) พุทธบุคคล มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? **ตอบ** มี ๓ ประเภท ๑ คือ ๑. พระสัมมาสัมพุทธะ ๒. พระปัจเจกพุทธะ ๓. พระอนุพุทธะ ๑

(ปี 62, 47) อนุพุทธบุคคล คือใคร ? เป็นได้เฉพาะบรรพชิตหรือเฉพาะคฤหัสถ์ ?

ตอบ คือ สาวกของพระพุทธเจ้า ที่ท่านได้ตรัสรู้มรรคผลตามพระพุทธเจ้า ฯ เป็นได้ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ฯ

(ปี 60) สัมมาสัมพุทธะ ปัจเจกพุทธะ และอนุพุทธะ ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ สัมมาสัมพุทธะ ตรัสรู้เองโดยชอบ และสอนผู้อื่นให้รู้ตาม

ปัจเจกพุทธะ ตรัสรู้เฉพาะตน ไม่สอนผู้อื่นให้รู้ตาม

อนุพุทธะ ตรัสรู้ตามที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน และสามารถสอนผู้อื่นให้รู้ตาม ฯ

(ปี 52) พระสาวกสงฆ์ผู้ใดชื่อว่าอนุพุทธะมีความสำคัญอย่างไร?

ตอบ มีความสำคัญคือพระสาวกสงฆ์จัดเป็นรัตนะประการหนึ่งในรัตนะ ๓ ซึ่งเป็นผู้มีศีลและทิวณฐิเสมอกัน ถ้าไม่มีพระสาวกสงฆ์เป็นผู้รู้ธรรมและรับปฏิบัติธรรม ความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าก็ไม่สำเร็จประโยชน์และพระสาวกสงฆ์นั้นได้เป็นกำลังใหญ่ของพระศาสนา ในอันช่วยประกาศพระธรรมประดิษฐานพระพุทธศาสนาขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก ฯ

(ปี 49) อนุพุทธบุคคล คือใคร? ท่านเหล่านั้นมีความสำคัญต่อพระศาสนาอย่างไร ?

ตอบ คือ สาวกผู้ตรัสรู้ตามพระพุทธเจ้า ฯ มีความสำคัญอย่างนี้ แม้พระศาสดาได้ตรัสรู้และทรงแสดงธรรม แต่เมื่อขาดผู้รู้ธรรมและรับปฏิบัติความตรัสรู้ของพระองค์ก็ไม่สำเร็จประโยชน์ ฯ

(ปี 43) อนุพุทธบุคคลคือบุคคลพวกไหน? ได้ชื่ออย่างนั้นเพราะเหตุไร? อนุพุทธบุคคล เป็นนักบวชหรือบุคคลทั่วไป?

ตอบ คือบุคคลผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ได้ชื่ออย่างนั้นเพราะเป็นผู้รู้ตามพระพุทธเจ้า ฯ เป็นนักบวชก็มี เป็นบุคคลทั่วไปก็มี ฯ

พระเจ้าพิมพิสาร

- ปกครองเมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ
- บรรลุโสดาบัน เพราะได้ฟัง อนุพุทธิกถาและอริยสัจ ๔
- ทรงถวายพระราชอุทยาน เพื่อสร้างวัดแห่งแรกของพระพุทธศาสนา ชื่อว่า “วัดเวฬุวัน” ทรงถวายด้วยวิธีการทรงจับพระเต้าทองเต็มด้วยน้ำ หลังลงถวายพระราชอุทยานเวฬุวันนั้นแก่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน

(ปี 55) การที่พระเจ้าพิมพิสารเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เป็นเหตุให้พระองค์ได้รับอนุตตรียะอะไรบ้าง?

ตอบ ได้อนุตตรียะ ๓ อย่าง คือ ๑.พระองค์ได้เฝ้า เป็นทัสสนาอนุตตรียะ ๒.ได้ทรงสดับธรรม เป็นสวานาอนุตตรียะ

๓.ได้ธรรมจักขุเห็นธรรมนั้น เป็นลาภาอนุตตรียะ ฯ

(ปี 52) พระเจ้าพิมพิสารทรงถวายพระราชอุทยานเวฬุวันแก่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน เพราะทรงพิจารณาเห็นอย่างไรและทรง

ถวายด้วยวิธีการอย่างไร? **ตอบ** เพราะทรงเห็นว่า พระราชอุทยานเวฬุวันเป็นที่ไม่ไกลไม่ใกล้นัก แต่บ้านบริบูรณ์ด้วยทางเป็นที่ไปและเป็นที่มา ควรที่ผู้มีฐานะจะพึงไปถึง กลางวันไม่เคลื่อนไหวด้วยหมู่คน กลางคืนเงียบเสียงที่จะอื้ออึงกึกก้อง ปราศจากลมแต่คนที่เดินเข้าออกสมควรเป็นที่ประกอบกิจของผู้ต้องการที่สงบ และควรเป็นที่หลีกเลี่ยงอยู่ตามวิสัยสมณะ ควรเป็นที่เสด็จอยู่ของพระศาสดาดังนี้ และทรงถวายด้วยวิธีการทรงจับพระเต้าทองเต็มด้วยน้ำ หลังลงถวายพระราชอุทยานเวฬุวันนั้นแก่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ฯ

(ปี 47) ในคราวที่เสด็จไปโปรดพระเจ้าพิมพิสาร ณ ถิ่นฐาน มีพระสาวกตามเสด็จไปเป็นจำนวนมาก ผู้ที่เป็นหัวหน้าของพระสาวกเหล่านั้นคือใคร? และท่านมีส่วนสำคัญในการประกาศพระศาสนาในครั้งนั้นอย่างไร?

ตอบ คือ พระอูรุเวลกัสสปะ ฯ ท่านเป็นที่เคารพนับถือของมหาชน ได้ประกาศความไม่มีแก่นสารแห่งลัทธิเก่าของตน และความที่ตนเป็นสาวกของพระพุทธองค์ ทำให้พระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยบริวาร ๑๒ ส่วน น้อมจิตลงสดับพระธรรมเทศนาเรื่องอนุพุทธิกถาและอริยสัจ ๔ พระเจ้าพิมพิสารพร้อมด้วยบริวาร ๑๑ ส่วน ได้ดวงตาเห็นธรรม อีก ๑ ส่วน ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ ฯ

มูลเหตุขอโทษ

- พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นพระโสดาบัน จึงขอโทษ
- พระอุรุเวลกัสสปะ เห็นว่าลัทธิของตนหาแก่นสารไม่ได้ ได้ความสลดใจ จึงขอโทษ
- พระรัฐบาล บวชเพราะศรัทธา
- พระนันทะ บวชเพราะจำใจ
- พระวัคคลี บวชเพราะหลงใหลในรูป
- พระมหากัจจายนะ ท่านได้รับมอบหมายจากพระเจ้าจันชปชโขตให้ไปทูลเชิญพระพุทธเจ้าเสด็จจรูชเชนี จึงทูลลาบวชด้วย ครั้นได้เข้าเฝ้าฟังธรรมแล้ว บรรลุพระอรหัตต์ จึงทูลขอโทษ
- บวชเพราะเบื่อหน่าย คือ พระยสสะ พระมหากัสสปะ
- บวชเพราะเพื่อน คือ พระภัททียศากยะ พระวิมลละ พระสุพาหุ พระปุลณชิ พระควัมปติ และเพื่อนชาวชนบทอีก ๕๐ คน ฯ

(ปี 61) จงระบุชื่อพระสาวกผู้บวชเพราะเหตุต่อไปนี้? ๑. บวชเพราะศรัทธา ๒. บวชเพราะจำใจ ๓. บวชเพราะหลงใหลในรูป

ตอบ ๑. บวชเพราะศรัทธา คือ พระรัฐบาล ๒. บวชเพราะจำใจ คือ พระนันทะ ๓. บวชเพราะหลงใหลในรูป คือ พระวัคคลี ฯ

(ปี 56) พระสาวกผู้บวชเพราะเบื่อหน่าย บวชเพราะเพื่อน คือใคร?

ตอบ บวชเพราะเบื่อหน่าย คือ พระยสสะ พระมหากัสสปะ ฯ

บวชเพราะเพื่อน คือ พระภัททียศากยะ พระวิมลละ พระสุพาหุ พระปุลณชิ พระควัมปติ และเพื่อนชาวชนบทอีก ๕๐ คน ฯ

(ตอบองค์ใดองค์หนึ่งก็ให้ และตอบองค์อื่น ถ้าถูกก็ควรให้)

เอตทัคคะ แปลว่า ผู้เลิศ (ให้ท่องไปสอบ)

- พระอัญญาโกณฑัญญะ ผู้รัตตัญญู (แปลว่า ผู้รู้ราตรีนาน ...หมายถึง ผู้มีอายุมาก ผู้มีประสบการณ์มาก)
- พระอุรุเวลกัสสปะ ผู้มีบิรวารมาก
- พระมหากัสสปะ ผู้เลิศในทางถือธุดงค์
- พระปุลณฉมันตานีบุตร ผู้เลิศในทางธรรมกถึก
- พระสารีบุตร ผู้เลิศในทางมีปัญญา
- พระโมคคัลลานะ ผู้มีฤทธิ์มาก
- พระโสมณภูิกัณณะ ผู้แสดงธรรมด้วยถ้อยคำอันไพเราะ (ผู้มีวาจาไพเราะ)
- พระราหุล ผู้ใคร่ในการศึกษา
- พระราเช ผู้มีปฏิภาณ คือ มีญาณแจ่มแจ้งในธรรมเทศนา
- พระโมฆราช ผู้ทรงจิรวรเศร้าหมอง
- พระอุบาลี ผู้ทรงพระวินัย
- พระอานนท์ ผู้เลิศในทางพหูสูต มี ๕ ด้าน คือ เป็นพหูสูต มีสติ มีคติ มีความเพียร และเป็นพุทธอุปัฏฐาก
- พระอนรุทธะ ผู้เลิศในทางทิพยจักขุญาณ (ตาทิพย์)
- พระมหากัจจายนะ ผู้เลิศในทางผู้อธิบายเนื้อความย่อให้พิสดาร
- พระรัฐบาล ผู้เลิศในทางผู้บวชด้วยศรัทธา

- พระวักกลี ผู้เลิศในทางสัทธาธิมุต คือ ผู้พ้นกิเลสด้วยศรัทธา
- พระโสณโกฬวิริยะ ผู้เลิศในทางมีความเพียรปรารภแล้ว
- พระกาฬทายี ผู้เลิศทางยังตระกูลให้เลื่อมใส ...ออกนักรรรมเอก อาจจะทำน้อมออกนักรรรมโทก็ได้ให้เตรียมไปด้วย
- พระพาหิยทวารุจิริยะ ผู้เลิศทางมีขิปปาภิญญาตรัสรู้เร็ว ...ออกนักรรรมเอก อาจจะทำน้อมออกนักรรรมโทก็ได้ให้เตรียมไปด้วย
- กิสาโคตมีเถรี ในทางทรงไว้ซึ่งจิรวรอันเศร้าหมอง (ภิกษุณี)
- กุณฑลเถรี ในทางขิปปาภิญญา หรือ ตรัสรู้เร็ว (ภิกษุณี)
- ภัททกาปิลานีเถรี ในทางระลึกได้ซึ่งปุพเพนิวาส (ภิกษุณี)
- ภัททากัจจนาเถรี ในทางถึงซึ่งอภิญญาอันใหญ่แล้ว (ภิกษุณี)
- โสณาเถรี ในทางมีความเพียรปรารภแล้ว (ภิกษุณี)
- มหาปชาบดีโคตมีเถรี ผู้รัตตัญญู (ภิกษุณี)
- ธรรมทินนาเถรี ผู้เลิศในทางธรรมกถึก (ภิกษุณี)
- อุบลวรรณาเถรี ผู้เลิศในทางมีฤทธิ์ (ภิกษุณี)
- ปฎาจาราเถรี ผู้เลิศในทางทรงวินัย (ภิกษุณี)
- เขมาเถรี ผู้เลิศในทางมีปัญญา (ภิกษุณี) ...ออกนักรรรมเอก อาจจะทำน้อมออกนักรรรมโทก็ได้ให้เตรียมไปด้วย
- จิตตคฤหบดี ผู้เลิศในทางธรรมกถึก (ฝ่ายอุบาสก) ...ออกนักรรรมเอก อาจจะทำน้อมออกนักรรรมโทก็ได้ให้เตรียมไปด้วย
- นางขุชุตตรา ผู้เลิศในทางธรรมกถึก (ฝ่ายอุบาสิกา) ...ออกนักรรรมเอก อาจจะทำน้อมออกนักรรรมโทก็ได้ให้เตรียมไปด้วย

(ปี 64, 58) พระเถระและพระเถรีผู้มีชื่อต่อไปนี้ ได้รับเอตทัคคะในทางไหน?

ก. พระมหากัจจายนะ ข. พระโมฆราช ค. พระราหุล ง. ปฎาจาราเถรี จ. อุบลวรรณาเถรี

ตอบ ก. พระมหากัจจายนะ เป็นเอตทัคคะในทางอธิบายคayoให้พิสดาร

ข. พระโมฆราช เป็นเอตทัคคะในทางทรงจิรวรเศร้าหมอง

ค. พระราหุล เป็นเอตทัคคะในทางผู้ใส่ใจศึกษาพระธรรมวินัย

ง. ปฎาจาราเถรี เป็นเอตทัคคะในทางทรงวินัย

จ. อุบลวรรณาเถรีเป็นเอตทัคคะในทางมีฤทธิ์ ฯ

(ปี 62) พระโมฆราช และ พระอุบาลี ได้รับการยกย่องว่าเลิศในทางไหน?

ตอบ พระโมฆราช ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ทรงจิรวรเศร้าหมอง พระอุบาลี ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ทรงพระวินัย ฯ

(ปี 57) ภิกษุ ภิกษุณี ผู้เอตทัคคะในทางเป็นพระธรรมกถึก คือใคร? **ตอบ** ภิกษุ คือพระปุลณณมันตานีบุตรฯ ภิกษุณี คือนางธรรมทินนาเถรีฯ

พระพุทธเจ้าอุปสมบทให้

- พระอัญญาโกณฑัญญะ พระพุทธเจ้าตรัสว่า “จงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เถิด **เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ**” เพราะท่านเป็นโสดาบันอยู่
- พระยสะ พระพุทธเจ้าตรัสว่า “จงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เถิด” เพราะท่านบรรลุประอรหัตต์แล้ว

- พระมหากัสสปะ อุปสมบทด้วยวิธีพิเศษ คือ อุปสมบทด้วยวิธีรับพระโอวาท ๓ ข้อ
- พระนางมหาปชาบดีโคตมี อุปสมบทด้วยวิธีพิเศษ คือ อุปสมบทด้วยวิธีรับครุธรรม ๘

บรรลู่ เพราะฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า

- พระอัญญาโกณฑัญญะ บรรลู่พระอรหัตต์เพราะฟัง อนัตตลักขณสูตร
- ยสกุลบบุตร บรรลู่พระอรหัตต์เพราะฟัง **อนุปุพพิทกา ๕** (ทาน ศีล สวรรค์ โทษแห่งกาม อานิสงส์ของการออกบวช) และ**อริยสัจ ๔** ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี
- ชฎิล ๓ (พระอุรุเวลกัสสปะ พระนทีกัสสปะ พระคยากัสสปะ) บรรลู่พระอรหัตต์เพราะฟัง อาทิตตปริยายสูตร
- พระมหากัสสปะได้รับอุปสมบทแล้วนาน ๘ วัน จึงบรรลู่พระอรหัตต์

พระสูตร / พระธรรมคำสอน

- **ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** ว่าด้วยสิ่งที่บรรพชิตไม่ควรเสพหรือส่วนสุด ๒ อย่าง คือ ๑.กามสุขัลลิกานุโยค ๒.อิตถกิลมณานุโยค , **มัชฌิมาปฏิปทา** ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลางอริยมรรคมีองค์ ๘ และ**อริยสัจ ๔** => แสดงแก่ พระปัญจวัคคีย์
- **อนัตตลักขณสูตร** ว่าด้วยเรื่อง ชันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น => แสดงแก่ พระปัญจวัคคีย์
- **อาทิตตปริยายสูตร** ว่าด้วยเรื่อง อายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ ผัสสะ และเวทนาซึ่งเกิดตามลำดับ เป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือความกำหนัด ความโกรธ ความหลง และร้อนเพราะความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศก ร่ำไร รำพัน ความคับแค้นใจ => แสดงแก่ ชฎิล ๓ พี่น้อง พร้อมด้วยบริวาร ๑,๐๐๐ คน
- **เวทนาปริคคหสูตร** มีใจความว่า “ให้พิจารณาร่างกาย ซึ่งมีความแตกทำลายไม่ยั่งยืน และแสดงผลเสียของการยึดมั่น พร้อมกับบตรัสให้ละเลิกที่ภูฏิวณานั้นเสีย” => แสดงแก่ ทีฆนขปริพาชก ๓ ถ้าสุกรขาตา เขาคิชมกฏ แขวงเมืองราชคฤห์ ฯ

(จี 58) พระธรรมเทศนาที่ได้ชื่อว่าอาทิตตปริยายสูตร เพราะเหตุไร ? พระพุทธองค์ทรงแสดงแก่ใคร ?

ตอบ เพราะแสดงสภาวะธรรมเป็นของร้อน อันเหมาะแก่ปุรพจรรยาของผู้ฟัง ฯ แก่พวกปุราณชฎิล ฯ

(จี 56) พระศาสดาทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรโปรดพวกปุราณชฎิลเพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะเป็น พระสูตรที่เหมาะสมแก่ปุรพจรรยาของพวกปุราณชฎิล ผู้อบรมมาในการบูชาเพลิง ฯ

(จี 51) อนัตตลักขณสูตร และ อาทิตตปริยายสูตร ว่าด้วยเรื่องอะไร? ทรงแสดงแก่ใคร?

ตอบ อนัตตลักขณสูตร ว่าด้วยเรื่อง ชันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์

อาทิตตปริยายสูตร ว่าด้วยเรื่อง สิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือราคะโทสะโมหะ ฯ

ทรงแสดงแก่ชฎิล ๓ พี่น้อง พร้อมด้วยบริวาร ๑,๐๐๐ คน ฯ

(จี 48) คำที่มีอยู่ในธัมมจักกัปปวัตตนสูตรต่อไปนี้ ได้แก่อะไร? ก. ส่วนสุด ๒ อย่าง ข. มัชฌิมาปฏิปทา

ตอบ ก. ส่วนสุด ๒ อย่าง คือ ๑. กามสุขัลลิกานุโยค ความหมกมุ่นอยู่ในกาม ๒. อิตถกิลมณานุโยค ความทำตนให้ลำบาก

ข. มัชฌิมาปฏิปทา ได้แก่ข้อปฏิบัติสายกลาง คือ มรรคมีองค์ ๘ ฯ

(จี 62, 60, 44) พระปัญญาวัคคีย์ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ด้วยพระธรรมเทศนาชื่ออะไร ? ความย่อว่าอย่างไร ?

ตอบ ชื่อ อนัตตลักขณสูตร ฯ ความย่อว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

(จี 54) ภิกษุผู้รัตตัญญู ย่อมมีคุณสมบัติเช่นไร จึงพ้นจากคำตำหนิว่า โทเพราะกินข้าว เฒ่าเพราะบวชนาน?

ตอบ ย่อมเป็นผู้เก่าแก่ ได้พบเห็นและสันตในกิจการของคณะ ย่อมอาจจัด อาจทำให้สำเร็จด้วยตนเองหรือบอกเล่าแนะนำผู้อื่น เป็นเจ้าแบบเจ้า แผนดุจผู้รักษาคลังพัสดุ

(จี 52) เอหิภิกขุอุปสัมปทาที่ประทานแก่พระปัญญาวัคคีย์ และพระยสะต่างกันอย่างไร เพราะเหตุไร?

ตอบ ต่างกันคือที่ประทานแก่พระปัญญาวัคคีย์มีคำว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ

ส่วนที่ประทานแก่พระยสะไม่มีคำว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ เพราะพระยสะได้ถึงที่สุดทุกข์แล้ว ฯ

(จี 52) พระปัญญาวัคคีย์องค์ไหนบ้างได้ศิษย์ตีมีความสำคัญต่อพระศาสนา ศิษย์นั้นชื่ออะไรและเป็นผู้เลิศในทางด้านใด?

ตอบ พระอัญญาโกณฑัญญะ ได้พระปุลณมณตานิบุตรเป็นศิษย์เป็นผู้เลิศในทางธรรมกถึก

พระอัสสชิได้พระสารีบุตรเป็นศิษย์ เป็นผู้เลิศในทางมีปัญญามาก ฯ

(จี 52) พระปัญญาวัคคีย์ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมกัน แต่พระอัญญาโกณฑัญญะได้รับยกย่องเป็นปฐมสาวก เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นผู้ได้ดวงตาเห็นธรรมก่อนและได้รับอุปสมบทก่อนองค์อื่น

(จี 51) ปัญญาวัคคีย์ทั้ง ๕ ท่าน ได้ดวงตาเห็นธรรมก่อนหลังกันอย่างไร? **ตอบ** ท่านโกณฑัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นองค์แรก ต่อมาท่านวัปปะ และท่านภัททิยะจึงได้ และต่อมาท่านมหานามะและท่านอัสสชิจึงได้ตามลำดับ ฯ

(จี 47) พระวาทาว่า ท่านจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด ดังนี้ คำว่า ที่ที่สุดทุกข์ คืออะไร? ผู้ทำที่สุดทุกข์ได้ก่อนกว่าผู้อื่นคือใคร? ด้วยพระธรรมเทศนาอะไร?

ตอบ คือ พระอรหันต์ผล ฯ คือ พระภิกษุปัญญาวัคคีย์ ฯ ด้วยพระธรรมเทศนาชื่อว่า อนัตตลักขณสูตร ฯ

● พระอัญญาโกณฑัญญะ

(จี 64, 59) เอหิภิกขุอุปสัมปทาที่ประทานแก่พระโกณฑัญญะ และพระยสะต่างกันอย่างไร เพราะเหตุไร?

ตอบ ต่างกันคือที่ประทานแก่พระโกณฑัญญะมีคำว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ

ส่วนที่ประทานแก่พระยสะไม่มีคำว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ ฯ

เพราะพระโกณฑัญญะยังไม่ถึงที่สุดทุกข์ ส่วนพระยสะได้ถึงที่สุดทุกข์แล้ว ฯ

(จี 63) โกณฑัญญะพราหมณ์ มีเหตุจูงใจอะไร จึงได้ออกบวชตามพระมหาบุรุษ ?

ตอบ เพราะเคยเข้าร่วมทำนายพระลักษณะของพระมหาบุรุษโดยเชื่อมั่นว่า จะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าแน่นอน จึงออกบวชตามด้วยหวังว่า เมื่อพระมหาบุรุษตรัสรู้แล้วจักทรงเทศนาโปรดตนให้รู้ตาม ฯ

(จี 61) พระอนุพุทธองค์แรก คือใคร ? ได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังพระธรรมเทศนาชื่ออะไร ?

ตอบ คือพระอัญญาโกณฑัญญะ ฯ เพราะฟังธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ฯ

(จี 58) อนุพุทธองค์แรก คือใคร ? สำเร็จเป็นพระอรหันต์เพราะฟังพระธรรมเทศนาชื่ออะไร ?

ตอบ คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ ฯ ชื่ออนัตตลักขณสูตร ฯ

(จี 55) พระอัญญาโกณฑัญญะ กับพระอรุเวลกัสสปะทูลขอบวชในพระศาสนาโดยมีมูลเหตุความเป็นมาต่างกันอย่างไร?

ตอบ ต่างกันอย่างนี้ พระอัญญาโกณฑัญญะได้ธรรมจักขุ คือดวงตาเห็นธรรม ที่ท่านกล่าวว่าเป็นพระโสดาบัน มีศรัทธาในพระศาสนามั่นคงแล้ว จึงขอบวช ฯ พระอรุเวลกัสสปะได้ปริชาหยั่งเห็นว่าลัทธิของตนหาแก่นสารไม่ได้หลงถือตนว่าเป็นผู้วิเศษ แต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ได้ความสลัดใจจึงลอบบริหารขุณฺโณของตนเสียแล้วจึงขอบวช ฯ

(ปี 55) พระวาจาที่ตรัสให้อุปสมบทแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ และพระยสเหมือนกันหรือต่างกัน? เพราะเหตุไร?

ตอบ เหมือนกันตรงที่ทรงรับเข้าสู่พรหมจรรย์ ว่า “จงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เถิด”

ต่างกันที่พระอัญญาโกณฑัญญะ มีพระพุทธรูปต่อท้ายว่า “เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ” เพราะท่านยังไม่บรรลुพระอรหัตต์

ส่วนพระยส ไม่มีคำว่า “เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ” เพราะท่านบรรลุพระอรหัตต์แล้ว ๓

(ปี 54) พระอัญญาโกณฑัญญะสำเร็จเป็นพระอรหันต์หลังจากบวชเป็นพระภิกษุแล้วกี่วัน? สำเร็จเพราะฟังพระธรรมเทศนาข้ออะไร?

ตอบ ๕ วัน ๓ ชื่อ อนัตตลักขณสูตร ๓

(ปี 53) พระอัญญาโกณฑัญญะมีมูลเหตุจูงใจอะไร จึงได้ออกบวชตามอุปัฏฐากพระมหาบุรุษขณะบำเพ็ญทุกรกิริยา?

ตอบ เพราะได้เคยเข้าร่วมทำนายนพระลักษณะของพระมหาบุรุษโดยเชื่อมั่นว่าจะตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า จึงตามอุปัฏฐากด้วยหวังว่า เมื่อพระมหาบุรุษตรัสรู้ จักทรงเทศนาโปรด ๓

(ปี 50) พระอัญญาโกณฑัญญะ ชื่อเดิมว่าอะไร? เกิดที่ไหน? เรียนจบอะไร? ทำไมจึงได้ชื่ออัญญาโกณฑัญญะ?

ตอบ ชื่อเดิมว่าโกณฑัญญะ ๓ เกิดที่บ้านพรหมณ์ชื่อโพนวัตถุ อยู่ไม่ห่างจากกรุงกบิลพัสดุ์ ๓ เรียนจบไตรเพทและรู้ตำราทำนายลักษณะ ๓

เพราะอาศัยพระอุทานว่า อณฺญาสิ ที่แปลว่า ได้รู้แล้ว ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเปล่งเมื่อท่านโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม ๓

(ปี 49) พระอัญญาโกณฑัญญะ ใครครวญดูตามประวัติ ความเชื่อถือของท่านหนักไปทางไหน ในตำราทายลักษณะหรือในอรรถกถาปกรณ์

ปฏิบัติ? ขอฟังเหตุผล **ตอบ** เห็นว่าหนักไปในอรรถกถาปกรณ์ปฏิบัติ เหตุผลคือ เดิมท่านเชื่อตำราแนใจ จึงบวชตามและเฝ้าอุปัฏฐาก ครั้นเห็นทรง

เลิกลักษณะ ก็สิ้นหวังนี้ก็เพราะเชื่อมั่นในอรรถกถาปกรณ์ปฏิบัติว่า เลิกเสียเป็นอันไม่สำเร็จ เมื่อพระองค์ตรัสบอกว่า สำเร็จแล้ว ก็คิดค้ำไม่

เชื่อถือ อาการที่ค้ำคั้นและพูดถ้อยคำที่แสดงอาการวะนั้น เป็นเครื่องยืนยันความเห็นดังกล่าว ๓

(ปี 46) อนุพุทธองค์แรกสำเร็จเป็นพระภิกษุด้วยพระพุทธรูปอย่างไร? อนุพุทธองค์นั้นได้เป็นพระโสดาบันและได้เป็นพระอรหันต์ เพราะได้ฟัง

พระธรรมเทศนาอะไร? **ตอบ** ด้วยพระพุทธรูปว่า “ ท่านจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุด

ทุกข์โดยชอบเถิด ” ๓ ได้เป็นพระโสดาบัน เพราะได้ฟังธัมมจักกัปปวัตตนสูตร และได้เป็นพระอรหันต์ เพราะได้ฟังอนัตตลักขณสูตร ๓

(ปี 43) พระโกณฑัญญะได้เกิดความรู้เห็นอย่างไรก่อน จึงนับว่าเป็นปฐมอริยสาวก? ท่านได้รับเกียรติยศเป็นพิเศษเพราะเหตุนี้อย่างไรบ้าง?

ตอบ ได้เกิดความรู้เห็นว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งมวลมีความดับไปเป็นธรรมดา คือได้ดวงตาเห็นธรรม (ธรรมจักขุ) แล้ว

ทูลขอบวชกับพระพุทธรูป จึงนับได้ว่าเป็นปฐมอริยสาวกในพระศาสนา ๓

เมื่อท่านเกิดความรู้เห็นดังนี้ พระบรมศาสดาจึงทรงเปล่งอุทานว่า "อณฺญาสิ วต โภ โกณฺฑญฺโญ อณฺญาสิ วต โภ โกณฺฑญฺโญ" แปลว่า โกณฑัญญะ

ได้รู้แล้วหนอ ๓ แต่นั้นมา ท่านมีนามว่า อัญญาโกณฑัญญะ ข้อนี้เป็นเกียรติยศพิเศษสำหรับท่านผู้เป็นปฐมอริยสาวก ๓

● พระอัสสชิ

(ปี 64, 57, 45) พระอัสสชิได้แสดงธรรมแก่อุปลิสปริพาชก มีใจความย่อว่าอย่างไร?

ตอบ มีใจความย่อว่า “ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาทรงแสดงเหตุแห่งธรรมนั้น และความดับแห่งธรรมนั้น พระศาสดาตรัสสอนอย่างนี้” ๓

(ปี 53) มารยาทที่มีความสำรวมย่อมนเป็นศรีของสมณะ สามารถจะปลุกศรัทธา เลื่อมใสให้เกิดแก่ผู้พบเห็น นี่เป็นปฏิปทาจริยาวัตรของพระสาวก

รูปใด? จงเล่าประวัติของท่านโดยย่อ

ตอบ ของพระอัสสชิเถระ ๓ ท่านเป็นหนึ่งในพระปัญจวัคคีย์ ได้ฟังพระธรรมเทศนาจนได้บรรลุพระอรหัตต์แล้ว ได้เป็นกำลังในการประกาศพระ

ศาสนา อุปลิสปริพาชกพบเห็นแล้วเกิดความเลื่อมใส ขอฟังธรรมจากท่าน แล้วได้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ๓

(ปี 51) อุปลิสปริพาชกเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเพราะได้ฟังธรรมจากใคร? มีใจความว่าอย่างไร?

ตอบ จากพระอัสสชิ ๓ มีใจความว่า พระศาสดาทรงแสดงเหตุแห่งธรรมทั้งหลาย เพราะเป็นไปแห่งเหตุ และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น

เพราะดับแห่งเหตุ พระศาสดาตรัสสอนอย่างนี้ ๓

(จี 48) ความเป็นผู้สำรวจกริยาอาการให้เรียบร้อยดีงามสมควรเป็นสมณะ เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ทางหนึ่ง ในข้อนี้มีปฏิบัติของพระสาวกองค์ใดเป็นตัวอย่าง? จงเล่าประวัติโดยสังเขปมาประกอบ

ตอบ พระอรหันตสาวกทุกรูปล้วนเป็นผู้สำรวจกริยาอาการเรียบร้อยดีงามทั้งสิ้น แต่ที่ได้รับยกย่องเป็นพิเศษคือพระอัสสชิเถระ ท่านมีกริยาอาการที่น่าเลื่อมใส เป็นเหตุให้อุปติสสปริพาชกเห็นแล้วเกิดศรัทธา เข้าไปหา ขอฟังธรรมจนได้บรรลุโสดาปัตติผล ภายหลังยังชักชวนสหายของตนเข้ามาบวชในพระธรรมวินัย ได้เป็นกำลังสำคัญช่วยพระศาสดาเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองกว้างขวางและมั่นคงอย่างรวดเร็ว ฯ

(จี 44) คำถามว่า "ผู้มีอายุ อินทรีย์ของท่านหมดจดมองใส ท่านบวชจำเพาะใคร ใครเป็นศาสดาผู้สอนของท่าน ท่านชอบใจธรรมของใคร " เป็นคำถามของใคร? ใครเป็นผู้ตอบ? ตอบว่าอย่างไร?

ตอบ อุปติสสปริพาชก ฯ พระอัสสชิเป็นผู้ตอบ ตอบว่า "ผู้มีอายุ เราบวชจำเพาะพระมหาสมณะ ผู้เป็นโอรสศากยราชออกจากศากยสกุล ท่านเป็นศาสดาของเรา เราชอบใจธรรมของท่าน "

ยสกุลบุตร

(จี 64, 59) เอหิภิกขุอุปสัมปทาที่ประทานแก่พระโกณฑัญญะ และพระยสะต่างกันอย่างไร เพราะเหตุไร?

ตอบ ต่างกันคือที่ประทานแก่พระโกณฑัญญะมีคำว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ

ส่วนที่ประทานแก่พระยสะไม่มีคำว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ ฯ

เพราะพระโกณฑัญญะยังไม่ถึงที่สุดทุกข์ ส่วนพระยสะได้ถึงที่สุดทุกข์แล้ว ฯ

(จี 64, 58) "ที่นี้วุ่นวายหนอ ที่นี้ขัดข้องหนอ" เป็นคำอุทานของใคร ? เพราะเหตุใดจึงอุทานอย่างนั้น ?

ตอบ ของยสกุลบุตร ฯ เพราะเห็นหมู่ชนบิรวารนอนหลับมีอาการพิกลต่าง ๆ ดุจซากศพที่ตั้งอยู่ในป่าช้า เกิดความสลัดใจ คิดเบื่อหน่าย ฯ

(จี 63, 54) พระพุทธองค์ทรงแสดงอนุปพุททิกถาแก่ใครเป็นคนแรก? อนุปพุททิกถานั้นกล่าวถึงเรื่องอะไร ?

ตอบ แสดงแก่ยสกุลบุตรเป็นคนแรก ฯ กล่าวพรรณนาทานการให้ แล้วพรรณนาศีลการรักษาภรรยาจาเรียบร้อย พรรณนาสวรรค์คือกามคุณที่บุคคลใครซึ่งจะพึงได้พึงถึงด้วยกรรมอันดีคือทานและศีล พรรณนาโทษแห่งกาม และพรรณนาอนานิสงส์แห่งความออกไปจากกาม ฯ

(จี 62, 53) ยสกุลบุตรได้ฟังธรรมจากพระศาสดาเป็นครั้งแรก ณ ที่ไหน ? ธรรมนั้นมีชื่อว่าอะไร ?

ตอบ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แขวงเมืองพาราณสี ฯ อนุปพุททิกถาและอริยสัจ ๔ ฯ

(จี 60, 46) อนุปพุททิกถา คืออะไร ? ทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระพุทธประสงค์อย่างไร ? พระสาวกผู้ได้ฟัง อนุปพุททิกถา ครั้งแรกคือใคร? ณ ที่ไหน?

ตอบ คือ ถ้อยคำที่กล่าวโดยลำดับ ฯ ด้วยพระพุทธประสงค์เพื่อพอกิจตุลบุตรให้ห่างไกลจากความยินดีในกาม ควรรับพระธรรมเทศนาให้เกิดธรรมจักขุ เหมือนผ้าที่ปราศจากมลทิน ควรรับน้ำย้อมได้ ฉะนั้น ฯ คือ ยสกุลบุตร ฯ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ฯ

(จี 55) พระวาจาที่ตรัสให้อุปสมบทแก่พระอัญญาโกณฑัญญะ และพระยสะเหมือนกันหรือต่างกัน? เพราะเหตุไร?

ตอบ เหมือนกันตรงที่ทรงรับเข้าสู่พรหมจรรย์ ว่า "จงเป็นภิกษุมารเกิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว จงประพฤติพรหมจรรย์เถิด" ต่างกันที่พระอัญญาโกณฑัญญะ มีพระพุทธดำรัสต่อท้ายว่า "เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ" เพราะท่านยังไม่บรรลุพระอรหัตต์ ส่วนพระยสะ ไม่มีคำว่า "เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ" เพราะท่านบรรลุพระอรหัตต์แล้ว ฯ

(จี 52) เอหิภิกขุอุปสัมปทาที่ประทานแก่พระปัญจวัคคีย์ และพระยสะต่างกันอย่างไร เพราะเหตุไร?

ตอบ ต่างกันคือที่ประทานแก่พระปัญจวัคคีย์มีคำว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ ส่วนที่ประทานแก่พระยสะไม่มีคำว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ ส่วนที่ประทานแก่พระยสะไม่มีคำว่า เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบ เพราะพระยสะได้ถึงที่สุดทุกข์แล้ว ฯ

(จี 51) พระสาวกผู้สำเร็จเป็นพระอริยบุคคลเพราะฟังธรรมเทศนาเรื่องเดียวซ้ำ ๒ ครั้ง คือใคร? ธรรมเทศนาเรื่องอะไร?

ตอบ คือ พระยสะ ฯ เรื่อง อนุปพุททิกถาและอริยสัจ ๔ ฯ

(จี 50) เศรษฐีบิดาพระยสะออกติดตามหาพระยสะให้กลับบ้าน แต่เหตุใดเมื่อพบแล้วจึงมิได้นำกลับไปตามความประสงค์เดิม? **ตอบ** เพราะได้ทราบข่าว พระยสะบรรลุป็นพระอรหันต์แล้ว ไม่ควรเพื่อจะกลับไปครองเรือนอีกต่อไป ควรจะออกบวชเป็นพระภิกษุ ฯ

(จี 49) พระยสะมีมารดาบิดาตั้งภูมิลำเนาอยู่ที่ไหน? ออกบวชเพราะเหตุไร?

ตอบ อยู่ที่เมืองพาราณสี ใกล้ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ฯ เพราะมีความเบื่อหน่ายในการครองฆราวาส เนื่องจากได้เห็นอาการของพวกชนบิรวารอันวิปริตไปโดยอาการต่างๆ ไม่เป็นที่ตั้งแห่งการยังจิตให้พลัดเพลิน จึงได้เดินออกจากเรือนไปพบพระพุทธองค์ได้ฟังพระธรรมเทศนาจนบรรลุป็นพระอรหันต์ จึงได้ออกบวช ฯ

(จี 47) พระพุทธเจ้าทรงทำอิทธิปาฏิหาริย์แก่ใครเป็นครั้งแรก? ทรงทำเช่นนั้นด้วยพระพุทธประสงค์อย่างไร?

ตอบ ทรงทำแก่ ยสกุบุตรและบิดาของยสกุบุตรเป็นครั้งแรก ฯ ด้วยพระพุทธประสงค์เพื่อให้ยสกุบุตรพิจารณาภูมิธรรมอันตนได้เห็นแล้วจนถึงได้บรรลุปะระอรหันต์ และให้บิดาได้ฟังธรรมแล้วบรรลุปะระโศคาปัตติผล ฯ

ชฎิล ๓ (พระอุรุเวลกัสสปะ พระนทีกัสสปะ พระคยากัสสปะ)

(จี 63, 55) ชฎิล ๓ พี่น้อง มีชื่ออะไรบ้าง? ได้บรรลุปะระอรหันต์เพราะฟังพระธรรมเทศนาชื่ออะไร?

ตอบ พระอุรุเวลกัสสปะ พระนทีกัสสปะ พระคยากัสสปะ ฯ ฟังอาทิตตปริยายสูตร ฯ

(จี 61) ชฎิล ๓ พี่น้อง ตั้งอาศรมบูชาไฟอยู่ ณ สถานที่ใด ?

ตอบ ๑. อุรุเวลกัสสปะ ตั้งอาศรมอยู่ที่ตำบลอุรุเวลา ๒. นทีกัสสปะ ตั้งอาศรมอยู่ลำน้ำอ้อมหรือค้ำแห่งแม่คงคา ๓. คยากัสสปะ ตั้งอาศรมอยู่ที่ตำบลคยาสีสะ ฯ

(จี 56) พระศาสดาทรงแสดงอาทิตตปริยายสูตรโปรดพวกปุราณชฎิลเพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะเป็น พระสูตรที่เหมาะสมแก่บุรพจรรยาของพวกปุราณชฎิล ผู้อบรมมาในการบูชาเพลิง ฯ

(จี 52) ชฎิล ๓ พี่น้องต่างละลัทธิของตน บวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาเพราะเหตุใด?

ตอบ อุรุเวลกัสสปะ ถือตัวว่าเป็นผู้วิเศษ แต่พระพุทธเจ้าทรงใช้อิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์ทรมานจนถอนทิฏฐิมานะ ได้ปริชาหยั่งเห็น ว่าลัทธิของตนหาแก่นสารมิได้ ตนมิได้เป็นผู้วิเศษแต่ประการใด ได้ความสลดใจ จึงทูลขออุปสมบท ส่วนนทีกัสสปะและคยากัสสปะ เห็นพี่ชายถือเพศเป็นภิกษุ งามทราบความว่าพรหมจรรย์นี้ประเสริฐ จึงเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าทูลขออุปสมบท ฯ

(จี 51) อนัตตลักขณสูตร และ อาทิตตปริยายสูตร ว่าด้วยเรื่องอะไร? ทรงแสดงแก่ใคร?

ตอบ อนัตตลักขณสูตร ว่าด้วยเรื่อง ชันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์

อาทิตตปริยายสูตร ว่าด้วยเรื่อง สิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือราคะโทสะโมหะ ฯ

ทรงแสดงแก่ชฎิล ๓ พี่น้อง พร้อมด้วยบิรวาร ๑,๐๐๐ คน ฯ

(จี 46) ชฎิล ๓ พี่น้อง ชื่ออะไรบ้าง? ใครได้รับยกย่องว่าเป็นผู้มีบิรวารมาก?

ท่านเหล่านั้นพร้อมบิรวารได้บรรลุปะระอรหันต์ เพราะฟังพระธรรมเทศนาอะไร? ใจความย่อว่าอย่างไร?

ตอบ ชื่อ อุรุเวลกัสสปะ นทีกัสสปะ และคยากัสสปะ ฯ อุรุเวลกัสสปะ ฯ เพราะฟังอาทิตตปริยายสูตร ฯ

ใจความย่อว่า อายุตนะภายใน อายุตนะภายนอก วิญญาณ ผัสสะ และเวทนาซึ่งเกิดตามลำดับ เป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือความกำหนัด ความโกรธ ความหลง และร้อนเพราะความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศก รำไร รำพัน ความคับแค้นใจ ฯ

● พระอุรุเวลกัสสปะ

(จี 64, 48) พระสาวกผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีบิรวารมาก คือใคร? เพราะท่านมีคุณธรรมอะไร?

ตอบ คือ พระอรุณเวลกัสสปะ ฯ เพราะท่านรู้จักสังเคราะห์บริวารด้วยอามิสบ้าง ด้วยธรรมบ้าง จึงเป็นที่รักใคร่นับถือ สามารถยึดเหนี่ยวน้ำใจบริวารไว้ได้ ฯ

(จี 62, 49) ความเป็นผู้มีบริวารมาก เป็นผลมาจากอะไร ? พระสาวกองค์ใดได้รับการยกย่องว่าเลิศในทางนี้ ?

ตอบ เป็นผลมาจากความรู้จักเอาใจบริษัทรู้จักสังเคราะห์ด้วยอามิสบ้าง ด้วยธรรมบ้าง ฯ พระอรุณเวลกัสสปะ ฯ

(จี 60) พระสาวกผู้ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้มีบริวารมาก คือใคร ? ท่านทำอะไร จึงมีบริวารมากอย่างนั้น ?

ตอบ คือพระอรุณเวลกัสสปะ ฯ ท่านรู้จักสังเคราะห์บริวารด้วยอามิสบ้างด้วยธรรมบ้างจึงเป็นที่รักใคร่นับถือ สามารถยึดเหนี่ยวน้ำใจบริวารไว้ได้ ฯ

(จี 59) พระพุทธเจ้าทรงยกย่องใครว่าเป็นผู้มีบริวารมาก ? เพราะเหตุไร ?

ตอบ พระอรุณเวลกัสสปะ ฯ เพราะเหตุที่ท่านเป็นผู้รู้จักเอาใจบริวาร รู้จักสังเคราะห์ด้วยธรรมบ้าง ด้วยอามิสบ้าง ผู้ประกอบด้วยคุณสมบัตินี้ ย่อมเป็นผู้สามารถควบคุมบริวารใหญ่ไว้ได้ ฯ

(จี 55) พระอัญญาโกณฑัญญะ กับพระอรุณเวลกัสสปะทูลขอบวชในพระศาสนาโดยมีมูลเหตุความเป็นมาต่างกันอย่างไร?

ตอบ ต่างกันอย่างไร พระอัญญาโกณฑัญญะได้ธรรมจักขุ คือดวงตาเห็นธรรม ที่ท่านกล่าวว่าเป็นพระโสดาบัน มีศรัทธาในพระศาสนามั่นคงแล้ว จึงขอบวช ฯ

พระอรุณเวลกัสสปะได้ปรีชาหยั่งเห็นว่าลัทธิของตนหาแก่นสารไม่ได้หลงถือตนว่า เป็นผู้วิเศษ แต่หาเป็นเช่นนั้นไม่ได้ความสลัดใจจึงลอบบริวารชฎิลของตนเสียแล้วจึงขอบวช ฯ

(จี 53) พระสาวกผู้ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้มีบริวารมากคือใคร? ท่านมีบริวารมากเพราะเหตุไร ?

ตอบ พระอรุณเวลกัสสปะ ฯ เพราะท่านรู้จักเอาใจบริษัทรู้จักสังเคราะห์ด้วยอามิสบ้าง ด้วยธรรมบ้าง ฯ

(จี 50) พระอรุณเวลกัสสปะบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพราะเหตุใด? พระพุทธองค์ทรงพาท่านไปกรุงราชคฤห์ด้วย เพราะทรงมีพุทธประสงค์อย่างไร?

ตอบ พระอรุณเวลกัสสปะเห็นอนิหารของพระพุทธองค์หลายประการ จนถอนทิฏฐิมานะของตน เห็นว่าลัทธิของตนหาแก่นสารมิได้ และตนก็มีได้ เป็นผู้วิเศษ ได้ความสลัดใจ จึงทูลขออุปสมบท ฯ ทรงมีพุทธประสงค์จะปลูกศรัทธาแก่มหาชน เพราะท่านเป็นที่นับถือของมหาชนมานาน ฯ

(จี 49) ความเป็นผู้มีบริวารมาก เป็นผลมาจากอะไร? และดีอย่างไร? พระสาวกองค์ใดได้รับการยกย่องว่าเลิศในทางนี้?

ตอบ เป็นผลมาจากความรู้จักเอาใจบริษัทรู้จักสังเคราะห์ด้วยอามิสบ้าง ด้วยธรรมบ้าง ฯ

ดีอย่างนี้คือ ภิกษุผู้ประกอบด้วยคุณสมบัติเห็นปานนี้ ย่อมเป็นผู้อันบริษัทรักใคร่นับถือ สามารถควบคุมบริษัทไว้อยู่ เป็นผู้อันจะพึงปรารถนาในสาวกมณฑล ฯ พระอรุณเวลกัสสปะ ฯ

(จี 44) พระสาวกรูปใดที่ได้รับการยกย่องจากพระศาสดาว่า เป็นยอดแห่งภิกษุผู้มีบริวารมาก? ความเป็นผู้มีบริวารมากนั้น เป็นผลเกิดจากอะไร?

ตอบ พระอรุณเวลกัสสปะ ฯ เกิดจากเหตุ คือความรู้จักเอาใจบริษัทรู้จักสังเคราะห์ด้วยอามิสบ้าง ด้วยธรรมบ้าง ฯ

พระสารีบุตร (อุปติสสะ) / พระโมคคัลลานะ (โกณฑัญญะ)

- **พระสารีบุตร** เกิดที่หมู่บ้านอุปติสคาม ตำบลนาลันทา กรุงราชคฤห์ แขวงมคธ
บรรลุนิพพานที่ตำบลนาลันทา เพราะฟังธรรมจากพระอัสสชิ
หลังบวชได้ ๑๕ วัน บรรลุนิพพานเพราะฟังเวทนาปริคคหสูตร ณ ถ้ำสุกรขาตา ภูเขาศิขณภูฏ กรุงราชคฤห์
ท่านนิพพานที่บ้านเกิด ตำบลนาลันทา กรุงราชคฤห์ แขวงมคธ
อริชาตุของท่านบรรจุไว้ที่เจดีย์ใกล้ซุ้มประตูแห่งวัดเชตวัน
- **พระโมคคัลลานะ** เกิดที่หมู่บ้านโกณฑัญญคาม ตำบลโกณฑัญญคาม กรุงราชคฤห์ แขวงมคธ
บรรลุนิพพานที่ตำบลนาลันทา เพราะฟังธรรมจากอุปติสสะ

หลังบวชได้ ๗ วัน บรรลุอรหัตตผล ณ บ้านกัลลวาลมุตตคาม แขวงมคธ(ก่อนพระสารีบุตร ๘ วัน)

ท่านนิพพานหลังพระสารีบุตร ๑๕ วัน ณ ตำบลกาฬศิลา แขวงมคธ

อัฐิธาตุของท่านบรรจุไว้ที่เจดีย์ใกล้ซุ้มประตูแห่งวัดเวฬุวัน

(จี 64, 57, 45) พระอัสสชิได้แสดงธรรมแก่อุบติสสปริพาชก มีใจความย่อว่าอย่างไร?

ตอบ มีใจความย่อว่า “ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาทรงแสดงเหตุแห่งธรรมนั้น และความดับแห่งธรรมนั้น พระศาสดาตรัสสอนอย่างนี้” ฯ

(จี 63 ,59, 43) พระพุทธรองค์ทรงยกย่องพระสารีบุตรคู่กับพระโมคคัลลานะโดยอุปมาไว้อย่างไร? ที่ตรัสอุปมาไว้อย่างนั้นเพราะเหตุไร?

ตอบพระพุทธรองค์ตรัสอุปมาว่า พระสารีบุตรเปรียบเหมือนมารดาผู้ให้ทารกเกิด พระโมคคัลลานะเปรียบเหมือนนางนมผู้เลี้ยงทารกนั้นที่เกิดแล้วที่ตรัสอุปมาไว้อย่างนั้นเพราะพระสารีบุตรยอมแนะนำให้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล พระโมคคัลลานะยอมแนะนำให้ตั้งอยู่ในคุณเบื้องบนที่สูงกว่านั้น ฯ

(จี 62, 60, 48) ธรรมเสนาบดี และ นวกัมมาธิฐฎายี เป็นนามของพระสาวกองค์ใด ? เพราะเหตุไรจึงมีนามเช่นนั้น ?

ตอบ ธรรมเสนาบดี เป็นนามของพระสารีบุตรเถระ เพราะท่านเป็นกำลังสำคัญยิ่งในการประกาศพระพุทธศาสนา ฯ

นวกัมมาธิฐฎายี เป็นนามของพระโมคคัลลานเถระ เพราะท่านเป็นผู้สามารถกำกับดูแลการก่อสร้าง ฯ

(จี 61) พระสาวกองค์ใด เมื่อทราบข่าวพระอาจารย์ของตนอยู่ในทิศใด ก็นอนหันศีรษะไปทางทิศนั้น ? การปฏิบัติเช่นนั้นจัดเป็นคุณธรรมอะไร?

ตอบ พระสารีบุตร ฯ จัดเป็นกตัญญู ฯ

(จี 60, 52) “คนเหล่านี้ทั้งหมดยังไม่ทันถึง ๑๐๐ ปี ก็จักไม่มีเหลือจักล่วงไปหมด ดูการเล่นไม่มีประโยชน์อะไร ควรชวนชวายหาธรรมเครื่องพันดีกว่า” นี่เป็นคำพูดของใครพูดกะใคร? ตอบ ของอุบติสสมาณพ พุดกะโกลิตมาณพ ฯ

(จี 58) โกลิตะถามอุบติสสะว่า “ดูท่านไม่สนุกเหมือนในวันอื่น วันนี้ดูใจเศร้า ท่านเป็นอย่างไรหรือ ?” อุบติสสะตอบว่าอย่างไร ?

ตอบ ตอบว่า “โกลิตะ อะไรที่ควรดูในการเล่นนี้มีหรือ ? คนเหล่านี้ทั้งหมดยังไม่ทันถึง ๑๐๐ ปี ก็จักไม่มีเหลือ จักล่วงไปหมด ดูการเล่นไม่มีประโยชน์อะไร ควรชวนชวายหาธรรมเครื่องพันดีกว่า” ฯ

(จี 58) พระโอรพาว่า “เราจักไม่ชูงวง เข้าไปสู่สกุล” พระพุทธรองค์ตรัสแก่พระสาวกองค์ใด? ที่ไหน?

ตอบ แก่พระมหาโมคคัลลานะ ฯ ที่บ้านกัลลวาลมุตตคาม แคว้นมคธ ฯ

(จี 56) พระสาวกรูปใดได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่าเป็นผู้กตัญญูกตเวที? จงแสดงตัวอย่างมาสัก ๒ เรื่อง

ตอบ พระสารีบุตรเถระ ฯ

เรื่องที่ ๑ พระสารีบุตรนับถือพระอัสสชิเป็นอาจารย์ เมื่ออาจารย์อยู่ในทิศใด ก่อนจะนอน ท่านจะนมัสการและนอนหันศีรษะไปทางทิศนั้น

เรื่องที่ ๒ พระสารีบุตรระลึกถึงอุปการะของราธพราหมณ์ที่เคยถวายภิกษาแก่ท่านทัพพีหนึ่ง ฯ

(จี 54) พระสารีบุตรได้รับการสรรเสริญว่าเป็นผู้กตัญญูกตเวที จงเล่าเรื่องมาประกอบสัก ๑ เรื่อง เพื่อยืนยันคำกล่าวนั้น (ให้ตอบเพียง ๑ เรื่อง)

ตอบ เรื่องที่ ๑ พระสารีบุตรนับถือพระอัสสชิเป็นอาจารย์ เมื่ออาจารย์อยู่ในทิศใด ก่อนจะนอน ท่านจะนมัสการและนอนหันศีรษะไปทางทิศนั้น ฯ

เรื่องที่ ๒ ราธพราหมณ์เสียใจมีร่างกายซูบซีดเพราะไม่ได้อุปสมบทตามปรารถนาพระศาสดาทรงทราบความแล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า มีใครระลึกถึงอุปการะของราธได้บ้าง, พระสารีบุตรทูลว่าราธพราหมณ์เคยถวายภิกษาแก่ท่านทัพพีหนึ่งพระศาสดาตรัสสรรเสริญว่าเป็นผู้กตัญญูกตเวทีอุปการะเพียงเท่านี้ก็ยิ่งจำได้ ฯ

(จี 54) ความเห็นว่าพระชินาสพตยาแล้วดับสูญ เป็นความเห็นผิด ความเห็นที่ถูกต้องเป็นอย่างไร?

ตอบ ความเห็นที่ถูกต้องว่า พระชินาสพตยาแล้ว รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่ไม่เที่ยงดับไป ฯ

(จี 49) เมื่อเอ่ยถึง พระสารีบุตร ทำให้นึกถึงพระสาวกอีกองค์หนึ่ง คือใคร? ท่านได้บรรลุพระอรหัตตและนิพพานที่ไหน? ก่อนหรือหลังพระสารีบุตร

กี่วัน? ตอบ คือพระโมคคัลลานะ ฯ ท่านได้บรรลุพระอรหัตตที่บ้านกัลลวาลมุตตคาม แขวงมคธ ก่อนพระสารีบุตร ๘ วัน และนิพพานที่ตำบลกาฬศิลา แขวงมคธ หลังพระสารีบุตร ๑๕ วัน ฯ

(จี 47) เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่เมืองเทวทหะ รับสั่งกับพระภิกษุผู้เข้าเฝ้าเพื่อทูลลาไปปัจฉาภุมิขบพ ให้ไปลาพระเถระรูปใด? และทรงยกย่องพระเถระรูปนั้นว่าอย่างไร? **ตอบ** รับสั่งให้ไปลาพระสารีบุตรเถระ ฯ ทรงยกย่องท่านว่า เป็นผู้มึปัญญา อนุเคราะห์เพื่อนบรรพชิต ฯ

(จี 47) บุคคลประเภทที่ว่า ธัมมัมปมาณิกา ผู้ถือธรรมเป็นประมาณ มีอธิบายอย่างไร? ในข้อนี้มีตัวอย่างแสดงไว้อย่างไร?

ตอบ มีอธิบายว่า บุคคลประเภทนี้ถือธรรมเป็นสิ่งสำคัญ ชอบใจเฉพาะข้อปฏิบัติ เห็นผู้ที่ตั้งอยู่ในสังวรมีมรรยาทเรียบร้อย และได้ฟังธรรมอันท่านแสดงมุ่งกล่าวเฉพาะข้อปฏิบัติ ย่อมเลื่อมใส ฯ

ตัวอย่างเช่นพระสารีบุตรได้เห็นพระอัสสชิ และได้ฟังธรรมของท่านแล้ว จึงเกิดความเลื่อมใส ฯ

(จี 46) พระสารีบุตรได้บรรลุอรหัตผลช้ากว่าบริวาร เพราะเหตุไร? พระโมคคัลลานะ นิพพานที่ไหน? อัฐิธาตุของท่านบรรจุไว้ที่ไหน?

ตอบ เพราะท่านเป็นผู้มีปัญญามาก ต้องใช้บริกรรมใหญ่ ซึ่งเปรียบด้วยการเสด็จไปข้างไหน ๆ แห่งพระราชธาตุดังตรียมราชพาหนะและราชบริพารที่จำเป็น จึงช้ากว่าการไปของคนสามัญ ฯ

นิพพานที่ตำบลกาฬศิลา แขวงมคธ ฯ อัฐิธาตุของท่านบรรจุไว้ที่เจดีย์ใกล้ชุมประตู่แห่งเวฬุวนาราม ฯ

(จี 45) ปัญหาว่า "พระชฌิมาสพตายแล้วเป็นอะไร" ใครเป็นผู้ถาม? ใครเป็นผู้ตอบ? และตอบว่าอย่างไร?

ข้อความว่า "ท่านควรสำเหนียกใจอย่างนี้ว่า เราจักไม่พูดคำอันเป็นเหตุเถียงกัน ถือผิดต่อกัน" ใครพูดกับใคร? ที่ไหน?

ตอบ พระสารีบุตรเป็นผู้ถาม พระยมกะเป็นผู้ตอบ และตอบว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่ไม่เที่ยง ดับไปแล้ว ฯ

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแก่พระโมคคัลลานะ ที่บ้านกัลลวาลมุตตคาม แขวงมคธ ฯ

(จี 43) การพบกันของพระอัสสชิและอุปติสสปริพาชกมีผลต่อพระพุทธศาสนาอย่างไร ?

พระสารีบุตรมีปัญญาเลืกกว่าพระสาวกทั้งหลายนั้น มีอะไรเป็นเครื่องยืนยัน?

ตอบ มีผลเกิดขึ้นดังนี้คือ ๑. อุปติสสปริพาชกได้ความเลื่อมใสในวัตรของพระอัสสชิ ๒. อุปติสสปริพาชกได้ฟังธรรมแล้วได้ดวงตาเห็นธรรม

๓. อุปติสสปริพาชกได้ชักชวนเพื่อนไปบวช ฟังธรรมแล้วได้บรรลุธรรม ๔. พระพุทธองค์ได้อัครสาวกเบื้องซ้ายเบื้องขวา ฯ

มีพระพุทธดำรัสตรัสยกย่องพระสารีบุตรว่า เป็นยอดแห่งพระสาวกผู้มีปัญญาและตรัสสรรเสริญว่า พระสารีบุตรสามารถแสดงธรรมจักร และจตุราริยสัง ได้กว้างขวางพิสดารแม่นยำกับพระองค์ ประกอบกับพระธรรมเทศนาที่ท่าน ได้แสดงไว้ในโอกาสนั้น ๆ ส่องให้เห็นถึงอัจฉริยภาพอย่างแท้จริงของท่านในด้านนี้ ฯ

พระมหากัสสปะ

(จี 64, 61) พระมหากัสสปะโดยปกติถืออุตุงค์ก้อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ตอบ ถืออุตุงค์ ๓ อย่าง ฯ คือ ๑. ใช้ผ้าบังสุกุลจีวรเป็นวัตร ๒. ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร ๓. ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ฯ

(จี 63, 59) พระสาวกองค์ใด เป็นผู้มักน้อยสันโดษอย่างยิ่ง ? ท่านทำใจอย่างไร ?

ตอบ พระมหากัสสปะ ฯ ทำใจอย่างนี้ คือ เมื่อแสวงหาไม่ได้ ก็ไม่สะดุ้งตกใจ เมื่อแสวงหาได้แล้วก็ไม่กำหนดยินดีในปัจจุบัน ๔ นั้น ฯ

(จี 62, 48) พระโอรพาทที่พระศาสดาทรงประทานในการให้อุปสมบทแก่พระมหากัสสปะมีกี่ข้อ ? อะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๓ ข้อ ฯ คือ ๑. เราจักเข้าไปตั้งความละอาย และความยำเกรงอย่างแรงกล้าไว้ในภิกษุทั้งที่เป็นเถระปานกลาง และผู้ใหม่

๒. เราจักเงี้ยหลุงฟังธรรม อันประกอบด้วยกุศล และพิจารณาเนื้อความแห่งธรรมนั้น ๓. เราจักไม่ละสติที่ไปในกาย ฯ

(จี 60, 51) พระมหากัสสปเถระเป็นประธานในการทำสังคายนาครั้งแรกที่ไหน? ใช้เวลานานเท่าไร?

ตอบ ที่ถ้ำสัตตบัณณคูหา เวภารบรรพต กรุงราชคฤห์ ฯ ใช้เวลา ๗ เดือน ฯ

(จี 58) พระมหากัสสปเถระ ชักชวนภิกษุสงฆ์ทำสังคายนารวบรวมพระธรรมวินัย ตั้งไว้เป็นแบบฉบับ เพื่อสมกับพระพุทธพจน์ที่ได้ประทานไว้เมื่อครั้งปรินิพพาน พระพุทธพจน์นั้นใจความว่าอย่างไร ?

ตอบ ว่าธรรมก็ดี วินัยก็ดี อย่างไรก็ดี อันเราได้แสดงไว้แล้ว ได้บัญญัติไว้แล้ว ธรรมวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของท่านทั้งหลาย ในเมื่อเราล่วงไปแล้ว ฯ

(จี 56) การทำสังคายนาก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่พระศาสนาอย่างไรบ้าง?

ตอบ ให้เกิดคุณประโยชน์อย่างนี้ กำจัดและป้องกันอภิชชี่ได้ ทำความเห็นพุทธศาสนิกให้ถูกต้องและปฏิบัติถูกต้องได้ และทำให้พระศานามั่นคง และแพร่หลายยิ่งขึ้น ฯ

(จี 56) อุปสมบทวิธีพิเศษด้วยการรับพระโอวาท ๓ ข้อ และด้วยการรับครุธรรม ๘ ข้อ ทรงประทานให้แก่ใคร? และท่านนั้น ๆ ได้รับการยกย่องเป็นเอตทัคคะในทางไหน?

ตอบ การรับพระโอวาท ๓ ข้อ ทรงประทานแก่พระมหากัสสปะ

การรับครุธรรม ๘ ข้อ ทรงประทานแก่พระนางมหาปชาบดีโคตมี ฯ

พระมหากัสสปะได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะในทางทรงธุดงค์คุณ

พระนางมหาปชาบดีโคตมี ได้รับยกย่องเป็นเอตทัคคะในทางรัตตัญญู ฯ

(จี 55) อนุพุทธที่เป็นสาวกสาวิกาของพระศาสดา ซึ่งได้รับการอุปสมบทด้วยวิธีพิเศษมีบ้างหรือไม่? ถ้ามี คือใคร? อุปสมบทด้วยวิธีใด

ตอบ มี ฯ คือ พระมหากัสสปะ อุปสมบทด้วยวิธีรับพระโอวาท ๓ ข้อ, พระนางมหาปชาบดีโคตมี อุปสมบทด้วยวิธีรับครุธรรม ๘ ประการ ฯ

(จี 54) พระมหากัสสปะได้รับอุปสมบทแล้วนานเท่าไรจึงบรรลุประอรหัต?

พระโอวาทชื่อว่า “เราจะไม่ละสติที่ไปในกาย คือพิจารณาร่างกายเป็นอารมณ์” สงเคราะห์เข้าในธรรมข้อใดบ้าง?

ตอบ ๘ วัน ฯ สงเคราะห์เข้าใน กายคตาสติ และ วิปัสสนาญาณ เป็นต้น ฯ

(จี 53) พระพุทธโอวาทว่า เราจะไม่ละสติที่ไปในกาย คือพิจารณาร่างกายเป็นอารมณ์ ดังนี้

พระองค์ตรัสสาวกรูปใด? พระสาวกรูปนั้นเป็นเอตทัคคะในทางใด? **ตอบ** พระมหากัสสปะ ฯ เป็นเอตทัคคะในทางถือธุดงค์ ฯ

(จี 49) พระสาวกผู้ปรารถนาเหตุว่า “ผู้อยู่ครองเรือนต้องคอยนั่งรับบาป เพราะการงานที่ผู้อื่นทำไม่ดี” แล้วมีใจเบื่อหน่ายสละทรัพย์สมบัติออกบวชคือใคร? ท่านได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่า เป็นผู้เลิศในทางไหน? เพราะเหตุใด?

ตอบ คือ พระมหากัสสปะ ฯ ท่านได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่า เป็นผู้เลิศในทางถือธุดงค์ เพราะท่านถือธุดงค์ ๓ อย่างเป็นประจำ คือ ทรงผ้าบังสุกุลจีวรเป็นวัตร ๑ เทียวบิณฑบาตเป็นวัตร ๑ อยู่ป่าเป็นวัตร ๑ ฯ

(จี 47) พระมหากัสสปะออกบวชเพราะมีความเห็นอย่างไร? ท่านได้รับยกย่องว่าเลิศในทางไหน?

ตอบ เพราะมีความเห็นว่า ผู้อยู่ครองเรือนต้องคอยนั่งรับบาปเพราะการงานที่ผู้อื่นทำไม่ดี และเห็นว่าฆราวาสคับแคบ เป็นทางมาแห่งกิเลสธุลี จึงมีใจเบื่อหน่ายสละสมบัติ ออกบวชอุทิศพระอรหันต์ในโลก ฯ ได้รับยกย่องว่า เป็นผู้เลิศแห่งภิกษุผู้ทรงธุดงค์ ฯ

(จี 45) พระมหากัสสปะได้รับการอุปสมบทด้วยวิธีใด? พระมหากัสสปะโดยปกติถือธุดงค์อะไรบ้าง?

ตอบ ด้วยวิธีรับพุทธโอวาท ๓ ข้อ ฯ

ถือธุดงค์ ๓ อย่าง คือ ๑. ทรงผ้าบังสุกุลจีวรเป็นวัตร ๒. ถือเทียวบิณฑบาตเป็นวัตร ๓. ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร ฯ

(จี 44) พระศาสดาทรงยกย่องพระสาวกรูปใดว่า มีธรรมเครื่องอยู่เสมอด้วยพระองค์? พระองค์ทรงปฏิบัติต่อพระสาวกรูปนั้นโดยพระอาการอย่างไร? **ตอบ** พระมหากัสสปะ ฯ ทรงรับผ้าสังฆาฏิของท่านไปทรง และประทานผ้าสังฆาฏิของพระองค์ให้แก่ท่าน ฯ

พระอานนท์

- บวชพร้อมกันกับ พระเจ้าภัททิยราช เจ้าชายอนรุทธะ เจ้าชายอานนท์ เจ้าชายภคฺ เจ้าชายกิมพิละ เจ้าชายเทวทัต และอุบาลี รวมแล้วทั้งหมด ๗ คน

(จี 50) พรชื่อว่า ถ้าจักไม่โปรดให้ข้าพระองค์อยู่ในที่ประทับของพระองค์ และชื่อว่า ถ้าพระองค์จะเสด็จไปสู่ที่นิมนต์ที่ข้าพระองค์รับไว้ พระอานนท์ทูลขอเพื่อประโยชน์อะไร?

ตอบ ข้อต้น เพื่อป้องกันคำติเตียนว่า พระอานนท์บำรุงพระศาสดาเพราะเห็นแก่ลาภ

ข้อหลัง เพื่อป้องกันคนกล่าวว่า พระอนันท์บารุงพระศาสดาไปทำอะไร เพราะพระองค์ไม่ทรงอนุเคราะห์แม้ด้วยกิจเท่านี้ ๓

(ปี 46) พระอนันท์ได้บรรลุโสดาปัตติผลเพราะได้ฟังโอวาทจากใคร? และได้บรรลุอรหัตผลเมื่อไร?

ท่านบรรลุอรหัตผลและนิพพาน ต่างจากพระสาวกองค์อื่นอย่างไร?

ตอบ จากพระปณณินตานีบุตร ๓ บรรลุอรหัตผลก่อนวันรุ่งขึ้นจะทำปฐมสังคายนา ๓

การบรรลุอรหัตผลของท่านในขณะที่กำลังเอนกายศิโรราบยังไม่ถึงหมอนท้ายก้นในระหว่างอิริยาบถ ๔

ท่านนิพพานบนอากาศ กลางแม่น้ำโรหิณีแล้วอธิษฐานให้สรีระของท่านแยกเป็น ๒ ภาค ให้ตกลงที่ฝั่งแม่น้ำฝั่งละภาค ๓

พระอนุรุทธเถระ

(ปี 46) จงตอบคำถามเกี่ยวกับพระอนุรุทธเถระ ดังต่อไปนี้

ก. ท่านเป็นโอรสของใคร?

ข. เกี่ยวเนื่องกับพระบรมศาสดาอย่างไร?

ค. ท่านออกบวชพร้อมกับใครบ้าง?

ง. ได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาอย่างไร?

ตอบ ก. ของพระเจ้าศากยะพระนามว่า อมิโตทนะ พระมารดาไม่ปรากฏพระนาม ๓

ข. เป็นพระโอรสของพระเจ้าอาของพระบรมศาสดา จึงนับเป็นพระอนุชาของพระบรมศาสดา ๓

ค. พร้อมกับพระอุบลี พระภัททิยะ พระภุ พระกิมพิละ พระอนันท์ และพระเทวทัต ๓

ง. เป็นผู้เลิศในทางมีจักขุทิพย์ ๓

กลุ่มศิษย์ของพราหมณ์พาวรีมี ๑๖ คน (เข้าไปทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้า)

- พระอชิตะ ทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้า เป็นคนที่ ๑
- พระปณณกะ ทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้า เป็นคนที่ ๓
- พระอุททะ ทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้า เป็นคนที่ ๑๓
- พระโมฆราช ทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้า เป็นคนที่ ๑๕
- ปิงคิยามณพ ทูลถามปัญหาพระพุทธเจ้า เป็นคนที่ ๑๖

(ปี 61) ปิงคิยามณพฟังพยากรณ์ปัญหาจากพระบรมศาสดาแล้ว ได้บรรลุธรรมชั้นไหน ? เพราะเหตุไร ?

ตอบ ได้ดวงตาเห็นธรรม ๓ เพราะความฟังชานด้วยความคิดถึงอาจารย์ในขณะที่ฟังพระธรรมเทศนา จึงไม่อาจทำจิตให้สิ้นอาสวะ ๓

(ปี 58) บรรดาศิษย์ ๑๖ คน ศิษย์คนใดนำพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์ไปบอกแก่พราหมณ์ พาวรีผู้เป็นอาจารย์ ?

พราหมณ์พาวรี ฟังพระธรรมเทศนานั้นแล้ว ได้บรรลุธรรมชั้นไหน ? ตอบ ปิงคิยามณพ ๓ ชั้นเสขภูมิ ๓

(ปี 57) มาณพทั้ง ๑๖ คนผู้ทูลถามโสฬสปัญหาแก่พระพุทธองค์ เป็นศิษย์ของใคร? ท่านตั้งสำนักอยู่ที่ไหน?

ตอบ ของพราหมณ์พาวรี ๓ อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวารี ระหว่างเมืองอัสดงและเมืองอาพกะ ๓

(ปี 56) ปัญหาว่า โลกคือหมู่มสัตว์อันอะไรปิดบังไว้จึงหลงอยู่ในที่มืด ดังนี้ ใครเป็นผู้ถาม? และพระศาสดาทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ อชิตมาณพเป็นผู้ถาม ๓ ทรงพยากรณ์ว่า โลกคือหมู่มสัตว์ อันอวิชชาคือความไม่รู้แจ้งปิดบังไว้ จึงหลงดูอยู่ในที่มืด ๓

(ปี 55) “หมู่มนุษย์ในโลกนี้ อาศัยอะไรจึงบูชาัญญบวงสรวงเทวดา” นี่เป็นปัญหาของใคร? และได้รับพุทธพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ เป็นปัญหาของปณณมาณพ ๓ ได้รับพุทธพยากรณ์ว่า หมู่มนุษย์เหล่านั้น อยากได้ของที่ดินปรารถนาอาศัยของที่มีชราทรุดโทรม จึงบูชาัญญบวงสรวงเทวดา ๓

(ปี 54) อาจารย์ผู้ผูกปัญหาให้ศิษย์ ๑๖ คนไปทูลถามพระพุทธเจ้า ชื่ออะไร? ทั้งอาจารย์และศิษย์ฟังพุทธพยากรณ์แล้วได้บรรลุผลอะไร?

ตอบ พราหมณ์พาวรี ๓ ปิงคิยามณพได้ดวงตาเห็นธรรม ๓ ศิษย์อีก ๑๕ คน ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ ๓ ส่วนอาจารย์ได้บรรลุเสขภูมิ ๓

(จี 53) พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมโปรดพระโมฆราชด้วยเรื่องอะไร? มีความหมายอย่างไร?

ตอบ ด้วยเรื่องสุญญตานุปัตสนาฯ มีความหมายว่า ให้พิจารณาเห็นโลกโดยความเป็นของว่างเปล่า ถอนความเห็นว่าเป็นตัวตนของเราเสีย ฯ

(จี 52) คำถามว่า “ข้าพเจ้าจักพิจารณาเห็นโลกอย่างไร มัจจุราชจึงจักไม่แลเห็น” ใครเป็นผู้ถาม พระศาสดาทรงพยากรณ์ไว้อย่างไร?

ตอบ พระโมฆราชเป็นผู้ทูลถาม พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่า ท่านจงเป็นคนมีสติ พิจารณาเห็นโลกโดยความเป็นของว่างเปล่า ถอนความตามเห็นว่า ตัวของเราเสียทุกเมื่อเกิด ท่านจักข้ามล่วงมัจจุราชเสียได้ด้วยอุบายอย่างนี้ ท่านพิจารณาเห็นโลกอย่างนี้แล มัจจุราชจึงไม่แลเห็น ฯ

(จี 51) “โลกมีอะไรผูกพันไว้ อะไรเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพานๆ ดังนี้ เพราะอะไรได้?” ปัญหาใครทูลถาม?

ตอบ อุทยมาณพเป็นผู้ทูลถาม ฯ (**หมายเหตุ พระพุทธเจ้าได้พยากรณ์ไว้ว่า ความเพลิดเพลินผูกพันไว้ ความตริกเป็นเครื่องสัญจร เพราะละตัณหา)

(จี 50) พระโมฆราชทูลถามปัญหาพระพุทธรองค์เป็นคนที่เท่าไร? เพราะเหตุไร?

ตอบ เป็นคนที่ ๑๕ ฯ เพราะครั้งแรกเห็นว่าท่านอธิษฐานเป็นผู้ใหญ่กว่าจึงยอมให้ถามก่อน แต่เมื่อปรารภจะทูลถามเป็นคนที่ ๒ และคนที่ ๙ ถูกพระพุทธรองค์ทรงห้ามไว้ให้รอก่อน จึงได้โอกาสทูลถามเป็นคนที่ ๑๕ ฯ

(จี 44) พระรัฐบาล และพระนันทะ ออกบวชเพราะเหตุใด? พระโมฆราช และพระอุบาลี ได้รับการยกย่องว่าเลิศในทางไหน?

ตอบ พระรัฐบาล ออกบวชเพราะศรัทธา พระนันทะ ออกบวชเพราะจำใจ ฯ

พระโมฆราช ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ทรงจีวรเศร้าหมอง พระอุบาลี ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ทรงพระวินัย ฯ

พระมหากัจจายนะ

(จี 59, 49) พระสาวก ผู้อธิบายภักตฤตตสูตรที่ทรงแสดงโดยย่อให้พิสดาร คือใคร? ท่านได้รับการสรรเสริญจากพระศาสดาว่าอย่างไร?

ตอบ คือ พระมหากัจจายนะ ฯ ท่านได้รับสรรเสริญจากพระศาสดาว่า เป็นผู้ฉลาดในการอธิบายคำที่ย่อให้พิสดาร ฯ

(จี 56) พระมหากัจจายนะได้รับมอบหมายจากพระพุทธเจ้าให้ไปเผยแผ่พระพุทธานุศาสนาทนพระองค์ ณ เมืองใด และได้ผลเป็นอย่างไร?

ตอบ ณ เมืองอุชเชนี ฯ ได้รับผล คือ พระเจ้าจันตปัชโชตและชาวพระนครเลื่อมใสในพระพุทธานุศาสนา ฯ

(จี 54) พระสาวกผู้แสดงความไม่ต่างกันแห่งวรรณะ ๔ เหล่า คือใคร? แสดงแก่ใคร? ที่ไหน? พระสูตรนั้นชื่ออะไร ?

ตอบ พระมหากัจจายนะเป็นผู้แสดง ฯ แก่พระเจ้ามรุตราช อวันตบุตร ฯ ที่คูนธวัน แขวงมรุตราชธานี ฯ สูตรนั้นชื่อว่า มรุตสูตร ฯ

(จี 53) พระมหากัจจายนะเคยได้รับมอบหมายจากพระพุทธเจ้าให้ไปเผยแผ่พระศาสนาแทนพระองค์เมื่อครั้งไหน? ได้ผลอย่างไร?

ตอบ เมื่อครั้งที่ท่านบรรลุประอรหัต และอุปสมบทเป็นภิกษุแล้ว ได้ทูลเชิญพระพุทธเจ้าให้เสด็จไปกรุงอุชเชนี เพื่อประกาศพระศาสนาตามพระราชประสงค์ ของพระเจ้าจันตปัชโชต แต่พระพุทธเจ้ารับสั่งให้ท่านไปแทน ฯ พระเจ้าจันตปัชโชตและชาวพระนครเลื่อมใสในพระพุทธานุศาสนา ฯ

(จี 51) การบวชของพระมหากัจจายนะ มีความเป็นมาอย่างไร? ตอบ มีความเป็นมาอย่างนี้ ท่านได้รับมอบหมายจากพระเจ้าจันตปัชโชตให้ไปทูล

เชิญพระพุทธเจ้าเสด็จกรุงอุชเชนี จึงทูลลาบวชด้วย ครั้นได้เข้าเฝ้าฟังธรรมแล้ว บรรลุประอรหัต จึงทูลขอบวช ฯ

(จี 48) พระมหากัจจายนะ นิพพานก่อนหรือหลังพระพุทธเจ้า? มีอะไรเป็นข้ออ้าง?

ตอบ พระมหากัจจายนะ นิพพานหลังพระพุทธเจ้า มีมรุตสูตรเป็นข้ออ้าง โดยมีใจความ ตอนหนึ่งในพระสูตรนั้นว่า พระเจ้ามรุตราชตรัสถามว่า เตี่ยฉัน พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นเสด็จอยู่ ณ ที่ไหน พระมหากัจจายนะทูลว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าปรินิพพานแล้ว ฯ

พระรัฐบาล

(จี 60, 50) ธรรมเทศ มีอะไรบ้าง? ใครแสดงแก่ใคร?

- ตอบ มี
๑. โลกคือหมูสัตว์ อันขรนาเข้าไปถึง ไม่ยั้งยืน
 ๒. โลกคือหมูสัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน
 ๓. โลกคือหมูสัตว์ ไม่มีอะไรเป็นของ ๆ ตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป

๔. โลกคือหมู่มสัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ

พระรฐบาลแสดงถวายพระเจ้าโกธิพะยะ

(จี 55) จงระบุชื่อพระสาวกผู้ที่บวชเพราะเหตุต่อไปนี้ ๑. บวชเพราะศรัทธา ๒. บวชเพราะจำใจ ๓. บวชเพราะหลงใหลในรูป

ตอบ ๑.บวชเพราะศรัทธา คือ พระรฐบาล ๒.บวชเพราะจำใจ คือ พระนันทะ ๓.บวชเพราะหลงใหลในรูป คือ พระวักลี ฯ

(จี 55) ข้อธรรมว่า “โลกคือหมู่มสัตว์อันชวนำเข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน” เรียกว่าธรรมอะไร? ใครแสดงว่าใคร?

ตอบ เรียกว่า ธรรมเทศ ฯ พระรฐบาลแสดงถวายแก่พระเจ้าโกธิพะยะ ฯ

(จี 44) พระรฐบาล และพระนันทะ ออกบวชเพราะเหตุใด? พระโมฆราช และพระอุบาลี ได้รับการยกย่องว่าเลิศในทางไหน?

ตอบ พระรฐบาล ออกบวชเพราะศรัทธา พระนันทะ ออกบวชเพราะจำใจ ฯ

พระโมฆราช ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ทรงจิรวจรศรัทธามอง พระอุบาลี ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ทรงพระวินัย ฯ

(จี 43) ธรรมเทศคืออะไรบ้าง? ใครแสดงแก่ใคร?

ตอบ ธรรมเทศ คือ ๑. โลกคือหมู่มสัตว์อันชวนำเข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน

๒. โลกคือหมู่มสัตว์ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน

๓. โลกคือหมู่มสัตว์ไม่มีอะไรเป็นของ ๆ ตน จำต้องละสิ่งทั้งปวงไป

๔. โลกคือหมู่มสัตว์พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิม เป็นทาสแห่งตัณหา

พระรฐบาลแสดงถวายพระเจ้าโกธิพะยะ

พระราหุล

(จี 61) พระสาวกองค์ใด กอบทรายเต็มมือแล้วปรารถนาว่า "ขอให้เราได้รับโอวาทคำสั่งสอนแต่สำนักพระทศพล และพระอุปัชฌาย์อาจารย์ เท่าเม็ดทรายในกำมือนี่เกิด" ? และท่านเป็นเลิศในด้านใด ?

(จี 46) การศึกษาเป็นการพัฒนาชีวิตและสังคมให้ก้าวหน้าและก้าวไกล จึงอยากทราบว่า

พระเถระองค์ใด ได้รับการยกย่องว่า เป็นผู้ใฝ่ใจในการศึกษา? ท่านได้รับการยกย่องเช่นนั้น เพราะมีปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ พระราหุลเถระ ฯ มีปฏิบัติทอย่างนี้คือ ท่านตื่นขึ้นแต่เช้าแล้วกอบเอาทรายมาเต็มกำมือแล้วปรารถนาว่า ขอให้เราได้รับโอวาทคำสั่งสอนแต่สำนักพระทศพลและพระอุปัชฌาย์อาจารย์เท่าเม็ดทรายในกำมือเกิด แล้วตั้งใจศึกษา ตั้งใจปฏิบัติอย่างจริงจัง ด้วยปฏิบัติเช่นนี้แล จึงได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ใฝ่ใจในการศึกษา ฯ

(จี 45) ราหุลกุมาร ได้บรรพชาเป็นสามเณรเพราะเหตุใด? พระราหุล ได้รับยกย่องว่าเลิศในทางใด?

ตอบ เพราะพระมารดาให้ไปขอราชสมบัติกับพระพุทธรองค์ ซึ่งเป็นพระราชบิดา ดังนั้น พระองค์จึงทรงประทานทรัพย์อันเป็นโลกุตระ โดยมอบหมายให้พระสารีบุตร เป็นพระอุปัชฌาย์ บรรพชาให้ราหุลกุมาร ด้วยการรับสรณคมน์ ๓ ฯ

ได้รับยกย่องว่าเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้ใคร่ศึกษาพระธรรมวินัย ฯ

พระราธะ

(จี 63, 45) พระสาวกผู้ได้รับการอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาเป็นองค์แรกคือใคร?

ท่านได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่าเลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย อย่างไร?

ตอบ พระราธะ ฯ ได้รับยกย่องว่า เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้มีปฏิภาณ คือญาณแจ่มแจ้งในธรรมเทศนา ฯ

(จี 43) พระสาวกรูปใดได้รับการบวชด้วยญัตติจตุตถกรรมเป็นรูปแรก? พระสาวกรูปนั้นได้รับยกย่องเป็นเลิศในทางไหน?

ตอบ พระราธะ ฯ ในทางมีปฏิภาณ คือญาณแจ่มแจ้งในพระธรรมเทศนา ฯ

- พระอุบาลี บวชพร้อมกันกับ พระเจ้าภัททิยราช เจ้าชายอนุรุทธะ เจ้าชายอานนท์ เจ้าชายภค เจ้าชายกิมพิละ เจ้าชายเทวทัต และอุบาลี รวมแล้วทั้งหมด ๗ คน

(จี 57) การที่เจ้าศากยบุตรขอให้พระอุบาลีผู้เป็นช่างกลบกวักก่อน เพราะเหตุใด? **ตอบ** เพราะประสงค์จะละมานะของตน ฯ

(จี 55) จงระบุชื่อพระสาวกผู้ที่บวชเพราะเหตุต่อไปนี้ ๑. บวชเพราะศรัทธา ๒. บวชเพราะจำใจ ๓. บวชเพราะหลงใหลในรูป

ตอบ ๑.บวชเพราะศรัทธา คือ พระรัฐบาล ๒.บวชเพราะจำใจ คือ พระนันทะ ๓.บวชเพราะหลงใหลในรูป คือ พระวัคคิ ฯ

(จี 44) พระรัฐบาล และพระนันทะ ออกบวชเพราะเหตุใด? พระโมฆราช และพระอุบาลี ได้รับการยกย่องว่าเลิศในทางไหน?

ตอบ พระรัฐบาล ออกบวชเพราะศรัทธา พระนันทะ ออกบวชเพราะจำใจ ฯ

พระโมฆราช ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ทรงจีวรเศร้าหมอง พระอุบาลี ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ทรงพระวินัย ฯ

พระโสณโกฬวิริยะ (ผู้เลิศในทางมีความเพียรปรารถนแล้ว)

(จี 64, 59) พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมอุปมาด้วยพิน ๓ สาย แก่ใคร ? ด้วยทรงพระประสงค์ใด ?

ตอบ แก่พระโสณโกฬวิริยะ ฯ ด้วยทรงพระประสงค์จะให้ท่านทำความเพียรพอประมาณ เพราะท่านทำความเพียรอย่างยิ่ง เดินจงกรมจนเท้าแตก เป็นเหตุให้เกิดทุกขเวทนา ทำให้ไม่บรรลุธรรม ฯ

(จี 57) พระพุทธองค์ทรงแสดงโทษแห่งความเพียรที่ตึงเกินไปและหย่อนเกินไปแก่พระโสณโกฬวิริยะว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงแสดงว่า ความเพียรที่ตึงเกินไปเป็นไปเพื่อความฟุ้งซ่าน ที่หย่อนเกินไปเป็นเพื่อความเกียจคร้าน ฯ

เป็นศิษย์เป็นอาจารย์กัน

(จี 50) ในอสติมหาสาวก มีองค์ไหนบ้างมีความสัมพันธ์เป็นศิษย์และอาจารย์กัน? จงบอกมาสัก ๒ คู่

ตอบ (ตอบเพียง ๒ คู่) พระอัญญาโกณฑัญญะกับพระปุลณณมันตานีบุตร

พระอัสสชิกับพระสารีบุตร

พระสารีบุตรกับพระราธะ

พระสารีบุตรกับพระราหุล

พระมหากัจจายนะกับพระโสณกุฎิกัณณะ ฯ

ภิกษุณี

(จี 55) อนุพุทธที่เป็นสาวกสาวิกาของพระศาสดา ซึ่งได้รับการอุปสมบทด้วยวิธีพิเศษมีบ้างหรือไม่? ถ้ามี คือใคร? อุปสมบทด้วยวิธีใด?

ตอบ มี ฯ คือ พระมหากัสสปะ อุปสมบทด้วยวิธีรับพระโอวาท ๓ ข้อ, พระนางมหาปชาบดีโคตมี อุปสมบทด้วยวิธีรับครุธรรม ๘ ประการ ฯ

(จี 45) พระนางปชาบดีโคตมี ยินดีรับครุธรรม ๘ ข้อมาปฏิบัติ อุปมาเหมือนอะไร?

พระเถรีผู้มีชื่อต่อไปนี้ได้รับเอตทัคคะในทางไหน?

ก. กิสาโคตมีเถรี

ข. กุณฑลเกสีเถรี

ค. ภัททกาปิลานีเถรี

ง. ภัททาภัจจานาเถรี

จ. โสณาเถรี

ตอบ เปรียบเหมือนหญิงหรือชายที่ยังรุ่นสาวรุ่นหนุ่ม กำลังรักแต่งกาย อาบน้ำสระเกล้าแล้วได้พวงดอกอุบล พวงมะลิ หรือพวงลำดวนแล้ว จะพึงรับด้วยมือทั้ง ๒ แล้วตั้งไว้บนศีรษะด้วยความยินดีฉนั้น ฯ

ก. ในทางทรงไว้ซึ่งจีวรอันเศร้าหมอง

ข. ในทางขิปปาภิญญา หรือ ตรัสรู้เร็ว

ค. ในทางระลึกได้ซึ่งบุพเพนิวาส

ง. ในทางถึงซึ่งอภิญญาอันใหญ่แล้ว

จ. ในทางมีความเพียรปรารถนแล้ว ฯ

พระโสณกุฎิกัณณะ

(ปี 44) พระศาสดาทรงทราบความขัดข้องจากพระสาวกรูปใด จึงได้ทรงพระอนุญาตให้สงฆ์ปัญจวรรคทำการอุปสมบทในปัจจุบันชนบทได้? ท่านได้รับยกย่องว่าเลิศทางไหน? **ตอบ** พระโสณกุฎิกัณณะ ฯ เป็นผู้มีความจำเริญเพราะ ฯ

ปริพาชกที่ขมขะ

(ปี 44) ติฎฐิ์แสดงความคิดเห็นว่า " สิ่งทั้งปวงไม่ควรแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่พอใจทั้งหมด " ใครพูดกับใคร? ตามที่ติฎฐิ์แสดงความคิดเห็นนั้น มีคำกล่าวตอบว่าอย่างไร ? **ตอบ** ปริพาชกที่ขมขะ อัคคิเวสสนโคตร ทูลกับพระศาสดา ฯ มีพระดำรัสตอบว่า " อัคคิเวสสนะ ถ้าอย่างนั้น ความเห็นอย่างนั้น ก็ต้องไม่ควรแก่ท่าน ท่านก็ต้องไม่ชอบความเห็นอย่างนั้น " ฯ

คนแรก/คนสุดท้าย

- ผู้ถึงรัตนะ ๒ คือ ตปุสสะ และภัลลิกะ
- ผู้ถึงรัตนะ ๓ คือบิดาของยสะ ฯ
- พระพุทธองค์ทรงแสดงอนุพุพิกถาแก่ใครเป็นคนแรก คือ ยสกุลบุตร
- ผู้ที่ถวายผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน) เป็นคนแรก คือ นางวิสาขา
- สามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา คือ สามเณรราหุล ได้บรรลุประชาตเพราะฟังธรรมจากพระพุทธองค์
- ภิกษุณีรูปแรกพระพุทธศาสนา คือ พระนางมหาปชาบดีโคตมี

(ปี 63, 57) สามเณรรูปแรกในพระพุทธศาสนา คือใคร? ได้บรรลุประชาตเพราะฟังธรรมจากใคร? **ตอบ** สามเณรราหุล ฯ จากพระพุทธองค์ ฯ

(ปี 61) พระอนุพุทธองค์แรก คือใคร ? ได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังพระธรรมเทศนาชื่ออะไร ?

ตอบ คือพระอัญญาโกณฑัญญะ ฯ เพราะฟังธรรมจักกัปปวัตตนสูตร ฯ

(ปี 59) สตรีคนแรกที่ได้อุปสมบทในพระพุทธศาสนา คือใคร ? อุปสมบทด้วยวิธีใด ?

ตอบ คือ พระมหาปชาบดีโคตมี ฯ ด้วยวิธีรับครุธรรม ๘ ประการ ฯ

(ปี 58) อนุพุทธองค์แรก คือใคร ? สำเร็จเป็นพระอรหันต์เพราะฟังพระธรรมเทศนาชื่ออะไร ?

ตอบ คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ ฯ ชื่ออนัตตลักขณสูตร ฯ

(ปี 57) อุบาสกผู้ประกาศตนถึงรัตนะ ๒ และรัตนะ ๓ ว่าเป็นสรณะคนแรก คือใคร?

ตอบ ผู้ถึงรัตนะ ๒ คือตปุสสะ และภัลลิกะ ผู้ถึงรัตนะ ๓ คือบิดาของยสะ ฯ

(ปี 53) พุทธบริษัท ๔ ผู้เป็นอริยสาวก มีลำดับการเกิดขึ้นก่อนหลังกันอย่างไร? บุคคลแรกของแต่ละบริษัทนั้นคือใคร?

ตอบ มีลำดับอย่างนี้ คือ ภิกษุ อุบาสก อุบาสิกา และภิกษุณี ฯ

พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นคนแรกของภิกษุบริษัท

บิดาของพระยสะ เป็นคนแรกของอุบาสกบริษัท

มารดาและภรรยาของพระยสะ เป็นคนแรกของอุบาสิกาบริษัท

พระนางปชาบดีโคตมี เป็นคนแรกของภิกษุณีบริษัท ฯ

ความหมายและความสำคัญของศาสนพิธี

(ปี 62, 49, 45) ศาสนพิธี คืออะไร? การศึกษาศาสนพิธีให้เข้าใจ มีประโยชน์อย่างไร?

ตอบ คือ พิธีทางศาสนา ๆ มีประโยชน์คือ ๑. ทำให้เข้าใจเรื่องของศาสนพิธีได้โดยถูกต้อง ๒. ทำให้เห็นเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ไร้สาระ ๓. ทำให้ปฏิบัติได้ถูกต้องไม่ผิดเพี้ยนจากขนบธรรมเนียมประเพณี ๆ

(ปี 44) กุศลพิธี และบุญพิธี คือพิธีเช่นไร?

ตอบ กุศลพิธี คือพิธีกรรมต่างๆอันเกี่ยวข้องด้วยการอบรมความดีงามทางพระพุทธศาสนาเฉพาะตัวบุคคล เช่น พิธีรักษาอุโบสถศีล เป็นต้น บุญพิธี คือพิธีทำบุญงานมงคล และงานอวมงคล ๆ

- **ทานพิธี** ได้แก่ พิธีถวายผ้าวัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน) พิธีถวายเสนาสนะกุฏิวิหาร พิธีทอดผ้าป่า พิธีถวายผ้าอัจเจกจีวร ผ้าจํานำพรรษา

(ปี 59, 55) การถวายผ้าวัสสิกสาฎกนั้น มีมูลเหตุมาจากอะไร? ใครเป็นผู้ถวายคนแรก?

ตอบ มีมูลเหตุมาจากเดิมยังไม่มีพุทธานุญาตให้ภิกษุมิผ้าวัสสิกสาฎก ภิกษุทั้งหลายจึงเปลือยกายอาบนํ้า นางวิสาขามหาอุบาสิกาทราบเรื่องนั้นแล้ว เห็นว่าไม่สมควรแก่เพศสมณะ จึงทูลขอพระพุทธานุญาต เพื่อถวายผ้าอาบนํ้าฝนแก่ภิกษุทั้งหลาย ๆ

(ปี 58) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. ปาฏิปุคคคลิกทาน ข. เกสัชทาน ค. สลากภัต ง. ผ้าวัสสิกสาฎก จ. ผ้าอัจเจกจีวร ๆ

ตอบ ก. ปาฏิปุคคคลิกทาน คือทานที่ถวายเจาะจงเฉพาะรูปนั้นรูปนี้
ข. เกสัชทาน คือการถวายเกสัช ๕ ได้แก่ เนยใส เนยข้น นํ้ามัน นํ้าผึ้ง นํ้าอ้อย
ค. สลากภัต คือภัตอาหารที่ท่ายกทายิกาถวายตามสลาก
ง. ผ้าวัสสิกสาฎก คือผ้าที่อธิษฐานสำหรับใช้นุ่งในเวลาอาบนํ้าฝน หรืออาบนํ้าทั่วไป
จ. ผ้าอัจเจกจีวร คือผ้าจํานำพรรษาที่ท่ายกريبตัวนถวายก่อนวันออกพรรษา

(ปี 54) วิหารทานคธา ซึ่งเป็นบทอนุโมทนาพิเศษ เริ่มต้นด้วย สัต อุนท์ ปฎิหนติ ฯลฯ นิยมใช้สวดเมื่อใด?

ตอบ เมื่อท่ายกถวายเสนาสนะมี โบสถ์ วิหาร กุฏิ เป็นต้น ๆ

(ปี 48) ผ้าป่าคือผ้าอะไร? คำพิจารณาผ้าป่าว่าอย่างไร?

ตอบ คือ ผ้าบังสุกุลจีวร ได้แก่ผ้าเปื้อนฝุ่นที่ไม่มีเจ้าของหวงแหน ทิ้งอยู่ตามป่าดงบัง ตามป่าช้าบัง ตามถนนหนทางและห้อยอยู่ตามกิ่งไม้บ้าง ที่สุดจนกระทั่งที่เขา อุทิศไว้แทบเท่า วมเรียกว่า “ผ้าป่า” ๆ

คำพิจารณาผ้าป่าว่า อิมํ ปัสสุกุลจีวรํ อสสามิกํ มยหํ ปาปุณาติ หรือว่า อิมํ วตถํ อสสามิกํ ปัสสุกุลจีวรํ มยหํ ปาปุณาติ ๆ

(ปี 48) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้? ก. ปาฏิปุคคคลิกทาน ข. เกสัชทาน ค. สลากภัต ง. ผ้าวัสสิกสาฎก จ. ผ้าอัจเจกจีวร

ตอบ ก. คือทานที่ถวายเจาะจงเฉพาะรูปนั้นรูปนี้
ข. คือการถวายเกสัช ๕ ได้แก่ เนยใส เนยข้น นํ้ามัน นํ้าผึ้ง นํ้าอ้อย
ค. คือภัตอาหารที่ท่ายกทายิกาถวายตามสลาก
ง. คือผ้าที่อธิษฐานสำหรับใช้นุ่งในเวลาอาบนํ้าฝน หรืออาบนํ้าทั่วไป
จ. คือผ้าจํานำพรรษาที่ท่ายกريبตัวนถวายก่อนกำหนดกาล ๆ

(ปี 47) สลากภัต หมายถึงอะไร? **ตอบ** หมายถึง ภัตอาหารที่ท่ายก ทายิกาถวายตามสลาก ๆ

(ปี 45) ผ้าวัสสิกสาฎก ใครเป็นผู้ถวายคนแรก? การถวายผ้าวัสสิกสาฎกนั้น มีมูลเหตุมาจากอะไร?

ตอบ นางวิสาขา มหาอุบาสิกา ๆ มีมูลเหตุมาจากเดิมยังไม่มีพุทธานุญาตให้ภิกษุมิผ้าอาบนํ้าฝน ภิกษุทั้งหลายจึงเปลือยกายอาบนํ้า นางวิสาขามหาอุบาสิกาทราบเรื่องนั้นแล้ว เห็นว่าไม่สมควรแก่เพศสมณะจึงทูลขอพระพุทธานุญาต เพื่อถวายผ้าอาบนํ้าฝนแก่ภิกษุทั้งหลาย ๆ

(ปี 44) ผ้าป่า และผ้าอัจเจกจีวร ได้แก่ผ้าเช่นไร? การทอดผ้าป่ากำหนดกาลเวลาทอดไว้หรือไม่?

ตอบ ผ้าป่า หมายถึงผ้าเป็นผืนที่ไม่มีเจ้าของทวงแหวน ทิ้งอยู่ตามป่าดงบัง ตามป่าช้าบ้าง ตามถนนหนทางและห้อยย้อยอยู่ตามกิ่งไม้บ้าง ฯ
ผ้าอ้อแจจิวร หมายถึงผ้าจำนำพรรษาที่ทายกริบถ้วนถวายก่อนกำหนดกาล คือถวายก่อนออกพรรษา ฯ
ไม่มีกำหนดกาลเวลา มีศรัทธาเมื่อไรก็ถวายได้ ฯ

(ปี 43) ผ้าวัสสิกสาฎกคือผ้าเช่นไร? ผ้าจำนำพรรษาคือผ้าเช่นไร?

ตอบ คือ ผ้าสำหรับภิกษุใช้ในเวลาอาบน้ำฝนหรืออาบน้ำทั่วไป เรียกกันว่า ผ้าอาบน้ำฝนบ้าง ผ้าอาบบ้าง ผ้านี้เกิดขึ้นเฉพาะฤดูกาลที่ทรง
อนุญาตเป็นบิณฑบาตพิเศษชั่วคราว อธิษฐานไว้ใช้ได้ตลอด ๔ เดือนฤดูฝน พ้นจากเขตนั้นเป็นธรรมเนียมให้วิกัปก ฯ
คือ ผ้าที่ทายถวายแก่ภิกษุผู้จำพรรษาครบ ๓ เดือน วันผ้ากฐิน ฯ

- **บุญพิธี** ได้แก่ พิธีทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะ งานมงคล และงานอวมงคล พิธีแสดงธรรมเทศนา (เทศน์มหาชาติ) พิธีสวดแจ่ง พิธีสวด
พระอภิธรรม พิธีสวดมาติกา สามัญญอนุโมทนา วิเสสนอนุโมทนา
งานมงคล ได้แก่ งานทำบุญต่อนามหรือต่ออายุ
งานอวมงคล ได้แก่ การทำบุญอุทิศ

(ปี 60) วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เรียกว่าวันอะไร ? ตรงกับวันอะไร ?

ตอบ เรียกว่า วันเทโวโรหณะ ฯ ตรงกับวันมหาปวารณา เพ็ญเดือน ๑๑ ฯ

(ปี 54) วันเทโวโรหณะ คือวันอะไร? เนื่องด้วยวันนั้น มีบุญพิธีอะไรที่ทำกันมาจนถึงบัดนี้?

ตอบ คือ วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลก หลังจากที่เสด็จขึ้นไปจำพรรษาในดาวดึงส์พิภพถ้วนไตรมาส โบราณเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วันพระ
เจ้าเปิดโลก ฯ มีการทำบุญตักบาตรแต่พระพุทธเจ้าพร้อมทั้งพระสงฆ์ จนเป็นประเพณีทำบุญตักบาตรที่เรียกว่า ตักบาตรเทโวโรหณะ มาจนถึง
ปัจจุบันนี้ ฯ

(ปี 53) คำว่า เจริญพระพุทธมนต์กับสวดพระพุทธมนต์ใช้ต่างกันอย่างไร? การทำบุญฉลองอุทิศเจ้าในอย่างไรใน ๒ อย่างข้างต้น?

ตอบ เจริญพระพุทธมนต์ใช้ในงานมงคล สวดพระพุทธมนต์ใช้ในงานอวมงคล ฯ จัดเข้าในการสวดพระพุทธมนต์ ฯ

(ปี 53) งานทำบุญต่อนามหรือต่ออายุ คืองานทำบุญเช่นไร?

ตอบ คืองานทำบุญที่คณะญาติของผู้กำลังป่วยหนักจัดขึ้น เพื่อให้ผู้ป่วยหายป่วย และเพื่อให้ผู้ป่วยได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศลในบั้นปลายแห่งชีวิตของ
ตน หรือ เป็นความประสงค์ของผู้จะทำบุญต่ออายุเองเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ฯ

**(ปี 51) ในงานมงคลที่ทำกันอย่างสามัญทั่วไป นิยมเจริญพระพุทธมนต์ด้วย บทสวดมนต์ที่รวมเรียกสั้นๆ ว่าอะไร? และต้องมีบทอื่นมาประกอบ
อีก เรียกว่าอะไร? **ตอบ** เรียกว่า เจ็ดตำนาน ฯ เรียกว่า ต้นตำนาน และท้ายตำนาน ฯ**

(ปี 51) เทศน์มหาชาติ คือการเทศน์เรื่องอะไร? มีกี่กัณฑ์? จบเทศน์มหาชาติแล้ว นิยมเทศน์ต่อด้วยเรื่องอะไร?

ตอบ เรื่องเวสสันดรชาดก ฯ มี ๑๓ กัณฑ์ ฯ เรื่อง จตุราริยสังกถา ฯ

(ปี 50) วันเทโวโรหณะ คือวันอะไร? เนื่องด้วยวันนั้น มีบุญพิธีอะไรที่ทำกันมาจนถึงบัดนี้?

ตอบ คือ วันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากเทวโลก หลังจากที่เสด็จขึ้นไป จำพรรษาในดาวดึงส์พิภพถ้วนไตรมาส โบราณเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วันพระ
เจ้าเปิดโลก ตรงกับวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ฯ มีการทำบุญตักบาตรแต่พระพุทธเจ้าพร้อมทั้งพระสงฆ์ในวันรุ่งขึ้น จนเป็นประเพณีทำบุญตักบาตร
ที่เรียกว่าตักบาตรเทโวโรหณะ มาจนถึงปัจจุบันนี้ ฯ

(ปี 47) คำต่อไปนี้หมายถึงอะไร? ก. เทศน์มหาชาติ ข. ทำบุญอุทิศ ค. สามัญญอนุโมทนา ง. วิเสสนอนุโมทนา จ. สลากภัต

- ตอบ**
- ก. หมายถึง เทศนาเรื่องพระเวสสันดรชาดก
 - ข. หมายถึง ทำบุญหลังจากการปลงศพปรารภผู้ล่วงลับแล้ว
 - ค. หมายถึง การอนุโมทนาที่นิยมใช้ปฏิบัติกันทั่วไปเป็นปกติ

ง. หมายถึง การอนุโมทนาด้วยบทสวดสำหรับอนุโมทนาเป็นพิเศษ เฉพาะทาน เฉพาะกาล เฉพาะเรื่อง

จ. หมายถึง ภัตตาหารที่ท่ายก ทายิกาถวายตามสลาก ฯ

(จี 47) ประเพณีการเทศน์แจ่มและการสวดแจ่มอาศัยเค้ามูลมาจากเรื่องอะไร? นิยมเทศน์ในงานอะไร?

ตอบ อาศัยเค้ามูลมาจากเรื่องการทำปฐมสังคายนา ซึ่งเป็นการรวบรวมพระธรรมวินัย จัดไว้เป็นหมวดหมู่ เรียกว่า พระไตรปิฎก ดังนั้นการเทศน์แจ่มจึงเป็นการแสดงธรรมแจ่มแจ้งวัตถุประสงค์และหัวข้อในพระไตรปิฎก ในการทำปฐมสังคายนา มีการกสงฆ์จำนวน ๕๐๐ รูป การสวดแจ่มจึงนิยมนิมนต์พระสงฆ์ ๕๐๐ รูป ให้เท่าจำนวนการกสงฆ์ในครั้งนั้น ฯ นิยมเทศน์ในงานฌาปนกิจศพ ฯ

(จี 45) งานทำบุญต่อนามคืองานทำบุญเช่นไร? **ตอบ** คืองานทำบุญที่คณะญาติของผู้กำลังป่วยหนักจัดขึ้น เพื่อให้ผู้ป่วยหายป่วย และเพื่อให้ผู้ป่วยได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศลในบั้นปลายแห่งชีวิตของตน ฯ

(จี 45) ในพิธีทำบุญตักบาตรเทโวโรหณะ พระพุทธรูปที่จะประดิษฐานบนรถทรงหรือคานหาม นิยมพระพุทธรูปปางอะไร?

ตอบ นิยมพระพุทธรูปปางอุ้มบาตร ถ้าไม่มีจะเป็นพระพุทธรูปปางอะไรก็ได้ ฯ

(จี 44) วันเทโวโรหณะ คือวันอะไร? มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวันอะไร?

ตอบ คือวันที่พระองค์เสด็จลงจากเทวโลก เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวันพระเจ้าเปิดโลก ฯ

(จี 44) พิธีสวดพระอภิธรรมมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? การสวดมาติกาคือการสวดเรื่องอะไร?

ตอบ มี ๒ อย่างคือ ๑. สวดประจำยามหน้าศพ ๒. สวดหน้าไฟในขณะฌาปนกิจ ฯ

คือการสวดบทมาติกาของพระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์หรือที่เรียกว่า " สัตตปกรณอภิธรรม " ซึ่งมีการบังสุกุลเป็นที่สุด เป็นประเพณีนิยมจัดให้พระสงฆ์สวดในงานทำบุญหน้าศพอย่างหนึ่ง เรียกโดยโวหารทางราชการในงานหลวงว่า " สัตตปกรณ " แต่ราษฎรสามัญทั่วไปเรียกว่า " สวดมาติกา " ฯ

(จี 43) คำว่า สวดมาติกาหรือสัตตปกรณ หมายถึงอะไร? คำทั้งสองนั้นใช้ต่างกันอย่างไร?

ตอบ หมายถึงการสวดบทมาติกาของพระอภิธรรม ๗ คัมภีร์ หรือที่เรียกว่า สัตตปกรณอภิธรรม ซึ่งมีการบังสุกุลเป็นที่สุด เป็นประเพณีนิยมจัดให้พระสงฆ์สวดในงานทำบุญหน้าศพอย่างหนึ่ง ฯ คำว่าสวดมาติกา ใช้ในงานศพราษฎรสามัญทั่วไป ส่วนคำว่า สัตตปกรณ ใช้เรียกโดยโวหารทางราชการในงานหลวง (ศพหรืออัฐิของเจ้านายตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป) ฯ

- **กุศลพิธี** คือ พิธีบำเพ็ญกุศล ได้แก่ พิธีอาราธนาศีลอุโบสถ พิธีกรรมวันธรรมสวนะ พิธีทำวัตรสวดมนต์ พิธีสังฆอุโบสถ พิธีเข้าพรรษา พิธีออกพรรษา พิธีทำสามัคคีธรรม

(จี 64, 59) ธรรมเนียมของสงฆ์ที่พึงปฏิบัติต่อกัน เพื่อความสามัคคี เรียกว่าอะไร ? หมายถึงอะไร ?

ตอบ เรียกว่า สามัคคีธรรม ฯ หมายถึง การขอขมาโทษ และการให้อภัยกัน ฯ

(จี 63, 56) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ การเข้าพรรษา การออกพรรษา ฯ

ตอบ การเข้าพรรษา หมายถึง การที่ภิกษุผูกใจว่าจะอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งตลอดเวลา ๓ เดือนในฤดูฝน ไม่ไปค้างแรมให้ล่วงราตรีในที่แห่งอื่นระหว่างผูกใจนั้น เว้นแต่ไปด้วยสัตตาคาณณียะ ฯ การออกพรรษา หมายถึง กาลที่สิ้นสุดกำหนดอยู่จำพรรษาของภิกษุตามพระวินัยบัญญัติ มีพิธีเป็นสังฆกรรมพิเศษโดยเฉพาะ เรียกโดยภาษาพระวินัยว่า ปวารณากรรม คือการทำปวารณาของสงฆ์ผู้อยู่ร่วมกันตลอดเวลา ๓ เดือน ฯ

(จี 63, 61, 57, 48) วันธรรมสวนะ คือวันอะไร? ทรงอนุญาตให้มีในวันใดบ้าง?

ตอบ คือวันกำหนดประชุมฟังธรรม หรือที่เรียกว่า "วันพระ" ฯ ในวัน ๘ ค่ำและวัน ๑๔ ค่ำหรือ ๑๕ ค่ำของปักษ์ทั้งข้างขึ้นและข้างแรม ฯ

(จี 62, 49) การทำวัตรสวดมนต์ มีประโยชน์อย่างไร ? จงอธิบาย **ตอบ** เป็นอุบายสงบใจ ไม่ให้คิดวุ่นวายตามอารมณ์ได้ชั่วขณะที่ทำเมื่อทำประจำวันละ๒เวลา ทั้งเช้าเย็น ครั้งละครึ่งชั่วโมง หรือ ๑ ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย ก็เท่ากับได้ใช้เวลาสงบจิตได้ วันละไม่ต่ำกว่า ๑ ใน ๒๔ ชั่วโมง ฯ

(จี 61) สามัคคีธรรม หมายถึงอะไร ? มีกี่แบบ ? อะไรบ้าง ?

ตอบ หมายถึง การขอขมาโทษกันให้อภัยกันทุกโอกาส ไม่ว่าจะมิโทษขัดข้องหมองใจกันหรือไม่ก็ตาม ถึงโอกาสที่ควรทำสามิยกรรมกันแล้ว ทุกรูปไม่พึงละโอกาสเสีย ฯ มี ๒ แบบ ฯ คือ ๑. แบบขอขมาโทษ ๒. แบบถวายสักการะ ฯ

(ปี 60) กุศลพิธี คืออะไร ? พิธีทำสามิยกรรม หมายถึงอะไร ?

ตอบ คือ พิธีบำเพ็ญกุศล ฯ หมายถึง การขอขมาโทษกันให้อภัยกันทุกโอกาส ไม่ว่าจะมิโทษขัดข้องหมองใจกันหรือไม่ก็ตาม ถึงโอกาสที่ควรทำสามิยกรรมกันแล้ว ทุกรูปไม่พึงละโอกาสเสีย ฯ

(ปี 56) ศาสนพิธีเล่ม ๒ แสดงอุโบสถกรรมไว้กี่ประเภท? อะไรบ้าง? **ตอบ ๓ ประเภท ฯ คือ สังฆอุโบสถ ๑ ปาฏิสุทธิอุโบสถ ๑ อธิษฐานอุโบสถ ๑ ฯ**

(ปี 49) การทำวัตร คืออะไร? ทำวัตรสวดมนต์ เพื่อความมุ่งหมายใด?

ตอบ คือการทำกิจวัตรของภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกา เป็นการทำความที่ควรทำประจำจนเป็นวัตร-ปฏิบัติ เรียกสั้นๆ ว่า ทำวัตร ฯ

ความมุ่งหมายของการทำวัตรสวดมนต์นี้ บัณฑิตถือว่าเป็นอุบายสงบจิต ไม่ให้คิดวุ่นวายตามอารมณ์ได้ชั่วขณะที่ทำ เมื่อทำประจำวันละ ๒ เวลา ทั้งเช้าเย็นครั้งละครึ่งชั่วโมง หรือ ๑ ชั่วโมงเป็นอย่างน้อย ก็เท่ากับได้ ใช้เวลาสงบจิตได้วันละไม่ต่ำกว่า ๑ ใน ๒๔ ชั่วโมง ฯ

(ปี 49) ในวันอุโบสถ พระธรรมกถึกให้ศีล ๘ เป็นอุโบสถศีล แต่มีผู้ศรัทธาจะรักษาเพียงศีล ๕ เท่านั้น พึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ พึงปฏิบัติอย่างนี้ สมาทานเพียง ๕ ข้อ ในระหว่างข้อที่ ๓ ซึ่งพระธรรมกถึกให้ด้วยบทว่า อพรหมจริยา ... พึงรับสมาทานว่า กามเมสุ มิจจาจารา... และรับต่อไปจนครบ ๕ ข้อเมื่อครบแล้วก็กราบ ๓ ครั้ง ลดลงนั่งกราบไม่ต้องรับต่อไป ฯ

(ปี 47) การทำวัตร และการสวดมนต์ ต่างกันอย่างไร?

ตอบ การทำวัตร คือ การทำความที่ควรทำประจำ วันละ ๒ เวลา คือ เช้า-เย็น จนเป็นวัตรปฏิบัติ มีการสวดบูชาพระรัตนตรัย และสวดพิจารณาปัจจัยที่บริโภคเป็นต้น ส่วนการสวดมนต์คือ การสวดพระพุทธรูปต่างๆ นอกเหนือจากบทสวดทำวัตรที่เป็นส่วนพระสูตรก็มี ที่เป็นส่วนพระปริตรก็มี ที่เป็นส่วนเฉพาะคาถาอันนิยามกำหนดให้นำมาสวดประกอบในการสวดมนต์เป็นประจำก็มี ฯ

(ปี 46) ศาสนพิธีเล่ม ๒ แสดงอุโบสถกรรมไว้กี่ประเภท? อะไรบ้าง? แต่ละประเภทต่างกันอย่างไร?

ตอบ แสดงไว้ ๓ ประเภทคือ สังฆอุโบสถ ๑ ปาฏิสุทธิอุโบสถ ๑ อธิษฐานอุโบสถ ๑ ฯ

มีความแตกต่างกันดังนี้

๑. สังฆอุโบสถ คือ อุโบสถกรรมที่พระภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปประชุมสวดพระปาฏิโมกข์

๒. ปาฏิสุทธิอุโบสถ คือ อุโบสถกรรมที่พระภิกษุน้อยกว่า ๔ รูป มีเพียง ๓ รูป หรือ ๒ รูป ร่วมกันทำการคณะ ให้แต่ละรูปบอกความบริสุทธิ์ของตน ฯ

๓. อธิษฐานอุโบสถ คือ อุโบสถกรรมที่พระภิกษุรูปเดียวทำการบุคคล ด้วยการอธิษฐานความบริสุทธิ์ใจของตนเอง ฯ

(ปี 46) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. การเข้าพรรษา ข. การออกพรรษา

ตอบ ก. การเข้าพรรษา หมายถึง การที่ภิกษุผูกใจว่า จะอยู่ประจำเสนาสนะในวัดใดวัดหนึ่งตลอดเวลา ๓ เดือนในฤดูฝน ไม่ไปค้างแรมให้ล่วงราตรีในที่แห่งอื่น ระหว่างผูกใจนั้น เว้นแต่ไปด้วยสัตตาหกรณียะ ฯ

ข. การออกพรรษา หมายถึง กาลที่สิ้นสุดกำหนดอยู่จำพรรษาของภิกษุตามพระวินัยบัญญัติ มีพิธีเป็นสังฆกรรมพิเศษโดยเฉพาะ เรียกโดยภาษาพระวินัยว่า ปวารณากรรม คือการทำปวารณาของสงฆ์อยู่ร่วมกันตลอดเวลา ๓ เดือน ฯ

(ปี 46) สามิยกรรม หมายถึงอะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? การเทศน์ในปัจจุบันนิยมทำกันกี่ลักษณะ? อะไรบ้าง?

ตอบ หมายถึง การขอขมาโทษกันให้อภัยกัน ทุกโอกาส ไม่ว่าจะมิโทษขัดข้องหมองใจกันหรือไม่ก็ตาม ถึงโอกาสที่ควรทำสามิยกรรมกันแล้ว ทุกรูปไม่พึงละโอกาสเสีย ฯ มี ๒ แบบ คือ ๑. แบบขอขมาโทษ ๒. แบบถวายสักการะ ฯ

นิยมทำกัน ๔ ลักษณะ คือ ๑. เทศน์ในงานทำบุญ ๒. เทศน์ตามกาลนิยม ๓. เทศน์พิเศษ ๔. เทศน์มหาชาติ ฯ

(ปี 43) ศาสนพิธีเล่ม ๒ แสดงอุโบสถกรรมไว้กี่ประเภท? อะไรบ้าง? แต่ละประเภทมีความแตกต่างกันอย่างไร?

ตอบ มี ๓ ประเภท คือ สังฆอุโบสถ ๑ ปาฏิสุทธิอุโบสถ ๑ อธิษฐานอุโบสถ ๑

มีความแตกต่างกันดังนี้

๑. สังฆอุโบสถ คือ อุโบสถกรรมที่พระภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ประชุมสวดพระปาฏิโมกข์
๒. ปาริสุทธอุโบสถ คือ อุโบสถกรรมที่พระภิกษุไม่น้อยกว่า ๔ รูป มีเพียง ๓ รูป หรือ ๒ รูป ร่วมกันทำการคณะ ให้แต่ละรูปบอกความบริสุทธิ์ของตน ๆ
๓. อธิษฐานอุโบสถ คืออุโบสถกรรมที่พระภิกษุรูปเดียวทำการบุคคลด้วยการอธิษฐานความบริสุทธิ์ใจของตนเอง

- **ปักษิณกิริยา** ได้แก่ บังสกุลเป็น

(ปี 50) บังสกุลเป็น คืออะไร? คากาที่ใช้บังสกุลเป็น ว่าอย่างไร?

ตอบ บังสกุลเป็น คือบุญกิริยาที่เจ้าภาพประสงค์จะบริจาควัตถุเนื่องด้วยกายของตน โดยเฉพาะผ้าอุทิสสงฆ์ให้เป็นผ้าบังสกุล ปกตินิยมทำเมื่อป่วยหนัก เป็นการกำหนดมรณานุสสติวิธีหนึ่ง ๆ

ว่า อจิริ วตยํ กายโย ปฐวี อธิเสสสติ
อุชฺโฐ อเปตวิณฺญาโณ นีรตถํวํ กลิงฺครํ ฯ

บทอนุโมทนาคากา

(ปี 52) บท อทาสี เม อทาสี เม... และบท อยญจ โข ทกฺขินฺนา ทินฺนา... ใช้ต่างกันอย่างไร?

ตอบ อทาสี เม อทาสี เม... ใช้ในกรณีที่ยังอยู่ อยญจ โข ทกฺขินฺนา ทินฺนา... ใช้ในกรณีทำบุญอุทิศ ฯ

- **สามัญญอนุโมทนา / วิเสสอนุโมทนา**

(ปี 52) สามัญญอนุโมทนากับวิเสสอนุโมทนา ต่างกันอย่างไร?

ตอบ ต่างกันดังนี้ สามัญญอนุโมทนา คือการอนุโมทนาที่นิยมใช้ปฏิบัติกันทั่วไปเป็นปกติ ไม่ว่าจะงานใดก็ใช้อนุโมทนาอย่างนั้น ส่วนวิเสสอนุโมทนา คือการอนุโมทนาด้วยบทสวดสำหรับอนุโมทนาเป็นพิเศษเฉพาะทาน เฉพาะกาล และเฉพาะเรื่อง

*** บทสวดต้องท่องไปสอบ ให้ฝึกเขียนให้ถูกต้อง

- **อุโบสถศีล**

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ
๒. อทินนาทานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ
๓. อพฺรหมจฺริยา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ
๔. มุสสาวทา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ
๕. สุราเมรยมชฺชปมาทญฺญานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ
๖. วิกาลโภชนา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ
๗. นจฺจคิตฺวาติตฺวิสุทฺทสฺสนา มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑปนวิภูสฺนญฺญานา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ
๘. อุจฺจาสยนมหาสยนา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ

(ปี 64, 58) จงเขียนอุโบสถศีลข้อที่ ๓ มาดู ฯ **ตอบ** อพฺรหมจฺริยา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ ฯ

(ปี 57) จงเขียนคากาที่ใช้ในการบังสกุลเป็น และบังสกุลตาย มาดู

ตอบ คากาที่ใช้ในการบังสกุลเป็น ว่า

อจิริ วตยํ กายโย ปฐวี อธิเสสสติ

ฉุทฺโฆ อเปตวิณฺญาโณ นีรตถํวํ กลิงฺครํ
คาคาถาที่ใช้ในการบงฺสกุลตายว่า
อนิจจา วต สงฺขารา อุปปาทวยธมฺมิโน
อุปปชฺชิตฺวา นีรชฺชนนฺติ เตสํ วุปสฺสโม สฺสฺโซ ๑

(ปี 55) จงเขียนอุโบสถศีล เฉพาะข้อที่ ๗ มาดู

ตอบ นจฺจคิตฺวาทิตฺวิสุทฺทสฺสนา มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภูสณฺณฐานา เวรณณิ สิกฺขาปทํ สมหาทียามิ ๑

(ปี 50) คาคาถาที่ใช้บงฺสกุลเป็น ว่าอย่างไร?

ตอบ อจิริํ วตฺยํ กาโย ปฐฺวี อธิเสสฺสตี
ฉุทฺโฆ อเปตวิณฺญาโณ นีรตถํวํ กลิงฺครํ ๑

(ปี 48) คำพิจารณาผ้าป่าว่าอย่างไร ?

ตอบ อิมํ ปิสุกฺลจิวริํ อสฺสามิกํ มยฺหํ ปาปุณฺณาติ หรือว่า อิมํ วตถํ อสฺสามิกํ ปิสุกฺลจิวริํ มยฺหํ ปาปุณฺณาติ ๑

(ปี 45) จงเขียนคำบงฺสกุลเป็น มาดู

ตอบ อจิริํ วตฺยํ กาโย ปฐฺวี อธิเสสฺสตี
ฉุทฺโฆ อเปตวิณฺญาโณ นีรตถํวํ กลิงฺครํ

สรุปวินัยมุข นักธรรมชั้นโท

วินัย แบ่งออกเป็น

๑. อาทิพรหมจริยกาสิกขา สิกขาบทอันมาในพระปาติโมกข์
๒. อภิสมจาริกาสิกขา หรือ อภิสมจาร คือ ธรรมเนียมของภิกษุ (สิกขาบทนอกพระปาติโมกข์) แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ เป็นข้อห้าม ๑ เป็นข้ออนุญาต ๑

ภิกษุผู้ปฏิบัติพระวินัยส่วนอภิสมจารให้ตั้งงาม จะต้องปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ ต้องปฏิบัติโดยสายกลาง คือไม่ถึงเคร่งครัดอย่างมกมาย จนเป็นเหตุทำตนให้ลำบากเพราะเหตุธรรมเนียมเล็กๆ น้อยๆ อันขัดต่อกาลเทศะ และไม่สะเพร่ามกง่าย ละเลยต่อธรรมเนียมของภิกษุ จนถึงทำตนให้เป็นคนเลวทราม ฯ

(ปี 63, 61, 59, 56, 51, 49, 45) อภิสมจาร คืออะไร? แบ่งเป็นกี่ประเภท? อะไรบ้าง?

ตอบ คือธรรมเนียมของภิกษุ ฯ แบ่งเป็น ๒ ประเภท ฯ คือ เป็นข้อห้าม ๑ เป็นข้ออนุญาต ๑ ฯ

(ปี 63, 61, 59, 44) ภิกษุผู้ไม่เอื้อเฟื้อในอภิสมจาร มีโทษอย่างไรบ้าง? [บางปีข้อสอบก็ถามว่า ท่านปรับอาบัติอะไรบ้าง? ให้ตอบเหมือนข้างล่างเช่นกัน] **ตอบ** ปรับอาบัติอุลลัจจัยเป็นอย่างสูง แต่มีน้อย ส่วนมากปรับอาบัติทุกกฏเป็นพัน ฯ

(ปี 62, 60) สิกขาบทนอกพระปาติโมกข์เรียกว่าอะไร ? ทรงบัญญัติไว้ เพื่อประโยชน์อะไร ?

ตอบ เรียกว่า อภิสมจาร ฯ ทรงบัญญัติไว้เพื่อความเรียบร้อยเรียบร้อยของภิกษุ และเพื่อความงามของพระศาสนา เช่นเดียวกับตระกูลใหญ่ จำต้องมีขนบธรรมเนียม และระเบียบไว้รักษาเกียรติ และความเป็นผู้ดีของตระกูล ฯ

(ปี 58) ภิกษุผู้ละเมิดสิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ ต้องอาบัติอะไรได้บ้าง? **ตอบ** ต้องอาบัติอุลลัจจัย และ ทุกกฏ ฯ

(ปี 57) พระวินัยแบ่งออกเป็นกี่อย่าง? อะไรบ้าง? **ตอบ** แบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ อาทิพรหมจริยกาสิกขา ๑ อภิสมจาริกาสิกขา ๑ ฯ

(ปี 56) อภิสมจาร เป็นเหตุให้ต้องอาบัติอะไรได้บ้าง? **ตอบ** อาบัติอุลลัจจัยและอาบัติทุกกฏ ฯ

(ปี 54) ภิกษุผู้ปฏิบัติพระวินัยส่วนอภิสมจารให้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติตั้งงาม จะต้องปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ จะชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติตั้งงาม ต้องปฏิบัติโดยสายกลาง คือไม่ถึงเคร่งครัดอย่างมกมาย จนเป็นเหตุทำตนให้ลำบากเพราะเหตุธรรมเนียมเล็กๆ น้อยๆ อันขัดต่อกาลเทศะ และไม่สะเพร่ามกง่าย ละเลยต่อธรรมเนียมของภิกษุ จนถึงทำตนให้เป็นคนเลวทราม ฯ

(ปี 53) อาทิพรหมจริยกาสิกขา กับ อภิสมจาริกาสิกขา ต่างกันอย่างไร?

ตอบ ต่างกันดังนี้ อาทิพรหมจริยกาสิกขา ได้แก่ข้อศึกษาอันเป็นเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ อันได้แก่พระพุทธรูปที่ทรงตั้งไว้ให้เป็นพุทธรูป เป็นสิกขาบทอันมาในพระปาติโมกข์ เป็นข้อบังคับโดยตรงที่ภิกษุจะต้องประพฤติปฏิบัติโดยเคร่งครัด

ส่วนอภิสมจาริกาสิกขา ได้แก่ข้อศึกษาอันเนื่องด้วยอภิสมจาร คือมารยาทอันดี ที่ทรงบัญญัติหรืออนุญาตไว้ อันมานอกพระปาติโมกข์ เป็นขนบธรรมเนียมอันตั้งงามของหมู่คณะที่ควรประพฤติ

(ปี 52) สิกขาบทนอกพระปาติโมกข์ที่เรียกว่าอภิสมจารแบ่งเป็น ๒ คือเป็นข้อห้าม ๑ เป็นข้ออนุญาต ๑ นั้นคืออย่างไร?

ปรับโทษแก่ผู้ล่วงละเมิดไว้อย่างไร?

ตอบ ที่เป็นข้อห้ามคือ กิริยาบางอย่างหรือบริวารบางประเภทไม่เหมาะแก่สมณสารูป จึงทรงห้ามไม่ให้กระทำหรือใช้บริวารเช่นนั้น เช่น ห้ามไม่ให้ไว้ผมยาว ไม่ให้ไว้หนวดเครายาว ไม่ให้ใช้บาตรไม้ เป็นต้น

ที่เป็นข้ออนุญาต คือเป็นการประทานประโยชน์พิเศษแก่พระภิกษุ เช่น ทรงอนุญาตวัสสิกสาฎกในฤดูฝน เป็นต้น ฯ

ปรับโทษโดยตรงมีเพียง ๒ คือ อุลลัจจัย ๑ ทุกกฏ ๑ แม้ในข้อที่ทรงอนุญาต เมื่อไม่ทำตาม ก็เป็นอาบัติทุกกฏ เพราะไม่เอื้อเฟื้อ ฯ

(ปี 51) อภิสมจาร ปรับอาบัติได้กี่อย่าง? อะไรบ้าง? **ตอบ** ปรับอาบัติได้ ๒ อย่าง ฯ คืออุลลัจจัยและทุกกฏ ฯ

(ปี 50) อภิสมจาร มีรูปเป็น ๒ อย่าง อย่างหนึ่งเป็นข้ออนุญาต อีกอย่างหนึ่งคืออะไร? และปรับอาบัติอะไรได้บ้าง?

ตอบ อีกอย่างหนึ่งคือ ข้อห้าม ฯ ปรับอาบัติอุลลัจจัยและอาบัติทุกกฏ ฯ

(ปี 49) ภิกษุล่วงละเมิดในอธิสมาจารจะเกิดความเสียหายอย่างไร?

ตอบ ถ้าล่วงละเมิดแต่บางอย่างหรือบางครั้งก็เสียหายน้อย แต่ถ้าล่วงละเมิดมากอย่างหรือเป็นนิตย ธรรมเนียมย่อมกลายเป็นหรือเสื่อมไป ภิกษุจะแตกเป็น ๒ พวก คือเคร่งและไม่เคร่ง ฯ

(ปี 48) ภิกษุผู้ละเมิดสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ต้องอาบัติอะไรได้บ้าง? **ตอบ** ต้องอาบัติอุลลัจจัย และ ทุกกฏ ฯ

(ปี 46) สิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์ เรียกว่าอะไร? มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ภิกษุล่วงละเมิดสิกขาบทนอกพระปาฏิโมกข์นั้น ต้องอาบัติโดยตรงอย่างไรบ้าง?

ตอบ เรียกว่าอธิสมาจาร ฯ มี ๒ อย่าง คือ เป็นข้อห้าม ๑ เป็นข้ออนุญาต ๑ ฯ ต้องอาบัติโดยตรง ๒ อย่าง คือ อุลลัจจัย ๑ ทุกกฏ ๑ ฯ

(ปี 44) พระวินัย แบ่งออกเป็นกี่อย่าง? อะไรบ้าง? จะปฏิบัติพระวินัยอย่างไร จึงจะเรียกได้ว่า พอดีพองาม?

ตอบ แบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ อาทิพรหมจริยกาสิกขาบท ๑ อธิสมาจาร ๑ ฯ

ต้องปฏิบัติพระวินัยโดยสายกลาง คือไม่ถือเคร่งครัดอย่างงมงาย จนเป็นเหตุต้องทำตนให้เป็นคนลำบาก เพราะเหตุธรรมเนียมเล็ก ๆ น้อย ๆ อันขัดต่อกาลเทศะ และไม่สะดวกง่าย ละเลยต่อธรรมเนียมของภิกษุ จนถึงทำตนให้เป็นคนเลวทราม จึงจะเรียกได้ว่า พอดีพองาม ฯ

ล่วงละเมิดพระวินัยแล้วไม่ต้องอาบัติ

(ปี 55) ภิกษุแม้ล่วงละเมิดพระวินัยแล้วไม่ต้องอาบัติ ได้รับยกเว้นทุกสิกขาบท ได้แก่ภิกษุประเภทไหนบ้าง?

ตอบ ได้แก่ ภิกษุบาคังจนไม่มีสติสัมปชัญญะ ภิกษุเพ้อจนไม่รู้สีกตัว ภิกษุกระสับกระส่าย เพราะมีเวทนาถลันจนถึงไม่มีสติ ฯ

นั่งลงบนอาสนะ

(ปี 56) ภิกษุเมื่อจะนั่งลงบนอาสนะ ทรงให้ปฏิบัติอย่างไรก่อน? ที่ทรงให้ปฏิบัติอย่างนั้นเพื่อประโยชน์อะไร?

ตอบ ทรงให้พิจารณาก่อน อย่าผลุนผลันนั่งลงไป ฯ เพื่อว่าถ้ามีของอะไรวางอยู่บนนั้น จะทับหรือกระทบของนั้น ถ้าเป็นขี้ขี้ก็จะหก เสียมารยาท พึงตรวจดูด้วยนัยน์ตา หรือด้วยมือลูบก่อน ตามแต่จะรู้ได้ด้วยอย่างไร แล้วจึงค่อยนั่งลง ฯ

สังฆกรรม ๓

๑. การสวดปาฏิโมกข์ ต้องการสงฆ์จตุรกร คือ ๔ รูป เป็นอย่างน้อย
๒. อุปสมบทกรรมในปัจจุบันประเทศ ต้องการสงฆ์ปัญจกร คือ ๕ รูป เป็นอย่างน้อย
อุปสมบทกรรมในมัธยมประเทศ ต้องการสงฆ์ทศกร คือ ๑๐ รูป เป็นอย่างน้อย
๓. อัพภานกรรม ต้องการสงฆ์วิสติวรกร คือ ๒๐ รูปเป็นอย่างน้อย

(ปี 55) สังฆกรรม ๓ อย่างนี้ คือ การสวดปาฏิโมกข์ อุปสมบทกรรมและอัพภานกรรม มีจำกัดจำนวนสงฆ์อย่างน้อยเท่าไรจึงจะถูกต้องตามพระวินัย?

ตอบ การสวดปาฏิโมกข์ ต้องการสงฆ์จตุรกร คือ ๔ รูป เป็นอย่างน้อย

อุปสมบทกรรมในปัจจุบันประเทศ ต้องการสงฆ์ปัญจกร คือ ๕ รูป เป็นอย่างน้อย อุปสมบทกรรมในมัธยมประเทศ ต้องการสงฆ์ทศกร คือ ๑๐ รูป เป็นอย่างน้อย

อัพภานกรรมต้องการสงฆ์วิสติวรกร คือ ๒๐ รูปเป็นอย่างน้อย ฯ

- อย่าพึงไว้ผมยาว จะไว้ได้เพียง ๒ เดือน หรือ ๒ นิ้ว
- อย่าพึงไว้เล็บยาว พึงตัดเสียด้วยมีดเล็กพอเสมอเนื้อ และอย่าพึงขัดเล็บให้เกลี้ยงเงลา แต่เล็บเปื้อน จะขัดมลทิน หรือจะแคะมูลเล็บได้อยู่ นี่เป็นกิจที่ควรทำ
- อย่าพึงเปลือยกายในที่หรือเวลาไม่สมควร ถ้าเปลือยกายเป็นวัตรเอาอย่างเดียรถีย์ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ถ้าเปลือยกายทำกิจแก่กัน เช่น ไหว้ รับประทาน ทำบริการม ให้ของ รับประทาน และเปลือยกายในเวลาฉัน ในเวลาตีม ต้องอาบัติทุกกฏ แต่เปลือยกายในเรือนไฟและในน้ำ ไม่ต้องอาบัติ
- อย่าพึงนุ่งห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ ห้ามนุ่งห่มเครื่องนุ่งห่มของคฤหัสถ์ เช่น กางเกง เสื้อ ผ้าโปก หมวก ผ้านุ่งผ้าห่มสีต่าง ๆ ชนิดต่าง ๆ และห้ามอาการนุ่งห่มต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ของภิกษุ
- อย่าพึงผัดหน้า อย่าพึงไล้หน้า อย่าพึงทาหน้า อย่าพึงย้อมหน้า อย่าพึงเจิมหน้า อย่าพึงย้อมตัว เว้นไว้แต่อาพาธ.
- อย่าพึงไว้หนวดไว้เครา คือต้องโกนเสมอ ห้ามไม่ให้แต่งหนวด และห้ามไม่ให้ตัดหนวดด้วยกรรไกร

(ปี 64, 59) ในการบริหาร มีข้อปฏิบัติเกี่ยวกับหนวดและคิ้วไว้อย่างไร ?

ตอบ เกี่ยวกับหนวด มีข้อปฏิบัติไว้ว่า อย่าพึงไว้หนวดไว้เครา คือต้องโกนเสมอ ห้ามไม่ให้แต่งหนวด และห้ามไม่ให้ตัดหนวดด้วยกรรไกร ๓ เกี่ยวกับคิ้ว ไม่ได้วางหลักปฏิบัติไว้ แต่พระสงฆ์ไทยนิยมโกนพร้อมกับผม ๓

(ปี 62, 54) เปลือยกายอย่างไรต้องอาบัติอุลลัจจัย? อย่างไรต้องอาบัติทุกกฏ?

ตอบ เปลือยกายเป็นวัตรเอาอย่างเดียรถีย์ ต้องอาบัติอุลลัจจัย ๓

เปลือยกายทำกิจแก่กัน เช่น ไหว้ รับประทาน ทำบริการม ให้ของ รับประทาน และเปลือยกายในเวลาฉัน ในเวลาตีม ต้องอาบัติทุกกฏ ๓

(ปี 57) การผัดหน้า ไล้หน้า ทาหน้า ทรงห้ามและทรงอนุญาตไว้ในกรณีใด?

ตอบ ทรงห้ามในกรณีที่ทำให้สวยงาม ทรงอนุญาตในกรณีที่อาพาธ เช่น เป็นโรคผิวหนัง เป็นต้น ๓

(ปี 57, 44) ภิกษุเปลือยกายในกรณีต่อไปนี้ ต้องอาบัติอะไรหรือไม่?

- ก. เปลือยเป็นวัตรอย่างเดียรถีย์ ข. เปลือยกายทำกิจแก่กัน คือ ไหว้ รับประทาน ทำบริการม ให้ของ รับประทาน เปลือยกายในเวลาฉันและตีม
ค. เปลือยในเวลาฉัน ในเวลาตีม ง. เปลือยในเรือนไฟ จ. เปลือยในน้ำ

ตอบ ก. ต้องอาบัติอุลลัจจัย ข. และ ค. ต้องอาบัติทุกกฏ ง. และ จ. ไม่ต้องอาบัติ ๓

(ปี 56) ข้อว่า อย่าพึงนุ่งห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ นั้นมีอธิบายอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายว่า ห้ามนุ่งห่มเครื่องนุ่งห่มของคฤหัสถ์ เช่น กางเกง เสื้อ ผ้าโปก หมวก ผ้านุ่งผ้าห่มสีต่าง ๆ ชนิดต่าง ๆ และห้ามอาการนุ่งห่มต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ของภิกษุ ๓

(ปี 52) มีพระบัญญัติข้อหนึ่งว่า อย่าพึงนุ่งห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ อย่าพึงนุ่งห่มผ้าอย่างคฤหัสถ์ ในกรณีที่ภิกษุถูกโจรชิงผ้าไปหมด พึงปฏิบัติอย่างไรจึงจะถูกต้องตามพระวินัย? **ตอบ** พึงปิดกายด้วยวัตถุอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการชั่วคราว โดยที่สุตแม่ไปไม้ก็ใช้ได้ ห้ามมิให้เปลือยกาย ๓

(ปี 51) มีข้อกำหนดในการไว้ผมยาวของพระภิกษุอย่างไร? ในการโกนผม ภิกษุใช้กรรไกรแทนมีดโกนได้หรือไม่?

ตอบ ไว้ได้เพียง ๒ เดือน หรือ ๒ นิ้ว เป็นอย่างยิ่ง ๓ ไม่ได้ เว้นไว้แต่อาพาธ ๓

(ปี 50) ภิกษุใช้เครื่องนุ่งห่มของคฤหัสถ์ปกปิดกายแทนจีวร จะผิดหรือไม่ อย่างไร?

ตอบ อาจจะไม่ผิดหรือไม่ผิดแล้วแต่กรณี ในกรณีที่ไม่มีจีวร เช่น จีวรถูกไฟไหม้ ถูกโจรชิงไปหมด นุ่งห่มผ้าของคฤหัสถ์ได้ ห้ามมิให้เปลือยกาย ถ้าไม่ปกปิด ต้องอาบัติทุกกฏ แต่ถ้าไม่มีเหตุแล้วนุ่งห่มต้องอาบัติทุกกฏ ๓

(ปี 49) ภิกษุพึงปฏิบัติเกี่ยวกับเล็บมือเล็บเท้าของตนอย่างไร จึงจะถูกต้องตามวินัยแผนกภิกษุมัจจาร?

ตอบ ฟังปฏิบัติอย่างนี้ คือ ไม่ฟังไว้เล็บยาว ฟังตัดพอเสมอเนื้อ ไม่ฟังขัดเล็บให้เกลี้ยงเกลาคด้วยมุ่งหมายให้เกิดความสวยงาม แต่เล็บเปื้อน จะขัดมลทินหรือแคะมูลเล็บได้อยู่ นี่เป็นกิจควรทำ ฯ

(ปี 48) พระพุทธรองค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุไว้ผมได้ยาวที่สุดเท่าไร? ไว้ได้นานที่สุดเท่าไร? **ตอบ** ไม่เกิน ๒ นิ้ว ฯ ไม่เกิน ๒ เดือน ฯ

(ปี 47) ในพระวินัยส่วนภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธรูปปฏิบัติให้รักษาความสะอาดเกี่ยวกับร่างกายไว้อย่างไร? การเคี้ยวไม้ชำระฟันมีประโยชน์อย่างไร ?

ตอบ มีพระพุทธรูปปฏิบัติว่าด้วยกายบริหารไว้ว่า ห้ามไว้ผมยาว ๑ ห้ามไว้หนวดเครา ๑ ห้ามไว้เล็บยาว ๑ ห้ามไว้ขนจมูกยาว ๑ เมื่อถ่ายอุจจาระแล้ว น้ำมืออย่าชำระไม้ได้ ๑ อนุญาตให้ใช้ไม้ชำระฟัน ๑ น้ำดื่มให้กรองก่อน ๑ ฯ

มีประโยชน์ คือ ๑. ฟันไม่สกปรก ๒. ปากไม่เหม็น ๓. เส้นประสาทรับรสหมดจดดี ๔. เสมหะไม่หุ้มอาหาร ๕. ฉันทอาหารมีรส ฯ

บริขาร

- **บริขารบริโภค** สิ่งของจำเป็นที่ภิกษุจะต้องมี เช่น ไตรจีวร(จีวร สังฆาฏิ สบง) บาตร ประคตเอว ผ้าปูนอน ผ้าเช็ดหน้า ผ้าเช็ดปาก ผ้า拭巾นะ
- **บริขารอุปโภค** สิ่งของเครื่องใช้สอยเล็ก ๆ น้อย ๆ สำหรับภิกษุ เช่น เข็ม(รวมถึงกล่องเข็ม) มีดโกน(รวมถึงหินสำหรับลับ กับเครื่องลับ) เครื่องกรองน้ำ(หรือผ้ากรองน้ำ) ร่ม รองเท้า
- **บริขารเสนาสนะ** เครื่องใช้นั่งและนอนในที่อยู่อาศัยของภิกษุ เช่น พูกเตียง(ที่นอน) หมอนหนุนศีรษะ เตียง พูกตั้ง(เบาะ)

(ปี 63, 61) บาตรที่ทรงอนุญาต มีกี่ชนิด? อะไรบ้าง? บาตรแสดนเลสจัดเข้าในชนิดไหน?

ตอบ มี ๒ ชนิด ฯ คือ ๑. บาตรดินเผา ๒. บาตรเหล็ก ฯ บาตรแสดนเลสจัดเข้าในบาตรเหล็ก ฯ

(ปี 62, 56) บริขาร ๘ อย่างไหนจัดเป็นบริขารบริโภค อย่างไหนจัดเป็นบริขารอุปโภค ?

ตอบ ไตรจีวร บาตร ประคตเอว รวม ๕ อย่าง จัดเป็นบริขารบริโภค ฯ เข็ม มีดโกน และผ้ากรองน้ำ จัดเป็นบริขารอุปโภค ฯ

(ปี 59) สังฆาฏิ บาตร ประคตเอว เข็ม มีดโกน อย่างไหนจัดเป็นบริขารบริโภค อย่างไหนจัดเป็นบริขาร อุปโภค ?

ตอบ สังฆาฏิ บาตร ประคตเอว จัดเป็นบริขารบริโภค เข็ม มีดโกน จัดเป็นบริขารอุปโภค ฯ

(ปี 57) บาตรที่ทรงอนุญาตให้ใช้มีกี่ชนิด และกี่ขนาด? อะไรบ้าง?

ตอบ มี ๒ ชนิด คือบาตรดินเผาและบาตรเหล็ก ฯ มี ๓ ขนาด คือขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ฯ

(ปี 56) บริขาร ๘ มีอะไรบ้าง? ที่จัดเป็นบริขารบริโภคและบริขารอุปโภคมีอะไรบ้าง?

ตอบ มี ไตรจีวร คือผ้าห่มผ้าห่มและผ้าทาบ บาตร ประคตเอว เข็ม มีดโกนและผ้ากรองน้ำ ฯ

ไตรจีวร บาตร ประคตเอว รวม ๕ อย่าง จัดเป็นบริขารบริโภค เข็ม มีดโกน และผ้ากรองน้ำ จัดเป็นบริขารอุปโภค ฯ

(ปี 49) ภิกษุที่ใช้บริขารบริโภคและเครื่องอุปโภคอย่างไร จึงจะดูน่าเลื่อมใสของประชาชน?

ตอบ การใช้บริขารบริโภคและเครื่องอุปโภคนั้น ภิกษุควรรู้ต้นเค้าคือนิสัย ๔ ว่า ภิกษุยอมนิยมใช้สอยบริขารที่เป็นของปอนหรือของเรี่ยๆ ไม่ใช่ของดีที่กำลั้งตั้งกันในสมัยอันจะพึงเรียกว่าโอโถง ความประพฤติปอนของภิกษุนี้ย่อมทำให้เกิดความเลื่อมใสแก่คนบางพวกที่เรียกว่า ลูขพระมาณ แปลว่า มีของปอนเป็นประมาณ คือมีของปอนเป็นเหตุนับถือ ฯ

(ปี 49) ผ้าสังฆาฏิ คือผ้าอะไร? มีหลักฐานความเป็นมาอย่างไร?

ตอบ คือ ผ้าสำหรับห่มกันหนาวหรือห่มซ้อนนอก ทรงอนุญาตเพื่อใช้ในฤดูหนาว ฯ

มีเรื่องเล่าว่า ในฤดูหนาวจัด ทรงทดลองห่มจีวรผืนเดียวอยู่ในที่แจ้ง สามารถกันความหนาวได้ยามหนึ่ง ถ้าอยู่ตลอดราตรี ต้องผ้า ๓ ชั้นจึงพอกันความหนาวได้ จึงทรงอนุญาตสังฆาฏิ ๒ ชั้นเข้ากับอุตรสาธค์ชั้นเดียว จะได้เป็น ๓ ชั้น พอกันความหนาวดังกล่าวได้ ฯ

(ปี 47) บริขารเหล่านี้คือ ไตรจีวร พูกเตียง (ที่นอน) หมอนหนุนศีรษะ เตียง ผ้าปูนอน ผ้าเช็ดหน้า พูกตั้ง (เบาะ) ผ้า拭巾นะ อย่างไหนจัดเป็นบริขารเครื่องบริโภค อย่างไหนจัดเป็นบริขารเครื่องเสนาสนะ?

ตอบ ไตรจีวร ผ้าปูนอน ผ้าเช็ดหน้า ผ้านีสีทนะ จัดเป็นบริวารเครื่องบริโภค

ฟูกเตียง (ที่นอน) หมอนหนุนศีรษะ เตียง ฟูกตั้ง (เบาะ) จัดเป็นบริวารเครื่องเสนาสนะ ฯ

(ปี 46) บริวารต่อไปนี้ได้แก่อะไรบ้าง? ก. บริวารเครื่องบริโภค ข. บริวารเครื่องอุปโภค

ตอบ ก. ได้แก่ ไตรจีวร ผ้าปูนอน ผ้าเช็ดหน้าเช็ดปาก ผ้านีสีทนะ บาตร ฯ

ข. ได้แก่ กล่องเข็ม เครื่องกรองน้ำ มีดโกนพร้อมทั้งฝัก หินสำหรับลับ กับเครื่องสะบัด ร่ม รองเท้า ฯ

ผ้าสำหรับทำจีวร ทรงอนุญาตไว้ ๖ ชนิด

(ปี 58, 52, 44) ผ้าสำหรับทำจีวรนุ่งห่มนั้น ทรงอนุญาตไว้กี่ชนิด ? อะไรบ้าง ?

ตอบ ๖ ชนิด ฯ คือ ๑. โขมะ ผ้าทำด้วยเปลือกไม้ ๒. กัปปาสิกะ ผ้าทำด้วยฝ้าย ๓. โกเสยยะ ผ้าทำด้วยใยไหม

๔. กัมพละ ผ้าทำด้วยขนสัตว์ ยกเว้นผมและขนมนุษย์

๕. สาณะ ผ้าทำด้วยเปลือกป่าน

๖. ภังคะ ผ้าที่ทำด้วยของ ๕ อย่างนั้น แต่อย่างใดอย่างหนึ่งปนกัน ฯ

วัสสิกสาฎก (ผ้าอาบน้ำฝน)

(ปี 44) วัสสิกสาฎกได้แก่ผ้าเช่นไร? มีจำกัดประมาณ กว้าง ยาว ไว้้อย่างไร?

ตอบ ได้แก่ผ้าอาบน้ำฝน มีจำกัดประมาณยาว ๖ ศีบ กว้าง ๒ ศีบครึ่ง แห่งศีบพระสุคต

รูปแบบการตัดเย็บจีวร

(ปี 51) จีวรผืนหนึ่ง มีกำหนดจำนวนชั้นที่ไว้้อย่างไร? ใน ๑ ชั้นประกอบด้วยอะไรบ้าง?

ตอบ กำหนดจำนวนไว้ไม่น้อยกว่า ๕ ชั้น แต่ให้เป็นชั้นที่คี่ คือ ๗, ๙, ๑๑ เป็นต้น ฯ ประกอบด้วยมณฑล อัทฒมณฑล อัทฒกุลี ฯ

(ปี 45) ชั้นแห่งจีวรประกอบด้วยอะไรบ้าง? ทรงมีพระพุทธานุญาตไว้้อย่างไร?

ตอบ ประกอบด้วยมณฑล อัทฒมณฑล และอัทฒกุลี ฯ

ทรงมีพระพุทธานุญาตไว้ว่า จีวรผืนหนึ่งให้มีชั้นไม่น้อยกว่า ๕ เกินกว่านั้นใช้ได้ แต่ให้เป็นชั้นที่เป็นคี่ คือ ๗, ๙, ๑๑ เป็นต้น ฯ

ข้อกำหนดในการใช้ผ้า

- ไตรจีวร ประกอบด้วย ๑.ผ้าสังฆาฏิ (ผ้าคลุม) ๒.ผ้าอุตตราสงค์ (จีวร หรือ ผ้าห่ม) ๓.อันตราวาสก (สบง หรือ ผ้านุ่ง)

(ปี 54) ผ้าต่อไปนี้ คือ สังฆาฏิ อันตราวาสก นีสีทนะ ผ้าอาบน้ำฝน ผ้าเช็ดปาก ผ้าถุงบาตร ผืนใดที่ทรงอนุญาตให้อธิษฐานได้เพียงผืนเดียว? **ตอบ**

สังฆาฏิ นีสีทนะ อันตราวาสก และผ้าอาบน้ำฝน ฯ

วิธีอธิษฐาน

๑. การอธิษฐานด้วยกาย การใช้มือจับหรือลูบบริการที่จะอธิษฐานแล้วทำความผูกใจตามคำอธิษฐานนั้น ฯ

๒. การอธิษฐานด้วยวาจา การเปล่งคำอธิษฐานนั้น ฯ ไม่ผูกของด้วยกายก็ได้

(ปี 57) ภิกษุจะเปลี่ยนไตรครอง ฟังปฏิบัติตามลำดับอย่างไรบ้าง?

ตอบ ต้องปัจจุธรรมคือถอนอธิษฐานผืนเก่าก่อน แล้วทำพินทุและอธิษฐานผืนใหม่ ฯ

(ปี 54) ผ้าบริวารโจร ได้แก่ผ้าเช่นไร? การอธิษฐานด้วยกายกับการอธิษฐานด้วยวาจาต่างกันอย่างไร?

ตอบ ได้แก่ ผ้าที่ไม่ใช่ของใหญ่ถึงกับนุ่งห่มได้ เช่นผ้ากรองน้ำ ถุงบาตร ยาม ฯ

การอธิษฐานด้วยกาย คือ การใช้มือจับหรือลูบบริขารที่จะอธิษฐานแล้วทำความผูกใจตามคำอธิษฐานนั้น ๆ

ส่วนการอธิษฐานด้วยวาจา คือ การเปล่งคำอธิษฐานนั้น ๆ ไม่ผูกของด้วยกายก็ได้ ๆ

(ปี 49) คำว่า อธิษฐานในวินัยกรรม คืออะไร? ผ้าสังฆาฏิผืนเดิมเก่าขาดใช้ไม่ได้จะเปลี่ยนใหม่ ฟังปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ คือ การตั้งบริขารที่ทรงอนุญาตสำหรับภิกษุเอาไว้ใช้สำหรับตัว (เช่นการตั้งใจใช้จีวรผืนนั้น ไม่ใช่ผืนอื่น) ๆ

ฟังทำพินผ้าสังฆาฏิผืนใหม่ว่า อิมิ พินทุกปปิ กโรมิ เราทำหมายด้วยจุดนี้ แล้วปัจจุธรรมคือยกเล็กผ้าสังฆาฏิเดิมว่า อิมิ สงฆาฏิ ปัจจุธรรมิ เรา ยกเล็กผ้าสังฆาฏิผืนนี้ ต่อจากนั้นอธิษฐานผ้าสังฆาฏิผืนใหม่ว่า อิมิ สงฆาฏิ อธิฐฐามิ เราตั้งเอาไว้ซึ่งผ้าสังฆาฏิผืนนี้ ๆ

วิธีใช้วิธีรักษาบาตร

(ปี 50) วิธีใช้วิธีรักษาบาตรที่ถูกต้อง คืออย่างไร?

ตอบ คือ ห้ามไม่ให้ใช้บาตรต่างกระโถน คือทิ้งก้างปลา กระดูก เนื้อ หรืออื่น ๆ อันเป็นเดนลงในบาตร

ห้ามไม่ให้ล้างมือหรือบ้วนปากลงในบาตร

จะเอามือเปื้อนจับบาตรก็ไม่ควร

ฉันแล้วให้ล้างบาตร

ห้ามไม่ให้เก็บไว้ทั้งยังเปียก ให้ผึ่งแดดก่อน

ห้ามไม่ให้ผึ่งทั้งยังเปียก ให้เช็ดจนหมดน้ำก่อนจึงผึ่ง

ห้ามไม่ให้ผึ่งไว้นาน ให้ผึ่งสักครู่หนึ่ง ๆ

(ปี 47) ในพระวินัย ทรงอนุญาตบาตรไว้กี่ชนิด? อะไรบ้าง? และมีธรรมเนียมมรรยาต์รักษาบาตรอย่างกวดขันไว้อย่างไร?

ตอบ ทรงอนุญาตไว้ ๒ ชนิด คือ บาตรดินเผา (สุมดำสนิท) ๑ บาตรเหล็ก ๑ ๆ

มีธรรมเนียมมรรยาต์รักษาบาตรอย่างกวดขัน คือ ห้ามไม่ให้วางบาตร เก็บบาตรไว้ในที่บาตรจะตกแตก และในที่จะประทุษร้ายบาตร,

ห้ามคว่ำบาตรไว้ที่พื้นคมแข็งอันจะประทุษร้ายบาตร, ห้ามไม่ให้แขวนบาตร, ห้ามไม่ให้ใช้บาตรต่างกระโถน, ห้ามไม่ให้เก็บไว้ทั้งยังเปียก

มีบาตรอยู่ในมือห้ามไม่ให้ผลักบานประตู เป็นต้น ๆ

นิสสัย

ความหมายของคำ

(ปี 63, 56) คำว่า ถือนิสสัย หมายความว่าอย่างไร? ภิกษุผู้เป็นนวกะจะต้องถือนิสสัยเสมอไปหรือไม่ประการไร?

ตอบ หมายความว่า ยอมตนอยู่ในความปกครองของพระเถระผู้มีคุณสมบัติควรปกครองตนได้ ยอมตนให้ท่านปกครอง ฟังฟังพำนักอาศัยท่าน ๆ

ต้องถือนิสสัยเสมอไป แต่มีข้อยกเว้น ภิกษุผู้ยังไม่ตั้งลงเป็นหลักแหล่ง คือภิกษุเดินทาง ภิกษุผู้เป็นไข้ ภิกษุผู้พยาบาลผู้ได้รับขอของคนไข้เพื่อให้อยู่ ภิกษุผู้เข้าป่าเพื่อเจริญสมณธรรมชั่วคราว และกรณีในที่ที่ใด หาท่านผู้ให้นิสสัยมิได้ และมีเหตุขัดข้องที่จะไปอยู่ในที่อื่นไม่ได้ จะอยู่ในที่นั้นด้วยผูกใจว่าเมื่อใดมีท่านผู้ให้นิสสัยได้มาอยู่ จักถือนิสสัยในท่าน ก็ใช้ได้ ๆ

(ปี 57) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. อุปสัมปทาจารย์ ข. อุทเทศาจารย์ ค. สัทธิวาทริก ง. อันเตวาสิก จ. นิสสัยมุตตะกะ

ตอบ ก. อาจารย์ผู้ให้อุปสมบท ข. อาจารย์ผู้สอนธรรม ค. ภิกษุผู้ฟังฟังอุปัชฌาย์ ง. ภิกษุผู้อิงอาศัยอาจารย์ จ. ภิกษุผู้พ้นนิสสัยแล้ว ๆ

(ปี 55) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ อุปัชฌายะ สัทธิวาทริก นิสสัย

ตอบ อุปัชฌายะ เป็นชื่อเรียกภิกษุผู้รับให้ฟังฟัง แปลว่าผู้ฝึกสอนหรือผู้ดูแล, สัทธิวาทริก เป็นชื่อเรียกภิกษุผู้ฟังฟัง แปลว่าผู้อยู่ด้วย,

นิสสัย เป็นชื่อเรียกภิกษุที่ฟังฟัง ๆ

(ปี 49) พระอุปัชฌาย์และสัทธิวาทริก ฟังปฏิบัติต่อกันอย่างไร จึงจะเกิดความเจริญอกงามในพระธรรมวินัย?

ตอบ พึงปฏิบัติตามที่สมเด็จพระบรมศาสดาสั่งไว้ว่า ให้พระอุปัชฌาย์และสัทธวิहारิกตั้งจิตสนทนกันและกัน ให้พระอุปัชฌาย์สำคัญสัทธวิहारิกฉันทุตร ให้สัทธวิहारิกนับถือพระอุปัชฌาย์ฉันทุตา เมื่อเป็นเช่นนี้ ต่างจะมีความเคารพเชื่อฟังถูกกันอยู่ ย่อมจะถึงความเจริญงอกงามไปพลอยในพระธรรมวินัย ฯ

(ปี 47) จงให้ความหมายของคำดังต่อไปนี้ ก. นิสสัย ข. วัตร ค. อุปัชฌายะ ง. อาจารย์ จ. สัทธวิहारิกวัตร

ตอบ ก. นิสสัย คือ กิริยาที่พึงฟัง

ข. วัตร หมายถึง ขนบคือแบบอย่าง อันภิกษุควรประพฤติในกาลนั้นๆ ในที่นั้นๆ ในกิจนั้นๆ แก่บุคคลนั้นๆ

ค. อุปัชฌายะ คือ ภิกษุผู้รับให้สัทธวิहारิกฟัง

ง. อาจารย์ คือ ภิกษุผู้รับให้อันตวาสิกฟัง

จ. สัทธวิहारิกวัตร คือ หน้าท่อนอุปัชฌายะจะพึงทำแก่สัทธวิहारิก ฯ

อาจารย์มี ๔ ประเภท

๑. ปัพพชชาจารย์ อาจารย์ในบรรพชา

๓. นิสสัยจารย์ อาจารย์ผู้ให้นิสสัย

๒. อุปสัมปทจารย์ อาจารย์ในอุปสมบท

๔. อุทเทศจารย์ อาจารย์ผู้บอกธรรม

(ปี 57) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. อุปสัมปทจารย์ ข. อุทเทศจารย์ ค. สัทธวิहारิก ง. อันตวาสิก จ. นิสสัยมุตตะกะ

ตอบ ก. อาจารย์ผู้ให้อุปสมบท ข. อาจารย์ผู้สอนธรรม ค. ภิกษุผู้ฟังอุปัชฌาย์ ง. ภิกษุผู้อิงอาศัยอาจารย์ จ. ภิกษุผู้พ้นนิสสัยแล้ว ฯ

(ปี 53) ตามนัยแห่งอรรถกถาอาจารย์มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? คำขอนิสสัยอาจารย์ว่าอย่างไร?

ตอบ มี ๔ ประเภท ฯ คือ ๑. ปัพพชชาจารย์ อาจารย์ในบรรพชา ๒. อุปสัมปทจารย์ อาจารย์ในอุปสมบท ๓. นิสสัยจารย์ อาจารย์ผู้ให้นิสสัย นิสสัย ๔. อุทเทศจารย์ อาจารย์ผู้บอกธรรม ฯ ว่า อจริโย เม ภนเต โหหิ อายสมโต นิสสาย วจจามิ ฯ

(ปี 44) อาจารย์ทางพระวินัยตามนัยอรรถกถามีเท่าไร? อะไรบ้าง? อาจารย์เหล่านั้นทำหน้าที่ต่างกันอย่างไร?

ตอบ มี ๔ คือ ปัพพชชาจารย์ ๑ อุปสัมปทจารย์ ๑ นิสสัยจารย์ ๑ อุทเทศจารย์ ๑

ทำหน้าที่ต่างกัน คือ ปัพพชชาจารย์ ทำหน้าที่ให้สรณคมน์เมื่อบรรพชา

อุปสัมปทจารย์ ทำหน้าที่สวดกรรมวาจาเมื่ออุปสมบท

นิสสัยจารย์ ทำหน้าที่ให้นิสสัย

อุทเทศจารย์ ทำหน้าที่สอนธรรม

(ปี 44) คำว่า ถือนิสสัย หมายความว่าอะไร? จงเขียนคำขอนิสสัยอาจารย์พร้อมทั้งคำแปล

ตอบ หมายความว่ายอมตนอยู่ในความปกครองของพระเถระผู้มีคุณสมบัติควรปกครองตนได้ ยอมตนให้ท่านปกครองฟังฟังพำนักอาศัยท่าน ฯ

คำขอนิสสัยอาจารย์ว่าดังนี้ " อจริโย เม ภนเต โหหิ , อายสมโต นิสสาย วจจามิ " ซึ่งแปลว่า " ขอท่านจงเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจักอยู่อาศัยท่าน "

การประณาม

(ปี 52) การประณาม ในพระวินัยหมายความว่าอย่างไร? มีพระพุทธาณุญาตให้อุปัชฌาย์ทำการประณามสัทธวิहारิกผู้ประพฤติอย่างไร?

ตอบ หมายความว่า การไล่สัทธวิहारิก หรืออันตวาสิกผู้ประพฤติมิชอบ ผู้ประพฤติดังนี้

๑. หากความรักใคร่ในอุปัชฌาย์มิได้ ๒. หากความเลื่อมใสมิได้ ๓. หากความละอายมิได้ ๔. หากความเคารพมิได้ ๕. หากความหวังดีต่อมิได้ ฯ

(ปี 45) อุปัชฌาย์ประณามสัทธวิहारิกผู้ประพฤติมิชอบด้วยเหตุอะไรบ้าง? อาการที่อุปัชฌาย์ประณามสัทธวิहारิกพึงทำอย่างไร?

ตอบ ด้วยเหตุดังนี้ คือ หากความรักใคร่ในอุปัชฌาย์มิได้ ๑ หากความเลื่อมใสมิได้ ๑ หากความละอายมิได้ ๑ หากความเคารพมิได้ ๑

หาความหวังดีต่อมิได้ ๑ ๆ พึงพูดให้รู้ว่าตนไล่เธอเสีย ในบาลีแสดงไว้ว่า เราประณามเธอ เธออย่าเข้ามา ณ ที่นี้ จงขนบาตรจีวรของเธอออกไปเสีย หรือเธอไม่ต้องอุปฐากเราดังนี้ หรือแสดงอาการทางกายให้รู้อย่างนั้นก็ได้ ๆ

นิตยระงับ / นิตยมุตตะกะ

(เจี 64, 59, 51) นิตยระงับ กับ นิตยมุตตะกะ มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ นิตยระงับ หมายถึงการที่ภิกษุผู้ถอนนิตยขาดจากปกครอง เช่น อุปัชฌาย์มรณภาพ เป็นต้น

นิตยมุตตะกะ หมายถึงภิกษุผู้ได้พรรษา ๕ แล้ว และมีคุณสมบัติพอรักษาตนได้เมื่ออยู่ตามลำพัง ทรงพระอนุญาตให้พ้นจากนิตย ๆ

(เจี 62, 60) ภิกษุเช่นไรควรได้นิตยมุตตะกะ ?

- ตอบ** ภิกษุผู้ควรได้นิตยมุตตะกะ คือ
๑. เป็นผู้มีศรัทธา หิริ โอตตปัปะ วิริยะ สติ
 ๒. เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล อาจารย์ ความเห็นชอบ เคยได้ยิน ได้ฟังมามาก มีปัญญา
 ๓. รู้จักอาบัติ มิใช่อาบัติ อาบัติเบา อาบัติหนัก จำพระปาฏิโมกข์ได้ แม่นยำ ทั้งมีพรรษาพ้น ๕ ๆ

(เจี 58) ในบาลีแสดงเหตุถอนนิตยระงับจากอุปัชฌายะไว้ ๕ ประการ มีอะไรบ้าง ?

ตอบ มีอุปัชฌายะหลีกไปเสีย ๑ สีกเสีย ๑ ตายเสีย ๑ ไปเข้ารีตเดียรถีย์เสีย ๑ สั้งบังคับ ๑ ๆ

(เจี 54) ในบาลีแสดงเหตุถอนนิตยจะระงับจากอุปัชฌายะไว้เท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ แสดงไว้ ๕ ประการ ๆ คือ อุปัชฌาย์หลีกไปเสีย ๑ สีกเสีย ๑ ตายเสีย ๑ ไปเข้ารีตเดียรถีย์ ๑ สั้งบังคับ ๑ ๆ

(เจี 45) ในบาลีแสดงเหตุถอนนิตยจะระงับจากอุปัชฌายะไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? ภิกษุผู้ควรจะได้นิตยมุตตะกะต้องมีคุณสมบัติอย่างไรบ้าง?

ตอบ แสดงไว้ ๕ ประการคือ อุปัชฌาย์หลีกไปเสีย ๑ สีกเสีย ๑ ตายเสีย ๑ ไปเข้ารีตเดียรถีย์ ๑ สั้งบังคับ ๑ ๆ

- มีคุณสมบัติ คือ
๑. เป็นผู้มีศรัทธา มีหิริ มีโอตตปัปะ มีวิริยะ มีสติ
 ๒. เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล อาจารย์ ความเห็นชอบ เคยได้ยิน ได้ฟังมามาก มีปัญญา
 ๓. รู้จักอาบัติ มิใช่อาบัติ อาบัติเบา อาบัติหนัก จำปาฏิโมกข์ได้แม่นยำ ทั้งมีพรรษาได้ ๕ หรือยิ่งกว่า ๆ

ชั้นภูมิของภิกษุ

(เจี 60, 44) ภิกษุเช่นไร ชื่อว่า นวกะ มัชฌิมะ เถระ ?

ตอบ ภิกษุมีพรรษาไม่ถึง ๕ ชื่อว่า นวกะ

ภิกษุมีพรรษาตั้งแต่ ๕ ขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง ๑๐ ต้องประกอบด้วยคุณธรรมตามพระวินัยชื่อว่า มัชฌิมะ

ภิกษุมีพรรษาตั้งแต่ ๑๐ ขึ้นไป ต้องประกอบด้วยคุณธรรมตามพระวินัย ชื่อว่า เถระ ๆ

วัตร แบบอย่างอันภิกษุควรประพฤติในกาลนั้น ๆ ในที่นั้น ๆ ในกิจนั้น ๆ แก่บุคคลนั้น ๆ แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. กิจวัตร ว่าด้วยกิจอันควรทำ
๒. จริยาวัตร ว่าด้วยมารยาทอันควรประพฤติ
๓. วิถีวัตร ว่าด้วยแบบอย่าง

(เจี 63, 61, 44) วัตรอันภิกษุควรประพฤติในคำว่า วตตสมปนโน นั้น คืออะไรบ้าง ?

ตอบ คือ ๑. กิจวัตร ว่าด้วยกิจอันควรทำ ๒. จริยาวัตร ว่าด้วยมารยาทอันควรประพฤติ ๓. วิถีวัตร ว่าด้วยแบบอย่าง ๆ

(เจี 54) ภิกษุผู้ได้ชื่อว่า วตตสมปนโน ผู้ถึงพร้อมด้วยวัตร วัตรคืออะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ วัตรคือแบบอย่างอันภิกษุควรประพฤติในกาลนั้น ๆ ในที่นั้น ๆ ในกิจนั้น ๆ แก่บุคคลนั้น ๆ ๆ

มี ๑. กิจวัตร ว่าด้วยกิจอันควรทำ ๒. จริยาวัตร ว่าด้วยมารยาทอันควรประพฤติ ๓. วิถีวัตร ว่าด้วยแบบอย่าง ๆ

(เจี 51) ในคำว่า ภิกษุผู้ถึงพร้อมด้วยวัตร วัตรได้แก่อะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ ได้แก่ ขนบ คือแบบอย่างอันภิกษุควรประพฤติในกาลนั้นๆ ในที่นั้นๆ ในกิจนั้นๆ แก่บุคคลนั้นๆ ฯ

มี ๑. กิจวัตร ว่าด้วยกิจอันควรทำ ๒. จริยาวัตร ว่าด้วยมารยาทอันควรประพฤติ ๓. วิถีวัตร ว่าด้วยแบบอย่าง ฯ

(ปี 49) วิถีวัตร คืออะไร? มีความสำคัญอย่างไร?

ตอบ คือ วินัยที่ว่าด้วยแบบอย่าง เช่นแบบอย่างการห่มผ้า เป็นต้น ฯ แบบอย่างนั้นเป็นเหตุให้ภิกษุมีความประพฤติสม่ำเสมอ เช่นนุ่งห่มเป็นแบบเดียวกันอันโบราณท่านจัดไว้ถ้าเป็นแบบที่ล่วงเวลาและจะไม่ใช้ก็ต่อมามีวิธีใหม่แทน ไม่เช่นนั้นจะค่อยหลุดไปทีละอย่าง จนไม่มีอะไรเหลือเมื่อถึงเวลานั้นพระสงฆ์ก็จะมีอะไรที่ต่างจากชาวบ้าน ฯ

(ปี 48) วัตร ๓ คืออะไรบ้าง? ภิกษุเหยียบผ้าขาวอันเขาลาดไว้ในที่นิมนต์ผิวัตรข้อไหน? มีโทษให้เกิดความเสียหายอย่างไร?

ตอบ คือ กิจวัตร ๑ จริยาวัตร ๑ วิถีวัตร ๑ ฯ ผิวัตรข้อจริยาวัตร ฯ มีโทษให้เกิดความเสียหาย คือเป็นการเสียมารยาทของพระ ไม่ระวังกิริยาทำให้ผ้าขาวมีรอยเปื้อนสกปรกน่ารังเกียจ แม้ภิกษุพวกเดียวกันจะนั่งก็รังเกียจขยะแฉง เป็นที่ตำหนิของบัณฑิตทั้งหลาย ฯ

กิจวัตร ๑๒ กิจอันควรทำ (ในสรุปรูปนี้ นำมาเฉพาะที่เคยออกข้อสอบเท่านั้น)

- อุปัชฌายวัตร ธรรมเนียมที่สัทธิวิหาริกควรปฏิบัติต่อพระอุปัชฌาย์
- สัทธิวิหาริกวัตร ธรรมเนียมที่พระอุปัชฌาย์ควรปฏิบัติต่อสัทธิวิหาริก
- อาคันตุกวัตร ธรรมเนียมที่พระอาคันตุกะควรปฏิบัติต่อพระเจ้าถิ่น
- อวารสิกวัตร ธรรมเนียมที่พระเจ้าถิ่นควรปฏิบัติต่อพระอาคันตุกะ
- ปิณฑจาริกวัตร ธรรมเนียมที่ภิกษุผู้เข้าไปปิณฑจาริกในละแวกบ้าน
- เสนาสนคาหวัตร ธรรมเนียมที่ภิกษุผู้อาศัยอยู่ในเสนาสนะ
- คีลานุปัฏฐากวัตร ธรรมเนียมที่ภิกษุที่ทำหน้าที่ดูแลภิกษุผู้เจ็บป่วย

(ปี 64, 58) ภิกษุผู้อาวุสควรปฏิบัติตนอย่างไร จึงไม่เป็นภาระแก่ผู้พยาบาล ?

ตอบ ควรปฏิบัติตนให้เป็นผู้พยาบาลง่าย คือทำความสบายให้แก่ตน (ไม่ฉันของแสง) รู้จักประมาณในการบริโภค ฉันง่าย บอกรักษาใช้ตามเป็นจริงแก่ผู้พยาบาล เป็นผู้อดทนต่อทุกขเวทนา ฯ

(ปี 64, 62 ,60, 45) ภิกษุผู้เป็นอาคันตุกะ ไปสู่อาวาสอื่น พึงประพฤติอย่างไรจึงจะถูกระเบียบตามพระวินัย ?

ตอบ พึงประพฤติดังนี้ ๑. ทำความเคารพในเจ้าของถิ่น ๒. แสดงความเกรงใจเจ้าของถิ่น ๓. แสดงอาการสุภาพต่อเจ้าของถิ่น ๔. แสดงอาการสนิทสนมกับเจ้าของถิ่น ๕. ถ้าจะอยู่ที่นั่น ควรประพฤติให้ถูกระเบียบของเจ้าของถิ่น ๖. ถูเสนาสนะแล้วอย่าดูค้าย เอาใจใส่ปัดกวาดให้สะอาดหมดจด ตั้งเครื่องเสนาสนะให้เป็นระเบียบ ฯ

(ปี 59) วัตรคืออะไร ? อุปัชฌายวัตรและสัทธิวิหาริกวัตร ใครพึงทำแก่ใคร ?

ตอบ คือ แบบอย่างอันดีงามที่ภิกษุควรประพฤติในกาลนั้น ๆ ฯ

อุปัชฌายวัตร สัทธิวิหาริกพึงทำแก่อุปัชฌาย์ สัทธิวิหาริกวัตร อุปัชฌาย์พึงทำแก่สัทธิวิหาริก ฯ

(ปี 55) ภิกษุผู้ได้รับเสนาสนะของสงฆ์ให้เป็นที่อยู่อาศัย ควรเอาใจใส่รักษาเสนาสนะนั้นอย่างไร?

ตอบ ควรเอาใจใส่รักษา ดังนี้ ๑. อย่าทำเปราะเปื้อน ๒. ชำระให้สะอาด ๓. ระวังไม่ให้ชำรุด ๔. รักษาเครื่องเสนาสนะ ๕. ตั้งน้ำฉันน้ำใช้ไว้ให้มีพร้อม ๖. ของใช้สำหรับเสนาสนะหนึ่ง อย่าเอาไปใช้ในที่อื่นให้กระจัดกระจาย ฯ

(ปี 50) สัทธิวิหาริก คือใคร? อุปัชฌาย์ควรมีใจเอื้อเพื่อสัทธิวิหาริกของตนอย่างไรบ้าง?

ตอบ คือ ภิกษุผู้พึ่งพิง ในการอุปสมบท ภิกษุถือภิกษุรูปใดเป็นอุปัชฌาย์ ก็เป็นสัทธิวิหาริกของภิกษุรูปนั้น ฯ

อุปัชฌาย์ควรมีใจเอื้อเพื่อสัทธิวิหาริกของตนดังนี้ คือ ๑. เอาใจใส่ในการศึกษาของสัทธิวิหาริก

๒. สงเคราะห์ด้วยบาตร จีวร และบริวารอื่น ๆ ถ้าของตนไม่มีก็ชวนชายให้

๓. ชวนชายป้องกันหรือระงับความเสื่อมเสียอันจักเกิดมีหรือได้มีแล้วแก่สัทธาวิหริก

๔. เมื่อสัทธาวิหริกอพาธ ทำการพยาบาล ฯ

(จี 49) เมื่อภิกษุเพื่อนสหธรรมิกอพาธ ทรงให้ใครเป็นผู้พยาบาล? และทรงสั่งสอนปรารภภิกษุอพาธไว้ว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงให้ภิกษุเพื่อนสหธรรมิกเอาใจใส่รักษาพยาบาลกัน อย่าทอดธุระเสีย ฯ

ทรงสั่งสอนปรารภภิกษุอพาธไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย มารดาและบิดาของเธอทั้งหลายไม่มี ถ้าพวกเธอจะไม่พยาบาลตนเอง ใครเล่าจะพยาบาลพวกเธอ ภิกษุใดปรารถนาจะอุปฐากเรา ขอให้ภิกษุนั้นพยาบาลภิกษุไข้เถิด ฯ

(จี 48) ในพระวินัยส่วนอภิสิกขาจาร มีพระพุทธานุญาตสำหรับพระภิกษุผู้รับถือเสนาสนะของสงฆ์ ควรเอาใจใส่รักษาเสนาสนะด้วยอาการอย่างไรบ้าง?

ตอบ ควรเอาใจใส่รักษาอย่างนี้ คือ ๑. อย่าทำเปราะเป็่น ๒. ขำระให้สะอาด ๓. ระวังไม่ให้ชำรุด ๔. รักษาเครื่องเสนาสนะ

๕. ตั้งน้ำฉันทน้ำใช้ไว้ให้มีพร้อม ๖. ของใช้สำหรับเสนาสนะหนึ่ง อย่าเอาไปใช้ในที่อื่นให้กระจัดกระจาย ฯ

(จี 47) กิจวัตรที่สัทธาวิหริกควรกระทำแก่พระอุปัชฌายะในชื่อว่า เคารพในท่าน นั้น ในบาลีท่านแสดงไว้อย่างไร?

ตอบ ในบาลีแสดงการเดินตามท่าน ไม่ให้ชิดนัก ไม่ให้ห่างนัก และไม่พูดสอดในขณะที่ท่านกำลังพูด เมื่อท่านพูดผิด ไม่ทักหรือค้านอย่างจิ้งๆ พูดอ้อมพ้อท่านได้สติรู้สึกตัว จึงจะเป็นการดี ฯ

(จี 45) ภิกษุผู้เข้าไปรับบิณฑบาตในละแวกบ้าน พึงประพฤติให้ถูกธรรมเนียมอย่างไร?

ตอบ พึงประพฤติอย่างนี้ ๑. นุ่งห่มให้เรียบร้อย ๒. ถือบาตรในภายในจีวร ๓. สำรวมกิริยาให้เรียบร้อย ๔. กำหนดทางเข้าทางออกแห่งบ้าน ๕. รับบิณฑบาตด้วยอาการสำรวม ฯ

จริยวัตร มารยาทอันควรประพฤติ (ในสรุปรูปนี้ นำมาเฉพาะที่เคยออกข้อสอบเท่านั้น)

- ห้ามจับต้องวัตถุอนามาส

(จี 63, 55) คำว่า วัตถุเป็นอนามาส คืออะไร ภิกษุจับต้องวัตถุเป็นอนามาสเป็นอาบัติอะไร?

ตอบ คือ สิ่งที่ภิกษุไม่ควรจับต้อง ฯ ภิกษุจับต้องมาตุคาม เป็นอาบัติสังฆาติเสส ฤกษ์จัจฉัย และทุกกฏตามประโยค จับต้องบันฑะเขาก็ด้วยความกำหนดเป็นอาบัติฤกษ์จัจฉัย นอกนั้นเป็นวัตถุแห่งอาบัติทุกกฏทั้งหมด ฯ

การวระ กิริยาที่แสดงอาการอ่อนน้อมโดยสมควรแก่ กาล สถานที่ กิจ และบุคคล

(จี 63, 58) การลุกยืนขึ้นรับ เป็นกิจที่ผู้น้อยพึงทำแก่ผู้ใหญ่ จะปฏิบัติอย่างไรจึงไม่ขัดต่อพระวินัย ?

ตอบ นั่งอยู่ในสำนักผู้ใหญ่ ไม่ลุกรับผู้น้อยกว่าท่าน นั่งเข้าแถวในบ้าน เข้าประชุมสงฆ์ ในอาราม ไม่ลุกรับท่านผู้ใดผู้หนึ่ง ฯ

(จี 62, 60, 51) ภิกษุอยู่ในกุฏิเดียวกันกับภิกษุผู้มีพรรษามากกว่า ควรปฏิบัติตนอย่างไรจึงชื่อว่าแสดงความเคารพท่านตามพระวินัย ?

ตอบ ควรปฏิบัติตนอย่างนี้ คือ จะทำอะไรใด ๆ ควรขออนุญาตท่านก่อน เช่น จะสอนธรรม จะอธิบายความ จะสาธยาย จะแสดงธรรม จะจุดจะดับไฟ จะเปิดจะปิดหน้าต่างห้ามมิให้ ทำตามอำเภอใจ ฯ

(จี 56) ก่อนหน้าปรินิพพาน ตรัสสั่งภิกษุทั้งหลายให้แสดงความเคารพด้วยการเรียกกันว่าอย่างไร?

ตอบ ตรัสให้ภิกษุผู้อ่อนพรรษากว่าเรียกผู้แก่พรรษากว่าว่า **กันเต** และให้ภิกษุผู้แก่พรรษากว่าเรียกผู้อ่อนพรรษากว่าว่า **อาวุโส** ฯ

(จี 54) การวระ คืออะไร? การลุกขึ้นยืนรับเป็นกิจที่ผู้น้อยพึงทำแก่ผู้ใหญ่ แต่ควรเว้นในเวลาเช่นใดบ้าง?

ตอบ คือ กิริยาที่แสดงอาการอ่อนน้อมโดยสมควรแก่กาล สถานที่ กิจ และบุคคล ฯ

ควรเว้นในเวลานั่งอยู่ในสำนักของผู้ใหญ่ ไม่ลุกรับผู้น้อยกว่าท่าน ในเวลานั่งเป็นแถวในบ้าน ในเวลาเข้าประชุมสงฆ์ในอาราม ฯ

(จี 53) กิริยาที่แสดงความอ่อนน้อมต่อกันและกันเป็นความดีของหมู่ แต่ต้องทำให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ในข้อนี้ควรงดเว้นในกรณีใดบ้าง? จงบอก มาสัก ๕ ข้อ

ตอบ ได้แก่ในเวลาดังต่อไปนี้ (ตอบเพียง ๕ ข้อ)

๑. ในเวลาประพาศติวุธฐานวิธี คืออยู่กรรม เพื่อออกจากอาบัติสังฆาทิเสส
๒. ในเวลาอุทกสงฆ์ทำอุกเขปนียกรรม ที่ถูกห้ามสมโภคและสังวาส (คืออุกกลงโทษห้ามไม่ให้สมาคมกับภิกษุอื่น)
๓. ในเวลาเปลื้องกาย
๔. ในเวลาเข้าบ้านหรือเดินอยู่ตามทาง
๕. ในเวลาอยู่ในที่มีดที่แลไม่เห็นกัน
๖. ในเวลาที่ท่านไม่รู้ คือนอนหลับหรือขลุกขล้อยู่ด้วยฐานะอย่างหนึ่ง หรือ สงใจไปอื่น แม้ไหว้ ท่านก็คงไม่ใส่ใจ
๗. ในเวลาขบฉันอาหาร
๘. ในเวลาถ่ายอุจจาระ ถ่ายปัสสาวะ ฯ

(จี 48) ภิกษุพบพระเถระในเวลาเข้าบ้านหรือเดินอยู่ตามทาง ควรปฏิบัติอย่างไร?ตอบ ไม่ควรไหว้ ควรหลีกทาง ลูกรับ และให้อาสนะแก่ท่าน ฯ

(จี 46) การแสดงความเคารพได้แก่กิริยาเช่นไร? ภิกษุควรงดทำความเคารพกันในเวลาใดบ้าง? จงตอบมา ๕ ข้อ

ตอบ ได้แก่ การกราบไหว้ การลูกรับ การทำอัญชลี การทำสามีจิกรรม ฯ ในเวลาดังต่อไปนี้ (ตอบมา ๕ ข้อ)

๑. ในเวลาประพาศติวุธฐานวิธี คือ อยู่กรรมเพื่อออกจากอาบัติสังฆาทิเสส
๒. ในเวลาอุทกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม
๓. ในเวลาเปลื้องกาย
๔. ในเวลาเข้าบ้านหรือเดินอยู่ตามทาง
๕. ในเวลาอยู่ในที่มีดแลไม่เห็นกัน
๖. ในเวลาที่ท่านไม่รู้
๗. ในเวลาขบฉันอาหาร
๘. ในเวลาถ่ายอุจจาระปัสสาวะ ฯ

(จี 45) ภิกษุผู้เข้าไปในเจตตยสถาน ควรปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ ควรปฏิบัติดังนี้ คือไม่กั้นร่ม ไม่สวมรองเท้า ไม่ห่มคลุมเข้าไป ไม่แสดงอาการดูหมิ่นต่างๆ เช่นพูดเสียงดัง และนั่งเหยียดเท้าเป็นต้น ไม่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ และไม่ดมเหมะในลานพระเจดีย์ ฯ

จำพรรษา

• วิธีจำพรรษา

(จี 62, 45) ติลทีกำหนดให้เข้าจำพรรษาในบาลีกถาวไว้เท่าไร ? อะไรบ้าง ?

- ตอบ กล่าวไว้ ๒ ฯ คือ
๑. ปุริมิกาวัสสุปนายิกา วันเข้าพรรษาดัน คือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘
 ๒. ปัจฉิมิกาวัสสุปนายิกา วันเข้าพรรษาหลัง คือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๙ ฯ

(จี 49) การจำพรรษาของภิกษุมิวิธีอย่างไร? จงอธิบายพอเข้าใจ

ตอบ การจำพรรษานั้น ในบาลีกถาวเพียงให้ทำอาลัย คือ ผูกใจว่าจะอยู่ในที่นี้ ๓ เดือน แต่ในบัดนี้มีธรรมเนียมที่ประชุมกันกล่าวคำอธิษฐานพร้อมกันว่า อิมสมิ อวาเส อิม เตมาส วสสึ อุเปม แปลความว่า เราเข้าถึงฤดูฝนในอวาสนี้ตลอด ๓ เดือน ฯ

(จี 48) การอธิษฐานเข้าพรรษา กับการปวารณาออกพรรษา ทั้ง ๒ นี้ อย่างไหนกำหนดด้วยสงฆ์เท่าไร? และกำหนดเขตอย่างไร?

ตอบ การอธิษฐานเข้าพรรษาไม่เป็นสังฆกรรมจึงไม่กำหนดด้วยสงฆ์ แต่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติอธิษฐานเข้าพรรษาพร้อมๆ กัน จะอธิษฐานที่ไหนก็ได้ แต่ท่านห้ามไม่ให้จำพรรษาในที่ที่ไม่สมควรเท่านั้น เช่น ในโพรงไม้ บนคาคบไม้ ในตุ่ม หรือในกระท่อมผี เป็นต้น ฯ และให้กำหนดบริเวณอวาเสเป็นเขต ฯ ส่วนการปวารณาออกพรรษาเป็นสังฆกรรม กำหนดด้วยสงฆ์ตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ฯ

และกำหนดให้ทำภายในเขตสีมา ถ้าต่ำกว่า ๕ รูป ท่านให้ปวารณาเป็นการคณะ ถ้ารูปเดียวให้อธิษฐานเป็นการบุคคล ฯ

● **สัตตาทกณียะ** การหลีกไปในระหว่างอยู่จำพรรษาด้วยกณียะและกลับมาภายใน ๗ วัน โดยผูกใจว่าจะกลับมาภายใน ๗ วัน (ปี 64, 60, 58) ฐระเป็นเหตุให้ไปค้างแรมที่อื่นด้วยสัตตาทกณียะ ที่กล่าวไว้ในบาลี มีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๔ อย่าง ๆ คือ

๑. สหธรรมิกหรือมารดาบิดาเจ็บไข้ รู้เข้าแล้วไปเพื่อพยาบาล
๒. สหธรรมิกกระสันจะสึก รู้เข้าแล้วไปเพื่อระงับ
๓. มีกิจสงฆ์เกิดขึ้น เช่น วิหารชำรุด ไปเพื่อหาเครื่องทัฬหสัณณการมาซ่อมแซม
๔. ทายกต้องการจะทำบุญ ส่งคนมานิมนต์ ไปเพื่อบำรุงศรัทธา แม้อีกอื่นที่อนุโลมตามนี้ ท่านก็อนุญาติ ฯ

(ปี 63, 57) สัตตาทกณียะ คืออะไร? มีวิธีปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ คือการหลีกไปในระหว่างอยู่จำพรรษาด้วยกณียะและกลับมาภายใน ๗ วัน ฯ ให้ผูกใจว่าจะกลับมาภายใน ๗ วัน ฯ

(ปี 61) สัตตาทกณียะและสัตตาทกาลิก มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ สัตตาทกณียะ คือ กิจจำเป็นบางอย่างที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุอยู่จำพรรษาไปพักแรมคืนที่อื่น แต่ต้องกลับมาภายใน ๗ วัน สัตตาทกาลิก คือ เกสัช ๕ ที่รับประเคนแล้วเก็บไว้บริโภคได้ ๗ วัน ฯ

(ปี 59) ภิกษุอยู่จำพรรษาแล้ว มีเหตุไปทีอื่น ผูกใจจะกลับมาให้ทันในวันนั้น แต่กลับมาไม่ทัน เช่นนี้พรรษาขาดหรือไม่ เพราะเหตุใด? **ตอบ** ถ้าไปด้วยฐระที่ทรงอนุญาตให้ไปด้วยสัตตาทกณียะ พรรษาไม่ขาด เพราะยังอยู่ในพระพุทธธานุญาตนั่นเอง ทั้งจิตคิดจะกลับก็มีอยู่ ถ้าไปด้วยมิใช่ฐระที่เป็นสัตตาทกณียะ พรรษาขาด ฯ

(ปี 56) วันเข้าพรรษาในบาลีก้าวไว้ ๒ วัน คือวันเข้าพรรษาดัน และวันเข้าพรรษาหลัง ในแต่ละอย่างกำหนดวันไว้ได้อย่างไร?

ตอบ วันเข้าพรรษาดัน กำหนดเมื่อพระจันทร์เพ็ญเสวยฤกษ์อาสาฬหะล่วงไปแล้ววันหนึ่ง คือวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ วันเข้าพรรษาหลัง กำหนดเมื่อพระจันทร์เพ็ญเสวยฤกษ์อาสาฬหะนั้นล่วงแล้วเดือน ๑ คือ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๙ ฯ

(ปี 50) ภิกษุอยู่จำพรรษาแล้ว มีเหตุให้ไปทีอื่น คิดว่าจะกลับมาทันภายในวันนั้น มิได้ผูกใจสัตตาทหะไว้ แต่มีเหตุขัดข้องให้กลับถึงเมื่ออรุณขึ้นเสียแล้ว เช่นนี้พรรษาขาดหรือไม่? เพราะเหตุใด?

ตอบ ถ้าไปด้วยฐระที่ทรงอนุญาตให้ไปด้วยสัตตาทกณียะ พรรษาไม่ขาด ฯ

เพราะยังอยู่ในพระพุทธธานุญาตนั่นเอง ทั้งจิตคิดจะกลับก็มีอยู่ ถ้าไปด้วยมิใช่ฐระที่เป็นสัตตาทกณียะ พรรษาขาด ฯ

(ปี 46) ท่านห้ามไม่ให้จำพรรษาดลต ๔ เดือนฤดูฝนนั้น เพราะเหตุไร?

อีก ๗ วันจะถึงวันปวารณา ภิกษุทำสัตตาทกณียะไปปวารณาที่วัดอื่น เธอจะได้รับอานิสงส์การจำพรรษาหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะต้องการเดือนท้ายฤดูฝนไว้เป็นจีวรกาล คราวแสวงหาจีวร คราวทำจีวร เพื่อผลัด ผ้าไตรจีวรเดิม ฯ

ได้รับอานิสงส์การจำพรรษาเหมือนกัน เพราะวันสุดท้ายแห่งวันจำพรรษาดกอยู่ในวันที่ ๗ ในที่อื่นบ่งให้กลับใน ๗ วันนั้นเพราะยังไม่สิ้นกำหนดวันจำพรรษา ฯ

(ปี 45) สัตตาทกณียะ และ สัตตาทกาลิก มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ สัตตาทกณียะ คือภิกษุอยู่จำพรรษาไปแรมคืนที่อื่นด้วยกิจจำเป็นบางอย่าง แต่กลับมาภายใน ๗ วัน เรียกว่าไปด้วยสัตตาทกณียะ หรือสัตตาทหะ ฯ สัตตาทกาลิก คือของที่รับประเคนแล้วเก็บไว้บริโภคได้ ๗ วัน ฯ

อานิสงส์ของการจำพรรษา

(ปี 55) ภิกษุอยู่จำพรรษาศรป ๓ เดือนจนได้ปวารณา ย่อมได้อานิสงส์แห่งการจำพรรษาอะไรบ้าง?

ตอบ ได้อานิสงส์ ๕ อย่าง คือ

๑. เทียวไปไม่ต้องบอกลาตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรคในปาจิตติยกัณฑ์
๒. เทียวจาริกไปไม่ต้องถือเอาไตรจีวรไปครบสำรับ

๓. ฉันทคุณโภชน และปริมปรโภชนได้
๔. เกือบติเรกจิรวไว้ได้ตามปรารถนา
๕. จีวรอันเกิดขึ้นในที่นั้น เป็นของได้แก่พวกเธอ

ทั้งได้โอกาสเพื่อกรานกฐิน และรับอานิสงส์ ๕ นั้นเพิ่มออกไปอีก ๔ เดือนตลอดหมั้นตฤดู ฯ

(จี 48) ภิกษุไม่ต้องนำผ้าไตรจีวรไปครบสำหรับ มีพระพุทธานุญาตไว้ในกรณีใดบ้าง?

ตอบ ใน ๒ กรณี คือ

ในกรณีเข้าบ้านมีพระพุทธานุญาตไว้ดังนี้ คือ ๑. คราวเจ็บไข้ ๒. สังเกตเห็นว่าฝนจะตก ๓. ไปสู่มังแม่น้ำ ๔. วิหารคือกุฏิคุ้มได้ด้วยศาล ๕. ได้รับอานิสงส์พรรษา ๖. ได้กรานกฐิน ฯ

ในกรณีต้องไปค้างแรมที่อื่นมีพระพุทธานุญาตไว้ดังนี้ คือ ๑. ได้รับอานิสงส์พรรษา ๒. ได้กรานกฐิน ฯ

(จี 44) ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาไม่ขาดยอมได้อานิสงส์เท่าไร? อะไรวาง? ภิกษุพึงประชุมกันสวดพระปาฏิโมกข์ในวันเช่นไรบ้าง?

ตอบ ได้อานิสงส์ ๕ คือ ๑. เทียวไปโดยไม่ต้องบอกลาตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค ๒. เทียวจาริกไปไม่ต้องนำไตรจีวรไปครบสำหรับ

๓. ฉันทคุณโภชน และปริมปรโภชนได้ ๔. เกือบติเรกจิรวไว้ได้ตามปรารถนา ๕. จีวรที่เกิดขึ้นในที่นั้น จักเป็นของได้แก่พวกเธอ

ในวันพระจันทร์เพ็ญ (ดิถีขึ้น ๑๕ ค่ำ) วันพระจันทร์ดับ (ดิถีแรม ๑๕ ค่ำ หรือ ๑๔ ค่ำ) และวันสามัคคี

อุโบสถ (สวดปาติโมกข์)

(จี 63, 60) กำลังสวดพระปาฏิโมกข์อยู่ มีภิกษุอื่นเข้ามา จะพึงปฏิบัติอย่างไร ?

ตอบ ปฏิบัติดังนี้ คือ ถ้าภิกษุผู้เข้ามาใหม่มีจำนวนมากกว่า ต้องเริ่มสวดใหม่ตั้งแต่ต้น ถ้ามีจำนวนเท่ากันหรือน้อยกว่า ส่วนที่สวดไปแล้วก็ให้เป็นอันสวดแล้ว ให้เธอผู้มาใหม่ฟังส่วนที่ยังเหลือต่อไป ฯ

(จี 59) สงฆ์สวดปาฏิโมกข์อยู่ ภิกษุอื่นมาถึง หรือมาถึงเมื่อสวดจบแล้ว พึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ พึงปฏิบัติดังนี้ คือ ถ้าภิกษุมาใหม่มากกว่า ภิกษุที่ประชุมกันอยู่ ต้องสวดตั้งต้นใหม่ ถ้าเท่ากันหรือน้อยกว่า ส่วนที่สวดไปแล้วก็แล้วไป ให้ภิกษุที่ใหม่ฟังส่วนที่ยังเหลืออยู่ ถ้าสวดจบแล้ว จะมามากกว่าหรือน้อยกว่า ก็ไม่ต้องสวดซ้ำอีก ให้ภิกษุที่ใหม่บอกปารีสุทธิในสำนักภิกษุผู้ฟังปาฏิโมกข์แล้ว ฯ

(จี 57) ทรงอนุญาตให้สวดปาติโมกข์ย่อเพราะเหตุฉุกเฉิน ๑๐ อย่าง จงบอกมาสัก ๕ อย่าง

- ตอบ
๑. พระราชาเสด็จมา (เลิกสวดปาติโมกข์เพื่อจะรับเสด็จได้)
 ๒. โจรมาปล้น (เลิกสวดปาติโมกข์เพื่อหนีภัยได้)
 ๓. ไฟไหม้ (เลิกสวดปาติโมกข์เพื่อดับไฟหรือเพื่อป้องกันไฟได้)
 ๔. น้ำหลากมา (เลิกสวดปาติโมกข์เพื่อหนีน้ำได้) สวดกลางแจ้งฝนตก (ก็เหมือนกัน)
 ๕. คมมามาก (เลิกสวดปาติโมกข์เพื่อจะรู้เหตุ หรือเพื่อจะได้ทำปฏิสันถาร ได้อยู่)
 ๖. ฝนเข้าภิกษุ (เลิกสวดปาติโมกข์เพื่อขับฝน ได้อยู่)
 ๗. สัตว์ร้ายมีเสือเป็นต้น เข้ามาในอาราม (เลิกสวดปาติโมกข์เพื่อไล่สัตว์ ได้อยู่)
 ๘. งูร้ายเลื้อยเข้ามาในที่ประชุม (ก็เหมือนกัน)
 ๙. ภิกษุอาพาธเกิดโรคร้ายขึ้นในที่ชุมนุม อันเป็นอันตรายแก่ชีวิต (เลิกสวดปาติโมกข์เพื่อช่วยแก้ไขก็ได้) มีอันเป็นตายในที่นั้นก็เหมือนกัน
 ๑๐. มีอันตรายแก่พรหมจรรย์ เช่นมีใครมาเพื่อจับภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง (เลิกสวดปาติโมกข์ เพราะความมอลหม่านก็ได้) ฯ

(เลือกตอบเพียง ๕ ข้อ)

(จี 56) ในวัดหนึ่ง มีภิกษุอยู่กัน ๔ รูป ๓ รูป ๒ รูป ๑ รูป เมื่อถึงวันอุโบสถพึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ มีภิกษุ ๔ รูป ฟังประชุมกันในโรงอุโบสถ สวดปาติโมกข์

มีภิกษุ ๓ รูป ฟังประชุมกันทำปาริสุทธิอุโบสถ รูปหนึ่งสวดประกาศญัติจบแล้วแต่ละรูปฟังบอกความบริสุทธิ์ของตน

มีภิกษุ ๒ รูป ไม่ต้องตั้งญัตติ ฟังบอกความบริสุทธิ์แก่กันและกัน

มีภิกษุ ๑ รูป ฟังอธิษฐาน

หรือมีภิกษุต่ำกว่า ๔ รูป จะไปทำสังฆอุโบสถกับสงฆ์ในอาวาสอื่น ก็ควร ๆ

(ปี 54) ในวัดที่ไม่มีภิกษุผู้ทรงจำปาติโมกข์ได้จนจบ ถึงวันอุโบสถ สวดเท่าที่จำได้ แล้วชักสวดบท (สวดย่อ) โดยอ้างว่าเกิดเหตุฉุกเฉิน ถูกต้องหรือไม่? เพราะเหตุใด? **ตอบ** สวดปาติโมกข์ย่อนั้น ถูกต้องแล้ว แต่จะอ้างว่าสวดย่อเพราะเกิดเหตุฉุกเฉินนั้น ไม่ถูกต้อง ๆ

เพราะการสวดย่อเนื่องจากจำได้ไม่หมด ทรงอนุญาตไว้แผนกหนึ่งต่างหาก ไม่จัดเข้าในเหตุฉุกเฉิน ๑๐ ประการ ๆ

(ปี 53) ในวัดหนึ่ง ถ้ามีภิกษุจำพรรษา ๔ รูป ๓ รูป ๒ รูป หรือ ๑ รูป เมื่อถึงวันอุโบสถฟังปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ ๔ รูป ฟังประชุมกันในโรงอุโบสถสวดปาติโมกข์

๓ รูป ฟังประชุมกันทำปาริสุทธิอุโบสถดังนี้ ประชุมกันในโรงอุโบสถแล้วรูปหนึ่งสวดประกาศญัติ จบแล้วแต่ละรูปฟังบอกความบริสุทธิ์ของตน

๒ รูป ไม่ต้องตั้งญัตติ ฟังบอกความบริสุทธิ์แก่กันและกัน

๑ รูป ฟังอธิษฐาน ๆ

(ปี 51) การทำอุโบสถสวดปาติโมกข์ นอกจากวันพระจันทร์เพ็ญและพระจันทร์ดับแล้ว ยังทรงอนุญาตให้ทำได้ในวันใดอีก? อุโบสถเช่นนั้น เรียกว่าอะไร? **ตอบ** ในวันที่ภิกษุผู้แตกกันปรองดองกันได้ ๆ เรียกว่า สามัคคีอุโบสถ ๆ

(ปี 49) ในการทำอุโบสถของภิกษุ การสวดปาฏิโมกข์ การบอกความบริสุทธิ์และการอธิษฐาน ทรงให้ทำได้ในกรณีใด?

ตอบ ในกรณีที่ภิกษุประชุมกันตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ตรัสให้สวดปาฏิโมกข์

ถ้ามีเพียง ๓ รูป ๒ รูป เรียกว่าคณะ ตรัสให้บอกความบริสุทธิ์ของตนแก่กันและกัน

ถ้ามีรูปเดียวเรียกว่าบุคคล ให้อธิษฐานใจ คือคิดว่าวันนี้เป็นวันอุโบสถของเรา ๆ

(ปี 47) ในอาวาสหนึ่งมีภิกษุจำพรรษาแรก ๔ รูป พรรษาหลัง ๒ รูป เมื่อถึงวันปวารณาแรก (เพ็ญเดือน ๑๑) และวันปวารณาหลัง (เพ็ญเดือน ๑๒) เธอทั้ง ๖ รูปนั้น จะปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ เมื่อถึงวันปวารณาแรก ฟังประชุมกันทั้ง ๖ รูปแล้ว ตั้งสังฆญัตติ ภิกษุผู้จำพรรษาแรก ๔ รูป ฟังปวารณา เมื่อเสร็จแล้วภิกษุอีก ๒ รูป ฟังทำปาริสุทธิอุโบสถในสำนักภิกษุ ๔ รูปนั้น

เมื่อถึงวันปวารณาหลัง ฟังประชุมกัน ๖ รูปเช่นเดียวกันแล้ว ภิกษุผู้จำพรรษาแรก ๔ รูป ฟังตั้งญัตติสวดปาฏิโมกข์ เมื่อจบแล้วภิกษุ ๒ รูป ฟังปวารณาในสำนักภิกษุ ๔ รูปนั้น ๆ

(ปี 46) ภิกษุฟังประชุมกันสวดพระปาฏิโมกข์ในวันเช่นไรบ้าง? กำลังสวดพระปาฏิโมกข์ค้างอยู่ หากมีภิกษุอื่นมาถึงเข้าจะปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ ในวันพระจันทร์เพ็ญ (ดิถีขึ้น ๑๕ ค่ำ) วันพระจันทร์ดับ (ดิถีแรม ๑๕ ค่ำ หรือ ๑๔ ค่ำ) และวันสามัคคี ๆ

ปฏิบัติอย่างนี้ คือ ถ้าภิกษุผู้เข้ามาใหม่มากกว่าภิกษุผู้ชุมนุม ต้องสวดตั้งต้นใหม่

ถ้าเท่ากัน หรือน้อยกว่า ส่วนที่สวดไปแล้วก็ให้เป็นอันสวดแล้ว ให้เธอผู้มาใหม่ฟัง ส่วนที่ยังเหลือต่อไป ๆ

(ปี 46) สังฆปวารณา คืออะไร? คำบอกปาริสุทธิว่าอย่างไร?

ตอบ คือ ปวารณาเป็นการสงฆ์ มีภิกษุประชุมตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ๆ

ว่าดังนี้ สำหรับผู้แก่พรรษากว่าว่า “ปาริสุทธิ อหิ อาวุโส ปาริสุทธิ มิมิ ชาเรหิ” ว่า ๓ หน

สำหรับผู้อ่อนพรรษากว่าว่า “ปาริสุทธิ อหิ ภนเต ปาริสุทธิ มิมิ ชาเรถ” ว่า ๓ หน ๆ

(ปี 45) ผู้ทำและอาการที่ทำ ในการทำอุโบสถ มีอะไรบ้าง? การทำอุโบสถต้องพร้อมด้วยองค์อย่างไรบ้าง?

ตอบ ผู้ทำมี ๓ คือสงฆ์ คณะ และบุคคล ๆ อาการที่ทำมี ๓ คือสวดปาฏิโมกข์ บอกความบริสุทธิ์ และอธิษฐาน ๆ

- พร้อมด้วยองค์ ๔ คือ
๑. วันนั้นเป็นวันอุโบสถที่ ๑๔ หรือ ๑๕ หรือวันสามัคคี วันใดวันหนึ่ง
 ๒. ภิกษุผู้เข้าประชุมครบองค์ประชุม คือตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป
 ๓. พวกเขาไม่ต้องสภาคาบัติ
 ๔. บุคคลที่จำต้องเว้น ไม่มีในที่ประชุม นั้น ๆ

(จี 44) ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาไม่ขาดย้อมได้อานิสสเท่าไร? อะไรบ้าง? ภิกษุฟังประชุมกันสวดพระปาฏิโมกข์ในวันเช่นไรบ้าง?

ตอบ ได้อานิสส ๕ คือ ๑. เทียวไปโดยไม่ต้องบอกลาตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลกวรรค ๒. เทียวจาริกไปไม่ต้องนำไตรจีวรไปครบสำหรับ ๓. ฉันทคณโกชน และปริมปรโกชนได้ ๔. เก็บอติเรกจีวรไว้ได้ตามปรารถนา ๕. จีวรที่เกิดขึ้นในที่นั้น จักเป็นของได้แก่พวกเขา ๆ

ในวันพระจันทร์เพ็ญ (ดิถีขึ้น ๑๕ ค่ำ) วันพระจันทร์ดับ (ดิถีแรม ๑๕ ค่ำ หรือ ๑๔ ค่ำ) และวันสามัคคี ฯ

● บุพพกรรมและบุพพกิจ

(จี 58, 52) บุพพกรรมและบุพพกิจ ในการทำอุโบสถสวดปาฏิโมกข์ ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ต่างกันอย่างไร บุพพกรรมเป็นกิจที่ภิกษุพึงทำก่อนแต่ประชุมสงฆ์ มีกวาดบริเวณ ที่ประชุมเป็นต้น ส่วนบุพพกิจเป็นกิจที่ภิกษุพึงทำก่อนแต่สวดปาฏิโมกข์ มีนำปาริสุทธิของภิกษุผู้อาพาธมาเป็นต้น ฯ

(จี 52) ในวัดที่มีภิกษุ ๓ รูป เมื่อถึงวันอุโบสถ จะต้องทำบุพพกรรมและบุพพกิจหรือไม่ เพราะเหตุไร?

ตอบ บุพพกรรมนั้นเป็นกรณียะ จะต้องทำเพราะต้องไปประชุมกันตามกิจ ส่วนบุพพกิจนั้นไม่ต้องทำเพราะภิกษุ ๓ รูปไม่ต้องสวดปาฏิโมกข์ ฯ

(จี 50) ในการทำอุโบสถสวดปาฏิโมกข์นั้น มีบุพพกิจจะอะไรบ้าง? และภิกษุอาจต้องอาบัติอุลลัจจัยด้วยเรื่องอะไรได้บ้าง?

ตอบ บุพพกิจ มีดังนี้ ๑. นำปาริสุทธิของภิกษุผู้อาพาธมา ๒. นำฉันทะของเธอมาด้วย ๓. บอกฤดู ๔. นับภิกษุ ๕. สั่งสอนนางภิกษุณี ฯ

ในเรื่องที่ว่า รู้ยู่ว่าจะมีภิกษุอื่นมาร่วมทำอุโบสถด้วยอีก แต่นึกเสียว่า ช่างเป็นไร แล้วสวด ปรับอาบัติอุลลัจจัย ฯ

● องค์ประกอบของการสวดปาฏิโมกข์

(จี 47) การตั้งญัตติกรรม ในเวลาทำอุโบสถ มีคำว่า ปตตกลล แปลว่า ความพร้อม นั้นหมายความว่าอย่างไร?

ตอบ หมายความว่า การทำอุโบสถกรรมนั้น ต้องประกอบด้วยองค์ ๔ คือ ๑.วันนั้น เป็นวันอุโบสถที่ ๑๔ หรือ ๑๕ หรือวันสามัคคี วันใดวันหนึ่ง ๒. ภิกษุประชุมครบองค์ประชุม ๓. พวกเขาไม่ต้องสภาคาบัติ ๔. บุคคลที่ควรเว้นไม่มีในที่ประชุม ฯ

ปวารณา

๑. **สังฆปวารณา** ภิกษุที่จำพรรษาในวัดเดียวกันตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ทำปวารณาการสงฆ์
๒. **คณปวารณา** ภิกษุที่จำพรรษาในวัดเดียวกัน ๒-๔ รูปทำปวารณาเป็นการคณะ
๓. **บุคคลปวารณา** ภิกษุแม้จะจำพรรษาอยู่เพียงรูปเดียว ในวันปวารณา ก็ต้องทำการอธิษฐานปวารณา ถ้าไม่ทำปรับอาบัติทุกกฐ

(จี 64, 62, 50) ปวารณา คืออะไร? มีพระพุทธานุญาตให้ภิกษุเช่นไรทำปวารณาได้? และทำในวันไหน?

ตอบ คือ การบอกให้โอกาสแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่อปรารถนาตัดเตือนว่ากล่าวตนได้ ฯ

มีพระพุทธานุญาตให้ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาถ้วนไตรมาสทำปวารณาแทนอุโบสถ ฯ

ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันเต็ม ๓ เดือนแต่วันจำพรรษา ฯ

(จี 55) ปวารณามีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? ในอาวาสหนึ่งมีภิกษุจำพรรษา ๓ รูป เมื่อถึงวันปวารณา พึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ มี ๓ อย่าง คือ สังฆปวารณา คณปวารณา และบุคคลปวารณา ฯ พึงทำคณปวารณา ฯ

(จี 52) ภิกษุจำพรรษาอยู่ด้วยกัน ๕ รูป ๔ รูป ๓ รูป ๒ รูปหรืออยู่รูปเดียว ถึงวันปวารณาพึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ อยู่ด้วยกัน ๕ รูปพึงทำปวารณาเป็นการสงฆ์

อยู่ด้วยกัน ๔ รูป ๓ รูป ๒ รูป พึงทำปวารณาเป็นการคณะ

อยู่รูปเดียว พึงอธิษฐานเป็นการบุคคล ฯ

(ปี 51) ในวัดหนึ่งมีภิกษุจำพรรษา ๔ รูป เมื่อถึงวันปวารณาออกพรรษาพึงทำอย่างไร? ถ้ามีภิกษุอาคันตุกะสัตตาทะมาสมทบอีก ๕ รูป จะพึงปฏิบัติอย่างไร? **ตอบ** ในวันมหาปวารณาพึงทำคณะปวารณา โดยรูปหนึ่งตั้งญัตติแล้วกล่าวปวารณาตามลำดับพรรษา ฯ

ถ้ามีภิกษุอาคันตุกะสัตตาทะมาเพิ่มอีก ๕ รูป พึงทำปวารณาเป็นสังฆปวารณา แล้วกล่าวปวารณาตามลำดับพรรษา ฯ

(ปี 48) การอธิษฐานเข้าพรรษา กับการปวารณาออกพรรษา ทั้ง ๒ นี้ อย่างเป็นทางการกำหนดด้วยสงฆ์เท่าไร? และกำหนดเขตอย่างไร?

ตอบ การอธิษฐานเข้าพรรษาไม่เป็นสังฆกรรมจึงไม่กำหนดด้วยสงฆ์ แต่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติอธิษฐานเข้าพรรษาพร้อมๆ กัน จะอธิษฐานที่ไหนก็ได้ แต่ท่านห้ามไม่ให้จำพรรษาในที่ที่ไม่สมควรเท่านั้น เช่น ในโพรงไม้ บนคาคบไม้ ในตุ่ม หรือในกระท่อมผี เป็นต้น ฯ และให้กำหนดบริเวณอวาสเป็นเขต ฯ ส่วนการปวารณาออกพรรษาเป็นสังฆกรรม กำหนดด้วยสงฆ์ตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ฯ

และกำหนดให้ทำภายในเขตสีมา ถ้าต่ำกว่า ๕ รูป ท่านให้ปวารณาเป็นการคณะถ้ารูปเดียวให้อธิษฐานเป็นการบุคคล ฯ

(ปี 47) ในอวาสแห่งหนึ่งมีภิกษุจำพรรษาแรก ๔ รูป พรรษาหลัง ๒ รูป เมื่อถึงวันปวารณาแรก (เพ็ญเดือน ๑๑) และวันปวารณาหลัง (เพ็ญเดือน ๑๒) เธอทั้ง ๖ รูปนั้น จะปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ เมื่อถึงวันปวารณาแรก พึงประชุมกันทั้ง ๖ รูปแล้ว ตั้งสังฆญัตติ ภิกษุผู้จำพรรษาแรก ๔ รูปพึงปวารณา เมื่อเสร็จแล้วภิกษุอีก ๒ รูปพึงทำปวารณาในสำนักภิกษุ ๔ รูปนั้น

เมื่อถึงวันปวารณาหลัง พึงประชุมกัน ๖ รูปเช่นเดียวกันแล้ว ภิกษุผู้จำพรรษาแรก ๔ รูป พึงตั้งญัตติสวดปาฏิโมกข์ เมื่อจบแล้วภิกษุ ๒ รูป พึงปวารณาในสำนักภิกษุ ๔ รูปนั้น ฯ

(ปี 45) วันปวารณา และอาการที่กระทำ คืออะไรบ้าง? การตั้งญัตติในสังฆปวารณามีอย่างไร? อะไรบ้าง?

ตอบ วันปวารณามี ๓ คือ จาตุทสี ที่ ๑๔ ค่ำ ๑ ปณณสี ที่ ๑๕ ค่ำ ๑ สามัคคีวันที่มีภิกษุสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ๑ ฯ อาการที่กระทำมี ๓ คือ ปวารณาต่อที่ประชุม ๑ ปวารณาตนเอง ๑ อธิษฐานใจ ๑ ฯ

มี ๕ อย่าง คือ เตวาจิกญัตติ ๑ เทวาจิกญัตติ ๑ เอกวาจิกญัตติ ๑ สมานวัสสิกญัตติ ๑ สัพพสังคากาญัตติ ๑ ฯ

(ปี 44) ภิกษุจำพรรษา ๑ รูป ๒, ๓, ๔, ๕ รูป เมื่อถึงวันปวารณาพึงปฏิบัติอย่างไร? เหตุที่ทำให้เลื่อนปวารณาได้มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ พึงปฏิบัติดังนี้ ภิกษุ ๑ รูป พึงอธิษฐานเป็นการบุคคล, ภิกษุ ๒, ๓, ๔ รูป พึงทำคณะปวารณา, ภิกษุ ๕ รูปขึ้นไปพึงทำสังฆปวารณา

มี ๒ อย่างคือ ๑. ภิกษุจะเข้ามาสมทบปวารณาด้วย ด้วยหมายจะคัดค้านผู้นั้นผู้นี้ ทำให้เกิดอธิกรณ์ขึ้น

๒. อยู่ด้วยกันเป็นผาสุก ปวารณาแล้วต่างจะจากกันจาริกไปเสีย

อุปปลกิริยา การประพฤตินอกถิ่นอกทางของสมณะ

๑. **อนาจาร** ความประพฤติไม่ดีไม่งามและการเล่นต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมแก่ความเป็นบรรชิต ท่านปรับอาบัติทุกกฏ

๒. **ปาปสมาจาร** การประทุษร้ายตระกูล หมายถึง การประพฤติดัวไม่เหมาะสมของภิกษุสามเณรต่อชาวบ้านที่ตนคบค้าสมาคมด้วยอาการ ๒ อย่างคือ ๑.อาการที่เนื่องด้วยการสมาคม ๒.อาการที่เนื่องด้วยการรุกรานหรือตัดรอน

๓. **อนสนา** การหาเลี้ยงชีพในทางที่ไม่เหมาะสมของภิกษุสามเณร เป็นการกระทำที่ไม่บริสุทธิ์น่าติเตียน และน่ารังเกียจ มี ๒ ประเภท คือ การแสวงหาที่เป็นโลกวัชชะ และการแสวงหาที่เป็นปณณวัชชะ

(ปี 64, 58) อุปปลกิริยา คืออะไร ? มีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ตอบ คือการทำนอกรัตนอรอยของสมณะ ฯ มี ๓ อย่าง ฯ คือ ๑.อนาจาร ได้แก่ความประพฤติไม่ดีไม่งาม

๒.ปาปสมาจาร ได้แก่ความประพฤติเลวทราม ๓.อนสนา ได้แก่ความหาเลี้ยงชีพไม่สมควร ฯ

(ปี 64, 59, 45) ภิกษุได้ชื่อว่า "กุลปสาทโก ผู้ยังตระกูลให้เสื่อมใส" เพราะมีปฏิปทาอย่างไร ?

ตอบ เพราะมีปฏิปทาอย่างนี้ คือเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยอาจารย์ ไม่ทอดตนเป็นคนสนิทของสกุล โดยฐานเป็นคนเลว และอีกอย่างหนึ่ง ไม่รุกรานตัดรอนเขา แสดงเมตตาจิตต่อเขา ประพฤติพอตีพองาม ยังความเสื่อมใสในบถือของเขาให้เกิดในตน ฯ

(ปี 63, 60) อนเนสนาได้แก่อะไร ? มีอะไรบ้าง ?

ตอบ อนเนสนา ได้แก่ กิริยาแสวงหาเลี้ยงชีพในทางไม่สมควร ฯ

มี ๒ อย่าง คือ ๑. การแสวงหาเป็นโลกวัชชะ มีโทษทางโลก ๒. การแสวงหาเป็นปณัตติวัชชะ มีโทษทางพระบัญญัติ ฯ

(ปี 62, 50) ดิรัจฉานวิชาไม่ใช่อะไร พระศาสดาจึงตรัสห้ามไว้ ไม่ให้บอกไม่ให้เรียน ?

ตอบ เป็นความรู้ที่เขาสงสัยว่าลวงหรือหลง ไม่ใช่ความรู้จริงจัง ผู้บอกเป็นผู้ลวง ผู้เรียนก็เป็นผู้หัด เพื่อจะลวงหรือเป็นผู้หลงมกมาย ฉะนั้นพระศาสดาจึงตรัสห้ามไว้ ไม่ให้บอกไม่ให้เรียน ฯ

(ปี 61) ปาปสมาจาร คืออะไร ? ภิกษุชื่อว่า กุลปสาทโก เพราะประพฤติอย่างไร ?

ตอบ คือ ความประพฤติเลวทราม เนื่องด้วยการคบคฤหัสถ์ด้วยการสมาคมอันมิชอบ ฯ

เพราะประพฤติพอตีพองาม ยังความเสื่อมใสในบถือของเขาให้เกิดในตน เป็นศรีของพระศาสนา ฯ

(ปี 59) อนาจาร หมายถึงอะไร ? เล่นอย่างไรบ้าง จัดเป็นอนาจาร ?

ตอบ อนาจาร หมายถึง ความประพฤติไม่ดีไม่งาม และการเล่นมีประการต่าง ๆ ฯ

เล่นอย่างเด็ก เล่นคณนง เล่นพนัน เล่นปู้ยี่ปู้ย่า เล่นอิงคะนิง จัดเป็นอนาจาร ฯ

(ปี 56) ภิกษุได้ชื่อว่าผู้ประทุษร้ายสกุล กับภิกษุได้ชื่อว่าผู้ยังสกุลให้เสื่อมใส เพราะมีความประพฤติต่างกันอย่างไร?

ตอบ ต่างกันอย่างนี้ ภิกษุผู้ประทุษร้ายสกุล เป็นผู้ประพฤติให้เขาเสียศรัทธาเสื่อมใส ประจบเขาด้วยกิริยาทำตนอย่างคฤหัสถ์ ให้ของกำนัลแก่สกุลอย่างคฤหัสถ์เขาทำ ยอมตนให้เขาใช้สอย หรือด้วยอาการเอาเปรียบโดยเชิงให้สิ่งของเล็กน้อยด้วยหวังได้มาก ส่วนภิกษุผู้ยังสกุลให้เสื่อมใส เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยอาจารย์ ไม่ทอดตนเป็นคนสนิทของสกุลโดยฐานเป็นคนเลวไม่รุกรานตัดรอนเขา แสดงเมตตาจิต ประพฤติพอตีพองาม ทำให้เขาเสื่อมใสในบถือตน ฯ

(ปี 56) อนามัญฐบิณฑบาต ได้แก่โภชนะเช่นไร? มีข้อห้ามตามพระวินัยไว้อย่างไร?

ตอบ ได้แก่โภชนะที่ภิกษุได้มายังไม่ได้หยิบไว้ฉัน ฯ มีข้อห้ามไม่ให้ภิกษุให้แก่คฤหัสถ์อื่นนอกจากมารดาและบิดา ฯ

(ปี 54) ภิกษุได้รับการสรรเสริญว่า กุลปสาทโก ผู้ยังตระกูลให้เสื่อมใส กับภิกษุผู้ได้รับการตำหนิว่า กุลทูลโก ผู้ประทุษร้ายตระกูล เพราะมีความประพฤติเช่นไร? **ตอบ** ภิกษุผู้ได้รับการสรรเสริญว่า กุลปสาทโก เพราะถึงพร้อมด้วยอาจารย์ ไม่ทอดตนเป็นคนสนิทของสกุลโดยฐานเป็นคนเลว ไม่รุกรานตัดรอนเขา แสดงเมตตาจิต ประพฤติพอตีพองาม ทำให้เขาเสื่อมใสในบถือตน ส่วนภิกษุผู้ได้รับการตำหนิว่า กุลทูลโก ผู้ประทุษร้ายสกุล เพราะประพฤติให้เขาเสียศรัทธาเสื่อมใส ประจบเขาด้วยกิริยาทำตนอย่างคฤหัสถ์ ให้ของกำนัลแก่สกุลอย่างคฤหัสถ์เขาทำกัน ยอมตนให้เขาใช้สอย หรือด้วยอาการเอาเปรียบโดยเชิงให้สิ่งของเล็กน้อยด้วยหวังได้มาก ฯ

(ปี 53) อุปปลกิริยา คืออะไร? ความประพฤติเช่นไรจัดเข้าใน อนาจาร ปาปสมาจาร อนเนสนา?

ตอบ คือ การทำนอกริตนอกรอยของสมณะ ฯ

ความประพฤติไม่ดีไม่งาม และเล่นมีประการต่าง ๆ จัดเข้าในอนาจาร

ความประพฤติเลวทราม จัดเข้าในปาปสมาจาร

ความเลี้ยงชีพไม่สมควร จัดเข้าในอนเนสนา ฯ

(ปี 52) การทำนอกริตนอกรอยของสมณะที่เรียกว่า อนาจาร ปาปสมาจาร และอนเนสนา ได้แก่ความประพฤติเช่นไร รวมเรียกว่าอะไร?

ตอบ อนาจาร ได้แก่ ความประพฤติไม่ดี ไม่งาม และเล่นมีประการต่างๆ

ปาปสมาจาร ได้แก่ ความประพฤติเลวทราม

อนเนสนา ได้แก่ ความเล็งซึฟไม่สมควร

รวมเรียกว่าอุปภกิรียา ๑

(ปี 51) ภิกษุได้ชื่อว่า “กุลหุสโก ผู้ประทุษร้ายสกุล” เพราะประพตืออย่างไร?

ตอบ เพราะประพตือให้เขาเสียศรัทธาเลื่อมใส คือ เป็นผู้ประจบเขาด้วยกิรียาทำตนอย่างคฤหัสถ์ ยอมตนให้เขาใช้สอย หรือด้วยอาการ เอาเปรียบ โดยเชิงให้สิ่งของเล็กน้อยด้วยหวังได้มาก ๑

(ปี 48) อนเนสนา คืออะไร? ภิกษุทำอนเนสนา ต้องอาบัติอะไรได้บ้าง?

ตอบ คือ กิรียาที่แสวงหาเล็งซึฟในทางไม่สมควร ๑ ปาราชิก สังฆาทิเสส ปาจิตตีย์และ ทุกกฏ ๑

(ปี 48) ความรู้ในการทำสนทให้ชายหญิงรักกัน จัดเป็นดิรัจฉานวิขาเพราะเหตุไร ?

ตอบ เพราะเป็นความรู้ที่ไม่เกี่ยวกับธรรมวินัยของภิกษุ และเป็นความรู้ที่ทำให้เขาสงสัยว่าลวง ทำให้เขาหลงงมฉาย ไม่ใช่ความรู้จริง ผู้บอกเป็นผู้ลวง ฝ่ายผู้เรียนเป็นผู้หัดเพื่อลวง หรือเป็นผู้หลงงมฉาย ๑

(ปี 46) ความประพตือต่อไปนี จัดเข้าในอุปภกิรียาข้อไหน ?

ก. ชอบเล่นคะนอง ร้องรำทำเพลง ข. ชอบตำว่า เสียดสี เปรียบเปรยเขา ยุยงให้เขาแตกกัน

ตอบ ก. จัดเข้าในข้ออนาจาร ความประพตือไม่ดีไม่งาม ๑ ข. จัดเข้าในข้อปาปสมาจาร ความประพตือเลวทราม ๑

(ปี 45) ภิกษุไม่สังวรในอุปภกิรียา จะพึงได้รับโทษอย่างไรบ้าง? การแสวงหาเช่นไรจัดเป็นโลกวัชชะ มีโทษทางโลก? เช่นไรจัดเป็นปณณัตติวัชชะ มีโทษทางพระบัญญัติ?

ตอบ ปรับเป็นอาบัติทุกกฏ และเป็นฐานที่สงฆ์จะพึงลงโทษ ๔ สถาน อย่างใดอย่างหนึ่ง ตามโทษานุโทษ คือ

๑. ดัชนียกรรม ตำหนิโทษ
๒. นิยสกรรม ถอดยศ คือถอดความเป็นผู้ใหญ่
๓. ปัพพชณยกรรม ขับไล้จากวัด
๔. ปฎิสารณยกรรม ให้หวนระลึกถึงความผิด ๑

การแสวงหาในทางบาป เช่นทำโจรกรรมและหลอกลวงให้เขาเชื่อถือ และในทางที่โลกเขาดูหมิ่น จัดเป็นโลกวัชชะ ๑ การแสวงหาในทางผิดธรรม เนียมของภิกษุ แม้ไม่มีโทษแก่คนพวกอื่น จัดเป็นปณณัตติวัชชะ ๑

(ปี 44) การทำนกริตนกรอยของสมณะ เรียกว่าอะไร? มีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? จงบอกความหมายของแต่ละอย่างด้วย

ตอบ เรียกว่า อุปภกิรียา, มี ๓ อย่างคือ อนาจาร ๑ ปาปสมาจาร ๑ อนเนสนา ๑

ความประพตือไม่ดีไม่งาม และเล่นมีประการต่าง ๆ จัดเข้าในอนาจาร

ความประพตือเลวทราม จัดเข้าในปาปสมาจาร

ความเล็งซึฟไม่สมควร จัดเข้าในอนเนสนา

กาลิก ๔ ของกินที่ภิกษุรับประเคนไว้แล้วและฉันได้ในเวลาที่กำหนด แบ่งไว้ ๔ ประเภท

๑. ยาวกาลิก ของที่รับประเคนไว้แล้ว ฉันได้ชั่วคราว คือตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงของวันนั้น
๒. ยามกาลิก ของที่รับประเคนไว้แล้ว ฉันได้ชั่วระยะเวลาวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง
๓. สัตตทาหาลิก ของที่รับประเคนไว้แล้ว เก็บไว้ฉันได้ในระยะเวลา ๗ วัน ได้แก่ เกล็ด ๕ (เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย)
๔. ยาวชีวิก ของที่รับประเคนไว้แล้ว เก็บไว้ฉันได้ตลอดชีวิต

กาลิกะคนกัน มีกฎเกณฑ์โดยกำหนดอายุตามกาลิกที่มีอายุน้อยที่สุด ๑ เช่นยามง เป็นยาวชีวิก คลุกกับน้ำผึ้งที่เป็นสัตตทาหาลิก ต้องถืออายุ ๗ วัน เป็นเกณฑ์

(ปี 62, 50) ยาวกาลิก กับ ยาวชีวิก ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ยาวกาลิก คือของที่ไซ้บริโภคเป็นอาหาร บริโภคได้ชั่วคราว คือตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงวัน ได้แก่ โภชนะ ๕ นมสด นมส้ม ของขบเคี้ยว เป็นต้น๑

ส่วนยาวซีก เป็นของที่ให้ประกอบเป็นยา บริโภคได้เสมอไป ไม่มีจำกัดเวลา แต่เมื่อมีเหตุจึงบริโภคได้ ได้แก่ รากไม้ น้ำผาตใบไม้ ผลไม้ งามไม้ เกลือ เป็นต้นฯ

(ปี 61) ฤษุนันเนื่อง เนื่อนนุษย์ ต้องอาบดิอะไร ? **ตอบ** ฉันเนื่อง ต้องอาบดิทุกกฎ ฉันเนื่อนนุษย์ ต้องอาบดิฤลัจจัย ฯ

(ปี 57) กาลิก ๔ ได้แก่อะไรบ้าง? โภชนะ ๕ เกสซ์ ๕ จัดเป็นกาลิกอะไร?

ตอบ ได้แก่ยาวกาลิก ยามกาลิก สัตตาทกาลิก ยาวซีก ฯ โภชนะ ๕ เป็นยาวกาลิก เกสซ์ ๕ เป็นสัตตาทกาลิก ฯ

(ปี 55) เกสซ์ ๕ มีอะไรบ้าง จัดเป็นกาลิกอะไร? **ตอบ** เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ฯ จัดเป็นสัตตาทกาลิก ฯ

(ปี 53) ยาวกาลิกกับยาวซีกได้แก่กาลิกเช่นไร? กาลิกระคนกันมีกฎเกณฑ์กำหนดอายุไว้อย่างไร? จงยกตัวอย่าง

ตอบ ยาวกาลิก ได้แก่ของที่ให้บริโภคได้ชั่วคราว ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยงวัน ยาวซีก ได้แก่ของที่ให้บริโภคได้เสมอไป ไม่มีจำกัดกาล ฯ

กฎเกณฑ์กำหนดอายุตามกาลิกที่มีอายุน้อยที่สุด ฯ เช่นยามง เป็นยาวซีก คลุกกับน้ำผึ้งที่เป็นสัตตาทกาลิก ต้องถืออายุ ๗ วัน เป็นเกณฑ์ ฯ

(ปี 53) คำว่า อันโตวฤฐะ อันโตปิกกะ สามปิกกะ หมายถึงอะไร?

ตอบ อันโตวฤฐะ หมายถึงยาวกาลิกที่ฤษุนันเนื่องในที่อยู่ของตน ฯ อันโตปิกกะ หมายถึงยาวกาลิกที่ฤษุนันเนื่องหุงต้มภายใน (ที่อยู่ของตน) ฯ สามปิกกะ หมายถึงยาวกาลิกที่ฤษุนันเนื่องทำให้อุจจกร ฯ

(ปี 52) กาลิกคืออะไร? มีอะไรบ้าง? กาลิกระคนกันมีกำหนดอายุไว้อย่างไร? จงยกตัวอย่าง

ตอบ ของที่จะพึงกลืนให้ล่องล้าคองไป มีดังนี้ ยาวกาลิก ยามกาลิก สัตตาทกาลิก และยาวซีก ฯ

กำหนดอายุตามกาลิกที่มีอายุน้อยที่สุดเป็นเกณฑ์ เช่น เอยามงที่เป็นยาวซีกซึ่งไม่จำกัดอายุคลุกกับน้ำผึ้งที่เป็นสัตตาทกาลิกซึ่งมีกำหนดอายุไว้ ๗ วัน ดังนั้นต้องถืออายุ ๗ วันเป็นเกณฑ์ ฯ

(ปี 51) กาลิก มีเท่าไร? อะไรบ้าง? กลัวยดองน้ำผึ้งเป็นกาลิกอะไร? **ตอบ** มี ๔ ฯ ยาวกาลิก ยามกาลิก สัตตาทกาลิก ยาวซีก ฯ เป็นยาวกาลิก ฯ

(ปี 47) ฤษุนันเนื่องพบาตได้สัประรดแล้ว นำมาฉันรวมกับน้ำตาลทรายและเกลือซึ่งรับประเคนไว้แล้ว ๒ วัน จะต้องอาบดิอะไรหรือไม่? เพราะเหตุไร? **ตอบ** ต้องอาบดิปาจิตติย เพราะน้ำตาลทรายเป็นสัตตาทกาลิก เกลือเป็นยาวซีก เมื่อนำมาฉันรวมกับสัประรดซึ่งเป็นยาวกาลิก จึงมีคติเป็นยาวกาลิก ทำให้อาบดิปาจิตติย เพราะฉันของเป็นสนันธิ ฯ

(ปี 46) อุทิสมังสะ ได้แก่เนื้อเช่นไร? ฤษุนันเนื่อง เนื่อนนุษย์ ต้องอาบดิอะไร?

ตอบ อุทิสมังสะ ได้แก่เนื้อที่เป็นกับปิยะโดยกำเนิดและเขาทำให้อุจจกรแล้ว แต่เป็นของที่เขาฆ่าเพื่อทำเป็นอาหารถวายพระฤษุนันเนื่องโดยตรง ฯ ฤษุนันเนื่อง เนื่อนนุษย์ ต้องอาบดิทุกกฎ ฯ ฉันเนื่อนนุษย์ ต้องอาบดิฤลัจจัย ฯ

(ปี 45) สัตตาทกรณียะ และ สัตตาทกาลิก มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ สัตตาทกรณียะ คือฤษุนันเนื่องอยู่จำพรรษาไปแรมคืนที่อื่นด้วยกิจจำเป็นบางอย่าง แต่กลับมาภายใน ๗ วัน เรียกว่าไปด้วยสัตตาทกรณียะ หรือสัตตาทหะ ฯ สัตตาทกาลิก คือของที่รับประเคนแล้วเก็บไว้บริโภคได้ ๗ วัน ฯ

ภัณฑะต่างเจ้าของ

ภัณฑะที่เขาถวายเป็นสาธารณะแก่หมู่ฤษุนันเนื่อง ไม่เฉพาะตัว หรือภัณฑะอันฤษุนันเนื่องรับก็ตี ปกครองหวงห้ามไว้ก็ตีด้วยความเป็นสาธารณะแก่หมู่ฤษุนันเนื่อง จัดเป็นของสงฆ์ มี ๒ ประเภท

๑. **ครุภัณฑ** ของหนัก ไม่ใช่ของสำหรับใช้ให้สิ้นไป เป็นของควรรักษาไว้ได้นาน เป็นเครื่องใช้ในเสนาสนะ หรือเป็นตัวเสนาสนะเอง ตลอดถึง กุฎีและที่ดิน เป็นของที่แจกกันไม่ได้

๒. **ลหุภัณฑ** ของเบา มีบิณฑบาต เกสซ์ กับบริขารที่จะใช้สำหรับตัว คือบาตร จีวร ประคดเภา เข็ม มีดพับ มีดโกน เป็นของที่แจกกันได้

มีพระพุทธานุญาตไว้ ให้สงฆ์สมมติฤษุนันเนื่องรูปไว้ให้เป็นผู้มีหน้าที่แจกลหุภัณฑเหล่านี้แก่ฤษุนันเนื่องทั้งหลาย....

● ฤษุนันเนื่องมีหน้าที่แจกภัณฑอาหาร ตลอดถึงรับนิมนต์ของทายกแล้วจ่ายให้ไป เรียกภัณฑุเทศกะ

- ภิกษุผู้มีหน้าที่แจกจีวร เรียกว่า **จิวรภาชกะ**
- ภิกษุผู้มีหน้าที่แจกเภสัชและบริวารเล็กน้อย เรียกว่า **อปมัตตกวิสัยชกะ**

(ปี 61) ลหุภณฑ์และครุภณฑ์ที่เป็นของสงฆ์ คือของเช่นไร ? อย่างไรไหน แจกกันได้และไม่ได้ ?

ตอบ ลหุภณฑ์ คือ ของเบา มีบิณฑบาต เภสัช กับบริวารที่จะใช้สำหรับตัว คือบาตร จีวร ประคดเอา เข็ม มีดพับ มีดโกน เป็นของที่แจกกันได้ ครุภณฑ์ คือ ของหนัก ไม่ใช่ของสำหรับใช้ให้สิ้นไป เป็นของควรรักษาไว้ได้นาน เป็นเครื่องใช้ในเสนาสนะ หรือเป็นตัวเสนาสนะเอง ตลอดถึงกุฎี และที่ดิน เป็นของที่แจกกันไม่ได้ ๑

(ปี 60) ภัตตพเทศกะ จิวรภาชกะ และอปมัตตกวิสัยชกะ หมายถึงภิกษุ ผู้มีหน้าที่อะไร ?

ตอบ ภัตตพเทศกะ หมายถึง ภิกษุผู้มีหน้าที่แจกภัตตอาหาร ตลอดถึงรับนิมนต์ของทายกแล้วจัดส่งพระไปให้ จิวรภาชกะ หมายถึง ภิกษุผู้มีหน้าที่แจกจีวร อปมัตตกวิสัยชกะ หมายถึง ภิกษุผู้มีหน้าที่แจกเภสัชและบริวารเล็กน้อย ๑

(ปี 47) ภัณฑะเช่นไรที่จัดเป็นของสงฆ์? กำหนดไว้กี่ประเภท? อะไรบ้าง?

บิณฑบาต กุฎี ที่ดิน จีวร ประคดเอา และเสนาสนะ เป็นภัณฑะประเภทไหน?

ตอบ ภัณฑะที่เขาถวายเป็นสาธารณะแก่หมู่ภิกษุ ไม่เฉพาะตัว หรือภัณฑะอันภิกษุรับกิติ ปกครองหวงห้ามไว้ก็ดีด้วยความเป็นสาธารณะแก่หมู่ภิกษุ จัดเป็นของสงฆ์ ๑ กำหนดไว้ ๒ ประเภทคือ ครุภณฑ์ ๑ ลหุภณฑ์ ๑ ๑

บิณฑบาต จีวร ประคดเอา จัดเป็นลหุภณฑ์ กุฎี ที่ดิน และเสนาสนะ จัดเป็นครุภณฑ์ ๑

(ปี 44) ลหุภณฑ์ และครุภณฑ์ที่เป็นของสงฆ์ คือของเช่นไร? อย่างไรไหนแจกกันได้ และไม่ได้? วินัยกรรม กับสังฆกรรม ต่างกันอย่างไร?

ตอบ ลหุภณฑ์ คือของเบา มีบิณฑบาต เภสัช กับบริวารที่จะใช้สำหรับตัว คือบาตร จีวร ประคดเอา เข็ม มีดพับ มีดโกน เป็นของที่แจกกันได้ ครุภณฑ์ คือของหนัก ไม่ใช่ของสำหรับใช้ให้สิ้นไป เป็นของควรรักษาไว้ได้นาน เป็นเครื่องใช้ในเสนาสนะ หรือเป็นตัวเสนาสนะเอง ตลอดถึงกุฎีและที่ดิน เป็นของที่แจกกันไม่ได้ ๑

ต่างกันอย่างนี้ กรรมที่ภิกษุแต่ละรูปหรือหลายรูปจะพึงกระทำตามพระวินัย เช่น การแสดงอาบัติ อธิษฐาน วิกัป เป็นต้น เรียกว่าวินัยกรรม

กรรมที่ภิกษุครบองค์สงฆ์จตุรกรเป็นต้น พึงทำเป็นการสงฆ์ เช่น อปโลกนกรรม ญัตติกรรม เป็นต้น เรียกว่าสังฆกรรม ๑

● องค์ที่เป็นลักษณะแห่งการถือวิสาสะ

๑. เป็นผู้เคยได้เห็นกันมา
๒. เป็นผู้เคยคบกันมา
๓. ได้พูดกันไว้
๔. ยังมีชีวิตอยู่
๕. รู้ว่าของนั้นเราถือเอาแล้วเขาจักพอใจ

(ปี 64, 63, 59) ภัณฑะ(สมบัติ)ของภิกษุผู้มรณภาพ จะตกเป็นของใคร ? ภิกษุผู้อุปฐากจะถือเอาด้วยวิสาสะได้หรือไม่ ? จงอธิบาย

ตอบ ตกเป็นของสงฆ์ ๑ ไม่ได้ เพราะการจะถือเอาด้วยวิสาสะ ต้องถือเอาในเวลาที่เขาของภัณฑะ(สมบัติ)ยังมีชีวิตอยู่ ๑

(ปี 57) ลักษณะถือวิสาสะที่มาในพระบาลีมีอะไรบ้าง?

ตอบ มี ๑. เป็นผู้เคยได้เห็นกันมา ๒. เป็นผู้เคยคบกันมา ๓. ได้พูดกันไว้ ๔. ยังมีชีวิตอยู่ ๕. รู้ว่าของนั้น เราถือเอาแล้ว เจ้าของจักพอใจ ๑

(ปี 55) องค์ที่เป็นลักษณะแห่งการถือวิสาสะ คืออะไรบ้าง? เห็นว่าข้อไหนสำคัญ?

ตอบ คือ เป็นผู้เคยได้เห็นกันมา ๑ เป็นผู้เคยคบกันมา ๑ ได้พูดกันไว้ ๑ ยังมีชีวิตอยู่ ๑ รู้ว่าของนั้นเราถือเอาแล้วเขาจักพอใจ ๑ ๑ เห็นว่าข้อสุดท้ายสำคัญ ๑

(ปี 45) ในบาลีแสดงลักษณะการถือวิสาสะไว้อย่างไรบ้าง? เหตุที่ควรถือเป็นประมาณ ๕ ประการให้บริวารขาดอธิษฐาน มีอะไรบ้าง?

ตอบ แสดงไว้แบบนี้ คือ ๑. เป็นผู้เคยได้เห็นกันมา ๒. เป็นผู้เคยคบกันมา ๓. ได้พูดกันไว้ ๔. ยังมีชีวิตอยู่

๕. รู้ว่าของนั้น เราถือเอาแล้ว เจ้าของจักพอใจ ฯ

มีดังนี้ คือ ๑. ให้แก่ผู้อื่น ๒. ถูกโจรชิงเอาไปหรือลักเอาไป ๓. มิตรถือเอาด้วยวิสาสะ ๔. ถอนเสียจากอธิษฐาน ๕. เป็นช่องทะเล ฯ

วินัยกรรม

(ปี 61) จีวรที่วิกัปไว้ เมื่อจะนำมาใช้ต้องทำอะไร ? ถ้าไม่ทำเช่นนั้นต้องอาบัติอะไร ?

ตอบ จีวรที่วิกัปไว้ เมื่อจะนำมาใช้ต้องขอให้ผู้รับถอนก่อน ฯ ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ฯ

(ปี 53, 46) วินัยกรรม กับ สังฆกรรม มีความหมายต่างกันอย่างไร? การทำวินัยกรรมนั้นมีจำกัดบุคคลและสถานที่ไว้อย่างไรบ้าง?

ตอบ ต่างกันดังนี้

กรรมที่ภิกษุแต่ละรูปหรือหลายรูปจะพึงทำตามพระวินัย เช่น พินทุ อธิษฐาน วิกัปจีวร เป็นต้น เรียกว่าวินัยกรรม

กรรมที่ภิกษุครบองค์เป็นสงฆ์ มีจำนวนอย่างต่ำตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไปจะพึงทำ เช่น อปโลกนกรรม เป็นต้น เรียกว่าสังฆกรรม ฯ

จำกัดบุคคลและสถานที่ไว้ดังนี้

๑. แสดงอาบัติ ต้องแสดงแก่ผู้เป็นภิกษุด้วยกัน

๒. อธิษฐาน ต้องทำเอง

๓. วิกัป ต้องวิกัปแก่สหธรรมิกทั้ง ๕ คือ ภิกษุ ภิกษุณี นางสิกขมานา สามเณร สามเณรี รูปใดรูปหนึ่ง

๔. ส่วนสถานที่ ห้ามไม่ให้ทำในที่มืด แต่ทำในสีมาหรือนอกสีมาใช้ได้ทั้งนั้น ฯ

(ปี 52) การแสดงอาบัติ การอธิษฐาน การทำวิกัป ในทางพระวินัยเรียกว่าอะไร? การทำกิจเหล่านี้จำกัดบุคคลไว้อย่างไร?

ตอบ เรียกว่า วินัยกรรม ฯ

จำกัดบุคคลไว้ดังนี้

๑. การแสดงอาบัติ จำกัดภิกษุผู้รับ ต้องเป็นภิกษุผู้มีสังวาสเดียวกัน

๒. การอธิษฐาน ให้ทำเอง

๓. การทำวิกัป จำกัดผู้รับ ต้องทำกับสหธรรมิกทั้ง ๕ คือ ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี สิกขมานา รูปใดรูปหนึ่ง ฯ

(ปี 46) วินัยกรรม คืออะไร? มีกี่อย่าง อะไรบ้าง?

ตอบ คือ การทำกิจตามพระวินัย ฯ มี ๓ อย่าง คือ ๑. การแสดงอาบัติ ๒. การอธิษฐาน ๓. การวิกัป ฯ

(ปี 44) ลหุภณฺฑ์ และครุภณฺฑ์ที่เป็นของสงฆ์ คือของเช่นไร? อย่างไรไหนแจกกันได้ และไม่ได้?

ตอบ ลหุภณฺฑ์ คือของเบา มีปิณฑบาท เกสัช กับบริวารที่จะใช้สำหรับตัว คือบาตร จีวร ประคดเอว เข็ม มีดพับ มีดโกน เป็นของที่แจกกันได้
ครุภณฺฑ์ คือของหนัก ไม่ใช่ของสำหรับใช้สิ้นไป เป็นของควรรักษาไว้ได้นาน เป็นเครื่องใช้ในเสนาสนะ หรือเป็นตัวเสนาสนะเอง ตลอดถึงกุฎีและ
ที่ดิน เป็นของที่แจกกันไม่ได้ ฯ

การแสดงอาบัติ

(ปี 61, 54, 48) สภาคาบัตติ คืออาบัติเช่นไร ?

ตอบ คือ อาบัติที่ภิกษุต้องเหมือนกันเพราะล่วงละเมิดสิกขาบทเดียวกัน ฯ

(ปี 54) ภิกษุต้องสภาคาบัตติ จะพึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ เมื่อภิกษุต้องสภาคาบัตติ ห้ามไม่ให้แสดงอาบัตินั้นต่อกัน ห้ามไม่ให้รับอาบัติของกัน ให้แสดงในสำนักภิกษุอื่น ถ้าสงฆ์ต้องสภาคาบัตติทั้งหมด
ต้องส่งภิกษุรูปหนึ่งไปแสดงในที่อื่น ภิกษุที่เหลือจึงแสดงในสำนักของภิกษุนั้น ฯ

มหาบเทศ ๔ ข้อสำหรับอ้างอิง

๑. สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่า "ไม่ควร" แต่อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ "ไม่ควร"(สิ่งที่ห้าม) ชัดกับสิ่งที่ "ควร"(สิ่งที่อนุญาต) ให้ตัดสินสิ่งนั้นว่า "ไม่ควร" (ห้ามทำ)
๒. สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่า "ไม่ควร" แต่อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ "ควร"(สิ่งที่อนุญาต) ชัดกับสิ่งที่ "ไม่ควร"(สิ่งที่ห้าม) ให้ตัดสินสิ่งนั้นว่า "ควร" (อนุญาตให้ทำ)
๓. สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า "ควร" แต่อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ "ไม่ควร"(สิ่งที่ห้าม) ชัดกับสิ่งที่ "ควร"(สิ่งที่อนุญาต) ให้ตัดสินสิ่งนั้นว่า "ไม่ควร" (ห้ามทำ)
๔. สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่า "ควร" แต่อนุโลมเข้ากับสิ่งที่ "ควร"(สิ่งที่อนุญาต) ชัดกับสิ่งที่ "ไม่ควร"(สิ่งที่ห้าม) ให้ตัดสินสิ่งนั้นว่า "ควร" (อนุญาตให้ทำ)

(ปี 58) มหาบเทศ แปลว่าอะไร? ทรงประทานไว้เพื่อประโยชน์อะไร?

ตอบ แปลว่า ข้อสำหรับอ้างอิง ๖ เพื่อเป็นหลักแห่งการวินิจฉัยทั้งในทางธรรมทั้งในทางวินัย ๖

(ปี 47) มหาบเทศ คืออะไร? น้ำตาลสด มิได้ทรงอนุญาตไว้โดยตรงให้ภิกษุฉันได้เหมือนน้ำอ้อย แต่ฉันได้เพราะอะไร? จงตอบให้มีหลัก

ตอบ คือ ข้อสำหรับอ้างอิง ๖ แม้มิได้ทรงอนุญาตโดยตรงให้ภิกษุฉันได้ก็จริง แต่เพราะน้ำตาลสดเป็นของมีรสหวาน สำเร็จประโยชน์เช่นเดียวกันกับรสหวานแห่งอ้อย ชื่อว่าเป็นของเข้ากันกับรสหวานแห่งอ้อย ดังมีระบุไว้ในมหาบเทศ ๔ ข้อว่า สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตไว้ว่าควร แต่เข้ากันกับสิ่ง เป็นกับปิยะ ชัดกันต่อสิ่งเป็นกับปิยะ สิ่งนั้นควร ๖

พุทธบัญญัติที่ทรงอนุญาตพิเศษ

(ปี 53) ภิกษุจะฉันสิ่งใด ๆ ต้องรับประทานก่อน มีกรณียกเว้นเป็นพิเศษอะไรบ้าง ที่ไม่ต้องรับประทานก่อนก็ฉันได้?

ตอบ ยกเว้นเป็นพิเศษเฉพาะภิกษุอาพาธถูกงูกัด ให้ฉันยามหาวิกฏ ๔ คือมูตร คุถ เถ้า และดินได้ ๖

วิบัติ ๔ วิบัติของภิกษุ มี ๑. สีสวิบัติ ๒. อาจารย์วิบัติ ๓. ทัพฐวิบัติ ๔. อาชีวิวิบัติ

(ปี 46) วิบัติของภิกษุในทางพระวินัยมีเท่าไร? อะไรบ้าง? จงให้ความหมายของวิบัติแต่ละอย่างนั้นพอได้ใจความ

ตอบ มี ๔ คือ ๑. สีสวิบัติ ๒. อาจารย์วิบัติ ๓. ทัพฐวิบัติ ๔. อาชีวิวิบัติ ๖

ความเสียแห่งศีล ชื่อว่าสีสวิบัติ

ความเสียมารยาท ชื่อว่าอาจารย์วิบัติ

ความเห็นผิดธรรมผิดวินัย ชื่อว่าทัพฐวิบัติ

ความเสียแห่งการเลี้ยงชีพ ชื่อว่าอาชีวิวิบัติ ๖

อโคจร ๖ บุคคลและสถานที่ที่ไม่ควรไป

๑. หญิงแพศยา (โสเภณี) ๒. หญิงหม้าย ๓. สาวเทื้อ (โสด) ๔. ภิกษุณี ๕. บัณเฑาะก์ ๖. ร้านสุรา

(ปี 60, 53) ภิกษุผู้ได้ชื่อว่า โคจรสัมปันโน ผู้ถึงพร้อมด้วยโคจร เพราะปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ เพราะเว้นอโคจร ๖ จะไปหาใครหรือจะไปที่ไหน เลือกบุคคล เลือกสถานอันสมควร ไปเป็นปกติลักษณะในเวลาอันควร ไม่ไปพร่ำเพรื่อ กลับในเวลา ประพฤติตนไม่ให้เป็นที่รังเกียจของเพื่อนสหธรรมิกเพราะการไปเที่ยว ๖

(ปี 55) ภิกษุได้ชื่อว่า อาจารย์โคจรสัมปันโน ผู้ถึงพร้อมด้วยมารยาทและโคจร เพราะประพฤติปฏิบัติเช่นไร?

ตอบ เพราะมีความประพฤติปฏิบัติสุภาพเรียบร้อยสมบูรณ์ด้วยอภิสมาจาริกวัตร เว้นจากอโคจร คือบุคคลและสถานที่ที่ไม่ควรไป ๖

(ปี 52) ฤษุผู้ได้ชื่อว่าระดับพระศาสนาให้รุ่งเรืองเพราะประพตปฏิบัติเช่นไร? จงชี้แจง

ตอบ เพราะมีความประพตปฏิบัติสุภาพเรียบร้อย สมบูรณ์ด้วยอภิสมาจาริกวัตร เว้นจากบุคคลและสถานที่ไม่ควรไป

คืออโคจร เป็นผู้ได้ชื่อว่าอาจารย์โคจรสัมปันโน ผู้ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจรอันเป็นคู่กับคุณบทว่า สีสัมปันโน ผู้ถึงพร้อมด้วยศีล ฯ

(ปี 50) อโคจร คืออะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ คือ บุคคลก็ดี สถานที่ก็ดี อันฤษุไม่ควรไปสู่ ฯ มีหญิงแพศยา ๑ หญิงหม้าย ๑ สาวเทื้อ ๑ ฤษุณี ๑ บัณเฑาะก์ ๑ รันสุรา ๑ ฯ

สมบัติ ๔ สมบัติของฤษุ มี ๑. สีสสมบัติ ๒. อาจารย์สมบัติ ๓. ฤษุสมบัติ ๔. อาชีวิสมบัติ ฯ

(ปี 61) สมบัติของฤษุในทางพระวินยมีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๔ ฯ คือ ๑. สีสสมบัติ ๒. อาจารย์สมบัติ ๓. ฤษุสมบัติ ๔. อาชีวิสมบัติ ฯ

สรุปนักธรรมเอก

เวอร์ชัน 2565

โดยอนาวิต

<https://sites.google.com/site/nakdhamexam>

สุคยอดกระทัยอดนียม ๕ อันดับแรก

<p>๑ ยาทิล้ วปะเต พืช้ กลุยณการี กลุยณั</p> <p style="text-align: center;">บุคคหว่านพืช้เช่นโค ย่อมได้ผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว ๆ</p> <p style="text-align: center;">สังยุตตนิกาย สคาทวรรค</p>	<p>ตาทิล้ ลภเต ผล้ ปาปการี จ ปาปกั.</p>	
<p>๒ อดุตา หิ อดุตโน นาโถ อดุตนา หิ สุตนุเตน</p> <p style="text-align: center;">คนแล เป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเล่า จะเป็นที่พึ่งได้ ก็บุคคลมีตนฝักคิแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่หาได้โดยยาก ๆ</p> <p style="text-align: center;">ขุททกนิกาย ธรรมบท</p>	<p>โก หิ นาโถ ปโร สียา นาคั ลภติ ทูลลภั.</p>	
<p>๓ โย จ วสุสสตั ชีเว เอกาห้ ชีวิตั เสยโย</p> <p style="text-align: center;">ผู้เกียจคร้าน มีความเพียรแล้ว พึ่งเป็นอยู่ตั้งร้อยปี ส่วนผู้ปรารถนาคความเพียรมั่นคง มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่า ๆ</p> <p style="text-align: center;">ขุททกนิกาย ธรรมบท</p>	<p>กุสิโตะ หินวิริโย วิริยั อารภโตะ ทพุหั.</p>	
<p>๔ ปุญญญเจ ปุริโส กยิรา ตมูหิ จนุทั กยิราถ</p> <p style="text-align: center;">ถ้าบุคคลจะกระทำบุญ ควรทำความพอใจในบุญนั้น</p> <p style="text-align: center;">ขุททกนิกาย ธรรมบท</p>	<p>กยิราเถนั ปุนปุญนั สุโข ปุญญสุส อุจจโย</p> <p style="text-align: center;">ควรทำบุญนั้นบ่อยๆ การสั่งสมบุญนำความสุขมาให้ ๆ</p>	
<p>๕ อธิ สอจติ เปจจ สอจติ โส สอจติ โส วิหณฺญติ</p> <p style="text-align: center;">ผู้ทำบาป ย่อมเศร้าโศกในโลกนี้ ละไปแล้วก็เศร้าโศก ชื่อว่าเศร้าโศกในโลกทั้งสอง เขาเห็นกรรมอันเศร้าหมองของตน จึงเศร้าโศกและเคืองคร้อน</p> <p style="text-align: center;">ขุททกนิกาย ธรรมบท</p>	<p>ปาปการี อุกยตุถ สอจติ ทิสฺวา กมฺมกิลิฏฺฐมฺคฺตโน.</p>	

กระทู้ธรรม นักธรรมชั้นเอก

กระทู้ธรรมที่ออกข้อสอบแต่ละปี

ปี พ.ศ.	ภาษิต	หมวด
2564	<p>วิวาท์ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญจ เขมโต</p> <p>สมคฺคา สขิลลา โทถ เอสา พุทฺธานุศาสนี.</p> <p>ท่านทั้งหลายจงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาท โดยความปลอดภัยแล้ว เป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเกิด. นี่เป็นพระพุทธานุศาสนี.</p> <p>(พุทฺธ) ชุ. จริยา. ๓๓/๕๙๕.</p>	สามัคคี
2563	<p>ปฺรสุตฺต วา อุตฺตโน วาปี เหตุ</p> <p>น ภาสตี อลิกํ ฐฺริปญฺโญ</p> <p>โส ปุชฺชิตฺโต โหติ สภาย มชฺเช</p> <p>ปจฺจจาปี โส สุตฺตคฺคามิ โหติ.</p> <p>ผู้มีภูมิปัญญา ย่อมไม่พูดพล่อยๆ เพราะเหตุแห่งคนอื่นหรือตนเอง ผู้นั้นย่อมมีผู้บูชาในท่ามกลางชุมชน แม้ภายหลังเขาย่อมไปสู่สุคติ.</p> <p>(มโหสฺสโรพิธิสฺตต) ชุ. ชา. วีสตี. ๒๗/๔๒๗.</p>	วาจา
2562	<p>มฺหุทฺโท อุตฺถํ น ชานาติ มฺหุทฺโท ฐมฺมํ น ปสฺสตี</p> <p>อนุชฺตมํ ตทา โหติ ยํ โมโห สหเต นรํ.</p> <p>ผู้หลงย่อมไม่รู้หรือรล ผู้หลงย่อมไม่เห็นธรรม ความหลง</p>	กิเลส

	<p>ครอบงำคนใดเมื่อใด ความมีดีมีด้อย่อมมีเมื่อนั้น. (พุทฺธ) ชุ. อิติ. ๒๕/๒๙๖. ชุ. มหา. ๒๙/๑๘.</p>	
2561	<p>อุฎาตา กมุชเยยสุ อปฺปมตฺโต วิกฺขโณ สุตฺตวิหิตกมฺมนฺโต ส ราชวสตี วเส. ผู้หมั่นในการทำงาน ไม่ประมาณ เป็นผู้รอบคอบ จัดการงานเรียบร้อย จึงควรอยู่ในราชการ. (พุทฺธ) ชุ. ฐ. ๒๕/๔๒.</p>	ไม่ประมาณ
2560	<p>ชยฺ เวรี ปสวติ ทุกฺขํ เสติ ปราชิโต อุปฺสนฺโต สุขํ เสติ หิตฺวา ชยปราชยํ. ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ คนละความชนะ และความแพ้ได้แล้ว สงบใจได้ ย่อมนอนเป็นสุข. (พุทฺธ) ชุ. ฐ. ๒๕/๔๒.</p>	บุคคล
2559	<p>อนฺนโท พลโท โหติ วตฺถโท โหติ วนฺณโท ยานโท สุขโท โหติ ทีปโท โหติ จกฺขุโท. ผู้ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ผู้ให้ผ้า ชื่อว่าให้ผิวพรรณ ผู้ให้ยานพาหนะ ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทีปโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ. (พุทฺธ) ส. ส. ๑๕/๔๔.</p>	ทาน
2558	<p>อุฏฺฐานวโต สติมโต สุจิกมฺมสุส นิสมฺมการิโน สณฺนตฺตสุส จ ฐมฺมชีวิโน อปฺปมตฺตสุส ยโสภิวฑฺฒติ. เกียรติยศย่อมเจริญแก่ผู้ขยัน มีสติ มีการทำงานสะอาด ใคร่ครวญแล้วจึงทำ สำรวมแล้ว เป็นอยู่โดยธรรม และไม่ประมาณ.</p>	บุคคล

	<p>ชื่อว่าให้ความสุข ผู้ให้ประทับโคมไฟ ชื่อว่าให้จักขุ. (พุทธ) ส. ส. ๑๕/๔๔.</p>	
2553	<p>วิวาท์ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญจ เขมโต สมคฺคา สจฺฉิลา โหถ เอสา พุทฺธานุสาสนี. ท่านทั้งหลายจงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดย ความปลอดภัยแล้ว เป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเกิด. นี้เป็นพระพุทธานุศาสนี. (พุทธ) ขุ. จริยา. ๓๓/๕๙๕.</p>	สามัคคี
2552	<p>น ปเรถํ วิโลมานิ น ปเรถํ กตาคถํ อตุตฺโท น ว อเวกฺขเยย กตานิ อกตานิ จ. ไม่ควรฟังคำก้าวร้าวของคนอื่น ไม่ควรมองดูการงานของคนอื่นที่เขาทำแล้วและยังไม่ได้ทำ ควรพิจารณา ดูแต่การงานของตน ที่ตนทำแล้วและยังไม่ได้ทำเท่านั้น (พุทธ) ขุ. ฐ. ๒๕/๒๑.</p>	เบ็ดเตล็ด
2551	<p>วิวาท์ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญจ เขมโต สมคฺคา สจฺฉิลา โหถ เอส พุทฺธานุสาสนี. ท่านทั้งหลายเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดยความเป็นธรรมอันเกษม (จากภัย) แล้ว จงเป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเกิด. นี้เป็นพระพุทธานุศาสนี. (พุทธ) ขุ. จริยา. ๓๓/๕๙๕</p>	สามัคคี
2550	<p>โอวทฺธยานุสาเสยฺย อสพฺภา จ นิวารเย สत्ํ หิ โส ปิโย โหติ อสत्ํ โหติ อปฺปิโย.</p>	ธรรม

	บุคคลควรเตือนกัน ควรแนะนำสั่งสอนกัน และป้องกันกันจากคนไม่ดี แต่เขาย่อมเป็นที่รักของคนดี ไม่เป็นที่รักของคนไม่ดี. (พุทธ) ขุ. ฐ. ๒๕/๒๕	
2549	เย จ สิเลน สมฺปยุมา ปญญาอุปสมเว รตา อารกา วิรตา ธีรา น โหนฺติ ปรปตฺติยา. ผู้มีปัญญาเหล่าใด ประกอบด้วยศีล ยินดีในความสงบ ด้วยปัญญา ผู้มีปัญญาเหล่านั้น เว้นไกลจากความ ชั่วแล้ว ไม่ต้องเชื่อผู้อื่น. (โพธิสุตต) ขุ. ขา. จตุกก. ๒๗/๑๔๓.	บุคคล
2548	ปมาทํ ภยโต ทิสฺวา อปฺปมาทญฺจ เขมโต ภาวถฺตญฺจ จักฺกํ มคฺคํ เอสา พุทฺธานุสาสนี. เห็นความประมาทเป็นภัย และเห็นความไม่ประมาทเป็นความปลอดภัยแล้ว พึงเจริญมรรคมีองค์ ๘ นี้เป็นพุทธานุสาสนี. (พุทธ) ขุ. จரிய. ๓๓/๕๙๕.	เบ็ดเตล็ด
2547	วิวาทํ ภยโต ทิสฺวา อวิวาทญฺจ เขมโต สมคฺคา สขิลลา โหถ เอสา พุทฺธานุสาสนี. ท่านทั้งหลายจงเห็นความวิวาทโดยความเป็นภัย และความไม่วิวาทโดย ความปลอดภัยแล้ว เป็นผู้พร้อมเพรียง มีความประนีประนอมกันเถิด. นี้เป็นพระพุทธานุสาสนี. (พุทธ) ขุ. จரிய. ๓๓/๕๙๕.	สามัคคี
2546	ขยฺ เวรํ ปสวติ ทุกฺขํ เสติ ปรารชิโต	บุคคล

	<p>อุปสนุโต สุขุ เสติ หิตฺวา ชยปฺราชยํ.</p> <p>ผู้ชนะย่อมก่อเวร ผู้แพ้ย่อมนอนเป็นทุกข์ คนละความชนะและความแพ้ได้แล้ว สงบใจได้ ย่อมนอนเป็นสุข.</p> <p>(พุทธ) ขุ.ธ. ๒๕/๔๒.</p>	
2545	<p>ยมฺหิ สจฺจญฺจ ฐมฺโฆ จ อหีเสา สญฺญโม ทโม</p> <p>ส เว วนฺตมโล ธีโร โส เถโรติ ปวฺจจติ.</p> <p>ผู้ใดมีความสัตย์ มีธรรม มีความไม่เบียดเบียน มีความสำรวม และมีความข่มใจ ผู้นั้นแล ชื่อว่า ผู้มีปัญญา หมดมลทิน เขาเรียกท่านว่า เถระ.</p> <p>(พุทธ) ขุ.ธ. ๒๕/๕๐.</p>	บุคคล
2544	<p>อปฺปมตฺตา สติมนุโต สุสีลา โหถ ภิกฺขโว</p> <p>สุตฺมาหิตสฺงกปฺปา สจฺจิตฺตมนุรฺกฺขถ.</p> <p>ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเป็นผู้ไม่ประมาท มีสติ มีศีลตั้งงาม ตั้งความดำริไว้ให้ดี คอยรักษาจิตของตน.</p> <p>ที. มหา. ๑๐/๑๔๒.</p>	ไม่ประมาท
2543	<p>สฺงเกยฺย สฺงกิตฺตพฺพานิ รฺกฺขเยยฺยานาคตํ ภยํ</p> <p>อนาคตภยา ธีโร อุโภ โลเก อเวกฺขติ.</p> <p>พึงระวางภัยที่ควรระวาง พึงระวางภัยที่ยังไม่มาถึง ผู้ฉลาดย่อมมองดูโลกทั้ง ๒ เพราะกลัวต่ออนาคต.</p> <p>ขุ. ชา. จตุกก ๒๗/๑๓๖</p>	เบ็ดเตล็ด

แบบฟอร์มการเขียนวิชาเรียงความแก่กระทู้ธรรม ธรรมศึกษาชั้นเอก

เลขที่.....

ประโยชน์ภรณ์ชั้น.....

วิชา.....

สอบในสนามหลวง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

๑

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐

๐๐๐

บัดนี้จักได้บรรยายขยายความตามธรรมชาติที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้น เพื่อเป็นแนวทาง
แห่งการประพฤติปฏิบัติของสาธุชนผู้ใคร่ในธรรมสืบไป

อธิบายความว่า (หรือใช้ “อธิบายว่า, คำนึงความว่า” ก็ได้).....

.....

.....นี้สมด้วยภาษิตที่มาใน.....ความว่า

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐

๐๐๐

อธิบายความว่า (หรือใช้ “อธิบายว่า, คำนึงความว่า” ก็ได้).....

.....

.....นี้สมด้วยภาษิตที่มาใน.....ความว่า

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐

๐๐๐

อธิบายความว่า (หรือใช้ “อธิบายว่า, คำนึงความว่า” ก็ได้).....

.....

.....นี้สมด้วยภาษิตที่มาใน.....ความว่า

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐

๐๐๐

อธิบายความว่า (หรือใช้ “อธิบายว่า, คำนึงความว่า” ก็ได้).....

.....

สรุปความว่า (หรือใช้ “รวมความว่า, ประมวลความว่า” ก็ได้).....

.....

สมด้วยภาษิตที่ได้ลิขิตไว้ ณ เบื้องต้นว่า

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐

๐๐๐

๐๐๐

มีอรรถาธิบายดังได้พรรณามาด้วยประการฉะนี้.

๒

๓

๔

๕

๖

๗

๘

**** (ต้องเขียนให้ได้อย่างน้อย ๔ หน้าขึ้นไป)**

**** (ต้องมีกระทู้มารับ ๓ กระทู้)**

ส่วนต่างๆ ของโครงร่างกระทู้

๑. การเขียนหัวกระดาษ	๒. กระทู้ตั้ง
๓. คำนำและเนื้อเรื่องและ	๔. กระทู้รับ
๕. สรุปความกระทู้	๖. กระทู้ตั้ง

แนวการให้คะแนน วิชากระทู้ธรรม นักธรรมและธรรมศึกษาชั้นเอก

- (๑) แต่งได้ตามกฎ (เขียนให้ได้ความยาว ๔ หน้ากระดาษขึ้นไป เว้นบรรทัด)
- (๒) อ้างกระทู้ได้ตามกฎ (กระทู้รับ ๓ ข้อ และบอกชื่อที่มาของกระทู้รับด้วย)
- (๓) เชื่อมกระทู้ได้ดี (อธิบายกระทู้ตั้งกับกระทู้รับ ให้มีเนื้อความสัมพันธ์กันสมกับที่ยกกระทู้รับมาอ้าง)
- (๔) อธิบายความสมกับกระทู้ที่ตั้งไว้ (อธิบายไม่หลุดประเด็นของกระทู้ตั้ง)
- (๕) ใช้สำนวนสุภาพเรียบร้อย
- (๖) สะกดคำ/การันต์ ถูกเป็นส่วนมาก
- (๗) สะอาดไม่เปื้อน

ตอบ หมายถึง โลก โดยตรงได้แก่แผ่นดินเป็นที่อาศัย โดยอ้อมได้แก่หมู่สัตว์ผู้อาศัย ฯ

คนผู้วิจิตรญาณไม่หวั่นเห็นโดยถ่องแท้ เพลิดเพลินในสิ่งอันให้โทษ ระวังจนเกินพอดี ในสิ่งอันอาจให้โทษ ตัดในสิ่งอันเป็นอุปการะจนถอนตัวไม่ออก คนมีลักษณะอย่างนี้ ย่อมได้รับสุขบ้างทุกข์บ้าง แม้สุขก็เป็นเพียงสามีสสุข สุขอันมีเยื่อล่อใจ เป็นเหตุให้ติดุดงเหี่ยวอันเบ็ดเกี่ยวไว้ฉนั้น ฯ

(ปี 62, 43) บุคคลเช่นไรชื่อว่าติดอยู่ในโลก? ผู้ติดอยู่ในโลกจะได้รับผลอย่างไร ?

ตอบ บุคคลผู้วิจิตรญาณ ไม่หวั่นเห็นโดยถ่องแท้ เพลิดเพลินในสิ่งอันให้โทษ ระวัง จนเกินพอดีในสิ่งอันอาจให้โทษ ตัดในสิ่งอันเป็นอุปการะชื่อว่าติดอยู่ในโลก ฯ ย่อมได้เสวยสุขบ้าง ทุกข์บ้าง อันสิ่งนั้น ๆ พึงอำนวย แม้สุขก็เป็นเพียงสามีส คือ มีเยื่อเจือด้วยของล่อใจ เป็นเหตุแห่งความติดุดงเหี่ยวคือมั่งสะอันเบ็ด เกี่ยวไว้ ฯ *[*หมายเหตุ ปกติมักจะใช้สำนวน หมกอยู่ในโลก แต่ข้อสอบนี้ใช้คำว่า ติดอยู่ในโลก แทน]*

(ปี 61) พระบรมศาสดาทรงชักชวนให้มาดูโลกนี้โดยมีพระประสงค์ อย่างไร?

ตอบ มีพระประสงค์เพื่อให้รู้จักสิ่งที่เป็นจริงอันมีอยู่ในโลก จักได้ละสิ่งที่เป็นโทษ และไม่ข้องติดอยู่ในสิ่งที่เป็นคุณ ฯ

(ปี 57) พระพุทธดำรัสที่ตรัสว่า “สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดุจราชรถ” กับที่ตรัสกะ

โมฆราชาว่า “โมฆราชา ท่านจงมีสติทุกเมื่อ เล็งเห็นโลกโดยความเป็นของสูญ” ทรงมีพระประสงค์ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ พระพุทธดำรัสแรก ทรงมีพระประสงค์ จะทรงปลุกใจให้หวั่นเห็นซึ่งลงไปถึงคุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์แห่งสิ่งนั้น ๆ อันคุมเข้าเป็นโลก พระพุทธดำรัสหลัง ทรงมีพระประสงค์ให้ถอนอึดตามวิภูฏิ คือความตามเห็นว่าเป็นอึดตา ฯ

(ปี 55) พระพุทธดำรัสตอนหนึ่งว่า “สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดุจราชรถ” ดังนี้ โดยมีพระพุทประสงค์อย่างไร?

ตอบ มีพระพุทประสงค์เพื่อทรงชักชวนแนะนำให้ดูถึงโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์ของโลก เช่นเดียวกับตุลคร มิให้หลงชมความสวยงามต่าง ๆ แต่ให้เพ่งดูคติที่ดีและชั่ว มิให้เมามัวไปตามสิ่งนั้น ดังตรัสต่อไปอีกว่า เป็นที่คนเขลาหมกอยู่ แต่ผู้รู้หาข้อติดไม่ ฯ

(ปี 54) บทอุทเทสว่า เอล ปสสถิมิ โลกิ ซึ่งแปลว่า สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้ พระศาสดาตรัสชวนให้มาดูโลกโดยมีพระประสงค์อย่างไร?

ตอบ ทรงมีพระประสงค์จะทรงปลุกใจพวกเราให้หวั่นเห็นซึ่งลงไปถึงคุณโทษประโยชน์ มิใช่ประโยชน์แห่งสิ่งนั้น ๆ อันคุมเข้าเป็นโลก จะได้ไม่ตื่นตื่นไม่ติดในสิ่งนั้น ๆ รู้จักละสิ่งที่เป็นโทษ ไม่ข้องติดอยู่ในสิ่งที่เป็นคุณ

(ปี 53) อุทเทสว่า “สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้ อันตระการดุจราชรถที่พวกคนเขลาหมกอยู่ แต่พวกผู้รู้หาข้ออยู่ไม่” จงวิจารณ์ว่า ตอนไหนแสดงปรมัตถปฏิบัติ ปาณา ตอนไหนแสดงปรมัตถ์ ตอนไหนแสดงสังสารวัฏฏ์? เพราะเหตุไร?

ตอบ ตอนที่ว่า “สูทั้งหลายจงมาดูโลกนี้ อันตระการดุจราชรถ” แสดงปรมัตถปฏิบัติ เพราะประสงค์ให้ดูเพื่อหนีพพิทาเป็นต้น

ตอนที่ว่า “แต่พวกผู้รู้หาข้ออยู่ไม่” แสดงปรมัตถ์ เพราะแสดงถึงความรู้ที่เป็นเหตุให้พ้นจากความข้องอยู่ซึ่งเป็นปรมัตถธรรม อันจะพึงได้ด้วยการศึกษาปฏิบัติในปรมัตถปฏิบัติโดยลำดับ

ตอนที่ว่า “ที่พวกคนเขลาหมกอยู่” แสดงสังสารวัฏฏ์ เพราะต้องวนเวียนท่องเที่ยวไปด้วยความเขลา ฯ

(ปี 49) อุทเทสแห่งนิพพิทา ดังต่อไปนี้ มีความหมายว่าอย่างไร? ก. คนเขลา ข. ผู้รู้ ค. หมกอยู่ ง. หาข้ออยู่ไม่ จ. โลกนี้

ตอบ ก. คนผู้วิจิตรญาณ ข. ผู้รู้โลกตามความเป็นจริง ค. เพลิดเพลินหลงติดอยู่ในสิ่งอันมีโทษ ง. ไม่พัวพันในสิ่งล่อใจ จ. โดยตรง ได้แก่แผ่นดินเป็นที่อยู่อาศัย โดยอ้อม ได้แก่หมู่สัตว์ผู้อาศัย ฯ

(ปี 43) คำว่าโลก ในพระบาลีว่า “เอล ปสสถิมิ โลกิ ฯ” หมายถึงอะไร? พระบรมศาสดาทรงชักชวนให้มาดูโลกนี้โดยมีพระประสงค์อย่างไร?

ตอบ คำว่า โลก โดยตรงหมายถึงแผ่นดินซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย โดยอ้อมหมายถึง หมู่สัตว์ผู้อยู่อาศัย ฯ

ทรงมีพระประสงค์ให้พิจารณาดูให้รู้จักของจริง เพราะในโลกที่กล่าวนี้ย่อมมีพร้อมมูลบริบูรณ์ด้วยสิ่งที่มีคุณและโทษ พระบรมศาสดาทรง ชักชวนให้มาดูโลก เพื่อให้รู้จักสิ่งที่เป็นจริง จักได้ละสิ่งที่เป็นโทษไม่ข้องติดอยู่ในสิ่งที่เป็นคุณ ฯ

(ปี 43) บุคคลเช่นไรชื่อว่าหมกอยู่ในโลก? ผู้หมกอยู่ในโลกได้รับผลอย่างไร?

ตอบ บุคคลผู้ไร้พิจารณา ไม่เพียงเห็นโดยถ่องแท้ ย่อมเพลิดเพลิดในสิ่งอัน ให้โทษ ย่อมระเริงจนเกินพอดีในสิ่งอันอาจให้โทษ ย่อมติดในสิ่งอันเป็นอุปการะ ชื่อว่าหมกอยู่ในโลก ๆ ย่อมได้เสวยสุขบ้าง ทุกข์บ้าง อันสิ่งนั้น ๆ พึงอำนวย แม้สุขก็เป็นเพียง สามิส คือ มีเหยื่อเจือด้วยของล่อใจ เป็นเหตุแห่งความติด ดุจเหยื่อคือมั่งสะอันเบ็ดเกี่ยวไว้ ๆ

อุทเทสที่ ๒ **เย จิตตํ สณฺณเมสฺสนติ โมกฺขนติ มารพฺนธนา. ผู้ใดจักระวังจิต ผู้นั้นจักพ้นจากบ่วงแห่งมาร**

(ปี 63, 61) คำว่า มาร และ บ่วงแห่งมาร หมายถึงอะไร?

ตอบ คำว่า มาร หมายถึงกิเลสสาม อันทำจิตให้เศร้าหมอง ได้แก่ ตัณหา ราคะ และอริ เป็นต้น

คำว่า บ่วงแห่งมาร หมายถึงวัตถุสาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และโณภูฏัพพะ ฯ

(ปี 57, 48) การสำรวจจิตให้พ้นจากบ่วงแห่งมาร ในหนังสือธรรมวิจารณ์ มีวิธีปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ แนะนำวิธีปฏิบัติไว้ ๓ ประการคือ

๑. สำรวมอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโณภูฏัพพะ อันน่าปรารถนา

๒. มนสิการกัมมัญฐานอันเป็นปฏิบัติต่อกามฉันทะ คือ อสุภะและกายคตาสติหรืออภัยจิตให้สลัด คือมรณสสติ

๓. เจริญวิปัสสนา คือ พิจารณาสังขารแยกออกเป็นชั้น สันนิษฐานเห็นเป็นสภาพ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

(ปี 53) ข้อว่า ผู้ใดจักระวังจิต ผู้นั้นจักพ้นจากบ่วงแห่งมาร ดังนี้ คำว่า มาร และ บ่วงแห่งมาร ได้แก่อะไร? เพราะเหตุไรจึงชื่อนั้น?

ตอบ มาร ได้แก่กิเลสสาม คือ เจตสิกอันเศร้าหมอง ชักให้ใคร่ให้รักให้อยากได้ ชื่อนั้นเพราะเป็นโทษล้าผลาญคุณความดีและทำให้เสียคน ฯ

บ่วงแห่งมาร ได้แก่วัตถุสาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โณภูฏัพพะ อันเป็นของน่าพอใจ ชื่อนั้นเพราะเป็นอารมณ์เครื่องผูกใจให้ติด ฯ

(ปี 49) อุทเทสว่า “เย จิตตํ สณฺณเมสฺสนติ โมกฺขนติ มารพฺนธนา” นั้น การสำรวจจิตทำอย่างไร?

ตอบ การสำรวจจิตมี ๓ วิธี คือ

๑. สำรวมอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโณภูฏัพพะ อันน่าปรารถนา

๒. มนสิการกัมมัญฐานอันเป็นปฏิบัติต่อกามฉันทะ คือ อสุภะ กายคตาสติ และมรณสสติ

๓. เจริญวิปัสสนา พิจารณาสังขารให้เห็นเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ฯ

(ปี 48) การสำรวจจิตให้พ้นจากบ่วงแห่งมาร ในธรรมวิจารณ์ท่านแนะนำวิธีปฏิบัติไว้อย่างไร? และถ้าจะจัดเข้าในไตรสิกขา จัดได้อย่างไร?

ตอบ แนะนำวิธีปฏิบัติไว้ ๓ ประการ คือ

๑. สำรวมอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโณภูฏัพพะ อันน่าปรารถนา

๒. มนสิการกัมมัญฐานอันเป็นปฏิบัติต่อกามฉันทะ คือ อสุภะและกายคตาสติหรืออภัยจิตให้สลัด คือมรณสสติ

๓. เจริญวิปัสสนา คือ พิจารณาสังขารแยกออกเป็นชั้น สันนิษฐานเห็นเป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

จัดเข้าในไตรสิกขาได้ดังนี้ ประการที่ ๑ จัดเข้าในศีลสิกขา ประการที่ ๒ จัดเข้าในจิตตสิกขา ประการที่ ๓ จัดเข้าในปัญญาสิกขา ฯ

(ปี 47) กิเลสสามและวัตถุสาม ได้แก่อะไร? อย่างไรจนจัดเป็นมารและเป็นบ่วงแห่งมาร? เพราะเหตุไร?

ตอบ กิเลสสาม ได้แก่ เจตสิกอันเศร้าหมอง ชักให้ใคร่ ให้รัก ให้อยากได้ กล่าวคือตัณหา ความทะยานอยาก ราคะ ความกำหนัด อริ ความซึ่งเคียด เป็นต้น จัดเป็นมาร เพราะเป็นโทษล้าผลาญคุณความดีและทำให้เสียคน ฯ

วัตถุสาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โณภูฏัพพะ อันเป็นของน่าพอใจ จัดเป็นบ่วงแห่งมาร เพราะเป็นอารมณ์ผูกใจให้ติดแห่งมาร ฯ

(ปี 46) บาลีแสดงปฏิปทาแห่งนิพพิทาว่า เย จิตตํ สณฺณเมสฺสนติ โมกฺขนติ มารพฺนธนา ผู้ใดสำรวจจิต ผู้นั้นจักพ้นจากบ่วงแห่งมาร คำว่า “บ่วงแห่งมาร ” ได้แก่อะไร? อการสำรวจจิต คืออย่างไร?

ตอบ ได้แก่วัตถุสาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โณภูฏัพพะ อันน่าใคร่ น่าปรารถนา น่าพอใจ ฯ

อการสำรวจจิตมี ๓ ประการ คือ

๑. สำนวนอินทรีย์มิให้ความยินดีครอบงำ ในเมื่อเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ถูกต้องโง่รู้ทัพอะ อันน่าปรารถนา
๒. มนสิการกัมมัญฐานอันเป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันท คือ อสุภะและกายคตาสติ หรืออันยังจิตให้สลัด คือมรณสติ
๓. เจริญวิปัสสนา คือพิจารณาสังขารแยกออกเป็นขั้นขั้น สันนิษฐานเห็นเป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

(ปี 44) คำว่า มาร และ บ่วงแห่งมาร หมายถึงอะไร? บุคคลจะพ้นจากบ่วงแห่งมารด้วยวิธีอย่างไรบ้าง?

ตอบ คำว่า มาร หมายถึงกิเลสสาม คือเจตสิกอันเศร้าหมอง ได้แก่ ตัณหา ราคะ และอโรติ เป็นต้น

คำว่า บ่วงแห่งมาร หมายถึงวัตถุสาม ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และโง่รู้ทัพอะ ฯ

ด้วยวิธี ๓ อย่างคือ ๑. สำนวนอินทรีย์ มิให้ความยินดีครอบงำในเมื่อเห็นรูปเป็นต้นอันน่าปรารถนา

๒. มนสิการกัมมัญฐาน อันเป็นปฏิปักษ์แก่กามฉันท คือ อสุภะและกายคตาสติหรือมรณสติ

๓. เจริญวิปัสสนา คือพิจารณาสังขารแยกออกเป็นขั้นขั้น สันนิษฐานเห็นเป็นสภาพไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ฯ

➤ ปฏิปทาแห่งนิพพิทา

อุทเทส สพเพ สงขารา อนิจฺ จาติ... ..

सपपे सखररर रुरखरर... ..

सपपे ररुतर अनर तरर ररर पणुतर पसरर

อร นรพพนรतर รุขเ รส มคคอร वरสุतरर.

เมื่อใด เห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งหลายทั้งปวงไม่เที่ยง

...เป็นทุกข์...ธรรมทั้งหลายทั้งปวง เป็นอนัตตา เมื่อนั้น ย่อมหน่ายในทุกข์ นั้นทางแห่งวิสุทธิ.

(ปี 45) นิพพิทาญาณ หมายถึงอะไร? ปฏิปทาแห่งนิพพิทา เป็นเช่นไร?

ตอบ หมายถึงปัญญาของผู้บำเพ็ญเพียรจนเกิดความหน่ายในสังขาร ฯ

การพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา แล้วเกิดนิพพิทา เพือหน่ายในทุกข์ขั้น ไม่เพลลิตเพลลน หมกมุ่นอยู่ในสังขารอันยั่วยวนเสน่หา น้เป็นปฏิปทาแห่งนิพพิทา ฯ

อนิจจตา ความไม่เที่ยง จะกำหนดรู้ได้ด้วยวิธี

๑. ย่อมกำหนดรู้ได้ ในทางง่าย ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้นในเบื้องปลาย
๒. ในทางที่ละเอียดกว่านั้น ย่อมกำหนดรู้ได้ด้วยความแปรในระหว่างเกิดและดับ
๓. ในอีกทางอันเป็นอย่างสุขุม ย่อมกำหนดเห็นความแปรแห่งสังขารในช่วงขณะหนึ่ง ๆ คือ ไม่คงที่อยู่นาน เพียงในระยะเวลาชนิดเดียวก็แปรแล้ว

(ปี 63, 58) อนิจจตา ความไม่เที่ยงแห่งสังขาร กำหนดรู้ในทางง่ายได้ด้วยอาการอย่างไร ?

ตอบ ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้นในเบื้องปลาย ฯ

(ปี 60) ลักษณะเช่นใดบ้าง เป็นเครื่องกำหนดให้รู้ว่าสังขารทั้งหลายไม่เที่ยง ? จงอธิบาย

ตอบ ๑. กำหนดรู้ในทางง่าย ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้น ในเบื้องปลาย

๒. กำหนดรู้ในทางละเอียดกว่านั้น ด้วยความแปรในระหว่างเกิดและดับ

๓. กำหนดรู้ในทางสุขุม ด้วยความแปรแห่งสังขารในช่วงขณะหนึ่ง ๆ ไม่คงที่อยู่นาน เช่น ความรู้สึกสุขทุกข์ เป็นต้น ฯ

(ปี 48) อนิจจตาแห่งสังขารทั้งหลาย จะกำหนดรู้ได้ด้วยวิธีใดบ้าง?

ตอบ ๑. กำหนดรู้ในทางง่าย ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้นในเบื้องปลายได้

๒. กำหนดรู้ในทางละเอียดกว่านั้นด้วยความแปรปรวนในระหว่างเกิดและดับได้

๓. กำหนดรู้ในทางสุขุม ด้วยความแปรแห่งสังขารในช่วงขณะหนึ่ง ๆ คือ ไม่คงที่อยู่นานเพียงระยะกาลนิดเดียวก็แปรแล้ว

(ปี 47) ไตรลักษณ์ ที่ว่าเห็นได้ยากนั้น เพราะอะไรปิดบังไว้? ผู้พิจารณาเห็นอนิจจตา ความเป็นของไม่เที่ยง ย่อมได้รับอานิสงส์อย่างไร?

ตอบ อนิจจตา มีสันตติ ความสืบทอดแห่งนามรูป ปิดบังไว้ ทุกขตา มีอิริยาบถ ความผลัดเปลี่ยนอิริยาบถ ปิดบังไว้ อนัตตตา มีขณสัญญา ความสำคัญเห็นเป็นก้อน ปิดบังไว้ ๆ ย่อมได้รับอานิสงส์ คือเพิกถอนสันตติได้ ทำให้เห็นความเกิดขึ้นและความดับไป ความไม่เที่ยงแห่งสังขารทั้งหลายด้วยปัญญาอันชอบ ย่อมเบื่อหน่ายในสังขารอันเป็นทุกข์ ดำเนินไปในหนทางแห่งความบริสุทธิ์ ฯ

ทุกขตา ความเป็นทุกข์แห่งสังขาร ประกอบด้วยทุกข์ ๑๐ อย่าง ย่อมกำหนดเห็นด้วยทุกข์อย่างนี้

๑. **สภาวะทุกข์** หรือ**ทุกข์ประจำสังขาร** คือ ชาติ ชรา มรณะ.
๒. **ปภินณกทุกข์** หรือ**ทุกข์จร** คือ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส.
๓. **นิพัตถทุกข์** คือ **ทุกข์เนื่องนิตย** หรือ**ทุกข์เป็นเจ้าเรือน** ได้แก่ หนาว ร้อน หิว ระบาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ.ทุกข์หมวดนี้ไม่ค่อยมีใครคำนึงถึงนัก เพราะเป็นของระงับง่าย แต่ถ้าเป็นรุนแรงก็เหลือทนอยู่.
๔. **พยาริทุกข์** หรือ**ทุกข์เวทนา** มีประเภทต่าง ๆ ตามสมุฏฐาน คืออวิยะอันเป็นเจ้าการไม่ทำหน้าที่โดยปกติ. สองหมวดนี้ แสดงไว้ในคิริมานันทสูตร ตอนอาทินวสัญญา โดยความเป็นโทษแห่งกาย.
๕. **สันตปาทุกข์** ทุกข์คือความร้อนรุ่ม หรือ**ทุกข์ร้อน** ได้แก่ ความกระวนกระวายใจเพราะถูกไฟคือกิเลส ราคะ โสกะ โมหะ เผา. ทุกข์หมวดนี้มาในอาทิตตปริยายสูตร กล่าวพร้อมมาถึงปภินณกทุกข์ด้วย แต่ไม่เรียกว่าไฟเหมือนกิเลส ใช้กิริยาเพียงว่าเผาเหมือนกัน. โสกะ ปริเทวะ อุปายาส ดูเป็นผลสืบมาจากราคะ ในเมื่อไม่ได้ปียามณ์สมหวัง หรือในเมื่อได้แล้วมาพรากไปเสียโทมนัส ดูเป็นผลสืบมาจากโทสะ ทุกข์ จะจัดเป็นผลสืบมาจากโมหะก็ไม่สนิท เช่นนี้การจัดเป็นปภินณกทุกข์เป็นไฟอีกกองหนึ่ง จึงไม่สนิท น่าจัดเป็นทุกข์คงเดิม เกิดเพราะถูกกิเลสเผา ดูความร้อนแสบอันเกิดเพราะถูกไฟลวก.
๖. **วิปากทุกข์** หรือ**ผลกรรม** ได้แก่วิปฏิสารคือความร้อนใจ การเสวยกรรมกรรม คือถูกลองอาชญา ความฉิบหาย ความตกยาก และความตกอับมาในบาสิมากแห่ง.
๗. **สทคตทุกข์** **ทุกข์ไปด้วยกัน** หรือ**ทุกข์กำกับกัน** ได้แก่ทุกข์มีเนื่องมาจากวิบูลผล ดังแสดงในโลกธรรมสูตร อัญญกัฏฐครว่า ลาก ยศ สรรเสริญ สุข เป็นทุกข์ละอย่าง ๆ . บางอาจารย์อธิบายว่า เป็นวิปริณามทุกข์ คือได้ทุกข์เมื่อแปรเป็นอื่นไป. นำเข้าใจว่า มีลาภคือทรัพย์ ต้องเฝ้าต้องระวังจนไม่เป็นอันหลับนอนได้โดยปกติ เสียชีวิตในการป้องกันทรัพย์ก็มี มียศคือได้รับตั้งเป็นใหญ่กว่าคนสามัญเป็นชั้น ๆ ต้องเป็นอยู่เด็บบกว่าคนสามัญ จำต้องมีทรัพย์มากเป็นกำลัง มักหาได้ไม่พอใช้ ต้องมีภาระมาก เวลาไม่เป็นของตน เป็นที่เกาхของผู้อื่นจนนุ่งนั่ง ต้องพลอยสุขทุกข์ด้วยเขาได้รับสรรเสริญ เหมือนตีแม่เหล้าหวาน ขวนจะเพลินไปว่าตนดี ต้องมีสติระวังมิให้เผลอตัว ตีแม่เหล้าเสียอีก ผู้ตีแม่เหล้ายังมีส่วนสรรเสริญมาจากผู้ช่วยนอนอยู่เสมอ มีสุข เป็นทางปรารถนายิ่งขึ้น จึงยังไม่อึม เป็นอันไม่ได้สุขจริง วิบูลผลอย่างนี้ มีทุกข์กำกับอยู่ด้วยแสดงในโลกธรรมสูตรว่าเป็นทุกข์ก็สม.
๘. **อาหารปริเยฎฐิทุกข์** คือ**ทุกข์ในการหากิน** ได้แก่อาชีวทุกข์ คือ ทุกข์เนื่องด้วยการเลี้ยงชีวิต. สัตว์ทั้งหลายย่อมแย่งกันหากินดิรัจฉานมีเนื้อเป็นภักษา ย่อมผลาญชีวิตชนิดเล็กกว่าตนเป็นอาหารย่อมสู้กันเองบ้าง เพราะเหตุแห่งอาหาร สัตว์มีหญ้าเป็นภักษา ออกหากิน ย่อมเสี่ยงต่ออันตราย ย่อมหวาดเสียวเป็นนิตย ต้องคอยหลีกเลี่ยงศัตรู หมู่มนุษย์มีการงานขัดขวางแย่งกันและกัน ต่างคิดแข่งขันตัดรอนกัน ทำร้ายกัน ผลาญชีวิตกัน เพราะเหตุแห่งอาชีวะก็มีได้เสวยทุกข์อันเป็นวิปากเนื่องมาจากอาชีวะก็มีเป็นอันมาก แม้ผู้มีทางหาโดยไม่ต้องประกับผู้อื่น แทบทุกคนยังรู้สึก ว่า หาได้ไม่พอเพื่อเป็นอยู่สะดวก. ทุกข์ชนิดนี้แสดงในบาลี โดยเป็นสังเวควัตถุประการหนึ่ง.
๙. **วิวาทมูลกทุกข์** คือ**ทุกข์มีวิวาทเป็นมูล** ได้แก่ความไม่โปร่งใจ ความกลัวแพ้ ความหวั่นหวาด มีเนื่องมาจากทะเลาะกันก็ตี สู้คดีกันก็ตี รบกันก็ตี แสดงในบาลีโดยความเป็นกามาทินพ.ทุกข์โดยประเภทเหล่านี้ พอเป็นเครื่องกำหนดเห็นสังขารว่าเป็นทุกข์ได้อยู่จึงยุติไว้เพียงนี้.

๑๐. **ทุกขันธ์** หรือ**ทุกขรอบยอด** หมายถึงอะไร? แสดงในบาลีธรรมจกกับปวัตตสูตรว่า "โดยย่ออุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข" แสดงในบาลีปัจฉิมสัมปทาว่า "ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนั้น ย่อมมีด้วยอย่างนี้."

(จี 62, 54) ทุกข์ประจำสังขารกับทุกข์จร ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ ทุกข์ประจำสังขาร เป็นทุกข์ที่ต้องมีแก่คนทุกคน ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงพ้น ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความตาย ส่วนทุกข์จร เป็นทุกข์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวได้แก่ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส ประจวบด้วยคนหรือสิ่งอื่นไม่เป็นที่รักพลัดพรากจากคนหรือสิ่งอื่นเป็น ที่รัก ปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สมหวัง ฯ

(จี 57) สภาวะทุกข์ สันตปาทุกข์ ได้แก่อะไร ?

ตอบ สภาวะทุกข์ ได้แก่ทุกข์ประจำสังขาร คือชาติ ชรา มรณะ สันตปาทุกข์ ได้แก่ความกระวนกระวายใจเพราะถูกไฟคือกิเลสเผา ฯ

(จี 56) นิพัตถทุกข์ กับ สหคตทุกข์ ต่างกันอย่างไร?

ตอบ นิพัตถทุกข์ คือทุกข์เนื่องนิตย หรือทุกข์เป็นเจ้าเรือน ได้แก่ หนาว ร้อน หิว ระบาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ ส่วนสหคตทุกข์ คือทุกข์ไปด้วยกัน หรือทุกข์ก้ำกักัน ได้แก่ทุกข์มีเนื่องมาจากวิบูลผล ฯ

(จี 53) ทุกขตา ความเป็นทุกข์แห่งสังขารนั้น กำหนดเห็นด้วยทุกข์กี่หมวด? วิปากทุกข์ได้แก่ทุกข์เช่นไร?

ตอบ ๑๐ หมวด ฯ ได้แก่วิปฏิสาร คือความร้อนใจ การเสวยกรรมกรรมคือถูกลงอาชญา ความฉิบหาย ความตกยาก และความตกอับ ฯ

(จี 52) ทุกขันธ์ หรือทุกขรอบยอด หมายถึงอะไร? มีหลักฐานอ้างอิงในบาลีธรรมจกกับปวัตตสูตรว่าอย่างไร?

ตอบ หมายถึง สังขารคือประชุมปัญจขันธ ฯ มีหลักฐานว่า สงฆิตเตน ปณฺจุปาทานกฺขนธา ทุกฺขา โดยย่อ อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์

(จี 50) สหคตทุกข์ คือทุกข์เช่นไร? มีศซึ่งว่าเป็นทุกข์นั้น มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ คือ ทุกข์ไปด้วยกัน หรือทุกข์ก้ำกักัน ได้แก่ทุกข์มีเนื่องมาจากวิบูลผล ฯ

มีศคือได้รับตั้งเป็นใหญ่กว่าคนสามัญเป็นชั้น ๆ ต้องเป็นอยู่เติบกว่าคนสามัญ จำต้องมีทรัพย์มากเป็นกำลัง มักหาได้ไม่พอใช้ ต้องมีภาระมาก เวลาไม่เป็นของตน เป็นที่เกาะของผู้อื่นจนนุ่งนั่ง ต้องพลอยสุขทุกข์ด้วยเขา ฯ

(จี 49) ปกิณกทุกข์ คืออะไร? จะบรรเทาได้ด้วยวิธีอย่างไร?

ตอบ คือ ทุกข์จร เช่น ความเศร้าโศกเสียใจ ความรำไรบนเพ้อรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจ ความประสบสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ความพลัดพรากจากของรัก ความผิดหวัง เป็นต้น ฯ

จะบรรเทาได้ด้วยการมีสติ ใช้ปัญญาพิจารณา รู้จักปลงรู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นถือมั่น ฯ

(จี 49) อาหารปริเยณฐิทุกข์ คืออะไร? จะบรรเทาได้ด้วยวิธีอย่างไร?

ตอบ คือ ทุกข์ในการหาเลี้ยงชีพ เช่น ต้องแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน เมื่อผลประโยชน์ชนัดกัน ก็ทะเลาะกัน และเมื่อยิ่งแสวงหา มากก็เป็นเหตุให้เกิดทุกข์มาก ฯ จะบรรเทาได้ด้วยการขยันประหยัดอดทนและ อดออม เป็นอยู่ด้วยปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพเท่าที่จำเป็น ตัดสิ่งฟุ้งเฟ้อที่ไม่จำเป็นออกไป ยินดีเท่าที่ตนมีอยู่โดยยึดยิตถุชฎีเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิต ฯ

(จี 48) สภาวะทุกข์และปกิณกทุกข์ คือทุกข์เช่นไร?

ตอบ สภาวะทุกข์คือทุกข์ประจำสังขาร ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ ปกิณกทุกข์คือทุกข์จร ได้แก่ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส

(จี 47) ความเกิด ความแก่ และความตาย จัดเข้าในทุกข์หมวดไหน? โดยรวบยอด ทุกข์ที่แสดงในธรรมจกกับปวัตตสูตร ได้แก่ทุกข์เช่นไร?

ตอบ จัดเข้าในสภาวะทุกข์ คือ ทุกข์ประจำสังขาร ฯ ได้แก่ อุปาทานขันธ ๕ ฯ

(จี 46) นิพัตถทุกข์ หมายถึงทุกข์อย่างไร? ในทุกข์ ๑๐ อย่าง ความร้อนใจ หรือความถูกลงอาชญา จัดเป็นทุกข์เช่นไร?

ตอบ หมายถึง ทุกข์เนื่องนิตย หรือทุกข์เป็นเจ้าเรือน ได้แก่ หนาว ร้อน หิว ระบาย ปวดอุจจาระ ปวดปัสสาวะ ฯ จัดเป็นวิปากทุกข์ ฯ

(ปี 44) ทุกขตา ความเป็นทุกข์แห่งสังขารนั้นกำหนดเห็นด้วยทุกข์ได้อย่างไร? อะไรบ้าง? ความทุกข์ที่เกิดจากการต้องดิ้นรนต่อสู้ในการทำมาหากิน จัดเป็นทุกข์ชนิดไหน? **ตอบ** ด้วยทุกข์ ๑๐ อย่างคือ ๑. สภาวะทุกข์ ๒. ปกิณกทุกข์ ๓. นิพัตถทุกข์ ๔. พยาธิทุกข์ ๕. สันตปาทุกข์ ๖. วิปากทุกข์ ๗. สหคตทุกข์ ๘. อาหารปริเยฏฐิทุกข์ ๙. วิวาหมุลกทุกข์ ๑๐. ทุกข์ชั้น ๓ จัดเป็นอาหารปริเยฏฐิทุกข์ ๓

(ปี 43) วิปากทุกข์ได้แก่ทุกข์อย่างไร? อธิฐารมณ จัดเป็นทุกข์ด้วยหรือไม่? ถ้าจัดได้ จัดเข้าในทุกข์หมวดไหน?

ตอบ ได้แก่ วิปฏิสารคือความร้อนใจ การเสวยกรรมกรรมคือถูกลองอาชญา ความฉิบหาย ความตกยากและความตกอับ

อธิฐารมณ จัดเป็นทุกข์ด้วยเหมือนกัน จัดเข้าในหมวดสหคตทุกข์ ทุกข์ไปด้วยกัน ๓

อนตตา ความเป็นอนัตตาแห่งสังขาร พึงกำหนดรู้ด้วยอาการเหล่านี้ คือ.

๑. ด้วยไม่เป็นอยู่ในอำนาจ หรือด้วยฝืนความปรารถนา
๒. ด้วยแย้งต่ออตตตา
๓. ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้
๔. ด้วยความเป็นสภาพสูญ คือว่างหรือหายไป
๕. ด้วยความเป็นสภาวะธรรมเป็นไปตามเหตุปัจจัย

*** การกำหนดรู้ความเป็นอนัตตาของสังขาร รู้จักพิจารณากำหนดเห็นสังขารกระจายเป็นส่วนย่อยๆ จากขณะคือก่อนจนเห็นเป็นความว่าง ถอน
ชนสังญาความสำคัญหมายว่าเป็นก้อน อันได้แก่ ความถือเอาโดยนิमित ว่าเรา ว่าเขา ว่าผู้หนึ่ง ว่าผู้หนึ่ง

*** ความเห็นอนัตตาพึงปรารถนาโยนิโสมนสิการกำกับ จะได้กำหนดรู้สัจจะทั้ง ๒ คือ

๑. สมมติสัจจะ *จริงโดยสมมติ* เช่นสังขารผู้ให้เกิด ชายสมมติว่าบิดา หญิงสมมติว่ามารดา เป็นต้น ย่อมเป็นจริงโดยสมมติ เช่นเดียวกับรถ และเรือน จะพึงคัดค้านมิได้
๒. ปรมัตถสัจจะ *จริงโดยปรมัตถะ* คือ อรรถอันลึก เช่น รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นต้น กระจายให้ละเอียดออกไปได้อีก เพียงใด ยิ่งลึกตีเพียงนั้น ย่อมเป็นจริงโดยปรมัตถะ

(ปี 64) บุคคลจะพึงกำหนดรู้สังขารทั้งหลายโดยความเป็นอนัตตาด้วยอาการอย่างไรบ้าง?

- ตอบ** ด้วยอาการอย่างนี้ คือ ๑. ด้วยไม่เป็นอยู่ในอำนาจ หรือด้วยฝืนความปรารถนา ๒. ด้วยแย้งต่ออตตตา ๓. ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้ ๔. ด้วยความเป็นสภาพสูญ คือว่าง หรือหายไป ๕. ด้วยความเป็นสภาวะธรรมเป็นไปตามเหตุปัจจัย ๓

(ปี 58) ชนสังญา คืออะไร? กำหนดเห็นสังขารอย่างไร จึงถอนสังญานันได้?

ตอบ คือความจำหมายว่าเป็นก้อน ได้แก่ความถือโดยนิमितว่าเรา ว่าเขา ว่าผู้หนึ่ง ว่าผู้หนึ่ง ด้วยการพิจารณากำหนดเห็นสังขารกระจายเป็นส่วนย่อยๆ จากขณะ คือ ก่อน จนเห็นสังขารเป็นสภาพว่าง ๓

(ปี 57) พระพุทธดำรัสที่ตรัสว่า “สุทั้งหลายจงมาดูโลกนี้อันตระการดุจราชรถ” กับที่ตรัสกะ

โมฆราชาว่า “โมฆราชา ท่านจงมีสติทุกเมื่อ เล็งเห็นโลกโดยความเป็นของสูญ” ทรงมีพระประสงค์ต่างกันอย่างไร ?

ตอบ พระพุทธดำรัสแรก ทรงมีพระประสงค์ จะทรงปลุกใจให้หยั่งเห็นซึ่งลงไปถึงคุณโทษประโยชน์มิใช่ประโยชน์แห่งสิ่งนั้นๆ อันคุมเข้าเป็นโลก

พระพุทธดำรัสหลัง ทรงมีพระประสงค์ให้ถอนอตตานุทิฎฐิ คือความตามเห็นว่าเป็นอตตตา ๓

(ปี 56) ความเป็นอนัตตาของสังขารพึงกำหนดรู้ด้วยอาการอย่างไรบ้าง?

- ตอบ** ๑. ด้วยไม่เป็นอยู่ในอำนาจ หรือด้วยฝืนความปรารถนา ๒. ด้วยแย้งต่ออตตตา ๓. ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้ ๔. ด้วยความเป็นสภาพสูญ คือว่างหรือหายไป ๕. ด้วยความเป็นสภาวะธรรมเป็นไปตามเหตุปัจจัย ๓

(ปี 55) การกำหนดรู้ความเป็นอนัตตาแห่งสังขารด้วยความเป็นสภาพสูญนั้นคือ รู้อย่างไร?

ตอบ รู้จักพิจารณากำหนดเห็นสังขารกระจายเป็นส่วนย่อยๆ จากชนคือก่อนจนเห็นเป็นความว่าง ถอนชนสัญญาความสำคัญหมายว่าเป็นก้อน อันได้แก่ ความถือเอาโดยนิมิต ว่าเรา ว่าเขา ว่าผู้หนึ่ง ว่าผู้หนึ่ง เสียได้ ฯ

(ปี 52) การพิจารณาเห็นสังขารเป็นอนัตตาโดยมีโยนิโสมนสิการกำกับ จะไม่กลายเป็นนัตถิกทิกฺขุ เพราะกำหนดรู้ถึงธรรม ๒ ประการ ธรรมทั้ง ๒ นี้ได้แก่อะไร? **ตอบ** ได้แก่ สมมติสัจจะ จริงโดยสมมติ และปรมัตถสัจจะ จริงโดยปรมัตถะ ฯ

(ปี 51) ความเป็นอนัตตาแห่งสังขาร พึงกำหนดรู้ด้วยอาการอย่างไรบ้าง?

ตอบ ด้วยอาการดังนี้ คือ ๑. ด้วยไม่อยู่ในอำนาจ หรือด้วยฝืนความปรารถนา ๒. ด้วยแย้งต่ออัตตา ๓. ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้ ๔. ด้วยความเป็นสภาพสูญ คือว่างหรือหายไป ๕. ด้วยความเป็นสภาวะธรรมเป็นไปตามเหตุปัจจัย ฯ

(ปี 43) สังขาร ในอธิบายแห่งปฏิปทาของนิพพิทานั้น ได้แก่อะไร? จะพึงกำหนดรู้สังขารนั้นโดยความเป็นอนัตตาด้วยอาการอย่างไร?

ตอบ ได้แก่ สภาพอันธรรมดาแต่ตั้งขึ้น โดยตรงได้แก่เบญจขันธ์ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันธรรมดาคุมกันเข้าเป็นกายกับใจ ฯ

ด้วยอาการอย่างนี้ คือ ๑. ด้วยไม่อยู่ในอำนาจ หรือด้วยฝืนความปรารถนา ๒. ด้วยแย้งต่ออัตตา ๓. ด้วยความเป็นสภาพหาเจ้าของมิได้

๔. ด้วยความเป็นสภาพสูญ คือว่าง หรือหายไป ๕. ด้วยความเป็นสภาวะธรรมเป็นไปตามเหตุปัจจัย ฯ

วिरาคะ ความสิ้นกำหนัด

➤ อุทเทสแห่งวिरาคะ

อุทเทสที่ ๑ นิพพิทนท์ วิรุชฺชติ.

เมื่อน่าย ย่อมสิ้นกำหนัด.

อุทเทสที่ ๒ วิราโค เสฏฺฐโธ ฐมมานิ.

วिरาคะ เป็นประเสริฐ แห่งธรรมทั้งหลาย.

อุทเทสที่ ๓ สุขา วิราคตา โลกํ กามานํ สมติกกโม.

วिरาคะ คือความก้าวล่วงเสียด้วยดี ซึ่งกามทั้งหลาย เป็นสุขในโลก.

➤ ไวพจน์แห่งวिरาคะ ๘ คำที่ใช้เรียกแทนกัน คือมีความหมายที่มุ่งถึงความสิ้นราคะเหมือนกัน

๑. มทนิมมทโน ธรรมยังความเมาให้สร้าง

๒. ปิปาสวินโย ความนำออกเสียซึ่งความกระหาย ความกระหายเกิดเพราะอำนาจกามตัณหา ความอยากในกามคุณ ๕ , ภาวตัณหา ความอยากเป็นนั่นเป็นนี่ วิภวตัณหา ความอยากไม่เป็นนั่นเป็นนี่

๓. อาลยสมุคฺขมาโต ความถอนขึ้นด้วยดีซึ่งความอาลัย

๔. วฏฺฐุปจเจโท ความเข้าไปตัดเสียซึ่งวัฏฏะ

๕. ตณฺหุขโย ความสิ้นตัณหา ได้แก่ ความอยาก มี ๓ ประการ ๑) กามตัณหา ความอยากในกาม ๒) ภาวตัณหา ความอยากในภพ ๓) วิภวตัณหา ความอยากในวิภพ

๖. วิราโค ความสิ้นกำหนัด

๗. นิโรโธ ความดับ

๘. นิพพานํ ธรรมชาติหาเครื่องเสียบแทงมิได้

(ปี 64, 62, 56) คำว่า วัฏฏุปจเจโท ธรรมอันเข้าไปตัดซึ่งวัฏฏะ วัฏฏะ นั้นหมายถึงอะไร? และตัดขาดได้อย่างไร?

ตอบ หมายถึง ความเวียนเกิดด้วยอำนาจ กิเลส กรรม วิบาก ฯ ตัดขาดได้โดยการละกิเลสอันเป็นเบื้องต้นเสีย ฯ

(ปี 63, 50) ไวพจน์แห่งวिरาคะ ได้แก่อะไรบ้าง?

ตอบ ได้แก่ มทนิมมทโน แปลว่า ธรรมยังความเมาให้สร้าง

ปิปาสวินโย แปลว่า ความนำเสียซึ่งความกระหาย

อालยสมุคฺคาโต	แปลว่า ความถอนขึ้นด้วยดีซึ่งอาลัย
วฏฺฏปฺจเจโท	แปลว่า ความเข้าไปตัดเสียซึ่งวิฏฺฏะ
ตณฺหุขโย	แปลว่า ความสิ้นแห่งตัณหา
วิราโค	แปลว่า ความสิ้นกำหนด
นิโรธ	แปลว่า ความดับ
นิพพาน	แปลว่า ธรรมชาติหาเครื่องเสียบแทงมิได้ ฯ

(จี 61) คำว่า มทนิมมทโน ธรรมยังความเมาให้สร่าง หมายถึงความเมาในอะไร ?

ตอบ หมายถึงความเมาในอารมณ์อันยั่วชวนให้เกิดความเมาทุกประการ เช่น ชาติ สกฺล อีสริยะ บริวาร กิติ ลาก ยศ สรรเสริญ สุข กิติ ความเยาว์วัย ความไม่มีโรค และชีวิต กิติ นับเข้าในอารมณ์ประเภทนี้ ฯ

(จี 60) ตัณหา เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดที่ไหนและเมื่อดับย่อมดับที่ไหน ? ตัณหานั้นย่อมสิ้นไปเพราะธรรมอะไร ?

ตอบ เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดในสิ่งเป็นที่รักที่ยินดีในโลก เมื่อดับย่อมดับ ในสิ่งเป็นที่รักที่ยินดีในโลก ฯ เพราะวิราคะ คือพระนิพพาน ฯ

(จี 59) วิราคะ ได้แก่อะไร ? คำว่า "วฏฺฏปฺจเจโท ธรรมเข้าไปตัดเสียซึ่งวิฏฺฏะ" มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ ได้แก่ ความสิ้นกำหนด ฯ อธิบายว่า วิฏฺฏะ หมายถึงความเวียนว่ายตายเกิดด้วยอำนาจกิเลสกรรมและวิบาก วิราคะเข้าไปตัดความเวียนว่ายตายเกิดนั้น จึงเรียกว่า วฏฺฏปฺจเจโท ธรรมเข้าไปตัดเสียซึ่งวิฏฺฏะ ฯ

(จี 58) ไฉนจึงว่าวิราคะว่า มทนิมมทโน ธรรมยังความเมาให้สร่าง ความเมาในที่นี้ หมายถึงความเมาในอะไร?

ตอบ หมายถึงความเมาในอารมณ์อันยั่วชวนให้เกิดความเมาทุกประการ เช่นความถึงพร้อมแห่งชาติ สกฺล อีสริยะ และบริวาร หรือลาก ยศ สรรเสริญ สุข หรือความเยาว์วัย ความหาโรคมิได้ และชีวิต ฯ

(จี 55) ความอยากที่เข้าลักษณะเป็นตัณหา และไม่เป็นตัณหานั้น ได้แก่ความอยากเช่นไร เพราะเหตุไร?

ตอบ ความอยากที่เข้าลักษณะทำให้เกิดในภพอีก ประกอบด้วยความกำหนดด้วยอำนาจความยินดี เพลิดเพลินในอารมณ์นั้นๆ อย่างนี้จัดเป็นตัณหา เพราะเป็นทุกขสมุทัย เหตุให้ทุกข์เกิด

ส่วนความอยากที่มีอยู่โดยปกติธรรมดาของคนทุกคน แม้กระทั่งพระอรหันต์ เช่นความอยากข้าว อยากน้ำ เป็นต้น ไม่จัดว่าเป็นตัณหา เพราะเป็นความอยากที่เป็นไปตามธรรมดาของสังขาร ฯ

(จี 55) วิราคะในพระบาลีว่า "วิราโค เสฏฺฐโณ ฐมมานํ วิราคะประเสริฐกว่าธรรมทั้งหลาย" และในพระบาลีว่า "วิราคา วิมฺจฺจติ เพราะสิ้นกำหนดย่อมหลุดพ้น" ต่างกันอย่างไร?

ตอบ วิราคะในพระบาลีแรกเป็นไฉนจึงว่าคำแทนชื่อพระนิพพาน วิราคะในพระบาลีหลังเป็นชื่อของพระอรหันต์ ฯ

(จี 45) วิราคะเป็นยอดแห่งธรรมทั้งปวง คำว่า "ธรรมทั้งปวง" หมายถึงอะไร? นิโรธที่เป็นไฉนจึงว่า วิราคะ หมายถึงอะไร?

ตอบ หมายถึง สังฆตธรรม คือธรรมอันธรรมดาปรุงแต่ง และอสังฆตธรรม คือธรรมอันธรรมดามีได้ปรุงแต่ง ฯ

หมายถึงความดับทุกข์ เนื่องมาจากดับตัณหา ฯ

(จี 45) ตัณหาคืออะไร? ตัณหานั้น เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดที่ไหนและเมื่อดับย่อมดับที่ไหน?

คำว่า มทนิมมทโน ธรรมยังความเมาให้สร่าง หมายถึงความเมาในอะไร?

ตอบ คือความอยาก ฯ เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดในสิ่งเป็นที่รักที่ยินดีในโลก เมื่อดับย่อมดับในสิ่งเป็นที่รักที่ยินดีในโลก ฯ

หมายถึงความเมาในอารมณ์อันยั่วชวนให้เกิดความเมาทุกประการ เช่น สมบัติแห่งชาติ สกฺล อีสริยะ บริวาร กิติ ลาก ยศ สรรเสริญ สุข กิติ เยาว์วัย ความหาโรคมิได้ และชีวิต กิติ นับเข้าในอารมณ์ประเภทนี้ ฯ

➤ เอทเทสแห่งวิมุตติ

อุทเทสที่ ๑ วิศวาคา วิมูจจิตติ.

เพราะสิ้นกำหนด ย่อมหลุดพ้น.

อุทเทสที่ ๒ กามาสวาปิ จิตตํ วิมูจจิตถ ภาวาสวาปิ จิตตํ วิมูจจิตถ อวิชาสวาปิ จิตตํ วิมูจจิตถ.

จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยกาม จิตหลุดพ้นแล้ว

แม้จากอาสวะเนื่องด้วยภพ จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะ เนื่องด้วยอวิชา.

อุทเทสที่ ๓ วิมุตตสสมิ วิมุตตมิตติ ญาณํ โหติ. เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่าหลุดพ้นแล้ว ย่อมมี

วิมุตติ ๕

๑.ตทังควิมุตติ หลุดพ้นด้วยองค์นั้น ๆ ได้แก่การระงับอกุศลเจตสิกได้เป็นคราว ๆ

๒.วิกขัมภณวิมุตติ หลุดพ้นด้วยขมไว้ได้แก่การระงับกิเลสกามและอกุศลธรรมด้วยกำลังฌาน

๓.สมุจเฉทวิมุตติ หลุดพ้นด้วยตัดขาด ได้แก่การระงับกิเลสด้วยอริยมรรค (จัดเข้าใน อริยมรรค)

๔.ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ ความหลุดพ้นด้วยความสงบราบ ได้แก่อริยผล (จัดเข้าใน อริยผล)

๕.นิสสรณวิมุตติ ความหลุดพ้นด้วยออกไปเสีย ได้แก่นิพพาน (จัดเข้าใน นิพพาน)

สาสวะ แปลว่า เป็นไปกับด้วยอาสวะ, ประกอบด้วยอาสวะ, ยังมีอาสวะ, เป็นโลกิยะ

อนาสวะ แปลว่า ไม่มีอาสวะ, อันหาอาสวะมิได้

(ปี 62, 46) วิมุตติ ๕ อย่างไหนเป็นโลกิยะ อย่างไหนเป็นโลกุตตระ ?

ตอบ ตทังควิมุตติ วิกขัมภณวิมุตติ เป็นโลกิยะ

สมุจเฉทวิมุตติ ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ นิสสรณวิมุตติ เป็นโลกุตตระ ฯ

(ปี 61) บาลีอุทเทสว่า วิมุตตสสมิ วิมุตตมิตติ ญาณํ โหติ แปลว่า เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่า หลุดพ้นแล้ว ย่อมมี อะไรหลุดพ้น? และหลุดพ้นจากอะไร?

ตอบ จิตหลุดพ้น ฯ จากอาสวะ ๓ ฯ

(ปี 60, 54) ในวิมุตติ ๕ วิมุตติใดจัดเป็น อริยมรรค อริยผล นิพพาน ?

ตอบ สมุจเฉทวิมุตติ จัดเป็น อริยมรรค

ปฏิปัสสัทธิวิมุตติ จัดเป็น อริยผล

นิสสรณวิมุตติ จัดเป็น นิพพาน ฯ

(ปี 60, 46) พระบาลีว่า "ปญญา ยปริสุขมตติ บุคคลย่อมหมดจดด้วยปัญญา" มีอธิบายอย่างไร ?

ตอบ มีอธิบายว่า ผู้พิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา เกิดความเบื่อหน่ายแล้ววางเฉยในสังขารนั้น ไม่นินตึ ไม่นินร้าย

ได้บรรลุนิพพานอริยผล ความหมดจดย่อมเกิดด้วยปัญญาอย่างนี้ ฯ

(ปี 59) ความหลุดพ้นอย่างไรเป็นสมุจเฉทวิมุตติ? จัดเป็นโลกิยะหรือโลกุตตระ?

ตอบ ความหลุดพ้นด้วยการตัดกิเลสได้เด็ดขาด ได้แก่อริยมรรค ฯ จัดเป็นโลกุตตระ ฯ

(ปี 58) จงสงเคราะห์มรรคมีองค์ ๘ เข้าในวิสุทธิ ๗ มาดู ฯ

ตอบ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ จัดเข้าในศีลวิสุทธิ

สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จัดเข้าในจิตตวิสุทธิ

สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ จัดเข้าในทวิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสนวิสุทธิ ญาณทัสนวิสุทธิ ฯ

(ปี 56) ความเชื่อว่ามีพระเจ้าผู้สร้าง ทำการอ้อนวอนและบวงสรวงเป็นอาทิ จัดเข้าในอาสวะข้อไหน? **ตอบ** จัดเข้าใน อวิชาสวะ ฯ

(ปี 55) วิศวาคะในพระบาลีว่า “วิศวาคโ สมุจฺฐ ฐมมานํ วิศวาคะประเสริฐกว่าธรรมทั้งหลาย”

และในพระบาลีว่า “วิศวาคา วิมูจจิตติ เพราะสิ้นกำหนดย่อมหลุดพ้น” ต่างกันอย่างไร?

ตอบ วิศวาคะในพระบาลีแรกเป็นไวยากรณ์คือคำแทนชื่อพระนิพพาน

วิศวาคะในพระบาลีหลังเป็นชื่อของพระอริยมรรค ฯ

(ปี 53) วิมุตติ ความหลุดพ้นนั้น ตัวหลุดพ้นคืออะไร? หลุดพ้นจากอะไร? ตัวรู้ว่าการหลุดพ้นคืออะไร? จงอ้างหลักฐานประกอบด้วย

ตอบ ตัวหลุดพ้นคือจิต ฯ หลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย ตามพระบาลีว่า กามาสาวิ จิตต์ วิมุจจิตถ ภวาสาวิ จิตต์ วิมุจจิตถ อวิชชาสาวิ จิตต์ วิมุจจิตถ จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยกาม จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยภพ จิตหลุดพ้นแล้ว แม้จากอาสวะเนื่องด้วยอวิชชา ญาณเป็นตัวรู้ ตามพระบาลีว่า วิมุตตสมิ วิมุตตมิตติ ญาณ โหติ เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่าหลุดพ้นแล้ว ย่อมมี ฯ

(ปี 51) บาลีอุทเทสว่า วิมุตตสมิ วิมุตตมิตติ ญาณ โหติ แปลว่า เมื่อหลุดพ้นแล้ว ญาณว่าหลุดพ้นแล้ว ย่อมมี ใครเป็นผู้หลุดพ้น? และหลุดพ้นจากอะไร? **ตอบ** จิตเป็นผู้หลุดพ้น ฯ พ้นจากอาสวะ ๓ ฯ

(ปี 50) วิมุตติ เป็นโลกิยธรรมหรือโลกุตตรธรรม? เป็นสาสวะหรืออนาสวะ?

ตอบ ถ้าเพ่งถึงวิมุตติที่สืบเนื่องมาจากนิพพิทาและวิราคะแล้ว ก็เป็นโลกุตระและอนาสวะอย่างเดียว ถ้าเพ่งถึงวิมุตติ ๕ วิมุตติเป็นโลกิยะก็มี เป็นสาสวะก็มี คือตทั้งควิมุตติและวิกขัมภณวิมุตติเป็นโลกิยะและเป็นสาสวะ วิมุตติอีก ๓ ที่เหลือ เป็นโลกุตระและเป็นอนาสวะ ฯ

วิสุทธิ ความหมดจด

อุทเทสที่ ๑ ปญญา ปริสุชติ. **ย่อมหมดจดด้วยปัญญา.**

อุทเทสที่ ๒ เอส มคโค วิสุทธียา. **นั่น [คือนิพพิทา] เป็นทางแห่งวิสุทธิ.**

ลัทธิพราหมณ์ถือว่า บาปที่ทำแล้วอาจลอยเสียด้วยทำพิธี เมื่ออาบน้ำ เช่นเดียวกับชำระมลทินกายด้วยอาบน้ำโดยปกติ และลัทธิคริสต์ตั้งถือว่า อ่อนน้อมพระเจ้าเพื่อโปรดยกประทานได้อยู่ เช่นเดียวกับพระเจ้าแผ่นดินโปรดยกโทษพระราชทานแก่คนผู้ทำผิด ให้พ้นพระราชอาญา ฝ่ายพระพุทธศาสนาถือว่า

อตตนา ว กตฺ ปาปํ อตตนา สงกิลิสฺ สติ

อตตนา อกตฺ ปาปํ อตตนา ว วิสุชติ

สุทธิ อสุทธิ ปัจจตตํ นาถญฺญ อญฺญ วิโสธเย.

ทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเอง

ย่อมหมดจดเอง ความหมดจดและความเศร้าหมอง

เป็นเฉพาะตัว คนอื่นยังคนอื่นให้หมดจดหาได้ไม่

โดยนัยนี้ ถือว่าความบริสุทธิ์ ภายใดย่อมมีด้วยปัญญา.

อีกบรรยายหนึ่ง

อุทเทสที่ ๓ มคคานญฺฐุงคิโก เสฏฺโฐ

เอเสว มคโค นตถญฺญอ ทสสนสส วิสุทธียา.

ทางมีองค์ ๘ เป็นประเสริฐสุด แห่งทางทั้งหลาย....ทางนั้นหมด ไม่มีทางอื่น เพื่อหมดจดแห่งทัสสนะ.

ทางมีองค์ ๘ นั้น ในนิเทศแห่งทุกนิโรคามนีปฏิบัติทวาริยสังแห่งธัมมจักกัปปวัตตนสูตรเป็นต้น จำแนกออกไปอย่างนี้ :-

๑. สัมมาทิฏฐิ	ความเห็นชอบ	๒. สัมมาสังกัปป	ความดำริชอบ	๓. สัมมามวาจา	เจรจาชอบ	๔. สัมมากัมมันโต	การงานชอบ
๕. สัมมาอาชีโว	เลี้ยงชีวิตชอบ	๖. สัมมาวายาโม	พยายามชอบ	๗. สัมมาสติ	ระลึกชอบ	๘. สัมมาสมาธิ	ตั้งใจชอบ.

วิสุทธิ ๗ ทางไปสู่พระนิพพาน ได้แก่...

๑. สีสวิสุทธิ	ความหมดจดแห่งศีล	๒. จิตตวิสุทธิ	ความหมดจดแห่งจิต	๓. ทิฏฐิวินิสุทธิ	ความหมดจดแห่งทิฏฐิ
๔. กังขาวิตรณวิสุทธิ	ความหมดจดแห่งญาณ เป็นเครื่องข้ามพ้นความสงสัย				
๕. มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ	ความหมดจดแห่งญาณเป็นเครื่องเห็นว่าทางหรือมิใช่ทาง				
๖. ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ	ความหมดจดแห่งญาณเป็นเครื่องเห็นทางปฏิบัติ			๗. ญาณทัสสนวิสุทธิ	ความหมดจดแห่งญาณทัสสนะ

➤ **จัดมรรค ๘ เข้าในวิสุทธิ ๗**

มรรค ๘	วิสุทธิ ๗
สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ	ศีลวิสุทธิ
สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ	จิตตวิสุทธิ
สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ	ทิวฐิวิสุทธิ กัณหาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิบัติญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ

➤ **อัครปสาทสูตร** กล่าวยกเป็นยอดแห่งสังฆตธรรม *ความเป็นทางประเสริฐเป็นทางยอด เพราะองค์ ๘ นั้นแต่ละอย่างๆ ก็เป็นธรรมดีๆ* รวมกันเข้าทั้ง ๘ ย่อมเป็นธรรมดียิ่งนัก และเป็นทางเดียวนำไปถึงความดับทุกข์ หรือ ถึงความหมดจดแห่งทัสสนะ แต่จัดเป็นพวกสังฆตธรรม ด้วยอธิบายอย่างไร ข้าพเจ้าเข้าใจไม่ชัดพอจะยืนยัน ได้แต่จะนะว่าชะรอยจะเพ่งว่าเป็นธรรมเนื่องด้วยอุปทานชั้นๆ จึงจัดเป็นสังฆตะด้วยกัน ครั้น เทียบกับวิราคะอันจัดเป็นอสังฆตะเข้า นอกจากหมาเอาอนุปาทาปรินิพพาน ย่อมชักฉงน. ทางนี้แลนำไปถึงความหมดจดแห่งทัสสนะอย่างไร พึงรู้ด้วยเทียบกับวิสุทธิ ๗ อย่างนี้

(ปี 62, 59, 50) ธรรมอะไรพระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นยอดแห่งสังฆตธรรม ? เพราะเหตุไร ?

ตอบ อัญญัฏฐิกมรรคเป็นยอดแห่งสังฆตธรรม ฯ เพราะองค์ ๘ แต่ละองค์ ๆ ของอัญญัฏฐิกมรรค ล้วนแต่เป็นธรรมที่ดี ยิ่งรวมกันเข้าทั้ง ๘ องค์ ย่อมเป็นธรรมดียิ่งนัก และเป็นทางเดียวนำไปถึงความดับทุกข์หรือถึงความหมดจดแห่งทัสสนะ ฯ

(ปี 60, 54) จงจัดมรรค ๘ เข้าในวิสุทธิ ๗ มาดู

ตอบ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ จัดเข้าในศีลวิสุทธิ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จัดเข้าในจิตตวิสุทธิ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ จัดเข้าในทิวฐิวิสุทธิ กัณหาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิบัติญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ ฯ

(ปี 57) วิสุทธิ ๗ แต่ละอย่างๆ จัดเข้าในไตรสิกขาได้อย่างไร ?

ตอบ ศีลวิสุทธิ จัดเข้าในศีลสิกขา จิตตวิสุทธิ จัดเข้าในจิตตสิกขา ทิวฐิวิสุทธิ กัณหาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิบัติญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ จัดเข้าในปัญญาสิกขา ฯ

(ปี 52) ลัทธิบางอย่างมีหลักการว่า ทำบาปแล้วบริสุทธิ์หมดจดได้ด้วยการอาบน้ำ ด้วยการบวงสรวง ด้วยการสวดอ้อนวอน เป็นต้น ในฝ่ายพระพุทธศาสนากล่าวถึงเรื่องนี้ว่าอย่างไร? จงอ้างหลักฐาน

ตอบ พระพุทธศาสนามีหลักว่า บุคคลทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเอง ย่อมบริสุทธิ์ หมดจดเอง ความหมดจดและความเศร้าหมอง เป็นของเฉพาะตัว ผู้อื่นทำผู้อื่นให้หมดจดหรือเศร้าหมองไม่ได้ ความบริสุทธิ์ภายในย่อมมีด้วยปัญญา ฯ มีพระบาลีแสดงไว้ว่า ปญญา ยปริสุขมตี บุคคลย่อมบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา และว่า

อตตนา ว กตํ ปาปํ อตตนา สงกิลิส สติ

อตตนา อกตํ ปาปํ อตตนา ว วิสุขมตี

สุทธิ อสุทธิ ปจจตตํ นาณญฺเอย อญฺญํ วิโสธเย.

ทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเอง

ย่อมหมดจดเอง ความหมดจดและความเศร้าหมอง

เป็นเฉพาะตัว คนอื่นยังคนอื่นให้หมดจดหาได้ไม่ ๗

(ปี 44) การพิจารณาแลเห็นสังขารโดยไตรลักษณ์ จัดเป็นวิสุทธิอะไร? จงจัดวิสุทธิ ๗ ลงในไตรสิกขา?

ตอบ จัดเป็นทวิวิสุทธิ ความหมดจดแห่งความเห็น

๑. สีสวิสุทธิ จัดเป็นศีล
๒. จิตตวิสุทธิ จัดเป็นสมาธิ
๓. ทวิวิสุทธิ กังขาวิตรณวิสุทธิ มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ ญาณทัสสนวิสุทธิ จัดเป็นปัญญา

สันติ ความสงบ

➤ อุทเทสแห่งสันติ

อุทเทสที่ ๑	สันติ มคคเมว พुरुหย.	สูงงพุนทางแห่งความสงบนั้นแล.
อุทเทสที่ ๒	นตถิ สนติ ปรี สุขิ.	สุขอื่นจากความสงบย่อมไม่มี .
อุทเทสที่ ๓	โลกามิสึ ปชเท สนติ เปกโข.	ผู้เพ่งความสงบ พึงละอาภิมสในโลกเสีย.

สันติ เป็นได้ทั้งโลกิยะทั้งโลกุตตระ ดุจเดียวกับวิสุทธิ

* ที่เป็นโลกิยะได้ในบาลีว่า น หิ รุณเณน โสเกน สนตี ปปโหติ เจตโส บุคคลย่อมถึงความสงบแห่งจิต ด้วยร้องไห้ ด้วยเศร้าโศกก็หาไม่

* ที่เป็นโลกุตตระได้ในบาลีว่า โลกามิสึ ปชเท สนติเปกโข ผู้เพ่งสันติพึงละโลกามิสเสีย

(ปี 64, 61) โลกามิสคืออะไร ? ที่ได้ชื่ออย่างนั้นเพราะเหตุไร ?

ตอบ คือกามคุณ ๕ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจ ๗
เพราะเป็นเครื่องล่อใจให้ติดอยู่ในโลกดุจเหยื่ออันเบ็ดเกี่ยวไวนั้น ๗

(ปี 63) สันติ ความสงบ หมายถึงสงบอะไร ? ผู้มุ่งสันติสุขอย่างแท้จริง ท่านสอนให้ละอะไร ?

ตอบ หมายถึง สงบกาย วาจา ใจ ๗ ท่านสอนให้ละโลกามิส คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจ ๗

(ปี 62) พระพุทธพจน์ว่า ผู้เพ่งความสงบพึงละอาภิมสในโลกเสีย คำว่า อาภิมสในโลก หมายถึงอะไร ? และละอาภิมสเหล่านั้นได้ด้วยวิธีใด ?

ตอบ หมายถึงกามคุณ ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา น่าใคร่น่าพอใจ ๗ ละได้ด้วยการทำใจให้ติดในสิ่งเหล่านั้น ๗

(ปี 60) สันติแปลว่าอะไร ? เป็นโลกิยะ หรือโลกุตตระ ? **ตอบ** สันติ แปลว่า ความสงบ ๗ เป็นได้ทั้งโลกิยะ และโลกุตตระ ๗

(ปี 59) สันติ ความสงบ เกิดขึ้นที่ใด? มีปฏิบัติที่จะดำเนินอย่างไร?

ตอบ เกิดขึ้นที่กาย วาจา ใจ ๗ มีปฏิบัติที่จะดำเนิน คือปฏิบัติกาย วาจา ใจ ให้สงบจากโทษเวรภัย ด้วยการละโลกามิสคือกามคุณ ๕ ๗

(ปี 55) บาลีแสดงปฏิบัติแห่งสันติว่า “โลกามิสึ ปชเท สนติเปกโข” แปลว่า ผู้เพ่งความสงบพึงละอาภิมสในโลกเสีย ดังนี้ คำว่า อาภิมสในโลก หมายถึงอะไร? ที่เรียกอย่างนั้นเพราะเหตุไร?

ตอบ หมายถึงเบญจพิธกามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ ๗
ที่เรียกอย่างนั้น เพราะเป็นเครื่องล่อใจให้ติดในโลก ดุจเหยื่ออันเบ็ดเกี่ยวไวนั้น ๗

(ปี 53) สันติ ความสงบ เป็นโลกิยะหรือโลกุตตระ? จงตอบโดยอ้างพระบาลีมาประกอบ

ตอบ เป็นได้ทั้งโลกิยะและโลกุตตระ ๗

ที่เป็นโลกิยะได้ในบาลีว่า น หิ รุณเณน โสเกน สนตี ปปโหติ เจตโส บุคคลย่อมถึงความสงบแห่งจิต ด้วยร้องไห้ ด้วยเศร้าโศกก็หาไม่

ที่เป็นโลกุตตระได้ในบาลีว่า โลกามิสึ ปชเท สนติเปกโข ผู้เพ่งสันติพึงละโลกามิสเสีย ๗

(ปี 50) บาลีแสดงปฏิบัติแห่งสันติว่า ผู้ฟังความสงบฟังละอามิสในโลกเสีย ความสงบ ได้แก่อะไร? อามิส ได้แก่อะไร? เพราะเหตุไรจึงเรียกว่า อามิส?

ตอบ ได้แก่ ความเรียบร้อยทางกายทางวาจาและทางใจ ฯ

ได้แก่ ปัญจพิธกามคุณ คือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนาน่าใคร่ น่าชอบใจ ฯ เพราะเป็นเครื่องล่อใจให้ติดในโลก ฯ

(ปี 48) พระพุทธพจน์ว่า “นตถิ สันติปริ สุขํ” สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี จะไม่เป็นการปฏิเสธสุขอย่างอื่นไปทั้งหมดหรือ? จงอธิบาย

ตอบ ไม่เป็นการปฏิเสธเสียทีเดียว เช่นทรงแสดงถึงสุขของคฤหัสถ์ ๔ อย่างไว้เป็นต้น แต่สุขอย่างอื่นนั้นยังเจือไปด้วยทุกข์อยู่ ยังไม่ใช่สุข ไม่อาจจะนับว่าเป็นสุขที่แท้จริงได้ มีแต่ความสงบเท่านั้นที่เป็นสุขอย่างแท้จริง เพราะไม่เจือไปด้วยความทุกข์ฉะนั้นสุขที่ยิ่งกว่าความสงบจึงไม่มี ฯ

(ปี 45) บาลีแสดงปฏิบัติแห่งสันติว่า โลกาามิส ปชเท สันติเปกโข ความว่า ผู้ฟังความสงบฟังละอามิสในโลกเสีย

คำว่า อามิสในโลก หมายถึงอะไร? ที่เรียกว่า อามิสในโลก เพราะเหตุไร?

ตอบ หมายถึงปัญจพิธกามคุณ คือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าชอบใจ ฯ

เพราะเป็นเครื่องล่อใจให้ติดในโลก ดุจเหยื่ออันเบ็ดเกี่ยวอยู่ ฯ

(ปี 43) สันติแปลว่าอะไร? มีปฏิบัติที่จะดำเนินอย่างไร? สันติเป็นโลกิยะ หรือโลกุตตระ?

ตอบ สันติ แปลว่า ความสงบ มีปฏิบัติที่จะดำเนินคือ ปฏิบัติสังบคาย วาจา ใจ จากโทษเวรภัย ละโลกามิส คือเบญจพิธกามคุณ ๕ มีสันติเป็น วิหารธรรม ฯ สันติเป็นได้ทั้งโลกิยะ และโลกุตตระ ฯ

นิพพาน ความดับทุกข์

➤ อุทเทสที่ ๑ นิพพานัน ปรมิ วทนติ พุทธา.

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมกล่าวนิพพานว่ายอดเยี่ยม.

➤ อุทเทสที่ ๒ นิพพานคมนิ มคคิ ชิปปเมว วิโสธเย.

พึงรีบรัดชำระทางไปนิพพาน.

สลิจ ภิกขุ อิมิ นาวิ สิตตา เต ลหุเมสสติ

เฉตวา รากณจ โทสณจ ตโต นิพพานเมหิสิ .

ภิกษุ เธอจงวิตเรื่อนี้ เรืออันเธอวิตแล้ว จักพลันถึง เธอตัดราคะและโทสะแล้ว แต่นั้นจักถึงนิพพาน.

อธิบาย เรือหมายถึงเอาอัตภาพ เรืออันวิตแล้วนั้น หมายถึงเอาบรรเทาภิเลส

และบาปธรรมเสียให้บางเบาจนจัดได้ขาด จักพลันถึงทำคือนิพพาน

➤ อุทเทสที่ ๓ นิพพานัน ปรมิ สุขิ.

นิพพานเป็นสุขอย่างยอดเยี่ยม.

นิกขิปีตวา ครุ ภาริ อณญิ ภาริ อนาหิย

สมุลล ตณ्हิ อพพุห นิจจาโต ปรีนิพพุ โต.

ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น ถอนตมหากับทั้งมูลเสียแล้ว หายหิว ดับรอบแล้ว.

ภาระในคานานี้ หมายถึงปัญญาขั้น การถือเอาภาระ หมายถึงเอาการถือด้วยอุปทาน การปลงภาระ หมายถึงเอาการถอนอุปาทาน แต่มีทางจะเข้าใจอีก

อย่างหนึ่งก็ได้ว่า ละชั้นปัญญานี้ ด้วยดับจรมจิตแล้ว ไม่ถือเอาชั้นปัญญาก่อน ด้วยเกิดอีก

เอต สนตฺ เอตฺ ปณีตํ ยทิทํ สพพสงฆารสมโถ สัพพปฏิบัตินิสสคโค ตณ्हกขโข วิวาโค นิโรธ นิพพานิ.

ธรรมชาตินั้นสงบแล้ว ธรรมชาตินั้นประณีต ธรรมชาติไรเล่าเป็นที่สงบแห่งสังขารทั้งปวง เป็นที่สละคืนอุปธิทั้งปวง เป็นที่สิ้นแห่งตัณหา เป็นที่สิ้นกำหนด เป็นที่ดับ คือนิพพาน.

จากพระบาลีว่า "สพฺพูปธิปฏินิสสัคโค ธรรมเป็นที่สละอุปธิทั้งปวง" ในคำนี้ อุปธิ เป็นชื่อของเป็นชื่อของกิเลสและปัญญาชั้น ที่เป็นชื่อของกิเลส มีอธิบายว่า เข้าไปทรงคือเข้าครอง ส่วนที่เป็นชื่อแห่งปัญญาชั้น มีอธิบายว่า เข้าไปทรงคือหอบไว้ซึ่งทุกข์

➤ ประเภทของนิพพาน

๑. สอุปาทิเสสนิพพาน เป็นความดับกิเลสที่ยังมีเบญจขันธ์เหลือ
๒. อนุปาทิเสสนิพพาน เป็นความดับกิเลสที่ไม่มีเบญจขันธ์เหลือ

(จี 63, 51) สอุปาทิเสสนิพพาน กับ อนุปาทิเสสนิพพาน ต่างกันอย่างไร?

พระบาลีว่า เตสํ วุปสโม สุขो ความเข้าไปสงบแห่งสังขารเหล่านั้น เป็นสุข จัดเป็นนิพพานชนิดใด?

ตอบ ต่างกัน คือ สอุปาทิเสสนิพพาน เป็นความดับกิเลสที่ยังมีเบญจขันธ์เหลือ ส่วนอนุปาทิเสสนิพพาน เป็นความดับกิเลสที่ไม่มีเบญจขันธ์เหลือ ๑ เป็นอนุปาทิเสสนิพพาน ๑

(จี 61, 52) ข้อความว่า ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น ดังนี้ มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ อธิบายว่า ภาระ หมายถึงเบญจขันธ์ การปลงภาระ หมายถึงการถอนอุปาทาน การไม่ถือเอาภาระอื่น หมายถึงการไม่ถือเบญจขันธ์อื่นด้วย อุปาทาน ๑

(จี 59) พระบาลีว่า "สพฺพูปธิปฏินิสสัคโค ธรรมเป็นที่สละอุปธิทั้งปวง" ในคำนี้ อุปธิ เป็นชื่อของอะไรได้บ้าง? แต่ละอย่างมีอธิบายว่าอย่างไร ?

ตอบ เป็นชื่อของกิเลสและปัญญาชั้น ๑

ที่เป็นชื่อของกิเลส มีอธิบายว่า เข้าไปทรงคือเข้าครอง

ที่เป็นชื่อแห่งปัญญาชั้น มีอธิบายว่า เข้าไปทรงคือหอบไว้ซึ่งทุกข์ ๑

(จี 57) คำว่า อุปาทิ ในคำว่า สอุปาทิเสสนิพพาน หมายถึงอะไร? ตอบ หมายถึงชั้น ๕ (ชั้นรูปฌาน) ๑

(จี 56) พระบาลีว่า “นิกฺขิปีตฺวา ครุํ ภารํ อญฺญํ ภารํ อนาทิย ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น”

ถามว่า “ภาระ” “การไม่ถือเอาภาระ” “การปลงภาระ” ได้แก่อะไร?

ตอบ ภาระ ได้แก่เบญจขันธ์ ๑ การไม่ถือเอาภาระ ได้แก่การไม่ถือเอาเบญจขันธ์ด้วยอุปาทาน ๑

การปลงภาระ ได้แก่การถอนอุปาทานในเบญจขันธ์ ๑

(จี 54) พระศาสดาทรงสอนภิกษุโดยยกเอาเรื่องมาเป็นอุปมาว่า สิมฺภุ ภิกษุ อิมํ นาวิํ สิตฺตํ เต ลหุเมสฺสตี แปลว่าภิกษุ เธอจงวิตเรื่องนี้ เรื่องอันเธอวิต แล้วจักปล้นถึง มีอธิบายโดยย่อว่าอย่างไร?

ตอบ มีอธิบายโดยย่อว่า เรือ หมายถึงอตภาพ

วิตเรือ คือวิตน้ำที่รั่วเข้าในเรือ ซึ่งหมายถึงการบรรเทาภิเลสและบาปธรรม ที่ไหลเข้ามาท่วมทับจิตใจ ให้บางเบา จนขจัดได้ขาด เมื่ออตภาพนี้เบา ก็จักปฏิบัติเพื่อไปสู่พระนิพพานได้เร็ว ๑

(จี 51) พระบาลีว่า สิมฺภุ ภิกษุ อิมํ นาวิํ แปลว่า ภิกษุ เธอจงวิตเรื่องนี้ คำว่า เรือ และคำว่า วิต ในที่นี้ หมายถึงอะไร?

ตอบ เรือ หมายถึง อตภาพร่างกาย วิต หมายถึง บรรเทาภิเลสและบาปธรรมเสียให้บางเบา จนขจัดได้ขาด ๑

(จี 49) พระบาลีว่า “ภิกษุ เธอจงวิตเรื่องนี้ เรื่องที่เธอวิตแล้ว จักปล้นถึง” จงให้ความหมายคำต่อไปนี้ ให้ถูกต้องตามพระบาลีนั้น?

ก. เรือนี้ ข. จงวิต (วิตอะไร) ค. เรือที่วิตแล้ว ง. จักปล้นถึง (ถึงอะไร) จ. เรือจักไม่จมใน.....

ตอบ ก. อตภาพร่างกาย ข. วิตน้ำ คือมิจฉาวิตก ค. อตภาพที่บรรเทาภิเลสให้เบาบางลง

ง. ถึงท่า คือพระนิพพาน จ. ในสังสารวัฏ ฯ

(ปี 46) เนื้อความในการสูตรว่า “ปลงภาระอันหนักเสียแล้ว ไม่ถือเอาภาระอันอื่น” ถ้ามว่า คำว่า “ ภาระอันหนัก ” ได้แก่อะไร? การถือและการปลงภาระอันหนักนั้น หมายถึงอะไร?

ตอบ ได้แก่ ปัญจขันธ์ ฯ การถือ หมายถึง การถือด้วยอุปาทาน การปลง หมายถึง การถอนอุปาทาน ฯ

(ปี 44) วัฏฏะในบาลีว่า วัฏฏูปจเฉโท หมายถึงอะไร? วัฏฏะนั้นจะขาดได้อย่างไร? บาลีแสดงปฏิปทาแห่งนิพพานว่า " สิวจ ภิกขุ อิมิ นาวํ " ความว่า " ภิกษุเธอจงวิตเรื่อนี้ " คำว่า เรือ และ วิต ในบาลีนี้หมายถึงอะไร?

ตอบ วัฏฏะ หมายถึง ความเวียนเกิดด้วยอำนาจกิเลส กรรม และวิบาก ฯ วัฏฏะนั้นจะขาดได้ด้วยการละกิเลสอันเป็นเบื้องต้นเสีย ฯ คำว่า เรือ หมายถึงอัตภาพร่างกาย คำว่า วิต หมายถึงบรรเทาภิเลส และบาปกรรมให้เบาบางจนขจัดได้ขาด ฯ

ส่วนสังสารวัฏ

โดยบุคคลลาธิษฐาน

คติ

- **อุทเทสที่ ๑** จิตเต สงกิลิฏฐุ ทุกคคติ ปาฏิกงขา. เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุกคติเป็นอันต้องหวัง.
- **อุทเทสที่ ๒** จิตเต อสงกิลิฏฐุ สุกคติ ปาฏิกงขา. เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุกคติเป็นอันหวังได้.

คติ คือ ภูมิเป็นที่ไปหรือเป็นที่ถึงเบื้องหน้าแต่ภระณะ จำแนกไว้ 2 ประเภท ดังนี้

๑. **ทุกคติ** ภูมิเป็นที่ไปข้างชั่ว แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ **นिरยะ ๑ ตีรัจฉานโยนิ ๑** และสามารถแบ่งเป็น ๔ ประเภท คือ **อบาย ทุกคติ วินิบาต นิระยะ ... (หมายเหตุ นิระยะ ก็คือ นรก)**
๒. **สุคติ** ภูมิเป็นที่ไปข้างดี แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ **เทวะ ๑ มนุษย์ ๑ หรือ สุกคติ ๑ โลกสวรรค์ ๑**

(ปี 64, 59) คติ คืออะไร ? สัตว์โลกที่ตายไป มีคติเป็นอย่างไรบ้าง ?

ตอบ คือ ภูมิหรือภพเป็นที่ไปหลังจากตายแล้ว ฯ

มีคติเป็น ๒ คือ ๑. **ทุกคติ** ภูมิเป็นที่ไปข้างชั่ว ซึ่งเกิดจากการประพฤติทุจริตทางกายวาจาใจ
๒. **สุคติ** ภูมิเป็นที่ไปข้างดี ซึ่งเกิดจากการประพฤติสุจริตทางกายวาจาใจ ฯ

(ปี 63, 57) อบาย คืออะไร ? ในอรรถกถาแจกไว้เป็น ๔ อย่าง อะไรบ้าง ?

ตอบ คือโลกที่ปราศจากความเจริญ ฯ มีนिरยะ ตีรัจฉานโยนิ ปิตติวิสยะ อสุรกาย ฯ

(ปี 61) ในพระบาลีว่า "จิตเต สงกิลิฏฐุ ทุกคคติ ปาฏิกงขา เมื่อใจเศร้า หมอง ต้องประสบทุกคติ" ทุกคติ คืออะไร ? มีอะไรบ้าง ?

ตอบ คือ ภูมิเป็นที่ไปข้างชั่ว ฯ มี ๑. อบาย ๒. ทุกคติ ๓. วินิบาต ๔. นรก (ตามนัยอรรถกถา มี ๔ คือ นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต อสุรกาย) ฯ

(ปี 60, 44) ในส่วนสังสารวัฏ สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็นอย่างไร? มีอุทเทสบาลีแสดงไว้อย่างไร?

ตอบ สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็น ๒ คือสุคติ และทุกคติ ฯ

มีอุทเทสบาลีแสดงว่า จิตเต สงกิลิฏฐุ ทุกคคติ ปาฏิกงขา เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุกคติเป็นอันต้องหวัง
จิตเต อสงกิลิฏฐุ สุกคติ ปาฏิกงขา เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุกคติเป็นอันหวังได้ ฯ

(ปี 53) คำว่า สุกคติ ในพระบาลีว่า จิตเต อสงกิลิฏฐุ สุกคติ ปาฏิกงขา คืออะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ คือ ภูมิเป็นที่ไปข้างดี ฯ มี เทวะ ๑ มนุษย์ ๑ หรือ สุกคติ ๑ โลกสวรรค์ ๑ ฯ

(ปี 52) สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็นอย่างไร? มีพระบาลีแสดงไว้อย่างไร?

ตอบ มีคติเป็น ๒ คือ สุกคติและทุกคติ ฯ มีพระบาลีแสดงไว้ว่า

จิตเต อสงกิลิฐุเส สุคคติ ปาฎิกงขา. เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุกคติเป็นอันหวังได้

จิตเต สงกิลิฐุเส ทุกคคติ ปาฎิกงขา. เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุกคติเป็นอันต้องหวัง ฯ

(ปี 51) ในส่วนสังสารวัฏ สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็นอย่างไร? จงอ้างบาลีประกอบ

ตอบ มีคติเป็น ๒ คือ สุกคติ มีบาลีว่า จิตเต อสงกิลิฐุเส สุคคติ ปาฎิกงขา

และ ทุกคติ มีบาลีว่า จิตเต สงกิลิฐุเส ทุกคคติ ปาฎิกงขา ฯ

(ปี 48) สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็นอย่างไร? ปัจจุบันภพนั้น เกี่ยวเนื่องกับสัมปรายภพอย่างไร?

ตอบ สัตว์โลกตายแล้วมีคติเป็น ๒ คือ ถ้าทำดี คือ ประพฤติสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ก็ไปสู่สุคติ ถ้าทำไม่ดี คือ ประพฤติทุจริตด้วยกาย วาจา ใจ ก็ไปสู่ทุกคติ ฯ

จิตชั่วในปัจจุบัน ย่อมเป็นปัจจัยแห่งปฏิสนธิในสัมปรายภพ ภูมิและภพในภพภาคหน้าขึ้นอยู่กับภูมิและภพชั้นของจิตในปัจจุบันนี้แหละ ดังมีหลักธรรมในอุทเทสบาลีแสดงว่า เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุกคติเป็นอันต้องหวัง และว่าเมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุกคติเป็นอันหวังได้ ฯ

(ปี 46) คติ คือภูมิเป็นที่ไปของสัตว์ผู้ตายแล้ว เป็นอย่างไร? มีบาลีแสดงอุทเทสเกี่ยวกับคตินั้น ว่าอย่างไร?

ตอบ เป็น ๒ คือ ทุกคติ ภูมิเป็นที่ไปข้างชั่ว ๑ สุกคติ ภูมิเป็นที่ไปข้างดี ๑ ฯ

มีบาลีแสดงอุทเทสว่า ดังนี้ ๑. จิตเต สงกิลิฐุเส ทุกคคติ ปาฎิกงขา เมื่อจิตเศร้าหมองแล้ว ทุกคติเป็นอันต้องหวัง

๒. จิตเต อสงกิลิฐุเส สุคคติ ปาฎิกงขา เมื่อจิตไม่เศร้าหมองแล้ว สุกคติเป็นอันหวังได้ ฯ

หลักกัมมัฏฐาน

สมถกัมมัฏฐาน

➤ กัมมัฏฐาน ๔๐ ประการ รวมเป็น ๗ หมวดนั้น คือ

- * กสิณ ๑๐ กสิณ แปลว่า วัตถุอันจูงใจ คือจูงใจให้เข้าไปผูกอยู่ เป็นชื่อของกัมมัฏฐานแปลว่า มีวัตถุที่ชื่อว่ากสิณเป็นอารมณ์

- อสุภ ๑๐

- อนุสสติ ๑๐

- พรหมวิหาร ๔

- อาหาเรปฏิกูลสัญญา ๑

- จตุธาตุววัตถาน ๑

- อรูป ๔

➤ สติปัฏฐาน ๔

๑. กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๒. เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๓. จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ๔. ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน

➤ *อสุภะ ๑๐ พิจารณาซากศพเป็นอารมณ์

➤ อนุสสติ ๑๐

๑. พุทธานุสสติ ระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้าเป็นอารมณ์

๒. ธัมมานุสสติ ระลึกถึงคุณพระธรรมเป็นอารมณ์

๓. สังฆานุสสติ ระลึกถึงคุณพระสงฆ์เป็นอารมณ์

๔. สีลानุสสติ ระลึกถึงศีลที่ตนรักษาเป็นอารมณ์

๕. จาคานุสสติ ระลึกถึงทานที่ตนบริจาคแล้วเป็นอารมณ์

๖. **เทวดานุสสติ** ระลึกถึงเทวดาที่มีสีลาทิคุณเสมอ เหมือนกับด้วยตน ตั้งเทพดาเหล่านั้นไว้เป็นพยานแล้ว กลับระลึกถึงสีลาทิคุณของตนเป็นอารมณ์
๗. **อุปมานุสสติ** ระลึกถึงนิพพานว่าเป็นที่ระงับดับเพลิงกิเลสและกองทุกข์เป็นบรมสุขอย่างยิ่งเป็นอารมณ์
๘. **มรณัสสติ** ระลึกถึงความตายของตนและสัตว์ผู้อื่นเป็นอารมณ์
๙. ***กายคตาสติ** ระลึกไปในอาการ ๓๒ ในร่างกายเป็นอารมณ์ (พิจารณาอาการภายในของตนเป็นอารมณ์)
๑๐. **อานาปานสติ** ระลึกถึงลมหายใจเข้าออกยาวสั้นเป็นต้นเป็นอารมณ์

- **การเจริญเมตตาทพรหมวิหาร** มีความมุ่งหมายอย่างนี้ ให้ทำตนเป็นพยานว่า ตนนี้อยากได้แต่ความสุข เกลียดชังทุกข์และภัยต่าง ๆ ฉันทิดแม้สัตว์ทั้งหลาย ก็อยากได้สุข เกลียดชังทุกข์และภัยต่าง ๆ ฉันทันนั้น เมื่อเห็นเช่นนี้แล้ว จิตก็ปรารถนาจะให้สัตว์ทั้งสิ้น มีความสุขความเจริญ ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงให้แผ่เมตตาจิตไปในตนก่อน ๆ .
- **การเจริญมูทิตาทพรหมวิหาร** วิธีเจริญมูทิตานี้ดังนี้ เมื่อได้เห็นหรือได้ยินมนุษย์หรือสัตว์ เป็นอยู่สุขสบาย เจริญรุ่งเรืองด้วยสุขสมบัติ พึงทำจิตใจให้ชื่นชมยินดี แล้วแผ่มูทิตาจิตไปว่า สัตว์ผู้นั้นท้อบริบูรณ์ยิ่งนัก มีสุขสมบัติมาก จงเจริญยั่งยืนด้วยสุขสมบัติยิ่งๆ เกิด เมื่อเจริญอยู่เรื่อยๆ ย่อมได้รับอานิสงส์คือ จะละความริษยาในสมบัติของผู้อื่นได้ ๆ
- **การเจริญจตุธาตุวัตถถาน** คือ ความกำหนดหมายซึ่งธาตุ ๔ โดยสภาวะความเป็นเองของธาตุ วิธีปฏิบัติคือ พึงกำหนดพิจารณาทั้งกายตนเองและกายผู้อื่นให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุ และพึงกำหนดให้รู้จักธาตุภายในภายนอกให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุไปหมดทั้งโลก ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล
- **หัวใจสมถกัมมัฏฐาน (กายคตาสติ เมตตา พุทธานุสสติ กสิณ จตุธาตุวัตถถานะ)**
มีพระบรมพุทโธวาทประทานไว้ว่า "สมาธิ ภิกขเว ภาเวถ สมาหิโต ยถาภูตํ ปชานาติ" ดังนี้ แปลความว่า ภิกษุทั้งหลายท่านทั้งหลาย จงยังสมาธิให้เกิดจนผู้มีจิตเป็นสมาธิแล้ว ย่อมรู้ตามจริง.
เพราะเหตุอะไร พระศาสดาจึงทรงชักนำในอันบำเพ็ญสมาธิ. *เพราะในที่ได้รับบรมติแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์อันใหญ่.*

นิวรรณ์ ๕ ธรรมอันกันจิตไม่ให้บรรลุความดี

กัมมัฏฐานแก่นิวรรณ์

นิวรรณ์	กำจัดด้วยกัมมัฏฐาน
กามฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในอารมณ์ที่ชอบใจ	กายคตาสติ, อสุภกัมมัฏฐาน
พยาบาท การปองร้ายผู้อื่น	เมตตาทพรหมวิหาร
ถิ่นมิทธะ ความที่จิตหตู่และเคลิบเคลิ้ม	อนุสสติกัมมัฏฐาน เช่น สีลานุสสติ พุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ
อุทธัจจกุกกุกจะ พุ่งชานและรำคาญ	กสิณ, มรณัสสติ
วิจิกิจฉา ความลังเลไม่แน่ใจ	จตุธาตุวัตถถานะ, วิปัสสนากัมมัฏฐาน

กัมมัฏฐานที่ควรเจริญกับจริต

จริต	กัมมัฏฐานที่ควรเจริญ
ราคะจริต	กายคตาสติ, อสุภะ ๑๐
โทสะจริต	วันณกสิณ ๔ (นีกสิณ ปิตกสิณ โลหิตกสิณ โอทาทกสิณ), พรหมวิหาร ๔
โมหะจริต	อานาปานสติ
วิตกจริต	อานาปานสติ
สัทธาจริต	อนุสสติ ข้อ ๑-๖ (พุทธานุสสติ, ธรรมานุสสติ, สังฆานุสสติ, สีลานุสสติ, จาคานุสสติ, เทวตานุสสติ)
พุทธิจริต	มรณัสสติ, อุปสมานุสสติ, อหारेปฏิกูลสัญญา, จตุธาตuvwxyz

➤ วสี ๕ (ความชำนาญ) ...เรื่องวสี ไม่ต้องท่อง...

เมื่อพระโยคาวจรเจ้า อันได้สำเร็จปฐมฌานเข้าชำนาญเป็นอันดีด้วย วสีทั้ง ๕ ดังว่ามาแล้ว จึงจะสามารถเจริญทุติยฌานต่อขึ้นไปได้ ถ้าไม่ชำนาญในปฐมฌานก่อนแล้ว จะเจริญทุติยฌานต่อขึ้นไป ก็จะมีเสี้ยนเสียบจากปฐมฌานและทุติยฌานทั้ง ๒ ฝ่าย เพราะอาศัยเหตุฉะนี้ จึงห้ามไว้ว่า ถ้ายังไม่ชำนาญในปฐมฌานแล้ว อย่าพึงเจริญทุติยฌานก่อน ต่อเมื่อชำนาญคล่องแคล่วในปฐมฌานด้วยวสี ๕ ประการแล้ว จึงควรเจริญทุติยฌานสืบต่อขึ้นไปได้ เมื่อชำนาญในทุติยฌานแล้ว จึงควรเจริญตติยฌาน จตุตถฌาน ปัญจฌานสืบต่อ ๆ ขึ้นไปได้ โดยลำดับดังกล่าวแล้วนั้น.

(เป็ 64, 60, 43) สมณะ กับ วิปัสสนา ให้ผลต่างกันอย่างไร?

ตอบ ให้ผลต่างกันดังนี้ สมณะ ให้ผลอย่างต่ำ ทำให้ระงับนิวรณ์บางอย่างได้ อย่างสูง ทำให้เข้าถึงฌานต่าง ๆ ได้ ส่วนวิปัสสนา ให้ผลอย่างต่ำ ทำให้ได้ปัญญาเห็นสัจจธรรม อย่างสูงทำให้ได้บรรลุอุรียผล พ้นจากสังสารทุกข์ ฯ

(เป็ 64) คนสัทธาจริตมีนิสัยอย่างไร ? คนประเภทนี้ควรเจริญกัมมัฏฐานบทใด ?

ตอบ มีนิสัยเชื่อง่าย ๆ ในถ้อยคำวาจาที่กล่าวดีและชั่ว ที่เป็นบุญและเป็นบาป เป็นต้น ฯ

ควรเจริญอนุสสติกัมมัฏฐาน ๖ ประการ คือ พุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ สีลานุสสติ จาคานุสสติ และเทวตานุสสติ ฯ

(เป็ 64, 62, 49) จงแสดงวิธีเจริญมุทิตา พร้อมทั้งอานิสงส์แห่งการเจริญ พอเป็นตัวอย่าง?

ตอบ วิธีเจริญมุทิตานั้นดังนี้ เมื่อได้เห็นหรือได้ยินมนุษย์หรือสัตว์ เป็นอยู่สุขสบาย เจริญรุ่งเรืองด้วยสุขสมบัติ พึงทำจิตใจให้ชื่นชมยินดี แล้วแผ่มุทิตาจิตไปว่า สัตว์ผู้นั้นนอบริบูรณ์ยิ่งนัก มีสุขสมบัติมาก จงเจริญยงยืนด้วยสุขสมบัติยิ่งๆ เถิด เมื่อเจริญอยู่เนืองๆ ย่อมได้รับอานิสงส์คือ จะละความริษยาในสมบัติของผู้อื่นได้ ฯ

(เป็ 64, 63, 61) ผู้เจริญมหาสติปัฏฐาน ต้องประกอบด้วยธรรมใดบ้าง จึงจะกำจัดอกิขมาและโทมนัสได้ ?

ตอบ ต้องประกอบด้วยธรรม ๓ คือ ๑. อาตปปี มีความเพียรเผากิเลสให้เร่าร้อน ๒. สัมปชาโน รู้ทั่วพร้อม ๓. สติมา มีสติ ฯ

(เป็ 63) สติปัฏฐาน ๔ คืออะไรบ้าง ? การกำหนดกลมหายใจเข้าออก ชื่อว่าเจริญสติปัฏฐาน ข้อไหน ?

ตอบ คือกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุสสนาสติปัฏฐาน และธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฯ

ชื่อว่าเจริญกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฯ

(เป็ 62) เจริญมรณัสสติอย่างไรจึงจะบรรเทาความเมาในชีวิต ไม่ติดในโลภธรรม ?

ตอบ เจริญพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ ๑. สติ ระลึกถึงความตาย ๒. ญาณ รู้ว่าความตายจักมีแก่ตน ๓. เกิดสังเวชสลดใจ ฯ

(เป็ 62, 51) อารมณ์ของสติปัฏฐาน มีอะไรบ้าง ? ผู้เจริญสติปัฏฐานพึงมีคุณสมบัติอะไรบ้าง ?

ตอบ มี กาย เวทนา จิต ธรรม ฯ พึงมี ๑. อาตปปี มีความเพียรเผากิเลส ๒. สัมปชาโน มีสัมปชัญญะ ๓. สติมา มีสติ ฯ

(ปี 61) คนวิตกจริตมีนิสัยอย่างไร ? คนประเภทนี้ควรเจริญกัมมัฏฐาน บทใด? **ตอบ** ชอบคิดมาก ฟุ้งซ่านฯ ควรเจริญอานาปานัสสติกัมมัฏฐานฯ

(ปี 60) เจริญมรณัสสติอย่างไรจึงจะแยกกาย ?

ตอบ เจริญพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ สติ ระลึกถึงความตาย ๑ ญาณ รู้ว่าความตายจักมีแก่ตน ๑ เกิดสังเวชสลดใจ ๑ เจริญอย่างนี้ จึงจะแยกกายฯ

(ปี 58) ในสมถกรรมฐาน ๔๐ ประการ มีนิมิตและภาวนากี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ตอบ มีนิมิต ๓ คือปริกรรมนิมิต อุกคหนิมิต และปฏิกาคนิมิต และมีภาวนา ๓ คือปริกรรมภาวนา อุปะการภาวนา และอัปนาภาวนา ฯ

(ปี 58) ผู้เจริญเมตตาเป็นประจำ ย่อมได้รับอานิสงส์อะไรบ้าง ?

ตอบ ได้รับอานิสงส์อย่างนี้

๑. หลับอยู่ก็เป็นสุข
๒. ตื่นอยู่ก็เป็นสุข
๓. ไม่ฝันเห็นสิ่งลามก
๔. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
๕. เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย
๖. เทวดาทันทีหลายย่อมรักษา
๗. ไฟไม่ไหม้ พืชหรือคัสตราวุธทั้งหลายไม่อาจประทุษร้าย
๘. จิตย่อมตั้งมั่นได้เร็วพลัน
๙. ผิวพรรณย่อมส่องใสดงาม
๑๐. ไม่หลงทำกาลกิริยา คือเมื่อจะตายย่อมได้สติ
๑๑. เมื่อตายแล้วแม้เกิดอีก ก็ย่อมเกิดในที่ดีเป็นที่มีความสุข ถ้าไม่เสื่อมจากฌาน ก็ไปเกิดในพรหมโลก ฯ

(ปี 58) สติปัฏฐาน ๔ คืออะไรบ้าง ? การพิจารณาผม ขน เล็บ ฟัน หนัง โดยความเป็นของปฏิภูล จัดเข้าในสติปัฏฐานข้อไหน ?

ตอบ คือกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และธรรมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฯ

ในกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฯ

(ปี 58) บรรดาอาการ ๓๒ ประการนั้น ส่วนที่เป็นอาโปธาตุมีอะไรบ้าง?

ตอบ มีดี เสมหะ น้ำเหลือง เลือด เหงื่อ มันข้น น้ำตา มันเหลว น้ำลาย น้ำมูก ไขข้อ มูล ฯ (* **หมายเหตุ** อาโปธาตุ คือ ธาตุน้ำ)

(ปี 57) ปฐมฌาน ประกอบด้วยองค์เท่าไร ? อะไรบ้าง ? **ตอบ** ด้วยองค์ ๕ ฯ คือวิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา ฯ

(ปี 57) สมถกัมมัฏฐาน กับ วิปัสสนากัมมัฏฐาน ต่างกันอย่างไร? หัวใจสมถกัมมัฏฐานมีอะไรบ้าง?

ตอบ สมถกัมมัฏฐาน คือกัมมัฏฐานเป็นอุบายเครื่องสงบใจ วิปัสสนากัมมัฏฐาน คือกัมมัฏฐานเป็นอุบายเครื่องเรื่องปัญญา ฯ

มีกายาคตาสติ เมตตา พุทธานุสสติ กสิณ และจตุราตุวัตถถาน ฯ

(ปี 56) ในนวสีลิกาปัพะ เมื่อเห็นซากศพชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๙ ชนิดนั้นพึงภาวนาอย่างไร?

ตอบ พึงภาวนาโดยการน้อมเข้ามาสู่กายนี้แล้ว อยมปิ โข กาโย ถึงร่างกาย อันนี้เล่า เอรุธมโม ก็มีอย่างนี้เป็นธรรมตา เอรุภาวี จักเป็นอย่างนี้ เอรุ อนติโต ไม่ล่วงความเป็นอย่างนี้ไปได้ ฯ

(ปี 55) กัมมัฏฐานที่พระอุปัชฌาย์สอนแก่ผู้บรรพชาอุปสมบทว่า เกสา โลมา นขา ทนตา ตโจ ตโจ ทนตา นขา โลมา เกสา นั้น จัดเข้าในสติปัฏฐานข้อใด? ให้พิจารณาอย่างไร?

ตอบ จัดเข้าในกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฯ ให้พิจารณาน้อมใจให้เห็นเป็นของน่าเกลียดปฏิภูล ทั้งในกายตน ทั้งในกายผู้อื่น ฯ

(ปี 55) กายคตาสติกัมมัฏฐานกับอสุกกัมมัฏฐาน มีอารมณ์ต่างกันอย่างไร? แก่นิรณชิตข้อใดได้?

ตอบ กายคตาสติกัมมัฏฐาน มีอาการ ๓๒ ในร่างกายเป็นอารมณ์ อสุกกัมมัฏฐาน มีซากศพเป็นอารมณ์ ฯ แก่กามฉันทนิรณชิต ฯ

(ปี 54) กัมมัฏฐานต่อไปนี้ คือ กสิณ จตุราตุวัตถถานะ พุทธานุสสติ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกนิรณชิตข้อใดครอบงำ?

ตอบ กสิณ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกอุทัจจกุกุจะครอบงำ

จตุราตุวัตถถานะ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกวิจิกิจฉาครอบงำ

พุทธานุสสติ เป็นที่สบายแก่คนผู้มักถูกถิ่นมิทระครอบงำฯ

(ปี 53) นิรณชิต คืออะไร? เมื่อจิตถูกนิรณชิตนั้น ๆ ครอบงำ ควรใช้กัมมัฏฐานบทใดเป็นเครื่องแก้?

ตอบ คือ ธรรมอันกั้นจิตไม่ให้บรรลุความดี ฯ

กามฉันท ใช้ อสุภกัมมัญฐาน หรือกายคตาสติเป็นเครื่องแก้

พยาบาท ใช้ เมตตา กรุณา มุทิตา พรหมวิหาร ๓ ข้อต้นเป็นเครื่องแก้

ถีนมิทสะ ใช้ อนุสสติกัมมัญฐานเป็นเครื่องแก้

อุทธัจจกุกกัจจะ ใช้ กสิณหรือมรณัสสติเป็นเครื่องแก้

วิจิกิจฉา ใช้ ธาตุกัมมัญฐานหรือวิปัสสนากัมมัญฐานเป็นเครื่องแก้ ฯ

(ปี 53) จตุธาตุวัตถถานกัมมัญฐาน คืออะไร? ผู้เจริญกัมมัญฐานนี้จะพึงกำหนดพิจารณาอย่างไร?

ตอบ คือ ความกำหนดหมายซึ่งธาตุ ๔ โดยสภาวะความเป็นเองของธาตุ ฯ

พึงกำหนดพิจารณาทั้งกายตนเองและกายผู้อื่นให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุ และพึงกำหนดให้รู้จักธาตุภายในภายนอกให้เห็นเป็นแต่สักว่าธาตุไปหมดทั้งโลก ไม่ใช่สัตว์ไม่ใช่บุคคล ฯ

(ปี 52) พระโยคาวจรสำเร็จปฐมฌานแล้ว ควรกระทำให้นานาญด้วยวิธีทั้ง ๕ ก่อนที่จะเจริญทุติยฌานต่อไป เพราะเหตุใด?

ตอบ เพราะถ้าไม่ชำนาญในปฐมฌานแล้ว เมื่อเจริญทุติยฌานต่อไปก็จะเสื่อมจากปฐมฌานและทุติยฌานทั้ง ๒ ฝ่าย ฯ

(ปี 52) สติปัญญา ๔ อันผู้ปฏิบัติธรรมอบรมให้บริบูรณ์เต็มที่แล้ว ย่อมเป็นเพื่ออานิสงส์ ๕ ประการ อะไรบ้าง?

ตอบ คือ ๑. เพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย ๒. เพื่อความข้ามพ้นโสภะและปริเวททั้งหลาย ๓. เพื่อความดับสูญแห่งทุกข์และโทมนัส ๔. เพื่อบรรลุธรรมที่ควรรู้ ๕. เพื่อการทำให้แจ้งพระนิพพาน ฯ

(ปี 51) จริต คืออะไร? เพราะเหตุใดจึงต้องเจริญกัมมัญฐานให้เหมาะกับจริตของตน?

ตอบ คือ ความประพฤติเป็นปกติของบุคคล ฯ

เพราะกัมมัญฐานแต่ละอย่างก็เป็นที่สบายของคนแต่ละจริต ถ้าเจริญไม่เหมาะกับจริต ธรรมฐานก็จะสำเร็จได้โดยยาก ฯ

(ปี 50) เพราะเหตุไร พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงชักนำให้บำเพ็ญสมาธิ? หัวใจสมถกัมมัญฐานมีอะไรบ้าง?

ตอบ เพราะใจที่อบรมดีแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์อันใหญ่ เป็นกำลังสำคัญในอันจะให้คิดเห็นอรรถธรรมและเหตุผลอันสุขุมลุ่มลึก พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ในพระบาลีว่า สมาธิโต ยถากุติ ปชานาติ ผู้มีใจตั้งมั่นแล้ว ย่อมรู้ตามเป็นจริง ฯ

มี กายคตาสติ เมตตา พุทธานุสสติ กสิณ จตุธาตุวัตถถานะ ฯ

(ปี 49) คนสัทธาจริตและคนวิตกจริต มีลักษณะอย่างไร? ควรเจริญกัมมัญฐานอะไร?

ตอบ คนสัทธาจริต มีลักษณะเชื่อง่ายขาดเหตุผล คนวิตกจริต มีลักษณะคิดมาก ฟุ้งซ่าน ฯ

คนสัทธาจริตควรเจริญอนุสสติ ๖ ข้อต้น คนวิตกจริตควรเจริญอานาปานสติ ฯ

(ปี 49) กายคตาสติกัมมัญฐานกับอสุภกัมมัญฐาน ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ ต่างกันที่อารมณ์ คือ กายคตาสติ พิจารณาอาการภายในของตนเป็นอารมณ์อสุภ พิจารณาซากศพเป็นอารมณ์ ฯ

เหมือนกันตรงที่พิจารณาให้เห็นเป็นปฏิภูม ว่างามเหมือนกันและเป็นปฏิปักษ์ต่อกามฉันทะ อีกทั้งเป็นเครื่องกำจัดวิปลาส ข้อที่เห็นว่าสวยงามในสิ่งที่ไม่สวยงามได้เหมือนกัน ฯ

(ปี 49) การทำวัตรสวดมนต์ เป็นกิจวัตรของพระภิกษุสามเณรและเป็นภาวนาทุกส จงแสดงวิธีเจริญสมถกัมมัญฐานและวิปัสสนากัมมัญฐาน ในบททำวัตรเข้ามาดูพอเป็นตัวอย่าง?

ตอบ การสวดนมัสการพระรัตนตรัยก็ดี สวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยก็ดี เป็นการน้อมจิตระลึกถึงคุณพระพุทเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ชื่อว่าเจริญพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ จัดเป็นสมถกัมมัญฐาน ฯ

สวดสังเวคปริกิตตนาปุระว่า ชาตปิ ทุกขา ชราปิ ทุกขา มรณมปิ ทุกข์... รูป อนิจจัง เวทนา อนิจจา... รูป อนตตา เวทนา อนตตา... เป็นอาทิ ตั้งสติมีความเพียร ใช้ปัญญาพิจารณาเบญจขันธ์ ยกขึ้นสู่ สามัญลักษณะ จัดเป็นวิปัสสนากัมมัญฐาน ฯ

(ปี 48) บุคคลผู้ถูกนิเวศน์ ๕ ครอบครัว พึ่งแก้ด้วยกัมมัญฐานอะไรบ้าง?

ตอบ ลูกกามฉันทะครอบครัว พึ่งแก้ด้วยยอสุกกัมมัญฐานหรือกายคตาสติ

ลูกพยาบาลครอบครัว พึ่งแก้ด้วยเมตตาทพรหมวิหาร

ลูกถิ่นมิทธะครอบครัว พึ่งแก้ด้วยอนุสสติกัมมัญฐาน

ลูกอุทัจจกุกุจะครอบครัว พึ่งแก้ด้วยกสิณหรือมรณัสสติ

ลูกวิจิกิจฉาครอบครัว พึ่งแก้ด้วยธาตุกัมมัญฐานหรือวิปัสสนากัมมัญฐาน ฯ

(ปี 48) ผู้เจริญเมตตาทพรหมวิหาร ท่านสอนให้แผ่ไปในตนก่อนนั้น มีความมุ่งหมายอย่างไร?

ตอบ มีความมุ่งหมายอย่างนี้ ให้ทำตนเป็นพยานว่า ตนนี้อยากได้แต่ความสุข เกลียดชังทุกข์และภัยต่าง ๆ ฉันทใด แม้สัตว์ทั้งหลาย ก็อยากได้สุข เกลียดชังทุกข์และภัยต่าง ๆ ฉันทนั้น เมื่อเห็นเช่นนี้แล้ว จิตก็ปรารถนาจะให้สัตว์ทั้งสิ้น มีความสุขความเจริญ ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงให้แผ่เมตตาจิตไปในตนก่อน ฯ

(ปี 47) จริตของคนในโลกนี้มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? คนสูงอายุมีความกังวลนอนไม่หลับ เพราะคิดห่วงลูกหลานเป็นต้น จัดเป็นคนมีจริตอะไร? กัมมัญฐานข้อใดเป็นที่สบายแก่คนจริตนั้น?

ตอบ มี ๖ ประเภท ฯ คือ รากะจริต ๑ โทสะจริต ๑ โมหะจริต ๑ วิตกกจริต ๑ สัทธาจริต ๑ พุทธิจริต ๑ ฯ มีวิตกกจริต ฯ

ข้ออานาปานสติ หรือ กสิณ ฯ

(ปี 47) ในอนุสสติ ๑๐ ข้อว่า มรณัสสติ ไม่ใช่ใช้ว่า มรณานุสสติ เพราะเหตุไร?

ตอบ ที่ไม่ใช่ใช้อย่างนั้น ก็เพราะท่านสอนให้ผู้พิจารณาเห็นปรากฏชัดเป็นปัจจุบันธรรม จะได้เกิดความไม่ประมาท เป็นผู้แก่กล้าไม่ย่อท้อต่อความตาย หากจะไปเห็นยวร้ายเอาความตายที่ล่วงมาแล้วยกขึ้นพิจารณา ในบางขณะอาจเกิดความกลัวตายขึ้นก็ได้ ฯ

(ปี 46) พระบรมศาสดาทรงชักนำบุคคลให้บำเพ็ญสมาธิ เพราะทรงเห็นประโยชน์อย่างไร?

พระพุทธจรยาแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในการทรงแสดงธรรมเร้าใจนั้น ด้วยอาการอย่างไรบ้าง?

ตอบ เพราะทรงเห็นว่า จิตใจของบุคคลเมื่อได้อบรมดีแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ใหญ่ ย่อมรู้เห็นตามเป็นจริง ดังพระบาลีว่า สมาธิโต ยถาภูตูปขานาติ ผู้มีจิตเป็นสมาธิแล้ว ย่อมรู้ตามเป็นจริง ฯ

ด้วยอาการ ๔ คือ ๑. สนทสนา อธิบายให้เห็นแจ่มแจ้ง ให้เข้าใจชัด ๒. สมาทปนา ชวนให้มีแก้ไขสมาทาน คือทำตาม

๓. สมุตเตชชา ชักนำให้เกิดอุตสาหะอาจหาญเพื่อจะทำ ๔. สมปหัสนา พยุงให้ร่าเริงในอันทำ ฯ

(ปี 46) บุคคลในโลกนี้ เมื่อจัดตามจริต มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? นิเวศน์ ๕ อย่างไหนสงเคราะห์เข้าในจริตอะไร ?

ตอบ มี ๖ ประเภท คือ คนรากะจริต ๑ คนโทสะจริต ๑ คนโมหะจริต ๑ คนสัทธาจริต ๑ คนพุทธิจริต ๑ คนวิตกกจริต ๑ ฯ

กามฉันท์ สงเคราะห์เข้าในรากะจริต

พยาบาล สงเคราะห์เข้าในโทสะจริต

ถิ่นมิทธะ สงเคราะห์เข้าในโมหะจริต

อุทัจจกุกุจะ สงเคราะห์เข้าในวิตกกจริต

วิจิกิจฉา สงเคราะห์เข้าในโมหะจริต ฯ

(ปี 45) ปัจจุบันนี้ การเจริญกัมมัญฐาน เป็นที่นิยมของสาธุชน ขอทราบว่ามีกัมมัญฐานนั้นกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ธรรมที่เป็นหัวใจของสมถกัมมัญฐาน มีอะไรบ้าง?

ตอบ มี ๒ อย่าง คือ ๑. สมถกัมมัญฐาน กัมมัญฐานเป็นอุบายสงบใจ ๒. วิปัสสนากัมมัญฐาน กัมมัญฐานเป็นอุบายเรื่องปัญญา ฯ

มีกายคตาสติ เมตตา พุทธานุสสติ กสิณ และจตุธาตววัตถาน ฯ

(ปี 45) กายคตาสติกัมมัญฐาน กับ อสุกกัมมัญฐาน แตกต่างกันอย่างไร? กสิณ แปลว่าอะไร และเป็นคู่ปรับแก่นิเวศน์ชนิดไหน?

ตอบ กายคตาสติกัมมัฏฐาน พิจารณาร่างกายที่ยังมีชีวิตอยู่ให้เห็นเป็นของน่าเกลียด ส่วนอสุภกัมมัฏฐานพิจารณาซากศพ ฯ
แปลว่าวัตถุอันจืดจาง คือจิตใจให้เข้าไปผูกอยู่ เป็นชื่อของกัมมัฏฐานแปลว่า มีวัตถุที่ชื่อว่ากสิณเป็นอารมณ์ เป็นคู่ปรับแก้ทุกข์จากกุกุจจนินทรีย์ ฯ

(ปี 45) การเจริญมรณสติอย่างไร จึงจะแยกกาย? ในนวมสวีกาปิพะชะ เมื่อภิกษุเห็นซากศพชนิดใดชนิดหนึ่งใน ๙ ชนิดนั้น ท่านให้ภาวนาอย่างไร?
ตอบ เจริญพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ ๑. มีสติ ระลึกถึงความตาย ๒. มีญาณ รู้ว่าความตายจักมีเป็นแน่ ตัวจะต้องตายเป็นแท้ ๓. เกิดสังเวชสลดใจ เจริญอย่างนี้จึงจะแยกกาย ฯ ท่านให้ภาวนาโดยการน้อมเข้ามาสู่กายนี้แล้ว อยมปิ โข กาโย ถึงร่างกายอันนี้เล่า เอวรัมโม ก็มีอย่างนี้เป็นธรรมดา เอว ภาวิ จักเป็นอย่างนี้ เอว อนติโต ไม่ล่วงความเป็นอย่างนี้ไปได้ ฯ

(ปี 45) อานาปานสติ ในคิริมานนทสูตร กับในมหาสติปัฏฐานสูตร ต่างกันอย่างไร? ผู้เจริญเมตตาเป็นประจำย่อมได้รับอานิสงส์ อย่างไรบ้าง?

ตอบ ในคิริมานนทสูตร แสดงการกำหนดลมหายใจที่เป็นไปพร้อมในกาย เวทนา จิต และธรรม ส่วนในมหาสติปัฏฐานสูตร แสดงแต่เพียงกายานุปัสสนาเท่านั้น ฯ
ย่อมได้รับอานิสงส์ ๑๑ ประการ คือ

๑. หลับอยู่ก็เป็นสุข
๒. ตื่นอยู่ก็เป็นสุข
๓. ไม่ฝันเห็นสิ่งลามก
๔. เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
๕. เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย
๖. เทวดาทันทีหลายย่อมรักษา
๗. ไฟไม่ไหม้ พืชหรือศัตรูราวูรทั้งหลายไม่อาจประทุษร้าย
๘. จิตย่อมตั้งมั่นได้เร็วพลัน
๙. ผิวพรรณย่อมผ่องใสงดงาม
๑๐. ไม่หลงทำกาลกิริยา คือเมื่อจะตายย่อมได้สติ
๑๑. เมื่อตายแล้วแม้เกิดอีก ก็ย่อมเกิดในที่ดีเป็นที่เสวยสุข ถ้าไม่เสื่อมจากฌาน ก็ไปเกิดในพรหมโลก ฯ

(ปี 44) คนโทสจริต มีอุปนิสัยเป็นอย่างไร? จะแก้ด้วยการเจริญกัมมัฏฐานบทใด? การที่ท่านสอนให้เจริญเมตตาในตนก่อนแล้ว จึงแผ่ไปในคนอื่น นั้น มีเหตุผลอย่างไร?

ตอบ คนที่มีจิตมักฉุนเฉียวโกรธเคืองง่าย ๆ สันดานหนักไปในโทสะ มักก่อทุกข์โทมนัสให้แก่ผู้อื่น จัดเป็นคนโทสจริต มีโทสะเป็นเครื่องประพฤติ เป็นปกติของตัว ฯ ควรเจริญกัมมัฏฐาน ๘ ประการ คือวิณณกสิณ ๔ กับพรหมวิหาร ๔ ฯ
มีเหตุผลดังนี้ คือจะทำให้ท่านให้เป็นพยานว่า ตนนี้อยากได้แต่ความสุข เกลียดชังทุกข์ และภัยต่าง ๆ ฉันทใด สัตว์ทั้งหลายอื่น ๆ ก็อยากได้สุข เกลียดชังทุกข์และภัยต่าง ๆ ฉันทนั้น เมื่อเห็นดังนี้แล้ว จิตก็ปรารถนาให้สัตว์ทั้งสันอื่น ๆ มีความสุขความเจริญ ฯ

(ปี 44) ผู้เจริญสติปัฏฐานต้องมีคุณสมบัติอะไรบ้าง? ผู้เจริญสติปัฏฐานสมบูรณ์เต็มที่แล้ว จะได้รับอานิสงส์เช่นใด?

ตอบ มี ๑. อาตปปี มีความเพียรแผดเผากิเลส ๒. สมปะชาโน มีสัมปชัญญะ ๓. สติมา มีสติ ฯ
ได้รับอานิสงส์ ๕ ประการดังนี้ ๑. ได้ความบริสุทธิ์ ๒. ได้ข้ามพ้นโสกะและปริเทวะ ๓. ได้ความดับไปแห่งทุกข์และโทมนัส ๔. ได้บรรลुरुธรรมที่ถูกต้อง ๕. ได้ทำให้แจ้งพระนิพพาน ฯ

(ปี 43) สมถภาวนา เป็นอุบายสงบระงับจิตอย่างไร? คนที่มีจิตมักสลิหลง สติไม่มั่นคง ควรเจริญกัมมัฏฐานบทใด?

ตอบ สมถภาวนา เป็นอุบายเครื่องสำรวมปิดกั้นนิวรณ์ปกิเลส มิให้เกิด ครอบงำ จิตสันดานได้ ดับบุคคลปิดทันทันน้ำไว้มิให้ไหลไปได้ฉะนั้น และเป็นอุบายข่มซึ่งสะกดจิตไว้มิให้ตื่นรันทุ้งซ่านได้ ดังนายสารตีฝึกม้าให้เรียบริบร้อย ควรเป็นราชพาหนะได้ฉะนั้น ฯ
ควรเจริญอานาปานัสสติ เพราะอานาปานัสสติกัมมัฏฐานนี้เป็นที่สบายของคนที่เป็นโมหจริต ฯ

(ปี 43) ผู้จะเจริญกายคตาสติกัมมัฏฐานพึงกำหนดอะไร? เพราะเหตุใด ตกป่วยจากกัมมัฏฐาน ท่านจึงเรียกว่า มุลกัมมัฏฐาน?

ตอบ พึงกำหนดพิจารณาความเป็นที่ประชุมแห่งส่วนน่าเกลียดข้างบนตั้งแต่พื้นเท้าขึ้นมา ข้างล่างตั้งแต่ปลายผมลงไป มีหนังหุ้มอยู่โดยรอบ ให้เห็นว่าเต็มไปด้วยของไม่สะอาดมีประการต่าง ๆ ฯ ที่เรียกว่ามุลกัมมัฏฐานนั้น เพราะเป็นกัมมัฏฐานเดิมที่กุลบุตรผู้มาบรรพชา ย่อมได้รับสอน กัมมัฏฐานนี้ไว้ก่อนจากพระอุปัชฌาย์ เหมือนดังได้รับมอบศีลตราวุธไว้สำหรับต่อสู้กับข้าศึก คือกามฉันท อันจะทำอันตรายแก่พรหมจรรย์ ฯ

(ปี 43) เจริญมรณสติอย่างไรจึงจะแยกกาย? อะไรเป็นลักษณะของวิปัสสนาภาวนา?

ตอบ เจริญพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ สติ ระลึกถึงความตาย ๑ ญาณ รู้ว่าความตายจักมีแก่ตน ๑ เกิดสังเวชสลดใจ ๑ เจริญอย่างนี้ จึงจะแยกกาย ๗ ความกำหนดรู้ว่า สังขารเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เป็นลักษณะของวิปัสสนาภาวนา ๗

(ปี 43) เมื่อจะเจริญกัมมัฏฐานพึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ พึงปฏิบัติอย่างนี้ ในขั้นต้นพึงศึกษาให้รู้ว่า กัมมัฏฐานชนิดไหนชั้นใด ในกัมมัฏฐานนั้น ๆ มีความมุ่งหมายเหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร ในที่นี้ควรศึกษาให้รู้กัมมัฏฐาน ๒ อย่างคือ ๑. สมถกัมมัฏฐาน ๒. วิปัสสนากัมมัฏฐาน ๗

พุทธคุณกถา (นวรทคุณ แปลว่า คุณของพระอรหันต์ ๙ ประการ)

(ปี 63, 59) ในพระพุทธรูป ๙ ประการนั้น ส่วนไหนเป็นเหตุ ส่วนไหนเป็นผล ? เพราะเหตุไร ?

ตอบ พระพุทธรูป ส่วนอัครสมันต์ เป็นเหตุ ส่วนปรหิตปฏิบัติ เป็นผล ๗ เพราะทรงบริบูรณ์ด้วยพระพุทธรูปส่วนอัครสมันต์ก่อนแล้วจึงทรงบำเพ็ญพุทธกิจให้สำเร็จประโยชน์แก่เวไนย ๗

(ปี 56) คุณของพระธรรมส่วนปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ โดยย่อว่าอย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ คุณของปริยัติธรรม คือให้รู้วิธีบำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญา
คุณของปฏิบัติธรรม คือทำกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์จนบรรลุมรรค ผล นิพพาน
คุณของปฏิเวธธรรม คือละกิเลสเป็นสมุจเฉทพหวน บรรลุถึงความสุขอย่างยิ่ง ๗

(ปี 55) จงแสดงพระพุทธรูป ๙ โดยอัครสมันต์และปรหิตปฏิบัติ พอได้ใจความ

ตอบ พระพุทธรูป คือ อรหันต์ สมมาสมพุทโธ วิชชาจรมสมปนโน สุคโต โลกวิทู เป็นพระพุทธรูปส่วนอัครสมันต์
พระพุทธรูป คือ อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ สตถา เทวมานุสสาน เป็นพระพุทธรูปส่วนปรหิตปฏิบัติ
พระพุทธรูป คือ พุทโธ ภควา เป็นพระพุทธรูปทั้งอัครสมันต์และปรหิตปฏิบัติ ๗

(ปี 50) จงจัด นวรทคุณ แต่ละอย่างลงในพระปัญญาคุณและพระกรุณาคุณ?

ตอบ บท อรหันต์ สมมาสมพุทโธ วิชชาจรมสมปนโน สุคโต โลกวิทู เป็นพระปัญญาคุณ
บท อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ สตถา เทวมานุสสาน เป็นพระกรุณาคุณ
บท พุทโธ ภควา เป็นพระปัญญาคุณและพระกรุณาคุณทั้งสอง
(สุคโต ในที่บางแห่ง จัดเป็นทั้งพระปัญญาคุณทั้งพระกรุณาคุณ) ๗

(ปี 48) พระพุทธรูปชื่อว่า “สตถา เทวมานุสสาน” เมื่อกล่าวถึงพุทธจรรยาในส่วนที่ทรงสั่งสอนมหาชน ประมวลลงเป็นข้อได้อย่างไรบ้าง?

ตอบ ประมวลลงได้อย่างนี้ ๑. ทรงพระกรุณาหวังจะให้ผู้ที่ทรงสั่งสอน ได้ความรู้อันจะช่วยให้สำเร็จประโยชน์
๒. ทรงมุ่งความจริงกับประโยชน์เป็นที่ตั้ง ๓. ทรงทำกับตรัสเป็นอย่างเดียวกัน ๔. ทรงฉลาดในวิธีสั่งสอน ๗

(ปี 47) พระพุทธรูปชื่อว่า สุคโต นั้น เป็นพระคุณส่วนอัครสมันต์ และส่วนปรหิตปฏิบัติอย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ พระคุณส่วนอัครสมันต์ คือ เสด็จออกผนวชไม่ย่อท้อ เสด็จดำเนินไปตามอัญญัญจิมรรคเป็นมัชฌิมาปฏิปทา มิได้ทรงกลับคืนมาสู่อำนาจกิเลสที่พระองค์ทรงละได้แล้ว จนบรรลุนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เสด็จไปในที่ใด ก็ทรงไม่มีอันตรายใดจักเกิดแก่พระองค์ได้ เสด็จไปกลับได้โดยสวัสดิ์ ๗

พระคุณส่วนปรหิตปฏิบัติ คือ เสด็จจาริกไปในสถานที่ต่างๆ เทศนาโปรดมหาชนให้ได้ดวงตาเห็นธรรม ให้ได้รับประโยชน์ทั้งปัจจุบัน อนาคต และประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน อนึ่ง ทรงมีพระวาจาดี คือทรงกล่าวแต่คำที่จริงที่แท้ ประกอบด้วยประโยชน์แก่บุคคลที่ควรกล่าว เสด็จไประงับอันตรายด้วยความอนุเคราะห์ที่เกื้อกูลแก่ปวงชน แม้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ทรงฝากรอยจารึก คือพระคุณความดีในโลก ดุจฝนตกลงยังพืชให้เมล็ดผล เป็นประโยชน์แก่คนและสัตว์ผู้พึ่งแผ่นดิน ๗

(ปี 46) ปริยัติธรรม หมายถึงอะไร? ที่ได้ชื่อนั้นเพราะเหตุไร? ธรรมทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ มีคุณโดยย่ออย่างไร?

ตอบ หมายถึง พุทธวจนะทั้งสิ้น ๆ ที่ได้ชื่อว่าปริยัติธรรม เพราะเป็นธรรมต้องเล่าเรียนศึกษาให้รู้รอบคอบด้วยดี ๆ

มีคุณโดยย่ออย่างนี้

ปริยัติธรรม มีคุณคือ ให้รู้วิธีบำเพ็ญ ศีล สมาธิ ปัญญา

ปฏิบัติธรรม มีคุณคือ ทำกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์จนบรรลุมรรค ผล นิพพาน

ปฏิบัติธรรม คือมรรค ผล นิพพาน มรรคผลนั้น มีคุณคือ ละกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน ส่วนนิพพาน มีคุณคือ ดับเพลิงกิเลสและกองทุกข์ได้ทั้งหมดฯ

(ปี 45) จงแสดงพระพุทธรูป ๔ โดยอรรถสมบัติและประวัติปฏิบัติ พอได้ใจความ? ในพระพุทธรูป ๔ ประการนั้น ส่วนไหนเป็นเหตุ ส่วนไหนเป็นผล? เพราะเหตุไร?

ตอบ พระพุทธรูป ตั้งแต่ อรหันต์ จนถึง โลกาวิทู เป็นพระพุทธรูปส่วนอรรถสมบัติ

พระพุทธรูป คือ อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ สตถา เทวมนุสสานํ เป็นพระพุทธรูปส่วนประวัติปฏิบัติ

พระพุทธรูป คือ พุทโธ ภควา เป็นพระพุทธรูปทั้งอรรถสมบัติและประวัติปฏิบัติ ๆ

พระพุทธรูป ส่วนอรรถสมบัติ เป็นเหตุ ส่วนประวัติปฏิบัติ เป็นผล เพราะทรงบริบูรณ์ด้วยพระพุทธรูปส่วนอรรถสมบัติก่อนแล้วจึงทรงบำเพ็ญพุทธกิจให้สำเร็จประโยชน์แก่เวไนย ๆ

วิปัสสนากัมมัฏฐาน

หลักการเจริญวิปัสสนา

➤ การเจริญวิปัสสนามีขั้น ๕ เป็นอารมณ์

ในพหุลาสนาสนนิตีที่สวดในเวลาทำวัตรเช้า ตรัสสั่งสอนแต่โดยอนิจจลักษณะอนัตตลักษณะ หาได้ตรัสทุกขลักษณะไม่ แม้บมิได้กล่าว ก็สำเร็จด้วย อนิจจลักษณะแล้ว เพราะเหตุลักษณะทั้ง ๓ นี้ เป็นธรรมชาติ ธรรมนิยาม ธรรมฐิติ ความตั้งอยู่แห่งธรรมที่ คงอยู่บมิ ได้ยักย้ายประการหนึ่ง **ยถนิจจ** สิ่งใดไม่เที่ยง **ตํ ทุกขํ** สิ่งนั้นเป็นทุกข์ **ยํ ทุกขํ ตทนต์ตร** สิ่งใดเป็นทุกข์ สิ่งนั้นเป็นอนัตตา สิ่งใดเป็นอนัตตาแล้วก็ไม่ควรที่ จะถือมั่นซึ่งสิ่งนั้น ด้วยตัณหามานะวิภูริอย่างใดอย่างหนึ่งเลย **ตสมา** เหตุนั้น พหุลาสนาสนนิตินี้ จึงได้ลักษณะครบทั้ง ๓ คือ **อนิจ จตา** ความเป็นของไม่เที่ยง **ทุกขตา** ความเป็นทุกข์ **อนตตตา** ความเป็นอนัตตา.

➤ ธรรมเป็นภูมิเป็นอารมณ์ของวิปัสสนานั้น ได้แก่ ๑)สังขาร เป็นอารมณ์ ๒)ธรรม เป็นอารมณ์ ๓)ขั้น ๕ เป็นอารมณ์ ๔)ขั้น ๕ พร้อมทั้งเหตุและปัจจัย เป็นอารมณ์

➤ รากเหง้าป็นเหตุเกิดขึ้นตั้งอยู่ของวิปัสสนา (ขั้นตอนก่อนการปฏิบัติวิปัสสนา)

๑. **ศีลวิสุทธิ** ความบริสุทธิ์ของศีล

๒. **จิตตวิสุทธิ** ความบริสุทธิ์ของจิต คืออุปราสาสมาธิและอัปปนาสมาธิ

วิสุทธิตั้ง ๒ นี้ เป็นรากเหง้าป็นเหตุเกิดขึ้นตั้งอยู่ของวิปัสสนานั้น ผู้ที่จะเจริญวิปัสสนานั้นต้องปฏิบัติให้เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ เป็นผู้มิจิตบริสุทธิ์ ด้วยสมาธิเสียก่อน จึงควรที่จะเจริญวิปัสสนานั้นได้เลย เพราะศีลและสมาธิเป็นเหตุแรงกล้าให้เกิดวิปัสสนานั้น.

➤ วิสุทธิตั้ง ๕ นี้เป็นตัววิปัสสนา (ขั้นตอนการปฏิบัติวิปัสสนา)

๑. กำหนดรู้เห็นนามและรูปที่มีจริงเป็นจริงตามลักษณะเครื่องหมายแจ้งชัด ไม่หลงในสมมติ ว่าสัตว์ ว่าบุคคล ว่าตัวตน ดังนี้ ชื่อว่า**ทิฏฐิวิสุทธิ**.

๒. กำหนดรู้จริงเห็นซึ่งนามและรูปทั้งเหตุทั้งปัจจัยข้ามล่วงกัขาในกาลทั้ง ๓ เสียได้ ไม่สงสัยว่า เราจุติมาแต่ไหน เราเป็นอะไร เราจะไปเกิดที่ไหน เทวดามีหรือไม่มีเป็นต้น ดังนี้ ชื่อว่า**กัขาวิตรณวิสุทธิ**.

๓. ความรู้จริงเห็นจริงว่า นี้เป็นตัววิปัสสนาเป็นทางมรรคผล นี้เป็นอุปกิเลส มิใช่ทางมรรคผล ดังนี้ ชื่อว่า**มัคคามัคคญาณทัสสนาวิสุทธิ**.

๔. วิปัสสนาญาณทั้ง ๙ มีอุทยัพพญาณเป็นต้น มีอนุโลมญาณเป็นที่สุด ชื่อว่า**ปฏิบัติภาณญาณทัสสนวิสุทธิ**.

๕. อริยมรรคทั้ง ๘ ชื่อว่า**ญาณทัสสนวิสุทธิ**.

➤ **อรกสูตร** ในคัมภีร์สัตตังคสูตรว่า ภูตบุพพิ ภิกขเว อรโก นาม สตถา อิโหสิ ติตถกโร กาเมสุ วิตราโค เป็นต้น มีความเป็นกระแสพระพุทธรูปภาชิตว่า ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย เรื่องนี้ได้เคยมีมาแล้ว มีศาสดาเจ้าลัทธิผู้หนึ่งชื่อออร์กะ เป็นคนปราศจากกำหนดในกามคุณ และสาวกของออร์กศาสดานั้นมีหลายร้อย ออร์กศาสดานั้น แสดงธรรมแก่พวกสาวกว่าดังนี้ ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายน้อยนิดเดียว พลังจะดับ มีทุกข์มาก มีความคับแค้นมาก ควรรู้สึกด้วยปัญญา ควรบำเพ็ญกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์ เกิดแล้วจะไม่ตายไม่มี. ต่อนี้ในพระสูตรแสดงอุปมา เป็นหลายข้อ จะถวายเป็นวิชาพร้อมทั้งอรรถาธิบายเป็นลำดับไป

ข้อ ๑ ว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายเหมือนหยาดน้ำค้าง ธรรมดว่าหยาดน้ำค้างที่ปลายใบหญ้า เมื่อพระอาทิตย์อุทัยต้องไอร้อน ก็ปลิ้นจะหายไปไม่ตั้งอยู่นานฉันใด ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายนี้เล่า เมื่อชาติมีแล้ว ก็มีชรา พยาธิ มรณะ คอยรุมเผาไม่ให้เป็นไปนาน พลิ้นสาบสูญอันตรธานเสียแต่ไม่ทันไร เกิดแล้วก็แก่เฒ่าเจ็บตาย ในช่วงยังไม่ทันถึงร้อยปี ข้อนี้ก็อุปไมยฉันนั้น.

ข้อ ๒ ว่า เหมือนตอมน้ำ (เหมือนฟองน้ำ) ธรรมดว่าตอมน้ำอันตั้งขึ้นเพราะฝนเม็ดโตตกกระทบพื้นโดยกำลังแรง ย่อมปลิ้นจะแตกไปไม่ตั้งอยู่นานฉันใด ชีวิตตนเกิดขึ้นเพราะความประชุมแห่งเหตุ เมื่อเหตุสลายจากกันแล้ว ก็ปลิ้นที่จะดับฉันนั้น.

ข้อ ๓ ว่า เหมือนรอยไม้ขีดลงในน้ำ ธรรมดว่าน้ำเป็นของไม่แยกจากกัน เมื่อบุคคลเอาไม้ขีดให้แยกจากกัน พอไม่มีไม้คั้น ก็กลับเลื่อนไหลเข้าหากันอื่น รอยปรากฏในช่วงเวลาไม้ขีดกำลังลงฉันใด ชีวิตนี้ยังเป็นไปได้ก็เพราะได้ปัจจัยอุดหนุน หมดยปัจจัยแล้วก็หมดกัน สมด้วยพระพุทธรูปภาชิตว่า

อายุ อสุมา จ วิญญานํ ยथा กายํ ชนฺติมํ

อปวิภูโร ตทา เสติ เอตถา สาโร น วิชชติ.

ความว่า เมื่อใด อายุ ใ่อุ่น และวิญญาน ละกายนี้เสีย เมื่อนั้นกายนี้ย่อมนอนทอดหาแก่นสารมิได้ ข้อนี้ก็อุปไมยฉันนั้น.

ข้อ ๔ ว่า เหมือนลำธารอันไหลมาจากภูเขา ธรรมดว่ากระแสน้ำในลำธารไหลไปไกล กำลังเชี่ยว นำเอาสิ่งของที่อาจนำไปไม่มีหยุดสักขณะ มีแต่จะไหลไปอย่างเดียวฉันใด วันคืนล่วงไป ๆ ก็นำเอาชีวิตล่วงตามไปด้วย ไม่มีพักสักขณะ มีแต่จะรุกไปส่วนเดียวฉันนั้น.

ข้อ ๕ ว่า เหมือนก้อนเขฬะ(เหมือนก้อนเสลด) ธรรมดว่าบุรุษมีกำลัง จะถ่มก้อนเขฬะที่ปลายสันได้โดยไม่ยากฉันใด ชีวิตนี้ก็เป็นของจะดับได้ง่ายฉันนั้น.

ข้อ ๖ ว่า เหมือนชิ้นเนื้อมาบไฟ ธรรมดว่าชิ้นเนื้อที่บุคคลเอาลงในกะทะเหล็กอันร้อนตลอดวันยังค่ำ ย่อมจะปลิ้นไหม้ ไม่ตั้งอยู่นานฉันใด ชีวิตก็ต้องเพลิงกิเลสและเพลิงทุกข์เผาผลาญให้เหี้ยมเกรียมไม่ทนอยู่นานฉันนั้น.

ข้อ ๗ ว่า เหมือนโคที่เขาจะฆ่า ต้องนำไปสู่ที่ฆ่า ยกเท้าเดินไปเท่าใด ความตายก็ใกล้เข้ามาเท่านั้น ชีวิตนี้วันคืนล่วงไปเท่าใด ก็ใกล้ความตายเข้าไปเท่านั้นเหมือนกัน.

➤ **อนัตตลักขณสูตร** ทรงยก ชันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาน เป็นอนัตตา ในตอนท้ายของพระสูตร **ทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนาว่า** เอวํ ปสฺสํ ภิกขเว สุตวา อริยสาวโก เป็นต้น ความว่า ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมฟอกจิตให้หมดจด เพราะการฟอกจิตให้หมดจดได้ จิตนั้นก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง เมื่อจิตพ้นพิเศษแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่า พ้นแล้ว และเธอรู้อัจฉริยะชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์คือกิจพระศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ ไม่มีอีก

➤ **วิปัสส** (บางทีก็ใช้ **วิปัสส** ก็มี)

วิปัสสด้วยอำนาจจิตและเจตสิก ๓ ประการ คือ

๑. **สัญญาวิปัสส** วิปัสสด้วยอำนาจสำคัญผิด

๒. จิตตวิปัสสนา วิปัสสนาด้วยอำนาจจิตตผิ

๓. ทัศนวิปัสสนา วิปัสสนาด้วยอำนาจเห็นผิ

วิปัสสนากลับด้วยสามารถวัตถุที่ตั้งเป็น(หรือตามเรื่องที่ยึดถือ) ๔ ประการ คือ

๑. วิปัสสนาในของที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง
๒. วิปัสสนาในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข
๓. วิปัสสนาในของที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน
๔. วิปัสสนาในของที่ไม่งามว่างาม

➤ **ฐานะ ๖**

๑. อนิจจะ ของไม่เที่ยง
๒. อนิจจลักษณะ เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าไม่เที่ยง
๓. ทุกขะ ของสัตว์ทนได้ยาก
๔. ทุกขลักษณะ เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าเป็นทุกข์
๕. อนัตตา สิ่งสภาพไม่ใช่ตัวตน
๖. อนัตตลักษณะ เครื่องหมายที่จะกำหนดรู้ว่าเป็นอนัตตา

(ปี 64) ทุกข์ และ ทุกขลักษณะ เป็นอย่างเดียวกันหรือต่างกัน ? จงอธิบาย

ตอบ ต่างกันคือ ทุกข์ ได้แก่ปัญจขันธ์

ทุกขลักษณะ ได้แก่ปัญจขันธ์ที่ถูกเบียดเบียนถูกบีบคั้นจากเหตุปัจจัยอันเป็นข้าศึก เช่น ความเย็น ความร้อน เป็นต้น ฯ

(ปี 63, 61) วิปัสสนาคืออะไร ? วัตถุที่วิปัสสนา มีอะไรบ้าง ?

ตอบ คือ กิริยาที่ถือเอาโดยอาการอันผิจากความจริง ฯ

มี ๔ อย่าง คือ ๑. วิปัสสนาในของที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง ๒. วิปัสสนาในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข ๓. วิปัสสนาในของที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน ๔. วิปัสสนาในของที่ไม่งามว่างาม ฯ

(ปี 60) ทุกขลักษณะ และ ทุกขานุปัสสนา เป็นอย่างเดียวกันหรือต่างกัน ? จงอธิบาย

ตอบ ต่างกันคือ ทุกขลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่เป็นทุกข์แห่งสังขาร เพราะถูกบีบคั้น จากปัจจัยต่าง ๆ

ทุกขานุปัสสนา ได้แก่ ปัญญาพิจารณาเห็นสังขารว่าเป็นทุกข์ ฯ

(ปี 59) ในวิสุทธิ ๗ วิสุทธิข้อไหนบ้าง เป็นเหตุให้เกิดขึ้นและตั้งอยู่แห่งวิปัสสนา? เพราะเหตุไร? จงอธิบาย

ตอบ ข้อสี่วิสุทธิ ความบริสุทธิ์แห่งศีล และจิตตวิสุทธิ ความบริสุทธิ์แห่งจิตเป็นเหตุให้เกิดขึ้นและตั้งอยู่แห่งวิปัสสนา ฯ

เพราะผู้มีศีลไม่บริสุทธิ์ จิตย่อมไม่สงบ เมื่อจิตไม่สงบก็ยากที่จะเจริญวิปัสสนา ฯ

(ปี 58) ท่านว่า ผู้ที่จะเจริญวิปัสสนาปัญญา ฟังรู้ฐานะ ๖ ก่อน ฐานะ ๖ นั้น มีอะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๑. อนิจจะ ของไม่เที่ยง

๒. อนิจจลักษณะ เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าไม่เที่ยง

๓. ทุกขะ ของสัตว์ทนได้ยาก

๔. ทุกขลักษณะ เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าเป็นทุกข์

๕. อนัตตา สิ่งสภาพไม่ใช่ตัวตน

๖. อนัตตลักษณะ เครื่องหมายที่จะกำหนดรู้ว่าเป็นอนัตตา ฯ

(ปี 57) ปัจจุบันมีการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานกันมาก อยากทราบว่า อารมณ์ของวิปัสสนากัมมัฏฐาน คืออะไร ?

ตอบ คือสังขารทั้งหลาย ทั้งที่เป็นอุปาทินนกะและอนุปาทินนกะ (หรือ ธรรมในวิปัสสนาภูมิ คือขั้น ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ เป็นต้น) ฯ

(ปี 56) ในอรรถสสูตรกล่าวไว้ว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายเปรียบเหมือนขี้เนื้อนาไฟ มีอธิบายอย่างไร? และที่กล่าวไว้เช่นนั้นเพื่อประโยชน์อะไร?

ตอบ มีอธิบายว่า ธรรมดว่าขี้เนื้อที่บุคคลเอาลงในกะทะเหล็กอันร้อนตลอดวันยั้งค้ำ ย่อมจะพล้นไหม้ ไม่ตั้งอยู่นานฉนั้นใด ชีวิตก็ถูกเพลิงกิเลส และเพลิงทุกข์เผาผลาญให้เหี่ยวเหี่ยวไม่ทนอยู่นานฉนั้นนั่น ฯ มีประโยชน์ คือเป็นเครื่องเตือนใจให้รู้สึกด้วยปัญญา ทำให้ไม่ประมาทในชีวิต เร่งสั่งสมความดี ฯ

(ปี 56) วิปัสสนา คืออะไร? จำแนกโดยวัตถุเป็นที่ยึดมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ คือ กิริยาที่ถือเอาโดยอาการวิปริตผิดจากความจริง ฯ มี ๔ อย่าง ฯ คือ

ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้เที่ยง

ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข

ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน และ

ความสำคัญคิดเห็นในสิ่งที่ไม่งามว่างาม ฯ

(ปี 55) ปัญญาเห็นอย่างไร ชื่อว่าวิปัสสนาปัญญา?

ตอบ ปัญญาอันเห็นตามเป็นจริง คือกำหนดรู้สังขารโดยความเป็นของไม่เที่ยง ๑ โดยความเป็นทุกข์ ๑ โดยความเป็นอนัตตา ๑ ถอนความถือมั่นด้วยอำนาจตณหา มานะ ทิฏฐิเสียได้ ชื่อว่าวิปัสสนาปัญญา ฯ

(ปี 54) ในอรรถสสูตร กล่าวไว้ว่า ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายเปรียบเหมือนหยาดน้ำค้าง ดังนี้ มีอธิบายอย่างไร? และที่กล่าวไว้เช่นนั้นมีประโยชน์

อย่างไร? **ตอบ** มีอธิบายว่า ธรรมดว่าหยาดน้ำค้างที่จับอยู่ตามยอดหญ้า เมื่อถูกแสงอาทิตย์ในเวลาเช้า ก็พลันจะเหือดแห้งไปฉนั้นใด ชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายก็ฉนั้นนั่น มีความเกิดแล้วก็มีความแก่ ความเจ็บ ความตาย คอยเบียดเบียน ทำให้ดำรงอยู่ได้ไม่นาน ไม่ถึงร้อยปีก็จะหมดไป ฯ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้รู้สึกด้วยปัญญา ทำให้ไม่ประมาทในชีวิต เร่งสั่งสมความดี ฯ

(ปี 54) ในอนัตตลักขณสูตร พระศาสดาทรงยกธรรมอะไรขึ้นแสดงว่าเป็นอนัตตา? และในตอนท้ายของพระสูตร ทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนาว่าอย่างไร? **ตอบ** ทรงยก ขั้น ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ขึ้นแสดง ฯ

ทรงแสดงไว้ว่า เอวํ ปสฺสํ ภิกขเว สุตฺวา อริยสาวโก เป็นต้น ความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมพอกจิตให้หมดจด เพราะการพอกจิตให้หมดจดได้ จิตนั้นก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง เมื่อจิตพ้นพิเศษแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่า พ้นแล้ว และเธอรู้ประจักษ์ชัดว่า ชาตีสันแล้ว พรหมจรรย์คือกิจพระศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ ไม่มีอีก ฯ

(ปี 53) ปัญหาว่าตายแล้วเกิดหรือตายแล้วสูญจะหมดไปได้ เมื่อเจริญวิปัสสนาได้ขั้นไหนแล้ว? เพราะได้พิจารณาเห็นอย่างไร?

ตอบ ขั้นกัณฑ์ไตรปิฎกวิสุทธิ ฯ เพราะได้พิจารณากำหนดรู้จริงเห็นจริงซึ่งนามรูปทั้งเหตุทั้งปัจจัย ข้ามลวงกังขาในกาลทั้ง ๓ เสียได้ ไม่สงสัยว่า เราจุติมาจากไหน เราเป็นอะไร เราจะไปเกิดที่ไหน เป็นต้น ฯ

(ปี 52) ในพหุลาสนาสนีที่สวดในเวลาทำวัตรเช้า ไม่มีทุกขลักษณะพระไตรลักษณ์ไม่ขาดไปข้อหนึ่งหรืออย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ ไม่ขาด เพราะลักษณะทั้ง ๓ นี้ เป็นธรรมชาติ ธรรมนิยาม ธรรมฉินฺนิตติ ความตั้งอยู่แห่งธรรมที่คงอยู่มิได้ย้าย อีกประการหนึ่ง บาลีว่า ยถนิจฺจํ สิ่งใดไม่เที่ยง ตํ ทุกฺขํ สิ่งนั้นเป็นทุกข์ ยํ ทุกฺขํ สิ่งใดเป็นทุกข์ ตทหนตฺตา สิ่งนั้นเป็นอนัตตา มิใช่ตัวมิใช่ตน เพราะเหตุฉนั้น พหุลาสนาสนีจึงได้ครบลักษณะทั้ง ๓

(ปี 52) อนัตตลักขณสูตร ว่าด้วยเรื่องอะไร? ในพระสูตรนั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนาญาณไว้อย่างไร?

ตอบ ว่าด้วย ขั้น ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นต้น ฯ

อานิสงส์แห่งวิปัสสนาญาณนั้นว่า เอวํ ปสฺสํ ภิกขเว สุตฺวา อริยสาวโก เป็นต้น ความว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่ายในรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เมื่อหน่ายก็ย่อมพอกจิตให้หมดจด เพราะการพอกจิตให้หมดจดให้ จิตนั้นก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง

เมื่อจิตพ้นพิเศษแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่าพ้นแล้ว และพระอรียสาวกนั้นรู้ประจักษ์ว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์คือกิจศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ไม่มีอีก ๆ

(จี 51) ผู้จะเจริญวิปัสสนากาวนา พึงศึกษาให้รู้จักธรรม ๓ ประการ อะไรบ้าง?

ตอบ ธรรม ๓ ประการ คือ ๑. ธรรมเป็นภูมิเป็นอารมณ์ของวิปัสสนานั้น (มีขั้น ๕ เป็นต้น)

๒. ธรรมเป็นรากเหง้า เป็นเหตุเกิดขึ้นตั้งอยู่ของวิปัสสนานั้น (คือสึลวิสุทธิและจิตตวิสุทธิ)

๓. ตัว คือ วิปัสสนานั้น (คือ วิสุทธิ ๕ ที่เหลือ) ๆ

(จี 51) วิปัลลาส คืออะไร? แบ่งตามจิตและเจตสิกได้กี่ประเภท? อะไรบ้าง?

ตอบ คือ กิริยาที่ถือโดยอาการวิปริตผิดจากความเป็นจริงฯ แบ่งได้ ๓ ประเภท ๆ คือ ๑. สัญญาวิปัลลาส ๒. จิตตวิปัลลาส ๓. ทิฏฐิวิปัลลาสฯ

(จี 50) อะไรเป็นลักษณะ เป็นกิจ และเป็นผลของวิปัสสนา?

ตอบ สภาพความเป็นเองของสังขาร คือเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จริงอย่างไร ความรู้ความเห็นที่สังขารเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา แจ่มชัดจริงอย่างนั้น เป็นลักษณะของวิปัสสนา

การกำจัดโมหะความมืดเสียให้สิ้นเชิง ไม่หลงในสังขารว่าเป็นของเที่ยง เป็นสุข เป็นตัวเป็นตน เป็นของงาม เป็นกิจของวิปัสสนา

ความรู้แจ่มเห็นจริงในสังขารทั้งหลายว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา อันสืบเนื่องมาจากการกำจัดโมหะความมืดเสียได้สิ้นเชิง ไม่มีความรู้ผิดความเห็นผิด เป็นผลของวิปัสสนา ๆ

(จี 50) ในอรกสูตร ทรงแสดงอุปมาชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายไว้อย่างไรบ้าง จงบอกมา ๓ ข้อ? ที่ทรงแสดงไว้เช่นนั้นเพื่ออะไร?

ตอบ ทรงแสดงไว้ดังนี้ คือ (ให้ตอบเพียง ๓ ข้อ) ๑. เหมือนหยาดน้ำค้าง ๒. เหมือนต่อมน้ำ ๓. เหมือนรอยไม้ขีดลงในน้ำ

๔. เหมือนลำธารอันไหลมาจากภูเขา ๕. เหมือนก้อนเนืองาไฟ ๖. เหมือนชิ้นเนื้อนาบไฟ ๗. เหมือนโคที่เขาจะฆ่า ๆ

ทรงแสดงไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้เร่งรีบทำความดีให้ทันกับเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ ๆ

(จี 49) การทำวัตรสวดมนต์ เป็นกิจวัตรของพระภิกษุสามเณรและเป็นภิกษุสาวก จงแสดงวิธีเจริญสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในบททำวัตรเข้ามาดูพอเป็นตัวอย่าง?

ตอบ การสวดนมัสการพระรัตนตรัยก็ดี สวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยก็ดี เป็นการน้อมจิตระลึกถึงคุณพระพุทเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ชื่อว่า เจริญพุทธานุสสติ ธรรมานุสสติ สังฆานุสสติ จัดเป็นสมถกัมมัฏฐาน ๆ

สวดสังเวคปริกิตตนาปาฐะว่า ชาติปี ทุกขา ชราปี ทุกขา มรณมปี ทุกข์... รูป อนิจจัง เวทนา อนิจจา... รูป อนัตตา เวทนา อนัตตา... เป็นอาทิ ตั้งสติ มีความเพียร ใช้ปัญญาพิจารณาเบญจขันธ์ ยกขึ้นสู่ สามัญลักษณะ จัดเป็นวิปัสสนากัมมัฏฐานฯ

(จี 47) พระบรมศาสดาทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิปัสสนาไว้ในอนัตตลักขณสูตรอย่างไร?

ตอบ ทรงแสดงไว้ว่า เอว ปสสิ ภิกขเว สุตวา อริยสาวโก เป็นต้น ความว่า ตูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมพอกจิตให้หมดจด เพราะการพอกจิตให้หมดจดได้ จิตนั้นก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง เมื่อจิตพ้นพิเศษแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่า พ้นแล้ว และเธอรู้ประจักษ์ชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์คือกิจพระศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่จะต้องทำเช่นนี้ไม่มีอีก ๆ

(จี 47) กิจ เหตุ และผลของวิปัสสนา ได้แก่อะไร?

ตอบ กิจ ได้แก่ การกำจัดความมืดคือโมหะ อันปิดบังปัญญาไว้ ไม่ให้เห็นตามความเป็นจริง

เหตุ ได้แก่ การที่จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิ ไม่ฟุ้งซ่าน

ผล ได้แก่ การเห็นสังขารตามความเป็นจริง ๆ

(จี 46) ความกำหนดรู้อย่างไร จัดเป็นลักษณะของวิปัสสนากาวนา? ผู้เจริญวิปัสสนากาวนา พึงรู้ฐานะทั้ง ๖ ก่อน ฐานะทั้ง ๖ นั้น คืออะไรบ้าง?

ตอบ ความกำหนดรู้ว่า สังขารทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เป็นลักษณะของวิปัสสนากาวนา ๆ

ฐานะทั้ง ๖ คือ อนิจจะ ของไม่เที่ยง ๑

อนิจจลักษณะ	เครื่องหมายที่จะกำหนดรู้ว่าไม่เที่ยง ๑
ทุกขะ	ของที่สัต์ว์ทนยาก ๑
ทุกข์ลักษณะ	เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าเป็นทุกข์ ๑
อนัตตา	สภาวะมิใช่ตัวมิใช่ตน ๑
อนัตตลักษณะ	เครื่องหมายที่จะให้กำหนดรู้ว่าเป็นอนัตตา ๑ ฯ

(จี 44) วิปัสสนาคืออะไร? จำแนกโดยวัตถุเป็นที่ตั้งมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? จะถอนวิปัสสนานั้นได้เพราะเจริญธรรมอะไร?

ตอบ คือ กิริยาที่ถือเอาโดยอาการวิปริตผิดจากความจริง มี ๔ อย่างคือ ๑. วิปัสสนาในของที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง
 ๒. วิปัสสนาในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข ๓. วิปัสสนาในของที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน ๔. วิปัสสนาในของที่ไม่งามว่างาม
 วิปัสสนาในของที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง จะถอนได้ด้วยอนิจจสัญญา
 วิปัสสนาในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข จะถอนได้ด้วยทุกขสัญญา
 วิปัสสนาในของที่ไม่ใช่ตนว่าเป็นตน จะถอนได้ด้วยอนัตตสัญญา
 วิปัสสนาในของที่ไม่งามว่างาม จะถอนได้ด้วยอสุกสัญญา

มหาสติปัฏฐานสูตร

(จี 50) ตามมหาสติปัฏฐานสูตร ผู้เจริญสติปัฏฐาน ๔ ตลอด ๗ วันถึงตลอด ๗ ปี พึงหวังผลอะไรได้บ้าง?

ตอบ พึงหวังผล ๒ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ พระอรหัตผลในปัจจุบันชาตินี้ ๑ หรือเมื่อวิบากขั้นที่กิเลสมีต้นเหตุเป็นต้นเข้ายึดไว้ยังเหลืออยู่เป็นพระอนาคามี ๑ ฯ

(จี 48) ในธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน พระพุทธองค์ทรงแสดงวิธีพิจารณาสติสัมโพชฌงค์ไว้ด้วยอาการอย่างไร?

ตอบ ด้วยอาการอย่างนี้ คือ เมื่อสติสัมโพชฌงค์มีอยู่ ณ ภายในจิต ก็รู้ชัดว่ามีอยู่ ณ ภายในจิตของเรา
 เมื่อไม่มีอยู่ ณ ภายในจิต ก็รู้ชัดว่าไม่มีอยู่ ณ ภายในจิตของเรา
 เมื่อยังไม่เกิด แต่จะเกิดขึ้นด้วยประการใด ก็รู้ชัดด้วยประการนั้น
 เมื่อเกิดขึ้นแล้วเจริญบริบูรณ์ขึ้นด้วยประการใด ก็รู้ชัดด้วยประการนั้น ฯ

(จี 47) ในมหาสติปัฏฐานสูตร สติปัฏฐาน ๔ มีชื่อเรียกอีกอย่างว่าอะไร? สติปัฏฐาน ๔ นั้น มีอานิสงส์อย่างไรบ้าง?

ตอบ เอกายนมรรค ฯ มีอานิสงส์ ๕ ประการ คือ ๑. เพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย ๒. เพื่อความข้ามพ้นโสกะและปริเทวะ
 ๓. เพื่อความดับสูญแห่งทุกข์และโทมนัส ๔. เพื่อบรรลุธรรมที่ควรรู้ ๕. เพื่อการทำให้แจ้งพระนิพพาน ฯ

(จี 44) การพิจารณากองลมหายใจเข้าออก เพียงแต่รู้ว้าสั้นยาว ดังนี้ จัดเป็นสติปัฏฐานข้อไหน?

ในธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน หัวข้อธรรมที่จะนำมาพิจารณานั้นมีอะไรบ้าง?

ตอบ จัดเป็นกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ฯ มี นีวรณ ๕ อุปาทานชั้น ๕ อายุตนะ ๖ โพชฌงค์ ๗ และอริยสัจ ๔

คิริमानทสูตร

➤ **สัญญา ๑๐** ความกำหนดหมายรู้ เป็นแนวสำหรับยกพิจารณาในการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อทำให้เกิดปัญญาบรรลุสังขารธรรมทั้งหลาย

๑. **อนิจจสัญญา** กำหนดพิจารณาชั้น ๕ ให้เห็นของไม่เที่ยง
๒. **อนัตตสัญญา** กำหนดพิจารณาอายตนะภายในและอายตนะภายนอก ให้เป็นอนัตตา
๓. **อสุกสัญญา** กำหนดพิจารณาร่างกาย ให้เห็นเป็นของสกปรก

๔. **อาทีนวสัณญา** กำหนดพิจารณาร่างกายโดยความเป็นโทษ
๕. **ปหานสัณญา** กำหนดพิจารณาเพื่อละอกุศลวิตก ๓ (กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก) รวมไปถึงอกุศลธรรมทั้งหลายให้หมดสิ้นไป
๖. **วิราคสัณญา** กำหนดพิจารณาวิราคะ
๗. **นิโรธสัณญา** กำหนดหมายนิโรธว่าเป็นธรรมอันละเอียดประณีต เป็นธรรมที่ดับกิเลสและกองทุกข์
๘. **สัพพโลเก อนภิรตสัณญา** กำหนดพิจารณาเพื่อละอุบายและอุปาทานในโลก
๙. **สัพพสังขารesu อนิน္จสุสัณญา** กำหนดพิจารณาในสังขารทั้งหลายที่เป็นไปตามกฎธรรมดา
๑๐. **อานาปานสติ** การตั้งสติกำหนดคลุมหายใจเข้า-ออก

(จี 58) พระพุทธรองค์ทรงแสดงศิริमानนทสูตรที่ไหน ? แก่ใคร ? ว่าด้วยเรื่องอะไร ?

ตอบ ที่พระเชตวัน เมืองสาวัตถี ฯ แก่พระอานนท ฯ ว่าด้วยสัณญา ๑๐ ฯ

(จี 57) พระศิริमानนทหายจากอาพาธเพราะฟังธรรมจากใคร? ธรรมนั้นว่าด้วยเรื่องอะไร?ตอบจากพระอานนท ฯ ว่าด้วยเรื่องสัณญา ๑๐ ฯ

(จี 56) ข้อว่า อนัตตสัณญา ในศิริमानนทสูตร ทรงให้พิจารณาอะไรว่าเป็นอนัตตา?

ตอบ ทรงให้พิจารณาอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณฺ์ ว่าเป็นอนัตตา ฯ

(จี 55) ในสัณญา ๑๐ ข้อที่ ๕ ว่าปหานสัณญา ความสำคัญหรือความใส่ใจในการละ ขอทราบว่าจะทรงสอนให้ละอะไรบ้าง?

ตอบ ทรงสอนให้ละ กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก ธรรมอันเป็นบาปเป็นอกุศลทั้ง ๔ นี้ ที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เกิดขึ้นอีก ฯ

(จี 54) ในศิริमानนทสูตร ข้อว่า ปหานสัณญา พระศาสดาทรงสอนให้ละอะไร?

ตอบ ทรงสอนให้ละ กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก และอกุศลบาปธรรม ที่เกิดขึ้นแล้ว ฯ

(จี 53) พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงสัณญา ๑๐ กะใคร? อนิจจสัณญา พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอนให้พิจารณาธรรมอะไร?

ตอบ พระอานนทเถระ ฯ พิจารณาขั้น ๕ คือ รูป เวทนา สัณญา สังขาร วิญญาน ฯ

(จี 52) ในสัณญา ๑๐ ทรงแสดงถึงการให้พิจารณาพระนิพพานว่าเป็นธรรมที่สํารอกกิเลส และว่าเป็นธรรมเป็นที่ดับสนธิ จัดเป็นสัณญาข้อไหนบ้าง? **ตอบ** พิจารณาพระนิพพานว่า เป็นธรรมที่สํารอกกิเลส จัดเป็นวิราคสัณญา

พิจารณาพระนิพพานว่า เป็นธรรมเป็นที่ดับสนธิ จัดเป็นนิโรธสัณญา ฯ

(จี 48) ข้อว่า อนัตตสัณญา ในศิริमानนทสูตร ทรงให้ยกธรรมอะไรขึ้นพิจารณาว่าเป็นอนัตตา?

ตอบ ทรงให้ยกอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายนอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณฺ์ ขึ้นพิจารณาว่าเป็นอนัตตา ฯ

(จี 47) วิปัสสขข้อว่า “วิปัสสขในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข” จะถอนได้ด้วยสัณญาอะไรในสัณญา ๑๐? ใจความว่าอย่างไร?

ตอบ จะถอนได้ด้วยอาทีนวสัณญา ฯ

ใจความว่า ภิกษุยอมพิจารณาอย่างนี้ว่า กายอันนี้แล มีทุกข์มาก มีโทษมาก เหล่าอาพาธต่างๆ ย่อมเกิดขึ้นในกายนี้ ฯ

(จี 46) พระศิริमानนทหายจากอาพาธหนัก เพราะฟังธรรมอะไร? ใครเป็นผู้แสดง?

ข้อว่า “ สพพสงขารesu อนิจจสณญา ความจำหมายความไม่เที่ยงในสังขารทั้งปวง ” มีใจความว่าอย่างไร?

ตอบ เพราะฟังศิริमानนทสูตร ฯ พระอานนทเถระ เป็นผู้แสดง ฯ

มีใจความว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมระอา ย่อมเกลียดชัง แต่สังขารทั้งปวง ฯ

(จี 44) อนิจจสัณญาในศิริमानนทสูตร มีใจความว่าอย่างไร? การพิจารณาอาทีนวสัณญาโดยย่อ ได้แก่พิจารณาอย่างไร?

ตอบ มีใจความว่า " ภิกษุในธรรมวินัยนี้ไปในป่าก็ดี ไปที่โคนไม้ก็ดี ไปที่เรือนว่างเปล่าก็ดี ย่อมพิจารณาอย่างนี้ว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ไม่เที่ยง ย่อมเป็นผู้พิจารณาเนื่อง ๆ โดยความไม่เที่ยงในอุปาทานชั้นทั้ง ๕ " ฯ
พิจารณาอย่างนี้ว่า " กายนี้มีทุกข์มาก มีโทษมาก เหล่าอาหารย่อมเกิดขึ้นในกายนี้ " ฯ

สรุปพุทธานุพุทธประวัติ นักธรรมชั้นเอก

วิชาพุทธานุพุทธประวัติและประโยชน์

(ปี 63, 59) พุทธานุพุทธประวัติ ให้ความรู้แก่ผู้ศึกษาทางใดบ้าง ? จงอธิบายพอได้ใจความ

- ตอบ ๑. ทางประวัติศาสตร์ เช่นความเป็นไปของบ้านเมืองในครั้งพุทธกาล และลัทธิธรรมเนียมของประชาชนในสมัยนั้น
๒. ทางจรรยาของพระพุทธเจ้า และจรรยาของเหล่าพระอริยสาวก
๓. ทางธรรมวินัยที่ปรากฏในตำนานและความเป็นมาแห่งศาสนธรรมพร้อมทั้งตัวอย่างการบำรุงพระพุทธศาสนาให้รุ่งเรือง

(ปี 51) พุทธประวัติ วิชาที่ ๑ ปุริมกาล และวิชาที่ ๓ อปรกาล ที่ทรงรจนาไว้แสดงถึงเรื่องอะไร?

ตอบ ปุริมกาล แสดงถึงเรื่องเป็นไปในกาลก่อนแต่บำเพ็ญพุทธกิจ อปรกาล แสดงถึงเรื่องถวายพระเพลิงและแจกพระธาตุ ฯ

กว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า

(ปี 57) พระมหาบุรุษทรงทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้วทรงบรรเทาความเมาในอะไรได้?

ตอบ ทรงบรรเทาความเมาในวัย ความเมาในความไม่มีโรค และความเมาในชีวิต ฯ

(ปี 57) ในการเสด็จออกบรรพชา พระมหาบุรุษทรงได้รับบาตรและจีวรจากใคร ? ตอบ จากขุฎิการพรม ฯ

(ปี 56) พระโพธิสัตว์เมื่อจะจุดลงสู่พระครุฑพระมารดา เสด็จมาจากไหน? ตอบ เสด็จมาจากดุสิตพิภพ ฯ

(ปี 56) บุคคลผู้เป็นสหชาติของพระศาสดา ที่บรรลุปุระอรหัตก่อนและหลังพุทธปรินิพพานมีใครบ้าง?

ตอบ ผู้บรรลุปุระอรหัตก่อนพุทธปรินิพพาน มีพระนางพิมพาเถรีและพระกาฬทายีเถระ ฯ

ผู้บรรลุปุระอรหัตหลังพุทธปรินิพพาน มีพระอานนทเถระ และพระฉันทเถระ ฯ

(ปี 56) พระมหาบุรุษทรงดำเนินด้วยพระบาท ๗ ก้าว หลังจากประสูติใหม่ ๆ เรื่องนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงถอดความว่าอย่างไร? ตอบ ทรงถอดความว่า น่าจะได้แก่แห่งแพร่ศาสนาได้แพร่หลายใน ๗ ชนบท (ได้แก่ ๑.กาสิกับโกสละ ๒.มคธกับอังคละ ๓.สักกะ ๔.วัชชี ๕.มัลละ ๖.วังสะ ๗.กุรุ) ฯ

(ปี 54) บารมี ๑๐ ของพระมหาบุรุษมีอะไรบ้าง? ท่านเปรียบเทียบบารมีข้อไหนกับอาวุธยุทธโปกรณ์ชนิดใด ในการต่อสู้กับหมู่มาร?

ตอบ คือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี ฯ
ศีลบารมี เปรียบเทียบกับแผ่นดิน ปัญญาบารมี เปรียบเทียบกับพระขรรค์ วิริยบารมี เปรียบเทียบกับพระบาท
บารมีที่เหลือจากนี้ เปรียบเทียบกับโล่ป้องกัน ฯ

(ปี 53) มหาบุรุษลักษณะมีกี่ประการ? พระอุณณาโลมกับพระอุณหิสต่างกันอย่างไร?

ตอบ มี ๓๒ ประการ ฯ พระอุณณาโลม ได้แก่พระโลมาที่ขวละเอียดอ่อนคล้ายสำลียู่ในระหว่างพระโขนง

ส่วนพระอุณหิสนั้น ได้แก่พระเศียรที่กลมเป็นปริมณฑล ดุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์ ฯ

(ปี 51) ในวันที่พระมหาบุรุษประสูติ มีสหชาติที่เกิดพร้อมกันกี่อย่าง? อะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๗ อย่าง คือ ๑.พระนางพิมพา ๒.พระอานนท ๓.กาฬทายีอมตย์ ๔.ฉันทนอมตย์ ๕.มākāṅgulake ๖.ตันมหาโพธิ์ ๗.ขุมทรัพย์ทั้ง ๔ ฯ

ไกลาหล๕ แปลว่า ความแตกตื่น หมายถึงการแตกตื่นของเหล่าเทวดา มี ๕ อย่าง คือ

- ๑.* พุทธไกลาหล แตกตื่นว่า อีก ๑๐๐,๐๐๐ ปี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นในโลก ความเป็นมาว่า เมื่อสุทธาวาสมหาพรหมทั้งหลายลงมาเที่ยวประกาศทั่วพื้นโลกธาตุว่า เบื้องหน้าแต่นี้ล่วงไปอีกแสนปี พระสัพพัญญูจะบังเกิดในโลก ถ้าใครจะพบเห็น จงเว้นจากเวรทั้ง ๕ อุตสาห์
บำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา กระทำการกุศลต่าง ๆ ดังนี้ จึงทำให้เกิดพุทธไกลาหลขึ้น ฯ ปี 50
๒.กัปไกลาหล แตกตื่นว่า อีก ๑๐,๐๐๐ ปี กัป(โลกธาตุและจักรวาล)จะพิเนาศ

๓. จักรกวัตติโกลาหล แดกตื่นว่า อีก ๑๐๐ ปี พระเจ้าจักรพรรดิจะอุบัติ

๔. มงคลโกลาหล แดกตื่นว่า อีก ๑๒ ปี พระพุทธเจ้าจะตรัสบอกมงคล

๕. โมโนยโกลาหล แดกตื่นว่าอีก ๗ ปี พระพุทธเจ้าจะตรัสบอกโมโนยปฏิบัติ

(ปี 50) จงเล่าความเป็นมาของ *พุทธโกลาหล

ตอบ เมื่อสุทธาวาสมหาพรหมทั้งหลายลงมาเที่ยวประกาศทั่วหมื่นโลกธาตุว่า เบื้องหน้าแต่นี้ล่วงไปอีกแสนปี พระสัพพัญญูจะบังเกิดในโลก ถ้าใครจะพบเห็น จงเว้นจากเวรทั้ง ๕ อุตส่าห์บำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา กระทำการกุศลต่าง ๆ ดังนี้ จึงทำให้เกิดพุทธโกลาหลขึ้น ๆ

(ปี 49) บุญนิมิต ๕ ประการที่เกิดแก่พระโพธิสัตว์ ก่อนจะจุติลงปฏิสนธิในครรภ์พระมารดา คืออะไรบ้าง?

ตอบ คือ ๑. ดอกไม้ทิพย์ประดับกายเที่ยวแห่ง ๒. ผ้าอุษาที่ทรงเศ้าหมอง ๓. เหงื่อไหลออกจากรักแร้ ๔. ร่างกายปรากฏวรา ๕. พระทัยกระสันเป็นทุกข์ เหนื่อยหน่ายจากเทวโลก ๆ

สัมปทาคุณ ๓ ประการ

๑. เหตุสัมปทา คือการบำเพ็ญบารมีมาอย่างครบถ้วน

๒. ผลสัมปทา คือการที่ทรงได้รับผลของบารมี ทำให้มีรูปกายประกอบด้วยมหาปุริสลักษณะ อานาภาพ การละกิเลสและ พระญาณหยั่งรู้ เป็นต้น

๓. สัตตูปการสัมปทา คือการที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลกด้วยพระทัยที่บริสุทธิ์

• ใน สัตตูปการสัมปทา ประกอบด้วย...

๑. **อาสยะ** หมายถึง ความมีพระหฤทัยเยือกเย็นด้วยความกรุณา ปราศจากความประโยชน์อยู่เป็นนิตย์ แม้ในบุคคลที่ทำผิดต่อพระองค์มีพระเทวทัตเป็นต้นก็ยังไม่ทรงกรณา

๒. **ปิโยคะ** หมายถึง ความมีพระหฤทัยมิได้มุ่งหวังต่ออามิส เทศนาสั่งสอนสัตว์ด้วยข้อปฏิบัติคือ ศีล สมาธิ ปัญญา

(ปี 63, 59) อาสยะ และ ปิโยคะ ในสัตตูปการสัมปทา หมายถึงอะไร ?

ตอบ อาสยะ หมายถึง ความมีพระหฤทัยเยือกเย็นด้วยความกรุณา ปราศจากความประโยชน์อยู่เป็นนิตย์ แม้ในบุคคลที่ทำผิดต่อพระองค์มีพระเทวทัตเป็นต้นก็ยังไม่ทรงกรณา

ปิโยคะ หมายถึง ความมีพระหฤทัยมิได้มุ่งหวังต่ออามิส เทศนาสั่งสอนสัตว์ด้วยข้อปฏิบัติคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ๆ

(หมายเหตุ ข้อนี้ถือว่ายาก เนื้อหาอยู่ในหนังสือ “ปฐมสมโพธิ” ของสมเด็จพระสมณเจ้า ในหลักสูตรนักรธรรม จะเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวกับประวัติของพระพุทธเจ้า ไม่มีใครอ่านไปสอบเพราะมีเนื้อหาเยอะ)

(ปี 49) สัมปทาคุณ ๓ ประการของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คืออะไรบ้าง? เกิดผลได้อย่างไร?

ตอบ คือ ๑. เหตุสัมปทา คือการบำเพ็ญบารมีมาอย่างครบถ้วน

๒. ผลสัมปทา คือการที่ทรงได้รับผลของบารมี ทำให้มีรูปกายประกอบด้วยมหาปุริสลักษณะ อานาภาพ การละกิเลสและ พระญาณหยั่งรู้ เป็นต้น

๓. สัตตูปการสัมปทา คือการที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลกด้วยพระทัยที่บริสุทธิ์ ๆ

ทำให้พระองค์ทรงเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาและความเลื่อมใสของบัณฑิตชน ทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายจะพึงปรารถนาเป็นอารมณ์แล้วก่อสร้างสิ่งสมบุญกุศลให้ไพบุญย์ ๆ

(ปี 48) รูปกายอุบัติและธรรมกายอุบัติ แห่งพระมหาบุรุษนั้น มีความหมายว่าอย่างไร?

ตอบ รูปกายอุบัติ คือความอุบัติในสมัยลงสู่พระครรภ์และในสมัยประสูติจากพระครรภ์

ส่วนธรรมกายอุบัติ คือการตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ๆ

(ปี 47) ปัญจมหาวิโลกนะ คืออะไร? มีความเป็นมาอย่างไร?

ตอบ คือ การพิจารณาถึงความเหมาะสมใหญ่ ๕ ประการ ๑. มีความเป็นมาอย่างนี้ คือเมื่อพระมหาสัตว์เป็นสันตสิทธเทวราชอยู่ในดุสิตเทวโลก หม่อมเทวดามาทูลอาราธนาให้จุติลงไปบังเกิดในครุฑพระมารดา ในลำดับนั้น พระมหาสัตว์ยังมีได้ทรงให้ปฏิญญาแก่หม่อมเทวดาผู้มาทูลอาราธนา ต่อเมื่อทรงพิจารณาปัญจมหาวิโลกนแล้ว จึงทรงให้ปฏิญญา ๑

(ปี 47) พระบารมี ๑๐ ย่อมอบรมพระอริยาศัยทำพระเหตุให้หนักแน่นจนสามารถพิชิตมารได้ พระบารมี ๑๐ นั้น มีอะไรบ้าง?

ตอบ มี ๑. ทาน ๒. ศีล ๓. เนกขัมมะ ๔. ปัญญา ๕. วิริยะ ๖. ขันติ ๗. สัจจะ ๘. อธิษฐาน ๙. เมตตา ๑๐. อุเบกขา ๑

(ปี 45) พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงประกอบด้วยสัมปทาคุณกี่ประการ? อะไรบ้าง?

ในวันที่พระมหาบุรุษประสูตินั้น สหชาติที่เกิดพร้อมวันกับพระองค์มีอะไรบ้าง?

ตอบ ๓ ประการ คือเหตุสัมปทา ผลสัมปทา สัตตูปการสัมปทา ๑

มีพระนางพิมพา พระอานนท์ กาฬทายีอมตย์ ฉันทะอมตย์ ม้ากัณฐกะ ต้นมหาโพธิ์ และชุมทองทั้ง ๔ ๑

พุทธคุณ

(ปี 54) นวพรคุณ คือพระพุทธรูป ๙ บท บทไหนปรากฏแก่พระพุทธรูปองค์เดิมที่ ที่ไหน? เมื่อไร?

ตอบ พระพุทธรูปบทว่า อรหันต์ สมมาสมพุทธิ วิชชาจรณสมปนโน สุโคโต โลกวินุ พุทธิ ภควา ปรากฏแก่พระพุทธรูปองค์เดิมที่ ณ คงไม้พระมหาโพธิ์ ตำบลอรุเวลาเสนาณิคมน แคว้นมคธ ตั้งแต่ครั้งแรกตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ๑

พระพุทธรูปบทว่า อนุตโร ปุริสทมมสารถิ สดถา เทวมนุสสานิ ปรากฏแก่พระพุทธรูปองค์เดิมที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันในพระนครพาราณสี ตั้งแต่ครั้งแรกแสดงอนุตรธรรมจักรให้เป็นไปแก่ภิกษุปัญจวัคคีย์ ๑

พุทธจริยวัตร

(ปี 64, 62, 46) พระพุทธรูปทรงประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาที่ไหนเป็นแห่งแรก ? ทรงเห็นประโยชน์อะไรจึงทรงประดิษฐาน ณ ที่นั้น ?

ตอบ ที่กรุงราชคฤห์ ๑ เพราะทรงเห็นว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่บริบูรณ์มั่งคั่ง และมีศาสนาเจ้าลัทธิมาก ถ้าได้โปรดคนเหล่านี้ให้เกิดความเลื่อมใสได้แล้ว การเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาที่สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะศาสนาเจ้าลัทธิต่าง ๆ นั้น ล้วนมีคตินับถือมาก ด้วยเหตุนี้จึงทรงเลือกเมืองนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาเป็นแห่งแรก ๑

(ปี 52) พระพุทธรูปทรงแสดงธรรมโปรดพุทธบริษัทด้วยอาการ ๔ อย่าง อะไรบ้าง?

ตอบ ด้วยอาการดังนี้ ๑. สันทัสสนา อธิบายให้แจ่มแจ้งให้เข้าใจชัด ๒. สมาทปนา ขวนให้มีแก่ใจสมาทานคือทำตาม ๓. สมุตเตชนา ชักนำให้เกิดอุตสาหะอาจหาญเพื่อจะทำ ๔. สัมปหังสนา พยุ่งให้รำเริงในอันทำ ๑

(ปี 46) พระพุทธรูปทรงประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาที่ไหนเป็นแห่งแรก? ทรงเห็นประโยชน์อะไรจึงทรงประดิษฐาน ณ ที่นั้น?

การที่พระพุทธรูปทรงสามารถประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาได้มั่นคง เพราะทรงสั่งสอนโดยอาการอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ที่ กรุงราชคฤห์ ๑ เพราะทรงเห็นว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่บริบูรณ์มั่งคั่ง และ

มีศาสนาเจ้าลัทธิมาก ถ้าได้โปรดคนเหล่านี้ให้เกิดความเลื่อมใสได้แล้ว การเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาที่สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะศาสนาเจ้าลัทธิต่าง ๆ นั้น ล้วนมีศิกษยานุศิกษย์มาก ผู้คนนับถือมาก ด้วยเหตุนี้ จึงทรงเลือกเมืองนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาเป็นแห่งแรก ๑

โดยอาการ ๓ อย่าง คือ ๑. ทรงสั่งสอนให้ผู้ฟังรู้ยิ่ง เห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น ๒. ทรงสั่งสอนมีเหตุมีผลที่ผู้ฟังอาจตรงตามให้เห็นจริงได้

๓. ทรงสั่งสอนเป็นอัศจรรย์ที่ผู้ปฏิบัติตาม ย่อมได้รับผลโดยสมควรแก่การปฏิบัติ ๑

(ปี 44) พระพุทธรูปทรงสั่งสอนคฤหัสถ์ด้วยวิธี ๔ สถานนั้น ได้แก่อะไรบ้าง? ในการสอนธรรมของพระพุทธรูปองค์นั้น ทรงมีจุดมุ่งหมายอย่างไรบ้าง?

ตอบ ได้แก่ ๑. สันทัสสนา ชี้ให้ชัด ให้เห็นแจ่มแจ้งในสัมมาปฏิบัติ ๒. สมาทปนา ขวนให้ปฏิบัติ แสดงเหตุผลให้เห็นสมจริง

๓. สมุตเตชนา ให้อาจหาญ มีกำลังใจในสัมมาปฏิบัติ ๔. สัมปหังสนา ให้รำเริง เข้มขึ้น ในการปฏิบัติตามธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑

อย่างนี้คือ ๑. เพื่อให้ผู้ฟังได้รู้เห็นในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น ๒. เพื่อให้ผู้ฟังใช้เหตุผลตรงตามจนเห็นจริง
๓. เพื่อให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติและได้รับผลของการปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัติของตน ๆ ๆ

กำเนิดศากยวงศ์

(ปี 64, 61, 55) ศากยวงศ์สืบเชื้อสายมาจากใคร? ที่ได้นามว่า ศากยะ เพราะเหตุไร?

ตอบ สืบเชื้อสายมาจากพระเจ้าโศกกากราช ๆ

เพราะเหตุ ๒ ประการ คือ ๑. เพราะได้ชื่อตามชนบทที่ตั้งเมือง ๒. เพราะมีความกล้าหาญ สามารถตั้งเมืองได้เอง ๆ

พระมหาบุรุษประสูติ

(ปี 62, 44) พระพุทธองค์ทรงยืนยันพระองค์เองว่า เป็นสัมมาสัมพุทธะ เพราะทรงอาศัยเหตุอะไร ?

ตอบ เพราะทรงอาศัยเหตุที่ตรัสรู้ร้อยสี่ ๔ อันมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ อย่าง แจ่มแจ้ง ครบถ้วนทุกประการ จึงทรงปฏิญาณพระองค์ว่า เป็นสัมมาสัมพุทธะ ๆ

(ปี 60, 44) อาสภิวาจา คือ วาจาเช่นไร ? มีใจความว่าอย่างไร ?

ตอบ คือ วาจาที่เปล่งอย่างองอาจ เป็นภาษิตของบุรุษพิเศษอาชาไนย ๆ มีใจความว่า เราเป็นผู้เลิศ เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก ๆ

(ปี 55) พระวาจาที่พระมหาบุรุษทรงเปล่งครั้งแรก เรียกว่าอะไร? ความว่าอย่างไร?

ตอบ อาสภิวาจา ๆ

ความว่า “เราเป็นผู้เลิศแห่งโลก (อโคหมสมิ โลกสส) เราเป็นผู้เจริญแห่งโลก (เขมฺมโรหมสมิ โลกสส)

เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก (เสฏฺโหมสมิ โลกสส) ชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย (อยมนตฺติมา ชาติ)

บัดนี้ ภพใหม่มิได้มี (นตฺถิทานิ ปุนพฺภโว)” ๆ

(ปี 49) เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติ มีปาฏิหาริย์อะไรเกิดขึ้นบ้าง ?

ตอบ มีปาฏิหาริย์ ๗ อย่าง คือ ๑. พระมารดาทรงประทับยืน ๒. ประสูติไม่เปรอะเปื้อนด้วยกรรมภิน
๓. มีเทวดามาคอยรับก่อน ๔. มีธารน้ำร้อนน้ำเย็นตกลงมาจากอากาศนบนพระกาย
๕. เมื่อประสูติออกมาทรงเดินได้ ๗ ก้าว ๖. ทรงเปล่งวาจาเป็นบุพพนิมิตแห่งพระสัมมาสัมโพธิญาณ
๗. แผ่นดินไหว ๆ

(ปี 46) พระวาจาที่พระมหาบุรุษทรงเปล่งในวันประสูตินั้น เรียกว่าอะไร? ใจความโดยย่ออย่างไร?

ตอบ เรียกว่า อาสภิวาจา ๆ ใจความย่อว่า “ เราเป็นผู้เลิศเป็นยอดแห่งโลก เราเป็นผู้เจริญผู้ใหญ่แห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก ความบังเกิดชาตินี้มี ณ ที่สุด บัดนี้ ความบังเกิดอีกมิได้มี ” ๆ

บำเพ็ญทุกรกิริยา

(ปี 59, 55) การที่พระพุทธองค์ทรงเลิกการทรมานพระวรกายแล้ว กลับมาเสวยพระกระยาหาร เพราะทรงพิจารณาเห็นอย่างไร? **ตอบ** เพราะทรงพิจารณาเห็นว่า คนที่ไม่บริโภคอาหารจนร่างกายหมดกำลัง ไม่สามารถบำเพ็ญเพียรทางจิตได้ ๆ

(ปี 53) สदानุสาริวิญญาน คืออะไร? เกิดขึ้นแก่พระมหาบุรุษ ความว่าอย่างไร?

ตอบ วิญญานไปตามสติ ๆ ความว่า ทุกรกิริยานี้ จักไม่เป็นทางเพื่อการตรัสรู้ แต่อานาปานสติปฐมฌาน จักเป็นทางเพื่อการตรัสรู้แน่ ๆ

(ปี 49) ในการบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณของพระโพธิสัตว์ อยากทราบว่าการบำเพ็ญทุกรกิริยาและอุปมา ๓ ข้อ อย่างไรเกิดก่อน? ทรงมีเหตุผลอย่างไร?

ตอบ อุปมา ๓ ข้อเกิดก่อน การบำเพ็ญกุศลกริยาเกิดภายหลัง ๆ เพราะเมื่ออุปมา ๓ ข้อ มาปรากฏแก่พระองค์แล้ว ทรงคิดจะบำเพ็ญเพียร เพื่อป้องกันจิตไม่ให้โน้มไปในกามารมณ์ได้ จึงทรงบำเพ็ญกุศลกริยา ๆ

(ปี 49) อุปมาถกถามาน ได้แก่อะไร? พระพุทธเจ้าได้ทรงบำเพ็ญครั้งไหน? และได้รับผลอย่างไร?

ตอบ ได้แก่ความเพ่งไม่มีปราณ คือไม่มีลมอัสสาสะปัสสาสะ โดยเนื้อความก็คือกลั่นลมหายใจไม่ให้ดำเนินทางจมูกและทางปาก ๆ ได้ทรงบำเพ็ญในคราวทรงทำกุศลกริยา ๆ ไม่ได้รับผลที่ทรงมุ่งหวังกลับเป็นการทรมาณร่างกายให้ลำบากเปล่า ๆ

(ปี 45) อุปมาถกถามาน ได้แก่อะไร? พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญมานี้ในคราวใด ? และได้รับผลที่มุ่งหวังหรือไม่ อย่างไร?

ตอบ ได้แก่ ความเพ่งไม่มีลมปราณ คือไม่มีลมอัสสาสะปัสสาสะ โดยเนื้อความก็คือกลั่นลมหายใจไม่ให้ดำเนินทางจมูกและปาก ซึ่งเป็นทางเดินโดยปกติ ๆ ในคราวทรงทำกุศลกริยา ๆ ไม่ได้รับผลที่มุ่งหวัง แต่เป็นการทรมาณร่างกายให้ลำบากเปล่า ๆ

ก่อนตรัสรู้

(ปี 64, 62, 60, 50) พระพุทธองค์ทรงอธิษฐานจาตุรงคมหาปธาน มีใจความว่าอย่างไร? ที่ไหน? และได้รับผลอย่างไร?

ตอบ มีใจความว่า หากยังไม่บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณแล้วจักไม่ลุกขึ้น แม้เนื้อและเลือดจะแห้งเหือดไป เหลือแต่หนัง เอ็น และกระดูก ก็ตามที่ตำบลดูเรเวลเวลาเสนาณิคม ภายใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ๆ ได้รับผลคือ บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณสมดังพระพุทธานุภาพ

(ปี 50) พระมหาสุบินนิมิตก่อนจะตรัสรู้ที่ว่า เสด็จจงกรมบนภูเขาจางระโดยพระบาทไม่แปดเปื้อน หมายถึงอะไร?

ตอบ หมายถึง จะทรงได้ปัจจัยทั้ง ๔ แต่มิได้มีพระทัยปลิวไปเพื่อในปัจจัยทั้งปวง ๆ

ขณะตรัสรู้

(ปี 52) ปฏิจสงมุขปาทคืออะไร? พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาปฏิจสงมุขปาท ที่ทรงกำหนดรู้แล้วนั้นอย่างไร? ณ สถานที่ใด?

ตอบ คือ สภาพอาศัยปัจจัยเกิดขึ้น ๆ ทรงพิจารณาตามลำดับและถอยกลับทั้งข้างเกิดข้างดับตลอดยาม ๓ แห่งราตรี ๆ ณ ภายใต้อ้อมไม้มหาโพธิ์ ๆ

(ปี 50) ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงแล้วอย่างไรในอริยสัจ ๔ ซึ่งมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ ทำให้พระพุทธองค์ทรงยืนยันได้ว่าเป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบที่ว่ารอบ ๓ อาการ ๑๒ คืออย่างไร?

ตอบ คือ ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงว่า

นี้ทุกข์ ทุกข์นั้นควรกำหนดรู้ ทุกข์นั้นได้กำหนดรู้แล้ว

นี้เหตุให้เกิดทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์นั้นควรละ เหตุให้เกิดทุกข์นั้นได้ละแล้ว

นี้เหตุให้ทุกข์ดับ เหตุให้ทุกข์ดับนั้นควรทำให้แจ้ง เหตุให้ทุกข์ดับนั้นได้ทำให้แจ้งแล้ว

นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ข้อปฏิบัตินั้นควรทำให้เกิด ข้อปฏิบัตินั้นได้ทำให้เกิดแล้ว ๆ

(ปี 46) ความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น สำเร็จด้วยญาณอะไร? เพราะเหตุไร? พระพุทธองค์ ครั้นตรัสรู้แล้ว ทรงเปล่งพระอุทานในยามสุดท้าย มีความว่าอย่างไร?**ตอบ** ด้วยอัสวักขยญาณ ๆ เพราะอัสวักขยญาณ คือความรู้เป็นเหตุสิ้นอาสวะ คือ เครื่องเศร้าหมองอันหมักหมมในจิตสันดาน ๆ มีความว่า “ เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏชัดแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งอยู่ พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดเสนามาร คือชรา พยาธิ มรณะ เสียได้ ดุจพระอาทิตย์อุทัย กำจัดมืดทำอากาศให้สว่างขึ้นฉะนั้น ” ๆ

(ปี 43) ลักษณะทั้ง ๒ ที่พระพุทธองค์ทรงเห็นในมัชฌิมยามแห่งราตรีตรัสรู้คือ อะไรบ้าง? พระอุทานที่พระพุทธองค์ทรงเปล่งในปัจฉิมยามมีความว่าอย่างไร?

ตอบ คือ ๑. ปัจจัตตลักษณะ ได้แก่การกำหนดโดยความเป็นกอง

๒. สามัญลักษณะ ได้แก่การกำหนดโดยความเป็นสภาพเสมอกัน คือ ความเป็นของไม่เที่ยง ๆ

มีความว่า เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏชัดแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งอยู่ พราหมณ์นั้นย่อมกำจัดการเสนา มาร คือ ชรา พยาธิ มรณะเสียได้ ดุจพระ
อาทิตยอุทัยขึ้นกำจัดมืด ทำอากาศให้สว่างฉะนั้น ๆ

หลังตรัสรู้

(ปี 63, 54) พระพุทธเจ้าหลังจากได้ตรัสรู้แล้ว ทรงเปล่งอุทานในยามสุดท้ายว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงเปล่งอุทานว่า เมื่อใดธรรมทั้งหลายปรากฏชัดแก่พราหมณ์ผู้มีเพียรเพ่งอยู่ เมื่อนั้นพราหมณ์นั้น ย่อมกำจัดการและเสนา มารเสียได้ ดุจพระ
อาทิตยอุทัยขึ้นกำจัดมืดให้สว่างฉะนั้น ๆ

(ปี 61) ภัทพบุคคล คือบุคคลเช่นใด ? ประเภทที่ ๑ ท่านเปรียบด้วยอะไร ?

ตอบ ภัทพบุคคล คือบุคคลผู้สามารถจะตรัสรู้ธรรมได้ ๆ อุกขัตติญญู เปรียบด้วยดอกบัวพิน้ำ เมื่อต้องแสงพระอาทิตย์ ก็จักบานในวันนั้น ๆ

(ปี 58) พระพุทธองค์ทรงปฏิญาณว่า เป็นสัมมาสัมพุทธะ เพราะทรงอาศัยเหตุอะไร ?

ตอบ ทรงอาศัยเหตุที่ตรัสรู้ร้อยสี่ ๔ อย่างแจ่มแจ้งครบถ้วนทุกประการ จึงทรงปฏิญาณว่า เป็นสัมมาสัมพุทธะ ๆ

(ปี 58) พุทธจักขุ กับธรรมจักขุ ต่างกันอย่างไร ? แต่ละอย่างใครได้เป็นคนแรก ?

ตอบ พุทธจักขุ คือจักขุของพระพุทธเจ้า หมายถึงพระปัญญาของพระพุทธองค์ที่ทรงพิจารณาเห็นอุปนิสัยแห่งเวไนยสัตว์ ส่วนธรรมจักขุ คือดวงตา
เห็นธรรม ได้แก่ สโตปาตติมรรค สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค ที่เกิดขึ้นแก่ผู้ฟังธรรม ๆ

พุทธจักขุ เป็นคุณสมบัติเฉพาะพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์จึงทรงได้เป็นพระองค์แรก และพระองค์เดียว ส่วนธรรมจักขุพระอัญญาโกณฑัญญะได้
เป็นองค์แรก ๆ

(ปี 57) ขณะที่พระพุทธองค์ประทับเสวยวิมุตติสุข ณ รัตนฆรเจดีย์ ทรงพิจารณาธรรมอะไร? **ตอบ** ทรงพิจารณาพระอภิธรรม ๆ

(ปี 54) อนิมิสเจดีย์และรัตนจกกรมเจดีย์ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าทรงกระทำกิจอะไร?

ตอบ อนิมิสเจดีย์ เป็นสถานที่ที่พระพุทธเจ้าประทับยืนจ้องดูต้นพระมหาโพธิ์โดยมิได้กระพริบพระเนตรตลอด ๗ วันรัตนจกกรมเจดีย์เป็นสถานที่ที่
พระพุทธเจ้าทรงนิรมิตที่จกกรมขึ้นแล้ว เสด็จจกกรม ณ ที่นั้นถ้วน ๗ วัน

(ปี 54) ภัทพบุคคลและอภัทพบุคคล ที่ท่านเปรียบกับดอกบัว ๔ เหล่า คือบุคคลประเภทใดบ้าง?

ตอบ ภัทพบุคคลคือบุคคลผู้สามารถจะตรัสรู้ธรรมได้ ได้แก่ อุกขัตติญญูที่เปรียบด้วยดอกบัวพิน้ำ วิจิตัญญูที่เปรียบด้วยดอกบัวเสมอน้ำ และ
เนยยะที่เปรียบด้วยดอกบัวที่ยังอยู่ในน้ำ

ส่วนอภัทพบุคคลคือบุคคลผู้ไม่สามารถจะตรัสรู้ธรรมได้ ได้แก่ ปทปรมะที่เปรียบด้วยดอกบัวที่เป็นผักขากหารแห่งปลาและเต่า ๆ

(ปี 52) ภายหลังแต่ตรัสรู้แล้ว ในสัปดาห์ที่ ๗ พระพุทธเจ้าเสด็จประทับอยู่ที่ไหน? และมีเหตุการณ์สำคัญตามที่พระคันถรจนารจารย์กล่าวไว้

อย่างไรบ้าง? **ตอบ** ในสัปดาห์ที่ ๗ เสด็จประทับอยู่ภายใต้ไม้ราชายตนะ มีพอค้า ๒ คน ชื่อตปุสสะและภัลลิกะเดินทางผ่านมา ได้ถวายข้าวสัตตพวง
สัตตูก้อน และแสดงตนเป็นอุบาสกถึงรัตนะ ๒ เป็นคู่แรกในโลก ๆ

(ปี 51) ในขณะที่เสวยวิมุตติสุขได้ร่มไม้มหาโพธิ์ พระพุทธเจ้าทรงพิจารณา ข้อธรรมอะไร? และธรรมนั้นมีใจความย่อว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงพิจารณาปฏิจจสมุปบาท ๆ มีใจความย่อว่า สภาวะอย่างหนึ่งเป็นผลเกิดแต่เหตุอย่างหนึ่งแล้ว ซ้ำเป็นเหตุยังผลอย่างอื่นให้เกิดต่อไปอีก
เหมือนลูกโซ่เกี่ยวคล้องกันเป็นสาย ๆ

พุทธกิจ

(ปี 56) ในพุทธกิจจกถา พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ด้วยทรง มุ่งประโยชน์อะไร?

ตอบ ทรงมุ่งประโยชน์ทั้ง ๓ คือ ๑. ทิฏฐธรรมิกัตถประโยชน์ คือประโยชน์ที่จะพึงได้ในปัจจุบัน

๒. สัมปรายิกัตถประโยชน์ คือประโยชน์ที่จะพึงได้ในภายหน้า ๓. ปรมัตถประโยชน์ คือประโยชน์อย่างยิ่ง ได้แก่ วิมุตติ ความหลุดพ้นพิเศษ ๆ

(ปี 46) พระพุทธรูป ๕ อย่าง มีอะไรบ้าง? ข้อไหนที่ทรงบำเพ็ญเป็นนิจตราบเท่าปรินิพพาน?

ตอบ มี ๕ อย่าง ๆ คือ ๑. เวลาเช้า เสด็จออกบิณฑบาต ๒. เวลาเย็น ทรงแสดงธรรม ๓. เวลาบ่ายค่ำ ทรงโอวาทภิกษุ ๔. เวลาเที่ยงคืน ทรงตอบปัญหาเทวดา ๕. เวลาบ่ายรุ่ง ทรงตรวจดูเวไนยสัตว์ ๆ ยกเว้นข้อเสด็จออกบิณฑบาต นอกนั้นทรงบำเพ็ญเป็นนิจตราบเท่าปรินิพพาน ๆ

พระปัญญาวัคคีย์

- ปัญญาวัคคีย์ (คอยอุปัฏฐากพระมหาบุรุษ) ได้แก่ โภณฑัญญะ วิปะละ ภัททิยะ महานามะ อัสนชิ

ในวันอาสาฬหบูชา พระพุทธเจ้าแสดงธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ว่า บรรพชิตไม่ควรเสพ ๑.กามสุขัลลิกานุโยค ๒.อัตตกิลมณานุโยค ๓.มัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลางอริยมรรคมีองค์ ๘ และอริยสัจ ๔

บรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมกันทั้งหมดในวันแรม ๕ ค่ำเดือน ๘ ด้วยธรรมะชื่อว่า อนัตตลักขณสูตร

(*** อนัตตลักขณสูตร ใจความว่า “ขันธทั้ง ๕ เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ควรยึดมั่น”)

- พระอัญญาโณทัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรมว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความเกิดเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา ”

- ปัญญาวัคคีย์ -> ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร(มัชฌิมาปฏิปทา อริยสัจ ๔) และอนัตตลักขณสูตร

(ปี 55) เมื่อพระเบญจวัคคีย์ได้ดวงตาเห็นธรรม ได้อุปสมบทด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทาแล้วพระบรมศาสดาทรงพิจารณาเห็นอย่างไร

จึงทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรโปรดพระเบญจวัคคีย์? **ตอบ** ทรงพิจารณาเห็นว่า พระเบญจวัคคีย์ตั้งอยู่ในที่แห่งสาก มีอินทรีย์คือศรัทธาเป็นต้น แก่กล้า ควรเจริญวิปัสสนาเพื่อวิมุตติได้แล้ว จึงทรงแสดงอนัตตลักขณสูตรโปรดพระเบญจวัคคีย์ ๆ

(ปี 52) พระอัญญาโณทัญญะเดิมชื่ออะไร? ที่ได้ชื่ออัญญาโณทัญญะเพราะเหตุไร?

ตอบ ชื่อโณทัญญะ ๆ เพราะได้ดวงตาเห็นธรรมขณะฟังปฐมเทศนาพระพุทธเจ้าทรงทราบจึงทรงเปล่าอุทานว่า อัญญาสิ ๔ แปลว่า ได้รู้แล้ว ๆ อาศัยพระอุทานนี้ คำว่า อัญญาโณทัญญะ จึงได้เป็นชื่อของท่านตั้งแต่นั้นมา ๆ

(ปี 50) ฤๅษีปัญจวัคคีย์ออกบวชตามและอยู่ปรนนิบัติพระพุทธองค์ขณะทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา เพราะคิดอย่างไร? หลีกหนีไปเพราะคิดอย่างไร? และการทั้ง ๒ นั้น มีผลดีอย่างไร?

ตอบ ออกบวชตามเพราะคิดว่า บรรพชาของพระองค์คงมีประโยชน์ พระองค์บรรลุธรรมใด จักทรงสั่งสอนให้ตนบรรลุธรรมนั้นบ้าง ๆ หลีกไปโดยคิดว่า พระองค์ทรงละทุกรกิริยาแล้ว คงจะไม่บรรลุธรรมพิเศษอันใดได้ ๆ

การมาปรนนิบัตินั้น ทำให้สามารถเป็นพยานได้ว่า พระพุทธองค์ทรงเคยประพฤติดัตตกิลมณานุโยคอย่างอุกฤษฏ์มาแล้ว แม้เช่นนี้ก็มิเป็นทางที่จะให้รู้ธรรมพิเศษอันใดได้ ส่วนการหลีกหนีไปนั้นก็ก็เป็นผลดี เพราะเวลานั้นเป็นเวลาบำเพ็ญเพียรทางจิต ซึ่งต้องการความสงบ ๆ

(ปี 44) พระปัญญาวัคคีย์ ได้ออกบวชตามพระมหาบุรุษเพราะมีความเชื่ออย่างไร?

การได้บรรลุอริยผลของพระปัญญาวัคคีย์ วันเดียวกันหรือต่างวันกัน?

ตอบ มีความเชื่อว่า พระมหาบุรุษจะได้ตรัสรู้อย่างแน่นอน จึงพร้อมใจกันออกบวชติดตามเฝ้าอย่างใกล้ชิด ด้วยหวังว่า พระองค์ได้ตรัสรู้แล้ว จักได้เทศนาโปรดตน การบรรลุอริยผลขั้นต้นต่างวันกัน ส่วนการบรรลุอริยผลขั้นสูงสุด วันเดียวกัน

(ปี 44) บุคคลผู้ได้ชื่อว่า อัปราคขาชาติ มีลักษณะอย่างไร? พระโณทัญญะ ได้นามเพิ่มข้างหน้าว่า พระอัญญาโณทัญญะ เพราะเหตุใด?

ตอบ มีกิเลสอยู่ในปัญญาจักขุอันน้อยเป็นปกติ สามารถจะรู้ทั่วถึงธรรมได้โดยพลัน ๆ

เพราะพระพุทธองค์ทรงทราบว่า ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้วแก่ท่าน จึงทรงเปล่าอุทานว่า อัญญาสิ ๓ โภ โณทัญญโณ อัญญาสิ ๓ โภ โณทัญญโณ โณทัญญะได้รู้แล้วหนอ ๆ อาศัยคำอุทานว่า อัญญาสิ อัญญาสิ ท่านจึงได้นามเพิ่มข้างหน้าว่า อัญญาโณทัญญะ ๆ

ดวงตาเห็นธรรม

- ได้ดวงตาเห็นธรรม คือ **เห็นเกิดและดับ** ใจความว่า “**สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความเกิดเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา**”

(ปี 64, 59) ดวงตาเห็นธรรมปราศจากอวิชชา เกิดขึ้นแก่พระโณทปปัญญะความว่าอย่างไร? ในขณะนั้น ท่านเป็นพระอริยบุคคลชั้นไหน?

ตอบ ความว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา ฯ เป็นพระอริยบุคคลชั้นพระโสดาบันฯ

(ปี 42) ท้าว “ดวงตาเห็นธรรม” นั้นเห็นธรรมอะไร? ใจความว่าอย่างไร? จงบอกชื่อพระสาวกที่ได้ดวงตาเห็นธรรมมา ๓ ท่าน และท่านได้จากใคร?

ตอบ คือเห็นเกิดและดับฯ ใจความว่า “สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีความเกิดเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับไปเป็นธรรมดา”

ยสะกฤษบุตร

(ปี 57) ยสะกฤษบุตรฟังธรรมอะไรจากพระพุทธองค์ จนบรรลุเป็นพระอรหันต์? จงบอกมาตามลำดับตั้งแต่ต้น

ตอบ ฟังอนุปุพพิทกถาและอริยสัจ ๔ ๒ ครั้ง คือ **ครั้งที่ ๑** บรรลุเป็นพระโสดาบัน **ครั้งที่ ๒** บรรลุเป็นพระอรหันต์ ฯ

(ปี 48) สหายของพระยสะ ๔ คน ได้ออกบวชตามพระยสะ เพราะคิดอย่างไร?

ตอบ เพราะคิดว่า ธรรมวินัยที่พระยสะออกบวชนั้นจักไม่เลวทรามแน่แท้ คงเป็นธรรมวินัยอันประเสริฐ คิดดังนี้จึงได้ออกบวช ฯ

ชฎิล ๓ พี่น้อง

- * ตั้งอาศรมอยู่ที่ โกลีฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม

- ชฎิล ๓ พี่น้อง คือ อุรุเวลกัสสปะ นทิกัสสปะ คยากัสสปะ และบริวาร ๑,๐๐๐ คน พระพุทธเจ้าแสดงอาทิตตปริยายสูตร *ที่ตำบลคยาสิละ โกลีฝั่งน้ำคยา ใจความว่า “อายตนะภายใน อายตนะภายนอก เป็นของร้อนๆ เพราะไฟกิเลสมีความกำหนด ความโกรธหรือความหลง เพลานจิตใจ และร้อนเพราะไฟทุกข์ มีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย ความโศก ร่ำไร รำพัน ความคับแค้นใจ เป็นต้น มาเพลานให้ร้อน”

(ปี 60, 51) พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดชฎิล ๓ พี่น้องพร้อมบริวาร โดยบังเอิญหรือโดยตั้งพระหฤทัยไว้ก่อน?

มีหลักฐานสนับสนุนคำตอบนั้นอย่างไร?

ตอบ โดยตั้งพระหฤทัยไว้ก่อน ฯ มีหลักฐานปรากฏว่า ในครั้งที่ทรงส่งพระสาวก ๖๐ องค์แรกไปประกาศพระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ ทรงมีพระดำรัสว่า “แม้เราก็จะไปยังตำบลอุรุเวลาเสนานิคม เพื่อจะแสดงธรรม” ฯ

พระเจ้าพิมพิสาร

- ได้ดวงตาเห็นธรรม (บรรลุโสดาบัน) เพราะฟังอนุปุพพิทกถาและอริยสัจ ๔ ณ สวนตาลหนุ่ม

(ปี 53) พระเจ้าพิมพิสาร เมื่อครั้งยังเป็นพระราชกุมาร ได้ตั้งความปรารถนาไว้อย่างไรบ้าง?

ตอบ ได้ตั้งความปรารถนาไว้ว่า

๑. ขอให้ข้าพเจ้าได้รับอภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินมคธนี้เถิด
๒. ขอท่านผู้เป็นพระอรหันต์ผู้รู้เองเห็นเองโดยชอบ พึงมายังแคว้นแคว้นของข้าพเจ้าผู้ได้รับอภิเษกแล้ว
๓. ขอข้าพเจ้าพึงได้เข้าไปนั่งใกล้พระอรหันต์นั้น
๔. ขอพระอรหันต์นั้น พึงแสดงธรรมแก่ข้าพเจ้า
๕. ขอข้าพเจ้าพึงรู้ทั่วถึงธรรมของพระอรหันต์นั้น ฯ

(ปี 46) ความปรารถนาของพระเจ้าพิมพิสารข้อที่ ๕ ความว่าอย่างไร? ความปรารถนานั้นสำเร็จแก่พระองค์เมื่อไร? ที่ไหน?

ตอบ ความว่า “ขอให้ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมของพระอรหันต์” ฯ

สำเร็จบริบูรณ์ในวันที่ได้ฟังอนุปุพพิทกถาและอริยสัจ ๔ ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงโปรด จนได้ดวงตาเห็นธรรม ฯ ที่สวนตาลหนุ่ม ฯ

(ปี 64, 58) พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญพระสาวกองค์ใดว่า " ไม่ทำศรัทธาและโศกทรัพย์ของตระกูลให้เสีย " ? และทรงอุปมาเปรียบเทียบว่าอย่างไร ? **ตอบ** ทรงสรรเสริญพระโมคคัลลานะ ๆ ว่า “ *ประหนึ่งแมลงผึ้งอันเที่ยวไปในสวนดอกไม้ ไม่ทำสีและกลิ่นของดอกไม้ให้ขำ ถือเอาแต่รสบินไป ฉะนั้น* ” ๆ

(ปี 63, 60, 43) พระอัสสชิแสดงธรรมแก่อุปลิสสปริพาชกมีความว่าอย่างไร? และมีผลอย่างไร?

ตอบ มีความว่า ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาทรงแสดงเหตุของธรรมนั้นและความดับแห่งธรรมนั้น พระศาสดาทรงสอนอย่างนี้ ๆ
มีผล คือ อุปลิสสปริพาชกได้ดวงตาเห็นธรรมว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีความเกิดขึ้น เป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดมีความดับเป็นธรรมดา ๆ

(ปี 60, 53) พระสารีบุตรนิพพานที่ไหน ? ท่านเลือกสถานที่นั้นเพราะเหตุไร ?

ตอบ ที่นาลันทคาม แคว้นมคธ ๆ เพราะตั้งใจจะโปรดนางสารีพราหมณ์ผู้เป็นมารดาของท่าน ให้พ้นจากมัจฉาทิฏฐีก่อนที่ท่านจะนิพพาน ๆ

(ปี 57) การที่พระสารีบุตรมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้กตัญญูตเวตินั้น มีหลักฐานอะไรเป็นตัวอย่าง จงแสดงมาสัก ๒ เรื่อง?

ตอบ เรื่องที่ ๑ ท่านได้ฟังคำสอนจากพระอัสสชิโดยย่อจนได้ดวงตาเห็นธรรม เมื่อทราบว่า พระอัสสชิอยู่ทางทิศใด เวลาจะนอนก็หันศีรษะไปทางทิศนั้นด้วยความเคารพ

เรื่องที่ ๒ ท่านระลึกถึงอุปการะที่รับบิณฑบาตจากราธพราหมณ์เพียง ๑ ทัพพี จึงรับเป็นภาระในการจัดการอุปสมบทตามความประสงค์ ๆ

(ปี 55) พระอัสสชิเถระแสดงธรรมโดยย่อแก่อุปลิสสปริพาชก ความว่าอย่างไร? และได้ผลอย่างไร?

ตอบ มีความว่า ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาทรงแสดงเหตุของธรรมนั้นและความดับแห่งธรรมนั้น พระศาสดาทรงสั่งสอนอย่างนี้ ๆ
อุปลิสสปริพาชกได้ฟังแล้ว ได้ธรรมจักขุ ดวงตาเห็นธรรม ๆ

(ปี 54) พระพุทธเจ้าทรงยกย่องพระอัครสาวกทั้ง ๒ ว่าเป็นผู้มีปัญญาอนุเคราะห์สรรพพหุทั้งหลาย มีอุปมาต่างกันอย่างไร?

ตอบ มีอุปมาต่างกันอย่างไร พระสารีบุตรเถระเปรียบเหมือนมารดาผู้ให้บุตรเกิด ย่อมแนะนำให้ลูกบุตรตั้งอยู่ในโศดาปัตติผล พระมหาโมคคัลลานเถระเปรียบเหมือนนางนมผู้เลี้ยงทารกผู้เกิดแล้วนั้น ย่อมแนะนำให้ลูกบุตรตั้งอยู่ในคุณเบื้องสูงกว่านั้น

(ปี 52) พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญพระเถระรูปใดเปรียบด้วยแมลงผึ้งตัวเที่ยวไปในสวนดอกไม้ ไม่ทำสีและกลิ่นของดอกไม้ให้ขำ ถือเอาแต่รสบินไป? และทรงสรรเสริญไว้อย่างไร?

ตอบ ทรงสรรเสริญพระมหาโมคคัลลานะ ๆ ทรงสรรเสริญไว้ว่า ท่านไม่ทำศรัทธาและโศกทรัพย์ของตระกูลที่เข้าไปหาให้เสีย ๆ

(ปี 51) มีภิกษุอยู่คนหนึ่งว่า สัตบุรุษตั้งมั่นแล้วในสังฆะที่เป็นอรรณเป็นธรรม ดังนี้ ข้อนี มีปฏิปทาของพระสาวกรูปใด ที่ให้สัญญาต่อกันไว้แล้วปฏิบัติตามสัญญานั้น เป็นตัวอย่าง? จงเล่าเรื่องประกอบ

ตอบ มีปฏิปทาของพระสารีบุตร เป็นตัวอย่าง ๆ เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อครั้งที่ท่านและพระโมคคัลลานะยังไม่ได้อุปสมบท เคยให้สัญญากันว่า ใครได้โมกขธรรมก่อน จะบอกแก่กัน ต่อมาท่านพระสารีบุตรได้ฟังอริยสังกขาแต่สำนักพระอัสสชิแล้ว ได้ดวงตาเห็นธรรม จึงนำข้อความนั้นไปบอกแก่พระโมคคัลลานะ จนได้บรรลุธรรมเช่นเดียวกัน ๆ

(ปี 50) ใครเป็นผู้ถามพระปุลณมณินันบุตรว่า ข้าพเจ้าถามท่านว่า ท่านประพาศพิพรมจรรย์เพื่ออย่างนั้นหรือ ๆ ท่านก็ตอบว่า ไม่อย่างนั้น ๆ เมื่อเป็นอย่างนี้ ท่านประพาศพิพรมจรรย์เพื่ออะไรเล่า? และได้รับคำตอบว่าอย่างไร?

ตอบ พระสารีบุตรเป็นผู้ถาม ๆ ได้รับคำตอบว่า เราประพาศพิพรมจรรย์เพื่อความดับไม่มีเชื้อ ๆ

(ปี 48) พระพุทธดำรัสว่า “เราสรรเสริญความคลุกคลีด้วยประการทั้งปวงหาได้ แต่เรามีใจไม่สรรเสริญความคลุกคลีด้วยประการทั้งปวงเลย” ตรัสแก่ใคร? ทรงหมายความว่าอย่างไร? **ตอบ** ตรัสแก่พระมหาโมคคัลลานเถระ ๆ ทรงหมายความว่า พระองค์ไม่ทรงสรรเสริญความคลุกคลีด้วยหมู่คณะ แต่ทรงสรรเสริญความคลุกคลีด้วยเสนาสนะอันสังัด ๆ

(ปี 47) ข้อความว่า “ เราจักไม่พูดคำซึ่งเป็นเหตุเสียดกัน ถือผิดต่อกัน ” พระศาสดาทรงแนะนำใคร? เพราะทรงเห็นโทษอย่างไร?

ตอบ ทรงแนะนำพระมหาโมคคัลลานะ ฯ เพราะว่า เมื่อคำซึ่งเป็นเหตุเดียวกันถ้อยติดต่อกันมีขึ้น ก็จำต้องหวังความพูดมาก เมื่อความพูดมากมีขึ้นก็ จะเกิดความคิดฟุ้งซ่าน ครั้นคิดฟุ้งซ่านแล้วก็จะเกิดความไม่สำรวม ครั้นไม่สำรวมแล้วจิตก็จะห่างจากสมาธิ ฯ

(ปี 46) อุปติสสปิณฑก เมื่อได้ฟังธรรมโดยย่อจากพระอัสสชิเถระแล้ว มีความเข้าใจในเนื้อความแห่งธรรมนั้นว่าอย่างไร? ครั้นพุทธกาล กุลบุตรผู้มี ศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนาขออนุญาตบวชจากมารดาบิดา เมื่อไม่ได้รับอนุญาตก็เสียใจ จึงทำการประท้วง กุลบุตรผู้นั้นคือใคร? ประท้วงด้วย วิธีใด? **ตอบ** ว่าอย่างนี้คือ “ ธรรมทั้งปวงเกิดแต่เหตุ และจะสงบระงับไป เพราะเหตุดับก่อน พระศาสดาทรงสั่งสอนให้ปฏิบัติ เพื่อสงบระงับเหตุ แห่งธรรมเป็นเครื่องก่อให้เกิดทุกข์ ” ฯ กุลบุตรผู้นั้น คือพระรัฐบาล ฯ ประท้วงด้วยวิธีนอนไม่ลุกขึ้น และอดอาหาร ฯ

(ปี 44) คำว่า " บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น " เปรียบด้วยปฏิปทาจริยวัตรข้อใดของพระโมคคัลลานะ? เจ้าศากยะได้ทูลขอพระศาสดาให้บวชอุปาสี ภูษามาลาก่อน เพราะเห็นประโยชน์อันใด?

ตอบ ข้อที่ท่านเป็นผู้ฉลาดในการแนะนำตระกูลที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส ไม่ทำศรัทธาและโภคทรัพย์ของเขาให้เสีย เปรียบเหมือนแมลงผึ้งบินเที่ยว ไปในสวนดอกไม้ ไม่ทำสีและกลิ่นของดอกไม้ให้ช้ำ ถือเอาแต่รสบินไปฉะนั้น ฯ

เพราะเห็นประโยชน์ว่า จักได้ทำการกราบไหว้ ลุกรับ ประณมมือ และทำกิจที่สมควรอื่น ๆ แก่พระอุบาลีซึ่งเดิมเป็นคนรับใช้ เมื่อเป็นเช่นนี้จักกละ มานะความถือตัวได้ ฯ

(ปี 43) พระอัครสาวก ๒ รูปมีชื่อเรียกอะไรบ้าง? เหตุไรจึงเรียกอย่างนั้น?

ตอบ มีชื่อเรียก อุปติสสะ หรือสารีบุตร ๑ เรียก โกณฑิยะ หรือ โมคคัลลานะ ๑ ที่เรียกว่า อุปติสสะ เพราะเรียกตามโคตร ที่เรียกว่า สารีบุตร เพราะ เป็นบุตรของ นางสารีพราหมณี ส่วนที่เรียกว่า โกณฑิยะ เพราะเรียกตามโคตร ที่เรียกว่า โมคคัลลานะ เพราะเป็นบุตรของนางโมคคัลลานีพราหมณี ฯ

(ปี 43) ปัญหาว่า “ พระชินาสพตายเป็นแล้วเป็นอะไร ” ใครถามใคร? มีคำตอบอย่างไร? พระศาสดาทรงพยากรณ์ปัญหาจบลงแล้ว มีผลอะไรเกิดแก่ มาณพ ๑๖ คน? **ตอบ** พระสารีบุตรถามพระยมกะ มีคำตอบว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณที่ไม่เที่ยง ดับไปแล้ว ฯ

มีผลคือ มาณพ ๑๕ คน เว้นปิงคิยมาณพ ส่งใจไปตามธรรมเทศนา มีจิตพ้นจากอาสวะไม่ถ้อยมั่นด้วยอุปาทาน ส่วนปิงคิยมาณพเป็นแต่ได้ญาณเห็น ในธรรม ฯ

พระปฐมมณฑานีบุตร

(ปี 62, 43) "ท่านประพฤติพรหมจรรย์เพื่ออะไร" ใครเป็นผู้ถาม ใครเป็นผู้ตอบ? และตอบว่าอย่างไร?

ตอบ พระสารีบุตรเป็นผู้ถาม พระปฐมมณฑานีบุตรเป็นผู้ตอบ ฯ และตอบว่า เราประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อความดับไม่มีเชื้อ ฯ

(ปี 60, 43) พระปฐมมณฑานีบุตรเป็นชาวเมืองไหน? ตั้งอยู่ในคุณธรรม อะไรบ้าง?

ตอบ เป็นชาวเมืองกบิลพัสดุ์ ฯ ตั้งอยู่ในคุณธรรม ๑๐ ประการ คือ มกน้อย สันโดษ ชอบสงัด ไม่ชอบเกี่ยวข้องกับหมู่ ปราบภวามเพียร บริบูรณ์ ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา วิมุติ ความรู้เห็นในวิมุติ ฯ

เสด็จโปรดพระญาติ

● ทรงแสดง **สุจริตธรรม**โปรด**พระเจ้าสุทโธทนะ** และพระนางมหาปชาบดีโคตมี ทำให้ทั้ง ๒ พระองค์ได้บรรลุโสดาปัตติผล

(ปี 60, 52) พระพุทธองค์ทรงแสดง **สุจริตธรรม**โปรด**พระเจ้าสุทโธทนะ** และพระนางมหาปชาบดีโคตมี ทำให้ทั้ง ๒ พระองค์ได้บรรลุอริยมรรค ๓๗ ไหน? **ตอบ** ทำให้พระเจ้าสุทโธทนะทรงบรรลุสุกทาคามิผล และพระนางมหาปชาบดีโคตมีทรงบรรลุโสดาปัตติผล ฯ

(ปี 58) ผู้ที่ได้รับการอุปสมบทโดยวิธีรับโอวาท และโดยวิธีรับครุธรรม คือใคร ? และได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะในทางใด ?

ตอบ โดยวิธีรับโอวาท คือพระมหากัสสปะ และโดยวิธีรับครุธรรม คือพระมหาปชาบดี โคตมี ฯ

พระมหากัสสปะ ในทางผู้ทรงธุดงค์คุณ ส่วนพระมหาปชาบดี โคตมี ในทาง รัตตัญญู ฯ

(ปี 58) พระพุทธองค์เสด็จไปแสดงธรรมโปรดพระพุทธรูปในสวรรค์ชั้นใด? ด้วยธรรมอะไร? และพระพุทธรูปได้รับผลอะไร?

ตอบ ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ฯ ด้วยพระอภิธรรม ฯ ได้บรรลุพระโสดาปัตติผล ฯ

(ปี 50) พระพุทธบัญญัติที่ว่า ผู้ขออุปสมบทต้องได้รับอนุญาตจากมารดาบิดาก่อน นั้น มีประวัติความเป็นมาโดยย่ออย่างไร?

ตอบ พระเจ้าสุทโธทนะทรงโหม่นสมาก เพราะพระสีหัตถ์ธราชกุมาร พระนันทะ และพระราหุล เสด็จออกผนวชแล้ว สิ้นผู้จะสืบราชวงศ์ ต่อไป ทรงปรารถนาทุกขันธ์ที่จะพึงมีแก่มารดาบิดาในตระกูลอื่น จึงทูลขอพระพุทธองค์ให้มารดาบิดาต้องอนุญาตก่อนจึงจะบวชกุลบุตรได้ จึงเกิดพระพุทธบัญญัติข้อนี้ขึ้น ฯ

(ปี 47) พระเจ้าสุทโธทนะทรงบรรลุพระโสดาปัตติผลด้วยพระธรรมเทศนามีใจความว่าอย่างไร? ทรงบรรลุอริยผลสูงสุดขั้นไหน?

ตอบ มีใจความว่า ไม่พึงประมาทในภินชบาต พึงประพฤติธรรมให้เป็นสุจริต ผู้ประพฤติธรรมย่อมอยู่เป็นสุขทั้งในโลกนี้ทั้งในโลกอื่นฯ ชั้นพระอรหันต์ผล ฯ

(ปี 44) คำว่า " บัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น " เปรียบด้วยปฏิปทาจริยาวัตรข้อใดของพระโมคคัลลานะ? เจ้าศากยะได้ทูลขอพระศาสดาให้บวชอุบาลี ภูษามาลาก่อน เพราะเห็นประโยชน์อันใด?

ตอบ ข้อที่ท่านเป็นผู้ฉลาดในการแนะนำตระกูลที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใส ไม่ทำศรัทธาและโศกทรัพย์ของเขาให้เสีย เปรียบเหมือนแมลงผึ้งบินเที่ยวไปในสวนดอกไม้ ไม่ทำสีและกลิ่นของดอกไม้ให้ช้ำ ถือเอาแต่รสบินไปฉะนั้น ฯ

เพราะเห็นประโยชน์ว่า จักได้ทำการกราบไหว้ ลูกรับ ประณมมือ และทำกิจที่สมควรอื่น ๆ แก่พระอุบาลีซึ่งเดิมเป็นคนรับใช้ เมื่อเป็นเช่นนี้จักละมานะความถือตัวได้ ฯ

(ปี 44) ข้อความว่า " ขออย่าให้พระภิกษุทั้งหลายบวชบุตรที่บิดามารดายังไม่อนุญาตต่อไป " เป็นคำพูดของใคร? มีความเป็นมาอย่างไร?

พระราหุลได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ เพราะได้สดับธรรมอะไร?

ตอบ เป็นพระดำรัสของพระเจ้าสุทโธทนะ, มีความเป็นมาอย่างนี้ คือเมื่อพระนันทะพระโอรสทรงผนวช พระเจ้าสุทโธทนะทรงโหม่นสมาก ครั้นราหุลกุมารบวชแล้ว สิ้นผู้ที่จะสืบพระวงศ์ ยิ่งทรงโหม่นสมากขึ้น ทรงปรารถนาถึงทุกขันธ์ที่จะพึงมีแก่มารดาบิดาในตระกูลอื่นในเวลาเมื่อบุตรออกบวช จึงทูลขอพรนี้ ฯ

เพราะได้สดับพระโอวาทซึ่งสั่งสอนในทางวิปัสสนา คล้ายกับโอวาทที่ตรัสสอนพระปัญจวัคคีย์ ต่างกันแต่ทรงยกอายตนะภายในภายนอกเป็นต้นขึ้น แสดงแทนขั้น ๕ เท่านั้น

(ปี 43) เพราะเห็นอนาถสงฆ์อะไร พระอานนท์จึงทูลขอพรข้อที่ ๘? พระอุบาลีออกบวชพร้อมใครบ้าง? ที่ไหน? ท่านได้รับเอตทัคคะทางไหน?

ตอบ เพราะเห็นอนาถสงฆ์ว่าหากมีผู้มาถามว่า ธรรมนี้พระพุทธองค์ทรงแสดงในที่ใด ถ้าท่านตอบไม่ได้ เขาจะพูดได้ว่า ท่านตามเสด็จพระศาสดา ตลอดกาลนาน ไม่รู้แม้แต่เรื่องเท่านั้น ฯ

พระอุบาลีออกบวชพร้อมกับ พระภททิยะ พระอนุรุทธะ พระอานันทะ พระภคคุ พระกิมพิละ พระเทวทัต ที่อนุปิยนนิคม ได้รับเอตทัคคะทางเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้ทรงวินัย ฯ

พระอานนท์

- บวชพร้อมกันกับ พระเจ้าภททิยราช เจ้าชายอนุรุทธะ เจ้าชายอานนท์ เจ้าชายภคคุ เจ้าชายกิมพิละ เจ้าชายเทวทัต และอุบาลี รวมแล้วทั้งหมด ๗ คน
- พระอานนท์ได้บรรลุโสดาปัตติผลเพราะได้ฟังโอวาทจากพระปุลณณมันตานีบุตร
- บรรลุอรหันต์ผลก่อนวันรุ่งขึ้นจะทำปฐมสังคายนา
- การบรรลุอรหันต์ผลของท่านในขณะที่กำลังเอนกายศิโรราบยังไม่ถึงหมอนเท้ายกขึ้นในระหว่างอริยาบถ ๔
- ท่านนิพพานบนอากาศ กลางแม่น้ำโรหิณีแล้วอธิษฐานให้สรีระของท่านแยกเป็น ๒ ภาค ให้ตกลงที่ฝั่งแม่น้ำฝั่งละภาค

● วันพระศาสดาปรินิพพาน มีพระสาวกผู้ใหญ่ผู้นั้น ๒ รูป คือ พระอนุรุทธเถระ และพระอานนทเถระ

● เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นพหูสูต มีคติ มีสติ มีมิตติ และเป็นอุปัฏฐาก

● พระอานนทมูลขอพร ๘ ประการ

ข้อที่ ๑ ว่า ขอพระองค์อย่าได้ประทานจีวรอันประณีตที่พระองค์ได้แล้วแก่ข้าพระองค์

ข้อที่ ๒ ว่า ขอพระองค์อย่าได้ประทานบิณฑบาตอันประณีตที่พระองค์ได้แล้วแก่ข้าพระองค์

ข้อที่ ๓ ว่า ขอพระองค์อย่าได้โปรดให้ข้าพระองค์อยู่ในที่ประทับของพระองค์

ข้อที่ ๔ ว่า ขอพระองค์อย่าได้ทรงพาข้าพระองค์ไปในที่นิมนต์

ข้อที่ ๕ ว่า ขอพระองค์จงเสด็จไปสู่ที่นิมนต์ที่ข้าพระองค์รับไว้

ข้อที่ ๖ ว่า ขอให้ข้าพระองค์ได้พาบริษัทซึ่งมาเฝ้าพระองค์แต่ที่ไกลเข้าเฝ้าได้ในขณะที่มาแล้ว

ข้อที่ ๗ ว่า ถ้าความสงสัยของข้าพระองค์เกิดขึ้นเมื่อใด ขอให้ได้เข้าเฝ้าทูลถามเมื่อนั้น

****ข้อที่ ๘ ว่า ถ้าพระองค์เสด็จไปเทศนาเรื่องใดที่ไหน ซึ่งข้าพระองค์ไม่ได้ฟัง ขอพระองค์ตรัสบอกเทศนาเรื่องนั้นแก่ข้าพระองค์ (เคยออกข้อสอบ)**

ถ้าพระองค์ประทานพร ๘ ประการนี้แก่ข้าพระองค์ ข้าพระองค์จักเป็นผู้อุปัฏฐากพระองค์

(ปี 63) พระอานนทพหูอุปัฏฐากได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่าเลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ด้วยคุณสมบัติอะไรบ้าง ?

ตอบ ด้วยคุณสมบัติ ๕ ประการ คือ ๑. เป็นพหูสูต ๒. มีสติ ๓. มีคติ ๔. มีมิตติ ๕. เป็นพหูอุปัฏฐาก ฯ

(ปี 56) พระอานนทที่ได้รับเลือกให้เป็นพหูอุปัฏฐากในเวลาก่อนหรือหลังบรรลุปะชาตเป็นพระโสดาบัน? ได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่าเป็นเอตทัคคะ

ในทางใดบ้าง? **ตอบ** หลังบรรลุปะชาตเป็นพระโสดาบัน ฯ ในทางเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นพหูสูต มีคติ มีสติ มีมิตติ และเป็นอุปัฏฐาก ฯ

(ปี 52) พระสาวกผู้ได้รับการยกย่องเป็นเอตทัคคะหลายอย่างกว่าสาวกรูปอื่นคือใคร? เป็นเอตทัคคะในทางใดบ้าง?

ตอบ พระอานนทเถระ ฯ เป็นเอตทัคคะในทาง

๑.เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นพหูสูต ๒.เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีคติ ๓.เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีสติ

๔.เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่มีมิตติปัญญาจำทรง ๕.เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายที่เป็นอุปัฏฐาก ฯ

(ปี 49) ท่านพระอานนทมูลขอพรพระบรมศาสดาก่อนจะรับเป็นพหูอุปัฏฐากไว้ ๘ ข้อ ท่านมีเหตุผลที่มูลขอพร ๔ ข้อหลังว่าอย่างไร?

ตอบ ใน ๔ ข้อหลังนี้ ๓ ข้อแรก เพื่อจะป้องกันคนพูดว่า พระอานนทบำรุงพระศาสดาทำอะไร เพราะพระองค์ไม่ทรงอนุเคราะห์แม้ด้วยกิจเท่านั้น ส่วนข้อสุดท้าย เมื่อมีคนถามในที่ลับหลัง พระพุทธองค์ว่า ธรรมนี้ พระองค์ทรงแสดงในที่ไหน ถ้าท่านบอกไม่ได้ เขาก็จะพูดได้ว่า ท่านไม่รู้แม้แต่เรื่องเท่านั้น ไม่ละพระศาสดาเที่ยวตามเสด็จอยู่ ดุจเงาตามตัวสิ้นกาลนาน เพราะเหตุอะไร ฯ

(ปี 47) พระอานนทที่ได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังโอวาทจากใคร? ท่านผู้ให้โอวาทนั้นเลิศทางไหน?

ตอบ เพราะฟังโอวาทจากพระปุลณมณีนานบุตรเถระ ฯ เลิศในทางเป็นพระธรรมกถึก ฯ

(ปี 45) พระอานนทพหูอุปัฏฐากได้มูลขอพร ๘ ประการ ข้อสุดท้าย ความว่าอย่างไร? ท่านได้รับการยกย่องจากพระศาสดาอย่างไรบ้าง?

ตอบ ความว่า ถ้าพระองค์เสด็จไปเทศนาเรื่องใดที่ไหน ซึ่งข้าพระองค์ไม่ได้ฟัง ขอพระองค์ตรัสบอกเทศนาเรื่องนั้นแก่ข้าพระองค์ ฯ

ได้รับการยกย่องว่า เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายด้วยคุณสมบัติ ๕ สถาน คือ ๑.เป็นพหูสูต ๒.มีสติ ๓.มีคติ ๔.มีมิตติ ๕.เป็นพหูอุปัฏฐาก ฯ

(ปี 43) เพราะเห็นอนิสงส์อะไร พระอานนทจึงมูลขอพรข้อที่ ๘? พระอุบาลีออกบวชพร้อมใครบ้าง? ที่ไหน? ท่านได้รับเอตทัคคะทางไหน?

ตอบ เพราะเห็นอนิสงส์ว่าหากมีผู้มาถามว่า ธรรมนี้พระพุทธองค์ทรงแสดงในที่ใด ถ้าท่านตอบไม่ได้ เขาก็จะพูดได้ว่า ท่านตามเสด็จพระศาสดาตลอดกาลนาน ไม่รู้แม้แต่เรื่องเท่านั้น ฯ พระอุบาลีออกบวชพร้อมกับ พระภัททิยะ พระอนุรุทธะ พระอานนทเถระ พระภคคุ พระกิมพิละ พระเวททัต ที่อนุปิยนนิคม ได้รับเอตทัคคะทางเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายผู้ทรงวินัย ฯ

(จี 64, 62, 60, 43) พระมหากัสสปเถระประพตฺติตรงคฺวัตรเพราะเห็นอำนาจประโยชน์อย่างไร ?

ตอบ เพราะเห็นอำนาจประโยชน์ ๒ อย่างคือ

๑. การอยู่เป็นสุขในบัดนี้ของตน
๒. เพื่ออนุเคราะห์ประชุมชนในภายหลัง จะได้เป็นทิฏฐิฐานุคติแห่งคนผู้มาเกิดในภายหลัง เมื่อทราบว่ สาวกของ พระพุทธเจ้าได้ประพตฺติอย่างนี้ เขาจะได้ประพตฺติตาม ซึ่งเป็นทางอันวยสุขแก่เขาเอง ฯ

(จี 63, 59) พระพุทธโอาวาท ๓ ข้อ ที่ทรงประทานแก่พระมหากัสสปะว่าอย่างไร ? จัดเข้าในการอุปสมบทวิธีใด ?

ตอบ พระโอาวาท ๓ ข้อว่าดังนี้

๑. กัสสปะ ท่านพึงศึกษาว่าเรจักเข้าไปตั้งความละอายและความยำเกรงไว้ในภิกษุทั้งที่เป็นผู้เฒ่า ทั้งที่เป็นผู้ใหม่ ทั้งที่เป็นปานกลางอย่างแรงกล้า
๒. เรจักพึงธรรมอันใดอันหนึ่งซึ่งประกอบด้วยกุศล เรจักเจียโสตฺพิงธรรมนั้นพิจารณาเนือความ
๓. เรจักไม่ละสติเป็นไปในกาย คือพิจารณากายเป็นอารมณ์ ฯ จัดเข้าในเอทธิภิกษุอุปสมบทวิธี ฯ

(จี 61) หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปะได้ทำกิจใด ที่สำคัญแก่พระศาสนา ? จงอธิบาย

ตอบ ท่านได้ทำกิจที่สำคัญ คือเป็นผู้ชักชวนภิกษุสงฆ์ ทำสังคายนา ร้อยกรองพระธรรมวินัย และเป็นประธานในการทำสังคายนานั้น อันเป็นเหตุให้พระศาสนาตั้งมั่นถาวรสืบมาจนถึงปัจจุบัน ฯ

(จี 58) ผู้ที่ได้รับการอุปสมบทโดยวิธีรับโอาวาท และโดยวิธีรับครุธรรม คือใคร ? และได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะในทางใด ?

ตอบ โดยวิธีรับโอาวาท คือพระมหากัสสปะ และโดยวิธีรับครุธรรม คือพระมหาปชาบดี โคตม ฯ

พระมหากัสสปะ ในทางผู้ทรงรุดคคุณ ส่วนพระมหาปชาบดี โคตม ในทาง รัตตัญญู ฯ

(จี 56) พระมหากัสสปเถระชักชวนภิกษุทั้งหลายให้ทำสังคายนาครั้งแรก เพราะปรารถนาเหตุอะไร?

- ตอบ เพราะปรารถนาเหตุ ๒ ประการ คือ
๑. ระลึกถึงคำของสุภัททพุมพชรพชิตกล่าวจ้วงจาบพระธรรมวินัย
 ๒. ระลึกถึงอุปการคุณของพระผู้มีพระภาคที่มีอยู่แก่ตน ฯ

(จี 53) พระมหากัสสปะกับพระรัฐบาล ออกบวชเพราะมีความคิดเห็นต่างกันอย่างไร?

ตอบ พระมหากัสสปะออกบวชเพราะคิดเห็นว่า ผู้อยู่ครองเรือนต้องคอยนั่งรับบาป เพราะการงานที่ผู้อื่นทำไม่ตี มีใจเปื้อนนาย จึงละสมบัตินแล้ว ออกบวช พระรัฐบาลออกบวชเพราะมีความคิดเห็นตามธรรมเทศ ๔ ข้อที่พระศาสดา

- ทรงแสดง ว่า
๑. โลกคือหมูสัตว์ อันขราเป็นผู้นำๆ เข้าไปใกล้ ไม่ยั้งยืน
 ๒. โลกคือหมูสัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน
 ๓. โลกคือหมูสัตว์ไม่มีอะไรเป็นของ ๆ ตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป
 ๔. โลกคือหมูสัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ

(จี 49) พระศาสดารับสั่งให้ท่านพระมหากัสสปะทรงจีวรที่คฤหบดีถวายเป็นต้น แต่ท่านมิได้ทำตาม เพราะเห็นอำนาจประโยชน์อะไร? ตอบ เห็นประโยชน์ ๒ อย่าง คือ

๑. การอยู่เป็นสุขในบัดนี้ของตน
๒. การอนุเคราะห์ประชุมชนในภายหลัง ประชุมชนในภายหลัง ทราบว่สาวกของพระพุทธเจ้าไม่ประพตฺติตนอย่างนั้น จักถึงทิฏฐิฐานุคติ ปฏิบัติตามที่ตนได้เห็นได้ยิน ความปฏิบัตินั้น จักเป็นไปเพื่อประโยชน์และสุขแก่เขาสืบกาลนาน ฯ

(จี 48) พระพุทธเจ้าตรัสสอนภิกษุให้ประพตฺติตนในการเข้าไปใกล้ตระกูลโดยยกพระมหากัสสปะเป็นตัวอย่างไว้อย่างไร?

ตอบ ตรัสสอนไว้มาก โดยสรุปทรงสอนว่า ท่านพระมหากัสสปะมีความสำรวมระวังอย่างยิ่ง ทำตนเป็นผู้ใหม่อยู่เสมอ ไม่ลำพอง ไม่ติดข้อง วางเฉยกับอภิวรรณและอนิฏฐารณที่ประสบได้ทุกอย่าง ฯ

(ปี 43) เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระมหากัสสปเถระเป็นกำลังสำคัญแก่พระพุทธศาสนาอย่างไร?

ตอบ พระมหากัสสปเถระได้เป็นประธานทำสังคายนาเป็นครั้งแรก ฯ

พระอนุรุทธะ

- เป็นโอรสของพระเจ้าอมิตทนะ *
- วันพระศาสดาปรินิพพาน มีพระสาวกผู้ใหญ่ผู้นั้น ๒ รูป คือ พระอนุรุทธเถระ และพระอานนทเถระ

(ปี 54) อนุรุทธศากยะออกบวชเพราะมูลเหตุอะไร? ผู้ที่ออกบวชพร้อมกับท่านมีใครบ้าง?

ตอบ เพราะมูลเหตุจากการที่อนุรุทธศากยะเป็นพระญาติของพระพุทธเจ้าซึ่งควรออกบวชตามพระพุทธเจ้าอย่างที่เจ้าศากยะองค์อื่นผู้มีชื่อเสียง ได้กระทำกัน และครั้นเมื่อได้ฟังคำพูดของมหานามศากยะผู้พี่ว่า การงานของผู้ครองเรือนไม่มีสิ้นสุด ที่สุดของการงานไม่มีปรากฏ จึงตัดสินใจให้ที่ออกบวชเรือนส่วนตัวออกบวช ฯ มี พระเจ้าภัททิยะ อานันทะ ภัคคุ กิมพิละ เทวทัต และ อุบาลี ฯ

พระรัฐपाल

- บวชเพราะศรัทธา
- แสดงธรรมเทศ ๔ (*คือ หัวข้อธรรมที่ยกขึ้นแสดง) แก่พระเจ้าโกรัพยะ ดังนี้
 ๑. โลกคือหมุ่สัตว์ อันขรนาเข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน
 ๒. โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน
 ๓. โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีอะไรเป็นของ ๆ ตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป
 ๔. โลกคือหมุ่สัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ
- พระเจ้าโกรัพยะตรัสถึงเหตุแห่งความเสื่อมที่จะให้คนออกบวชกะกะพระรัฐपालเถระ เหตุแห่งความเสื่อมนั้นได้แก่ ๑. ความแก่ชรา ๒. ความเจ็บ ๓. ความสิ้นโลกทรัพย์ ๔. ความสิ้นญาติ

(ปี 63) ธรรมเทศ ๔ ข้อ ที่พระรัฐपालแสดงแก่พระเจ้าโกรัพยะ มีใจความว่าอย่างไรบ้าง ?

ตอบ ว่า ๑. โลกคือหมุ่สัตว์ อันขรนาเป็นผู้นำ นำเข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน
๒. โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน
๓. โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีอะไรเป็นของตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป
๔. โลกคือหมุ่สัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ

(ปี 57) ธรรมเทศ ๔ ข้อ ได้แก่อะไรบ้าง? ใครแสดง? แสดงแก่ใคร?

ตอบ ได้แก่ ๑. โลกคือหมุ่สัตว์ อันขรนาเป็นผู้นำ นำเข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน
๒. โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน
๓. โลกคือหมุ่สัตว์ ไม่มีอะไรเป็นของของตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป
๔. โลกคือหมุ่สัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ
พระรัฐपालแสดง ฯ แสดงแก่พระเจ้าโกรัพยะ ฯ

(ปี 54) พระสาวกผู้กล่าวว่า โลกคือหมุ่สัตว์อันขรนาเป็นผู้นำฯ เข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน ดังนี้ คือใคร? กล่าวแก่ใคร? ได้รับเอตทัคคะในทางใด? **ตอบ** คือ พระรัฐपाल ฯ แก่พระเจ้าโกรัพยะ ฯ ในทางเป็นยอดของภิกษุผู้บวชด้วยศรัทธา ฯ

(ปี 53) พระมหากัสสปะกับพระรัฐपाल ออกบวชเพราะมีความคิดเห็นต่างกันอย่างไร?

ตอบ พระมหากัสสปะออกบวชเพราะคิดเห็นว่า ผู้อยู่ครองเรือนต้องคอยนั่งรับบาป เพราะการงานที่ผู้อื่นทำไม่ดี มีใจเบื่อหน่าย จึงละสมบัติแล้ว ออกบวช พระรัฐบาลออกบวชเพราะมีความคิดเห็นตามธรรมเทศ ๔ ข้อที่พระศาสดา

- ทรงแสดง ว่า
๑. โลกคือหมู่มสัตว์ อันขราเป็นผู้นำๆ เข้าไปใกล้ ไม่ยั่งยืน
 ๒. โลกคือหมู่มสัตว์ ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่เป็นใหญ่จำเพาะตน
 ๓. โลกคือหมู่มสัตว์ไม่มีอะไรเป็นของ ๆ ตน จำต้องละทิ้งสิ่งทั้งปวงไป
 ๔. โลกคือหมู่มสัตว์ พร่องอยู่เป็นนิตย์ ไม่รู้จักอิ่ม เป็นทาสแห่งตัณหา ฯ

(ปี 51) พระเจ้าโกธัปปะตรัสถึงเหตุแห่งความเสื่อมที่จะให้คนออกบวชกะพระสาวกรูปใด? เหตุแห่งความเสื่อมนั้นได้แก่อะไรบ้าง?

ตอบ กะพระรัฐบาลเถระ ฯ เหตุนั้นได้แก่ ๑. ความแก่ขรา ๒. ความเจ็บ ๓. ความสิ้นโภคทรัพย์ ๔. ความสิ้นญาติ ฯ

(ปี 46) อุปติสสปริพาชก เมื่อได้ฟังธรรมโดยย่อจากพระอัสสชิเถระแล้ว มีความเข้าใจในเนื้อความแห่งธรรมนั้นว่าอย่างไร? ครั้งพุทธกาล กุลบุตรผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนาขออนุญาตบวชจากมารดาบิดา เมื่อไม่ได้รับอนุญาตก็เสียใจ จึงทำการประท้วง กุลบุตรผู้นั้นคือใคร? ประท้วงด้วยวิธีใด? **ตอบ** ว่าอย่างนี้คือ “ ธรรมทั้งปวงเกิดแต่เหตุ และจะสงบระงับไป เพราะเหตุดับก่อน พระศาสดาทรงสั่งสอนให้ปฏิบัติ เพื่อสงบระงับเหตุแห่งธรรมเป็นเครื่องก่อให้เกิดทุกข์” ฯ กุลบุตรผู้นั้น คือพระรัฐบาล ฯ ประท้วงด้วยวิธีนอนไม่ลุกขึ้น และอดอาหาร ฯ

(ปี 45) พระเจ้าโกธัปปะทรงปรารภกับพระรัฐบาลถึงเหตุให้บุคคลออกบวชว่าอย่างไร?

ตอบ ทรงปรารภเหตุวิบัติ ๔ ประการ คือ ๑) ความแก่ ๒) ความเจ็บป่วย ๓) ความเสื่อมจากโภคทรัพย์ ๔) ความเสื่อมญาติ ฯ

พระราชา

(ปี 64, 59, 53) พระพุทธเจ้าตรัสสอนพระราชาว่า "สิ่งใดเป็นมาร ท่านจงละความกำหนัดพอใจในสิ่งนั้นเสีย" มารในที่นี้หมายถึงอะไร ?

ตอบ หมายถึง รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ฯ

(ปี 55) การอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา พระสาวกผู้เป็นอุปัชฌายะ และเป็นสัทธีวิหาริกูรูปแรก คือใคร?

ตอบ พระสารีบุตร เป็นอุปัชฌายะรูปแรก ฯ พระราชา เป็นสัทธีวิหาริกูรูปแรก ฯ

พระมหากัจจายนะ

(ปี 62 และ ปี 43) พระพุทธพจน์ว่า "ภทเทกรโต" ผู้มีราตรีเดียวอันเจริญ หมายถึงการปฏิบัติอย่างไร ? พระสาวกรูปใดสามารถอธิบายพระพุทธพจน์นี้ได้ถูกต้องตามพุทธประสงค์ ?

ตอบ หมายถึง เป็นผู้มีความเพียร ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืนอยู่ด้วยความไม่ประมาท ฯ พระมหากัจจายนะ ฯ

(ปี 58, 55) คำว่า “วรรณะใด ประพฤติอกุศลกรรมภถ เบื้องหน้าแต่ภรรณะ วรรณะนั้นย่อมเข้าสู่อบายเสมอกันหมด ไม่มีพิเศษ” ใครกล่าว ? และกล่าวแก่ใคร ? **ตอบ** พระมหากัจจายนะ กล่าว ฯ กล่าวแก่พระเจ้ามธูรราชอวันตีบุตร ฯ

(ปี 52) พระดำรัสว่า “เธอไปเองเกิด เมื่อเธอไปแล้ว พระเจ้าแผ่นดินจักทรงเสื่อมใส” พระศาสดาตรัสกะพระเถระรูปใด? พระเถระรูปนั้นได้ไปประกาศพระพุทธศาสนาที่ไหน? และได้ผลอย่างไร?

ตอบ ตรัสกะพระมหากัจจายนะ ฯ ที่กรุงอุชเชนี ฯ ได้ผลคือ พระเจ้าจันทปชโชตและชาวเมืองเสื่อมใส ฯ

(ปี 46) ผู้ใดนามว่า “ ภทเทกรโต ” ผู้มีราตรีเดียวเจริญ เพราะประพฤติเช่นไร?

พระเถระรูปใดได้รับยกย่องว่าเป็นผู้เข้าใจอธิบายเรื่อง “ ผู้มีราตรีเดียวเจริญ ” นี้ให้พิสดาร?

ตอบ เพราะเป็นผู้มีความเพียร ไม่เกียจคร้านทั้งกลางวันกลางคืน อยู่ด้วยความไม่ประมาท ฯ พระมหากัจจายนเถระ ฯ

- พระอชิตะ ทูลถามปัญหาพระพุทเจ้า เป็นคนที่ ๑
- พระปุลณกะ ทูลถามปัญหาพระพุทเจ้า เป็นคนที่ ๓
- พระอุทยะ ทูลถามปัญหาพระพุทเจ้า เป็นคนที่ ๑๓
- พระโมฆราช ทูลถามปัญหาพระพุทเจ้า เป็นคนที่ ๑๕
- ปิงคิยามานพ ทูลถามปัญหาพระพุทเจ้า เป็นคนที่ ๑๖

(จี 61, 55) ปัญหาว่า “โลกคือหมู่มืด อันอะไรปิดบังไว้ จึงหลงจลอยู่ในที่มืด” ดังนี้ ใครเป็นผู้ถาม? ได้รับคำพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ อชิตมานพเป็นผู้ถาม ฯ ได้รับการพยากรณ์ว่า โลกคือหมู่มืด อันอวิชชาคือความไม่รู้แจ้งปิดบังไว้จึงหลงจลอยู่ในที่มืด ฯ

(จี 52) พราหมณ์พาวรีผูกปัญหาให้มานพ ๑๖ คน ผู้เป็นศิษย์ทูลถามพระบรมศาสดาเพื่อประสงค์อะไร? ปัญหาว่า “หมู่มนุษย์โลกนี้ คือ ฤษี กษัตริย์พราหมณ์เป็นอันมากอาศัยอะไร จึงบูชาัญญบวงสรวงเทวดา” ผู้ทูลถามคือใคร? และทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ พราหมณ์พาวรีประสงค์จะสืบสวนให้ได้ความแน่นอนว่า พระโอรสของศากยราชเสด็จออกบรรพชา ปฏิญญาพระองค์ว่าเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าตามข่าวเล่าลือนั้นเป็นจริงหรือไม่ ฯ ผู้ทูลถามคือ ปุลณกมานพ ฯ ทรงพยากรณ์ว่า หมู่มนุษย์เหล่านั้นนอยากได้ของที่ตนปรารถนาอาศัยของที่มีชราทรุดโทรมจึงบูชาัญญบวงสรวงเทวดา ฯ

(จี 49) ก่อนที่ท่านพระโมฆราชจะมาเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านเคยเป็นศิษย์ของใคร? ผู้นั้นตั้งสำนักสอนอยู่ที่ไหน?

ตอบ เป็นศิษย์ของพาวรีพราหมณ์ ฯ อยู่ที่ฝั่งแม่น้ำโคธาวรี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัสดกะและเมืองอาฬกะ ฯ

(จี 48) โมฆราชมาถามพคติจะทูลถามปัญหาแก่พระพุทองค์ ๓ ครั้ง แต่มิได้ทูลถามเพราะเหตุไร?

ตอบ ในครั้งที่ ๑ มิได้ทูลถามเพราะเห็นว่าอชิตมานพเป็นผู้ใหญ่กว่า จึงยอมให้ทูลถามก่อน ในครั้งที่ ๒ และ ๓ มิได้ทูลถามเพราะพระพุทองค์ตรัสห้ามไว้ ฯ

(จี 46) ปัญหาว่า “หมู่มนุษย์ในโลกนี้ คือ ฤษี กษัตริย์ พราหมณ์ เป็นอันมาก อาศัยอะไร จึงบูชาัญญบวงสรวงเทวดา ” ใครเป็นผู้ถาม? พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ ปุลณกมานพ ฯ ทรงพยากรณ์ว่า “ หมู่มนุษย์เหล่านั้นนอยากได้ของที่ตนปรารถนา อาศัยของที่มีชราทรุดโทรม จึงบูชาัญญบวงสรวงเทวดา ” ฯ

(จี 45) พุทธเจดีย์ มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? อุทยมานพทูลถามว่า “โลกมีอะไรผูกพันไว้ อะไรเป็นเครื่องสังขจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่านิพพานๆ ดังนี้ เพราะอะไรได้” พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ มี ๔ ประเภท คือธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ ธรรมเจดีย์ และอุทเทสิกเจดีย์ ฯ ทรงพยากรณ์ว่า โลกมีความเพลิดเพลินผูกพันไว้ ความตริภเป็นเครื่องสังขจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพานๆ ดังนี้ เพราะละตัณหาเสียได้ ฯ

(จี 43) ปัญหาว่า “พระชินาสพตายแล้วเป็นอะไร” ใครถามใคร? มีคำตอบอย่างไร? พระศาสดาทรงพยากรณ์ปัญหาจบลงแล้ว มีผลอะไรเกิดแก่มานพ ๑๖ คน? **ตอบ** พระสารีบุตรถามพระยมกะ มีคำตอบว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณที่ไม่เที่ยง ดับไปแล้ว ฯ

มีผลคือ มานพ ๑๕ คน เว้นปิงคิยามานพ ส่งใจไปตามธรรมเทศนา มีจิตพ้นจากอาสวะไม่ถือนันด้วยอุปาทาน ส่วนปิงคิยามานพเป็นแต่ได้ญาณเห็นในธรรม ฯ

พระภัททิยเถระ

(จี 61, 45) พระภัททิยเถระ มักเปล่งอุทานเนื่องๆ ว่า สุขหนอๆ ดังนี้ เพราะเหตุไร?

ตอบ เพราะเมื่อก่อนท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ต้องจัดการรักษาป้องกันทั้งในวังนอกวัง ทั้งในเมือง นอกเมือง จนตลอดทั่วอาณาเขต แม้มีคนคอยรักษาอย่างนี้แล้ว ยังต้องหวาดระแวง สะดุ้งกลัวอยู่เป็นนิตย์ ครั้นทรงออกบวชได้บรรลุอรหัตผลแล้ว แม้อยู่ในที่ไหนๆ ก็ไม่หวาดระแวง ไม่สะดุ้งกลัว ไม่ต้องชวนขวามีใจปลอดภัยไปรุ่ง เป็นอิสระแก่ตน จึงเปล่งอุทานเช่นนั้น ฯ

(ปี 58) พระสาวกที่มักเปล่งอุทานเนืองๆ ว่า “สุขหนอ สุขหนอ” ดังนี้ คือใคร? ท่านเปล่งอุทานเช่นนี้เพราะเหตุไร?

ตอบ คือพระภัททิยะ ฯ เพราะเมื่อก่อนท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ต้องจัดการรักษาป้องกันทั้งในวังนอกวัง ทั้งในเมืองนอกเมือง จนตลอดทั่วอาณาเขต แม้มีคนคอยรักษาอย่างนี้แล้ว ยังต้องหวาดระแวง สะดุ้งกลัวอยู่เป็นนิตย์ ครั้นทรงออกบวชได้บรรลุอรหัตผลแล้ว แม้อยู่ในที่ไหนๆ ก็ไม่หวาดระแวง ไม่สะดุ้งกลัว ไม่ต้องขวนขวาย มีใจปลอดโปร่งเป็นดุจมฤคอยู่ จึงเปล่งอุทานเช่นนั้น ฯ

พระโสณโกฬวิริยะ

(ปี 45) พระพุทธรองค์ทรงแนะนำพระเถระองค์ใดให้ปรารภความเพียรแต่พอประมาณ? เพราะเหตุใดจึงทรงแนะนำเช่นนั้น?

ตอบ พระโสณโกฬวิริยะ ฯ เพราะพระโสณโกฬวิริยะ ทำความเพียรเดินจงกรมจนเท้าแตก ก็ไม่อาจให้บรรลุมรรคผลได้ สมัยเมื่อท่านเป็นคฤหัสถ์ เป็นผู้ฉลาดเข้าใจในเสียงแห่งสายพิณ พระผู้มีพระภาคจึงทรงแนะนำว่า ในการตีพิณนั้นจะต้องชิงสายพิณแต่พอดี เสียงพิณจึงจะไพเราะ หย่อนเกินไปหรือตึงเกินไปก็ไม่น่าฟัง ความเพียรก็เหมือนกัน ถ้าย่อหย่อนนัก ก็เกินไปเพื่อเกียจคร้าน ถ้าเกินไปนักก็เกินไป เพื่อฟุ้งซ่าน จึงควรทำความเพียรแต่พอดี ฯ

อนาถบิณฑิกเศรษฐี

- ชื่อเดิมว่า สุทัตตะ
- ท่านได้บรรลุโสดาปัตติผล ที่เมืองราชคฤห์

(ปี 58, 46) อนาถบิณฑิกเศรษฐี มีนามเดิมว่าอะไร? ได้บรรลุคุณวิเศษอะไรในพระพุทธศาสนา? ที่ไหน?

ตอบ สุทัตตะ ฯ โสดาปัตติผล ฯ ที่เมืองราชคฤห์ ฯ

ธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า

- **ธรรมจักรกัปปวัตตนสูตร (*แปลว่า สูตรว่าด้วยการหมุนพระธรรม (การประกาศธรรม))** ในวันอาสาฬหบูชา ขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๘ พระพุทธเจ้าแสดง **สิ่งที่บรรพชิตไม่ควรเสพ** ๑.กามสุขัลลิกานุโยค ความหมกมุ่นอยู่ในกาม ๒.อัตตกิลมณานุโยค ความทำตนให้ลำบาก **มัชฌิมาปฏิปทา** ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลางอริยมรรคมีองค์ ๘ **และอริยสัจ ๔** แก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี
- **อริยสัจ ๔** คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค
- **อนัตตลักขณสูตร** (ขันธทั้ง ๕ เป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่ควรยึดมั่น)*มีผลให้ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ บรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมกันทั้งหมดในวันแรม ๕ ค่ำเดือน ๘ ทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี [หมายเหตุ *ขันธ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ]
- **อาทิตตปริยายสูตร** *ที่ตำบลคยาสี่สะ ใกล้แม่น้ำคยา* ใจความว่า “อายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ ผัสสะ และเวทนาซึ่งเกิดตามลำดับ เป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟคือราคะ โทสะ โมหะ และร้อนเพราะความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศก รำไร รำพัน ความคับแค้นใจ” มีผลทำให้ชฎิล(อุรุเวลกัสสปะ นทีกัสสปะ คยากัสสปะ และปริวาร ๑,๐๐๐ คน) บรรลุอรหัตตผล
- **เวทนาปริคคหสูตร** แก่ที่ฆนชปริพาชก ณ *ถ้าสุรขาทา เขาคิชฌกูฏ แขวงเมืองราชคฤห์* ฯ มีใจความว่า “ให้พิจารณาร่างกาย ซึ่งมีความแตกทำลายไม่ยั่งยืน และแสดงผลเสียของการยึดมั่น พร้อมกับตรัสให้ละเลิกทิฐิอย่างนั้นเสีย”
- **อนุบุพพิกขา ๕** คือ คือ ทาน ศีล สวรรค์ กามาทีนพ(โทษแห่งกาม) และเนกขัมมานิสงส์(อานิสงส์แห่งการออกจากกาม) ทรงแสดงแก่ยสกุลบุตรเป็นคนแรก

- โอวาทปาฏิโมกข์ ใจความย่อว่า “ไม่ทำบาปทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม ทำใจให้บริสุทธิ์” แสดงที่วัดเวฬุวนาราม กรุงราชคฤห์ ส่วนข้อที่ทรงยกขึ้นตีขึ้นตรัสในโอวาทปาฏิโมกข์นั้น หมายความว่า ศาสนธรรมคำสอนของพระองค์เป็นไปเพื่อให้อดทนต่อเย็น ร้อน ทิวระหาย ถ้อยคำให้ร้าย ไล่ความ ต่ำว่า และทุกขเวทนาอันแรงกล้าเกิดแต่อาพาธ

(จี 63, 61) พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ที่ไหน? มีใจความย่อว่าอย่างไร?

ตอบ ที่เวฬุวนาราม กรุงราชคฤห์ ฯ ใจความย่อว่า ไม่ทำบาปทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม ทำใจให้บริสุทธิ์ ฯ

(จี 62, 48) ข้ออุปมาว่า “ไม้แห้งที่วางไว้บนบก โกลน้ำ สามารถสีให้เกิดไฟได้” เกิดขึ้นแก่ใคร? โดยนำไปเปรียบกับอะไร?

ตอบ แก่พระมหานุรุช คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ฯ โดยทรงนำไปเปรียบกับสมณพราหมณ์ทั้งหลายว่า สมณพราหมณ์ บางพวกมีกายหลีกออกจากกาม ใจก็ละความรักใคร่ในกาม สงบดีแล้ว หากพากเพียร พยายามอย่างถูกต้องย่อมสามารถตรัสรู้ธรรมได้ ฯ

(จี 62, 45) อนัตตลักขณสูตร และ อาทิตตปริยายสูตร มีใจความโดยย่อว่าอย่างไร?

ตอบ อนัตตลักขณสูตรมีใจความโดยย่อว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ซึ่งรวมเรียกว่าขันธ ๕ นี้ เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตน ฯ

อาทิตตปริยายสูตรมีใจความโดยย่อว่า आयตนะภายใน आयตนะภายนอก วิญญาณ สัมผัส และเวทนาที่เกิดแต่สัมผัส เป็นของร้อน ร้อนเพราะไฟ คือ ราคะ โทสะ โมหะ และร้อนเพราะความเกิด ความแก่ ความตาย ความโศกราโรรำพัน เจ็บกาย เสียใจ คับใจ ฯ

(จี 61, 43) ที่สุดแห่งอันบรรพชิตไม่ควรเสพนั่นคืออะไรบ้าง? ที่สุดโต่งนั้นมีโทษอย่างไร?

ตอบ คือ ๑. กามสุขัลลิกานุโยค ๒. อตตกิลมณานุโยค ฯ

มีโทษดังนี้

กามสุขัลลิกานุโยคคือการประกอบตนให้พัวพันด้วยสุขในกาม เป็นธรรมอันเลว เป็นเหตุตั้งบ้านเรือน เป็นของคนมีกิเลสหนา ไม่ใช่ของคนอริยะคือผู้บริสุทธิ์ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

อัตตกิลมณานุโยคคือการประกอบความเหน็ดเหนื่อยแก่ตนเปล่า ให้เกิดทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไม่ทำผู้ประกอบให้เป็นอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ฯ

(จี 60) ทางปฏิบัติที่สุด ๒ อย่าง อันบรรพชิตไม่ควรเสพนั่นคืออะไรบ้าง? มีอธิบายอย่างไร?

ตอบ คือ ๑. กามสุขัลลิกานุโยค ๒. อัตตกิลมณานุโยค ฯ มีอธิบายดังนี้

กามสุขัลลิกานุโยคคือการประกอบตนให้พัวพันด้วยสุขในกาม เป็นธรรมอันเลว เป็นเหตุตั้งบ้านเรือน เป็นของคนมีกิเลสหนา ไม่ใช่ของคนอริยะคือผู้บริสุทธิ์ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์

อัตตกิลมณานุโยคคือการประกอบความเหน็ดเหนื่อยแก่ตนเปล่า ให้เกิดทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไม่ทำผู้ประกอบให้เป็นอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ฯ

(จี 59) พระศาสดาทรงแสดงอนุบุพพิทกา และอริยสัจ ๔ ตามลำดับ แก่บุคคลผู้มีคุณสมบัติเช่นไร ?

ตอบ แก่ผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ ๑. เป็นมนุษย์ ๒. เป็นคฤหัสถ์ ๓. มีอุปนิสัยแก่กล้า ควรบรรลุลोकุตระคุณ ฯ

(จี 59, 57, 49) คำว่า “สิ่งทั้งปวงไม่ควรแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่ชอบใจหมด” เป็นคำพูดของใคร? พระพุทธองค์ตรัสตอบว่าอย่างไร?

ตอบ เป็นคำพูดของทิมขะ อคฺคิเวสสนโคตร ฯ

ตรัสตอบว่า ถ้าอย่างนั้น ความเห็นอย่างนั้น ก็ต้องไม่ควรแก่ท่าน ท่านก็ต้องไม่ชอบความเห็นอย่างนั้น ฯ

(จี 57, 53) อภิญญาเทสิตธรรม มีอะไรบ้าง? ทรงแสดงแก่ใคร? ที่ไหน?

ตอบ มี สติปัฏฐาน ๔ สัมมปธาน ๔ อิทธิบาท ๔ อินทรีย์ ๕ พละ ๕ โพชฌงค์ ๗ มรรคมีองค์ ๘ ฯ

ทรงแสดงแก่ภิกษุสงฆ์ผู้อาศัยอยู่ในเมืองเวสาลี ฯ ที่ภูฏาคารศาลา ปามหาวัน ฯ

(จี 51) อนุบุพพิทกาและสามุกังสิกธรรม คืออะไร? พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บุคคลผู้มีองค์สมบัติอะไร?

ตอบ อนุบุพพิทกา คือ ถ้อยคำที่กล่าวเรียงเรื่องเป็นลำดับไป คือ ทานกถา สีลกถา สักคกถา กามาทีนวกถา เนกขัมมานิสังสกถา

สามุกังสิกธรรม คือ ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเอง ได้แก่อริยสัจ ๔ ฯ

ผู้มีองค์สมบัติ คือ ๑. เป็นมนุษย์ ๒. เป็นคฤหัสถ์ ๓. มีอุปนิสัยแก่กล้า ควรบรรลุลोकุตระคุณ ฯ

(ปี 50) ก่อนจะทรงแสดงอริยสัจ ๔ พระพุทธองค์ทรงแสดงส่วนสุด ๒ อย่างแก่ปัญจวัคคีย์ แต่ทรงแสดงอนุพุทธานุโยคแก่สกลุบลบุตร เพราะเหตุใด?

ตอบ เพราะปัญจวัคคีย์ได้ละกามออกบวชเป็นฤๅษีแล้ว ซึ่งบรรพชิตในครั้งนั้นหมกมุ่นอยู่ในส่วนสุด ๒ อย่าง คืออัตตกิลมณานุโยคและกามสุขัลลิกานุโยค ฤๅษีปัญจวัคคีย์ติดอยู่ในอัตตกิลมณานุโยค จึงไม่จำเป็นต้องแสดงอนุพุทธานุโยคเพื่อพอกจิตให้สะอาดจากกาม แต่สกลุบลบุตรเป็น ผู้เสพกามอยู่ครองเรือน กำลังได้รับความขัดข้องวุ่นวายจากกามอยู่ จึงทรงแสดงอนุพุทธานุโยคพอกจิตให้ห่างไกลจากความยินดีในกาม ควรรับธรรมเทศนาคืออริยสัจ ๔ เหมือนผ้าที่ปราศจากมลทิน ควรรับน้ำย้อมได้ฉะนั้น ๆ

(ปี 48) อนุพุทธานุโยค คืออะไร? ทรงแสดงแก่บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยองค์เท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบคือถ้อยคำที่กล่าวเรียงเรื่องเป็นลำดับไป ด้วยองค์ ๓๓ คือ เป็นมนุษย์ ๑ เป็นคฤหัสถ์ ๑ มีอุปนิสัยแก่กล้าควรบรรลุลोकุตระคุณในที่นั้น ๑

(ปี 48) ธรรม ๓๗ ประการมีสติปัญญา ๔ เป็นต้น มีมรรคมงคล ๘ เป็นที่สุด เรียกชื่อว่าธรรมอะไรได้บ้าง? เรียกอย่างนั้นเพราะเหตุใด?

ตอบ เรียกชื่อว่า อภิญญาเทศธรรม เพราะเป็นธรรมที่พระองค์ทรงแสดงด้วยพระปัญญาอันยิ่ง และเรียกชื่อว่า โปธิปักขิยธรรม เพราะธรรมเหล่านี้เป็นฝักฝ่ายแห่งความตรัสรู้ ๆ

(ปี 47) พระพุทธพจน์ว่า “ ทักขิณานันตริจาโคในสงฆ์ย่อมสำเร็จแก่ผู้ตายโดยฐานะ ” นั้น ท่านอธิบายไว้อย่างไร? การที่ทักขิณาจะสำเร็จประโยชน์แก่ผู้ตายโดยฐานะนั้น ต้องพร้อมด้วยสมบัติ อะไรบ้าง?

ตอบ ท่านอธิบายไว้ว่า เปตชนผู้ไปเกิดในกำเนิดอื่น ทั้งที่เป็นสุคติ ทั้งที่เป็นสุคติ ย่อมเป็นอยู่ด้วยอาหารในคติที่เขาเกิด หาได้รับผลแห่งทานที่ทายกอุทิศถึงไม่ ต่อไปเกิดในปิตติวิสัย จึงได้รับผลแห่งทานที่อุทิศถึงนั้น ๆ

ต้องพร้อมด้วยสมบัติ ๓ ประการคือการบริจาคนิเวศธรรมแล้วอุทิศถึงของทายก ๑ ปฏิภาณผู้รับไทยธรรมนั้นเป็นทักขิณียะ คือผู้ควรรับทักษิณา ๑ เปตชนนั้นได้อนุโมทนา ๑

(ปี 46) โอวาทปาฏิโมกข์ทรงแสดงที่ไหน? เมื่อไร? ข้อที่ทรงยกขึ้นดิฉันตรัสในโอวาทปาฏิโมกข์นั้น หมายความว่าอย่างไร ?

ตอบ ที่เวฬุวนาราม กรุงราชคฤห์ ๆ เมื่อวันที่เพ็ญเดือน ๓ ๆ หมายความว่า ศาสนธรรมคำสอนของพระองค์เป็นไปเพื่อให้อุตุนต่อเย็น ร้อน หิว ระบาย ถ้อยคำให้ร้าย ใส่ความ ต่ำว่า และทุกขเวทนาอันแรงกล้าเกิดแต่อาพาธ ๆ

(ปี 45) ที่สุดทั้ง ๒ อย่างอันบรรพชิตไม่ควรเสพ มีโทษอย่างไรบ้าง? มัชฌิมาปฏิปทา มีคุณอย่างไรบ้าง?

ตอบ มีโทษดังนี้ คือ

กามสุขัลลิกานุโยค เป็นธรรมอันเลว เป็นเหตุตั้งบ้านเรือน เป็นของคนมีกิเลสหนา ไม่ใช่ของคนอริยะคือผู้บริสุทธิ์ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ อัตตกิลมณานุโยค ให้เกิดทุกข์แก่ผู้ประกอบ ไม่ทำผู้ประกอบให้เป็นอริยะ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ๆ

มีคุณดังนี้ คือทำดวงตาคือทำญาณเครื่องรอบรู้ เป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความไม่มีกิเลสเครื่องร้อยรัด ๆ

(ปี 45) บุคคลที่ท่านเปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า ได้แก่จำพวกไหนบ้าง? พระพุทธองค์ทรงแสดงอนุพุทธานุโยคก่อนที่จะแสดงอริยสัจ ๔ เพื่อประโยชน์อะไร?

ตอบ ได้แก่

๑. อุกมฏัตถุญญ คือ ผู้มีอุปนิสัยสามารถจะตรัสรู้ธรรมวิเศษโดยพลันพร้อมกันกับเวลาที่ท่านผู้ศาสดาแสดงธรรมสั่งสอน เปรียบด้วยดอกบัวพันทน้ำ
๒. วิปจิตถุญญ คือ ผู้ที่ท่านอธิบายขยายความแห่งคำที่ย่อให้พิสดารออกไป จึงจะตรัสรู้ธรรมวิเศษได้ เปรียบด้วยดอกบัวเสมอน้ำ
๓. เนยยะ คือ ผู้ที่พอจะแนะนำได้ คือพอที่จะฝึกอบรมสั่งสอนให้รู้และเข้าใจได้อยู่ เปรียบด้วยดอกบัวที่ยังอยู่ในน้ำ
๔. ปทปรมะ คือ ผู้แม้จะฟังและกล่าวและทรงไว้และบอกแก่ผู้อื่นซึ่งธรรมเป็นอันมาก ก็ไม่สามารถจะตรัสรู้ธรรมวิเศษในอภิปาชาตินั้นได้ เปรียบด้วยดอกบัวที่เป็นภักษาแห่งเต่าและปลา ๆ

เพื่อพอกจิตสาวกหรือผู้ฟัง ให้ห่างไกลจากความยินดีในกาม ควรรับพระธรรมเทศนาให้เกิดดวงตาเห็นธรรม เหมือนผ้าที่ปราศจากมลทินควรรับน้ำย้อมได้ ฉะนั้น ๆ

(ปี 45) พระพุทธดำรัสว่า "ดูก่อนอานนท์ กำมืออาจารย์ในธรรมทั้งหลายไม่มีแก่พระตถาคตเจ้า" หมายความว่าอย่างไร? พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญญัตตจริยา ด้วยมีพระประสงค์อย่างไร?

ตอบ หมายความว่า พระตถาคตเจ้าไม่ทรงมีข้อลี้ลับในธรรมทั้งหลายที่จะต้องปกปิดซ่อนบังไว้ แสดงได้แก่สาวกบางเหล่า มิได้ทั่วไปเป็นสรรพสาธารณ หรือจะพึงแสดงให้สาวกทราบต่ออวสานกาลที่สุด ๆ

ด้วยพระประสงค์จะให้พระญาติบริบูรณ์ด้วยสุข ๓ ประการ คือมนุษย์สุข ๑ ทิพยสุข ๑ นิพพานสุข ๑ ทั้งที่ครองฆราวาส ทั้งที่ออกบรพชาในพระพุทธศาสนา ๆ

(ปี 44) พระศาสดาทรงแสดงอนุพุพิกถา และอริยสัง ๔ ตามลำดับ แก่บุคคลผู้มีคุณสมบัติเช่นไร? พระศาสดาประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาแก่พระยสกุลบุตรว่าอย่างไร?

ตอบ แก่ผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ ๑. เป็นมนุษย์ ๒. เป็นคฤหัสถ์ ๓. มีอุปนิสัยแก่กล้า ควรบรรลุลोकุตระคุณ ๆ
ท่านจึงเป็นภิกขุมาเกิด ธรรมเรากล่าวดีแล้ว ท่านจึงประพุดตีพรหมจรรย์เกิด ๆ

เหตุในการบวชของสาวก

(ปี 51) จงระบุชื่อพระสาวกผู้ที่บวชด้วยเหตุต่อไปนี้

ก. บวชด้วยศรัทธา ข. บวชเพราะจำใจ ค. บวชตามเพื่อน ง. บวชเพราะเห็นโทษของการครองเรือน

ตอบ ก. บวชด้วยศรัทธา คือ พระรัฐपालเถระ ค. บวชตามเพื่อน คือ พระวิมล พระสุพาหุ พระปุณณชิ พระควัมปติ

ข. บวชเพราะจำใจ คือ พระนันทเถระ ง. บวชเพราะเห็นโทษของการครองเรือน คือ พระมหากัสสปเถระ ๆ

การอุปสมบท

(ปี 56) การอุปสมบทสำหรับพระภิกษุในครั้งพุทธกาล มีทั้งหมดกี่วิธี? อะไรบ้าง? ในปัจจุบันใช้วิธีใด?

ตอบ มี ๓ วิธี ๆ คือ ๑.เอหิภิกขุอุปสัมปทา ๒.ติสฺรณคฺคฺนุอุปสัมปทา ๓.ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาฯ ใช้ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทาฯ

คนแรก/คนสุดท้าย/ห้องจำ

(ปี 56) ปฐมสาวกกับปัจฉิมสาวกคือใคร? ได้ฟังพระธรรมเทศนาครั้งแรกว่าด้วยเรื่องอะไร?

ตอบ ปฐมสาวก คือพระอัญญาโกณฑัญญะ ฟังพระธรรมเทศนาว่าด้วยที่สุด ๒ อย่าง และมีขมิมาปฏิบัติ ฯ

ปัจฉิมสาวก คือสุภัททปริพาชก ฟังพระธรรมเทศนาว่าด้วยพระอริยบุคคลทั้ง ๔ ประเภท มีอยู่เฉพาะในธรรมวินัยที่มีมรรคมงคล ๘ ฯ

(ปี 50) บิณฑบาตของนางสุชาดาที่ถวายก่อนแต่ตรัสรู้ และของนายจุนทะที่ถวายก่อนแต่เสด็จปรินิพพาน มีผลเสมอกัน มีวิบากเสมอกัน เพราะเหตุไร? **ตอบ** เพราะ

ก. ปรีนิพพานเสมอกัน คือสุปาทีเสสปรีนิพพานและอนุปาทีเสสปรีนิพพาน

ข. สมบัติเสมอกัน คือทรงเข้าสู่สมบัติ ๒๔ แสนโกฏิเสมอกันก่อนจะตรัสรู้และก่อนจะปรินิพพาน

ค. เมื่อบุคคลทั้ง ๒ ระลึกถึงการถวายบิณฑบาตของตน ก็บังเกิดปีติโสมนัสอย่างแรงกล้าเหมือนกัน ฯ

(ปี 48) ในพุทธประวัติกล่าวถึงบุคคลต่อไปนี้คือ โสถลียพราหมณ์ หุหุกชาติพราหมณ์ โทณพราหมณ์ ว่าอย่างไรบ้าง?

ตอบ โสถลียพราหมณ์ เป็นพราหมณ์ที่ถวายหญ้าแด่พระมหาบุรุษในเวลาเย็นแห่งวันตรัสรู้

หุหุกชาติพราหมณ์ เป็นพราหมณ์ที่เข้าเฝ้าทูลถามปัญหาแก่พระพุทธองค์ขณะประทับ ณ ภายใต้ร่มไม้ชพาลนิโครธ

โทณพราหมณ์ เป็นพราหมณ์ที่ทำหน้าที่แบ่งพระบรมสารีริกธาตุแก่กษัตริย์และพราหมณ์ทั้ง ๘ พระนคร ฯ

(ปี 47) พระอรหันตสาวกรุ่นแรกที่พระศาสดาทรงส่งไปประกาศพระศาสนา มีจำนวนเท่าไร? พระองค์ทรงประทานโอวาทแก่ท่านเหล่านั้นโดยย่อว่าอย่างไร?

ตอบ มีจำนวนทั้งสิ้น ๖๐ รูป ฯ ทรงประทานโอวาทว่า ท่านทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปในชนบท เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนเป็นอันมาก แต่อย่าไปทางเดียวกัน ๒ รูป จงแสดงธรรมมีคุณในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ ฯ

(ปี 47) พระกาฬทายี และ กาฬเทวิลดาบส เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าอย่างไร ?

ตอบ พระกาฬทายี เป็นสหายของพระพุทธเจ้า ก่อนบวชท่านเป็นอำมาตย์อยู่ในกรุงกบิลพัสดุ์ พระเจ้าสุทโธทนะทรงส่งไปทูลนิมนต์พระพุทธเจ้าให้เสด็จกลับกรุงกบิลพัสดุ์ เมื่อได้อุปสมบทแล้วจึงทูลนิมนต์พระพุทธเจ้าให้เสด็จกลับได้สำเร็จตามพระราชประสงค์ ฯ

กาฬเทวิลดาบสคืออดีตดาบสนั่นเอง เมื่อพระมหาบุรุษประสูติใหม่ๆ ท่านทราบข่าวจึงเข้าไปเยี่ยม ได้เห็นลักษณะของพระราชโอรสต้องด้วยตำรับมหาบุรุษลักษณะมีความเคารพในพระโอรสอย่างมาก จึงลุกขึ้นกราบลงที่พระบาททั้งสองด้วยศรัทธาของตนแล้วกล่าวทำนายพระลักษณะตามมหาบุรุษลักษณะพยากรณ์ศาสตร์ ฯ

(ปี 44) จงแสดงใจความแห่งพระพุทธพจน์ที่ชี้ให้เห็นว่า พระอรหันต์ยังมีได้ตลอดเวลาที่บุคคลยังปฏิบัติชอบอยู่?

ในสมัยพุทธกาล พระสาวกองค์ใดได้รับการอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาเป็นองค์แรก และองค์ใดเป็นองค์สุดท้าย?

ตอบ ใจความแห่งพระพุทธพจน์ที่ตรัสก่อนปรินิพพานกับสุภัททปริพาชก ว่า " ตุก่อนสุภัททะ ถ้าภิกษุทั้งหลาย ยังเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์ " ฯ พระราเชเป็นองค์แรก พระสุภัททะเป็นองค์สุดท้าย ฯ

พระสาวกนิพพาน

(ปี 50) พระสาวกผู้ใหญ่ ๘๐ องค์ เท่าที่ปรากฏในหนังสือพุทธธานุพุทธประวัติ เมืองคิโตนินพพานก่อนและหลังพระพุทธองค์บ้าง? จงบอกมาอย่างละ ๒ องค์

ตอบ (ตอบเพียงอย่างละ ๒ องค์)

ผู้นิพพานก่อนพระพุทธองค์ คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ และพระราหุล ฯ

ผู้นิพพานหลังพระพุทธองค์ คือ พระมหากัสสปะ พระอุบาลี พระอนุรุทธะ พระอานนท์ ฯ

เอตทัคคะ

➤ **ประมาณ หรือ ปมาณิก ๔** บุคคลที่ถือประมาณต่างๆ กัน, คนในโลกผู้ถือเอาคุณสมบัติต่างๆ กัน เป็นเครื่องวัดในการที่จะเกิดความเชื่อความเลื่อมใส

๑. **รูปปมาณิกา** ผู้ถือประมาณในรูป, บุคคลที่มองเห็นรูปร่างสวยงาม ทรวดทรงดี อวัยวะสมส่วน ท่าทางสง่า สมบูรณ์พร้อม จึงชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ
๒. **โชนปมาณิกา** ผู้ถือประมาณในเสียง, บุคคลที่ได้ยินได้ฟังเสียงสรรเสริญ เกียรติคุณหรือเสียงพูดจาที่ไพเราะ จึงชอบใจเลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ
๓. **ลูขปมาณิกา** ผู้ถือประมาณในความคร่ำหรือเศร้าหมอง, บุคคลที่มองเห็นสิ่งของเครื่องใช้ความเป็นอยู่ที่เศร้าหมองเช่น จีวรคร่ำๆ เป็นต้น หรือมองเห็นการกระทำคร่ำครึเป็นทฤทธิกรรม ประพฤติเคร่งครัดเข้มงวดขูดเกลาดตน จึงชอบใจ เลื่อมใสในใจที่จะเชื่อถือ
๔. **ธัมมปมาณิกา** ผู้ถือประมาณในธรรม, บุคคลที่พิจารณาด้วยปัญญาเห็นสัจธรรมหรือการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา จึงชอบใจเลื่อมใส น้อมใจที่จะเชื่อถือ

➤ **เอตทัคคะ** แปลว่า ผู้เลิศ (ให้ท่องไปสอบ *สรุปนี้เอาเฉพาะที่เคยออกข้อสอบ นักธรรมโทและเอก เท่านั้น*)

- พระอัญญาโกณฑัญญะ ผู้รัตตัญญู (แปลว่า ผู้รู้ราตรีนาน ...หมายถึง ผู้มีอายุมาก ผู้มีประสบการณ์มาก)

- พระอรุณเวลกัสสปะ ผู้มีบริวารมาก
- พระมหากัสสปะ ผู้เลิศในทางถืออุตงค์
- พระปุลณมันตานีบุตร ผู้เลิศในทางธรรมกถึก
- พระสารีบุตร ผู้เลิศในทางมีปัญญามาก
- พระโมคคัลลานะ ผู้มีฤทธิ์มาก
- พระโสณกุฏิกัณณะ ผู้แสดงธรรมด้วยถ้อยคำอันไพเราะ (ผู้มีวาจาไพเราะ)
- พระราหุล ผู้ใคร่ในการศึกษา
- พระราเช ผู้มีปฏิภาณ คือ มีญาณแจ่มแจ้งในธรรมเทศนา
- พระโมฆราช ผู้ทรงจิวระศรัวหมอง
- พระอุบาลี ผู้ทรงพระวินัย
- พระอานนท์ ผู้เลิศในทางพหูสูต มี ๕ ด้าน คือ เป็นพหูสูต มีสติ มีคต มีความเพียร และเป็นพุทธอุปัฏฐาก
- พระอนรุทธะ ผู้เลิศในทางทิพยจักขุญาณ (ตาทิพย์)
- พระมหากัจจายนะ ผู้เลิศในทางผู้อธิบายเนื้อความย่อให้พิสดาร
- พระรัฐบาล ผู้เลิศในทางผู้บวชด้วยศรัทธา
- พระวักกลี ผู้เลิศในทางสัทธาธิมุต คือ ผู้พ้นกิเลสด้วยศรัทธา
- พระโสณโกฬวิสีสะ ผู้เลิศในทางมีความเพียรปรารภแล้ว
- พระกาฬุทายี ผู้เลิศในทางยังตระกูลให้เลื่อมใส
- พระพาหิยทวารุจิริยะ ผู้เลิศในทางมีชิปปาภิญญาตรัสรู้เร็ว
- กิสาโคตมีเถรี ในทางทรงไว้ซึ่งจิวระอันศรัวหมอง (ภิกษุณี)
- กุณฑลเถลีเถรี ในทางชิปปาภิญญา หรือ ตรัสรู้เร็ว (ภิกษุณี)
- ภัททกาปิลานีเถรี ในทางระลึกได้ซึ่งปุพเพนิวาส (ภิกษุณี)
- ภัททากัจจานาเถรี ในทางถึงซึ่งอภิญญาอันใหญ่แล้ว (ภิกษุณี)
- โสณาเถรี ในทางมีความเพียรปรารภแล้ว (ภิกษุณี)
- มหาปชาบดีโคตมีเถรี ผู้รัตตัญญู (ภิกษุณี)
- ธรรมทินนาเถรี ผู้เลิศในทางธรรมกถึก (ภิกษุณี)
- อุบลวรรณาเถรี ผู้เลิศในทางมีฤทธิ์ (ภิกษุณี)
- ปฎาจาราเถรี ผู้เลิศในทางทรงวินัย (ภิกษุณี)
- เขมาเถรี ผู้เลิศในทางมีปัญญา (ภิกษุณี)
- จิตตคฤหบดี ผู้เลิศในทางธรรมกถึก (ฝ่ายอุบาสก)
- นางชูชุตตรา ผู้เลิศในทางธรรมกถึก (ฝ่ายอุบาสิกา)

(ปี 64) พระสาวกสาวิกาต่อไปนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางใด?

๑. พระสารีบุตรเถระ ๒. พระมหาโมคคัลลานะเถระ ๓. พระอุบาลีเถระ ๔. พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี ๕. พระอุบลวรรณาเถรี

ตอบ ๑. พระสารีบุตรเถระ เป็นผู้เลิศในทางมีปัญญา ๒. พระมหาโมคคัลลานะเถระ เป็นผู้เลิศในทางมีฤทธิ์
๓. พระอุบาลีเถระ เป็นผู้เลิศในทางทรงพระวินัย ๔. พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี เป็นผู้เลิศในทางผู้รัตตัญญู
๕. พระอุบลวรรณาเถรี เป็นผู้เลิศในทางมีฤทธิ์ ฯ

(ปี 63, 61) ภิกษุณีผู้มีชื่อต่อไปนี้ได้รับเอตทัคคะในทางไหน ?

ก. พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี ข. พระเขมาเถรี ค. พระอุบลวรรณาเถรี ง. พระปฏาจาราเถรี จ. พระอัมมทินนาเถรี

ตอบ ก. ได้รับเอตทัคคะในทางรัตตัญญู ข. ได้รับเอตทัคคะในทางมีปัญญา ค. ได้รับเอตทัคคะในทางมีฤทธิ์
ง. ได้รับเอตทัคคะในทางทรงพระวินัย จ. ได้รับเอตทัคคะในทางธรรมกถึก ฯ

(ปี 62, 55) พระสาวกสาวิกาต่อไปนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้เลิศในทางใด?

๑. พระมหาโมคคัลลานะ ๒. พระมหากัสสปะ ๓. พระอุบาลี ๔. พระนางมหาปชาบดีโคตมี ๕. พระนางเขมา

ตอบ ๑. พระมหาโมคคัลลานะ เป็นผู้เลิศในทางมีฤทธิ์ ๒. พระมหากัสสปะ เป็นผู้เลิศในทางถืออุตงค์
๓. พระอุบาลี เป็นผู้เลิศในทางทรงพระวินัย ๔. พระนางมหาปชาบดีโคตมี เป็นผู้เลิศในทางผู้รัตตัญญู
๕. พระนางเขมา เป็นผู้เลิศในทางมีปัญญา ฯ

(ปี 56) พระเถระรูปใดได้รับยกย่องจากพระศาสดาว่าเป็นเอตทัคคะ ดังต่อไปนี้?

ก. ทรงพิพจักขุญาณ ข. ยंत्रะกุลให้เลื่อมใส ค. เป็นธรรมกถึก ฉ. ผู้ทรงจิวรเศร้าหมอง ง. ผู้เป็นฉิปปาภิญญาตรัสรู้เร็ว

ตอบ ก. พระอนูรุทธเถระ ข. พระกาฬทายีเถระ ค. พระปุลณมนันตานีบุตร ฉ. พระโมฆราชเถระ
ง. พระพาหิยทวารุจิรียะ ฯ

(ปี 53) พระสาวกรูปใดเป็นเอตทัคคะทางมีปัญญามาก ทางขยายความย่อให้พิสดาร ทางมีวาจาไพเราะ ทางทรงจิวรเศร้าหมอง? และในท่านเหล่านั้น องค์ไหนเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นรูปปมาณิกา โฆสัปปมาณิกา ลูชัปปมาณิกา และอัมมปมาณิกา?

ตอบ พระสารีบุตร เป็นเอตทัคคะทางมีปัญญามาก และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นอัมมปมาณิกา
พระมหากัจจายนะ เป็นเอตทัคคะทางขยายความย่อให้พิสดาร และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นรูปปมาณิกา
พระโมฆราช เป็นเอตทัคคะทางทรงจิวรเศร้าหมอง และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นลูชัปปมาณิกา
พระโสณกุฎทิมบถ เป็นเอตทัคคะทางมีวาจาไพเราะ และเป็นที่เลื่อมใสของผู้เป็นโฆสัปปมาณิกา ฯ

(ปี 53) พระอรหันตสาวก ๑๐ องค์แรกในพระพุทธศาสนา คือใครบ้าง? มีท่านใดได้รับเอตทัคคะบ้าง? และเป็นเอตทัคคะในทางไหน?

ตอบ คือ พระอัญญาโกณฑัญญะ พระวัปปะ พระภัททิยะ พระมหานามะ พระอัสสชิ พระยสะ พระวิมลสะ พระสุพาหุ
พระปุลณนชิ และพระควัมปตี ฯ มีพระอัญญาโกณฑัญญะรูปเดียว ฯ ในทางรัตตัญญู ผู้รู้ราตรีนาน ฯ

(ปี 49) บุคคลต่อไปนี้ได้รับเอตทัคคะในทางใด?

ก. พระอนูรุทธเถระ ข. พระโสณโกฬวิสิเถระ ค. พระรัฐपालเถระ ง. นางปฏาจาราเถรี จ. นางกีสาคโคตมีเถรี

ตอบ ก. พระอนูรุทธเถระ ได้พิพจักขุญาณ ข. พระโสณโกฬวิสิเถระ มีความเพียรปรารถแล้ว
ค. พระรัฐपालเถระ บวชด้วยศรัทธา ง. นางปฏาจาราเถรี ทรงไว้ซึ่งวินัย
จ. นางกีสาคโคตมีเถรี ทรงไว้ซึ่งจิวรอันเศร้าหมอง ฯ

(ปี 48) พุทธบริษัท ๔ คือ ใครบ้าง? ผู้ตั้งอยู่ในเอตทัคคะทางพระธรรมกถึกของแต่ละฝ่ายคือใคร?

ตอบ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ฯ

ฝ่ายภิกษุ คือ พระปุลณมนันตานีบุตรเถระ ฝ่ายอุบาสก คือ จิตตคฤหบดี

ฝ่ายภิกษุณี คือ พระธัมมทินนาเถรี

ฝ่ายอุบาสิกา คือ นางขุชุตตรา ฯ

(ปี 44) ภิกษุณีผู้มีชื่อต่อไปนี้ได้รับเอตทัคคะในทางไหน?

ก. พระนางมหาปชาบดีโคตมี ข. นางขมาเถรี ค. นางอุบลวัณณาเถรี ง. นางปฐาจาราเถรี จ. นางธัมมทินนาเถรี

พระสงฆ์เถรวาทในเมืองไทยไม่สามารถบวชภิกษุณีได้เพราะเหตุไร?

ตอบ ก. ได้รับเอตทัคคะในทางรัตตัญญู ข. ได้รับเอตทัคคะในทางมีปัญญา
ค. ได้รับเอตทัคคะในทางมีฤทธิ์ ง. ได้รับเอตทัคคะในทางทรงวินัย
จ. ได้รับเอตทัคคะในทางธรรมกถึก ฯ

เพราะมีพระพุทธานุญาตว่า " ภิกษุณีต้องบวชจากภิกษุณีสงฆ์ก่อน แล้วจึงบวชจากภิกษุสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง " เวลานี้ภิกษุณีสงฆ์ไม่มีแล้ว การที่จะบวชภิกษุณีจึงไม่สามารถทำได้ ฯ

มหาปริณิพพาน

(ปี 64) การปลงอายุสังขาร หมายถึงอะไร? พระพุทธเจ้าทรงกระทำที่ไหน?

ตอบ การปลงอายุสังขาร หมายถึงการที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวันปริณิพพาน นับแต่วันเพ็ญเดือน ๓ ไปอีก ๓ เดือนฯ ที่ป่าวาลเจดีย์ เมืองไพศาลีฯ

(ปี 59, 54) อายุสังขาราริษฐานกับการปลงอายุสังขาร หมายถึงอะไร? พระพุทธเจ้าทรงกระทำที่ไหน?

ตอบ อายุสังขาราริษฐาน หมายถึงการที่พระพุทธเจ้าทรงตั้งพระทัยว่า จักดำรงพระชนม์อยู่แสดงธรรมสั่งสอนมหาชน จนกว่าพุทธบริษัทจะตั้งมั่น และได้ประกาศพระศาสนาให้แพร่หลายมั่นคงสำเร็จประโยชน์แก่มหาชน ที่อชปาลนิโครธ ใกล้สถานที่ตรัสรู้ ฯ

การปลงอายุสังขาร หมายถึงการที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวันปริณิพพาน นับแต่วันเพ็ญเดือน ๓ ไปอีก ๓ เดือน ที่ป่าวาลเจดีย์ เมืองไพศาลี ฯ

(ปี 58) ในการถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ พระพุทธสรีระส่วนใดยังคงเหลืออยู่ ?

ตอบ พระอัฐิ พระเกศา พระโลมา พระขนง พระทันตา เหลืออยู่นอกนั้นถูกเพลิงไหม้หมดสิ้น ฯ

(ปี 57) ปาวาลเจดีย์ และ มกุฏพันธเจดีย์ อยู่ที่เมืองอะไร? มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าอย่างไร?

ตอบ ปาวาลเจดีย์อยู่ที่เมืองไพศาลี เป็นที่ทรงปลงพระชนมายุสังขาร ฯ

มกุฏพันธเจดีย์อยู่ที่เมืองกุสินารา เป็นที่ถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระ ฯ

(ปี 56) พระพุทธองค์ทรงเลือกเมืองกุสินาราเป็นสถานที่เสด็จดับขันธปริณิพพานด้วยเหตุผลอันใด?

ตอบ ด้วยเหตุผลคือ ๑. จะเป็นเหตุเกิดแห่งมหาสุทฺถสสนสูตร ๒. จะได้โปรดสุภททปริพาชก ผู้เป็นพุทธเวไนย
๓. จะได้ป้องกันการรบกันครั้งใหญ่เพื่อแย่งชิงพระบรมสารีริกธาตุ ฯ

(ปี 54) นิमितโภกาสที่พระศาสดาทรงแสดงแก่พระอานนทีก่อนทรงปลงอายุสังขาร มีใจความว่าอย่างไร? ทรงแสดงเพื่ออะไร?

ตอบ มีใจความว่า อธิบาททั้ง ๔ ประการ ท่านผู้ใดผู้หนึ่ง ได้เจริญให้มากแล้ว สามารถจะดำรงอยู่ได้กับ ๑ หรือเกินกว่านั้น อธิบาททั้ง ๔ นั้น พระศาสดาได้เจริญแล้ว ถ้าทรงปรารถนา ก็จะดำรงอยู่ได้กับ ๑ หรือเกินกว่านั้น ฯ

เพื่อให้พระอานนทกราบทูลอาราธนาให้ทรงดำรงอยู่ชั่วอายุกับ ๑ หรือเกินกว่านั้น ฯ

(ปี 46) พระพุทธดำรัสว่า “ดูก่อนสุภททะ ถ้าภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ จะพึงอยู่ต้อยชอบแล้วไซ้ โลกก็จักไม่พึงว่างเปล่าจากพระอรหันต์ทั้งหลาย” ดังนี้ คำว่า “พระอรหันต์” ในที่นี้ หมายถึงใคร? โทณพราหมณ์ ได้กล่าวสุนทรพจน์ในวันแจกพระบรมสารีริกธาตุ มีใจความย่ออย่างไร?

ตอบ หมายถึง พระชีณาสวอรหันต์ ฯ

มีใจความย่อดังนี้ ๑. พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญขันติธรรมและดำเนินในการที่จะทำสงครามกัน

๒. ชวนให้สามัคคีร่วมใจกัน โดยแบ่งส่วนพระบรมสารีริกธาตุเท่า ๆ กัน ฯ

(ปี 44) พระย้าวสวตีมาร ได้ทูลขอพระพุทธเจ้าให้เสด็จปริณิพพานกี่ครั้ง? ที่ไหนบ้าง?

เมื่อคราวที่มีมารทูลขอให้ปรีนิพพานครั้งแรก พระองค์ทรงตอบมารว่าอย่างไร?

ตอบ ได้ทูลขอพระพุทธเจ้าให้เสด็จปรีนิพพาน ๒ ครั้งคือ **ครั้งแรก**ที่ได้ต้นอชปาลนิโครธ **ครั้งที่สอง**ที่ป่าวาลเจดีย์ ฯ

ทรงตอบมารว่า " ดูก่อนมารผู้โง่เขลา เมื่อใดพุทธบริษัท ๔ เป็นผู้ฉลาด เป็นพหูสูตร สามารถดำรงพระธรรมวินัยสืบต่อศาสนาได้ สามารถแสดงธรรมโปรดเวไนยสัตว์ ให้สำเร็จมรรค ผล นิพพาน และเผยแผ่ศาสนาไปได้อย่างกว้างขวางมั่นคง เมื่อนั้น ตถาคตจึงจะปรีนิพพาน " ฯ

(จี 43) จงอธิบายข้อความต่อไปนี้ ก. ทรงทำอายุสังขารอิฐฐาน ข. ทรงปลงอายุสังขาร

ตอบ ก. ทรงทำอายุสังขารอิฐฐาน หมายถึง ทรงตั้งพระหฤทัยจักอยู่แสดงธรรมสั่งสอนแก่มหาชน และตั้งพุทธปณิธานใคร่จะดำรงพระชนม์อยู่จนกว่าพุทธบริษัทจะตั้งมั่นและได้ประกาศพระศาสนาให้แพร่หลาย ประดิษฐานให้มั่นคงถาวรสำเร็จประโยชน์แก่ปวงชนทุกหมู่เหล่า

ข. ทรงปลงอายุสังขาร หมายถึง ทรงกำหนดวันปรีนิพพานนับแต่วันเพ็ญเดือน ๓ ไปอีก ๓ เดือน คือปลงพระทัยว่าจะบำเพ็ญพุทธกิจต่อไปอีกไม่ได้แล้ว

เจดีย์

(จี 64, 62, 51) ฎปารหบุคคล ได้แก่บุคคลเช่นไร ? มีใครบ้าง ?

ตอบ ได้แก่ บุคคลผู้ควรแก่การบรรจุอัฐิธาตุไว้ในสถูปเพื่อสักการบูชา ฯ

มี ๑. พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒. พระปัจเจกพุทธเจ้า ๓. พระอรหันตสาวก ๔. พระเจ้าจักรพรรดิราช ฯ

(จี 55) พุทธเจดีย์มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? พระพุทธรูป สงเคราะห์เข้าในเจดีย์ประเภทใด?

ตอบ มี ๔ ประเภท ฯ คือ ธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ ธรรมเจดีย์ และอุทเทสิกเจดีย์ ฯ สงเคราะห์เข้าในอุทเทสิกเจดีย์ ฯ

(จี 53) ฎปารหบุคคล คือใคร? มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง?

ตอบ คือ บุคคลผู้ควรแก่การสร้างสถูปไว้ประดิษฐาน ฯ

มี ๔ ประเภท ฯ คือ ๑. พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒. พระปัจเจกพุทธเจ้า ๓. พระอรหันตสาวก ๔. พระเจ้าจักรพรรดิราช ฯ

(จี 47) อจลเจดีย์คืออะไร? ตั้งอยู่ที่เมืองอะไร? เกิดขึ้นเมื่อใด?

ตอบ คือสถานที่เป็นที่ประดิษฐานแห่งบันไดแก้ว บันไดทอง บันไดเงิน ซึ่งทอดลงมาจากดาวดึงส์เทวโลก ฯ

ตั้งอยู่ที่เมืองสังกัสสนคร ฯ เกิดขึ้นในวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงสู่มนุษย์โลกหลังจากเสด็จประทับจำพรรษาในดาวดึงส์เทวโลกแล้ว ฯ

(จี 47) พระพุทธรูปทรงรับสังกะระอันนทถึงประโยชน์ของการสร้างสถูปแล้วอัญเชิญพระอัฐิธาตุ บรรจุไว้ ณ ท่ามกลางหนทาง ๔ แพร่งแห่ง

ถนนใหญ่ไว้อย่างไร? **ตอบ** ทรงรับสังกะระไว้อย่างนี้คือ เพื่อเป็นปูชนียสถานให้มนุษย์ผู้สัญจรไปมา เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา ได้สักการบูชาด้วย

ระเบียบดอกไม้ของหอม อภิวัตกราบไหว้ทำจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธคุณ อันจักเป็นเหตุให้เกิดประโยชน์และความสุขตลอดกาลนาน ฯ

(จี 45) พุทธเจดีย์ มีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? อุทยามานพทูลถามว่า "โลกมีอะไรผูกพันไว้ อะไรเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า

นิพพานๆ ดังนี้ เพราะอะไรได้" พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร?

ตอบ มี ๔ ประเภท คือธาตุเจดีย์ บริโภคเจดีย์ ธรรมเจดีย์ และอุทเทสิกเจดีย์ ฯ ทรงพยากรณ์ว่า โลกมีความเพลิดเพลินผูกพันไว้ ความตรึงเป็น

เครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพานๆ ดังนี้ เพราะละตัณหาเสียได้ ฯ

(จี 43) เมื่อรวมเจดีย์ซึ่งแสดงไว้ในบาลี อรรถกถา และฎีกา มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อันตรธาน ๕ อย่าง อย่างไรสำคัญกว่า? เพราะเหตุไร?

ตอบ มี ๔ คือ ธาตุเจดีย์ ๑ บริโภคเจดีย์ ๑ ธรรมเจดีย์ ๑ อุทเทสิกเจดีย์ ๑ ฯ

ปริยัตอันตรธานสำคัญกว่า เพราะปริยัติเสื่อมลงในกาลใด พระศาสนาย่อมเสื่อมถอยในกาลนั้น เมื่อปริยัตยังดำรงอยู่ตราบใด พระศาสนาก็ยังดำรงอยู่ตราบนั้น เพราะว่าปริยัติเป็นรากแก้วของพระศาสนา ปฏิบัติเป็นแก่น ปฏิเวธ เป็นผล เมื่อรากแก้วขาดแล้ว แก่นและผลก็พลอยหมดไปตามกัน ฯ

(จี 63) การทำสังคายนาครั้งแรก ใครทำหน้าที่ปุจฉาและวิสัชนา ? และทำที่ไหน ?

ตอบ พระมหากัสสปะทำหน้าที่ปุจฉา พระอุบาลีทำหน้าที่วิสัชนาพระวินัย พระอานนท์ทำหน้าที่วิสัชนาพระสูตรและพระอภิธรรม ฯ
ณ ถ้ำสัตตบรรณคูหา ฯ

(จี 61) ในครั้งปฐมสังคายนา พระสาวกองค์ใดรับหน้าที่วิสัชนาพระวินัย? ท่านอุปสมบทพร้อมกับใครบ้าง?

ตอบ พระอุบาลีเถระ ฯ อุปสมบทพร้อมกับเจ้าศากย ๕ พระองค์คือ ภัททิยะ อนุรุธะ อานนท์ ภัคคุ กิมพิละ กับเจ้าโกเถระ ๑ องค์ คือเทวทัต ฯ

(จี 61, 57) สุภัททพุทฺธมบรรพชิต กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยอย่างไร ? และทำให้เกิดเหตุการณ์อะไรในกาลต่อมา ?

ตอบ ว่า "เราทั้งหลายพ้นดีแล้วจากพระสมณนั้น บัดนี้ เราพอใจ จะทำอะไรก็ทำ หรือ มีพอใจทำอะไรก็ไม่ต้องทำ" ฯ

เป็นเหตุให้เกิดสังคายนาพระธรรมวินัยครั้งที่ ๑ ฯ

(จี 60) หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน พระสาวกองค์ใดเป็นประธาน ในการทำปฐมสังคายนา ? เพราะปรารถนาเหตุใด ?

ตอบ พระมหากัสสปะ ฯ

เพราะปรารถนากล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยของพระสุภัททะ ผู้บวชตอนแก่ ในระหว่างเดินทางมาสักการะพระพุทธสรีระ ฯ

(จี 59) การทำสังคายนาครั้งแรก เกิดขึ้นหลังจากปรินิพพานล่วงแล้วกี่เดือน ? ใช้เวลาเท่าไร ? ใครทำหน้าที่ปุจฉาและวิสัชนา ?

ตอบ ล่วงแล้ว ๓ เดือน ฯ ใช้เวลา ๗ เดือน ฯ

พระมหากัสสปะทำหน้าที่ปุจฉา พระอุบาลีทำหน้าที่วิสัชนาพระวินัย พระอานนท์ทำหน้าที่วิสัชนาพระสูตรและพระอภิธรรม ฯ

(จี 58) พระมหากัสสปะ พระอุบาลี และพระอานนท์ องค์ใดนิพพานก่อนหรือหลังพระพุทธองค์ ? จงอ้างหลักฐานมาแสดง

ตอบ หลังพระพุทธองค์ทั้งหมด ฯ หลักฐาน คือพระสาวกทั้ง ๓ องค์นั้นได้ร่วมประชุมสงฆ์ทำสังคายนาครั้งที่ ๑ หลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน ฯ

(จี 52) สังคายนา คืออะไร? พระสุภัททพุทฺธมบรรพชิตผู้เป็นเหตุให้พระมหากัสสปะทำปฐมสังคายนา ได้กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัยมีใจความว่าอย่างไร? **ตอบ** คือ การประชุมกันเรียงเรียงศาสนธรรมคำสอนของพระศาสนามาวางไว้เป็นแบบแผน ฯ มีใจความว่า ท่านทั้งปวงอย่าโศกเศร้าอย่าร้องไห้รำไรไปเลย เมื่อพระสมณโคดมยังอยู่นั้น เบียดเบียนว่ากล่าว ว่าสิ่งนี้ควรสิ่งนี้ไม่ควร จำเดิมแต่นี้เราปรารถนาจะกระทำสิ่งใด เราก็กระทำสิ่งนั้นได้ พระสมณโคดมนิพพานเสียก็พันทุกข์พันร้อนเราทั้งปวงแล้ว ฯ

(จี 51) การทำสังคายนาครั้งที่ ๓ มีมูลเหตุจากอะไร? ใครเป็นผู้อุปถัมภ์? พระสงฆ์ผู้เข้าร่วมทำสังคายนามีจำนวนเท่าไร?

ใครเป็นประธาน? ใช้เวลานานเท่าไร ?

ตอบ มีมูลเหตุจากพวกเดียรถีย์เป็นจำนวนมากปลอมบวชในพระพุทธศาสนา ฯ พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ ฯ

มีจำนวน ๑,๐๐๐ รูป ฯ พระโมคคัลลิตุตรติสสเถระ เป็นประธาน ฯ ใช้เวลา ๙ เดือน ฯ

สรุปวิสัยมุข นักรธรรมชั้นเอก

วิชาวิสัยมุข

(ปี 52) สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงประมวล เรื่องอันเนื่องด้วยวินัยที่ภิกษุผู้เป็นเถระพึงเรียนรู้เป็นหลักไว้ในวินัยมุข เล่ม ๓ คืออะไรบ้าง ? เมื่อเรียนรู้แล้วจะอำนวยความสะดวกอะไรบ้าง ? **ตอบ** คือ ธรรมเนียม วิธี และกรณียะต่าง ๆ อันเนื่องด้วยวินัย ๆ ย่อมอาจจะอำนวยความสะดวกในหน้าที่ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย และอาจเป็นที่พึงของผู้ผู้น้อยในกิจการ ๆ

สังฆกรรม

- **มูลเหตุที่ทำให้เกิดสังฆกรรม มี ๒ อย่าง**
 ๑. มีภิกษุบริษัทเพิ่มจำนวนมากขึ้น
 ๒. มีพระพุทธรูปประสงค์เพื่อให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการบริหารหมู่คณะ
- **สังฆกรรม คือ งานของสงฆ์ หรือกรรมที่สงฆ์พึงทำ มี ๔ ประเภท คือ**
 ๑. **อปโลกนกรรม** กรรมที่ทำเพื่งด้วยบอกกันในที่ประชุมสงฆ์ ไม่ต้องตั้งญัตติและไม่ต้องสวดอนุสาวนา เช่น แจงการลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุ
 ๒. **ญัตติกรรม** กรรมที่ทำเพื่งตั้งญัตติไม่ต้องสวดอนุสาวนา เช่น อุโบสถและปวารณาออกพรรษา
 ๓. **ญัตติหุติกรรม** กรรมที่ทำด้วยตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนาหนึ่ง เช่น สมมติสีมา ให้ผ้ากฐิน
 ๔. **ญัตติจตุตถกรรม** กรรมที่ทำด้วยตั้งญัตติแล้วสวดอนุสาวนา ๓ หน เช่น อุปสมบท ให้ปริวาส ให้มานัต
- **ญัตติ คือการเผด็จสงฆ์ (คำประกาศให้สงฆ์ทราบเพื่อทำกิจของสงฆ์ร่วมกัน ...ในวงเล็บแค่บอกความหมายไม่ต้องท่อง)**
- **อนุสาวนา คือการประกาศความปรึกษาและตกลงของสงฆ์**
- **อปโลกนกรรม มี ๕ อย่าง คือ**
 ๑. **นิสสารณา** นาสนะสามเณรผู้กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ๒. **โอสารณา** รับสามเณรผู้ถูกนาสนะแล้วกลับประพฤติเรียบร้อย ให้เข้าหมู่
 ๓. **ภันชุกรม** บอกขออนุญาตปลงผมคนผู้จะบวชอันภิกษุจะตนเอง
 ๔. **พรหมทัณฑ์** ประกาศไม่ว่ากล่าวภิกษุหัวดีว่ายาก
 ๕. **กัมมลักษณะ** อปโลกนแจกอาหารในโรงฉันเป็นต้น
- **สังฆกรรมแต่ละประเภท ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในที่...**
 ๑. **อปโลกนกรรม** ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมา หรือนอกเขตสีมาก็ได้
 ๒. **ส่วนญัตติกรรม ญัตติหุติกรรม และญัตติจตุตถกรรม** ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมา จะเป็นพัทธสีมา หรืออพัทธสีมาก็ได้
- **สงฆ์ผู้ทำสังฆกรรม ท่านจัดเป็นวรรค มีจำนวนสงฆ์ผู้กระทำนั้นๆ ดังนี้**
 ๑. **จตุวรรค** มีจำนวน ๔ รูป ทำสังฆกรรมทุกอย่าง เว้นปวารณา ให้ผ้ากฐิน อุปสมบท และอัฏฐาน
 ๒. **ปัญจวรรค** จำนวน ๕ รูป ทำปวารณา ให้ผ้ากฐิน อุปสมบทในปัจจุบันชนบท
 ๓. **ทศวรรค** จำนวน ๑๐ รูป ให้อุปสมบทในมัชฌิมชนบท

๔. วิสดีวรรค จำนวน ๒๐ รูป ทำอัพภาน

- **ภิกษุผู้ควรเข้ากรรม** ต้องประกอบด้วยองค์ ๓ คือ
 ๑. เป็นภิกษุปกติ ไม่ถูกสงฆ์ยกเสียจากหมู่ด้วยอุกเขปนียกรรม
 ๒. มีสังวาสเสมอด้วยสงฆ์
 ๓. เป็นสมานสังวาสของกันและกัน
- **สังฆกรรมยอมวิบัติ** โดยเหตุ ๔ ประการ คือ ๑.โดยวัตถุ ๒.โดยสีมา ๓.โดยปริสะ ๔.โดยกรรมวาจา
- **วิบัติโดยวัตถุ** นั้น พึงเห็นดังนี้...
 ๑. ให้อุปสมบทแก่คนมีอายุหย่อน ๒๐ ขวบ
 ๒. ให้อุปสมบทแก่ภิกษุบุคคล
 ๓. สมมติสีมาคาบเกี่ยวหรือทับสีมาอื่น
 ๔. ทำผิดระเบียบ เช่นกรรมอันจะพึงทำในที่พร้อมหน้า ทำในที่ลับหลัง กรรมอันจะพึงทำด้วยการสอบถาม ทำด้วยไม่สอบถาม กรรมอันจะพึงทำด้วยปัญญา ทำด้วยไม่ปัญญาเป็นต้น.
- **วิบัติโดยสีมานั้น** พึงเห็นดังนี้...
 ๑. สมมติสีมาใหญ่เกินกำหนด (เกิน ๓ โยชน์)
 ๒. สมมติสีมาเล็กเกินกำหนด (จุไม่พอภิกษุ ๒๑ รูปนั่งเข้าหัตถบาสนัน)
 ๓. สมมติสีมามีนิมิตขาด
 ๔. สมมติสีมามีฉายาเป็นนิมิต
 ๕. สมมติสีมาไม่มีนิมิต
- **วิบัติโดยปริสะ**นั้น พึงเห็นดังนี้...
 ๑. ภิกษุเข้าประชุมไม่ครบองค์กำหนด
 ๒. สงฆ์ครบกำหนดแล้ว แต่ไม่นำฉันทะของภิกษุผู้ควรนำฉันทะมา
 ๓. มีผู้คัดค้านกรรมที่สงฆ์ทำ
- **วิบัติโดยกรรมวาจานั้น** พึงเห็นดังนี้...

๑. ไม่ระบುವัตถุ	๕. ตั้งญัตติภายหลัง
๒. ไม่ระบุงสงฆ์	๖. ทิ้งอนุสาวนาในกรรมวาจาที่มีอนุสาวนา
๓. ไม่ระบุงบุคคล	๗. สวดในกาลไม่ควร
๔. ไม่ตั้งญัตติ	

(ปี 64, 61) ญัตติและอนุสาวนา หมายถึงอะไร ? ญัตติมีใช้ในสังฆกรรมอะไรบ้าง ?

ตอบ ญัตติ หมายถึง คำเผด็จสงฆ์ อนุสาวนา หมายถึง การสวดประกาศคำปรึกษาและข้อตกลงของสงฆ์ ฯ

มีใช้ใน ๓ สังฆกรรม คือ ๑. ญัตติกรรม ๒. ญัตติทุติยกรรม ๓. ญัตติจตุตถกรรม ฯ

(จี 63, 59) มูลเหตุที่ทำให้เกิดสังฆกรรมมีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๒ อย่าง ๆ คือ ๑. มีภิกษุบริษัทเพิ่มจำนวนมากขึ้น ๒. มีพระพุทธประสงค์เพื่อให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการบริหารหมู่คณะ ฯ

(จี 63, 56) สงฆ์ผู้จะให้การอุปสมบทแก่กุลบุตร ในพระวินัยมีกำหนดจำนวนภิกษุไว้อย่างไร? ถ้าไม่ครบตามจำนวนนั้นจัดเป็นวิบัติอะไร?

ตอบ มีกำหนดอย่างนี้ คือในมัธยมชนบท ๑๐ รูปเป็นอย่างต่ำ ในปัจฉิมชนบท ๕ รูปเป็นอย่างต่ำ ฯ จัดเป็น ปริสวิบัติ ฯ

(จี 62, 50) สังฆกรรมมีอะไรบ้าง ? สังฆกรรมอะไรที่สงฆ์จตุรกรททำไม่ได้ ?

ตอบ มี ๑. อปโลกนกรรม ๒. ญัตติกรรม ๓. ญัตติทุติยกรรม ๔. ญัตติจตุตถกรรม ฯ

ปวารณา ให้ผ้ากฐิน อุปสมบท และอัฏฐาน สงฆ์จตุรกรททำไม่ได้ ฯ

(จี 62, 49) สังฆกรรมยอมวิบัติเพราะเหตุไรบ้าง ? ภิกษุ ๓ รูป ประชุมกันในสีมาสวดปาฏิโมกข์ชื่อว่าวิบัติเพราะเหตุไหน ?

ตอบ สังฆกรรมยอมวิบัติ (คือใช้ไม่ได้ แม้ทำแล้วก็ไม่เป็นอันทำ) เพราะเหตุ ๔ อย่าง คือ เพราะวัตถุบ้าง เพราะสีมาบ้าง เพราะปริสะบ้าง เพราะกรรมวาจาบ้าง ฯ ชื่อว่าวิบัติเพราะปริสะ ฯ

(จี 62) การอปโลกน์ และ การสวดกรรมวาจาให้ผ้ากฐิน จัดเป็นสังฆกรรมประเภทใด? อย่างไรต้องทำในสีมา อย่างไรทำนอกสีมาก็ได้?

ตอบ การอปโลกน์เพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นอปโลกนกรรม การสวดเพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นญัตติทุติยกรรม ฯ

การอปโลกน์เพื่อให้ผ้ากฐิน ทำในสีมาหรือนอกสีมาก็ได้ การสวดกรรมวาจาให้ผ้ากฐินต้องทำในสีมาเท่านั้น ฯ

(จี 60) สังฆกรรม ๔ นั้น อย่างไรต้องทำในสีมา อย่างไรทำนอกสีมาก็ได้ ?

ตอบ ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ต้องทำในสีมาเท่านั้น ส่วนอปโลกนกรรม ทำนอกสีมาได้ ฯ

(จี 59) ญัตติและอนุสาวนา หมายถึงอะไร? อนุสาวนามีใช้ในสังฆกรรมอะไรบ้าง?

ตอบ ญัตติ หมายถึง คำเผด็จสงฆ์ อนุสาวนา หมายถึง คำประกาศคำปรึกษาและข้อตกลงของสงฆ์ ฯ

มีใช้ใน ๒ สังฆกรรม คือ ๑. ญัตติทุติยกรรม ๒. ญัตติจตุตถกรรม ฯ

(จี 58) สังฆกรรมยอมวิบัติ โดยอะไรบ้าง ? สงฆ์ให้อุปสมบทแก่ภิกษุบุคคล เป็นสังฆกรรมวิบัติโดยอะไร ?

ตอบ โดยวัตถุ สีมา ปริสะ และกรรมวาจา ฯ วิบัติโดยวัตถุ ฯ

(จี 57) แนะนำให้ท่องจำไปเลย) อุโบสถกรรม อุปสมบทกรรม อปโลกนกรรม อัฏฐานกรรม อุกเขปนียกรรม ใช้สงฆ์จำนวนเท่าไรเป็นอย่างน้อยจึงจะถูกต้องตามพระวินัยบัญญัติ?

ตอบ อุโบสถกรรม ใช้สงฆ์ ๔ รูป

อุปสมบทกรรม ในปัจฉิมชนบท ใช้สงฆ์ ๕ รูป ในมัธยมชนบทใช้สงฆ์ ๑๐ รูป

อปโลกนกรรม ใช้สงฆ์ ๔ รูป

อัฏฐานกรรม ใช้สงฆ์ ๒๐ รูป

อุกเขปนียกรรม ใช้สงฆ์ ๔ รูป ฯ

(จี 56) ญัตติ กับ อนุสาวนา ต่างกันอย่างไร? มีใช้ในสังฆกรรมอะไรบ้าง?

ตอบ ญัตติ คือการเผด็จสงฆ์ ส่วนอนุสาวนา คือการประกาศความปรึกษาและตกลงของสงฆ์ ฯ

ญัตติ มีใช้ในญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ส่วนอนุสาวนา มีใช้เฉพาะในญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ฯ

(จี 55) สังฆกรรมมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? สังฆกรรมแต่ละประเภท ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในที่เช่นไร?

ตอบ สังฆกรรมมี ๔ ประเภท ฯ คือ อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑ ฯ

อปโลกนกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมา หรือนอกเขตสีมาก็ได้

ส่วนญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม และญัตติจตุตถกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมา จะเป็นพัทธสีมา หรือพัทธสีมาก็ได้ ฯ

(ปี 55) ความพร้อมของสงฆ์ครบองค์ที่กำหนดเป็นส่วนสำคัญในการประกอบสังฆกรรมนั้นๆ เมื่อครบองค์สงฆ์ตามที่กำหนด สังฆกรรมนั้นๆ เป็นอันใช้ได้แล้ว หรือยังมีช่องทางเสียหายอื่นอีก? จงชี้แจง

ตอบ นับว่าเป็นใช้ได้เฉพาะแต่อปโลกนกรรมเท่านั้น ส่วนสังฆกรรมอื่นๆ อีก ๓ อย่าง คือ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑ ยังมีช่องทางเสียหายอื่นอีก คือ วัตรวิบัติบ้าง สีมวิบัติบ้าง กรรมวาจาวิบัติบ้าง ฯ

(ปี 54) สงฆ์ผู้ทำสังฆกรรม ท่านจัดเป็นวรรคไว้อย่างไรบ้าง? แต่ละวรรคทำกรรมอะไรได้บ้าง?

ตอบ จัดอย่างนี้ คือ สงฆ์มี จำนวน ๔ รูปเรียกว่า จตุรวรรค จำนวน ๕ รูปเรียกว่า ปัญจวรรค
จำนวน ๑๐ รูปเรียกว่า ทศวรรค จำนวน ๒๐ รูปเรียกว่า วิสดีวรรค ฯ

สังฆกรรมทุกอย่าง เว้นปวารณา ให้ผ้ากฐิน อุปสมบท และอัพภาน สงฆ์จตุรวรรคทำได้,

ปวารณา ให้ผ้ากฐิน อุปสมบทในปัจฉิมชนบท สงฆ์ปัญจวรรคทำได้,

อุปสมบทในมัธยมชนบท สงฆ์ทศวรรคทำได้,

อัพภาน สงฆ์วิสดีวรรคทำได้

สงฆ์มีจำนวนมากกว่าที่กำหนดไว้ สามารถทำกรรมประเภทนั้น ๆ ได้ ฯ

(ปี 53) สังฆกรรม กับวินัยกรรม มีกำหนดบุคคลและสถานที่ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร?

ตอบ ต่างกันดังนี้ สังฆกรรม ต้องประชุมสงฆ์ครบองค์ตามกำหนดแห่งกรรมนั้น ๆ ต้องทำในสีมา เว้นไว้แต่อปโลกนกรรม ทำนอกสีมาก็ได้ ส่วนวินัยกรรมไม่ต้องประชุมสงฆ์ และทำนอกสีมาก็ได้ ฯ

(ปี 52) สังฆกรรม เมื่อก้าวโดยประเภท มีเท่าไร? อะไรบ้าง? จงยกตัวอย่างของสังฆกรรมนั้น ๆ มาอย่างละ ๑ ตัวอย่าง

ตอบ กล่าวโดยประเภท มี ๔ ฯ คือ

๑. อปโลกนกรรม ตัวอย่างเช่น การรับสามเณรผู้ถูกลงโทษเพราะกล่าวดูพระผู้มีพระภาคเจ้าและได้รับการยกเลิกโทษเพราะกลับประพฤติดี
๒. ญัตติกรรม ตัวอย่างเช่น การเรียกอุปสัมปทาเปกขะผู้ได้รับการไล่เลียงอันตราภิกขกรรมแล้วกลับเข้ามาในหมู่สงฆ์
๓. ญัตติทุติยกรรม ตัวอย่างเช่น สวดหยาบยาตราแก่ผู้ถูกคว่ำบาตรเพราะกลับประพฤติดีในภายหลัง
๔. ญัตติจตุตถกรรม ตัวอย่างเช่น การสวดกรรมที่สงฆ์ผู้ทำกรรม 7 สถาน มีดัชนีกรรมเป็นต้นลงโทษภิกษุผู้ประพฤติมิชอบ

(ปี 52) โดยทั่วไป มีความเข้าใจเรื่องสังฆกรรมว่า ในสีมาเดียวกัน ภิกษุจะประชุมทำสังฆกรรมวันหนึ่ง ๒ ครั้งไม่ได้ข้อนี้มีความจริงเป็นอย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ มีความเป็นจริงเป็นอย่างนี้ คือ สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุโบสถ ปวารณา ภิกษุอยู่ในสีมาเดียวกันจะต้องพร้อมเพรียงกันทำจะแยกกันทำ ๒ พวก ๒ ครั้งไม่ได้ แต่สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุปสมบทกรรมอัพภานกรรม จะทำวันเดียวหลายครั้งก็ได้

(ปี 50) สังฆกรรมจำแนกออกเป็นประเภท เรียกโดยชื่อมีอะไรบ้าง? กรรมอะไรบ้างที่สงฆ์จตุรวรรคทำได้?

ตอบ มี อปโลกนกรรม ๑ ญัตติกรรม ๑ ญัตติทุติยกรรม ๑ ญัตติจตุตถกรรม ๑ ฯ

เว้นปวารณา ให้ผ้ากฐิน อุปสมบท และอัพภาน นอกนั้นทำได้ ทุกอย่าง ฯ

(ปี 49) อย่างไรเรียกว่า สงฆ์ผู้พร้อมเพรียง และสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงนั้นสามารถทำสังฆกรรมใดได้บ้าง ?

ตอบ ภิกษุผู้อยู่ในสมานสังวาสสีมา แปลว่าแดนมีสังวาสเสมอกัน เป็นแดนที่กำหนดความพร้อมเพรียง มีสิทธิในอันจะเข้าอุโบสถ ปวารณา และสังฆกรรมร่วมกัน ทั้งหมดเข้าประชุมกันเป็นสงฆ์ หรือนำฉันทะของภิกษุผู้ไม่มาเข้าประชุม เรียกว่า สงฆ์ผู้พร้อมเพรียง ฯ สามารถทำสังฆกรรมทั้ง ๔ ประเภท มีอปโลกนกรรมเป็นต้นได้ ฯ

(ปี 49) ภิกษุที่เรียกในบาลีว่า ผู้เข้ากรรม คือใคร? และต้องประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างไร?

ตอบ คือภิกษุผู้เข้าในจำนวนสงฆ์ทำกรรมนั้นๆ ฯ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ คือเป็นภิกษุปกติ ไม่ถูกสงฆ์ยกเสียจากหมู่ด้วย

อุกเขปนิยกรรม มีสังวาสเสมอด้วยสงฆ์ และเป็นสมานสังวาสของกันและกัน ฯ

(ปี 48) ในสังฆกรรมทั้ง ๔ นั้น การสวดอนุสาวนามีอยู่ในกรรมไหนบ้าง? ในแต่ละกรรมนั้นให้สวดกี่ครั้ง?

ตอบ มีอยู่ใน ญัตติทุติยกรรม และ ญัตติจตุตถกรรม ฯ ในญัตติทุติยกรรมให้สวด ๑ ครั้ง ในญัตติจตุตถกรรมให้สวด ๓ ครั้ง ฯ

(ปี 47) สังฆกรรมแต่ละประเภท ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในที่เช่นไร?

ตอบ อปโลกนกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมาหรือนอกเขตสีมาก็ได้ ฯ

ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรมและญัตติจตุตถกรรม ทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมาเท่านั้นจะเป็นพัทธสีมาหรือพัทธสีมาก็ได้ ฯ

(ปี 47 แนะนำให้ท่องจำไปเลย) ภันฑุกรรม และ อุกเขปนียกรรม คืออะไร? จัดเป็นสังฆกรรมประเภทไหน?

ตอบ ภันฑุกรรม คือ กรรมที่ภิกษุแจ้งให้สงฆ์ทราบเพื่อปลงผมคนผู้มาขอบวชซึ่งยังไม่ได้ปลงผมมาก่อน และภิกษุจะปลงให้เอง ฯ

อุกเขปนียกรรม คือ กรรมที่สงฆ์ทำแก่ภิกษุผู้ต้องอาบัติแล้ว ไม่ยอมรับว่าต้องอาบัติ เรียกว่าไม่เห็นอาบัติ หรือไม่ทำคืนอาบัติ หรือมีทิวฎีบาปไม่ยอมสละ อันเป็นการเสียศีลสามัญญตา และทิวฎีสามัญญตา ฯ

ภันฑุกรรมจัดเป็นอปโลกนกรรม ฯ

อุกเขปนียกรรม จัดเป็นญัตติจตุตถกรรม ฯ

(ปี 46) สังฆกรรมมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ในสีมาเดียวกัน ภิกษุจะประชุมกันทำสังฆกรรมวันหนึ่ง ๒ ครั้งไม่ได้ ข้อนี้มีความจริงเป็นอย่างไร? จงอธิบาย

ตอบ มี ๔ อย่าง คือ ๑. อปโลกนกรรม ๒. ญัตติกรรม ๓. ญัตติทุติยกรรม ๔. ญัตติจตุตถกรรม ฯ

มีความจริงเป็นอย่างไร คือ สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุโบสถ ปวารณา ภิกษุอยู่ในสีมาเดียวกัน จะต้องพร้อมเพรียงกันทำ จะแยกกันทำ ๒ พวก ๒ ครั้งไม่ได้ แต่สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุปสมบทกรรม อภิธานกรรม จะทำวันเดียวหลายครั้งก็ได้ ฯ

(ปี 45) คำว่า ญัตติ อนุสาวนา อปโลกนะ อุปสัมปทาเปกขะ ได้แก่อะไร? จงชี้แจง

ภิกษุผู้สามารถสวดกรรมวาจาได้แม่นยำและสละสลวย ต้องพร้อมด้วยคุณสมบัติอย่างไรบ้าง?

ตอบ ญัตติ ได้แก่คำเพียงสงฆ์

อนุสาวนา ได้แก่คำประกาศปรึกษาและตกลงของสงฆ์

อปโลกนะ ได้แก่การบอกกันในที่ประชุมสงฆ์ ไม่ต้องตั้งญัตติ ไม่ต้องสวดอนุสาวนา

อุปสัมปทาเปกขะ ได้แก่กฤตกรรมผู้มุ่งอุปสมบท ฯ

อย่างนี้ คือ ๑. รู้จักประเภทของอักขระ

๒. รู้จักฐานกรรมของอักขระ

๓. ว่าเป็น ฯ

(ปี 45) ภิกษุผู้นับเข้าในจำนวนสงฆ์ทำกรรมนั้นๆ ต้องเป็นภิกษุเช่นไร?

เวลาทำสังฆกรรม ภิกษุที่อยู่ในสีมาเดียวกัน นับเข้าในจำนวนสงฆ์ทำกรรมทั้งหมดใช่หรือไม่? จงอธิบาย

ตอบ ต้องเป็นภิกษุปกติ ไม่ถูกสงฆ์ยกเสียจากหมู่ด้วยอุกเขปนียกรรม มีสังวาสเสมอด้วยสงฆ์ และเป็นสมานสังวาสของกันและกัน ฯ

ไม่ใช่ เพราะภิกษุที่เหลื่อจากจำนวนผู้ไม่มาเข้ากรรม เป็นผู้ควรให้ฉันทะ สงฆ์ทำกรรมเพื่อภิกษุใด ภิกษุนั้นก็ไม่นับเข้าในจำนวนสงฆ์ และไม่ใช้ผู้ควรให้ฉันทะ แต่เป็นผู้ควรเข้ากรรมนั้น ฯ

(ปี 44) อปโลกนกรรมมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? สงฆ์ผู้ทำสังฆกรรม มีกำหนดจำนวนไว้อย่างไร?

ตอบ มี ๕ อย่างคือ

๑. นิสสารณา นาสนะสามเณรผู้กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้า

๒. โอสารณา รับสามเณรผู้ถูกนาสนะแล้วกลับประพฤติเรียบร้อย ให้เข้าหมู่

๓. ภันฑุกรรม บอกขออนุญาตปลงผมคนผู้จะบวชอันภิกษุจะทำเอง

๔. พรหมทัณฑ์ ประกาศไม่ว่ากล่าวภิกษุหัวดีว่ายาก

๕. กัมมลักษณะ อปโลกนแจกอาหารในโรงฉันเป็นต้น

มีกำหนดจำนวนไว้ดังนี้

จตุวรรค สงฆ์มีจำนวน ๔ รูป

ปัญจวรรค สงฆ์มีจำนวน ๕ รูป

ทศวรรค สงฆ์มีจำนวน ๑๐ รูป

วิสตวรรค สงฆ์มีจำนวน ๒๐ รูป

(ปี 43) การตั้งญาติและสวดอนุสาวนามีอยู่ในกรรมอะไรบ้าง ในสังฆกรรมทั้ง ๔?

สังฆกรรม ๔ นั้น อย่างไหนต้องทำในสีมา อย่างไหนทำนอกสีมาก็ได้?

ตอบ การตั้งญาติ มีในญาติกรรม ญาติติเหตุกรรม และญาติจตุตถกรรม ส่วนการสวดอนุสาวนามีในญาติเหตุกรรม และญาติจตุตถกรรม ญาติกรรม ญาติติเหตุกรรม และญาติจตุตถกรรม ต้องทำในสีมาเท่านั้น ทำนอกสีมาไม่ได้ เพราะต้องตั้งญาติ ส่วนอปโลกนกรรม ทำนอกสีมาก็ได้ เพราะไม่ต้องตั้งญาติ ๑

สีมา

➤ คำทักษิณิต (*** แนะนำให้ท่อง และฝึกเขียนให้ได้ทุกทิศ เพราะออกข้อสอบบ่อย)

ในทิศตะวันออก ว่าดังนี้ " ปุรตถิมาย ทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศตะวันออก อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศตะวันออกเฉียงใต้ ว่าดังนี้ " ปุรตถิมาย อนุทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศตะวันออก อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศใต้ ว่าดังนี้ " ทกขิมาย ทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศใต้ อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศตะวันตกเฉียงใต้ ว่าดังนี้ " ทกขิมาย อนุทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศใต้ อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศตะวันตก ว่าดังนี้ " ปจฉิมาย ทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศตะวันตก อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ว่าดังนี้ " ปจฉิมาย อนุทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศตะวันตก อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศเหนือ ว่าดังนี้ " อุตตราย ทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศเหนือ อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ว่าดังนี้ " อุตตราย อนุทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศเหนือ อะไรเป็นนิमित . "

(ปี 64, 62, 54) สีมาคืออะไร ? มีความสำคัญอย่างไร ?

ตอบ คือ เขตประชุมของสงฆ์ทำสังฆกรรม ๑ มีความสำคัญ เพื่อจะกำหนดรู้เขตประชุมแห่งสงฆ์ที่ประชุมกัน ทำสังฆกรรมมีการให้อุปสมบทแก่กุลบุตร เป็นต้น ที่พระศาสดาทรงอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำ ๑

(ปี 63) สีมามีกี่ประเภท ? วิสุงคามสีมา จัดเข้าในประเภทไหน ?

ตอบ มี ๒ ประเภท คือ พัทธสีมา อพัทธสีมา ๑ วิสุงคามสีมา เมื่อสงฆ์ยังไม่ผูก จัดเป็นอพัทธสีมา ครั้นสงฆ์ผูกแล้ว จัดเป็นพัทธสีมา ๑

(ปี 61, 50) สีมาสังกะระ คืออะไร? สงฆ์จะทำสังฆกรรมในสีมาเช่นนั้นได้หรือไม่อย่างไร?

ตอบ คือ สีมาที่สมมติคาบเกี่ยวกันระหว่างสีมาที่สมมติไว้เดิมและสีมาที่สมมติขึ้นใหม่ ๑

สงฆ์ทำสังฆกรรมในสีมาที่สมมติไว้เดิมได้ แต่ทำในสีมาที่สมมติขึ้นใหม่ไม่ได้ ๑

(ปี 60) สีมา มีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? ตอบ มี ๒ ประเภท ๑ คือ พัทธสีมา และ อพัทธสีมา ๑

(ปี 59, 46) การทักษิณิตในทิศทั้ง ๘ นั้น ทักทิละหนักถูกต้องหรือไม่? เพราะเหตุไร? จงเขียนคำทักษิณิตในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มาดู?

ตอบ ไม่ถูกต้อง ๑ ที่ถูกต้องนั้นเมื่อเริ่มต้นทักษิณิตในทิศบูรพาแล้ว ทักมาโดยลำดับจนถึงนิमितสุด ต้องวนไปทักษิณิตในทิศบูรพาซ้ำอีก ๑

คำทักษิณิตในทิศตะวันออกเฉียงเหนือว่าดังนี้ " อุตตราย อนุทิสาย ก็ นิमितต์ " ๑

(ปี 58) สีมา มีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ? ประเภทไหนสมมติเป็นดิจิวราวิปवासไม่ได้ ?

ตอบ มี ๒ ประเภท ๑ พัทธสีมา คือแดนที่ผูก หมายถึงเขตอันสงฆ์กำหนดเอาเอง และอพัทธสีมา คือแดนที่ไม่ได้ผูก หมายถึงเขตอันเขากำหนดไว้

โดยปกติของบ้านเมือง หรือเขตที่มีสัญญาอื่นเป็นเครื่องกำหนด ๑ ประเภทอพัทธสีมา ๑

(ปี 57) จงอธิบายความหมายคำต่อไปนี้ ก. สัตตภัณฑรสีมา ข. อุทกุกเขปสีมา

ตอบ ก. สัตตภัณฑรสีมา ได้แก่สีมาในป่าหาคณตั้งบ้านเรือนมิได้ กำหนดเขตแห่งสามัคคีในชั่ว ๗ อัฏฐันดรโดยรอบ นับแต่ที่สุดแนวแห่งสงฆ์ออกไป (๗ อัฏฐันดร คือ ๔๙ วา)

ข. อุทกทุกเขปสีมา ได้แก่สีมาที่กำหนดเขตสามัคคีด้วยชั้ววกน้ำสาตแห่งคนมีอายุและกำลังเป็นปานกลาง ฯ

(ปี 56) นิมิตรอบโรงอุโบสถ มีความสำคัญอย่างไร? คำทักนิมิตรในทิศตะวันออกกว่าอย่างไร?

ตอบ มีความสำคัญ คือใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อกำหนดเขตสีมาสำหรับทำสังฆกรรม ฯ คำทักนิมิตรในทิศตะวันออกกว่า “ปุรตถิมาย ทิสาย ก็ นิมิตรต” ฯ

(ปี 56) สีมาเป็นหลักสำคัญแห่งสังฆกรรมอย่างไร? พัทธสีมาที่กำหนดขนาดพื้นที่ไว้อย่างไร?

ตอบ สีมาเป็น เขตประชุม ของสงฆ์ผู้ทำกรรม พระศาสดาทรงพระอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำภายในสีมาเพื่อจะรักษาสามัคคีในสงฆ์ ฯ

อย่างนี้ คือ กำหนดไม่ให้สมมติสีมาเล็กเกินไปจนจุภิกษุ ๒๑ รูปนั่งไม่ได้และไม่ให้สมมติสีมาใหญ่เกินไปกว่า ๓ โยชน์ ฯ

(ปี 55) พัทธสีมา มีกี่ชนิด? อะไรบ้าง? สีมาผูกเฉพาะบริเวณอุโบสถเรียกว่าอะไร?

ตอบ มี ๓ ชนิดคือ สีมาผูกเฉพาะบริเวณโรงอุโบสถ เรียกว่าขันชสีมา ๑ สีมาผูกทั่ววัด เรียกว่ามหาสีมา ๑ สีมาผูก ๒ ชั้น ๑ ฯ เรียกว่าขันชสีมา ฯ

(ปี 53) นิมิตรที่อยู่รอบโรงอุโบสถ มีไว้เพื่อประโยชน์อะไร? จงเขียนคำทักนิมิตรในทิศตะวันตกเฉียงใต้มาดู?

ตอบ มีไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายกำหนดเขตการทำสังฆกรรม ฯ ทกขินาย อนุทิสาย ก็ นิมิตรต ฯ

(ปี 53) จงอธิบายความหมายของวิสุคคามสีมา และสัตตภัณฑสีมา

ตอบ วิสุคคามสีมา หมายถึงเขตแห่งสามัคคีที่สงฆ์ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตยกให้เป็นแดนหนึ่งจากบ้าน ฯ

สัตตภัณฑสีมา หมายถึงเขตแห่งสามัคคีในป่าหาคณตั้งบ้านเรือนไม่ได้ชั่ว ๗ ภัณฑกร(๔๘ วา) โดยรอบ นับแต่ที่สุดแห่งสงฆ์ออกไป

(ปี 52) การผูกพัทธสีมาในบัดนี้ มีขั้นตอนในการปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ มีขั้นตอนดังนี้

๑. พื้นที่อันจะสมมติเป็นสีมาต้องได้รับพระราชทานวิสุคคามสีมาก่อน
๒. ประชุมภิกษุผู้อยู่ในเขตวิสุคคามสีมาหรือนำฉันทะของเธอมาแล้วสวดถอนเป็นแห่ง ๆ ไปกว่าจะเห็นว่าพอดี ฟังสวดถอนดีจิวราวิปवास ก่อนแล้วจึงสวดถอนสมานสังวาสสีมา
๓. เตรียมนิมิตรไว้ตามทิศ
๔. เมื่อสมมติสีมา ต้องประชุมภิกษุผู้อยู่ภายในนิมิตรหรือนำฉันทะของเธอมาแล้วออกไปทักนิมิตร
๕. กลับมาสวดสมมติสมานสังวาสสีมาก่อนแล้ว สวดสมมติดีจิวราวิปवासสีมา ฯ

(ปี 51) ดีจิวราวิปवासสีมา และ อุทกทุกเขปสีมา ได้แก่สีมาเช่นไร?

ตอบ ดีจิวราวิปवासสีมา ได้แก่ สีมาที่สงฆ์สมมติให้เป็นแดนไม่อยู่ปราศจากไตรจีวรได้ในเขตสีมานั้น

อุทกทุกเขปสีมา ได้แก่ สีมาที่กำหนดเขตแห่งสามัคคีด้วยชั้ววกน้ำสาตแห่งคนมีอายุและกำลังปานกลาง ฯ

(ปี 48) สีมาเป็นหลักสำคัญแห่งสังฆกรรมอย่างไร? พัทธสีมาที่กำหนดขนาดพื้นที่ไว้อย่างไร?

ตอบ สีมาเป็นเขตประชุมของสงฆ์ผู้ทำกรรม พระศาสดาทรงพระอนุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำภายในสีมา เพื่อจะรักษาสามัคคีในสงฆ์ ฯ

อย่างนี้ คือ กำหนดไม่ให้สมมติสีมาเล็กเกินไปจนจุภิกษุ ๒๑ รูป นั่งไม่ได้และไม่ให้สมมติสีมาใหญ่เกินไปกว่า ๓ โยชน์ ฯ

(ปี 47) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุคคามสีมาและสร้างโรงอุโบสถแล้ว ภายหลังหรือสร้างใหม่ จะต้องขอพระราชทานวิสุคคามสีมาใหม่หรือไม่? จง

ชี้แจง **ตอบ** ถ้าสร้างอยู่ในเขตวิสุคคามสีมาเดิมที่ได้รับพระราชทานไว้ ไม่ต้องขอพระราชทานใหม่ แต่ถ้าสร้างพ้นเขตวิสุคคามสีมาที่กำหนดเดิมนั้น

ต้องขอพระราชทานวิสุคคามสีมาใหม่ ฯ

(ปี 46) สีมามีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? แดนที่มีสังวาสเสมอกันเรียกว่าอะไร? มีประโยชน์อย่างไร?

ตอบ มี ๒ ประเภท ฯ คือ ๑. พัทธสีมา ๒. อพัทธสีมา ฯ เรียกว่า สมานสังวาสสีมา ฯ

มีประโยชน์อย่างนี้ คือ ภิกษุผู้อยู่ในเขตนี้ มีสิทธิในอันจะเข้าอุโบสถ ปวารณา และสังฆกรรมร่วมกัน เป็นแดนที่กำหนดความพร้อมเพรียง ภิกษุผู้อยู่

ในสีมานี้ทั้งหมดเข้าประชุมกันเป็นสงฆ์ หรือนำฉันทะของภิกษุผู้ไม่มาเข้าประชุม เรียกว่าสงฆ์พร้อมเพรียงกัน ฯ

(ปี 45) วิสุคคามสีมา พัทธสีมา ได้แก่สีมาเช่นไร?

กฐิน เป็นสังฆกรรมอะไร? การรับกฐิน ตลอดจนถึงกราน ต้องทำในสีมาอย่างเดียว หรือทำนอกสีมาก็ได้?

ตอบ วิสุงคามสีมา ได้แก่เขตที่สงฆ์ได้รับพระราชทานพระบรมราชาอนุญาตยกให้เป็นแผนกหนึ่งจากบ้าน ๆ พัทธสีมา ได้แก่วิสุงคามสีมานั้นเองอันสงฆ์ผูกแล้ว คือสมมติเป็นสมานสังวาสสีมาแล้ว ๆ เป็นญัตติทุติยกรรม ๆ การรับกฐิน การอุปโลกน์เพื่อให้ผ้ากฐิน และการกรานกฐิน ทำในสีมาหรือนอกสีมาก็ได้ การสวดญัตติทุติยกรรมวาจาให้ผ้ากฐิน ต้องทำในสีมาอย่างเดียว ๆ

(ปี 44) วัตถุที่ใช้เป็นนิมิตกำหนดเขตสีมามีอะไรบ้าง? อะไรบ้าง?

ปัจจุบันนิยมใช้วัตถุอะไรเป็นนิมิต ? และวัตถุที่จะใช้เป็นนิมิตนั้นได้มีกำหนดไว้อย่างไร?

ตอบ มี ๘ อย่างคือ ๑. ภูเขา ๒. ศิลา ๓. ป่าไม้ ๔. ต้นไม้ ๕. จอมปลวก ๖. ทนทาง ๗. แม่น้ำ ๘. น้ำ

ใช้ศิลาเป็นนิมิต มีกำหนดไว้ดังนี้

๑. เป็นศิลาหินแท้ หินปนแร่ ใช้ได้ทั้งหมด
๒. เป็นศิลามีก้อนโตไม่ถึงตัวข้าง ขนาดเท่าศีรษะโคหรือกระบือเอียง ๆ
๓. เป็นศิลาแท่งเดียว
๔. อย่างเล็กขนาดเท่าก้อนน้ำอ้อยหนัก ๓๒ ปะละ ราว ๕ ชั่งก็ใช้ได้

(ปี 44) สมานสังวาสสีมา และตจีวรวิปวาสนสีมา ได้แก่สีมาเช่นไร? ในการถอน และสมมติ สีมาทั้ง ๒ นี้ มีวิธีปฏิบัติก่อนหลังอย่างไร?

ตอบ สีมาที่ทรงพระอนุญาตให้สงฆ์สมมติเป็นแดนมีสังวาสเสมอกัน ภิกษุผู้อยู่ในเขตนี้มีสิทธิในอันจะเข้าอุโบสถ ปวารณา และสังฆกรรมร่วมกัน เรียกว่าสมานสังวาสสีมา สมานสังวาสสีมานี้ ทรงพระอนุญาตให้สมมติตจีวรวิปวาสนสีมา ซ้ำลงได้อีก เว้นบ้าน และอุปจารบ้านอันตั้งอยู่ในสีมานั้น เมื่อได้สมมติอย่างนี้แล้ว แม้ภิกษุอยู่ห่างจากตจีวรในสีมานั้น ก็ไม่เป็นอันอยู่ปราศ เรียกว่าตจีวรวิปวาสนสีมา ๆ ในการถอน ให้ถอนตจีวรวิปวาสนสีมาก่อน ถอนสมานสังวาสสีมาภายหลังในการสมมติ ให้สมมติสมานสังวาสสีมาก่อน สมมติตจีวรวิปวาสนสีมาภายหลัง

(ปี 43) พัทธสีมาที่กำหนดขนาดพื้นที่ไว้หรือไม่? ถ้ามี กำหนดไว้อย่างไร? สถานที่ที่เป็นสีมาตามพระวินัยไม่ได้ มีหรือไม่? เพราะเหตุใด?

ตอบ มีกำหนดไว้ คือกำหนดไม่ให้สมมติสีมาเล็กเกินไปจนจุภิกษุ ๒๑ รูป นั่งไม่ได้และไม่ให้สมมติสีมาใหญ่เกินไปกว่า ๓ โยชน์ สีมาเล็กเกินไปใหญ่เกินไป เป็นสีมาวิบัติ ใช้ไม่ได้ ๆ ไม่มี เพราะในป่าที่ไม่มีบ้าน ก็จัดเป็นสัตตพันตสีมา ในน่านน้ำที่ได้ขนาด ก็จัดเป็นอุทกทุกเขปสีมา ผืนแผ่นดินที่มีหมู่บ้านก็จัดเป็นคามสีมา แม้สิมันตริกซึ่งคั่นระหว่างมหาสีมาก็ับขันตสีมาจัดเป็นคามสีมา ๆ

กฐิน

(ปี 64, 57, 51) ผ้าที่ไม่ทรงอนุญาตให้ใช้เป็นผ้ากฐิน ได้แก่ผ้าเช่นไรบ้าง?

- ตอบ** เช่นนี้ คือ
๑. ผ้าที่ไม่ได้เป็นสิทธิ เช่น ผ้าที่ขอยืมเขามา
 ๒. ผ้าที่ได้มาโดยอาการอันมิชอบ คือทำนินิตได้มา พุดเลียบเคียงได้มาและผ้าเป็นนิสัคคีย์
 ๓. ผ้าที่ได้มาโดยบริสุทธ์ แต่เก็บค้างคืนไว้ ๆ

(ปี 63, 59, 56) กรานกฐิน ได้แก่การทำอย่างไร ? จงเขียนคำอนุโมทนากฐินมาดู

ตอบ ได้แก่ เมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในเดือนท้ายฤดูฝน พอจะทำการเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งผู้เหมาะสม ภิกษุผู้ได้รับผ้านั้นนำไปทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งให้แล้วเสร็จในวันนั้น แล้วมา บอกแก่ภิกษุผู้ยกผ้านั้นให้ เพื่ออนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ทั้งหมดนี้คือกรานกฐิน ๆ

(ปี 61, 49) การกรานกฐิน คืออะไร ? อธิบายพอเข้าใจ

ตอบ คือ เมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในเดือนท้ายฤดูฝน พอจะทำการเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่ง ภิกษุผู้ได้รับผ้านั้นนำไปทำเป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งให้แล้วเสร็จ ในวันนั้น แล้วมาบอกแก่ภิกษุผู้ยกผ้านั้นให้เพื่ออนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ทั้งหมดนี้คือการกรานกฐิน ๆ

(ปี 60) กฐิน มีชื่อมาจากอะไร ? ผ้าที่เป็นกฐินได้มีอะไรบ้าง ?

ตอบ มาจากชื่อไม้สะดึงที่ลาดหรือกางออกสำหรับขึงจีวรเพื่อเย็บ ฯ

มี ๑. ผ้าใหม่ ๒. ผ้าเทียมใหม่คือผ้าฟอกสะอาดแล้ว ๓. ผ้าเก่า ๔. ผ้าบังสุกุล ๕. ผ้าที่ตกตามร้านตลาดซึ่งเขานามาถวายสงฆ์ ฯ
คำอนุโมทนาภิกษุว่า อตถตฺ ภาเน สงฆสส ภิกฺขุณฺ ฌมฺมิโก ภิกฺขุณฺตถาโร อนุโมทามิ ฯ

(ปี 58) อานิสงส์กฐินจะสิ้นสุดลง เพราะเหตุอะไรบ้าง ?

ตอบ เพราะปฐโก ๒ ประการ คืออาวาสปฐโก ความกังวลในอาวาส และจีวรปฐโก ความกังวลในจีวร ขาดลง และสิ้นสุดเขตจีวรกาล ฯ

(ปี 57) ภิกษุผู้กรานกฐินแล้ว ย่อมได้อานิสงส์อะไรบ้าง?

ตอบ ๑. เทียวไปไม่ต้องบอกลาตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลวรรค ในปาจิตตยกัณฑ์ ๒. เทียวจาริกไปไม่ต้องถือเอาไตรจีวรไปครบสำหรับ
๓. ฉันทคณะโกชนได้ ๔. เก็บอดีตจีวรไว้ได้ตามปรารถนา
๕. จีวรอันเกิดขึ้นในที่นั้นเป็นของได้แก่พวกเธอ
ทั้งได้โอกาสขยายเขตจีวรกาลให้ยาวออกไปตลอด ๔ เดือนฤดูเหมันต์ด้วย ฯ

(ปี 54) สงฆ์ผู้มีสิทธิรับผ้ากฐิน ต้องมีคุณสมบัติอย่างไร? ภิกษุผู้ควรครองผ้ากฐิน พึงมีคุณสมบัติอะไรบ้าง? จงบอกมาสัก ๕ ข้อ

ตอบ ต้องเป็นผู้จำพรรษามาแล้วฉ้วนไตรมาสไม่ขาดในอาวาสเดียวกัน มีจำนวนตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ฯ

พึงมีคุณสมบัติอย่างนี้ คือ (ให้ตอบเพียง ๕ ข้อ ใน ๘ ข้อต่อไปนี้)

๑. รู้จักบุพพกรรม ๕. รู้จักมาติกา คือหัวข้อแห่งการเตาะกฐิน
๒. รู้จักถอนไตรจีวร ๖. รู้จักปฐโกกังวลเป็นเหตุยังไม่เตาะกฐิน
๓. รู้จักอธิษฐานไตรจีวร ๗. รู้จักการเตาะกฐิน
๔. รู้จักการกราน ๘. รู้จักอานิสงส์กฐิน ฯ

(ปี 54) ภิกษุถือว่าได้รับอานิสงส์กฐินแล้ว เข้าบ้านในเวลาวิกาลโดยไม่บอกลา ต้องอาบัติอะไรหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ในกรณีที่ได้รับนิมนต์แล้ว ไปในที่นิมนต์ ภายหลังภัตรเข้าบ้านโดยไม่บอกลา ไม่ต้องอาบัติ ซึ่งได้รับยกเว้นด้วยอานิสงส์ที่ว่าเทียวไปไม่ต้องบอกลา ตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลวรรค ในปาจิตตยกัณฑ์ ฯ แต่ในกรณีที่ไม่ได้รับนิมนต์ เข้าบ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่งรัตนวรรค ในปาจิตตยกัณฑ์ ยกเว้นในกรณีรีบด่วน เช่นภิกษุถูกงูกัดรีบเข้าไปเพื่อหายาหรือตามหมอ ฯ

(ปี 53) กฐิน เป็นสังฆกรรมอะไร? การรับกฐิน ตลอดจนถึงการกราน ต้องทำในสีมาเท่านั้น หรือทำนอกสีมาก็ได้?

ตอบ เป็นญัตติทุติยกรรม ฯ การรับกฐิน การอุปโลกน์เพื่อให้ผ้ากฐิน และการกรานกฐินทำในสีมาหรือนอกสีมาก็ได้ การสวดญัตติทุติยกรรมวาทให้ผ้ากฐิน ต้องทำในสีมาเท่านั้น ฯ

(ปี 50) การอุปโลกน์ และ การสวดเพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นสังฆกรรมประเภทใด? การกรานกฐินด้วยผ้าสังฆาฏิ พึงกล่าวอย่างไร?

ตอบ การอุปโลกน์เพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นอุปโลกนกรรม การสวดเพื่อให้ผ้ากฐิน จัดเป็นญัตติทุติยกรรม ฯ ว่า อิมาย สงฆาภิกฺขุยา ภิกฺขุณฺ อตถรามิ ฯ

(ปี 48) ภิกษุได้รับอานิสงส์กฐิน เข้าบ้านในเวลาวิกาลโดยไม่บอกลา ต้องอาบัติอะไรหรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ในกรณีที่ได้รับนิมนต์แล้ว ไปในที่นิมนต์ ภายหลังภัตรเข้าบ้านโดยไม่บอกลา ไม่ต้องอาบัติ ซึ่งได้รับยกเว้นด้วยอานิสงส์ที่ว่าเทียวไปไม่ต้องบอกลา ตามสิกขาบทที่ ๖ แห่งอเจลวรรค ในปาจิตตยกัณฑ์ ฯ แต่ในกรณีที่ไม่ได้รับนิมนต์เข้าบ้านในเวลาวิกาล ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่งรัตนวรรคในปาจิตตยกัณฑ์ ยกเว้นในกรณีรีบด่วน เช่นภิกษุถูกงูกัดรีบเข้าไปเพื่อหายาหรือตามหมอ ฯ

(ปี 47) สงฆ์ผู้ทำกรรมในการให้ผ้ากฐิน มีกำหนดจำนวนอย่างน้อยไว้เท่าไร? ที่กำหนดไว้อย่างนั้น มีพระพุทธประสงค์อย่างไร?

ตอบ มี ๕ รูปเป็นอย่างน้อย ฯ มีพระพุทธประสงค์ว่า ภิกษุรูปหนึ่งเป็นบุคคลผู้รับผ้ากฐิน เหลืออีก ๔ รูปเป็นสงฆ์ กรานและอนุโมทนา จึงกำหนดอย่างนั้น ฯ

(ปี 46) คำว่า “ กฐิน ” เป็นชื่อของอะไร? มีชื่อเรียกอย่างนั้นเพราะเหตุไร? การกรานกฐินนั้น มีวิธีปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ เป็นชื่อของสังฆกรรมอย่างหนึ่ง ฯ เพราะมีชื่อออกจากไม้สะดึงที่ลาดหรือกางออก เพื่อขึงจีวรเย็บ ฯ

มีวิธีปฏิบัติอย่างนี้ คือ เมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในกาลเช่นนั้นพอจะทำได้ จิตรจิรผู้หนึ่งได้ สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่ง เพื่อประโยชน์นี้ ภิกษุผู้ได้รับผ้านั้นเอาไปทำจีวรให้เสร็จในวันนั้นแล้วมาบอกภิกษุผู้ยกผ้านั้นให้เพื่ออนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา

(ปี 46) ไตรจิร กำหนดให้เรียกผ้าว่า อันตราวาสก เรียกผ้าห่มว่า อุตตราสงค์ เรียกผ้าทาบว่า สังฆาฏี ในเวลาไหนบ้าง? ผ้า ๓ ผืนนั้น กำหนดให้เรียกว่า จีวร ในเวลาไหนบ้าง?

ตอบ ในเวลาดังต่อไปนี้ คือ ในเวลาบอกบาตรจิรแก่อุปสัมปทาเปกษะ ในเวลาอธิฐานเป็นผ้าครอง ในเวลาปัจจุธรรม และในเวลากรานกฐิน ฯ ในเวลาผ้า ๓ ผืนนั้น เป็นนิสสัยเพราะอยู่ปราศ คำเสียดเรียกว่าจีวรทุกผืน และในเวลาผ้าเหล่านั้นเป็นอดีตจิร คำวิกัป คำถอนวิกัป รวมเรียกว่าจีวรทั้งสิ้น ฯ

(ปี 45) กฐินจะเตาะหรือไม่เตาะ กำหนดรู้ได้อย่างไร? ผ้าที่ทรงห้ามใช้เป็นผ้ากฐินได้แก่ผ้าเช่นไรบ้าง?

ตอบ กฐินเตาะ กำหนดรู้ได้ด้วยอวาสาปติโพธและจีวรปติโพธขาด หรือสิ้นเขตจีวรกาลที่ขยายออกไปอีก ๔ เดือน กฐินไม่เตาะ กำหนดรู้ได้ด้วยอวาสาปติโพธหรือ จีวรปติโพธอย่างใดอย่างหนึ่งยังไม่ขาด และยังอยู่ในเขตจีวรกาลที่ขยายออกไปอีก ๔ เดือน ฯ

เช่นนี้ คือ ๑. ผ้าที่ไม่ได้เป็นสิทธิ เช่น ผ้าที่ข้อมีเขามา ๒. ผ้าที่ได้มาโดยอาการอันมิชอบ คือทำนินิตได้มา

๓. ผ้าที่ได้มาโดยการทุเลียบเคียง ๔. ผ้าเป็นนิสสัย ๕. ผ้าที่ได้มาโดยทางบริสุทธิ แต่เก็บไว้ค้างคืน ฯ

(ปี 43) วัดมีพระจำพรรษาวัดละ ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง ทายกประสงค์จะถวายกฐิน นิมนต์พระมารวมในวัดเดียวกันเพื่อรับกฐิน เป็นกฐินหรือไม่? เพราะเหตุใด? ในคัมภีร์บริวาร ภิกษุผู้ควรกรานกฐินประกอบด้วยองค์เท่าไร? บอกมา ๓ ข้อ

ตอบ ไม่เป็นกฐิน เพราะองค์กำหนดสิทธิของภิกษุผู้จะกรานกฐินมี ๓ คือ ๑. เป็นผู้จำพรรษาถ้วนไตรมาสไม่ขาด ๒. อยู่ในอาวาสเดียวกัน

๓. ภิกษุมีจำนวนตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป

ประกอบด้วยองค์ ๘ (เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ)

๑. รู้จักบุพพกรรม ๕. รู้จักมาติกา คือหัวข้อแห่งการเตาะกฐิน

๒. รู้จักถอนไตรจีวร ๖. รู้จักปติโพธกังวลเป็นเหตุยังไม่เตาะกฐิน

๓. รู้จักอธิฐานไตรจีวร ๗. รู้จักการเตาะกฐิน

๔. รู้จักการกราน ๘. รู้จักอาณิสยสังกฐิน

สมมติเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์

- เจ้าอธิการ หมายถึงภิกษุที่สงฆ์สมมติให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำการของสงฆ์ มี ๕ แผนก คือ

๑. เจ้าอธิการแห่งจีวร ๒. เจ้าอธิการแห่งอาหาร ๓. เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ ๔. เจ้าอธิการแห่งอาราม ๕. เจ้าอธิการแห่งคลัง

- เจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์(เจ้าอธิการ) พึงประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ ๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง

๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย ๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว

๕. เข้าใจการทำหน้าที่อย่างนั้น

- สงฆ์พึงสวดสมมติเจ้าอธิการเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่นั้น จะต้องสวดด้วยกรรมวาจา ...**ญัตติทุติยกรรม...**

(ปี 64) เจ้าอธิการที่สงฆ์สมมติให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำการของสงฆ์ในพระวินัยมี ๕ แผนก อะไรบ้าง?

ตอบ มี ๑. เจ้าอธิการแห่งจีวร ๒. เจ้าอธิการแห่งอาหาร ๓. เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ ๔. เจ้าอธิการแห่งอาราม ๕. เจ้าอธิการแห่งคลัง ฯ

(ปี 63, 61, 44) ภิกษุผู้ควรได้รับสมมติให้เป็นภัตตุงเทศกะ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติเช่นไร? ภัตตรที่ควรแจกเฉพาะมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้ คือ ๑. เว้นอคติ ๔ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยาคติ

๒. รู้จักภัตตรที่ควรแจกหรือมิควรแจก

๓. รู้จักลำดับที่ฟังแจก ๖

มี ๕ อย่างคือ ๑. อาคันตุกภัตร อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุอาคันตุกะ

๒. คมยภัตร อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุผู้จะไปอยู่ที่อื่น

๓. คิลานภัตร อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุอาพาธ

๔. คิลานุปัฏฐากภัตร อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุผู้พยาบาลไข้

๕. กุฏิภัตร อาหารที่เขาถวายแก่ภิกษุผู้อยู่ในกุฏิที่เขาสร้าง

(ปี 62, 56) เจ้าอธิการตามพระวินัยหมายถึงใคร? สงฆ์ฟังสวดสมมติเจ้าอธิการด้วยกรรมวาจาประเภทใด?

ตอบ หมายถึง ภิกษุผู้ได้รับสมมติจากสงฆ์ให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์นั้น ๆ ฟังสวดสมมติด้วยญัตติทุติยกรรม ๖

(ปี 59) คำว่า "เจ้าอธิการ" ในพระวินัยหมายถึงใคร? มีกี่แผนก? อะไรบ้าง?

ตอบ หมายถึงภิกษุที่สงฆ์สมมติให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำกิจการของสงฆ์ ๖

มี ๕ แผนก ๖ คือ ๑. เจ้าอธิการแห่งจีวร ๒. เจ้าอธิการแห่งอาหาร ๓. เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ ๔. เจ้าอธิการแห่งอาราม

๕. เจ้าอธิการแห่งคลัง ๖

(ปี 58) ภิกษุผู้ควรได้รับเลือกให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์ ฟังประกอบด้วยคุณสมบัติอะไรบ้าง? และจะปฏิบัติหน้าที่นั้นได้ตั้งแต่เมื่อไร?

ตอบ ด้วยคุณสมบัติเหล่านี้ คือ ๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ ๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะเกลียดชัง

๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะงมงาย ๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะกลัว ๕. เข้าใจการทำหน้าที่อย่างนั้น ๖

ตั้งแต่สงฆ์สวดสมมติด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาให้เป็นเจ้าหน้าที่นั้น ๖

(ปี 51) ภิกษุผู้ได้รับสมมติจากสงฆ์ให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำการสงฆ์นั้นๆ เรียกว่าอะไร? ฟังสวดสมมติด้วยกรรมวาจาประเภทใด?

ตอบ เรียกว่า เจ้าอธิการ ๖ ฟังสวดสมมติด้วยญัตติทุติยกรรม ๖

(ปี 43) คำว่า "เจ้าอธิการ" ในพระวินัยหมายถึงใคร? มีกี่แผนก? อะไรบ้าง? การให้ภิกษุถือเสนาสนะเป็นหน้าที่ของใคร? ผู้นั้นฟังปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ หมายถึงภิกษุที่สงฆ์สมมติให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำกิจการของสงฆ์

มี ๕ แผนก คือ ๑. เจ้าอธิการแห่งจีวร ๒. เจ้าอธิการแห่งอาหาร ๓. เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ ๔. เจ้าอธิการแห่งอาราม

๕. เจ้าอธิการแห่งคลัง ๖

เป็นหน้าที่ของเจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ ฟังปฏิบัติแบบนี้ คือ เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะฟังกำหนดฐานะของภิกษุผู้ถือเสนาสนะว่า เป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย เป็นผู้มุงอุปการะแก่สงฆ์หรือหาไม่ได้ เป็นผู้เล่าเรียนหรือประกอบกิจในทางใดบ้าง เป็นต้น แล้วฟังให้ถือเสนาสนะ ๖

พระทัฬหฬลบุตร

- เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ มีหน้าที่เป็นผู้แจกเสนาสนะให้ภิกษุถือ เรียกเสนาสนคาหาปะกะ
- การแจกมี ๒ อย่าง แจกอาหารอันเขานำมามอบถวาย ๑ รับนิมนต์ไว้แล้ว ส่งพระไปรับที่บ้านเรือนของเขา ๑. ชื่อว่าภัตตทุเทศกะ หมายถึงแจกอย่างหลัง แปลว่า ผู้ชี้ภัตรหรือผู้ ระบุภัตร.

(ปี 60, 55) พระทัฬหฬลบุตร มีความดำริอย่างไร? พระศาสดาทรงทราบแล้วทรงสาธุการ ตรัสให้สงฆ์สมมติให้ท่านรับหน้าที่อะไรบ้าง?

ตอบ ท่านดำริว่า ท่านอยู่จบพรหมจรรย์แล้ว ควรจะรับฐานะของสงฆ์จึงกราบทูลพระศาสดา ๖

ทรงสาธุการแล้ว ตรัสให้สงฆ์สมมติท่านให้เป็นภัตตทุเทศกะและเสนาสนคาหาปะกะ ๖

บรรพชาและอุปสมบท

(ปี 64, 59) การบอกนิสสัย ๔ และอภินิหาร ๔ บอกในเวลาใด? และใครเป็นผู้บอก?

ตอบ ท่านให้บอกในลำดับแห่งอุปสมบทแล้ว ห้ามไม่ให้บอกก่อนหน้าอุปสมบท ๖

อุปัชฌายะบอกก็ได้ กรรมวาจาจารย์หรืออนุสาวนาจารย์บอกก็ได้ ๖

(ปี 63, 50) การบรรพชาและการอุปสมบท สำเร็จด้วยวิธีอะไร?

นอกจากอภัพบุคคลและผู้มีบรรพชาโทษแล้ว บุคคลประเภทใดบ้างที่ถูกห้ามไม่ให้อุปสมบท?

ตอบ การบรรพชาสำเร็จด้วยวิธีไตรสรณคมน์ และการอุปสมบทสำเร็จด้วยวิธีญัตติจิตตถกรรมวาจา ฯ

คือ ๑. คนไม่มีอุปชฌาย์ ๒. คนไม่มีบาตร คนไม่มีจีวร หรือไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวร ๓. คนยืมบาตร จีวร หรือยืมทั้งบาตรทั้งจีวรเข้ามา ฯ

(ปี 62, 51) ในอุปสมบทกรรม อภัพบุคคล หมายถึงใคร ? จำแนกโดยประเภทมีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ตอบ หมายถึงบุคคลที่ทรงห้ามไม่ให้อุปสมบท ฯ

มี ๓ ประเภท ฯ คือ ๑. เพศบกพร่อง ๒. คนทำผิดต่อพระศาสนา ๓. ประพฤติผิดต่อกำเนิดของเขาเอง ฯ

(ปี 61) ผู้จะเข้ามาอุปสมบทเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ต้องประกอบด้วย คุณสมบัติอะไรบ้าง ?

ตอบ ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๕ ประการ คือ ๑. เป็นชาย ๒. มีอายุครบ ๒๐ ปี ๓. ไม่เป็นมนุษย์วิบัติ เช่น ถูกตอน หรือเป็นกะเทย เป็นต้น ๔. ไม่เคยทำอนันตริยกรรม ๕. ไม่เคยต้องปราศิก หรือไม่เคยเข้ารีตเดียรถีย์ทั้งที่เป็นภิกษุ ฯ

(ปี 60) อภัพบุคคลในอุปสมบทกรรมได้แก่บุคคลเช่นไร ? โดยวัตถุมีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ตอบ ได้แก่บุคคลที่ไม่สมควรแก่การอุปสมบท อุปสมบทไม่ขึ้น ถูกห้าม อุปสมบทตลอดชีวิต ฯ

โดยวัตถุมี ๓ คือ ๑. พวกที่มีเพศบกพร่อง ไม่รู้ว่าเป็นชายหรือเป็นหญิง

๒. พวกประพฤติดิตพระธรรมวินัย เช่น ฆ่าพระอรหันต์ เป็นต้น

๓. พวกประพฤติดิตต่อผู้ให้กำเนิดของตน คือ ฆ่ามารดาบิดา ฯ

(ปี 58) อภัพบุคคลผู้กระทำผิดต่อพระศาสนา ถูกห้ามอุปสมบท มีกี่ประเภท ? อะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๗ ประเภท คือ ๑. คนฆ่าพระอรหันต์ ๒. คนทำร้ายภิกษุณี ได้แก่ผู้ข่มขืนภิกษุณีในอชฌาจาร

๓. คนลักเพศ คือคนถือเพศเป็นภิกษุเอง ๔. ภิกษุไปเข้ารีตเดียรถีย์ ๕. ภิกษุต้องปราศิกละเพศไปแล้ว

๖. ภิกษุทำสังฆเภท ๗. คนทำร้ายพระศาสดาจนถึงหื้อพระโลหิต ฯ

(ปี 57) ท่านศึกษาพระวินัยในเรื่องการอุปสมบทดีแล้ว จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้

ก. อภัพบุคคล ข. อุปสัมปทาเปกษะ ค. กรรมวาจา ง. อนุสาวนา จ. อนุศาสน์

ตอบ ก. อภัพบุคคล คือบุคคลผู้ไม่ควรแก่การให้อุปสมบท ทรงห้ามไว้เป็นเด็ดขาด อุปสมบทไม่ขึ้น

ข. อุปสัมปทาเปกษะ คือผู้ประสงค์จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ

ค. กรรมวาจา คือวาจาที่สวดประกาศในการให้อุปสมบท

ง. อนุสาวนา คือวาจาที่สวดประกาศความปรึกษาและตกลงสงฆ์

จ. อนุศาสน์ คือกิจที่พึงทำภายหลังจากอุปสมบทเสร็จแล้ว มีการบอกนิสสัย ๔ บอกอภกรณ์ยกิจ ๔ เป็นต้น ฯ

(ปี 55) อะไรเป็น บุพพกิจ และ ปัจฉิมกิจ แห่งอุปสมบทกรรม?

ตอบ การให้บรรพชาจนถึงสมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกษะถึงอันตรายภรรยาในสงฆ์ เป็นบุพพกิจแห่งอุปสมบทกรรม ฯ

การวัดเงาแดด การบอกประมาณแห่งฤดู การบอกสวนแห่งวัน การบอกสังคิตติ การบอกนิสสัย ๔ การบอกอภกรณ์ยกิจ ๔ ในลำดับเวลาสวดกรรมวาจา จบ เป็นปัจฉิมกิจแห่งอุปสมบทกรรม ฯ

(ปี 54) องค์สมบัติของภิกษุผู้จะเป็นอุปชฌาย์ให้อุปสมบท เป็นอาจารย์เห็นสัจที่กำหนดไว้ในบาลีมีหลายอย่าง แม้บกพร่องบางอย่างก็ได้ แต่ที่ขาดไม่ได้คือองค์สมบัติอะไร? **ตอบ** ที่ขาดไม่ได้ คือ มีพรรษา ๑๐ หรือยิ่งกว่า ฯ

(ปี 54) ในการอุปสมบท คนที่ได้ชื่อว่าลักเพศ ได้แก่คนเช่นไร?

ตอบ ได้แก่คนถือเพศภิกษุเอาเอง ด้วยตั้งใจจะปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุ ดังคำกล่าวที่ว่า เดียรถีย์ปลอมเข้าอยู่ในหมู่ภิกษุครั้งอโศกธรรมาภิเศก ถ้าคนนั้นเป็นแต่สักว่า ทรงเพศเพราะเหตุอย่างอื่น เป็นต้นว่าเพื่อหนีภัย ไม่จัดเป็นคนลักเพศ ฯ

(ปี 53) บุรพกิจที่พึงทำเป็นเบื้องต้นก่อนแต่อุปสมบท คืออะไรบ้าง? ในกิจเหล่านั้น กิจที่ต้องทำเป็นการสงฆ์ มีอะไรบ้าง?

ตอบ คือ ให้บรรพชา ขอนิสสัย ถี้อุปัชฌายะ ขนานช้อมครแห่งอุปสัมปทาเปกขะและบอกนามอุปัชฌายะ บอกบาตรจีวร สั่งให้อุปสัมปทาเปกขะ ออกไปยืนข้างนอก สมมติภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ชักข้อมอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตราภิกขกรรม เรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ ให้อุปสมบท สมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตราภิกขกรรมในสงฆ์ ฯ

มี สมมติภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ชักข้อมอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตราภิกขกรรม เรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ สมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตราภิกขกรรมในสงฆ์ ฯ

(ปี 53) อุปสัมปทาเปกขะจะสำเร็จเป็นพระภิกษุได้ เมื่อพระกรรมวาจาจารย์สวดถึงบาลีบทใด? **ตอบ** ถึงบทว่า โส ภาเสยย ท้ายอนุสาวนาที่ ๓ ฯ

(ปี 52) อันตราภิกขกรรมที่ยกขึ้นถามอุปสมบททาเปกขะในการอุปสมบทนั้น ข้อที่เป็นอันตราภิกขกรรมแรงถึงกับทำให้เป็นภิกษุไม่ได้ คือข้อใดบ้าง?

ตอบ คือ ข้อว่า ไม่ใช่มนุษย์ ไม่ใช่บุรุษ อายุไม่ครบ 20 ปี ฯ

(ปี 51) กรรมวาจาวิบัติเพราะสวดผิดฐานกรรมนั้นอย่างไร ?

ตอบ คือ การสวดธนิตเป็นสิลลิต ๑ สวดสิลลิตเป็นธนิต ๑ สวดวิมุตเป็นนคคหิต ๑ สวดนคคหิตเป็นวิมุต ๑ ฯ

(ปี 48) วัตถุประสงค์ในการอุปสมบทคืออะไร? ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติอะไรบ้าง?

ตอบ คือ ผู้จะเข้ารับการอุปสมบท ฯ ประกอบด้วยคุณสมบัติ ๕ ประการ คือ ๑.เป็นชาย ๒.มีอายุครบ ๒๐ ปี

๓.ไม่เป็นมนุษย์วิบัติ เช่นถูกตอน หรือเป็นกะเทย ๔.ไม่เคยทำอนันตริยกรรม ๕.ไม่เคยต้องปาราชิก หรือไม่เคยเข้ารีตเดิรถีย์ทั้งที่เป็นภิกษุ ฯ

(ปี 48) อกัปปบุคคลที่ถูกห้ามอุปสมบทเพราะกระทำผิดต่อพระศาสนา มีกี่ประเภท? ใครบ้าง?

ตอบ มี ๗ ประเภท คือ ๑. คนฆ่าพระอรหันต์ ๒. คนทำร้ายภิกษุณี ได้แก่มุข่มขึ้นภิกษุณีในอธยาจาร

๓. คนลักเพศ คือคนถือเพศเป็นภิกษุเอง ๔. ภิกษุไปเข้ารีตเดิรถีย์ ๕. ภิกษุต้องปาราชิก ๖. ภิกษุทำสังฆเภท

๗. คนทำร้ายพระศาสดาจนถึงหื้อพระโลหิต ฯ

(ปี 47) บุรพกิจก่อนแต่อุปสมบท มีอะไรบ้าง? กิจทั้งหมดนั้นที่จัดเป็นญัตติกรรม ทำเป็นการสงฆ์ คือกิจอะไรบ้าง?

ตอบ มีการให้บรรพชา ขอนิสสัย ถี้อุปัชฌายะ ขนานช้อมครแห่งอุปสัมปทาเปกขะ บอกนามอุปัชฌายะ บอกบาตรจีวร สั่งให้อุปสัมปทาเปกขะให้ออกไปยืนข้างนอก สมมติภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ชักข้อมอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตราภิกขกรรม เรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ ให้อุปสมบท สมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตราภิกขกรรมในสงฆ์ ฯ

กิจเหล่านี้คือ การสมมติภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ชักข้อมอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตราภิกขกรรม การเรียกอุปสัมปทาเปกขะเข้าในสงฆ์ การสมมติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกขะถึงอันตราภิกขกรรมในสงฆ์ จัดเป็นญัตติกรรม ทำเป็นการสงฆ์ ฯ

(ปี 46) ศัพท์ว่า “ บรรพชา ” มีอธิบายว่าอย่างไร?

นอกจากคนมีอายุไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ และอกัปปบุคคลแล้ว ยังมีบุคคลจำพวกไหนอีกบ้างที่ห้ามไม่ให้อุปสมบท?

ตอบ มีอธิบายว่า ศัพท์นี้ หมายถึงการบวชทั่วไป รวมทั้งอุปสมบทด้วยก็มี หมายถึงเฉพาะการบวชเป็นบุรพประโยคแห่งอุปสมบทที่มี หมายถึงการบวชลำพังเป็นสามเณรก็มี ฯ

มีบุคคลที่ถูกห้ามไม่ให้อุปสมบทอีก ๓ จำพวก คือ

๑. คนไม่มีอุปัชฌาย์ หรือมีคนอื่นนอกจากภิกษุเป็นอุปัชฌาย์ หรือถือสงฆ์ ถือคณะเป็นอุปัชฌาย์

๒. คนไม่มีบาตร ไม่มีจีวร หรือไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวร

๓. คนยืมบาตร ยืมจีวรเขามาหรือยืมทั้งบาตรทั้งจีวรเขามา ฯ

(ปี 45) ผู้ที่ถูกห้ามอุปสมบท เพราะทำผิดต่อพระศาสนา ได้แก่คนเช่นไร?

ในเวลาสวดกรรมวาจานั้น กำหนดด้วยสงฆ์หนึ่งอยู่จนถึงบาลีคำใด อุปสมบทกรรมจึงจะนับว่าเป็นการสำเร็จ ?

ตอบ ได้แก่ ๑. คนฆ่าพระอรหันต์ ๒. คนทำร้ายภิกษุณี ได้แก่มุข่มขึ้นภิกษุณีในอธยาจาร

๓. คนลักเพศ คือคนถือเพศเป็นภิกษุเอง ๔. ภิกษุไปเข้ารีตเดิรถีย์ ๕. ภิกษุต้องปาราชิก ๖. ภิกษุทำสังฆเภท

๗. คนทำร้ายพระศาสดาจนถึงหื้อพระโลหิต ฯ

กำหนดด้วยสงฆ์หนึ่งอยู่จนถึงคำว่า โส ภาเสยย ที่แปลว่า ท่านผู้นั้นพึงพูดทำยอนุสาวนาที่ ๓ จึงนับว่าเป็นการสำเร็จ ฯ

(ปี 44) อภัพุคคลในอุปสมบทกรรมได้แก่บุคคลเช่นไร? โดยวัตถุมีกี่อย่าง? อะไรบ้าง? ปัจฉิมกิจแห่งการอุปสมบทมีอะไรบ้าง? ตอบเพียง ๒ ข้อ

ตอบ ได้แก่บุคคลที่ไม่สมควรแก่การอุปสมบท อุปสมบทไม่ขึ้น ถูกห้ามอุปสมบทตลอดชีวิต โดยวัตถุมี ๓ คือ

๑. พวกที่มีเพศบกพร่อง ไม่รู้ว่าเป็นชายหรือเป็นหญิง ๒. พวกประพฤติดิตพระธรรมวินัย เช่น ฆ่าพระอรหันต์ เป็นต้น

๓. พวกประพฤติดิตต่อกำเนิดของตน คือฆ่ามารดาบิดา

มี ๖ ข้อ (ตอบเพียง ๒ ข้อ) คือ ๑. วัตเงาแดดในทันที ๒. บอกรประมาณแห่งฤดู ๓. บอกส่วนแห่งวัน ๔. บอกสังคีติ

๕. บอกนิสสัย ๔ ๖. บอกรณียกิจ ๔

วิวาทาธิกรณ คืออิกรณที่เกิดจากการทะเลาะกัน ได้เถียงกัน โดยปรารภพระธรรมวินัย

(ปี 64, 62, 56) ภิกษุผู้ก่อวิวาทาธิกรณ อย่างไรชื่อว่าปรารภนาตี อย่างไรชื่อว่าปรารภนาเลว ?

ตอบ ผู้ก่อวิวาทาธิกรณเพราะเห็นแก่พระธรรมวินัย ปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ ชื่อว่าทำด้วยปรารภนาตี

ผู้ก่อวิวาทาธิกรณด้วยทฎฐิมานะ แม้รู้ว่าผิดก็ขึ้นทำ ประกอบด้วยโลภะ โทสะ โมหะ ชื่อว่าทำด้วยปรารภนาเลว ฯ

(ปี 57) ภิกษุทะเลาะกันเรื่องสรรพคุณของยา จัดเป็นวิวาทาธิกรณได้หรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ไม่ได้ ฯ เพราะวิวาทาธิกรณ มุ่งเฉพาะวิวาทปรารภพระธรรมวินัย ฯ

(ปี 51) วิวาทาธิกรณ คืออะไร? ระวังได้ด้วยอิกรณสมณะข้อใดบ้าง?

ตอบ คือ การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัยฯ ด้วยสัมมุขาวินัยและเยภยยสิกาฯ

(ปี 49) ภิกษุ ๒ ฝ่ายก่อวิวาทเพราะปรารภนาตีก็มี เพราะปรารภนาเลวก็มี อยากรทราบว่าจะอย่างไรชื่อว่าก่อวิวาทเพราะปรารภนาตี อย่างไรชื่อว่าก่อวิวาท เพราะปรารภนาเลว?

ตอบ ผู้ใดตั้งวิวาทเพราะเห็นแก่พระธรรมวินัย ผู้นั้นชื่อว่าทำด้วยปรารภนาตี

ผู้ใดตั้งวิวาทด้วยทฎฐิมานะ แม้รู้ว่าผิดก็ขึ้นทำ ผู้นั้นชื่อว่าทำด้วยปรารภนาเลว ฯ

(ปี 49) ทฎฐิสัมมัญญตา ความเป็นผู้มีความเห็นร่วมกันกับส่วนใหญ่ ไม่ถือแต่มติของตน เป็นธรรมสร้างสามัคคีในหมู่คณะ ภิกษุปฏิบัติอย่างไร

จึงจะรักษารธรรมนั้นได้ ? **ตอบ** ปฏิบัติอย่างนี้คือ เคารพในพระศาสดา ในพระธรรมวินัย และเคารพในสงฆ์ผู้เป็นเจ้าหน้าที่รักษาพระธรรมวินัย

สำคัญมติของสงฆ์นั้นว่า เป็นเนตติอันตนควรเชื่อถือและทำตาม ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ ย่อมรักษาทฎฐิสัมมัญญทานั้นไว้ได้ ฯ

(ปี 46) สัมมุขาวินัยสำหรับระวังวิวาทาธิกรณนั้น มีวิธีอย่างไร?

อิกรณที่ภิกษุจะพึงยกขึ้นว่านั้น ต้องเป็นเรื่องที่มีมูล ก็เรื่องที่มีมูลนั้นมีลักษณะเช่นไร?

ตอบ มีวิธีอย่างนี้ คือ ๑. ด้วยการตกลงกันเอง ๒. ด้วยการตั้งผู้วินิจฉัย ๓. ด้วยอำนาจแห่งสงฆ์ ฯ

มีลักษณะ ๓ ประการ คือ ๑. เรื่องที่ได้เห็นเอง ๒. เรื่องที่ได้ยินเอง หรือมีผู้บอกและเชื่อว่าเป็นจริง

๓. เรื่องที่เว้นจาก ๒ สถานนั้น แต่รังเกียจโดยอาการ ฯ

(ปี 44) วิวาทาธิกรณคืออะไร? วิวาทาธิกรณนั้น ระวังด้วยอิกรณสมณะก็อย่างไรบ้าง?

ตอบ คืออิกรณที่เกิดจากการทะเลาะกัน ได้เถียงกัน โดยปรารภพระธรรมวินัย

ด้วยอิกรณสมณะ ๒ อย่างคือ ๑. สัมมุขาวินัย ๒. เยภยยสิกา

อนุวาทาธิกรณ คือการโจทก์กันด้วยอาบัตินั้น ๆ

(ปี 60, 50) อนุวาทาธิกรณเช่นไร อันภิกษุจะพึงยกขึ้นพิจารณาตัดสินได้ ?

ตอบ ต้องเป็นเรื่องมีมูล คือ

เรื่องที่ได้เห็นเอง ๑

เรื่องที่ได้ยินเอง หรือมีผู้บอกและเชื่อว่าเป็นจริง ๑

เรื่องที่ได้เห็นจาก ๒ สถานนั้น แต่รังเกียจโดยอาการ ๑ เช่นได้ยินว่า พัสตุนีของผู้มีชื่อนี้หายไป ได้พบพัสตุนีนั้นในที่อยู่ของภิกษุชื่อนั้น ๆ

(ปี 59) อนุวาทาธิกรณ คืออะไร ? เมื่อเกิดขึ้นใครต้องชวนชวายเป็นระงับ ? หากปล่อยไว้จะเกิดผลเสียอย่างไร ?

ตอบ คือการโจทก์กันด้วยอาบัตินั้น ๆ ๆ ภิกษุผู้เป็นประธานสงฆ์ พึงชวนชวายเป็นระงับ ๆ

หากไม่รับระงับจะทำให้เสียศีลสามัญญาและเสียสามัคคี เป็นทางแตกเป็นนานาสังวาส ๆ

(ปี 58) การโจทก์กันด้วยอาบัติ ทำด้วยกายก็ได้ ด้วยวาจาก็ได้ อยากทราบว่าการโจทก์ด้วยกายนั้นทำอย่างไร ?

ตอบ ทำโดยแสดงอาการไม่นับถือว่าเป็นภิกษุ มีการไม่กัฏฐเป็นต้น การเขียนหนังสือโจทก์ ก็จัดว่าเป็นการโจทก์ด้วยกาย ๆ

(ปี 58, 48) อธิกรณอันสงฆ์วินิจฉัยแล้ว ฝ่ายไม่พอใจ จักอุทธรณ์ต่อสงฆ์อื่นให้วินิจฉัยใหม่ได้หรือไม่ ? จงอธิบายพอเข้าใจ

ตอบ ได้ก็มี ไม่ได้ก็มี ๆ ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่งสัปปาณวรรค ปาจิตตยิกัณท์ โจทก์ก็ดี จาเลยก็ดี สงฆ์ก็ดี รู้อยู่ว่าอธิกรณนั้น สงฆ์หมุนั้นวินิจฉัยเป็นธรรมแล้ว ฟ้นขึ้นเพื่อวินิจฉัยใหม่ ต้องอาบัติปาจิตตยะ เป็นอันอุทธรณ์ไม่ได้ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นธรรม ฟ้นขึ้นไม่เป็นอาบัติ เป็นอันอุทธรณ์ได้ ๆ

(ปี 55) อนุวาทาธิกรณ คืออะไร? ระงับด้วยอธิกรณสมณะเท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ คือการโจทก์กันด้วยอาบัตินั้น ๆ ระงับด้วยอธิกรณสมณะ ๔ อย่างคือ ๑.สัมมุขาวินัย ๒.สติวินัย ๓.อมุขวินัย ๔.ตัสสปาปิยสิกขา

(ปี 52) ภิกษุเสียศีลสามัญญาเพราะประพฤติดังไร? พระบรมศาสดาทรงวางโทษไว้ให้สงฆ์ทำกรรมอะไรแก่เธอ?

ตอบ เพราะต้องอาบัติแล้วไม่ยอมรับว่าเป็นอาบัติ หรือไม่ยอมรับทำคืน ๆ ทรงวางโทษไว้ให้สงฆ์ทำอุกเขปนียกรรมแก่เธอ ๆ

(ปี 45) อนุวาทาธิกรณที่เกิดขึ้นแล้วไม่รับระงับ มีผลเสียอย่างไร? ภิกษุผู้ต้องอนุวาทาธิกรณ พึงปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ มีผลเสีย คือทำให้เสียศีลสามัญญาและเสียสามัคคี เป็นทางแตก เป็นนานาสังวาส จนถึงเป็นนานานิกาย ๆ

พึงปฏิบัติอย่างนี้ คือ ๑. เคารพในผู้พิจารณา ๒. ให้การตามความเป็นจริง ๓. พึงเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของสงฆ์ ๔. ไม่ขุ่นเคือง ๆ

อาปัตตาธิกรณ คือการต้องอาบัติ การปรับอาบัติ และการแก้ไขตัวให้พ้นจากอาบัติ

(ปี 64, 57) ภิกษุผู้ปรารถนาความตั้งอยู่ยั่งยืนของพระธรรมวินัย ควรปฏิบัติตนอย่างไร?

ตอบ ควรตั้งอยู่ในศีลสามัญญา ทิฏฐิสามัญญา และลัชชัธรรม สำรวมในพระปาติโมกข์ ประกอบด้วยอาจารย์และโคจร เห็นภัยในโทษแม้เพียงเล็กน้อย สำเนียงศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย ๆ

(ปี 64, 62, 44) วุฏฐานวิธี แปลว่าอะไร ? ประกอบด้วยอะไรบ้าง ?

ตอบ แปลว่าระเบียบเป็นเครื่องออกจากอาบัติ ๆ ประกอบด้วยปริวาส มานัต ปฏิกัสนา และอัฟถาน ๆ

(ปี 63, 60, 43) สัมมุขาวินัยมีองค์เท่าไร? อะไรบ้าง?

ตอบ มีองค์ ๔ ๆ คือ ๑. ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ ๒. ในที่พร้อมหน้าธรรม ๓. ในที่พร้อมหน้าวินัย ๔. ในที่พร้อมหน้าบุคคล ๆ

(ปี 61, 45) ลักษณะการปกปิดอาบัตินั้น พระอรธกถาจารย์แสดงไว้กี่ประการ? อะไรบ้าง?

ตอบ แสดงไว้ ๑๐ ประการ ๆ

จัดเป็น ๕ คู่ คือ ๑. เป็นอาบัติ และรู้ว่า เป็นอาบัติ ๔. อาจอยู่ และรู้ว่าอาจอยู่
๒. เป็นปกตัดตะ และรู้ว่า เป็นปกตัดตะ ๕. ใครจะปิด และปิดไว้ ๆ
๓. ไม่มีอันตราย และรู้ว่าไม่มีอันตราย

(ปี 60, 54) ฐานวิธียหมายถึงอะไร? ในการทำฐานวิธียแต่ละอย่างนั้น ต้องการสงฆ์จำนวนเท่าไรเป็นอย่งน้อย?

ตอบ หมายถึง ระเบียบวิธีเป็นเครื่องออกจากอาบัติสังฆาทิเสส ฯ

อัพภาน ต้องการสงฆ์ ๒๐ รูปเป็นอย่งน้อย นอกนั้นต้องการตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ฯ

(ปี 58) รัตติเขต คืออะไร ? รัตติเขตของภิกษุผู้ประพฤติมานัต มีเท่าไร ? อะไรบ้าง ?

ตอบ คือการขาดราตรี ฯ มี ๔ อย่าง ฯ คือ ๑. สหवास อยู่รวม ๒. วิปวาโส อยู่ปราศ ๓. อนาโรจนา ไม่บอก

๔. อุเน คณ จรณ ประพฤติในขณะอันพร่อง ฯ

(ปี 56) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. ปริวาส ข. อัพภาน

ตอบ ก. ได้แก่ การประพฤติวัตรพิเศษอย่างหนึ่งเท่าจำนวนวันที่ภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสสแล้วปกปิดไว้ ฯ

ข. ได้แก่ การที่สงฆ์สวดระงับอาบัติสังฆาทิเสส ฯ

(ปี 53) ติณวัตถการวินัยมีอธิบายอย่างไร? ใช้ระงับอธิกรณ์อะไร?

ตอบ อธิบายว่า กิริยาที่ให้ประนีประนอมกันทั้ง ๒ ฝ่าย ไม่ต้องชำระสะสางหาความเดิม เป็นดังกลบไว้ด้วยหญ้า ฯ

ใช้ระงับอาบัติอธิกรณ์ที่ย่งยากยึดเอื้อไม่รู้จักและเป็นเรื่องสำคัญอันจะเป็นเครื่องกระเทือนทั่วไป เว้นครุกาบัติและอาบัติที่เนื่องด้วยคฤหัสถ์ ฯ

(ปี 52) อาบัติอธิกรณ์ระงับในสำนักบุคคลด้วยอธิกรณ์สมณะอะไร? และระงับในสำนักสงฆ์ด้วยอธิกรณ์สมณะอะไร?

ตอบ ระงับในสำนักบุคคลด้วยปฏิญญาตกรรมะ ฯ

ระงับในสำนักสงฆ์ ถ้าเป็นครุกาบัติ ด้วยสัมมุขาวินัย และปฏิญญาตกรรมะ ถ้าเป็นลหุกาบัติ ด้วยสัมมุขาวินัยและติณวัตถการกะ ฯ

(ปี 52) อันตราบัติ คืออาบัติอะไร? ภิกษุจะต้องอาบัตินี้ได้ในเวลาไหนบ้าง?

ตอบ คือ อาบัติสังฆาทิเสสที่ต้องในระหว่างประพฤติฐานวิธีย ฯ ภิกษุจะต้องอาบัตินี้ได้ในระหว่างที่กำลังอยู่ปริวาส หรืออยู่ปริวาสแล้วเป็นมานัต

ตารหะ กำลังประพฤติมานัตอยู่ หรือประพฤติมานัตแล้ว เป็นอัพภานารหะ ฯ

(ปี 51) พระอรธกถาจารย์แสดงลักษณะปกปิดอาบัติสังฆาทิเสสไว้เป็น ๕ คู่อย่างไรบ้าง ?

ตอบ แสดงไว้ ๕ คู่ ดังนี้ ๑. เป็นอาบัติ และรู้ว่า เป็นอาบัติ ๔. อาจอยู่ และรู้ว่า อาจอยู่

๒. เป็นปกตัตตะ และรู้ว่า เป็นปกตัตตะ ๕. ใครจะปิด และปิดไว้ ฯ

๓. ไม่มีอันตราย และรู้ว่า ไม่มีอันตราย

(ปี 51) รัตติเขต หมายถึงอะไร? มีอะไรบ้าง?

ตอบ หมายถึง การขาดราตรีแห่ง (การประพฤติ) มานัต ฯ มี ๑. อยู่รวม ๒. อยู่ปราศ ๓. ไม่บอก ๔. ประพฤติในขณะอันพร่อง ฯ

(ปี 48) ปริวาส คืออะไร? มานัต คืออะไร?

ตอบ ปริวาส คือ การประพฤติวัตรพิเศษอย่างหนึ่งเท่าจำนวนวันที่ปกปิดอาบัติไว้ ก่อนจะประพฤติมานัตต่อไป ฯ

มานัต คือ การประพฤติวัตรพิเศษอย่างหนึ่ง เป็นเวลา ๖ ราตรี เพื่อออกจากอาบัติสังฆาทิเสส ฯ

(ปี 47) เมื่อมุ่งถึงพระพุทธรูปบุญดี ภิกษุผู้ได้ชื่อว่าปฏิบัติเพื่อความตั้งอยู่ย่งยืนแห่งพระธรรมวินัย ควรปฏิบัติเช่นไร?

ตอบ ควรปฏิบัติอย่างนี้ คือ ตั้งอยู่ในลัทธิธรรม ใคร่ความบริสุทธิ์ อาบัติที่ไม่ควรต้องอย่าต้อง อาบัติที่ต้องแล้ว พึงทำคืนเสีย เช่นนี้จักเป็นผู้มีศีล

เสมอด้วยสพรหมจารีทั้งหลาย ชื่อว่าปฏิบัติเพื่อความตั้งอยู่ย่งยืนแห่งพระธรรมวินัย ฯ

(ปี 44) ในการทำฐานวิธียแต่ละอย่างนั้น ต้องการสงฆ์จำนวนเท่าไร?

ตอบ การให้ปริวาส ให้มานัต และทำปฏิกัสนาต้องการสงฆ์๓๓วรรค การให้อัพภาน ต้องการสงฆ์๓๓วรรค ฯ

(ปี 43) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ๑. ปฏิจันนาบัติ ๒. อันตราบัติ

ตอบ ๑. ปฏิจันนาบัติ หมายถึง อาบัติที่ภิกษุต้องแล้วปกปิดไว้

๒. อันตราบัติ หมายถึง อาบัติสังฆาทิเสสที่ภิกษุต้องเข้าอิกระหว่างประพฤติฐานวิธีย

กิจจาธิกรณ์ว่าด้วยนิกคหกรรม [กิจจาธิกรณ์ คือกิจจรุระต่างๆ ที่สงฆ์จะต้องทำ เช่น ให้อุปสมบท ให้ผ้ากฐิน]

(ปี 63) ภิกษุประพฤติผิดธรรมวินัยอย่างไร จึงทรงอนุญาตให้สงฆ์ลงอุกเขปนียกรรมได้ ?

ตอบ ประพฤติผิดอย่างนี้ คือ ไม่เห็นอาบัติ ไม่ทำคืนอาบัติ หรือไม่สละทิฏฐิฐิบบาป ฯ

(ปี 61) กิจจาธิกรณ์และนิกคหะ คืออะไร ?

ตอบ กิจจาธิกรณ์ คือ กิจอันจะพึงทำด้วยประชุมสงฆ์ ต่างโดย เป็นอุปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติทุติยกรรม ญัตติจตุตถกรรม
นิกคหะ คือ การช่ม เป็นกิจอย่างหนึ่งแห่งผู้ปกครองหมู่ ฯ

(ปี 59, 50) ในทางพระวินัย การคว่ำบาตรหมายถึงอะไร? และจะหยายบาตรได้ เมื่อไร ?

ตอบ หมายถึง การไม่ให้คบค้าสมาคมด้วยลักษณะ ๓ ประการ คือ

- ๑. ไม่รับบิณฑบาตของเขา ๒. ไม่รับนิมนต์ของเขา ๓. ไม่รับไทยธรรมของเขา ฯ

เมื่อผู้ถูกคว่ำบาตรนั้นเลิกกล่าววาทิตีเยนพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นต้นนั้นแล้ว กลับประพฤติดี พึงหยายบาตรแก่เขาได้ ฯ

(ปี 57) อุกเขปนียกรรม และ นิสกรกรรม สงฆ์พึงลงแก่ภิกษุเช่นไร?

ตอบ อุกเขปนียกรรม พึงลงแก่ภิกษุไม่เห็นอาบัติ ผู้ไม่ทำคืนอาบัติ หรือผู้ไม่สละทิฏฐิฐิบบาป

นิสกรกรรม พึงลงแก่ภิกษุผู้มีอาบัติมาก หรือคลุกคลีกับคฤหัสถ์ด้วยการคลุกคลีอันไม่ควร ฯ

(ปี 54) ตัชชนียกรรมและตัสสปาปิยสิกการกรรม กรรมไหนสำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นโจทก์? กรรมไหนสำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นจำเลย? เพราะประพฤติดบกพร่องอย่างไร?

ตอบ ตัชชนียกรรมสำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นโจทก์ เพราะจงใจหาความเท็จใส่ภิกษุอื่น ก่ออธิกรณ์ขึ้นในสงฆ์

ตัสสปาปิยสิกการกรรมสำหรับลงโทษแก่ภิกษุผู้เป็นจำเลย เพราะเป็นผู้จงใจปกปิดความประพฤติเสียหายของตนด้วยการให้การเท็จ ฯ

(ปี 49) การทำกรรมมีตัชชนียกรรมเป็นต้นแก่ภิกษุหรือคฤหัสถ์ ควรปฏิบัติอย่างไรจึงจะไม่เป็นทางนำมาซึ่งความแตกสามัคคี ?

ตอบ พึงตั้งอยู่ในมัตตัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ กาลัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักกาล ปุคคลัญญุตตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ดำริโดยรอบคอบแล้ว จึงทำ ไม่พึงใช้อำนาจที่ประทานไว้ เป็นทางนำมาซึ่งความแตกสามัคคี เช่น พวกภิกษุชาวโกสัมพีได้ทำมาแล้ว ฯ

(ปี 45) ภิกษุผู้เป็นโจทก์ จงใจหาความเท็จใส่ภิกษุอื่น และภิกษุผู้เป็นจำเลย จงใจปกปิดความประพฤติเสียหายของตนด้วยการเท็จ สงฆ์พึงนิกคหะ ด้วยกรรมอะไร? **ตอบ** สงฆ์พึงทำ ตัชชนียกรรม แก่ภิกษุผู้เป็นโจทก์ และตัสสปาปิยสิกการกรรม แก่ภิกษุผู้เป็นจำเลย ฯ

(ปี 43) การคว่ำบาตรในทางพระวินัยมีความหมายว่าอย่างไร? การคว่ำบาตรนี้ สงฆ์ทำแก่ผู้ประพฤติเช่นไร? บอกมา ๓ ข้อ

ตอบ มีความหมายว่าไม่ให้คบค้าสมาคมด้วยลักษณะ ๓ ประการคือ ๑)ไม่รับบิณฑบาตของเขา ๒)ไม่รับนิมนต์ของเขา ๓)ไม่รับไทยธรรมของเขา ทำแก่คฤหัสถ์ (เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ)

- ๑. ขวนขวายเพื่อไม่ใช่ลาภแห่งภิกษุทั้งหลาย
- ๒. ขวนขวายเพื่อไม่ใช่ประโยชน์แห่งภิกษุทั้งหลาย
- ๓. ขวนขวายเพื่ออยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
- ๔. ดำว่าเปรียบเปรยภิกษุทั้งหลาย
- ๕. ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตกกัน
- ๖. กล่าววาทิตีเยนพระพุทฺธ
- ๗. กล่าววาทิตีเยนพระธรรม
- ๘. กล่าววาทิตีเยนพระสงฆ์

สังฆเภทและสังฆสามัคคี

(ปี 50) สังฆราชี คืออะไร?

ตอบ คือ การที่ภิกษุแตกกันเป็น ๒ ฝ่าย เพราะมีความเห็นปรารภ พระธรรมวินัยผิดแผกกันจนเกิดเป็นวิวาทาธิกรณ์ขึ้น หรือมีความปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ ยิงหย่อนกว่ากัน เกิดรังเกียจกันขึ้น แต่ยังไม่แยกทำอุโบสถปวารณาหรือสังฆกรรมอื่น ฯ

(ปี 43) ใครเป็นผู้ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน หรือเป็นผู้ชวนขวายเพื่อทำลายสงฆ์ได้? เหตุที่สงฆ์จะแตกกันมีอะไรบ้าง? จะป้องกันได้ด้วยวิธีอย่างไร?

ตอบ ภิกษุผู้ปกติแต่จะเป็นสมานสังวาส อยู่ในสีมาเดียวกันเท่านั้น ย่อมอาจทำลายสงฆ์ให้แตกกันเป็นก๊กเป็นพวกได้ นางภิกษุณี ลิกขมานา สามเณร สามเณรี อุบาสก อุบาสิกา หากอาจทำลายสงฆ์ให้แตกกันได้ไม่ เป็นได้เพียงชวนช่วยเพื่อทำลายสงฆ์เท่านั้น ๖

มี ๒ อย่างคือ

๑. มีความเห็นปรารภพระธรรมวินัยแตกต่างกันจนเกิดเป็นอริกรรม
๒. ความประพฤติปฏิบัติไม่เสมอกัน ยิ่งหย่อนกว่ากันแล้วเกิดความรังเกียจกันขึ้น

จะป้องกันได้ด้วย ๒ วิธีคือ

๑. ต้องส่งเสริมและกวดขันการศึกษาพระธรรมวินัย ให้มีความเห็นชอบเหมือนกัน
๒. ต้องส่งเสริมและกวดขันความประพฤติของภิกษุทั้งหลายให้เสมอกัน ไม่ให้เป็นทางรังเกียจกัน

ลาสิกขา

(จี 50) ภิกษุเมื่อลาสิกขา ต้องทำเป็นกิจลักษณะด้วยการกล่าวคำปฏิญาณตนเป็นผู้อื่นจากภิกษุต่อหน้าใครได้บ้าง?

และทำอย่างไรจึงเป็นกิจลักษณะ?

ตอบ ต่อหน้าภิกษุด้วยกันหรือคนอื่นจากภิกษุก็ได้ ๖

ปฏิญาณอย่างนี้ คือ

พร้อมด้วยจิต คือทำด้วยตั้งใจเพื่อลาสิกขาจริง ๆ

พร้อมด้วยกาล คือด้วยคำเด็ดขาด ไม่ใช่รำพึง ไม่ใช่ปริกัป

พร้อมด้วยประโยค คือปฏิญาณด้วยตนเอง

พร้อมด้วยบุคคล คือผู้ปฏิญาณและผู้รับปฏิญาณเป็นคนปกติ

พร้อมด้วยความเข้าใจ คือผู้รับปฏิญาณเข้าใจคำนั้นในทันที ๖

นาสนา

(จี 61, 55) นาสนา คืออะไร? บุคคลเช่นไรที่ทรงอนุญาตให้นาสนา?

ตอบ คือ การยังบุคคลผู้ไม่สมควรถือเพศภิกษุและสามเณร ให้ละเพศเสีย ๖

บุคคลที่ทรงอนุญาตให้นาสนามี ๓ ประเภท คือ ๑. ภิกษุต้องอันติมวัตถุแล้วยังปฏิญาณตนเป็นภิกษุ

๒. บุคคลผู้อุปสมบทไม่ขึ้น ได้รับอุปสมบทแต่สงฆ์ ๓. สามเณรผู้ประกอบด้วยองค์ ๑๐ ข้อใดข้อหนึ่ง เช่นเป็นผู้มีภรรยาชีวิตสัตว์ เป็นต้น ๖

(จี 53) ลิงคนาสนา คืออะไร? บุคคลที่ทรงพระอนุญาตให้ทำลิงคนาสนามีกี่ประเภท? ใครบ้าง?

ตอบ คือ การให้ฉิบหายเสียจากเพศ ๖ มี ๓ ประเภท ๖

คือ ภิกษุต้องอันติมวัตถุแล้ว ยังปฏิญาณตนเป็นภิกษุ ๑ บุคคลผู้อุปสมบทไม่ขึ้น ได้รับอุปสมบทแต่สงฆ์ ๑

สามเณรผู้ประกอบด้วยองค์ ๑๐ มีเป็นผู้มีภรรยาชีวิตเป็นต้น ๑ ๖

(จี 47) การทำนาสนา คือการทำเช่นไร? บุคคลที่ทรงอนุญาตให้นาสนามีกี่ประเภท? ใครบ้าง?

ตอบ คือการยังบุคคลผู้ไม่สมควรถือเพศ ให้ละเพศเสีย ๖

บุคคลที่ทรงอนุญาตให้นาสนามี ๓ ประเภท คือ ๑. ภิกษุผู้ต้องอันติมวัตถุแล้ว ยังปฏิญาณตนเป็นภิกษุ

๒. บุคคลผู้อุปสมบทไม่ขึ้น ได้รับอุปสมบทแต่สงฆ์ ๓. สามเณรผู้ประกอบด้วยองค์ ๑๐ ข้อใดข้อหนึ่ง เช่นเป็นผู้มีภรรยาชีวิตสัตว์ เป็นต้น ๖

ให้ท่องบทสวดไปสอบ

➤ คำทักษิณิ (*** แนะนำให้ท่อง และมีกเขียนให้ได้ทุกทิศ เพราะออกข้อสอบบ่อย)

ในทิศตะวันออก ว่าดังนี้ " ปุรตถิมาย ทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศตะวันออก อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศตะวันออกเฉียงใต้ ว่าดังนี้ " ปุรตถิมาย อนุทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศตะวันออก อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศใต้ ว่าดังนี้ " ทกขิมาย ทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศใต้ อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศตะวันตกเฉียงใต้ ว่าดังนี้ " ทกขิมาย อนุทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศใต้ อะไรเป็นนิमित. "

ในทิศตะวันตก ว่าดังนี้ " ปจฉิมาย ทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศตะวันตก อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ว่าดังนี้ " ปจฉิมาย อนุทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศตะวันตก อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศเหนือ ว่าดังนี้ " อุตตราย ทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศเหนือ อะไรเป็นนิमित . "

ในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ว่าดังนี้ " อุตตราย อนุทิสาย ก็ นิमितต์" แปลว่า " ในทิศน้อยแห่งทิศเหนือ อะไรเป็นนิमित. "

(ปี 59, 46) การทักษิณิในทิศทั้ง ๘ นั้น ทักทิละหนักถูกต้องหรือไม่? เพราะเหตุไร? จงเขียนคำทักษิณิในทิศตะวันออกเฉียงเหนือ มาดู?

ตอบ ไม่ถูกต้องฯ ที่ถูกต้องนั้นเมื่อเริ่มต้นทักษิณิในทิศบูรพาแล้ว ทักมาโดยลำดับจนถึงนิमितต์ ต้องวนไปทักษิณิในทิศบูรพาซ้ำอีก ๓

คำทักษิณิในทิศตะวันออกเฉียงเหนือว่าดังนี้ “ อุตตราย อนุทิสาย ก็ นิमितต์ ” ๓

(ปี 56) นิมิตรอบโรงอุโบสถ มีความสำคัญอย่างไร? คำทักษิณิในทิศตะวันออกว่าอย่างไร?

ตอบ มีความสำคัญ คือใช้เป็นเครื่องหมายเพื่อกำหนดเขตสีมาสำหรับทำสังฆกรรมฯ คำทักษิณิในทิศตะวันออกว่า “ปุรตถิมาย ทิสาย ก็ นิमितต์”๓

(ปี 53) นิมิตรที่อยู่รอบโรงอุโบสถ มีไว้เพื่อประโยชน์อะไร? จงเขียนคำทักษิณิในทิศตะวันตกเฉียงใต้มาดู?

ตอบ มีไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายกำหนดเขตการทำสังฆกรรม ๓ ทกขิมาย อนุทิสาย ก็ นิमितต์๓

➤ คำอนุโมทนาภิน

(ปี 59, 56) กรานภิน ได้แก่การทำอย่างไร ? จงเขียนคำอนุโมทนาภินมาดู

ตอบ ได้แก่ เมื่อมีผ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในเดือนท้ายฤดูฝน พอจะให้เป็นไตรจีวรผืนใดผืนหนึ่งได้ สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่งผู้เหมาะสม ภิกษุผู้ได้รับผ้านั้นนำไปทำเป็นจีวรผืนใดผืนหนึ่งให้แล้วเสร็จในวันนั้น แล้วมา บอกแก่ภิกษุผู้ยกผ้านั้นให้ เพื่ออนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ทั้งหมดนี้คือกรานภิน ๓ คำอนุโมทนาภินว่า อตถตฺ ภนเต สงฆสส ภินฺนํ ธมฺมิโก ภินฺนตถาโร อนุโมทามิ ๓

➤ คำขออุปสมบท

(ปี 55) จงเขียนคำขออุปสมบทมา

ตอบ สงฆมภนเต อุปสมปทํ ยาจามิ อุลลุมปตุ มํ ภนเต, สงฺโฆ อนุภมฺปิ อุปาทาย

ทุติยภปิ ภนเต สงฺฆํ อุปสมปทํ ยาจามิ อุลลุมปตุ มํ ภนเต สงฺโฆ อนุภมฺปิ อุปาทาย

ตติยภปิ ภนเต สงฺฆํ อุปสมปทํ ยาจามิ อุลลุมปตุ มํ ภนเต, สงฺโฆ อนุภมฺปิ อุปาทาย ๓

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (**ควรท่องจำทุกมาตราให้ได้ เพราะผู้สอบมักทำเรื่องนี้ไม่ได้กัน**)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๐

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑ ใหม่สดๆ ร้อนๆ มาตราที่มีเครื่องหมาย **ดอกจัน (*)** อยู่ข้างหน้า

มาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้

คณะสงฆ์ หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อน
พระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร

คณะสงฆ์อื่น หมายความว่า บรรดาบรรพชิตจันนิกายหรืออนันนิกาย

พระราชาคณะ หมายความว่า พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้นสามัญจนถึงชั้นสมเด็จพระราชาคณะ

สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ หมายความว่า สมเด็จพระราชาคณะที่ได้รับสถาปนาก่อนสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่น ถ้าได้รับ
สถาปนาในวันเดียวกันให้ถือรูปที่ได้รับสถาปนาในลำดับก่อน

*** มาตรา ๕ ตริ** เพื่อให้การอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ตลอดจนการดูแลการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปเพื่อส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรม
ของพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และมีการรักษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างถูกต้องต้งามโดยเคร่งครัด เป็นที่
เลื่อมใสศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป พระมหากษัตริย์จึงทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้ง สถาปนา และถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุใน
คณะสงฆ์ และแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๖ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มี อำนาจออก กฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตาม
พระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑ สมเด็จพระสังฆราช

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง และให้นายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๘ ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชทรงลาออกจากตำแหน่ง หรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดให้ออกจากตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จะ
ทรงแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระสังฆราช หรือตำแหน่งอื่นใดตามพระราชอัธยาศัยก็ได้

*** มาตรา ๑๐** ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ถ้าสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เลือกสมเด็จพระราชา
คณะรูปหนึ่งผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในเมื่อสมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระ
ราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน

ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชมิได้ทรงแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสาม หรือสมเด็จพระราชาคณะซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระ
สังฆราชไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรา ๑๑ ถ้าสมเด็จพระสังฆราชทรงเห็นเป็นการสมควรสำหรับกรณีที่มีเหตุตามวรรคสาม หรือกรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เห็นเป็นการสมควรสำหรับกรณีที่มีเหตุตามวรรคหนึ่ง วรรคสอง หรือวรรคสี่ อาจพิจารณาเลือกสมเด็จพระราชาคณะหลายรูปที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เพื่อให้เป็นคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชแทนผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง หรือแทนการดำเนินการตามวรรคสอง วรรคสาม หรือวรรคสี่แล้วแต่กรณี ได้ และจะให้มีผู้ช่วยหรือที่ปรึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวด้วยก็ได้ วิธีดำเนินการของคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชให้เป็นไปตามที่คณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชกำหนด

เมื่อมีการแต่งตั้งหรือเลือกผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรา ๑๑ แล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำความกราบบังคมทูลทูลเกล้าฯ ถวายแด่สมเด็จพระบาท

ความในมาตรา ๑๑ นี้ไม่กระทบกระเทือนพระราชอำนาจที่จะทรงพระกรุณาโปรด หรือมีพระราชวินิจฉัยให้ปฏิบัติเป็นประการอื่น

มาตรา ๑๑ สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) มรณภาพ
- (๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (๓) ลาออก
- (๔) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

หมวด ๒ มหาเถรสมาคม

*** มาตรา ๑๒** มหาเถรสมาคมประกอบด้วย สมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการอื่นอีกไม่เกินยี่สิบรูปซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากสมเด็จพระราชาคณะพระราชาคณะ หรือพระภิกษุซึ่งมีพรรษาอันสมควร และมีจริยวัตรในพระธรรมวินัยที่เหมาะสมแก่การปกครองคณะสงฆ์

การแต่งตั้งตามวรรคหนึ่งและการดำเนินการตามมาตรา ๑๕ (๔) และวรรคสอง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย โดยจะทรงปรึกษาทาริอกับสมเด็จพระสังฆราชก่อนก็ได้

มาตรา ๑๓ ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคม โดยตำแหน่ง และให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

*** มาตรา ๑๔** กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้

*** มาตรา ๑๕** นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๑๔ กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) มรณภาพ
- (๒) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (๓) ลาออก
- (๔) พระมหากษัตริย์มีพระบรมราชโองการให้ออก

ในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ พระมหากษัตริย์อาจทรงแต่งตั้งพระภิกษุตามมาตรา ๑๒ รูปใดรูปหนึ่งเป็นกรรมการแทน กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในวรรคสองให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

*** มาตรา ๑๕ ทวิ** พระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๐ วรรคเจ็ด การแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมตามมาตรา ๑๒ และการให้กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๑๕ ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๑๕ ตริ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

(๒) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

(๓) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

(๔) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

(๕) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น

เพื่อการนี้ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมาย มหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้ และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา ๑๙ เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา ๑๕ จัตวา เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัย และเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมาย มหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุและสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนา และการปกครองของคณะสงฆ์ได้ พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่ง ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ

หมวด ๓ การปกครองคณะสงฆ์

มาตรา ๒๐ คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม

*** มาตรา ๒๐/๑** เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๐/๒ การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมาย มหาเถรสมาคม

*** มาตรา ๒๐/๒** การแต่งตั้งและถอดถอนเจ้าคณะใหญ่และเจ้าคณะภาค หากมีพระราชดำริเป็นประการใด ให้ดำเนินการไปตามพระราชดำรินั้น สำหรับการแต่งตั้งและถอดถอนพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ให้ดำเนินการไปตามพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่จะมีพระราชดำริเป็นประการอื่น

มาตรา ๒๑ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครองดังนี้

(๑) ภาค

(๒) จังหวัด

(๓) อำเภอ

(๔) ตำบล

จำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา ๒๒ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(๑) เจ้าคณะภาค

(๒) เจ้าคณะจังหวัด

(๓) เจ้าคณะอำเภอ

(๔) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และ รองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา ๒๓ การแต่งตั้ง ถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครอง คณะสงฆ์ ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

หมวด ๔ **นิคหกรรมและการสละสมณเพศ**

มาตรา ๒๔ พระภิกษุจะต้องรับนิกหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและ นิกหกรรม ที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิกหกรรม ตามพระธรรมวินัย

มาตรา ๒๕ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๔ มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายมหาเถรสมาคม กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลง นิกหกรรมเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม และให้ถือว่า เป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคมให้มหาเถรสมาคม หรือ พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิกหกรรมแก่พระภิกษุผู้ล่วง ละเมิดพระธรรมวินัยกับทั้ง การ กำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิกหกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย

มาตรา ๒๖ พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุด ให้ได้รับนิกหกรรม ถ้าให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา ๒๗ เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (๑) ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ ให้รับนิกหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิกหกรรมนั้น
- (๒) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม
- (๓) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง
- (๔) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์ และวิธีการกำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา ๒๘ พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องสึกภายในสามวันนับแต่ วันที่คดีถึงที่สุด

มาตรา ๒๙ พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน- อัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุม หรือ พระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใด วัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

มาตรา ๓๐ เมื่อจะต้องจำคุก กักขัง หรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลให้พนักงาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้ พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น

หมวด ๕ วัด

มาตรา ๓๑ วัดมีสองอย่าง

(๑) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา

(๒) สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

มาตรา ๓๒ การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทาน

วิสุงคามสีมา ให้ เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็น ศาสนสมบัติกลาง

มาตรา ๓๒ ทวิ วัดใดเป็นวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัย ในระหว่างที่ยังไม่มีการยุบเลิกวัด ให้กรมการศาสนามีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาวัดนั้น รวมทั้งวัด ที่ธรณีสงฆ์ และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย

การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๓๓ ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

(๑) ที่วัด คือ ที่ซึ่งตั้งวัด ตลอดจนเขตของวัดนั้น

(๒) ที่ธรณีสงฆ์ คือ ที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด

(๓) ที่กัลปนา คือ ที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

มาตรา ๓๔ การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่น ของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคม ไม่ขัดข้องและได้รับค่าผาติกรรมจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานนั้น แล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ห้ามมิให้บุคคลโดยอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดหรือกรมการศาสนาแล้วแต่กรณีในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง

มาตรา ๓๕ ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา ๓๖ วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้มีรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

มาตรา ๓๗ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

(๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

- (๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัด นั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (๓) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
- (๔) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา ๓๘ เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

- (๑) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งมิได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่อาศัยในวัด
- (๒) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสียจากวัด
- (๓) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัดหรือให้ทำทัณฑน์บน หรือให้ ขอขมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่งเจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วย พระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

มาตรา ๓๙ ในกรณีที่ไม่ได้เจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส

การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

หมวด ๖ ศาสนสมบัติ

มาตรา ๔๐ ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท

- (๑) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมีไซของวัดใดวัดหนึ่ง
- (๒) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา เพื่อการนี้ ให้ถือว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๑ ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลางด้วยความเห็นชอบ ของ มหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้

มาตรา ๔๒ ผู้ใดมิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ตามมาตรา ๒๓ แล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๔๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ จัดวา วรรคสองมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ วรรคสาม หรือมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๔๔ ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้ว ไม่ว่าจะมีความวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา ๔๔ ทวิ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาต มาตราร้ายสมเด็จพระสังฆราช ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๔๔ ตริ ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยกต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

มาตรา ๔๕ ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และ วยาวัจกร เป็น เจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔๖ การปกครองคณะสงฆ์อื่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อสอบข้างล่าง จะเฉลยตามยุคสมัยที่บังคับใช้พระราชบัญญัตินั้นๆ

***** ระวังให้ดี ข้อสอบอาจจะออกพระราชบัญญัติใหม่ ท่องจำให้ดีครับ *****

(ปี 63, 61, 50) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คืออะไร? **ตอบ** คือ กฎหมายฉบับหนึ่งว่าด้วยคณะสงฆ์ ฯ

(ปี 54) คำว่า คณะสงฆ์ และคณะสงฆ์อื่น แห่งมาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หมายถึงใคร?

ตอบ คณะสงฆ์ หมายถึงบรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร ฯ คณะสงฆ์อื่น หมายถึงบรรดาบรรพชิตจีนิกายหรือนัมนิกาย ฯ

(ปี 45) ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ใครเป็นผู้สถาปนาสมเด็จพระสังฆราช? **ตอบ**โดยอ้างมาตรา

คำว่า คณะสงฆ์ และคณะสงฆ์อื่น แห่งมาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หมายถึงใคร?

ตอบ มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง ฯ

คณะสงฆ์ หมายถึงบรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร ฯ

คณะสงฆ์อื่น หมายถึงบรรดาบรรพชิตจีนิกายหรือนัมนิกาย ฯ

➤ มหาเถรสมาคม

(ปี 60 57, 52) กรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง พ้นจากตำแหน่งเมื่อใด?

ตอบ พ้นเมื่อ ๑. มรณภาพ ๒. พ้นจากความเป็นพระภิกษุ ๓. ลาออก ๔. สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก ๕. อยู่ครบวาระ ๒ ปี

(ปี 51) กรรมการมหาเถรสมาคมดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละกี่ปี?

ตอบ กรรมการที่เป็นสมเด็จพระราชาคณะ ไม่มีกำหนดเวลา กรรมการที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง ดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี

(ปี 49) ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กำหนดองค์ประกอบมหาเถรสมาคมไว้อย่างไร?

ตอบ กำหนดไว้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูป เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน ๑๒ รูป เป็นกรรมการ ฯ

(ปี 48) มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่อะไรบ้าง?

ตอบ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

๑. ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

๒. ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

๓. ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

๔. รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๕. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่น ๆ

(ปี 47) กรรมการมหาเถรสมาคมดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละกี่ปี?

ตอบ กรรมการมหาเถรสมาคมที่เป็นสมเด็จพระราชาคณะ ไม่มีกำหนดเวลา

กรรมการมหาเถรสมาคมที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง ดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี ๆ

(ปี 46) องค์การปกครองคณะสงฆ์สูงสุดคืออะไร? ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กำหนดองค์ประกอบขององค์กรนั้นไว้อย่างไร?

ตอบ คือ มหาเถรสมาคม ๆ

กำหนดไว้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูป เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน ๑๒ รูปเป็นกรรมการ ๆ

(ปี 45) ผู้มีได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษอย่างไร? ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการมหาเถรสมาคมคือใคร?

ตอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ๆ คืออธิบดีกรมการศาสนาโดยตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๑๓ ความว่า ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง ๆ

(ปี 44) ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กำหนดองค์ประกอบของมหาเถรสมาคมไว้อย่างไร?

มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่อย่างไร? ตอบเพียง ๒ ข้อ

ตอบ กำหนดไว้ดังนี้

สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง

สมเด็จพระราชาคณะทุกรูป เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และ

พระราชาคณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน ๑๒ รูป เป็นกรรมการ ๆ

มีอำนาจหน้าที่อย่างนี้ (ตอบเพียง ๒ ข้อ)

๑. ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม

๒. ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร

๓. ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

๔. รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

๕. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น

(ปี 43) กรรมการมหาเถรสมาคมดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละกี่ปี? ผู้จะดำรงตำแหน่งเลขาธิการมหาเถรสมาคมมีกำหนดไว้อย่างไร?

ตอบ กรรมการมหาเถรสมาคมที่เป็นสมเด็จพระราชาคณะ ไม่มีกำหนดเวลา ส่วนกรรมการมหาเถรสมาคมที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง ดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี ๆ

มีกำหนดไว้ว่าต้องเป็นอธิบดีกรมการศาสนา (โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๓ ความว่า ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง) ๆ

➤ การปกครองคณะสงฆ์

(ปี 59, 54) องค์การปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คืออะไร? มีการกำหนดองค์ประกอบไว้อย่างไร?

ตอบ คือ มหาเถรสมาคม ฯ

มีการกำหนดองค์ประกอบไว้ดังนี้ คือ

สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง

สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชาคณะ

ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน ๑๒ รูปเป็นกรรมการ ฯ

(ปี 57) การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จัดแบ่งเขตการปกครองไว้อย่างไร? จงอ้างมาตราประกอบ

ตอบ ๑. ภาค ๒. จังหวัด ๓. อำเภอ ๔. ตำบล ฯ ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ

(ปี 51) ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้จัดแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคไว้อย่างไร?

ตอบ แบ่งดังนี้ คือ ๑. ภาค ๒. จังหวัด ๓. อำเภอ ๔. ตำบล

ส่วนจำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฯ

(ปี 45) คณะสงฆ์จะตั้งเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมได้หรือไม่? จงอ้างมาตรา

ตอบ ไม่ได้ ต้องปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ ความว่า คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ฯ

(ปี 44) ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้จัดแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคไว้อย่างไร?

พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมเมื่อทำผิดเช่นไร? และได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในเวลาเท่าไร?

ตอบ แบ่งดังนี้คือ ๑) ภาค ๒) จังหวัด ๓) อำเภอ ๔) ตำบล

ส่วนจำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฯ

เมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงโทษแก่ภิกษุจะต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัยต้องสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ฯ

➤ นิคหกรรมและการสละสมณเพศ

(ปี 56) พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่? จงอ้างมาตราประกอบด้วย?

ตอบ ไม่ได้ ฯ ตามมาตรา ๒๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕, (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

(ปี 55) ภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องปฏิบัติอย่างไร? ถ้าไม่ปฏิบัติตามต้องได้รับโทษอะไร? **ตอบ** ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัย ฯ ถ้าไม่ปฏิบัติตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ฯ

(ปี 49) พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมเมื่อทำผิดเช่นไร? และผู้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในเวลาเท่าไร?

ตอบ เมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงโทษแก่ภิกษุนั้น จะต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย ฯ ต้องสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ฯ

(ปี 49) พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่? อ้างมาตราประกอบด้วย

ตอบ ไม่ได้ ฯ ตามมาตรา ๒๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

(ปี 48) ตามมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดให้พระภิกษุสละสมณเพศในกรณีใดบ้าง?

ตอบ ในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

๑. ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๕ ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น
๒. ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม
๓. ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง
๔. ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ฯ

(ปี 46) ภิกษุรูปหนึ่งต้องคำพิพากษาคดีถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ภิกษุนั้นจะต้องปฏิบัติอย่างไร? ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตราไหน? ถ้าภิกษุนั้นฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาจะถูกลงโทษอย่างไร?

ตอบ ภิกษุนั้นต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันที่เกิดถึงที่สุด ฯ ตามมาตรา ๒๘ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ
ถ้าฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ตามมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ

(ปี 44) ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้จัดแบ่งเขตปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคไว้อย่างไร?

พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมเมื่อทำผิดเช่นไร? และได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายในเวลาเท่าไร?

ตอบ แบ่งดังนี้คือ ๑. ภาค ๒. จังหวัด ๓. อำเภอ ๔. ตำบล

ส่วนจำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฯ

เมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงโทษแก่ภิกษุจะต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัยต้องสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ฯ

(ปี 44) พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่ อ้างมาตราประกอบด้วย?

เจ้าพนักงาน ตามความในประมวลกฎหมายอาญา ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้แก่ใคร?

ตอบ ไม่ได้, ตามมาตรา ๒๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

ได้แก่พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๔๕) ฯ

➤ วัด

(ปี 64, 61, 43 แนะนำให้จำไปเลย) เจ้าอาวาส ตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ ใครเป็นผู้แต่งตั้ง?

ตอบ สมเด็จพระสังฆราช ทรงมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง ตามมติมหาเถรสมาคม

เจ้าคณะจังหวัด แต่งตั้งเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ฯ

(ปี 63, 58) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตรา ๓๗ ระบุหน้าที่เจ้าอาวาสไว้กี่อย่าง? อะไรบ้าง?

ตอบ ระบุไว้ ๔ อย่าง ฯ คือ

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓. เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ฯ

(ปี 64, 62, 46) ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่สถานที่เช่นไร ?

ตอบ ที่วัด ได้แก่ที่ตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น ที่ธรณีสงฆ์ ได้แก่ที่ตั้งที่เป็นสมบัติของวัด

ที่ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ที่ตั้งเป็นทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง ฯ

(ปี 62, 52) เจ้าอาวาส หมายถึงใคร ? ภิกษุผู้จะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดที่ไม่ใช่พระอารามหลวง ต้องมีคุณสมบัติโดยเฉพาะอะไรบ้าง ?

ตอบ หมายถึง พระภิกษุผู้ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายมหาเถรสมาคมให้เป็นพระสังฆาธิการปกครองวัดใดวัดหนึ่ง ฯ

คือ ๑. มีพรรษาพ้น ๕ ๒. เป็นผู้ทรงเกียรติคุณเป็นที่เคารพนับถือของคฤหัสถ์และบรรพชิตในถิ่นนั้น ฯ

(ปี 60, 45) จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ก. ที่วัด ข. ที่ธรณีสงฆ์ ค. ที่กัลปนา

ตอบ ก. ที่วัด คือที่ตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น ข. ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ตั้งที่เป็นสมบัติของวัด

ค. ที่กัลปนา คือที่ตั้งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา ฯ

(ปี 58) ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด ตามมาตรา ๓๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มีกี่อย่าง ? อะไรบ้าง ?

ตอบ มี ๓ อย่าง ๆ คือ ๑. ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น ๒. ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด
๓. ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา ๆ

(ปี 55) ตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ วัดมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? และใครเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป?

ตอบ มี ๒ ประเภท ๆ คือ ๑. วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ๒. สำนักสงฆ์ ๆ เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ๆ

(ปี 53) ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง จะสามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้หรือไม่? มีหลักปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ สามารถโอนได้ ๆ

มีหลักปฏิบัติตามความในมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๓๕ (มาตรา ๓๔ การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือ ที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

(ปี 48) ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ได้แก่ที่เช่นไร?

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลูกบ้านอยู่อาศัยในที่เช่นนั้นนานเกินสิบปี ภายหลังจะยึดที่ดินผืนนั้นเป็นสมบัติส่วนตัว จึงยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัด โดยอ้างสิทธิครอบครองได้หรือไม่? เพราะเหตุไร?

ตอบ ที่วัด คือที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด ๆ

ไม่ได้ เพราะมาตรา ๓๔ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ บัญญัติว่า ห้ามมิให้บุคคลโดยยกอายุความขึ้นต่อสู้กับวัดหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้วแต่กรณี ในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ๆ

(ปี 47) ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง จะสามารถโอนกรรมสิทธิ์ได้หรือไม่? มีหลักปฏิบัติอย่างไร?

ตอบ สามารถโอนได้ มีหลักปฏิบัติตามความในมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ๆ

(ปี 43) ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดนั้นจะพึงตกแก่ใคร? การดูแลและจัดการศาสนสมบัติ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของใคร?

ตอบ ให้ตกเป็นของศาสนสมบัติกลาง จะแบ่งให้ใครไม่ได้ (มาตรา ๓๒ วรรค ๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕) ๆ

การดูแลและจัดการศาสนสมบัติกลาง กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกรมการศาสนา

การดูแลและจัดการศาสนสมบัติของวัด กำหนดให้เป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาส

(การดูแลและจัดการศาสนสมบัติกลาง บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๐ ว่า ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา เพื่อการนี้ให้ถือว่ากรมการศาสนาเป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย และมาตรา ๔๑ ว่า ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลาง ด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้งบประมาณนั้นได้ ส่วนการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัดมีในมาตรา ๓๗ (๑) ว่า เจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัด กิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีและใน มาตรา ๔๐ ว่าการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง) ๆ

(ปี 43) เจ้าอาวาสผู้ได้รับแต่งตั้งมีหน้าที่อย่างไร?

ตอบ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้

๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี

๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม

๓. เป็นฐานะในการศึกษาอบรม และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์

๔. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ฯ

➤ ศาสนสมบัติ

(ปี 64, 62, 46) ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่สถานที่เช่นไร ?

ตอบ ที่วัด ได้แก่ที่ตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น ที่ธรณีสงฆ์ ได้แก่ที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด
ที่ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ที่ซึ่งเป็นทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง ฯ

(ปี 53) ศาสนสมบัติมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? การจะนำผลประโยชน์จากศาสนสมบัติไปใช้จ่าย มีหลักเกณฑ์อย่างไร?

ตอบ มี ๒ ประเภท ฯ คือ ศาสนสมบัติกลาง และ ศาสนสมบัติวัด ฯ มีหลักเกณฑ์อย่างนี้คือ ศาสนสมบัติกลาง ใช้จ่ายในกิจการของสงฆ์ทั่วไปตามพระวินัยโดยอนุมัติของสงฆ์ ศาสนสมบัติวัด ใช้จ่ายในกิจการของวัดนั้น ๆ แต่จะนำศาสนสมบัติของวัดหนึ่งไปใช้อีกวัดหนึ่งไม่ได้ ฯ

(ปี 47) ศาสนสมบัติมีกี่ประเภท? อะไรบ้าง? ใครเป็นผู้มีอำนาจดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติ?

ตอบ มี ๒ ประเภท (ตามมาตรา ๔๐) คือ

๑. ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง ฯ
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีอำนาจดูแลรักษาและจัดการ ฯ
๒. ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง ฯ
เจ้าอาวาสวัดแต่ละวัด มีอำนาจดูแลรักษาและจัดการ ฯ

(ปี 46) เจ้าพนักงาน ตามความในประมวลกฎหมายอาญา ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ได้แก่ใคร?

ตอบ ได้แก่พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร ฯ

(ปี 44) พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่ อ้างมาตราประกอบด้วย?

เจ้าพนักงาน ตามความในประมวลกฎหมายอาญา ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ได้แก่ใคร?

ตอบ ไม่ได้, ตามมาตรา ๒๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕, (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ฯ

ได้แก่พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๔๕) ฯ

➤ บทกำหนดโทษ

(ปี 59, 56, 50) ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์หรือคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก มีโทษอย่างไร?

ตอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ฯ

(ปี 45) ผู้มิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษอย่างไร? ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการมหาเถรสมาคมคือใคร?

ตอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ฯ คืออธิบดีกรมการศาสนาโดยตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๑๓ ความว่า ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง ฯ